

1533 - 1534 - 1542

IHS

Archivo de Loyola

Sección 3ª Serie 2^a N.º 27

Est. 13.

Plut. 8. 2

IHS

Historia de

Escritos de Pedro de

I. H. S.

Historia de Pedro de

Historia de Pedro de

(Archivo de Loyola)

Archivo de Loyola

Estante

Plúteo 13

I. H. S.

Historia scholastica. Petri Comestore auctore. 1542.

Historia scholastica. Eusebii Caesariensis. 1533.

Historia. Fuparlita. Laxiadori. 1554.

Año

(Archivo de Loyola).

Historia Tripertita.

Habes cādidissi-

me lector Historiam Tripertitam Las
siodori Senatoris viri dei de re
gimine Ecclesie primitiue:
que antea q̄ plurimis
scatebat erroribus
adamussum emē
datam: pri
sineq; in
tegr
tati restitutam.

Veneunt Lugduni apud Jacobū
Giuncti in vico ad Mercuriali.

Prefatio

In hoc opere continent

historie ecclesiastice ex Socrate Sozomeno: et Theodorico in unum collecta: et nuper de greco in latinum translate libri numero duodecim.

¶ Prefatio cassiodori senatoris servi dei.

Utiliter n

nimis in capite libri prefatio ponitur: ubi futuri operis qualitas indicatur. Quid cum commodum quod prius per eum aliquid discere ne dicitur possit inopinata confundere. Neque igitur historia ecclesiastica que cunctis christianis valde necessaria comprobatur a tribus grecis autoribus mirabiliter constat esse composita. Uno scilicet theodorico venerabili episcopo et duobus disertissimis viris sozomeno et socrate: quos nos preephani scholasticum latino credentes eloquio necessarium duximus eorum dicta florata in unum solum tractu domino iunata perducere: et de tribus autoribus unam facere dictionem. Scien dum plane quod predicti scriptores a temporibus diu memorie principis constantini usque ad auguste recordationis theodosii minoris que sunt gesta digesserint. Nos autem eorum relictis operibus et unumquemque tanta mente tractantes cognouimus non equaliter omnes de vnaquaque re luculenter ac subtiliter explanasse: sed modo hunc modo alterum aliam partem melius expedisse. Et ideo indicauimus de singulis dictatibus descripta colligere: et cum autoris sui nomine in ordine collocare. Legat ergo interpidus qui ad hec opuscula domino donante peruenit multum utilitatis atque notitie lucratur: si que posita sunt per hos duodecim libros memorie sue sollicita mente condiderit: preterea ne quempiam res indistincta turbaret per vniuersum terrarum huius operis titulos cognoscat appositos ut suis locis erigere possit quod sub numero copetere predictum esse cognoscit. Perlegat percontanti.

¶ Cassiodorus senatoris iam domino prestante conuersi explicat prefatio.

¶ Incipiunt tituli Ecclesiastice historie cum opere suo ab Epiphonio Scholastico domino prestante translati.

i Allocutio sozomeni ad imperatorem Theodosium.

ii Cur gentiles facilius quam hebrei fidem christi perceperunt.

iii Que fuerit intentio sozomeni historiam describendi et ex quibus priorum gesta collegerit.

iiij A quo tempore historie fecit initium. Quo constantino signum crucis sit ostensum. Et quod imperatores et cesares per idem fuerint tempus.

v Quo constantinus christianum dogma cognouerit et de miraculis crucis: et morte maxentii.

vi De derogatione paganorum contra Constantinum.

vii De constantino preconstantino quo probauerit quod essent constantes christiani.

viii Quo licini fugati per christianos fuerit percussus et nonissime victus.

ix De legibus quas constantinus per christianos promulgauit de mutatione rituum paganorum christianorumque prout: et de victoriis eiusque generatione religionis.

x De diuersis confessoribus eorumque conuersatione.

xi De diuersis monachis et eorum institutione.

xii Quo et ecclesiam arrius sit exortus.

xiii Epistola alexandri pontificis alexandrinum ad vniuersas ecclesias aduersus arrium.

iiii Eiusdem ad alexandrum constantinopoleos episcopum.

xv Epistola arrii ad eusebium.

xvi Epistola eusebii ad paulinum eusebii.

xvii De porreia nicomedensis eusebii.

xviii De melecianis: et quo sint ab ecclesia segregati: quod noverit alexandro arrii suscipere per vniuersa loca arriani concilia celebrant.

xix Epistola constantini principis ad alexandrum pontificem alexandrinum et arrium per quam hortatus est ut reuerterentur ad pacem. Quia

tam per arriana questione: quam per pasche de finienda festiuitate in nicea fecit constantinus celebrari concilium. Explicat tituli.

A ij

Liber primus.

Incipit liber primus feliciter.

Oratio allocutoria Sozomeni in Theodosium imperatorem.

Antiqui principibus diligē-
tie studiū fuit. A
se ut eis amatores
quidem ornamen-
torum purpuram
atq; coronā et his
similia preparēt. li-

brorum vero habentes intentionē circa
quasdam fabulas occupati conscriptio-
nes agerent q̄ audientū corda mulcerent
porro bella sectātes vt sagittam oppo-
sitā dirigerēt. bestia p̄sternerēt lanceā
bene iacularēt aut equū decēter ascēde-
rēt. presentabāt enim singuli regalib⁹
eorū studētis rebus illis q̄ forent grati-
sima dominātī. Alius itaq; lapides pre-
ciosos difficile cōpertos offerebat. Alter
tincturam purpuream: clariora plurimi
poemata aut diuersas cōscriptiones in
lucubabant. Alius bona singula aut opti-
mū armorū p̄adebat vsum. Maxime ve-
ro imperialis putabatur huius popu-
laris virtutis pars illa ad quā tūc amā-
tis intentio declinabat. De pietate autē
q̄ est verus ornatus imperij nulli studio
se quodāmodo sermo fuit. Sed tu o potē-
tissime theodosi vt cōplexiue dicam cum
etiam superasti virtutem. purpura liqui-
dem et corona qua videris. p̄pter inspi-
ciētes q̄ est maiestatis signū circūdari:
pietate tibi et clemētia intrinsecus semp
enuitunt. Unde cōscriptores prefecti ac
reliqui subiectos circa te tuosq; laborat
actus. Decertator autē positus indexq;
librorum non camerato eloquio caperis
aut qualibet figura furtū pateris verita-
tis: sed perfecte metris vtrūq; sermonē
propriū aptans cause: figuram quoq; di-
ctionis: et partes: et ordinē et cōgruentiā: et
eloquentiū et cōpositionē et collectiones: et
sententiā et hystoriā profunde discentiens.
Cōpētas autē recitātibus: et tuo iudicio et
fauorib⁹ oportunitis: necnō aureis imagi-

nibus et positione simulachrorū et donis
et honoribus vinctis. Qualem vero te
circa S recitantes prebes tales dudū
fuerunt iudices circa dulciloquū home-
rū: aut Aleuas circa simonideū: aut dio-
nysius sicilie tyrannus circa platonem so-
cratis discipulum: aut philippus mace-
do circa theopodū hystorographū: aut
seuerus cesar circa appianū qui metris
piscū genera et naturas captiones nar-
rauit. Crete liquidem mille numismata
carmini cōpēstantes homerico: et tāq; de
excellētissima largitate gloriātes in pu-
blica statua munera conscripserūt. Ale-
uas autem et theopodū et philippus ne-
quaq; animo pariores fuisse cretēsi-
bus de superba se republica philosophiaq;
sactantibus q̄ velociter illorū stamā imi-
tari poterant nisi opere fuissent immo-
res innumere. Seuerus autē p̄ metretico
poemate p̄versum vno auro donas ap-
pianū tūc prebuit de largitate miraculū
vt aurea carmina appiani et hactenus
ap̄ plurimos nominat. hec dona fue-
rūt olim amantiū literas et doctrinā. Tu
vero potentissime principū nullo priorū
C excellētia minor inuenit largitatis
inis circa dictiones exhibito. Simili
videris nō incōgrue talia facere. Nā cū
oēs virtutib⁹ euiceris studiose ad cremē-
tum semper q̄ tua sunt euictis. Quoniā
hystoriā rerū olim gestarū apud roma-
nos et grecos itegerrime cognouisti. At-
tunt etenim te per diē quidē exerceri ar-
mis et corpore subiectosq; negotia discē-
ptare iudicare simul et agere: modo seor-
sum mō cōiter q̄ sunt agēda cōsiderare:
noctib⁹ libris incubere. Fertur autē tibi
ad eorū sciētā ministrare cōdelatū ar-
te mechanica factū: et spōre fundēs oleū
in lucernā vt nullus circa te regalia cōsti-
tutus in laboribus tuis cogatur affligi:
et nature vim faciat somno repugnans.
Sic equidem clemens et maffectus: circa
proximos et circa oēs existis: celestē regē
tūc imitādo patronū cui gratū est super
iustos et iniustos plinere et solē facere ori-
ri et alia simul inuidia recedente largiri.
Per multā vero doctrinā studio te etias
lapidū scire naturas: potestatesq; radi-
cū: effectusq; curarū nō minus salomone

Capitulum primum.

David filio magis autē potior es virtuti-
bus. Ille siquidē factus libidinis seru⁹
pietate nō custodit ad terminū q̄ illi
causa fuerat bonorum et sapiētie. Tu ve-
ro o potētissime negligētie obliuiscens ra-
tionē: potētissime negligētie obliuiscens ra-
tionē: sed etiā corporis et anime passionib⁹ im-
perare. Si autē oportet et hoc dici: audio
te etiā totius cibivēl poculi desideria su-
perare: et neq; poma dulcia neq; aliud
quicq; speciosum appetere: nisi q̄tū ad
sactū cōuenit: et solūmodo saponi cōgrue-
rit. primo tamē benedicere omnī crea-
tore. Sitim vero est: et frigus: ferre cō-
fusus quotidianis exercitationibus iā
ipsam cōtinētie putaris habere naturā.
Dudū siquidē in pōto ciuitatē cracham
ab hercule nominatā videre festinas et
laborantē lōgo tpe subleuare: in estatis
ardoreq; bithiniā faciebas iter. Sole ve-
ro circa diē mediū vehemēter viēte: vi-
des te dā iter agētū sudore mltro simul
et pulvere squalentē: quasi prestaturus
occurrēs obtulit tibi poculū valde per-
piscuum et velut radiū emicantē: suauis
simū quēdam potum in cū mittēs et
aquam frigidā superfundēs. Tu vero o
potētissime sumens laudasti quidem p
sua magnanimitate virum et largitate
principali post paululum cumulasti: sed
cunctis militibus ad illius poculi clari-
tate nimis inhiātibus et beatificatib⁹ q̄
esse bibipurnis eum: rursus ei poculum
reddidisti: precipies vt quo vellet p̄tere-
ret eo. Unde mihi iuste videbitur virtu-
tibus superatum etiā alexandrū: de quo
narratur ab eis q̄ opera illius ammirā-
tur: q̄ ei dum per iniqua loca p̄perat
cum macedonibus: diligens quidem
miles aquam inueniēs haurit et obtulit.
Ille vero non bibit sed corpus infudit.
Et ergo absolute dicatur omnī priorū
principū principib⁹ dici fas est te vo-
care debemus secundum homerū: alios
etenim reges mihi dignū habuisse cōpe-
rimus alios autē ornasse vna aut duab⁹
rebus imperium. Tu autem o serenissi-
me omnes simul virtutes amplectēs vni-
uersos dignosceris euicisse: pietate: cle-
mentia: fortitudine: castitate: iustitia: lar-
gitate: et magnanimitate: dignitatem

periali cōueniēte: sine sanguine autem et
purum a cede super omnī p̄scozū tuā
cuncti gloriātur imperiū. Res studiosas
cū delectatione subiectos precipis edo-
cere fanorēq; et reuerētia: circa tuā amo-
rem et cōmūq; utilitatē: cūctis offēdere.
Quapropter omnī horum causa neces-
sariū videtur mihi ecclesiasticā hystoriā
cōscribēti te primū alloqui. Cui nūq;
potius hoc ascribā multorū ac venerabi-
liū virtutes: vtiq; narraturus: et ea que
circa catholicā ecclesiā prouenerunt vel
per quātas ipsa transiens tēpestates ad
tuos parentūq; tuorū portus accesserit.
Agemur omnia sciēs: omnēq; virtutes
habens et precipue pietatem quam prin-
cipē esse sapiētie sermo diuinus docet.
Suscipe a me hanc scripturā et libenter
examina: tuq; integritate adfectiones
et detractiones adhibēs tuis laboribus
eā purga. Indubitanter enim quodcūq;
tibi placuerit vtile legētib⁹ clarū vide-
bitur nec quilibet reprehender quod tu
quocq; probaueris. Proccedit autem mea
cōscriptio a tertio cōsultatu crispī cōstā-
tini cesaris vsq; ad septimū decimū tuū.
Uisumq; mihi est bene se habere i nouē
decisiones opus omne diuidere. Cōtine-
bit aut primus et secundus tomus ea que
sub principe cōstantino ecclesie prouene-
runt. Tertius autē et quartusq; sub eius
filio. Quintus et sextus q; sub iuliano cō-
sobrino filiorū maximi cōstantini et ioui-
niano necnō valētiniano et valente gesta
noscentur. Septimus et octau⁹ nobis ape-
riet: tomus q; sub gratiano et valētiniano
fratrib⁹ acta sunt vsq; ad temporē a im-
perij iocūdissimi aut tui theodosij quā-
do scilicet ceteris clementissime principū
sacratissim⁹ pater Archadius paterno
succedens impertorūna cū p̄ssimo pa-
truo tuo honore romanū orbem guber-
nare sortitus est. Nonum vero libū chri-
stiano ac venerabili vestro apici dedica-
ui quem deus sempiternus custodiat ma-
gnanimitate in cōuertibilis hostibus pre-
uolentē et habentē sub pedibus vincer-
fos: et ad filiorum filios pium imperium
dirigentem: annuente xpo cū quo deo et
patri gloria: vna cūz spiritu sancto in se-
cula seculorū.
Amen.
A iij

Liber primus.

Capitulum ii.

Digitatio aliquādo mihi puenit: cur putas alius quidem A hominibus velocior fuit circa domini verbum fides hebreis autē incredibilis: cū

ab initio diuina mādāta pceperūt: et iaz de xpi pñtia: et quō hec forentēte fieret didicerint pphetas. Abrahā etefi piceps eoz generis: et circūcisōis eriffes: inspector: et cōmū filij dei esse pmeruit: Isaac ei filius imitatio nescitū hōnorat est tyro: crucis a pñvinct: et oblatio altari: sicuti cōgite in xpi fieri passione vt autē q scripturas sacras integer rime collegerit. Jacob aut expectatio: nē gētiū eomūc existēt necnō rps q venit: pñtia aut vbi ait: tūc deficere duces hebreorum ex genere inde principis tribus eius: significata aut principatū herodis. Cui eaz idimens esset genere paterno: arabs aut matre: cōmūa ei est gens iudeoz a senatu romano: et cesare simul augstio: sed etiā quidā aliorū pphetarū clare xpi generationē pñcauerunt: illū sacrū ineffabilēq cōceptū: et matrē post partū virginē permanētē: et genus et patriam. Alij vero passionē resurrectionem a mortuis: et ascensionē in celos et cūctum singulariū pñsignauerūt rerum. Sed hec quidem eos nō ignorasse scire poterit q sacris literis incimbit. Joseph aut matthathie B filius atq sacerdos: vir apud iudeos nobilissimus: nechon: et apud romanos dignissimus: erit testis de veritate xpi: vocare nans eum virum noui auct tamq factorē insignitū operum magistrūq sermōnum veracitū: xpi vero aperte nominat: et pene crucis adiudicatum: et tertia die apparuisse viuum: et alia de eo infinita miracula pphetis sanctis non ignorasse esse predicta: sed etiam multos tunc extisse quos elegit grecos atq iudeos: et pmanere in eius dilectione: atq gentem ab eo nominatā: nequa q defecisse testatur. Et mihi videt: quoniam hec referens: quasi clamare videtur operibus deiū esse xpiū rerum

quippe miraculis obstupescēs. Cum autem hoc dixisset: etiā ipse melius transiit in nullo tamen cōtradictōis credētibus in eum potiusq cōsentientis. Hec igitur cogitāti mihi. Digne mirabilis est hebreos etiā ante alios homines ad christiānitatē nō potuisse cōuerti. Nam q libilla aut C alij vates: et alia respo: sa apud gētiles ea q in xpo erāt: ventura predixērūt nō tñ ob hoc qd greci de incredulitate culpādū sunt. Pauci nans qui videbant eruditiores: pcpue huius prophetas intellerūt plerūq metricas existētes: et disertiorib verbis prolatus ad populū. Erat itaq sicuti mihi videtur superne puidētē: vt ad pccidā futurorū nō solū pphētis ppheticū ventura cōmmitterēt: sed etiā ex parte gētilibus veluti li quis melodie compositor ppter vtilitatē peregrini: soni alias cordas ple: tro discurrat aut sup eas q sunt adūciat alias. Hebrei siquidē pluribus et mantes feliouib pphētis vntes in pñtia xpi: minores sunt nūmēti q greci. Sy neq hoc extra rōnēz videbit cur ex alijs gētibz tātū ecclesiā crediderūt: pñtia quidem qm dco: gratū est ex miraculis nasci mutationes in diuinis maximisq negotijs. Deinde q: nō fortuitis virtutibus pñfiliū eius ab initio disparata res peritur esse religio. Mā licet linguā ad elocutionē aut pulchritudinē sermonis disertā nō habuerint neq verbis aut p bationibus philosophicis vterēt: ad suadēdū tñ nō ob hoc minus studiū fuit eis sed exenti substantijs et bona pñtia cōtēnētes atq nudati: et veluti in alijs corpib plurima pessimaq rōmēta fuisse pñtes: neq ciuitatū populis submissi neq iudicū blādimētis alicuiusq terroribus forte deterriti: clarū fecerūt vniuersis qm p maximis pñtijs: huiusmodi certamina sustinerent: q propter neq suatione verborū opus erat dñ p domos et ciuitates ad credēdū res ipse cōpellerēt q nequa q pñtijs videbant audite.

Capitulum iii.

Anta ergo diuina atq mirabili mutatione in o: de terrarū facta ita vt et p:ior

Capitulum. iiii.

religio: et leges patrie spererentur: et dele nimis erit calidoniū quidē apium et maratoniū taurum et alia similia: per prouicias et ciuitates facta aut fabulio deuulgata tanto nobilitari studio et multi grecorum et probatissimi confertores circa talia laborassent scribendi habentes ingenium. De vero vim mee non inferre nature et historie ecclesiasti cigeffa narrare. Reor enim quantam argumentū rei huius non ab hominibus instituto conscriptor quosq inopinabili ter apparebit nō sops deo. Nisius etem sum primo quidem hoc opus ab origine mādū digere sed cōsideras qm et aliū talia fecerūt vsq ad tps suū id est clemēs et egilippus viri sapientissimi successione sequentes apostolorū africanusq conscrip: et cūsebit cognomine pāphili vir in diuinis scripturis et grecorū poetis atq rhetoribus perscrutator eruditissimus. Tūc ego qdāq in ecclesijs etigerūt post xpi ascensionē ad celos vsq ad licinū deiectionē colliges in duobus redege libris. Nūc aut fauētē deo q postea puenērūt aperire tētabo: quocirca memorabo causas quib interui et a scitibus aut cōtē plantibus eas audiui tam in nostraz q ante nostrā ghatonem gesta. Ceterorū vero explanabo notitiam ex legibus politis cā religionis: et concilijs per tpa cōstitutis ac nouitatib factis: et imperia libus atq sacerdotū epistolis. Quaruq alie qdē hactenus in palatjs ecclesijsq custodiunt. Alie vero passim apd diligētes inueniunt. Quorū dā rōne poti cōplecti in hoc ope melius approbati ppter magnitudinē lectidjs vt sensus eaz breuiter iudicet: nisi forte qdā venire pñtin dubiū pro quib apd multos est diuersa sentētia. Tūc enī siquālibet scripturā inuenire potuero ppter p bationē veritatis eā ponere nō omitto. Ut aut nullū ignoratione rerum accuset mendacem esse conscriptionem contrarias legendo fossitan epistolas. Sciēdum est quoniam occasione dogmatis ariani et eoz qui postea sunt oborti discordantes inter al terutros pñfules ecclesiāz singuli de quibus studebant suis consecratoribus scribebant et per concilia congregati de

cernebant que vellent: et sibi cōtraria sapientes et per absentiam se sepe damna bāt. Et per tempora principes ac proeres eorum quā poterāt virtute flectebāt et sibi met vnam mēs faciebāt: vt eorum consensu recte colere putarentur. Alij si quidem istis alijs vero fauētes illis collectionem fecerunt epistolarum pro heresupropria dictarum et eas sibi contrarias reliquerunt. pōro nobis difficile valde fuit vt inueniremus omnia q de talibus pronenerāt. Cūta vero pñci pua cura veritatis habenda est propter historie puritatem: necessarius mihi vsum est etiam literas huiusmodi vñtū possibile perscrutari. Si igitur etiaz se ditiones ecclesiasticas inter alterutros gestas de pñfultū vel de honore prima tus propue heresicos epplanauero non graue aut male volūtatis esse videatur. pñmo nans sicuti dictum est: conscrip: torem decet omnia veritati pñsponere. Deinde dogma ecclesie catholice ve racissime declarare quod scilicet inueniuntur quidem aduersariorū insidjs impetitur: et tamen tanq diuinitus roboratum in propria mansisse virtute et vniuersas ecclesias atq populos ad suā traxisse veritatem. Cū itaq vellem si tamen deceret ea sola conscribere que ad meam videbantur notitiam pñuē nisse ecclesia romano imperio constituta. Placuit tamen quantum valuerō vt etiam apud persas et barbaros que sunt gesta de religione conscribam. Mō autem absurdum erit ab historia ecclesiastica si in hoc opere etiam illi referatur qui quondam patres et pceptores fuere monachorū: aut qui post eos per successiones viles visi sunt: sicut audimus atq pbanimus. Non enim aut nos ingrati esse videbimur taciturnitate tradentes virtutem eorum: aut illi ex ortes erunt huius historie: qui tante philosophie exemplū reliquerunt qui bus vtentes posteri: beatissimo et felicissimo fine potuerunt. Sed hec quidem sermo procedens vt potuerit obseruabit. Conuertatur nunc ad narrationem rerum cooperatorem inuocās deū. Hunc enim habebit pñfens scriptus.

Liber primus.

ra principum

Capitulum. iij. Rispo & constanti

Constantinus atque consiliarius: romane. A quidem ecclesie siue pater presidebat. Alexandrine autem alexander & hierosolymorum macharius. Anthiochie vero que est apud orientes post romanum nondum quisque fuerat eundi natus persecutionibus. s. prohibetibus. Non longo post tempore hi qui nicea col loci sunt sapientia & eloquiis ammirantes enstachiu dignum approbaverunt in sede apostolica presidere. Et cum esset episcopus vicine herode: eum in anthiochiam transfulerunt. Tunc ergo christiani orientales quidem vsque ad terminos egypti circa lybiam commorantes: non presumere aperte in ecclesias conuenire: euz licitum fauerem que in eos habuerat permutasset. Sed neque per occidentem helladici vel macedones & ilyrii licet in regione durabant propter constantinum qui princeps erat in his partibus romanorum. Hinc enim vero & alia quidem plurima postea prouenisse percipimus: quibus in flens est christianorum dogma venerari precipue tam signum quod ei diuinitus est ostensum. **Socrates.** Et quomodo ad hec venimus. B paulo latius aliquid referamus: cum diocletianus & maximianus/herculius/privata elegissent vitam & maximianus galerius qui cum eis imperauerat tenens italia duos fecisset cesares maximianum in oriente & in italia seuerum. Tunc constantinus in britania patre mortuo ordinatur imperator primo anno ducentesimo septuagesimo prime olympiadis vicesima septima die Julii mensis. Rome C vero a pretorianis militibus maxentius maximiani herculii filius instituitur imperator. Hinc ei pater iperandi cupidine voluit filium regno priuare: quod facere nequiuit. Post hec aut thearso ciliie mortuus est. Porro senex rus morbo contra maxentium veniens militum proditorem percipit. Maximianus aut galerius instituitur licinius augustus mortuus. Proinde maxentius rome velut tyrannus habebat: adulteris impudenter exercebat & earum viros occides: que volens constantinus opprimere & romanos a claudibus liberare cogitabat quem in bello deus haberet auxilio scire nihil prodesset deos quos diocletianus venerabatur: & quod potius ei pater paganorum correpta religione feliciter aduinceret. **Sozomenus.** In his igitur sollicitudinibus constitutus in somno vidit signum crucis celo splendide collocatum: miratus visionem asiterunt angeli dicentes. O constantine in hoc vince. Fertur autem ipsum christum apparuisse ei & signum monstrasse crucis ac precepisse ut figuram similem faceret in precibus auxiliu hoc haberet quo victorie iura perquireret. Eusebius itaque paphili cum iureiurando ipsum imperatorem diceret audisse se refert quia circa meridiem declinare iam sole crucis signum ex lumine factum et scripturam constantem ei dicentem in hoc vince vidisset & ipse & milites qui cum eo tunc essent. Pergebat namque aliquo cum exercitu pariter hoc inquit ei miraculum est ostensum. Quis cogitaret quod esset: non superuenit ei: dummeti christus apparuit cum signo quod vidit in celo: iussitque ut fieret ei signum figuratio quod foret auxiliu in congressionibus preliorum. **Capitulum. v.**

Unus iam opus non

Esset interprete s. aperte monstratum imperatori fuisse: quid de deo credere conueniret: mor die facta sacerdotes christi conuocans de dogmate consulebat. At illi sacros libros offerentes de christo loquebantur: suamque dicta ex prophetis approbabant. Signum vero quod apparuerat ei: dicebant christum esse victorem aduersus infernum quas victoria ascendens in celos egit christus crucis rursus & mortuus & tertia die resurrexisset & sperandum esse dixerunt quod post huius vite terminum circa finem seculi presens: deus hoies resurgat & immortales erisunt. Alii quidem ad prima reprobos boni vixerunt. Alii ad supplicia eo quod ab eis mala sunt gesta esse in etiam delictisque primum hic occasione salutis purificationisque peractum natus ecclesiasticam legem: iuratis aut custodiam

Capitulum. vi. & vii.

de bellis: sed quod hec agere oino paucis sermone viros esse: docebat. Purificationem quoque secundam ex penitentia constitutam esse deum & veniam tribuere delinquentibus si penitentia agerent studeant eam operibus corroborare. Hec sacerdotibus ex planantibus ammiratur imperator: prophetas & christi promissis. Iussit viros eruditos ex agro & lapidibus preciosis in verillum sancte crucis transformare signum quod labarum vocatur. Hoc cum signum bellis inter alia preciosius erat: eo quod imperatoris decedere & adorari eum a militibus moris esset: unde precipue constantinus reor nobilissimum decus imperii romani & signum mutasse crucis ut frequenter visione atque cura defuisset a priori more subiecti: & eum soli arbitrentur deum que coler et imperator: ut quod ducit atque auxiliatore videret aduersus hostes: semper enim hoc signum proponebatur ante ordines innumeratos: quod maxime laborantibus aciebus in precibus adesse precipiebat. Constituit itaque certos signiferos qui in eo laborarent quorum opus erat ut viciis humeris hererent: & omnes acies ita lustrarent. Fertur enim B eo quod aliquando quidam ferens hoc signum repente hostibus innadentibus expulisset de differt illud alteri denegandum: cumque se de plio subtraxisset & iacula declinasset subito percussus interit: ille vero qui sacrum suscepit trophaeum multis se iaculis tribus permansit illesus. Mirabiliter enim diuina regere virtute sagitte hostium figebantur in signum: signiferi autem in terpeacula protinus euolabant. Dicitur autem legi alium vnum huius signi ministrum videri in bello vulnere mortuum aut clade captiuitatis perpersum. **Socrates.** Congressus igitur circa pontem molbiu & circa flumine necato maritimo. Erat enim huius septimus imperii statum. Inter hoc diocletianus salone defunctus est. **Sozomenus.** **Capitulum. vi.**

On tamen ignoro

Non tamen ignoro quod greci serunt constantinus eo quod aliquos gne proximos occidisset: & cooperator extiterit in nece filii sui crispi penitentia du-

ctum de purificatione consiluisse philosophum sopatrum: quod tempore illo ferat in sede plotini illiusque rursus nullam esse in huius delictis purgationem: constantinum vero hac introductione turbatum inuenisse episcopos qui penitentia seu baptismate promitteret eum ab vniuerso posse purgare licito. Tunc gamsum in illis qui dixerat quod volebat ammiraturus dogma factum deinde christum & ad sui similitudinem deduxisse subiectos: nihil autem videntur hec ficta ab his qui student religionem christiane detrahere. Crispus etiam propter quem dicit constantinus eguisse purificationem vicesimo anno imperii paterni defunctus est. Qui cum adhuc viueret multas cum eo pro christianis posuit leges: sedo quippe loco honorat imperii et cesar existens: sicut etiam nunc principum nota & ipsa legibus subiecta testantur. Sopatrum vero non est credibile ad colloquium constantini venire potuisse in sola oceani circa rhenum parte regnantis: propter mentionem vero contra maxentium habitam debebat. In italia tunc romana respublica turbabatur: non erat facile ut butam & galli conuenirent cum illis: tunc apud quosdam constantiana religione constanti non participata: nisi dum contra maxentium castrametaretur & transiret ad romam. Testes autem sunt rursus horum tempore necno & leges quas pro religione sanxit. Ut autem concedamus facile potuisse principem loqui sopatro aut per epistolam suam consulisse per quibus vellet: non est tamen verum simile ignorasse philosophum quia herculis almenae purgatus athenis est: post filium necem in cereis sacris: & quod post huiusmodi necem: peccatis & amicis iuste penit. Cum igitur greci huius delictis purgationes annuunt fieri ciant & dicta sunt: & accusent de mendaciis eos qui sopatrum contra constantinum rursus fingunt. Non enim credo hec ignorasse tunc nobilissimum apud grecos literatum.

Capitulum. vii.

Est ecclesie sub

Est ecclesie sub regimine constantini alacriter A agebant: & iudicantibus diebusangebant fanete & vnamque principis multis & obsequio

Libet primus.

eleuante: quas etiā p^r incōculsas dñs a periculis turbisq; seruauit. Nā cū psecutiones diuersas ecclesie in alio terrarū orbe paterent sol^o cōstātin^o cōstātin^o p^r licēter p^rstans in sua cō. Mēre religione cōcessit. Deniq; tale B aliquid cū miraculū & memoria dignū egisse cognoui. Item pbare volēs quosdā i suo palatio p^rstans si bōi & solidi essent viri: euocās vniuersos pcepit dicēs: vt siquidē venirēt ad sacrificiū: ei⁹ colerēt deos: circa eū essent & in suo cingulo pmanerēt. Si vero refugerēt egredierentur de palatio g^ras agētes quo minime punirent. Cūq; in virosq; apparuissent aliq; qdē religionis desertores: aliq; nō diuina p^rntib⁹ p^rponētes delibarent eos amicos & cōsiliarios vti q; in meliorib⁹ fideles cōstātesq; p^rntā ferāt: alios autē velut effeminatos aduersatus expulit a suo colloquio: credēs nūq; eos circa principē deuotos fore q; fuerint dei sui lic paratissimi p^rditores: & iō adhuc sup^rsiste cōstātin^o non videbat cōtra legē quēpiā esse p^rstān^o apud eos q; vltra italiā galliasq; & britāniā & q; circa pyrenēsiā habitabant: mōtē vsq; ad oceanū h⁹ speritū. Cū vero cōstātin^o in ei⁹ succēssisset imperiū. C^o por^o res ecclesie restoruerūt. Maxentio em^o herculi filio p^rcepto cū ei⁹ p^rs cōstātin^o cessisset iā licēter in religioe vivebāt q; circa tyberim flumini⁹ h⁹ridanū quē padū p^ruinciales appellāt pmanebāt: i quē sermo fert ad uerctā nauigio argo & ad tyrenū pelag^o fuisse pductā. Argonante em^o ventū validū declinātes nō eodē nauigio in regre⁹ f⁹ one sunt vsi sed trāscentes mare quod sup^r sethas est per hēc flumina venerūt ad terminos italoz: hēc hēmantes cōdiderunt ciuitatē quē nūcupatur emona. Estate enim superueniente cooperatib⁹ eis p^ruincialibus fere quadrāgenta stadia arte mechanica trahentes argo per terram ad flumē aquilē deduxerūt q; permisce⁹ heridano. Heridanus autē fauces habet i italicū mare. C^o post p^relium itaq; citale dardaniū & macedones & quēcirca hystriū tunc morabant necnon & h⁹ellās & hystriū gens ois sub constantino redacta est.

Capitulum. viij.

Dixit licin⁹ hinc⁹ fugat⁹: cum prius sectator fuisset. A dogmatis christiani mutata voluntate plurimos sacerdotum in sue partis afflirit imperio: multos qdē & alios p^rcipue tñ de collegio militari. Nūmis em^o p^rstans erat infensus p^rpter cōstātin^o bellū/estimās eū posse cōtristari p^rpter calamitatē sue religionis. Simul etiā arbitrat⁹ q; ozaret⁹ & studerēt redigi sub illius solius imperio. Sup^r hec autē B pugnat⁹ denuo cōtra cōstātin^o: spē victoris habebat p^r diuinationes & sacrificia & seduct⁹ ab aliq; b⁹ p^rmittētib⁹ q; bello vinceret cōstātin^o in paganitatē cōuersus est. Deniq; etiā greci dicunt tūc cū expertū diuinationē milerū/geminiis appolinis/eius consulēt de bello respondisse demonū p^r hos homeri f⁹us. O senex: valde te iuuenes pugnatōres obseruat: tuasq; vita soluta est/ seuas te senectus excipiet. Et plurimū ergo rebus visum mihi est dogma p^rstān^o diuina p^rudentia cōstiti/sectatōz p^rcessisse cremētō: maxime tñ ex persecutiōe gentiliū. C^o futuro nāq; licin⁹ p^rsequi ecclesias in suo C^o imperio cōstitutas: bellū i bithinia factū est: quo nouissime pugnauerūt inter aliterutros ipse & cōstātin^o. Tātoq; diuino suffragio adiut⁹ est cōstātin^o vt per terrā & per mare vinceret inimicos. Et amissis licin⁹ pedestrib⁹ & naualib⁹ semetipm in nicomediam traderet p^ruinciasq; thesaloniace aliq; uatō tpe permaneret ibiq; perimeret. Vir ergo p^ruincialib⁹ imperiū sui p^relū aliūq; reb⁹ valde p^ruēt⁹: & sororis cōstātin⁹ nupt⁹ honorat⁹ h⁹mo sine defuncto est. C^o Socrates. C^o Capitulum. ix.

Donstātin⁹ igitur dū ad eū solū omne romanū p^ruenisset iperiū edictis publicis vsus ē vt orientales subiecti impauide religionē colerēt ipi/ & diligēter diuinitati ministraret. Minuitatē q^ope solū cū crederet q^o reuocasset: sufficēter h⁹fer oīz tpe potestare. Et qm q; talib⁹ studerēt oīa bona vberissime

Capitulum. ix.

accederent: & quēcūq; aduersa putaretur: cum meliori potius spe fruerent: q^o ter & scosumq; delinquerent: communis dissimilita prouenirent. Statiaq; res legē di cēs quā: ministrum opportūnū habere dignatus fuerit deus sui cōtūp^r adduxerit eum quatenus augeretur christiana religio. Et qui p^rpter dei culturam B durabiliter permanserunt in confessionibus martyū clariores ei⁹ natus & alia multa: dicens per que credebas subiectos ad cultus religionis adducere: firma esse sancit que cōtra religionē fuerant cogitata vel gesta sub persecutorib⁹ ecclesiarū remissionēq; cūm habere decreuit qui propter p^ressio nem christi migrare in insulis aut alibi p^rter voluntatē propiam commorari nulli sunt: autā metallis affligi: aut p^ruincias opib⁹ aut mulierib⁹ aut lanificijs ministrare: aut dari curijs/ cū curiales p^rmitus nō fuissent. Los autē quos infamia C^o fecerat: ab infamia relatuat. Militari vero p^ruincias in sua voluntate reliquit vtrum in schemate quo fuerant an certe cū honorabili quiete licēret velle habere vocationem. Cumq; omnes ad priorem libertatem & d^o h⁹ntā reformauit: vniuersis. Si q^o mor te vamnati: substantia quoq; nudati sunt p^rcepit proximis generi eorū deferentē hereditates. Nullo autē horū existēte: nāquāq; p^ruincialem ecclesiam ad hēc hereditatis accederet: sine apud p^ruinciam suam publicum de tali substantia esset aliquid restitueret. His an nūciant⁹ erario publico aliquid cōparauerant aut donationes acceperant fin possib⁹ decentēq; modum se prouiderē promissit. Hec igitur sicut dictum est imperatori placuerunt et lege firmata p^rstā: insigniterq; omnia decēti sine commanorum dignitates administrabāt & recetero cūctis sacrificare negabatur immolationib⁹ aut diuinationib⁹ nō

erat locus sed nec idola dedicare aut celebritates paganas agere iam licebat. P^rura vero etiā p^ruincias gentiū de antiqua consuetudine mutabantur. Ab illo deniq; tēpore f⁹ apud egyp^rios nequaq; secundum priores solenitates in paganorum templa cubitus: sed in ecclesias magis auferē quo significatur clementis aque niliace. Apud romanos autem tunc p^rimum monachorū spectacula sunt remota. Apud poetas vel phēnices vero quā in libano & helio poli commorantur fās vltius non fuit virgines fornicari: anteq; latinis iunge rentur viris: nempe post turpitudinē ex perimētū p^rimū nephandū permittōis. Sancte vero domus que quidē magnitudinem videbantur habere/ sufficēte corrigebantur. Hic vero cremētō/ altitudinis et latitudinis augebātur. Alibi autem cum non essent a fundamentis edificate fulgebāt. Pecunias vero ex regis thesauris imperator: affluētis impendebat scribens per singulas ciuitates episcopis atq; p^relidis populo rum/ vt sacerdotes sicuti vellent inberent isti autem iuuentibus obedire quatenus cito perficeretur opus. Letanti siquidem eius imperio etiam religio valde florebat et intantū etia post bellum: contra licinū gestūq; felicissimus fuit in p^relīs aduersus alienigenas p^reparatus: vt etiam famatās vinceret & q; vocantur gethi tūc nouissime causa gratie apud eūq; federa celebrarent. Hec autem gens habitabat quidem tunc trans flumē hystriū. Cūq; esset in bellis p^ruincia multitudine atq; magnitudine corporū armis semper crederet altis quidē barbaris p^ruenalebat solos autem romanos habebat s⁹binet repugnātes. Fertur em^o etiā & hoc h⁹mo monstratū cōstātin^o per signa vel somnia h⁹ q; dei p^ruidentia regebat⁹ qui cū superasset oīa bella q; sub eo sunt gesta veluti rep^rstans p^rho in eius religionis studio magis magisq; seruebat hanc solam verā fatendā et salutarem existimare subiectos iubens. Et terra vero subditos sibi ex vna quaq; ciuitate detrahens publico cremētū p^retigal ecclesijs p^ruincialibus

Liber primus.

cleroq; distribuit & donationem validā in perpetuū esse sancit. Assuetū autem milites v. sicut ipse dei co-let signo crucis eorum arma signabat. In regalibus quoq; oratorū fabricatus etiam tabernaculū ad instar ecclesie circumferebat dnm aduersus hostes castra metaretur: quatenus nec in itinere de- gens ipse vel exercitus sacro lumine pri- uarentur quo deceret laudari deū & ora- tiones offerri. Sequebantur autē pari- ter sacerdotes & dyaconi tabernaculo de- ferentes qui scdm legem ecclesiasticā sacrorum ordines adimplebant. Ex illo autem romanoz cohortes que nūc nu- meri nuncupantur. Singule fecerunt ta- bernaculum propriū & sacerdotes atq; dyaconos distributos habebant. Die ve- ro qui dominicus vocatur quem R. hebrei primum vocant: greci autem soli distribunt et qui ante sepiū est san- ctus iudicis alijsq; canis vniuersos habere vacationem & in eo tñ orationi- bus occupari. Honorabatur autē domini- cum die quia in eo christus resurrexisset a mortuis: alium vero quia in cū fuerat crucifixus. Maximū nāq; cultū sacra- tissime crucis habebat tam propterea que ei pspere prouenerat eius auxilio in pre- lio contra aduersarios institutis: q̄ p iu- dicio q̄ dei diuinitas p ea videbat ostē- sum. Deniq; supplicii crucis q̄ primi- tiuū apud romanos erat in vsu lege phi- buit: infigurationibus autē nummorum so- lidoz, et L in imaginibus hoc si- gnum iussit inscribi semper et figurari: vt testatur hactenus eius imagines hoc schemate decorare. In oib; liquidē re- bus precipue tñ in legislationibus stu- debat placare diuinitatē. Apparet enī luxuriosas & valde fatuas permissiones anteq̄ prohibitas tūc fuisse correctas si- cut ipse quas posuit legi inuenit. Sed nunc que ad honorem & statum reli- gionis ab eo sancta sunt pandere neces- sariū est: cum partes esse ecclesiasticē vi- deatur in hystorie. Apud romanos dudū lex fuit milicesimoquinto anno nō habētes vices prohibens a priuilegijs habentium confuges sed alia multa in- bens vt nihil de testamento lucraretur:

licet generis proximitate consisterent: & vero filios non habuissent medietatē re- lictorum sibi met amittebant. posuerat autem has leges antiqui volētes romā esse populosam omnemq; subiectam ter- rā. Et quia non multum ante has leges plurimos in ciuilibus bellis amiserat. Videns igitur imperator idcirco male tra- ctari eos qui propter deum virginitatē sine liberis esse studebant: fatum iudi- cavit diligentia & studio hominum vide- ri coruz augeri genus cū natura semper superna distributione diminutiones su- scipiat & augmentum. Et legem populo pposuit vniuerso. N. quatin⁹ equa- libus priuilegijs fruerentur quisine cō- iugibus & liberis erāt: quib⁹ illi qui hec se habere gaudebāt sed etiam ampli⁹ ha- bere sancit eos qui in continentie vir- ginitate degebant: licentiam eis pbens masculis feminisq; licet etate minorib⁹ testamentum facere contra cōmunes le- ges. Omnes enī bene cogitare iudicauit quorum opus esset qd; placare semper & philosophie veraci vacare. Huius enī rei causa & antiqui romanorum licenter testari virgines vestales etiam sexto etā- tisq; iuriculo decreuerunt. Iudicium ita- q; maxime. O uerentie p̄i princi- pis circa religionem fuit: quia vbiq; am- ministrantium sententias imperfectas esse voluit & ad eos per appellationes refugiendum esse sancit si qui uellent ciuiles iudices refutare: firmam vero il- lorum indicans sententiā potius q̄ iu- dicium aliorum & tanq̄ ab imperatore p- laram ab omnibus obseruandam & inco- uertibiles esse terminos synodales. P. Illud quoq; nos relinquere dignū non est quod pro utilitate sanctum est eorū qui in ecclesijs manumittuntur: cū pro- pter subtilitatem legum etiā multi pos- sesores difficultatē patenterent: circa da- tionem melioris libertatis quam ciuili- tatem romanam vocant. Tres posuit le- ges decernens omnes in ecclesijs manu- missiones sub testimonio faciendū per hanc piam adinventionem romana ciui- litate frui: cuius iudicium p̄fens etiam tempus seruat: nam mox erat de liber- tate leges scriptas in manu missionibus

Capitulum x.

anteponi. Constantinus igitur hec sane- ludent in omnibus honorabat religio- nem. Erat quippe & per semetipsas glo- riosa ppter virtutem plurimorum tunc in ea pollentium.

Capitulum x.

Taq; persecutio- nibus iam cessantibus ad huc multi confessorum su- perstitēs ecclesias exorna- bant vt fuit osius cordu- be pontifex amphion epi- scopus cilicie et maximus qui post ma- tianum et pasuntius egi prius per quē m- alunt plurima miracula operatum desi- monesq; subiecit variatq; passio- nem q̄ pasuntius & maximus ex illis cō- fessoribus quos maximus imperator in- metallis opera exercere damnauit ocu- los eorum dexteros euellens et sinistras furas incidens. Secundum eos B. autem fuisse percepimus spiridonem remithundis cipriorum episcopum ad re- puto que hactenus de eo seruat opi- sunt. Plura quidem nouere provinciales. Ego autem que ad nes valuerunt per- uenire non taceam. fuit enim iste rusti- p̄terea in rebus diuinis minor. Tūc au- tem aliquando per noctem uenisse mali- mos viros ad carlas ontum eius: et cū- lepore niterentur: subito victos nullo- tam inuenisse ligatos eos: & soluisse qui- ab invisibilibus vinculis cuspasse th- derabatis accipere: elegissit poti⁹ ea ra- niserat⁹ eorū magis aut ad meliora eos- mōdes ait. Abite hūc sumētes arictē la- rimonis quippe vigilis & decet vos sine- quilibet iuste poterit ammirari. Nihil lo- quēne vir et nō note quidā notus eius- dem aliquā deposuerat q̄ sumēs depōsi-

tum sub terra recōdidit vbi caute credi- dit custodiri. Cōtigit interea moui puel- lam nūc cōfessam patri venit homo depo- sitū reperēs ignorante spiridone quid io- queretur. Cūq; in tota domo requisisset nec inueniret: fiebat capillosq; vellebat: et morti vicinus esse videbatur ille q̄ de- posuerat. Hec spirido fieri videns & cur- sim veniens ad sepulchrum vocauit ex no- mine puellā: qua respōdēte de causa de- positi requisivit. Et dū ab ea didicisset reuerfus et inueniens vbi puella signifi- cauerat reddidit hōi qd̄ petebat: qm̄ qui- dem ad C. hūc veni sermonē: nō est in cōgruū etiā istud adducere. Mos erat spiridoni isti ex fructib⁹ qui nascebātur ei. alios quidē pauperib⁹ erogare: alios autē gratis mutuari volētib⁹ sed neq; per se dabat neq; p se recipiebat s̄ totū cubiculū demonstrabat: inuitasq; p̄tercos vt quātum opus habebat tollerent & de- nuo renouarent quātū se non erat abstin- disse. Quidā vero dū mutū percipisset reuerfus est post aliquid tempus tulerat reddidit. Quē dū fm cōsuetudinē ius- sisset repōere in cubiculo q̄ fuerat exin- de mutuat⁹ ad inuitatū ille conuersus & credens latere spiridonē non reddidit qd̄ debebat sed auferens debitum quasi reddidisset abscessit. Quod si longo tpe non erat ignorandū. Post certū nāq; tps venit rursū petens ab eo mutuum. At ille misit eū ad horreū data potestate vt ipse sibi metiretur quantū op⁹ haberet. Uacū vero eūdē locū inueniens hoc ocu- lata fide cognosces spiridonē nuntianit. Ille respondit ei mirū est o homo qd̄ lo- queris quō tibi soli vsum est homo qd̄ lo- cessaris defecisse. Sed cōsidera potius apud te metipsum ne forte mutuat⁹ alia vice quod debueras primitus nō solut- tū: si enim hoc nō est indubitatē nō pri- uaberis quib⁹ cōges sed rursū accedēs inuenies: sic igitur ille capris est & quod deliquerat indicauit. Mirū est igit hū- ius sacratissimi viri mirari puritates & ecclesiastici ordinis valde custodiam. Dicitur itaq; quo d. daz tempore pro aliqua utilitate & in vnum cypros episcopos conuenisse: et inter eos fuisse hunc spiridonem & trypsilum ledren-

Liber primus.

sem episcopum virum eloquio et sapientia necnon byzto legibus eruditum. Cum itaque collecta celebraretur: instructum est tryphillioy faceret sermonem in populo. Cuius ille locus venisset ad medium tollectu tunum et ambula cubile dixit prolecto mutans nomen. Spiridon autem indignatus in eum et ciliens de cathedra sacerdotali: tu melior es inquit eo qui lectu dixit: quia eius verbis uti confunderis. Hoc autem fecit populo conspiciende mediocritatem docens eum qui eloqui supercilio presumebat. Erat enim idoneus ad pudorem incutendum. Cum esset venerandus et operibus gloriosus similis sener eo atque sacerdotis officio. Qualis autem circa et peregrinorum susceptionem fuerit hinc apparet. Instante iam quadragesima quidam ex itinere venit ad eum quibus diebus confluenter cum suis continuare ieiunia: et die certo comedere medos dices sine cibo consistens: videns itaque peregrinum valde defectum: perge inquit sue fuit laua peregrini pedes et cibos appone. Cum virgo dixisset nec panem esse nec aliphita quarum rerum solebat in huius habere receditum propter ieiunium orans primum veniens petens filie iussit ut porcinas carnes quas domi salitas habebat coqueret: quibus coctis sedens cum peregrino positus carnibus concedebat et rogabat ut vna cibus ederet peregrinorum. Quo refutante christi anas se phitete propterea magis inquit refutare non debes etiam enim munda mundis sicut sermo diuinus edocuit. Hec quidem de spiridone dicta sufficiunt.

Capitulum xi.

Recipue vero insinuatissimam ecclesiam demonstrauerunt et dogma dilatauerunt vite virtutibus et conuersatione monachica illo tempore fruebatur vestimenta namque res adeo ista philosophia: que multarum doctrinarum et dialectice artis studia despiciat tanquam minutata: melioris operis tempus impendat atque ad recte viuendum nihil ostendat. Hec ergo philosophia conuersatione miranda: naturali simplicis prudentia

docet omnino que nequitiam perimant et operetur utilia. Non enim predicat virtutem sed magis erretet nihil opendens humanam gloriam viriliter resistens passionibus anime et neque nature necessitati bus se subdit nec corporis firmitate succumbit. Diuine mentis virtute huius semper correpatur omnium creatorum et cum nocte dieque colens orationibus et letantibus placat indubitate. Animo et puritate et bonorum actu conuersatione ad ministeria se diuina componens: purgatione asperioneque continens: solas vero pollutiones peccata vitans extrinsecus irritos casus exuperat omnium absolute huiusmodi dominatur. Non per stabilitatem necessitatibus vite qualiter volente mutatur non mala patiens vici scitur: non languore aut indigentia necessarios commissa mordetur: sed potius gloriatur in talibus patientia mansuetudinem medicritatem in omni vita meditat. Et quanta nature humane possibile est deo esse vicinum: velut in transitu vitens presentibus neque circa possessionem rerum occupata confringitur neque vitra quod opus est in presenti puidere forsangitur. Semper autem simplicitate et exercitio huius instructionis laudans beatitudinem cetera placatur eterna et ad felicem terminum omni in vna citate festinat. Timore diuino sine intermissione suspirans turpiloquia respiciens: nec neque ad vocem emittere patiens: quorum actiones suis actibus non scitur exoluere: in breui comprehendens necessaria nature et cogens corporis medicribus indigere. Castitati luxuria subdit iustitia punit in iustitiam et veritate mendacium: disciplina rerum omnium mensuras participatur: cum proximis in vnanimitate et communione consistit. amicorum prouida est atque peregrinorum: que propria sunt communia facit egenatium: et tunc vitia singulorum neque gaudentibus importuna et tribulantibus remediis consolationis apportant: ad verum bonum diligentiam suam semper extendens: sermonibus castis sapientibusque consiliis ornatis ac vano eloquio remotis eruditus: atque curans veluti quibusdam medicamentibus audierit

Capitulum xi.

ta cum honore et reuerentia dispositiones suas celebrans: contentione certa nimis itaque priuata. Nam cum sit rationalis et motu irrationale fugit generaliter passionibus corporis deuincit anime. Huius itaque et elegantissime philosophus princeps quidem fuit sicut quidam dicunt helyas prophetas et baptista iohannes. Philo autem pitagoricos suis temporibus reuertit vnde et egregios hebreorum in quodammodo circa stagnum maris in colle positi philosophatos: habitaculum vero eorum et cibos et conuersationem talis introducit qualem et nos nunc apud egyptiorum monachos esse conspiciamus. Scribit enim inchoantes eos ad philosophiam eedere oibibus sibi competentibus rebus cunctis abrenuntiare permissionibus et extra muros solitariis agris et hortis inhabitare. Nos monasteria nuncupant et in eis conuersatione solitaria: honesta celebrare mycare diuinitatem: et ante solis occasum non gustare cibum: alios autem per tres dies et annos certis diebus in paupimento habitantibus abstinere: cibum eis esse panis et hyssopi et potum aquam. Mulieres eis non habitare seniores: regines propter amorem philosophie spontanea voluntate nudos referes videtur aperire quod huius ex heretice finem cum christiani sunt facti adhuc in apud alios esse non inuenitur huius vite prius hanc philosophiam habuisse principia. Alii vero dicunt. Cuius etiam susceptionis et perfectionis que religionis causa per tempora puenit. Et quoniam fuerit in montibus et vallibus desertis uerunt. Sed siue egyptii siue alii quidam huiusmodi philosophie presuerunt: illi tamen apud omnes constat quod ad summam reuerentiam atque perfectionem moribus exerationibusque decentibus et hanc conuersationem usque tunc perduxit antoninus maximus monachorum quem hunc in desertis egypti morantem: propter

gloriam virtutis eius imperator constantinus amicis fecerat: literis honorabat et ut pro quibus vellet ei rescriberet expectabat. Fuit is egypti genere ortus in signi vico in loco heracle apud egyptios constituto. Is puer relictus orphanus paternos donauit agros contancis suis. Alii vero substantiam disponens pietatem pauperibus erogauit: studiosi estimans esse philosophi non solum semetipsum spoliare pecuniis sed eas dispensare proficue. Iunctus autem studiosis secundum se vitis virtutes zelabatur viuere forum: probans bonam vitam suauem fieri ipsa consuetudine: licet fuerit primo difficilis: modos adinueniebat abstinentie potioris et quotidie exercitatione crecebat tanquam semper incipiens aliquid innotabat. Afflictionibus corporis puniendo libidinem: sacre vero sapientie ro luntate passionibus anime repugnando. Erat enim eius esca solus panis et sal: potus aqua: prandii tempus solis occasus: frequenter enim duos et amplius dies sine cibo manebat. Vigilabat vigilia dicatur semper quidem iugi nocte: et orationibus contingebat quidem diebus: si vero somnus inueneret stando paululum dormiebat. Per longum paupimento iacens solamque terram stratum refectionis habens. Olei liquidum victionem lauachorum atque similitum vsum modis omnibus euitabat: ne humectatio sua in mollem robur corporis immutaret. Auit enim neque nudum cum aliquando visum. Literas vero neque sciens neque mirabatur: sed potius mentem bonam tanquam seniores literarum: quarum tamen inuictorem tunc laudabat. Fuit autem precipue clementissimus castus: fortis: gratissimus loquentissimus: nec vlla tristitia: licet qui cum eo disputa rent: errat inuestigantes in ferrent: tamen more solito sapienter et discretimabiliter crescentem sedabat sepe attentionem: et ad mensuram debitis proximis transerebat. Loquentissimus sibi strepitum teperebat: eorumque mores veluti quidam regula componebat. Tantisper itaque huiusmodi diuina prouidentia redundans eum futura pre scire non estimabat esse tutum: et propterea nec

Libet primus.

laborandū inani ter circa talia suadebat quando nec ignorantem futura pene succumbere: nec scientem ppterca sanctū esse declarabat. Uterā nāq; beatitudines in cultura dei et legum eius observatio: ne dicebat. Si cui autē hec esset cura docere aut nec ipse patiebatur et bene videtur semper operari precipiebat ac se metipsum discere et secū ponere rōnes eorum que gessit die noctuq; si quid aut indecens ageret cōsideret ut decetero parceret in delicto semetipsum scilz erubescens si plurima sui delicta comperisset simul etiam metuens ne per conscriptionem indicij fieret alijs manifestus. Erat enim laboriosus et maxime pro solatijs oppressorū quis etenim alter sic feruentissime fuit studiosus: quorū gratia sepe veniebat ad civitates. Plurimi nāq; vi compellente cogebant eum legatione fungi apud iudices et magistratus: quorum singuli vel videre eum iudicabant nimis egregium loquentes audire et precipiente parere gloriosus: qui cū talis esset studebat tamen ignorari et latere per heremū. Si vero necessitate facie te venisset in civitatem deposito negotio pro quo venerat ad desertum continuo reuertebatur. pisces nāq; dicebat per humectā nutrum substantiā. Monachis autem ornatum fore solitariam vitam. Et sicut illi terre tractu tabesūt sic gloria monachorū ad vices accedendo fedatur. Obedientes vero se gratiū conspicientibus exhibebat. Studebat nāq; ut neq; haberet tumentē superbāq; naturam nec putaret huiusmodi. Sed hec quidem parca virtutum antonij dicere sum compulsi: ut tanti viri per hec exēpla consideremus philosophiaz. Plurimos autem atq; probatissimos auditores habuit: quorū alij quidem in egypto et libia alij hō in palestina et syriacae arabia clauerunt: et unusquisq; eorū nō minus se q̄ doctor apud quos est commoratus exercebat. Multosq; docuit ad similem virtutes philosophiaz perduxit ita ut quorundam hic labor esse circui per eum

tates et per provincias vel per agros: et diligenter antonij discipulos eorumq; requirere successores. Sed quomodo poterant inveniri facile quibus erat studiū diligentissimū suam vitam facere: et non sicut plurimi nōc hominū elati per gloriam semetipsum exponant et cunctis inuicem discipuli quos percipimus antonij alij quidem multi: necnō et paulus appellatione simplex. hunc autem cū rusticus esset bona specie coniugem habuisse: et cū in ipso facinore adulterij dephesam tacite subisset: et tuerando firmasse nūc q̄ se cum ea esse miscendus. Tū ad adulterum habere inquit eam. Et repente discit ad eremum apud antonium. Dicunt enim eum mansuetissimū et patientem valde fuisse. Deniq; cum iam senectus esset et ad vitam monachice perduratio: nis inductus: omnibus eū antonius expe rimētis exercēs: in nullo invenit inferiorem: perfectosq; eum philosophie esse testatus seorsum precepit habitare tanq̄ non egentem doctore. Confirmabat autē dñs antonij testimonij et ipsos seductores superiores atq; ad affligēs et expellēdos demones preparatum. Circa hoc itaq; tps philosophabat et amo 3 m^o egyptius de quo sermo fertur q̄ cogentibus parētib; duxisset vxorē: nec tñ ea finisset expertus. In principio nāq; nuptiarum sponsam tanq̄ sponsus in thalamo percipiens: et solus cum ea remansit. Insuper quidem o mulier nōc stre vsq; ad hoc celebrare sunt tempus: et quale bonum sit posse virginem permansere ei sacris edocebat literis: ac seorsim solus manere tentabat. Sed quoniam de virginitate quidē sermones virgo laudat: in alio cubiculo dormiens annis, decem et octo cum ea mansit: neq; tunc a monachica abstinentia se suspendēs. Interea mulier viri zelata virtutem: eliminavit non esse iustum tantum virum domi celari ppter se: sed oportere potius seorsim utrumq; philosophari et ob hoc supplicavit viro. Et ille grās agēs deo p hmoi cogitatione mulieris: tu inquit hāc habebat domum

Capitulum xij.

brdomū ego mihi aliaz fabricabo. Et in mundaniā partem deserti stagni marie venēs circa locū scithi ad montem qui dicitur nerie duob^o et viginti annis vbi philosophat^o est ānis singulis visitans secundo mulierem. Huius itaq; famulissimi principis tempore horum monachorum multi fuerūt digniq; discipuli sicut successores ostēdūt: plurimāq; et veneranda p eū puenerunt q̄ p̄cipue apud egyptios monachos pfectosq; servantur. Hāc cū maxime diligentia p successionē traditionis alterutro curāt virtutes antiquorū memorie tradere monachorū: sicut et illi memoradi sunt qui ad nos vsq; perueniunt. Cōtigit igitur huic viro et theodoro eius discipulo euntibus aliq̄d transire flumē quod dicitur lycū: ne vero se aliter nudum videret iussit Ammonius ut recederet theodorus. Cūq; et venit diuina virtute transiit ad ylerioem riuum. Transiēs vero theodorus aquam et videns nec vestes eius nec pedes intusque supplicabat sicut ut ei cauēti deprecaret. Cūq; ille dicere refuseret: ille vero nō aliter se properaturū: nisi cognosceret: pmittere theodoro nulli se eo vinorū fore dicturū/confessus est quod euenit. Proximū vero miraculū huic quoq; rei cōtigit quod narrabo. In iusti parentes et alius a cane rabido percussus filij tpe moriturū obtulerunt ei: euantes deprecabant ut curaretur. Tum ille ad eos. Non eget inquit mea curatione: sed vos si vultis reddere bonum quē rapuistis dominis suis: egrotus repente sanabitur: quod etiam contigit. Hāc ut restituit^o est bos: passio mox recessit a puero. Quando autē amonius ille mouebatur di k atur Antonium vidisse animam eius in celum ferri: diuina potestate b^o cū psalmodia precedētibus tam cōsuletibusq; eis qui circa eum erant causas huius miraculi abscondit. Sciebant enim quoniam aerem intēto obitu respiciēs: cum stupore miraculi cuiuspiam respiceret visionē. Cūq; veniēs postea quidam de scythia nuntias: sent horaz visionis Antonij: et conueniēs cum transiit illius viri beatificauit

runt ambos illum quidē: quia ad maiora festa bona transisset: illum vero quia tam longe meruisset cernere visionem. Multos enim dierum iter est locorū medio positurū quo debebat alteruter. Et hec quidem ita relata sunt. In hoc itaq; prefatu audiui probatissime philosophatum Euticianū qui in Bithinia circa olympum morabatur. Erat quippe gratia diuina replet^o: ad curationes passionū et miracula rerum et operū: ita ut ipsi Constantino propter virtutē vite amicus esset. Ille siquidem tempore victus quidā spari^o que in suspicionē venerat: quasi assumpta et rānde fugit: et requisit^o circa olympi comprehensus est: rogātibus necessariis eius Euticianum: ut pro eo apud principem legatione fungeretur. Prius inquit providēdū est: ut is homo liberetur a vinculis ne crudeliter cōstratus intereat. Tunc dicit a vinculo dīrexisse eustodes rogans ut eum ad huiusmodi necessitate releuant. Qui eū hoc facere noluisse sponte ianue clausē reserare et vincti cathene sunt repēdēte. Post ea vero ad principem veniens Bysantio tunc degētem: paratissime beneficiū pmeruit quod poposcit. Nō enim poterat Constantinus eius petitionē b^o denegare: cum ei summi honoris cumulus exhiberet. Hec itaq; breuiter a nobis dicta de monachis qui tñ clare sunt philosophati sufficiāt. Cui vero de his subtilior cura fuit: querens inueniet plurimorum vitas hic non esse scriptas. Theodorus. Capitulum xij. Licet ita p oia floreret ecclesia: non tamen pertulit inimi A eius eleuatam simul atq; spēs dentē valde respiciens: sed malinola cepit mouere consilia: contentens gubernatā a domino et vniuersorū creatore submergere. Videbat itaq; paganorū errore se fuisse nudatum: captas varia demonū machinamenta et creaturam a plurimis iam nō adorari: sed circa totos hymnos decenter offerri. Ea gratia iam non aperta contra deum et saluato

Liber primus.

rem nostrum excitabat bellus: sed viros inueniētes xpianos quidē se vocabulo pñtētes: sed amore honoris et vane glorie seductos ad seruitutis organū: eos sue machinationis habuit: per quos plurimos ad pñtinum reduxit errorem: non quidē creaturā rursus adorari precipiens: sed ipsum creatorem et mundi opificem coequatum asseruens creature. Ubi autē hoc principium et quēadmodum hec imitatus zyzania seminauerit enarrabo. Alexandria ciuitas est maxima: et hominum multitudine copiosa: non egyptiorum solummodo: sed etiam thebeorum et lybicorum: circa egyptum obtinens principatum. In huius itaq; ciuitatis presulatu: post petrū illū iclītū pugnatorē qd sub ipsius tyrānis diocletiano et Maximiano nouissime iperitū spē sponētib; maritū coronā suscepit successit Achilles. Is enī sub illo egregio Petro Arriū ordinatū dyaconū captūq; in melicū notatibus: et ab ecclesia pulsū: rogatus a fidelibus: de nouo suscipiens ministrare precepit. Post Achilā vero Alexander fortissimus euāgelici dogmatis predicator ordinatur ep̄s. Hoc tpe Arrius in ordine presbyterorū erat: et expositionē diuinā rū scripturā videbat habere cōmissā. Vidēs autē Alexanderū pontificatus gubernacula suscepisse: eū tū ip̄s non portauit: sed et mordacitate compulsiu litis querebat initū. Porro laudabilē vidēs viri cōuersationē nequaq; calūnias contere p̄ualebat. Verū tamē quiescere illū non prohibebat inuidia. Hūc igitur inueniētes inimici veritatis per eum in suis est excitare in ecclesia tēpestatē. Apostolicis enim Alexandri doctrinis instabat aperte resistere. Et ille quidem diuina sequens eloquia equi honoris cū patre et candeis substantiā habere cum deo genitore filiū predicabat. Arrius autem et diuerso v̄ritati repugnās: creaturam filium facturū dicebat. Adiciens erat aliquādo quando non erat: et alia que ex illius literis iudicantur insana. Hec ergo non solum in ecclesia persistebat docens: sed etiam in extraneis cōmētibus atq; conciliis: et domos circū dōs quibus cūq; poterat suadebat. Et Socrōmen.

Reprehendens autem quidam huiusmodi viros Alexan. S. drū quos cū pabant tanq; non videret sileret dum cōtra dogma fierent nouitates. At ille arbitrat̄ melius esse de dubiis sermonē et vtrāq; parte proponēdum vt non videre tur ex necessitate: sed pot̄ ex satisfactio ne certamen ablātū: iudex cum clero resiliens ad altercationē deduxit vtrāq; partem. Ut autē enentre solet circa certamina verborū vtrūq; superare nitēbātur. Arrius autem nullatenus acquiescere volebat: q; cōsubstantialis filius et cōeternus est patri. Theodorico. Alexandria autem apostolicorū dogmatum predicator prius quidem eum reuocare ammonitionibus et consiliis nitēbat. Cum vero euz superbiere vidisset aperte impietatis facinora predicare: ex ordine sacerdotali re monuit. Audierat enim clamātem diuinā legē. Si oculus tuus dexter scandalizat te absconde eū et proice abs te. Hoc itaq; tēpore romane quidē C. ecclesie Syluester retiacula gubernabat melchias succedens qui post Marcellinū clarificatū in persecutione gentiliū suscepit iura pontificatus. Anthiochie vero post tyānū ecclesie inchoatē pace vitalis p̄sul ex tabat. Qui etiā antiquā ex multis tēporib; destructā a tyrānis edificauit ecclesiam. Post quē philogonius pontificatū sumēs et reliqua edificij supradidit: et solum pietatis licitū t̄pibus demōstrauit. In Hierosolymis autē post hermonē martius ordinatus est vir noie suo dignus et cibus bonis ornatus. Eodē tpe Cōstātinopolitani Alexander pontificatū sacri misterij possidebat: apostolicis donationib; valde clarus. Tūc igit Alexander alexandrinū videns Arriū amotis in dārtū aculeo stimulari et multos ad blasphemias deceptos erigere: cōsiliisq; propria celebrare ecclesiā p̄sulib; et blasphemiam suis literis indicant.

Socrates.

Capitulum xii.

Dilectissimis atq; charissimis vbiq; catholice ecclesie communitatis Alexander in dō. S. Cum vnum catholicē corpus

Capitulum xii.

ecclesie mandato existente in sacris scriptis vt seruet vinculū vnanimitatis et pacis pñs est debere nris scribere et alterutris q; apud singulos agunt insinuat vt siue pat̄ siue gaudet vñ mēbūm cōpati amur aut cōgaudeam; adinuicē. In ipsa igit parochia nunc egressi sunt viri in dā et xpo rebelles docētes apostasiam quā recte quilibet p̄currere suspice tur antip̄o. Et volui hoc quidē taciturnitati contradere si quō inter solos apostatas cōsumeretur hoc malū vt nō loca alia penetrādo simplicium sordidare audiret. Sed qm̄ eusebiū nūc hicomēdis putans in se consistere causas ecclesie: q; reliquisset bericiozū ciuitatē: et cupis se hicomēdiem ecclesiā: nō est in eo vltimo subiecta patrocina etia his apostatis et scribere vbiq; molitus est cōmēdare eos si quō trahat aliquos ignorantes ad hāc pessimā heresim et xpo rebellem. Ideoq; necessariā iudicāci scis q; in lege cōscriptū est vltius nontacere: sed vobis oib; indicare: quatenus etiā vos sciatis apostatas et eozū hereses verba nequissima cauere. Si ergo scripserit vobis eusebius nec recipiatis eū nec eius scripta suscipiatis. Antiquā enī caliditatem tempore compressam nūc per istos renouare volens. Fingit quidem se quasi pro istis scribere: opere vero demōstrat: q; pro semetipso talibus studere se sinat. Apostate vero sunt isti. Arrius et achillas. Cū eis autē apostatauerūt hi achillas. carponi; alter arri; farmaci; ansoni; lucius; mili; manas; et helladi; q; sermidus: erthconas q; episcopi alij q; sunt dicti. Ea vero q; opinātes loquūtur huiusmodi sunt. Nō semper inquit deus pater fuit: non semper fuit dei verbum: sed siue quādo deus pater nō fuit. Dei autē verbum ex non existentibus factum est. Existēs enim deus nō exiētē ex non existente fecit. Quapropter et si aliquando qm̄ non fuit. Creatura enim est et factura filius: neq; similis patri secundā substantiā: neq; verus est neq; vera sapientia eius est: neq; verum natura iter patris verbum est: sed vnus quidē creaturarum et facturarum est. Abulue autem dicitur verbum et sapientia factus

et ipse existens in proprio dei verbo: in dei sapientia in qua et omnia: et ipsum se cit deus. Unde et cōuertibilis est et mutabilis per naturam sicut et vniuersa rationalia. Peregrinum enim et extraneum et remotum est verbum a paterna substantia et inuisibilis est filio pater. Nō enim perfecte et integre nouit fili; patrē: neq; eū perfecte videre potest. Nā hec suam substantiam nouit filius sicut est. Propter nos enim factus est vt nos per eum tanq; per instrumentum crearet deus: et nequaquā substitisset: nisi nos deus facere voluisset. Requisiuit ergo quidam eos si potest dei verbum conuerti sicut diabolus est conuersus: et nequaquā dicere timuerunt vtrūq; potest tanq; natura conuertibilis existens factus aiunt et conuertibilis est. Hec itaq; dicētes id est arrius et qui cum eo sunt et in his impudentes instantes ipsos et sequaces eozū. Nos quidem cum episcopis egypti et libyarum pene centum conuenientissimā thematissimū: qui vero circa eusebiū susceperūt misere studentes veritati mēdaciū et impietatem cum pietate sociare: sed non p̄ualebunt: vincet enim veritas nec vlla communitio christi cum belial. Quis etenim talia audiuit aliquando. Aut quis nunc hec audiēs verba nō metuet: aut aures continuo non obtura bit: ne sordibus talū verborum eius polluat̄ auditus. Quis audiens dicente Joanne. In principio erat verbum non reprehēdat istos dicētes fuit aliqñ qm̄ non fuit. Aut quis audiens in euāgelio vni genitus filius: et ip̄m ola facta sunt: nō odio habebit dicentes: q; vnus creaturarum est filius. Quō igitur pot vnus esse horum que per eum facta cōsecūt? Aut quomodo vni genitus q; omniūbus se cundum illos cōnumeratur. Quō etiā ex nō existētibus erit pater dicēte. Eructauit cor meū verbum bonū. Et itē. Et vere ro ante luciferū genui te. Aut quomodo dissimilis patris substantia: cū est imago pfecta et splēdo: patris q; dicit: qui me videt: videt et patrē. Quomodo si verbum: sapientia dei est filius: fuit aliquādo quādo nō fuit. Simile est enī ac si dicat huc

& bo z sine sapientia aliqui fuisse deū. Vel
 q̄o cōuertibilis z mutabilis q̄ dicit per
 se: ego in patre z pater in me est. Et itez.
 Ego z pater vnū sumus. per pphetā ve
 ro videte inquit me: videte q̄ ego sum z
 nō mutabor. Nam licet in coverbo sit di
 ctū illud apostoli quia factus homo: ta
 mē mutatus non est: sed sicut dixit apo
 stolus. Jēsus christus hēri et hodie ipse
 ē in secula. Quae putas causa fuisse eis
 vt dicerent: quapropter non enim factus
 cū paulo dicit. Propter q̄d omnia z per
 quae omnia. Vnde vero blasphemēt: q̄
 nescit perfecte filius patrem. mirādū nō
 est. Nā semel habētēs pposita rebellādi
 q̄o repercutiūt etiā voces eius dicētes.
 Sicut nouit me pater z ego agnosco pa
 trem. Si ergo ex parte pater nouit filiū
 palam est: q̄ z filius non perfecte nouit
 patrem. Si autē hoc dicere inipiū est no
 uit enī perfecte filiū patre: palā est: q̄ si
 cuit nouit pater filiū verbum: sic z verbum
 nouit propriū patrē z aliter nō est: hec dicē
 tes z reuolūtēs scripturas sanctas fre
 quenter conuincimus eos: z rursus tāq̄
 cameleūtēs mutabātur: studētēs ad se
 metipsos trahere quod est. Cūz venerit
 impius in pfundū malorū spernit. Vnde
 siquidem hereses ante eos fuerūt: quae
 plūsq̄ deest psumētes conuerūt in im
 prudētiā suā. Isti vero per omnia verba
 sua nitentes erigi ad interemptionē di
 uinitatis verbi per hec illas hereses po
 tius firmare conati sūt: antiquitū facti
 propinquo: eos: quā: opter z abdicari z
 anathematizati sunt ab ecclesia. Cōtri
 stamur itaq̄ pro eorum perditione: ma
 gis: quia z ipsi aliquando quae ecclesie
 sunt audiunt: z nunc ab ea p̄sitis exi
 lunt: non tamen amittuntur: hoc enim
 z hy incens z phileus passi sunt: z an
 te eos iudea qui cum esset secutus salu
 torem postea proditor: factus z apostata
 sed de his quidem ipsis nō sumus igno
 ri. Dominus enim p̄dixit. Videte neq̄s
 vos seducat. Multi enim venient in no
 mine meo dicentes: quia ego sum z tem
 bus prope est: z multos errare facient/
 ne ergo etis post eos. Discite enim hec
 z saluator paulus dixit. Quia nouis
 simo temporibus apostatabunt quidam

a fide sana: attendentes ad spiritus errores
fidei demonumq; doctrinas que veritates
auersantur. Domino siquidē salutatore
re nostro iesu chriso p̄ semipiternū pro-
nuntiante: et per apostolum designante
de talibus consequētē nos per nos ip-
sos audientes impietatem eorum ana-
thematisauimus eos sicut prediximus
ostendentes eos extraneos a fide eccle-
siarū catholicarū. Iudicauimus autē hec
vobis dilectissimū atq; charissimū cōmū-
niter ad quos eorum si forte tēuerint
etiam ad vos ventre suscipiatis: neq; cu-
sebio vel cūlibet aliorū scribenti pro-
cis obediatis. Deceet enim nos tāq; chri-
stianos vt omnes contra christum loquē-
tes et sapientes quādiu deo rebelles et au-
tūm corruptos totis viribus auer-
semur: et neq; aus huiusmodi dicam⁹ ho-
minibus: ne forte etiam in peccatis eorum
communicare videamur. Sicut beatus
ioānes ait. Salutate fratres qui apud
vos sunt: salutant vos qui nobiscū sunt.
¶ Theodoricius. Non solū autē hāc
s; etiā ad alexandrū constantinopolē
episcopum nūllam eius epistolam huius
operi inferere non omittit et clare omnia
ei us ostēdat: ne quis suspicetur hec me
fictē scribere: et post eam ipsius arris
et ceteras quos epistolas quibus vtriusq;
narratio eget hisce quantū de scri-
pturę veritate tēstent et aperte que ge-
sta sunt p̄doceant. Scriptis enim alexan-
drianus hec constantinopolē alexandro.
¶ Capitulum. xiiij.

¶ Capitulum. xliij.

Charissimo fratri alexandro alexandro: Alexander in domino salutem. Apertus portus hominum pessimorum avaritiaeque propositus veritati que creditur esse precipua: foras insidiat per varias scilicet occasiones resistentes ecclesiasticæ pietati. Impossibile namque malinoli a diabolo in eis operante ad propositum sibi libidinem et ab omni reverentia resistentes: contumeliant iudicii dei timorem. De quibus necessarium mihi fuit potenter ac reverentia vestre significare: ut ab huiusmodi cautio: ne qui forte presumat

Capitulum. xliij.

lin in parochias vestras accedere vel
posse vel alios. Valent enim magis ad
seducendum figmentis vti vel literis falsata
re compositis: que possunt facere pectus
simplicem fidem puramque respi-
cipientibus. Arris igitur acillias con-
tatione nuper facta collothi superbiam
a multo deteri^{us} illo fecerit sunt. Ille na-
q^{ue} hos ipsos culpans: pessime voluntatis
re inuenit occasione. Isti vero digna il-
lius negotiatione respiciunt nequaqs
ubiaceri iuri ecclesie prulerunt: sed spe-
lacias sibi met latronu edificantes inces-
sabilia in eis consilabilia celebrant nocti-
bus et diebus contra christum agentes:
et contra nos prauis libidibus exer-
citur qui omnem piam a apostolica ac-
cusantes glorijs iudaico schemate chi-
lo rebellare instituerunt sibi met offi-
cium. Dum itatem a equalitat^e cum pa-
re saluatoris nostri iesu christi negites
omnesq^{ue} eius salutaris dispensationis
humilitatis propter nos habite voc^e de-
serpentes: prolatione harum impietatis
re predicatione exercere nituntur quip-
pe diuinitatis eius rationem a ineffabi-
lis glorie qua in principio habuit apud
patrem penitus euitantes: paganoru a
iudeorum impiam confirmat de christo
sententiam et laudem propriam vt asso-
let aucupantes omnia quidem que con-
tra nos possunt derisionis afferre nego-
tatur seditionesq^{ue} nobis quotidie ac pe-
cunationes institunt: tam iurgia propo-
nentes a agnitionis mulieru impudicitia
quas seducunt: q^{ui} ipsi communi christia-
nitati derogantes: dum eorum unicele-
omnes circumcumeunt: insuper ineru-
pibilem christi tunicam quam milites
diuidere noluerunt isti feindere nancip-
sumunt. Et nos quidem vite ipsorum et
nefanda conamini eo quod latere tar-
dius agnoscetes: nunc generali decre-
to ab ecclesia adorante christi diuinita-
tem eos cepulimus. Conatitamen sunt
illi discursionibus vti a aduersum nos
machinari qui apud vniuersos commit-
tissos nostros figuram pacis a vnita-
tis dignitatem se exercere fingunt: quod
autem verum est abipere quosdam eo-
rum ad pestem proprias per donloquiu

ficta festinat ⁊ litteras ab eis manifestas
⁊ indubitatas eriguntꝫ relogētes eas se-
ductis ⁊ personis sine penitentia eos in
delictis suis faciat remanere tanq̃ vna
nimes habētes eadem secum decernen-
tes episcopos. Non enim que apud nos
male docuerunt ⁊ egerunt ea faciūt ꝑ-
pter que etiam sunt expulsi. Sed hec au-
tem faciturnitari contradunt aut fictis
eos rationibus ⁊ quibūdam obumbra-
tionibus septiunt verisimilibus vtro ⁊
pomposis corruptibiles suam doctrinā
velātes eloquijs attrahunt in deceptio-
nē quelibet incautū non absintētes etiā
apud omnes nostre pietati calamitati.
Unde cogit quosdam eorū litteris sub-
scribētes in ecclesiā suscipi: maximo si-
cuti reo: imminēt periculoꝫ presumen-
bus talia committis eo q̃ neq̃ apostoli-
ca hoc regula patitur ⁊ effundūt sup
eos dabolice efficaciam cōtra christū.
Quapropter in nullo segnes o charissi-
mi ad insinuādum vobis pfidiam eorum
memetipsum creti. Dicunt enim q̃ fuit
aliquando tempusquādo non fuit filius
dei ⁊ postea factus est qui prius non fue-
rat talis factus: quia ⁊ aliquādo factus
est qualem ⁊ omnem hominem esse con-
tingit. Cuncta enim inquit deus ex nō
existens fecit: omnium rationalium ⁊
irrationalium creaturis miscere voien-
tes: ⁊ filium dei. Quibus verbis consec-
quenter aiunt enī mutabilis esse natu-
re: virtutis malitieque capabili cū ex nō
existentibus esse dicatur. Minus quip-
pe scripturas quibus ostenditur eo sem-
per esse permanentes: quibus palam desi-
gnatur inconuertibilitas verbi ⁊ sapi-
entiae: atq̃ diuinitas q̃ sunt christus. posu-
mus ergo inquit isti polluti: ⁊ nos sili
fieri debet sicut ⁊ ille. Scriptū est enī filios
geniū ⁊ erat tui. Cumq̃ allatum fuerit
eis quod sequitur. Idēst ipsi aut spreue-
rūt me quod naturale non est saluatoris
cū nature sit immutabilis: omni reuerē-
tia semetipsos spoliantes adiunt nec ali-
quā licet proprietatem ad deū: sed cū se
ipse natura mutabils sciri de illo do-
prescribitur ⁊ contemplatione: q̃ cū nō esset
specturus: eligendus foret ex omnibus.

Non em̄ inquit natura quasi precipua

Liber primus.

inter alios filios aliquid habet. Nam nec naturaliter dei filius est: nec aliqua habet ad dei proprietatem: quando etiam ipse nature mutabilis existens: propter moderationem diligentiam et virtutem non mutatum ad dexterius elegit deus: cum si paulus vel petrus ad hoc pervenissent nihil poterat iesus ab horum filiatione differre. Propter reprobationem igitur huius vesane doctrine etiam divinas literas revolvendo proponimus illud quod in ipso de christo dictum est. Vilexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea venit te deus deus tuus oleo leticie pre conspectibus tuis. Quia vero filius dei neque existens factus est: neque fuit aliquando quando non fuit: sufficit nos erudiri. Joannes evangelista scribens de eo. Unigenitus filius qui est in sinu patris. Prouideat quippe deo ut ostenderet alterutris indimissas res nominantem patrem et filium existere in sinu patris. Sed quia inter hec que ex non existentibus facta sunt: verbum dei nequaquam connumerat. Omnia inquit per ipsum facta sunt. Propria namque eius substantiam designat dicens. In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil quod factum est. Si enim omnia per ipsum facta sunt. Quomodo et creaturis ut essent donavit ipse quod aliquando non fuit: non enim vlla ratio est ut qui facit eius nature sit cuius illa que sunt. Si ipse quidem erat in principio omnia vero per ipsum facta sunt: ex non existentibus fecit et contrarium videtur his quod ex non substantibus facta sunt hoc quod erat et valde discretum. Inter patrem liquidem et filium nullum demondstratur esse spatium: nec vlla aliqua cogitationem hoc anime phantasia percipiente. Et non existentibus aut creatis mundus et novellam habet substantiam recentem naturam a patre per filium huiusmodi vtriusque substantialitatem cunctis accipientibus. Alius igitur adhuc contemplatibus verbi diuinitatem et creaturarum vniuersam intelligentiam transcendentem reuerendissimus Joannes genituram eius nec facturam dicere voluit nec per eam etiam syllabarum factorum ingenitum.

Unus enim est ingenitus pater: sed quia excedit euangelistarum puto quia et angelorum perceptione et transcendit vniuersa unigeniti filii ineffabilis substantia. Non ergo reor quia de pietate cogitantes de hac aliquid interrogare picus mat propter quod dictum est. Altiora te ne quesieris et difficiliora te noli examinare. Nam sicut aliarum plurimarum et huius notitia humane perceptioni celata est quale est apud paulum que oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligentibus se. Sed etiam stellis inquit deus ad abraam: non potes enumerare neque arenam maris et guttas pluuie quis dinumerauit: quis ergo audeat exteri perferuari substantiam dei verbi nisi forte vesanus sit: de qua prophetie spiritus dicit: generationem eius quis enarrabit: nam et ipse saluator noster prestare volens omnibus in hoc mundo columis: huius notitia ab eis exonerare festinauit significans vltra naturam esse omnium rerum hanc animaduersionem soli vero patri adiacere tantum huius scientie sacramentum. Nullus inquit nouit nisi filius nisi pater et pater nemo nouit nisi filius. Non reor ignorare sapientes quia vesanus est sapere ex non existentibus factum filium cuius vtriusque habeat temporale principium quod ostenditur ex non existentibus factum. Nam si temporibus inesse opposuerit hoc quod aut erat quod non erat aut spatio seculi cuiusque et si verum est: quia per ipsum facta sunt: palam est quod et omne seculum et tempus et spatia et aliquid inter quod reperitur quod aut fuit quod non fuit per ipsum facta sunt: quomodo non est incredibile eum quod et tempus fecit et secula et momenta inter quod est illud fuit quod non fuit dicere aliquid non fuisse: Solutum enim est et percepto plenius: eum quod est aliquid enim dicitur potestior dicere illi geniture cuius est. Precedit enim semper eos sapientia dei quod creauit vniuersa: illud spatium in quo dicunt nodum factum filium a patre metiende in eorum scriptura quod dicit primogenitum eum esse vniuersae creature. Consona siquidem istis clamat et magniloquus paulus dicens de eo que posuit heredem omnium per quem et secula creata sunt: etiam ipse creata sunt omnia quod in celsis

Capitulum xliii.

que in terra visibilia et inuisibilia: siue principia: siue potestates: siue dominationes: siue sedes omnia per ipsum et in ipso creati sunt et ipse est ante omnia. Cum ergo omnia ostendit esse argumentatio qua videtur ex non existentibus factum: necesse est patrem esse semper patrem. Et cum pater semper filio presente: propter quem appellatur semper filii filio presente: semper est pater perfectus et sine defectu consistens non temporaliiter neque ex spatio neque ex non existentibus generans vni genitum filium. Quid enim amplius sit sceleris: quam dicere non fuisse aliquando sapientiam dei quod dicitur ego eram apud eum cohabitans: ego eram cui adgaudebat: aut dicere virtutem dei aliquam non extitisse: aut verbum dei aliquando accepisse principium: aut alia ex quibus filius agnosceretur figuratur per. Nam qui splendore glorie non dicit extare vniaperi aut principale lumen cuius splendor est. Si autem et imago dei non fuit semper pater: nec huius imago est: sed etiam cum non est figura substantie dei: vna perimitur et ille quod in omnibus ab eo figuratur. Ex quo apparet filietas saluatoris nostri: nulla habere coionem ad ceterorum filietatem. Quod admodum est ineffabilis eius substantia incompatabili excellentia transcendere potest vniuersa: quibus ipse donauit ut sint ita et filietas eius naturalis etiam paternae diuinitatis ineffabili sublimitate differt ab eis quod per eum in adoptionem adoptati sunt filii. Quod enim inqueribilis etiam natura perfectus est in omnibus nihil egens. Hi vero in vtroque mutabilitati subditi egent eius auxilio. In quo enim proficere potuit sapientia dei: aut in quo eius veritas augeatur: Aut deus verbum quod potest meliori cuius sit vltima rerum lumen. Si autem hoc est quod promissa veritas est dicere sapias aliquid aut o ciuitate fuisse infirmitate captabilem aut irrationabilitate etiam per hoc rationem obferat aut vero lumen tenebras esse peritias apostolo dicente. Que coio luci ad te nebras: aut quod per corda christi ad belial. Nec non et salomone clamare impossibile est peritias super petram quod secundum paulum christus est. Porro creature eius homines et angeli benedictioes eius acceperunt: virtutibus proficere

contendentes mandatisque legitimis quate nus non peccarent. De quo etiam noster naturaliter filius patris etiam ab omnibus adoratur: illi deponentes spiritum seruitutis ex bonis operibus et propectu spiritus filiationis accipientes: per naturalem iustitiam sunt et ipsi adoptione filii. Iustus autem proprius et naturaliter filium principis filiationis paulus etiam manu testatur de deo dicens. Quia proprio filio non peperit sed pro nobis. Qui natura non sumus filii: tradidit eum ad distinctionem namque non proprio illi proprio filio esse dicit. In euangelio autem hic est filius inquit meo dilectus in quo mihi bene populus est. In psalmis deo saluator ait. Dominus dixit ad me filius meus es tu: germinitatem nature declarans: significat non esse eius naturales que subest alios filios preter istum. Quid etiam quod ait. Ex vtero ante lucis genitum: donec clarena naturaliter demonstrat paternae generationis filiationem: quam non morum diligentia et exercitatione propectu sed proprietate nature sortitus est: Unde et intrasgressibilem habet filiationem unigenitus patris. Rationabilium vero filiationem non eis naturaliter existentem in opportunitate morum dono dei etiam mutabilem rationem non vult. Videtur enim inquit illi de filiis hominum accepit sibi vices ex ipsis. Et iterum filios genuit et exaltauit ipsi vero me spreuerunt. Per istam deum dixisse videmus. Multa dicitur us dilectissimi trans se onerosum esse putans pluribus verbis vniuersis ammonere doctores. Vos ipsi enim estis diuinitus eruditi: non ignorant quod doctrina que super contra pietatem surrexit ecclesiasticam: hebionis est et artemonis et zelus pauli famolare: de anthiochia sy nodali conuictum omnium eorum ab ecclesiis pulsi. Cui succedens lucianus extra sy nagogas misit tristem eorum plurimo tempore quorum impietatis fecerit forbes istum nunc nobis et non gentibus. Illo rati placent omnes abscissas pullulare fecerit arris et achillas et cum illis conciliis malignantiis et nescio quod ista tres ordia ti epi eo quod perferunt eis et ad peiora flammati sunt. De quibus sententia in vestra sit potestate reposita: qui salutaris passionis humilitate et exinanitione voluit

Liber primus.

ria paupertate et voces quas propter nos saluator suscepit memoria retinetis. Igitur ad offensionem superne et antique diuinitatis eius hec cogruunt: significatiuique sermonibus naturalis eius gloria et imperium et apud patrem maius clarus explicat. Quale est illud Ego et pater unum sum? non patrem semetipsum appellans neque substantialiter duas naturas quod est una declarans: sed quod paternam seruandam plenitudinem filius habet perfecte naturam et per omnia similitudinem patris gerens inmutabilis eius imago etiam atque principalis cause expressa figuratio. Unde etiam tunc philippo cupienti videre patrem dominus sine inuidia se demonstrat. Nam cum diceret ostende nobis patrem: ait. Qui videt me videt patrem tanquam per speculum sine macula et animatum per diuinam eius imaginem contemplaretur patrem quem si niliter in psalmis sanctissimi viri canunt dicentes: in lumine tuo videbimus lumen. Quapropter et qui honorat patrem honorat et filium et qui honorat filium honorat et patrem et recte: omnes namque vox impia que in filio dicit presumitur ad patrem: quod refertur sed mirum non est quod scripturus sum o charissimi si falsas aduersum me derogationes et contra piissimum nostrum populum delatas insinuo. Hi enim qui contra deitatem filii dei castra constituant: neque contra nos igratas calumnias exerceere formidant: quoniam nec piscorum quicquam gignatur sibi inter comparare: neque preceptoribus se et quibus nos ab infantia eruditissimus equare patiunt: neque comini strosi quicquam nunc vbi cunctis consisterit in mensura sapienter putant: quasi soli sapientes et nihil habentes: atque nouorum dogmatum inuicentores et quod solis reuelata sunt que a nullo altero sub sole intellecta noscunt. O scelesti superbia/immense uesania/vane glorie furore: sapia fathane/in alas corum nequisimas vehementer insilientes/no de ter uult eos antiquarum scripturarum deo amabili explanatio: non dominum nostrum confors reuerentiade ipso ferocitate coramian fuisse: quorum scelesti opera nec demones fere patiuntur quando vocem blasphemiam contra filium dei promere non presumunt. Hec igitur iacula seci-

dum presentem virtutem dirigantur aduersus eos qui inrudita materia contra christum expaenuntur ad bellum et aduersus pietatem eius calumnias inferre contendunt. Aliunt enim non aduersus fables fabulas/ex quibus inuentum est dicit: ex non extantibus impiam et non scriptam contra christum blasphemiam predicant: reidest duo ingomita ipsi potius duorum alterum necessario esse oportere dicentes inruditi aut ex non extantibus filium esse sapiendum/aut indubitanter dicere ingenita duo. Ignorantes imperiti quia multum est inter patrem ingenitum et ea que ab eo non extantibus sunt creatura nalia et irrationalia quorum media etis natura unigenita per quam uniuersa et non extantibus fecit pater dei verbi: ex ipso vero patre natiuitatem habet sicut et ipse dominus alicubi testatus est dicens: qui diligit patrem diligit filium quia ex eo natus est. De quibus nos ita credimus sicut apostolice placet ecclesie: in unum ingenitum patrem nullam habentem causas ut esset incovertibilis et inmutabilis semper idem et similiter se habentem nec procreatum nec inuentione recipere leges prophetarum euangeliorumque doctorum patriarcharum et apostolorum dominum/omnes sanctorum et in unum dominum iesum christum filium dei unigenitum: natum non ex non extante sed ex nate patre/non secundum corporum similitudinem: ex incisionibus aut diuisionibus effluxioni: sicut fabellio et ualenti non placet: saneffabiliter et inenarrabiliter secundum eum qui dixit sicuti supra posuimus: generatione eius quis enarrabit? Subsistentia uidelicet eius omni create nature imperscrutabili et stente/sicut et ipse pater imperscrutabilis est eo quod non capiat rationalium naturam scientiam quia pater genuit deum quod quidem non a me couenit dicere uirris spiritu ueritatis impletis. Erudite quippe nos christi uoce qua dicit nullus nouit quis est pater nisi filius et nullus nouit quis est filius nisi pater: et afferente eum inconuertibilem et inmutabilem sicut patrem nihil egentem perfectum filium equalis patri soli ingenito: imago est integerima et inmutabilis patris: et oino imaginem couenit esse plenam quod

Capitulum xxxiiij.

non desit aliquid ab equalitate eius cuius imago est sicut ipse dominus docuit dicens. Pater meus maior me est finis quod semper etiam filium ex patre credimus. Splendor enim et glorie et figura paterne subsistit in eo. Sed nullus hoc semper ad suspitio nem ingeniti sumat sicut putant qui sensus anime ceatos habent. Nam neque erat neque semper neque ante secula idem est quod ingenitum: sed nec quilibet humanus intellectus ab hominibus nominatus indicare ualet hoc quod dicimus ingenitum sicut et uos estimare credo et de omnium uelutroque consilio proposito nullo modo quibuslibet nominibus ingenitum declarandum. Videtur enim hec nominata ueluti temporis esse productura: digne tamen ipsius unigeniti diuinitatem et ueluti dicat antiquitate nequaquam significare ualencia. Cum sancti uidelicet uiri finis unusquisque virtutem sacramentum hoc aperire conati sunt ueniam poscentes ab auditoribus per satisfactiones rationabiles dicendo de se protulimus quod pertingere preualuimus. Si quid autem ultra hominem expectant: quicquid uiri et ad maius inmutum eloqui illud quod ait apostolus ex parte cognoscimus iam putantes esse destructa. Pala est quod multum spe sua deficiunt. Igitur erat et semper et ante secula quodcumque sit. Non tamen est id quod ingenitum. Ergo ingenito quod patri propria dignitas est seruanda/nulla dicentes eam ei fuisse esset: filio uero congruus distribuatur honor. Sine principio enim a patre sciamus eius esse natiuitatem/culturam et sicuti diximus tribuere capie atque cum bona opinione super eo erat et semper et ante secula predicantes. Diuinitatem quippe eius pseuerantes sed imaginem et perscrutationi patris perfectam equalitatem per omnia deuouentes. Proprium uero et solum dicentes patris quod ingenitus est: eum ipse saluator dixerit. Pater meus maior me est. In hac itaque piade patre filioque mentis sicut nos diuine scripture doctorum sancti spiritus confitemur: qui repleti et ueteris testamenti sanctos hoies et uiri sacratissimi mores preceptores in una et eadem catholicam apostolicamque semper ecclesiam: que et inuincibilis est/

et omnis mundus aduersus eam pugnet et uictor totum aduersus impietatis existat securos nos faciente patrefamilias eius cum clamat. Habete fiduciam ego uici mundum: hoc nouimus actum post resurrectionem a mortuis: quod proutte factus est dominus noster iesus christus carne uera idem tuus: et non putatne ex dei genitrice maria quod in nouissimo tempore: bus prodantatione patris ad humanum genus adueniens crucifixus et mortuus est: sed non propter eam diuinitate sua minor factus: resurrexit enim a mortuis: assumptus in celo est: sed ad dexteram maiestatis. Hec igitur ex parte in hac epistola figurant: onero sum credens singula sub scrupulofitate conscribere eo quod sciam sanctum studiū uestrum talia non latere. Hec docemus: hec etiam predicamus: hec sunt ecclesie catholice seu apostolice dogmata: pro quibus etiam morimur: et destruere ea uolentes nullatenus formidamus. Qui licet uerbis nobis extorqueat: nos tamen spem non auersamur nostram. Hocum igitur aduersarij idest Arius et achillas et qui cum eis sunt ueritatis inimici: ab ecclesia sunt: pulsi expulsi alieni facti a pia doctrina nostra finis beatum paulum dicentem: quicquid uobis antithesis ueritatis preter quod accepistis anathema sit: igitur angelus de celo esse se fingat. Sed etiam si quis aliis sermonibus domini nostri iesu christi et doctrina finis pietatem inflatur nihil sciens et reliqua. Hos igitur anathematizatos a fraternitate nullus uestrum suscipiat aut habere patitur ea que ab eis uel dicuntur uel conscribuntur: cuncta enim uelut magi homines mentiuntur: quia ueritatem loqui non possunt. Circumest denique ciuitates nihil studentes aliud quam ut amicitiarum schemate et nomen pacis per signamenta uel blandimenta literas dent et accipiant: ut errare faciant per hec deceptas a se mulierculas: hos ergo qui contra christum tanta presumunt/quod christianitati tam publice derogant/ qui inter iudicia persecutores nobis spiritum in ipsis est excitare non cessant et ineffabile sacramentum christianitatis eneriare moriuntur. Aduersarij dilectissimi et una-

Liber primus.

nimes atq; concertatores nobiscum: cōtra eorū vesaniam: estote p̄sumptionē ad similitudinē comministrorū nostro rum qui indignati sunt: & aduersus eos mihi scripserunt: & in thomo quē etiam vobis dixerim: p̄ filiū meū archidiaconū subscripserūt: & totius egypti & thebae dis q; lybie & p̄thapollis: syrie: & sic p̄ philic: alie capadocie: sacerdotēs: alia rūs prouinciarum ad quorū instig. etiā vos cum cōfido suscipere. Multis itaq; mihi contra nocētēs remedijs existerib; etiā hoc inuentum est vtile medicamē: q; cōuertitur seducti ab eis populi nūc nobis sacerdotibus obediētes et ad penitentiā per eos accedere festinan tes. Sāntate adimite fraternitatē que apud vos est: valere vos in domino opto cōfirmari. Sūt autē qui anathematizati sunt ex p̄biteris qdē arrius: ex diaconi bus autē achillas: euzonis: athalis: luti us: sarmacius: nilius: mienas: alter arri us: & helladius. ¶ Codericus.

¶ Cōsona his dixerit & philogonio an thiochene p̄suli ciuitatis & eustachio qui tunc beroen gubernabat ecclesiā & alijs apostolorū dogmatū defensoribus sed neq; arrius q̄scere passus est. Scri p̄sit enim & ipse concordibus suis. Quia vero nihil falsi contra eū scripsit sacra tissimus alexander. Ipse arrius literis suis scriptis ad nicomediensem eusebiū protestatus est: quam epistolā inserere nō omittit: & p̄municatores impietatis ei⁹ ignoscatib; possim facere manifestos.

Capitulum. xv.

Domino desideras

vilissimo homini dei fideli orthodoro eusebio arrius qui persecutionē ab alexan dro papa patitur iniussit: propter vincentem omnia veritatem quam tu quosq; defendis in domino. S. patre meo armonio veniente ad nicomediam rationabile iudicium te fa lutare per eum sciens dilectionem pari ter et affectum quem circa fratres pro pter dei habere dignosceris. Uehemē ter nos vastat atq; persequitur & omne benignum animum mouet: aduersum

nos episcopus alexander itavt etiā de ciuitate nos expulset velut homines si ne deo quoniam non concordamus si blice diceri semper deus semper filius simit pater simit filius coexistit in genti deo: filius semper gentis est ab inge nito gentis est: neq; cogitatione neq; athomo quodam p̄cedit deo: semper filius ex ipso deo est. Et quoniam euse bios frater tuus cesariensis & theodorus & paulinus & athanasius & gregorius & ecclus & oēs per orientē dicūt q; p̄cedit deus filio sine principio: anathema faci unt p̄ter solum philogonium & bella dicuz & machariū hoies hereticos inen ditos: quorum alij quidem dicunt filius cruciuationē: alij vere p̄positionē: alij con genitū quas impietates nec audire possum⁹ licet innumeras mortes nobis minentur heretici. Nos autē quoniam dicimus & sapimus & docuimus ex do cemus: quia filius non est ingentius nec ingenti pars vllō modo: neq; ex aliquo subiecto: sed quoniam voluntate & con silio subsistit ante tempora & ante seculū plenus deus vngentus conuertibi lis et anteq; generaretur aut crearetur aut p̄destinaretur aut fundaretur noi erat: ingentus enim non erat: p̄secu tionem patimur q; diximus principij habet fili⁹. De⁹ autē sine principio est a diximus ex non extantibus est. Sic au tem diximus secundum q; nec pars de⁹ est nec ex aliquo subiecto propterea p̄secutionem patimur. De cetero tu nobis valere te in domino opto memorem in bulationum nostrarum cōsuetudinis p̄ eusebio id est pie. Eusebi⁹ itaq; celsi ne erat episcopus: theodorus laodice r̄u paulinus: athanasius angariū: e gregorius beriti: ecclus autēz idē. L. n da vero est que nunc diospolis appella tur. Ipse arrius cōcordes se habere go riabatur. Hosce autem vocauit philo gonium p̄sulem vrbis antiocheni: el ladicum tripoleos & machariū h̄ro solymorū aduersus eos faciendo calu nias quoniam eternum & ante seculū fili⁹ & cum patre equi honoris eiusq; substantie predicabant. Hanc isturuse bius dū suscepit epistolā & ipse vne

Capitulum. xvi. & xvii.

sum sue impietatis euomuit scriptas hoc modo paulino episcopo r̄u.

Capitulum. xvi.

Domino meo pau

lino eusebius in dño salu tem. Neq; dñi mei eusebiū studiū p̄ veritate verbi ta citū est: & vsq; ad nos per uenit neq; tuū dñe sup hac cā silētiū. Et ut cōsequēs erat de dño quidē meo euse bio lerati sumus de te vero tristamur ar bitrātes taciturnitatē tāti viri nostram esse deuotionē. Quapropter rogo te sciē tem qm̄ indecens est virū sapientē alia sapere & facere veritatē: ut sp̄ali ratioe cōmōtus ad cōscribendum de huiusmo di reb; incipias cū & tibi sit vtiler audie ribus te: maxime dū & per cōsequentiam scrip̄re & vestigia sermonū ei⁹ & volū tatis scribere cuncta nolueris. Cū neq; duos ingentis audiuimus aliqñ neq; vnum in duos diuisum. Neq; corporale aliquid passus esse dicimus aut credidi mus dñe meus: sed vñ quidē ingentus vñ vero ab eo vere & nō ex ei⁹ substantia fact⁹ & vniuersaliter dicendum nequaquā ex ingenta natura participantē aut exi stentē ex ei⁹ substantia sed factū perfe ctū aliud natura atq; virtute q̄tum atti net ad integrā similitudinē affectū pore statēq; factoris factūscz inenarrabiliter qdē esset cogitationi nō solū humane sed etiam ā vltra oēs hoies est incōprehēsi bile iudicam⁹ & credim⁹. Et hec quidem nō rationib; nostris obstricti: sed ex scri ptura sc̄ā dicentes dicim⁹ creatū esse & fundatū & genitū substantia: & inconuerti bili & ineffabili natura similitudine fa ctoris sicut ipse dñs ait. De⁹ creauit me in initio vitarū suarū in opera suarū ante nūmine. Si autē ex eo hoc est ab eo erat quasi pars ei⁹ vel ex fluxu subsistens ne q; tu ignoras hoc dñe iure q; qd ex ingento existit creatū tā ab alio aut ab eo aut fundatū nō erit ab initio ige nū ēū dicere ostensionē quandā prebet quasi ex substantia paterna ut natus & ha beat ex eo equalitatem nature. Scimus

enim quia non de eo solo genitum dicit scriptura sed etiā de dissimilib; ei natu ra per oia. Nam & de holib; ait. Filios genui & exaltaui ipsi vero me sp̄enerūt. Et iterum. Dc̄oni regemut dereliqui sti. Et i alij quidē ait. Qui peperit gut tas rous nō naturam ex natura narras: sed vniuersitatis creaturē ex eius volun tate naturatē non em̄ ex eius substantia sunt sed oia voluntate ei⁹ facta sicuti fa cta sunt. Ille liquidem deus est. Ipec au tem ad similitudinē eius verba simi lia futura secundum spontaneum mōtū facta & omnia quidem per eum a deo fa cta cuncta tamen ex deo quē percipiens & exponens secundum datam tibi diu nitus gratiam scribere domino meo alexandro festina. Cōfido enim quia si scri pseris illi cōuertitur. Saluta omnes q; in dño sunt. Valentem te & p nobis oia tem gratia dei custodiat domine.

Socrates.

Capitulum. xvii.

Alia et isti alterus

tris scribebant cōtra verita tem se armātes ad p̄lium. Et perus fiebat malum ad contentiōnis incendij per eos qui hec scripta suscipiebant. Cōsen tientes igitur alexandro: et in eius tho mo conscribebant: alij vero contraria fa ciebant. P̄cipue tñ ex aduerso mouē batur nicomediensis eusebius: qm̄ in epi stola suā graniter eius memoriam fece rat alexander. P̄ferat autē illo tēpore nimis eusebi⁹ q; tūc imperator nicome diā morabatur. Nam ibi ante paululuz t̄s diocletianus & q; circa eū regalia cō stituerant. Propterea ergo multū episcopo obediēbāt eusebio et ille frequēter scribebat alexandro quidē ut desereret qd nē qua mouebat tumultū susceperet ar rium & sequaces eius. Per ciuitates autē diuersis ep̄is ne consentirēt scrip̄ris & scriptis alexandri vñ oia erant val de turbata. Nō enim solūmodo ecclesie p̄sules ratiocinationibus inter se certa re videbantur & etiā populus diuinus erat. Alij namq; istis alij vero conscribe bant illis: & ad tñ causā veniē incediū vt in publico & in ip̄is theatris chrisiani

Liber secundus.

his autem charitatis precipuū sacramē-
tum: et veritatis fides: et honor circa deū
atque religionem legis apud vos incon-
cussē pmaneat. Reuertimini ergo ad al-
terutras amicitias atque gratiā reddite
vniuerso populo vestros amplexus vosque
ipsum velut proprias animas expiantes
alterutros rursus agnosce. Susuocatores
enim crebro sunt amicitie post inimici-
tiarum causas ad concordiam restitute.
Reddite ergo mihi tranquillos dies no-
ctesque securasque quedam iocunditas pu-
ri luminis et vite iam quiete apud me
lectitia pferuet. Si nō fuerit necessitas in
seculū semp lachrymas grauari et neque
seculū libere ferre viuēdi. Vei nāq pop-
ulos. et pstantulos nicos sic iniuste et no-
xia vestri cōfessione diuisos cōgregari iā
tempus est. Ut autem huiusmodi tristi-
tie rēe magnitudines sentiat audite.
Mundum veniens ad nicomedien. ciuita-
tem repente ad orientē pergere festina-
bam. Cūq ad vos rēderem et plurima
tam parte vobiscum essem huius reñe-
tio sum rectissime oculis videre compul-
seret quē impossibile iudicabam ad sen-
sam posse auris puenire. Quapropter
aperire iam mihi per vestram concordia
orientis vias quas cōfessione clausistis
alterutra velociterq mihi pcedite vosque
ipsos et alios vniuersos populos videre
letos et pro communi omnium cōcordia
ac libertate debitam gratiarū actionem
sanctabilibus eloquijs deo perfoluere.
C. Sozomenus. C. Capit. xxi.

Alexandro liquidez

et arrio nunc culpando nūc
am A monēdo hoc scri-
pisse dignoscitur. Graui-
ter autem ferebat audies
aliquos contra omnium statutum age-
re pasche festiuitatem. Tunc etenim in
vrbibus orientis discordantes quidam
ob hoc alterutra quidem societate diui-
si non erant. Iudaice tamen festiuitates
dominica celebrabant. Et vt affollet
splendorem collecte tali discrendē feda-
bant. Proptervtque igitur quietam esse
ecclesiā festinabat princeps seque putans
hoc malum posse preoccupare anteq ad

plurimos perueniret: misit virum circa
se fide et vita simul insignem: et confesso-
ribus priorum temporum dogmate con-
probatum: qui cum pacaret egyptios p-
pter dogma tumultuantes et oustales
propter pascha discordes. Fuit aut cor-
sube cerys ciuitatis episcopus. Cūq
propter spem causa procederet et heresis
potius q pax sperata valisset nihil im-
petrans remeavit qui fuerat pro pace vi-
rectus ecclesiarum. Tunc illud famosissi-
mum in nicea cōcilium feruor principis
excitauit publicis assis atq multis: et
curacibus quis episcopos et qui cum
eis erant ad synodū venire precipiens.
C. Explicit huius ecclesiastice forome-
ni liber primus.

Incipit liber secundus.

Incipiunt tituli libri secundus.

De presulibus ecclesiarum qui
interfuerunt niceno concilio.
De libellis oblati imperatori
et ab eo iussu incendi et de dispu-
tatione dogmatis arian.
De laico simplici confessore vi-
tium dialecticū superate et de fene-
simplici philosopho christiano
dogma pandente.
Quomodo in conflictu Alexan-
der constantinopoleos fecit phi-
losophum obmutescere paga-
norum.
De prima sessione episcoporum
in nice palatio et de abdicatio-
ne arrii.
Relatio Eustachii anthiocheni de
niceno concilio.
Relatio athanasii ad afros.
De sabino macedonianorum
episcoporum.
De fide niceni concilii.
Quomodo eusebius et theose-
nius dato penitentie libello re-
cepti sunt.
Epistola Eusebii pampili de
fide niceni concilii ad palesti-
nos.
Epistola niceni concilii ad Alex-
andriam et egyptum destina-
ta.

Capitulum. i.

Quia nouacionor. epim accessu
enocauit ad philū pstantinus.
Epistola constantini de arrio et
scriptis eius.
Quia canones ecclesiastici nicea
conscripti sunt et de vicenilibus
constantini.
Epistola ad eusebiū palestine
de cōfessione sacrorū librorū et de
repurgio sepulchri dominici.
Libellus penitentie datus euse-
bio et theogenio.
De dedicatione et ornamentis ci-
uitatis de cultu hierosolymorum
et signo crucis atq clauis quibus
transitus est dñs.
De loco vbi vesta olim colebat et
archageli basilice stat de miracu-
lis q ibi p xpi noie celebrantur.
De tēporū destructione.
De pueriōe gētis nugadorū.
Quia eusebius nicomedien. pstanti-
nopolis inuasit epatū et de lite-
ris pstantini aduersus eum.
Quia rursus eusebius apud pstanti-
num impetrata venia pro arria-
nis agebat.
Quia fraude eustachii antiocheni
lit epatu depositus et exilio de porta
tus et post eū fuerint ordinati.
De diuisione antiocheni populi
propter eustachium.
Incipit liber secundus feliciter. No-
mina epop. Niceni concilii.
C. Sozomenus.

Communicabant

igitur niceno concilio ex
apo. A stolicis qui-
dem sedibus macharins
hierosolymitanus: Eusta-
chius iam presbiter an-
thiochen. et alexandrie que est apō stagnū mariā.
Iulius autē romanis ebo propter scne-
tutem et vincentius presbyteri eiusdem
ecclēse. Super hos aut et alij plurimi
epi et optimi ex diuersis gētib. conue-
nerat. Alij ad ad intelligendū et dicen-
dū nōn idonei: scitūq sacrorū librorū

et alia eruditioe disciplinati: vtique tute
pelari. Alij vero in viros pbatissimi vi-
ri qū vtile iudicio etia nōia memorare.
C. Theodoretus. C. Tanq signata do-
mini Jesu in corpore B. circūferentiā
fui sacrum apostolū. Erat enim Jacobus
antiochie inugodonie quā firtz assiri missi
vin appellat: qui mortuos suscitauit: vi-
uos curauit: et alia innumera pbat ope-
ratus esse miracula. Sed hec superflūū
arbitror huius operi rursus inferere: q in
deo amabili rursus historia lati enarra-
ni. Paulus nocerarie: quod est castrum
positum iuxta ripas eufrate. Is enim li-
ctū rabie demoliti est. Ambas em na-
mus ligatas habuerat: ignitoq ferro cō-
bussas: quo fuerant nerui articulorum
eius a sua nobilitate: siccati atq mortifi-
cati. Alij dō dextros oculos effosos ha-
buerūt: alij dextri suras abscissas. Vno
horum erat pasuncus egyptius: et abso-
lute videbatur ibi populus athletarum
christi et martyriū vno loco cōgregatoz
de quib. et enebius pampili tertio li-
bro in constantini vitā hec ita dicit.
C. Sozomenus. C. Cunctarū igitur
ecclesiarum que totā europam libiq
et asiam replebant simul erat ministro-
riū dei congesta cacumina vnaq oratio
nis domus tanq a deo dilatata intrinse-
cus terebat: oēs in idē feros simul et ali-
cas phenicasq arabes atq palestinos.
Inter hos et egyptios thebeos lybias
neon et qui ex mesopotamia oriuntur
sed etiam persa ad consilium venit epi-
scopus. Verum nec scitha desuit eorum
choro: pontusq et asia phrygia: et pami-
phila viros probatissimos pbenierunt.
Adierant traces et macedones chmi et
egyptiote et horum quosq interius habitā-
tes. Ipse autē hispanorum valde famo-
sus olius vn. erat simul plurimus assi-
debat. De regia vero ciuitate pscil ale-
xander propter senectutem desuit: psoy-
teri vero presentes locū eius implebant.
Talē itaq solus a seculo vnus impera-
tor constantinus christo coronam vincu-
lo pacis crouas: suo saluatori de victo-
ria inimicor et hostiū deo docibilem de-
dicauit. Gratiarum actionis imaginē se-
cundū nos apostolica plausū de firtz

[illegible]

Erant itaq; cum
episcopis vni disputatio-
ni experti verbis stude-
tes prodesse consilio. Ut au-
tem assoler fieri plurimi
sacerdotum tanq; pro causis proprijs
deccitare collecti tempus se inuenisse
putauerunt quo corrigeretur. A quod
contraibat eos: et de quibus alium
vniuersique forte culpabat libellum esse
rens principi que in eo fuerant commis-
sa narrabat. Cuius hoc quotidie facile
proveniret: precepit imperator certo die
singulos de quibus alium culparent fac-
cere manifestu. Cuius dies constituta ve-
nisset libellos oblatos suscipiens. Ne q;
dem accusaciones inquit ipse habebunt

propterea / idest diem magni iudicii / iudice
vero illi qui tunc futurus est omnib' iudi
care. Xpi; / ergo homini cōstituto de hu
iufmodi rebus non licet habere auditori
ū / facerdotibus. s. accusantū / et simul ac
cusatorū quos minime cōuenit tales de
bere monstrari / et iudicent ab aliis. Age
nunc imitantes diuinam clementiā in alie
rutroq; veniam condonans accusatio
nes aboleamus alterutros / et de his que
ad finem pertinent agere studeamus cui
hic gratia puenimus. Itēc siquidē impe
rator dicens vniuscuiusq; scripturas va
care: et libellos iussit arde / dicens diffi
nitur quia solui que erant dubia conue
nirent. Ante constitutū vpo conuenien
tes apud semetipsos epī: euocauerūt ar
tiū / et ppositis in commune suis opinio
nibus disputabāt. Cūq; vt assolet ad di
uerfas questionēs cō traheret. Alij siqui
dem suadebant nihil innotandū circa
antiquam fidei traditionem: / et maxime
quando motū simplicitatis sine periculi
tione tradebat accedenti bus ad fidei fa
cramentum. Alij vero respondebant nō
oporete sine examinatione sequi sentē
tias antiquoz. plurimi vero tūc conue
nientiū epoz. / et sequentiū eos clericorū
scientes disputare huiusmodi elocutio
nū arte exercitati clariuerūt / et imperato
ri atq; his qui circa eū erant notī sunt fa
cti. Ex illo em̄ et nathanā' tūc dyacon
esistens: dū cō alexandro esset epō hui'
studij pars effemacima videbat: necnō
quidā grecoz philosophoz opportuno
harū disputationū q̄stione participati
sunt. Alij q̄d equale esset hoc dogma stu
dentes agnoscere. Alij vero nup̄ inchoā
te religione grecoz deperire epianis in
fensi dogmatis sacramēta ad h' boz. cer
tamina. p̄trahēbat ita vt h' se seditiones
crecerēt certaminaq; libet in ferrent
et sepius ex aduerso contenderent.

¶ Socrates. Capitulum. iij.

et sepius et aduersus con-
Socrates.

Capitulum. iij.

Ung plurimidi
spitatoris de eactore ma
berent yno. A qda et co
fessoribz laicis simplicibz
hñs sensu dyalectici ob
mirant dies. Audite ist
turi: chysius et apostoli
no nobis

Capitulum. iiii. f. v.

non nobis artem dialecticā tradiderunt
sed verborū fallaciā: sed purā sciētiā
et bonus operib⁹ obseruandā. Hec di
cente iuvene et alio sene presentes qdem
mirati sunt dictūq; pbanerūt. Dialecti
ci vero sati fractione suscepta cessauerūt
rationē quippe simplicem veritatis au
diētes.

¶ **S**ozomenus. **T**ur cū et aliud: dū quidā eorū magnificētiā sermonū extolleret et blunderet sacerdotib⁹ nō prulit ei⁹ fastiū cōse fene simplex: et innocēs ac pbatis sēs sēs: s accessit aduersus eū pio fere sermonē. Hoc itaq factū petulantiā dū dē et simplicē sciētū sēs: rīfuz mēit matoriosib⁹ vero fomidīnē pōnditib⁹ ne a viro verbis artifice dēderetur ad rifum: verūtamē ceden libet quod vellet cōfiderent: relistere nāq et cū talis effer mūmū verēbā ter. In noticiis iēstū chriſti / philoso phe audi dogmata fītatis. An⁹ est de⁹ et terre oīm vīſibilit / in vīſibilit creator qui hec oia verbi ſui virtute fecit ipſus ſui ſcītate: firmavit. Hoc itaq verbum qd nos inquit filium dei nominamus habita mīa sup homines ab eroe eorū ferali religie liberauit pas ſe per milie nāſci: r cū hoibus puerfa rē moti p cū: venētes deūno iudicatu ſe ſingulorū vitā. Hec ita ſe hē ſine pūctatū credimus. Noli igit inanē laborare querens deſtruire ea que de pcepimus. Noli inueſtigare modū quo fieri hec aut non fieri poterūt. Si cū credis conſulēt mīh ad iſta respon de. Conſueperat nō philoſophus cre de inquit. Tūc grās pro deūctione per ſtūti cadēq ſenior que ſecutatus eſt et pōſtibus cōſecratouē⁹ vt yranonies li gēntē eſſent perſuadebat. Nō impioi de mutatum ſe turās: ſed ineffabili qua ſe virtute adchūſtiantatē protinus in utatur.

Igitur autem pro
prium hunc miraculo quod-
dam gestum per alexandrum
Constantinopolitane civi-
tatis episcopus. Cum enim ve-
nisset imperator Constantinus bizantiu

adeuntes eum quidā philosophi quere
bantur quasi nō deum coleret vt deceret
ꝛ circa sacra nouitates exerceeret: non
in republica introducendo culturā: pie
ter que etus maioribꝫ visa sunt ꝛ grecorū
romanorūqꝫ principibꝫ quos habue
runt transacta secula placuerunt. Vole
bantqꝫ cū alexandro episcopo disputa
re de dogmate. Vile vero hmoi excreta
tione verborū ineptꝫ erat: de vite qua
litate ꝫdēs. fuit enī vir magnꝫ ꝛ con
satione mirādis. Cūqꝫ certame impe
ratoris precipiēte suscepisset: concūsis
qꝫ philosophi obitus loqui volētibꝫ: vt
vnꝫ ex sequeꝫ vellēt eligerēt postulant
sancte memoue pater nostro alexāder e
ros vero: quicūqꝫ esset silētiū tenere:
preceptisqꝫ vt timō his que ab vtroqꝫ
dicerent intēderēt. Suscipiente liquidꝫ
vno eorum disputatiōis vniuersē nego
tiū ad philosophū sanctus Alexāder. In
noie inquit Iesu xpi impero tibi in pu
mis nō loquaris. Et vna cū eiꝫ sermone
opus impletum est. Repēte nāqꝫ ille ho
mo vt sermone audiri obligato ore cō
tuit. putas nē iustum fuit cōsiderare
vtrū maiꝫ hoc miraculū videret vt hō ꝫ
hic philosophꝫ sic facile officiū locutio
nis amitteret: an certe vt lapis violētia
verbi in manu diuideretur qꝫ quidē sunt
Iulianum fecisse Chaldeis: Et hec qui
dem sic acta sunt. vt referuntur.

¶ Theodericus. ¶ Capitulū. v.

Posterea sacerdo-
tes sepe conuenientes Ar-
riū A ad medium dede-
cebant: subtilēq; examina-
tionē de eius propositione
bis agitabāt. penulter em̄ in qualibet
parte metuebāt proferre sententiā. Hec
itaq; sacra & mirabilia turba p̄uincione
aduersariorū nō videbatur aliena. Erāt
enim inter eos quidā pauci quidem sed
callidē: & breuia imitantes: celatēq; calli-
ditatē: & Arriū blasphemā nō defendē-
tes aperte. Conueniēti bus igitur uulner
his maximā domū B preparauit: in re-
galib; imperator: sedes & sublesta in ca-
poni p̄cipiēs que sufficeret ordinē sacer-
dotū: ita decenē p̄parāse eis honore.

cas resistētes dogmatibus arrhū deseri
 debāt. Dictātes em̄ fidei petitionē cetū
 cōmuni dederunt. Quē cum lecta fuisset
 ab ynnieris repēditē rupta ēct̄ et adul-
 tera fraudulētāq; pronūtiata. Turba
 siquidem et tumultu contra eos ab om-
 nibus habitō cunctiq; p̄ditionē ab eis
 factā a cūscantijs: pietati fornicatō-
 nes surrexērūt: et p̄mi arrius addicārē
 excepto secundo et theoma. Cū ergo fini-
 set impius ille destructus cōcorditer in-
 uersi fidem gloriāq; dictātes: quē hactē-
 nus in ecclesijs permanēt et subscriptiō-
 bus roborātes soluere cōsilijs. Dolō-
 fū et non salubriter p̄dicti, yri in fidei
 terminos cōsenserūt y tēstāt̄ t̄q; po-
 stea ab eis machinata sunt contra p̄cta
 nō propugnatores: q̄ quē ab ipsis cōsc̄i-
 pta nōscūt.

LUthachius itaq[ue]
Antiochenus eps: cui[us] pi-
nit[us] memini hec de eis re-
tulit: docēs que facta sunt
eorūq[ue] redarguēs blasphemiam
vbi illud etiā puerbiale interpi-
tur eloquiū. Vñs creauit me principis
vīarū suarū in opa sua. pergo itaq[ue] tam
hinc ⁊ ad ea q̄estita sunt. Cū igit[ur] ppter
hec synodus maxima in niceas venisset
vbi ⁊ quererēt fidei modus aperta que-
rē dū impudētia Eusebii scripturā potius
lit blasphemie: que corā eib[us] lecta p̄-
ter te cladem importabilē causam diuulsis
audierib[us] irrogauit. Cōfusiō tāmē
incurabilē suo promittit auxilio. Cūq[ue]
ficta capra fuisse indubitatē Eusebii
dirupta iniquitatis scriptura in cōspe-
ctu omnīū quidā ex tractatu nomē expo-
nentes pacis compescerunt: oēs iustas
querimonia facientes. Ariani autem me-
tuētes ne congregato in idem tanto con-
cilio peilerēt: exilicētes anathematiza-
uerunt interdici Arii dogma cōcordi-
ter subscribētes. literis suāq[ue] manu con-
fiteñtēs: ⁊ simili fe licet etiā synodus sa-
pere profiteñtēs. Cūq[ue] p̄ciliūbus: vti
dicam mala calliditatis arte p̄ualis-
sent: qui magis debuerant agere penitē-
tiam. Tunc quides latenter postea vero
clare damnatas ceperunt allegare sentē-

nis sepe ponētes insidias eis a quibus
 prohibetur esse cōtracti: volētesq; zizan-
 iā semināre radicāre. Et tūc timētes de-
 cedere postea concilij cognitores oc-
 curre postea pietatis predicatoribus debel-
 lare tentabant. Sed nō credimus homi-
 nes sine deo posse pugnare cōtra sacrā
 doctrinā legem euāgelicāq; doctri-
 nam. Nam licet admodū roborētur tur-
 res fortiter et magnifice deincepsur se-
 cundū prophetā gloriose vocis Istaā.
 Et citius magnus eustachius.

Ulius autē concer-
tator ⁊ veritatis propugna-
culi turris B. Athanasius
successor Alexandri famosissi-

mi spulso quādo scriptis ad
nos etiam hec adiecit. Cōuenientes eñ
si studuerūt uerba quidem impietatis
non arrianis inuenta perimere: hoc est ex
non existentibus et quod dicebant crea
torem et facturam filium et fuit aliquan
do quādo non fuit et quia mirabilis est
nature. Scripturarum uero manifestas
fuisse dictiones: qz ex deo filius natura
liter uirgenitus est uerbum: uirtus fa
ciliter sola patris: deus uerus: sicut Joā
nis ait. Et sic scriptis pauli. Spēdo
uon glorie et figurā substantie docēs esse
filii patris. Qui uero circa ensediū pro
prie tracti yfania loquebantur: alteru
rum dicebant: consentiamus. qūa nos
ex deo sumus. Unus eñ deus ex quo om
nia et uetera transierūt ecce omnia noua
quod sunt facta. Cogitabāt aut et illud
quod in pastore pscriptū est. p̄mū om
nia crede qz unus est deus qz creauit uni
uersū atqz perfect et constituit ex non ex
istentibus v̄ sint. Porro alij episcopi ma
gnam uidētes illorū v̄ pessimā impie
tatis artem: pertinens et vt ita dicatur ma
nifestus dixerūt ex eo: id est conscrip
serunt ex substantia patris esse filium: et
creaturē quidem eo qz non habēat a se
mensis v̄ sint: sed habecant p̄ncipium
secūdi dicant ex deo. filius aut solū pro
prie ex substantia credat p̄ris. Hoc eñ p̄
mū uirgenitus est et uerū f̄bi patris. In

itaque fuit occasio ut ex substantia diceret
pater. Rursus autem requiritur? episcopus pau-
ci cent filium non esse creaturam sed virtutem
et sapientiam solam patris: et imaginem sem-
piternam et indissimilem per omnia patri
ac deum verum: capiti sunt et circa Eusebium
innuere alteritatis quod hec venit etiam
ad nos. Nam et nos inquit imago et glo-
ria dicimur dei. De nobis enim dicitur et dictum
est. Semper enim nos quod vivimus et virtutes
multe sunt et egressa quod est omnis virtus
dei ex terra egypti. Capa quoque locusta
dicitur virtus magna: et rursus dominus vir-
tutum nobiscum: sed etiam proprii nos dei
sumus. Habemus hoc non simpliciter quod
do et fratres vocavit nos. Si autem et verum
dedit dicit filium non nos non contristat.
Factus enim verus est. Hec est arrianorum
corrupta mens. Sed etiam hic episcopi
videntes cuncta dolum collegerunt et scri-
pturis splendorem fontem et fluvium et figu-
ram ad substantiam pertinere. Et illud in
lumine tuo videbimus lumen. Et ego et
pater unum sumus. Et clarior iam ac bre-
viter conspiciamus et substantialem patri
filium. Omnia namque predicta hanc signifi-
cationem habent. Murmuratio siquidem eorum
quasi verba hec non fuissent et scriptu-
rarum auctoritate prolata per eos quoque
manis esse conuincitur. Ex non scripto
namque ipse impietates quippe quod
nullo penitus inuenitur ex non extantibus
et fuit aliquando quando non fuit. Alios
culpam propterea et non scriptis sermo-
nibus pie tam in intellectis damnate sunt.
Ipsi namque veluti de stercore repen-
tentes hec vere de terra locuti sunt: verum
episcopi non sibi met locuti adinuenientes ver-
ba sed habentes hec a patribus testimo-
nia conscripserunt: veteres enim sacer-
dotes ante eos pene centum triginta ma-
gister romae ciuitatis nostre accusauerunt
omnes qui dicitur facturam aut creaturam
esse filium et non co-substantialem patri.
Et hoc sciebat Eusebius? cesariensis episco-
pus qui primum defendebat arrianorum
sectam. Nouissime vero scripsit niceno con-
cilio. Scripsit autem ciuitas suis conscri-
mans: quod et antiquorum aliter nos doctos et
illos tres episcopos et scriptores agno-

Liber secundus.

isset: nomine consubstantialitatis vos in
patri filii deitate. Isti ergo pili me-
nientes expositae fidei consenserunt secundu-
pphete in reparatione dicentis. Populus
hic labijs meis honorat: cor autem eorum longe
est a me. Theonas autem et secundus no-
lentes acquiescere condonati. C. sunt.
Postea vero in concilium venientes vi-
santi conscripserunt de conversatione ec-
clesiasticas sanctiones.

C. Socrates.

C. Capitulum. viij.

Albino itaque non cre-
damus quod eos idiotas voca-
uit imperitos. Sabinus
enim heraclei trace. mace-
doniarum episcopus habita consuetudine
corum que per diversa concilia sacerdotum
ex scripto prolata sunt eis qui nicea co-
uenerunt veluti idiotis et simplicibus
derogauit: non sentiens quoniam et ipsi euse-
bio cum multa probatione consentit fidei
veluti idiote noscitur derogare. Et ali-
qua quidem volens preterire: aliqua ve-
ro mitigauit. Cuncta tamen secundum
propriam summam intentionem et laudat
quidem tanquam fide dignum testem Eusebium
pamphilum: laudat simul et principem tanquam
causam sunt christiano dogmatizationem. Cul-
par autem exposita in nicea fide tanquam ab
idiotis et nihil scientibus tradita: et quem
velut sapientem et sine mendacio testem
vocare consuevit eius voces sponte conte-
nit. Aut enim Eusebius: quod ex viris dei ni-
cea conuentibus alij quidem sapientie ser-
mone micauerunt: alij continentiam laudari
sunt. Et quoniam imperator presens orem
ad unitatem suam concordans et cooperator
esse perscrutatus. Sic ergo contraria
dicta sibi nec eusebium atque consortium eorum
sibi et agnoscuntur. Et si quidem alicubi
opus fuerit de sabinomemorabimus. C. d.
cordia ergo fidei a magno nicea probata
consilio: ab eusebio clara voce laudata
hec est.

C. Capitulum. ix.

Redimus in bñ
deum patrem omnipotentem
omnium visibilium
A inuisibilium factorem.
Et in vñ dñm iesum xpm

filium dei natum ex patre vñ genitum hoc est
ex substantia patris: deum ex deo: lumen ex lumine
deum verum ex deo vero: natum non factum
substantialiter patri per quem omnia facta sunt
et in celo et in terra. Qui propter nos homines
et propter nostram salutem descendit
in carnem et hominifatus est: passus est
et resurrexit tertia die: et ascendit in celum
et venturus est iudicare viuos et mortuos.
Et in spiritu sancto. Dicentes autem. Erat
quando non nesciamus aut non erat antequam
ret aut quia non existens factus est: aut
ex altera substantia vel essentia dicentes
esse aut creatum aut conuerti bñm filium
dei. Hos tales anathematizati catholice
et apostolice ecclesie. Hanc venerabilem
de trecenti quidem decem et octo et agnoscunt
runt et amplecti sunt. Et sicut ait Eusebius
consonantes et unanimis in scriptis epistolis
nauerunt. Quinque vero solummodo non re-
ceperunt verbum consubstantialitatis
prehendentes eusebium nichomediensis
episcopus: theoginus niceensis: maris chalcodonensis
theonas marimarchenus secundus pro-
lomaides. Dicentes consubstantialitatem esse
quod ex aliquo est aut ex pitione aut ex
decurfione aut ex platione. Ex platione
tione quidem sicut ex radice germinis. Ex
decurfione vero sicut paterni filij. Et p-
tione aut sicut ex massa aurea anuli duo
vel tres. Secundum nullam autem horum inquit
esse filium dei. Propterea ergo dicebant in
fide non esse consentiendum. Plurimum siquidem
dem verbo consubstantialitatis derogantes
predicti viri in arriana deposicione
subscribere noluerunt. Ideoque synodus
arrum et consecratos eius anathematizauit
omnes abiectentes neque accedentes
in alexandria preceptis principis re-
pente eundem arrum et quicquid Eusebium
theoginum et qui cum eis exilio deportauit.

C. Capitulum. x.

Eusebius igitur
theoginus post paululum
et ipse exilio: l. bellum
penitentie porrigentes in
de consubstantialitatis p-
serunt quod declarabimus procedentes.
Tunc autem in synodo eusebium cognoscimus
mine paphili et cesarie palestine locum

Capitulum. xi.

episcopatus: paululum animaduer-
sus atque considerans utrum oporteret
scribi terminum fidei vna cum alijs om-
nibus hoc est vniuersa multitudine con-
stitit subscripsit necnon populo sub sua
viocessu constituto scripsit terminum fidei
et sub consubstantialis nomine interpretatus: ut
nequaquam penitus suspicionem aduersam
de eo quilibet habere potuisset. Sunt autem
ab ipso eusebio conscripta sunt huius-
modi verba.

C. Capitulum. xi.

Arbitramur et hos
dilectissimi etiam aliunde di-
dicisse saniam consuetudinem precur-
rere pfectus de his que sunt
sermone. Sed ne huiusmodi au-
ditu veritas vobis aliter nuntietur: ne-
cessario direximus vobis primum quidem
scripturam a nobis de fide propositam.
Nam et dominus noster ad predicandum
discipulos suos mittens ait. Euntes do-
cite omnes gentes baptizantes eos in
nomine patris et filij et spiritus sancti.
Et qui vobis et affirmamus ita habere
ita sapere: sed etiam dudum sic habuistis
ita sapuisse: sed et vobis ad mortem p-
te instanti fide anathematizantes om-
nem sine deo heresim: hec omnia ex cor-
de sapuisse et anima ex quo nouimus nos
omnipotenti deo et domino iesu christo cuius
veritate testamur offensus probatione
et satisfacturi vobis quia et preteri-
tus et temporibus ita credidimus et predi-
cavimus hoc a nobis exposita fide mul-
ti relictus est resistendi locus. Sed ipse
primus deo amabilis imperator noster
maxime eam habere testatus est: et sic
nos se professus est sapere et in hac orem
conscribere et subscribere et in his dogma-
tibus concordare precepit: vno solummodo
de scripto et incerto consubstantialis ver-
bi regula non secundum corporales passionem
consubstantialis dei neque secundum diuisionem
sed secundum quiddam dectionem ex pre sub-
stantia. Non enim esse naturam sine materia
inuisibile incorpoream: corporalem quam
subscribere passionem: sed sacris quibusdam

ineffabilibus rationibus magis intellige-
da. Et sapientissimus quidem apostolus im-
perator ita philosophabatur. Fidei ergo
explanatio dictata quodammodo ab eis
dictum sit ex substantia patris: et patri consub-
stantiali non est sine examinatione dereli-
ctum. Consultationes enim et responsiones deim
demonstrabant: et meos perscrutabatur docto-
rum sensum. Et hoc ergo quod aiebatur de sub-
stantia constabat apud nos significatum
quidem esse ex patre: non tamen tanquam pater
tris. Propterea nobis quoque videbatur be-
ne se habere ut mente consentiremus pie
doctrinae dictati ex patre filium esse non tamen
partem eius esse substantiam. Quapropter et
nos mente consensimus neque vocem consub-
stantialis refutantes: posita pre oculis no-
stris pacis intentione: et ab intellectu res-
cissimum non cadentes. Secundum hoc etiam na-
tum et non factum suscepimus. Cui factum
commune esse dicebant opus reliquarum
creaturarum factarum per illum. Quamvis nihil
simile habere filium dicentemur per dicam.
Unde non cum esse factum dicimus quod
cognitum est per eum facta noscuntur: sed
superius quam factum totius esse substantia
tie quam ex patre nata diuina docere vide-
tur eloquia. Ad quippe generationis in-
enarrabilis incogitabili existente vniuer-
se nature factori. Sic autem et consubstantiali
esse patri filium ratione examinata cognoscit:
non solum corporum modum neque mortalibus
animalibus primum. Nam neque per diuisionem
substantie neque perfectionem aut mutationem
paternae substantie vel virtutis. His enim
omnibus incognita natura patris extranea est.
Sed predicandum est esse consubstantiali patri
filium: eo quod nulla equalitate ad creaturas
factas dei filius habeat: sed soli patri ge-
nitori per omnem modum sit similis et non sit ex
alia qualitate substantia vel essentia sed
ex patre. Quod etiam ipse hoc modo interpre-
tatum bene se habere videmus ad presentiam
quoniam et patrum episcopos aliquos et conscrip-
tos eloquentes et nobiles agnouimus in
patri et filij theologia. i. diuina ratioe
tione nomine consubstantialis vobis. Hec
itaque de exposita fide sunt dicta in qua vni-
uersi consensimus: non sine animaduer-
sione: sed secundum sensum expositum coram ipso
dño amabili examinatore imperatore: et

Liber secundus.

predictis rōnibus concordātes anathe-
matismum possidē in eis placu: sine tri-
stia vero esse credidimus eo q nō scri-
ptis vti vocibus phiberent. Unde pene
omnis facta est cōsilio z indisciplinatio
cunctis ecclesijs. Nulla siquidē scriptu-
ra diuini tus inspirata dicēte ex nō extā-
tibz: aut fuit aliqñ qñ nō fuit z reliqz q
pferēbāt irrōnabile nobis visus est hec
dicere vel docere. Qm neq priori tēpore
huiusmodi p̄sueuimus vti sermonibus.
Hec vobis necessario conscripsimus di-
lectissimi iudiciū nfe exaninationis ac
cōsensuz vobis innotescētes. Et qz rōna
biliter tūc qdē qm nos scripta qdam mo-
dis alijs ostēdebāt. Postea vero indubi-
tate ea q erāt sine cōtristatione suscep-
imus. Quapropter magnanimiter nobis
sensum verborū discutiētibz placuit cō-
cordare in his q a nobis ipsis in fidei ex-
positione p̄fessa sunt. Hec itaqz Eusebi-
p̄p̄hili cefareā palestine literis expla-
nauit. Alexandrine vero ecclesie egyptia-
cis z libyēz p̄tapolēos z q vicine sunt.
Hec scripsit communi decreto Consulū.

¶ Theodotus. ¶ Capitulum. xii.

Ancte magnē dei
tia Alexandrine ecclesie et
dilectissimi fratris
bus per Egyptum z libyā
z p̄nthapolim constitutis
congregati: z magnam sanctāqz synodū
nicea celebrantes episcopi in dño salu-
tem. Quoniam dei gratia z dño amāti-
mi principis nostri. Constantini cōgrega-
tio nos in vrbē predicta ex p̄uincia di-
uersis z ciuitatibus magna sanctaqz sy-
nodus celebrata est omnimodis necessa-
rio visum est ab hoc sacro z sancto conci-
lio etiam ad vos litteras destinari: vt no-
ueritis q quidem mota z examinata que
vero placuerunt atqz firmata sunt. Ante
omnia siquidē exquisita sunt impia et
iniqua z sine deo dogmata arrū atqz cō-
fentiētiū sub presentia deo amantissimi
imperatoris nostri Constantini z omni
decreto complacuit anathematizari im-
pium eius sectā z iniqua z sine deo ver-
ba: simul z nomina quibus vtebatur fi-
lium dei blasphemans z dicens ex non

ertantibus esse. Et iterū fuit aliquandō
quando nō fuit. Quomodo fuit: aut quo-
modo iterum non fuit: z pro libero arbi-
trio malitie atqz virtutis capabiles fi-
lium dei dicentis creaturam nomināti-
eum atqz facturam. Hec igitur omnia fa-
tua z anilia: z blasphemia: anathemati-
fauit: sanctū z vniuersale conciliū nec
vsqz ad auditū impie secte atqz rumoris
huius aut intellectū iniquorū sensus ac-
commodauit. Ea quidē que de illis ge-
sta sunt qualem terminū habuerint om-
nia iā audistis aut audietis ne nos for-
te videamur viro obloqui propter des-
lictum suum impropria digna porant.
Tantū enim valuit impietas vt etiam
theonas marmaricenus: z secidus pro-
lomaides ea putarent. Idem enim z illi
damnati sunt. Sed quoniam ineffabilis
gratia deitatis quidem malas sectas et
blasphemias z discordiam z audaciam
personarum z diuisionem: predicta com-
mōtione destruens liberauit egyptum.
Relinquebātur autē que per perulantia
melitū gesta sunt z eorum q ab eo sunt
ordinati: etiā ex hac parte q placuerint
synodo vobis insinuant. Charissimi fra-
tres. Placuit ergo melicium quidē ele-
menti consilio: dū subtili veraqz ratione
nullam veniā mereretur manere quidē
in propria ciuitate: nullam vero omne-
modis habere potestatem neq eligens
di neq ordinandi nec in p̄uincia nec
in qualibet ciuitate videri purumqz no-
mē tantummodo possidere. Eos autem
qui ab ipso sunt constituti mystica ordi-
natione firmatos habere honorem z mi-
nistriū vt tamen sequentes sint modis
oibz vniuersorū in singulis parochijs z
ecclesijs Romano z comministro nostro
Alexandro cōsecutorū z vt his nulla pos-
testas sit placitos sibi eligere: aut nota
eorū p̄ferre aut oīno aliqd agere p̄ter vo-
luntatē ecclesie catholice p̄sulis alexandri.
Gratia namqz dei z orationibz vestrā in
nullo sehimatē repertos s̄ sine macula
in catholica z apostolica ecclesia perma-
nētes dignū est potestatem habere z ele-
gēdi quēlibet: z nomina eorū dandi q ele-
ro sunt digni: z absolute facere omnia se-
cundum leges et sanctiones ecclesie. Si

Capitulum. xlii. z xliij.

quem vero contigerit. B requiesce-
re in ecclesia tunc prouēchi in honorem
defuncti eos qui nuper assumpti sunt.
Quomodo si videantur digni et popu-
lus eos elegerit concedente simul et
signante maxime alexandrie ciuita-
tis episcopo. Hoc itaqz alijs quidem cō-
sensū est oibz: in persona vero melecti
nequaqz eadē placuerunt propter prio-
rem indisciplinātionem eius z procaci-
tates eius ac petulantie voluntatem ne
vlla daretur auctoritas vel potestas hmoi
qui posset rursus easdē indisciplinatio-
nes infiruire. Hec sunt precipua z cōpe-
nitentia egypto z sanctissime alexandri-
ne ecclesie. Si quid autē aliud ordi-
natum est aut dogmatizatum. presente
nostro charissimo cōministro z fratre
alexandro: ipse p̄s vobis poterit
libellus aperire tanqz autor gestorum
z communicator existens. Euangeli-
zamus aut vobis z de consonantia
sanctissimi pasche: quia vestris oratiōi-
bus est correctum etiā hoc opus: ita vt
oīes oīales fratres qui cū iudeis pri-
mus celebrabāt: cōsone cum romanis
vobiscū: z cum oibz ab initio pascha-
li cōdientibus ex hoc tpe debeāt custo-
dire. Exultantes itaqz in his que gesta
sunt z in communi pace atqz cōcordia z
p̄eoz q oīs radicatus heresis est euulsa.
Imatori honore z apliori charitate su-
p̄te cōministrū nostrū vestrū ponti-
ficē alexandrū: quia nos presentia sua le-
uauit tātiqz laborem pro pace vestra
z pro oibz nobis vt que bene placue-
rit firma permaneat per dñm nostrum
ipm scēdū bonā voluntatē facta
sunt credimus dei z patriā in spū san-
cto cui est gloria in secula Amen. Trini-
tas cōsubstantialis eterna est: ihesus.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xliij.

Et hac igitur episto-
la synodi manifestum est: qz
non solum arrum z confor-
tes ei anathematizauerūt
et etiā hba secte ipsius. Et quia de pa-
trā concordantes heresiarcham meli-
tium susceperunt. ¶ Mouet autem me

feruor. A imperatoris etiam ex alia
eius voluntatis habere memoriam et
quemadmodum pro concordia cogita-
bat. Habes enim prouidentiam pacis
ecclesiarum: vocauit ad synodū z accessū
nouacianorū religionis episcopus. Post
qz ergo scripta z subscripta est a cōcilio
fidei diffinitio requisitū imperator ace-
lum si z ipse consentiret in fide z pascha-
lis diffinitio festiuitatis. At ille. Nichil
inquit noui o imperator synodū diffini-
uit. Sic est olim z a tēpōribz aposto-
lorū z ipse percepit terminū fidei z tem-
pus paschalis festiuitatis. Porro denuo
imperator requirentē: cur ergo te a cō-
munionē separas: ille ea que sub decio
gesta sunt persecutionis tēpore replica-
uit z subtilitatez acerbissime regule de-
duxit ad mediū qz non oporteat eos qui
baptisma peccant peccare quod ad mor-
tē esse scripture diuine p̄monitiant cō-
municatione sacramentorū fieri dignos
sed inuitandos quidem ad penitentia z.
Spez vero remissionis non a sacerdoti-
bus s̄ a deo solummodo susinere qui po-
testatē habet peccata remittere. Hec cuqz
dixisset acclius iperator ait. O acclius po-
ne scalā z si potes ascēde solus in celū.
Hec nec Eusebius p̄p̄hili nec alij dire-
rūt. Ego vero audiui a viro nequaqz mē-
tiente qui z valde fener erat z tanqz qui
viderat ea que fuerāt in cōcilio gesta re-
serebat.

¶ Capitulum. xliij.

Synodus autem cor-
rigere volens hominum vitā
z in A ecclesijs commoran-
tium posuit leges quas cano-
nes appellamus. In quorū tractatū vi-
debatur aliquibus introducere leges vt
Episcopi presbyteri dyaconi subdyaco-
ni cum coniugibus quas ante consecra-
tionē duxerāt nō dormirēt. Surgēs au-
tē in medio p̄fincii cōfessor cōtradixit.
Honorabiles confessus nuptias z casti-
tatem esse dicens cōcēbitū cum propria
coniuge sua licqz cōcilio ne talem pone-
ret legē grāuē asserens esse causam que
aut ipsis coniugalibus occasio fornicā-
tionis existeret. Et hec quidē p̄fincius
licos nuptiarum esset inceptus expo-
nere.

C iij

Liber secundus.

fuit. Synodusq; laudavit sententiā eius
et nihil ex hac parte sanxit sed hoc in
vniuersiūq; voluntate nō in necessita-
te dimisit. His a concilio ita di-
spolitis contigit vicēalia Constantini
pūcipis prouenire. Et est consuetudo
romānorum vnum quodq; decennium
imperatorum publica deuotione cele-
brare. Oportūm ergo indicans Con-
stantinus inuitauit tunc ad cōmūia sy-
nodum et donis competentibus honora-
uit. Ammonitosq; de concordia: fidei et
cōmūi inter alterutros pace petita ab
eis oratide valedixit vniuersis in nicea
scribens absentibus que fuerunt in con-
cilio celebrata: et inuitans vt ab omni
discordia recedentes concordaret in ex-
posita conciliū fide: que nihil aliud nisi
scientia dei videretur ex consonantia tā-
torum et talium sacerdotum sancto spi-
ritu constituta et post inquisitionem sub-
tilissimam et animaduersionem dubita-
tionum omnium comprobata.

¶ Socrates.

¶ Capitulum.

Actoꝝ constantinus

Maximus augustus Episco-
pis et paulo. Malignos et
impios Arrius imitatus:
dignum est vt illorum quoq; suscipiat
visionem. Sicut ergo porphyrus di-
uine pietatis inimicus iniqua volumi-
na contra religionem proferens dignā
promeruit inuenire mercedem / et ta-
lem per quam in posterum esset oppro-
brio et plurima compleretur infamia.
Et nunc placuit Arrium et secta-
tores eius vocari porphyrianos vt quo-
rum mores imitati sunt: eorum voca-
bulo perfruantur. Super hec autem si
qua conscriptio ab arrio facta reperit-
ur: igni tradatur: vt non solum pīua
eius doctrina depercat: sed neq; vlla ei⁹
possint remanere commenta. Hoc etiaz
precipio si quis conscriptiones arrii ce-
lasse compertit: et non repente profe-
rens: igne consumpsit: mortis suppli-
cio subiacet. Mor enim vt in hoc fue-
rit capus capitale suscipiet ultione.
Deus vos custodiat. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum decimum sextum.

Actoꝝ constantinus

Maximus pius Eusebio. Vt
in nostri A. nominis ciui-
tate cognomine saluatoris
dei nostri prospiciente solatio maxima
hominum multitudo sanctissime se di-
cauit ecclesie vt hoc cremento valde pro-
ficiēte dignū esse videat etia ecclesias in
ea plures edificari. Quapropter qd vni-
sum est nostre voluntati decuit nos tue
notū facere sapiēte: quatinus quingua-
ginta mēbianarios codices bene conse-
ctos et ad vsum habiles ab artificibus
antiqvaris et perfecte artem scientibus
scribi scipias: diuinaz quippe scriptu-
rarum quarum maxime cōsecrationem et
vsum necessariū ecclesis esse nosti. Dire-
cte sunt em littere nostra tranquillare
ad prouincie iudicem / quatenus omnia
cōfectioi eorū necessaria prebere curet.
Ut enim citius codices conscripti cōfi-
diantur erit opus diligēte tue. Nā et
duo publica vehicula ad deferendos et
autoritate rescripti nostri te percipere
conuenit. Sic enim et maxime bene con-
scripti vsq; ad nrm perducant aspectū:
vno quippe tue ecclesie hoc crequente
dyacono: qui dum ad anos venerit: cōpe-
rietur nostre munificentiam pietatis.
Deus te custodiat. frater charissime.
¶ Theodoricus. ¶ Sufficiat qd hec ad
cōficiē B. dum magis autē aperte no-
scendum quemadmodum famosissimus
imperator suū studium circa sacra cōsti-
tuit. Attamen adiciam que etiam circa
salutare sepulchrum gessit. Agnosceas
enim quoniam elati et circa culturā ba-
chantes idoloꝝ sepulchrum domini con-
dibus operuerant: obliuioni tradere con-
tēdentes memoriam salutare desuper
templum edificauerant luxuriosissime
demonis id est veneris vt illic virginis
cantibus insultaret preceptis destrui se-
leratissimum templum. Ipsius pulue-
rem funestis sacrificijs ei⁹ violatum et
pcul a ciuitate dissi. Deinde sacrariū
edificari deo maximi atq; pulchri sicut
designatur ex eius epistola ad macha-
riū ipsius ciuitatis epm destinata.

¶ Socrates. ¶ Capitulum.

Capitulum. xviij.

Ulebius igitur et

Eth cognus penitentie libel-
lus summis episcopis diri-
gentes ab exilio reuocari
repperunt expellentes: qui in eorum lo-
tis fuerat ordinari. Id est eusebius am-
phionem / christum vero theoginus. Cu-
ius libelli exemplar hoc est. Dudum qui-
dem ante iudium condemnati a reueren-
tia vestra patienter ferre que decreta
sunt a sancto vestro concilio debuimus.
Sed quia nimis absurdum est contra
nosmetipsos dare calumniatoribus de
tacurnitate probationem: propterea
referimus quoniam nos et in fide vna cu-
currimus / et sensum examinautes de cō-
substantialitatis sermone cuncti pacifi-
cati sumus nequaquā sequentes heresim:
sed commemorantes ad cautelam eccle-
siarum que nostre subueniebant menti.
Et facti facientes eis quibus pro nobis
suaderi debuerant in fide subscripsimus.
Anathemati imo autem non subhorau-
mus non tanq; fidem accusantes: sed vt
velut non credentes talem esse eum qui
fuerat accusatus certi de eius directis
ad nos epistolis et inter nos disputatio-
nibus habitis. Si igitur satisfactus est
sancto vestro concilio / non reluctantes:
sed consentientes decretis vestris: etiaz
hac cōscriptione satisfacimus vobis. nō
exiū generaliter ferētes sed suspensionē
abdicantes hereseos. Si enim dignami-
ni nūc in vultu nos vestros recipere ha-
bebitis in oibus cōsonantes et vsa sequē-
tes pariter constituta: qd etia cū qui in
his accusatus est: placuit vestre tenerē-
te clementiā promoueri atq; reuocari.
Abfurdū nāq; est si is qui putat esse re-
uocatur ad satisfaciēdū in quib⁹ deroga-
batur: vt nos contra nosmetipsos pre-
beamus per tacurnitatem increpatio-
nis iudicium. Dignamini ergo sicut cō-
uenit vestre venerationi et deo / aman-
tissimum principem commonere et pre-
ces tractare nostras et velociter de nobis
que vobis conueniunt cogitare. Hic qui
dem libellus est reuerentis eusebii et
theogni. Ex verbis autem cōficio quia

isti quidem dictate fidei subscripserunt:
damnationi vero arrii consentire nolue-
runt: ex quo et arrius ante istos. reuoca-
tus agnoscat sed licet hoc ita se habere
videatur: tamen alexandriam accedere
prohibitum est. Hoc aut ostēditur ex ei⁹
cogitationibus quas postea molitus in-
uenit: figmēto penitētie sue sicut oppor-
tune patefiet.

¶ Socrates.

¶ Capitulum decimum octauum.

Imperatoꝝ inter

Ea post concilium dege-
bat letus: celebra A. ta-
ergo festiuitate publica vi-
cennalium suorum / mor
ad erigendas ecclesias festinus accessit.
Hoc faciebat per singulas ciuitates et
in vbe cognominis suis.

¶ Sozomenus.

¶ Nā cum et omnia prospere cederent
proprias voluit habitare ciuitatem. Ne-
nienisq; ad campum ante illam positum
iuxta helespontum super eantis tumu-
lum: vbi achui contra troiam pugnan-
tes habuerunt castra / ciuitatez designa-
uit: portasq; fecit q; hactenus videtur a
nauigantibus. Hec agenti per noctem
deus apparuit mo C. nens vt alium
quereret locū eumq; monens ad bizan-
tium trachic / illic eum habitare iussit.

¶ Socrates.

¶ Que cum primitus bizantiuz vocare-
tur auxit et maximo cam miro circūde-
dit. Et diuersis ornatam fabricis equaz
imperiali rome cōstituit. Et denomina-
tam Constantinopolim appellari secu-
dam romam lege firmavit sicuti ler: ip-
sa in marmorea platona noſcit esse con-
scripta: et in Strategio iuxta equestrez:
starna eius est constituta. In hac quoq;
ciuitate duas quidem edificauit eccle-
sias quarum vnam nominauit h'rench:
aliam vero appellauit apostolorū. Nō
solum autem sicut dixi auxit C. Constā-
tinus christianoꝝ dogmata. D. sed
etiam paganorum templa destruxit. Si-
mulachra. nāq; ornata publice in con-
stantinopolitana vbe proposuit. Et tri-
podas delphicos in circo ad spectacu-
lum dedit. Que cū ipso videantur aspe-

Liber secundus.

ctu superfluere feruntur.

Socrates.

Interea cognomen imperatoris helena cuius cognomine vici deprimi princeps ciuitatis dicitur helinopolim amonita per somnum ad hierosolimam properauit: et quondam hierusalem desertam sicut pomerium custodiam inueniens requisit sepulchrum christi. Quod licet difficillime tamen inuenit. Itaque repente templum illud sceleratissimum dei ciuitatis inuenit. Et palas facti domini monumento apparuerunt circa eum suffosse tres cruce et clauis simul et titulus literis hebraicis grecis latinisque scriptus. Iesus nazarenus rex iudeorum. **Sozomenus.** Dicitur si autem quod iam mortuus crucis tactu surrexit. De hoc ligno sibilla dixit apud paganos O ter deatum lignum in quo deus ceteris est. Tunc ergo que crux esset domini que latronum dubitare ceperunt. Proinde machurios ciuitatis p[re]sul huiusmodi tractatu dubitatione soluit. Mulier namque nobilitate clareloga egritudine fatigata: vnam illarum crucium cum oratione p[ro]p[ri]issima adhibens virtute saluatoris agnouit. Mor enim ut mulierem crux attigit passionem semissime egritudine effugavit et femine salutem restituit. **Theodoricus.** Sic itaque mater imperatoris quod cupiebat agnosce de clauis quidem quibus manus christi fuerunt perforate alios in galea misit imperatoris filij capitis providentiam gerere: vtiacula bellica submouerent. Alios freno equino permiscuit: et cautelam imperatoris agere et veterem prophetiam adimplere. Olim enim zacharias clamauerat propheta dicens. Et erit quod in freno est sanctum domini omnipotentis. Salutaris vero crucis partem quidem aliquam regalibus distribuit. **Socrates.** Quam constantius suscipiens et credens in saluatori ciuitatem ubi hec particula seruare tur in sua statua sicut fertur in foro constantini posita super columnam perphreticam deuote condit. **Theodo.** Reliquam vero partem in argentea theca clausam ciuitatis tradidit sa-

cerdoti. Et undique congregans artifices maximas illic ornatas edificauit ecclesias. His itaque gestis conuictus exhibito virginibus sacris et ipsa misterium auuncile gerens ultra octogesima annum etatis agens et his similia faciens redit ad filium. Et cum leticia transiit et seculo multa filio pietatis mandata committens nouissimis benedictionibus adimpleto. **Socrates.** Post hec imperator igitur coram maximam christianorum habens paganorum superstitiones auersabatur. Remonitque monachias et suas imagines in templis ponere precepit: cubitum quo mensuratur natus non iam in templum serapidis anathemis singulis sed in ecclesiis portari faciunt. **Sozomenus.** In omni itaque volens similem monstrare rome constantinopolim frustratus non est. Nam et corporibus et diuitiis maior effecta est. Quod ideo puenisse credo propter amorem dei: quem ciuitas gerit et habitatorum circa indigentem auxilium. Intantum namque fides creuit ut multi quidem iudeorum ciuium: pagani vero penes omnes christianam illic conuerterentur ad fidem. In qua vix crescente quo tempore religio noscitur ampliata. Nam neque are neque pagana templa: aut sacrificia facta sunt nisi sub iuliano in breui tempore: quod mor probatur extinctum. Hanc igitur tanquam nuper conditam ciuitatem. Constantinus suo nomine dedicauit multis eam et magnis exornans ecclesiis. Funabatur diuinitas imperatoris vota et apparitionibus multis indicabatur quia sancte salutaris esset que illic edificabatur ecclesie.

Capitulum xix.

Assignis itaque lo-

cus ex illo tpe claruit per regnum et vrbis ubi olim quid vestra colebat: post ea vero ecclesia facta est. Qui locus nunc michaeli nuncupat: in dextera iherosolym distans ab ea nauigio quod ad iherosolimam ginta et quinq[ue]. per terram arcuente tibus omnem sinu vsq[ue] ad septuaginta

Capitulum xx. et xxi.

templum tenditur. Sortitus est igitur locus appellacionem nunc vsq[ue] seruam eo quod illic manifeste cernitur apparere michael archangelus quod etiam ego intus eximie verum esse confirmo. Ostendit igitur hoc ita etiam multis alijs virtus diuina: per ipsarum rerum experientia. Quidam enim in causis crudelibus aut incutabilibus periculis alij vero in languoribus aut ignotis passionibus incidentes hic orantes ad deum libenter p[ro]meruerunt: sed que singula quod illic miracula cogerint narrare longum est. Que vero promeruerunt aquilino nobis noto et in causis forensibus socio partim ab eo audiens: partim ipse cognoscente necessario pandam. Cum enim ardentissima febris rubeis coleribus mota comprehendisset: estuanti poculum de vomitu medici quod euomit: moriens eius simili sui colore tingerunt. Quamobrem quicquid comederet et biberet euomit. Cuius hoc diu patere: nec esca ad nutrimenta proficeret: hestabat ars medicorum: diu mori vicin[us] esset: nisi suos ut cum ad locum hunc ducerent credens aut illic se moriant. Laguore priuari. Facientis per nocte diuina virtus apparet: precepit ut quicquid comederet in huiusmodi potione tingeret que quo facto ab egritudine liberatus esset. Quippe cum medicus ratione medicine videatur esse contrarium calida pocula colericis exhibere. **Andriani** enim thronum vi. B. rum in palatio habentem militiam medicorum crudeli podagria passione detentum ibi doloribus liberatum eius apparuisse sanctam mirabiliter visionem. Cum enim dudum paganus esset factus postea christianus: aliquidatenus dogma sequebatur. Totius vero salutis causam id est sacratissimam crucem nolebat adorare. Hanc habentem sententiam diuina virtus apparens sitis in altario eius ecclesie. Et aperte palam fecit quia ex quo crucifixus est: huius omnia quo ad utilitatem humani generis facta sunt quolibet modo preter

virtutem adorante crucis gesta non essent neque ab angelis sanctis neque a p[ro]ph[et]is hominibus.

Capitulum vigesimum.

Am itaque populi

et ciuitates ad cultus christianitatis accederent: et ceteri pro filiis et vrbibus metuentes nequid mali patirentur si contradicerent: quicquid vacarent: nudati solatio multitudinis templorum cultores et sacerdotes et similes: hebra apud se repositi pretiosissima tradiderunt: et que iouis fulmina vocabantur et per semetipsos hec educebant ex aditis et templorum latentibus locis queque prius inuisibilia apud ceteros erant et solis sacerdotibus manifesta facta sunt omnibus valde visibilia. Alii vero simulacra: et statue ex pretiosa confecte materia: igne cremate sunt et pecunie publice sociate. Que vero ex ere mirabiliter facta videbantur: ad constantinopolim sunt aduecta ornata causa et hactenus in publico collocata et plateas et in circo atque regalibus: id est phyci diuinatorem appollinis et muse heliconides et delphici tripodes. Spoliataque sunt ianuis templarum aliaqueque ribus sunt nudata: alia vero neglecta ad sordes vsq[ue] ad ruinam perducta sunt. Tunc itaque perierunt et penitus sunt eueris: id est in egeas ciliie templum asclepij: et in ap[ro]p[ri]is iuxta montem libanum: et adonem flumini: veneris domus: vtiatque apud illos insignia: eo quod egere gloriarentur quasi languentes corpore curarentur apud eos demone noctibus apparente atque curante. In ap[ro]p[ri]is autem quia per inuocationem quandam certo die de firmitate libani montis ignis fulgens veluti ignis in proximum flumen velociter occumbere quod dicebant venerem esse.

Sozomenus.

Capitulum xxi.

Interea cum multitu-

do nimia gentium miracolorum: ex trachia transisset in

aliam: et alij aliunde barbari hoc effugisse
contra romanos: multi sacerdotes chri-
sti captiui cum eis ierant. Cuius lan-
guages curarent et demones effugarent:
quos solūmodo nominantes et filij in-
uocantes dei: insuper et conversationes
philosophantes inculpabilem et omnes
maculam virtutibus emittentes ammira-
ri barbari viroꝝ vitam et opꝝa simul
egregia bene se sapere crediderūt et deū
habere propriū filii meliores imitaretur
homines et sicut ipsi placarent deū. Et
constituentes similes ex eis bene agen-
di preceptores edocebantur et baptiza-
bantur et consequenter in ecclesiis oc-
currebant.

¶ Theoderi. ¶ Capitulum. xxv.

Autores igitur artii

Humilissima non reliquere co-
necta. huius enim causa in co-
fessione fidei etiam manib⁹
consenserunt qui postea imi-
tati sunt gesta luporū. Nam cū sanctis-
simus alexander q̄ suis orationibus ar-
tium fuerat iaculator: id est bisantijs p̄-
titer sic enī tunc vocabat. Constantino-
polis ad meliores translati fuisse vīta:
densibus defensor impietatis parvipen-
dens regulas quas ante paululum cum
alijs pontificibus ipse conscripserat:
pente nicomediam deserens constanti-
nopolitānam arripuit sedem: regulis e-
diceret clamitribus episcopos q̄ pre-
byteros nō licere ex alta trāsire ad ali-
tūritatem. Sed mirum non est vt qui sic
infantiu aduersus vigenitiū deitatem
licēter etiam alias trāscredidit leges.
Non enī tunc solūmodo hanc nouitates
fecit sed etiam aliud simile perpetrā-
uit. Qui dū in verito esset ep̄s trāsilitū
in nicomedīa: et ex ea vniu post cōcilij
infania aperte impietatis exactus est: et
enī eoth cognū nicoen⁹. Qd̄ impator cōsta-
ntinus literis manifestū fecit. Ego vero
huius operi finem epistole inferere: iudi-
cavi. Scripsit enim hec nicomedēsis.
¶ Quis est qui hec ita populum docuit
innocēte? Eusebius vterq̄ tyrānicē ty-
rannitatis ex cultor. Quia enim vbiq̄ ty-
ranni noscitur esse cliens ex multis reb⁹

apparere. Hoc namque veracium episcopo-
rum testatur interitus: hoc etiam custodia
notior, fidelissima persecutio clamat aper-
te, nihil enim de muris mihi facere noc-
tato per quas ego maxime aduersari par-
tium indicio discurrebam: iste etiam ovis
lucos & me habebat intentos. Cui hoc de
fuit solum qd non & armati ministerij
terram licet exhibuit. Neq; me quis
piam putet ad hoc probationes minus
instructum. Iudicium namq; manifestum est
quia presbyteros & diacones sequentes
eusebium aperte constat a me deprehen-
sos. Sed hec quidem transio que nunc
non indignationis gratia: sed ad illorum
consolatione a me prolata noscuntur. Hoc
solum formido: hoc cogito quia nos ad pro-
mutione criminis vocari conspicio. Pro-
pter eusebium namq; seductione a veritate
separatam. Sed erit huius rei non tarda
salubritas: si episcum fidelem & integrum
virescentem respiciatur ad deum. Quod
fuitis ad presens in vobis existendum vi-
dium oportuerat in vestro pendere iudi-
cio: nisi predictus eusebius: pessima con-
scientiarum suorum tuitione venisset hic &
dine: rectitudine impudensissime confus-
disset. Sz qm de memorato eusebio apud
vestra charitates nos breuiter loqui de-
bet audite. Meminit vestra patientia fa-
cta in nicea ciuitate concilio. Cui & ego
ipse conscientie mee cultum decrederet
huius mihi aliud volens qd concordias
olibus exhiberi: & precinens arguere et
remouere hanc causam qd principij qui
dem habuit per arru alexandrinum super-
biam: corroborata vero per eusebium praui-
um pestiferusq; votu. Sz ipse eusebius
o amabiles atq; charissimi cu quata pu-
tatis discussio quippe conscientia sua vi-
ctus: cu quanta consolatione mendacio
digi declarato debebat. Immitrens qut-
dem mihi dueros qui pro eo deposce-
rent. petens vero a me quoddam solatij
ne tanto malo confictus suo honore pie-
uaretur. Testis est mihi dñs huius rei &
in me & in vobis benigno amore consi-
stat. Nam etia me illi diuertit & incedit
ter arripuit qd vos quos noscis. Tunc
enim: oia gesta sunt sicut: ipse desiderat

Capitulum. xxiij. & xxv.

huiusmodi omne malum in sua consciencia
 nocdebat. Sed vt cetera puerilitatis
 omnia quid maxime cū theognio ne
 quire sue particeps egerit auidite depo-
 ſco. Alexanderis quoidā a noſtra fide re-
 cedentes hic deſtinari precepit. qm̄ ho-
 ſi miniſterio mentis flamma vigeat.
 Sed iſti benigni & optimi nimis epiſco-
 pi quos ſimul conciliū veritas ad peni-
 tentiam reſeruat ad nō ſolū receperūt eos &
 apud ſe ſeruauerūt. ſ; etiā malis conſo-
 lantib⁹ cōdicare decreuerūt. Qua pro-
 pter hoc circa iſtos ingratos decreuit p-
 agere vt abſcripti procul deportarentur
 exilio. Hunc itaq; veſtrum eſt ad deū il-
 lade ſide reſpicere qua ſemper et fieri con-
 uenit et eſſe decet & agere. Epōs empu-
 rificatos et oithodoxos atq; clementes
 nōs gaudiamus habere. Si quis autē ad
 ad memoriam illōz peſtilentia aut ad
 laudem improuide preſumit ſolūtā exci-
 tati reſpecte in ſua pūmptōe miniſtri dei
 hoc eſt i eo opere cōprimetur. Dñs vos
 cuſtodiat (ratres chariſſimi

Theodoricus. Capitulum. xxiij.

Unc igitur isti et

Nammati et ciuitatibus sunt
expulsi. Et in nicomedia
idem applan epus ordinatus
est in nicea autem xps. Sec
turus consuetas machinationes exercere
et imperatoris clementia accessibile
fuit fallacis inuenientes restituti sunt
patres potentia receperunt. Eusebius
enim sicut iam dixi et Constantino
lani tenuit tyrannice presulatus et po
terat percepit presumptionem frequen
ter ad imperatorem veniens et fiduciam
in crebra colloquutione mercatus contra
veritates pugnatores fensas contione
nes instituit. Et primum quidem cupere se
microsolympia loca professus est: impe
ratoris namq[ue] famolisissimuz visurus edi
ficationis opus prouida cogitatione ca
pitauit. Quapropter cum multo honore
dumissus est imperatore vehicula et alia
et distribuite solatia, profectus igitur
est: cetero th cognitus nicens particeps
maliciorum consiliozom eius sicuti iaz
vigimus.

¶ Capitulum. xliij.

Enientes eni in

Manthiochia et amicitia-
rum indurū vultū maxima
multitudine potit fūt. Veri-
tatis pugnator magn⁹
Eustachij: largam ei hospitalitatē frater-
nitatis exhibuit. Cum qd sacratissi-
ma loca peruenissent et concordēs vi-
dissent suos: hoc est eusebium cæsari-
ensis scytopolitani patrophilū & etiā le-
de/læodicie theodotum et alios qui te-
pam arrij susceperunt nūtauerunt eis
qđ cogitauerunt & cū eis venerunt ad
anthiochia. Et schema quidē sub hono-
re ppermittebatur aduē: corūq; od ve-
ro pphabatur erat pietatis bellū. Du-
llerim: magis profātē mercede nego-
tiantes et linguā eius libūmpēdi per-
suadentes ad concilium venerunt: p-
inde aliōs oēs foras ire precipiētes tūc
miserrimū introdūpere mulierem. At il-
la infantulum sub māmilla demonstrā-
aiebat ex cōcubitu Eustachij illū se-
cepisse et generasse: cumq; clamabat se-
pulis impudentē. Is autē qui calumnie
ius tām manifeste confusus erat iussit
vī hanc rem si qui scirent deducere
ad medium. Illa vero dicente nullus se
habere accusationis testem iurandū
ei iussit illi iudices infulerūt lege scilicet
aperite clamante. In duobus aut tri-
bus testibus credi esse veraciā qđ dicunt.
Necnon et apostolo precipiente vī nul-
l⁹ aduersus presbyterū inscriptionē fa-
ctāz extra duos aut tres testes accipiat.
Sed illi sacras cōtētiōnes leges cōtra
talem virū accusationē sine testimonio
recepērunt. Cum ergo illa mulier p-
uiset adiectū affirmāz qđ illi infans et con-
cubitus esset eustachij. Tūc itaq; tāq; ad-
uersus adulterum illi amatoris verita-
tis ptulere decretūz. Alii quippe de p-
tificibus cum vltis multo adesset & p-
aplicis dogmatib⁹ repugnaret & omni-
modis que fucant cōtinuata nescirent
aperte reclamantib⁹ magnū eustachij
claudentibus decretūz illorū iniqui su-
scipi phibentib⁹. Hoc itaq; facto velox
ter hui⁹ note p-
matoris ad imperato-
rem pfecti sunt: ei⁹ persuserūt: qđ vera

Liber tertius.

fuisse inscriptio et depositio eustachij iuxta sententia que tunc ad alterum atq; tyrannu expelli fecerunt exercitatoris pietatis simul et castitatis egregij ille qui dem per tracias ad illuc deductus est ciuitate. Isti vero prius quide pro eo ordinauerunt eulaliu. Quo tpe pauco uiuere eusebium palestinensem illic migrare uoluerunt. Et q; fugiente mutatione et simul imperatore phibere fecerunt eusebium. Quo etia anno et paucia mensibus in epatu defuncto fractio illius ecclesie tradiderunt pontificatu. Isti vero oēs pestem arrii habuere celatam. Propterea namq; multi pie uiuentiu et sacerdotu ex relictis quoru ecclesiastica relinquētes collegia apud semetipsos conueniebant. Quos uniuersu eustachianos appellabāt quia post egressum illi seorsus congregabant. Porro mulier illa miserā passionē crudelissimū languoris incurres manifestauit insidias. Et illaz tragedie compositionem pariter euaduit: nō duobus vel tribus sed multis ualde sacerdotibus que conuenata uidebantur insinuans. Aut est p pecunia illa se facere presumpsisse collum. Insurādū tñ nō omnino fuisse falsum: q; ille infans de quo iurauerat filius erat cuiusdā eustachij noie fabri ferrarij.

Capitulum. xlv.

Unc igitur in antiochia grauis seditio in eustachij depositione surrexit: et postea de episcopatus electione tantus ignis accessit ut pene ciuitas uniuersa deperiret populo in duas partes dissidente. Et alij quidem eusebii palestine trāferri contendebant in antiochia: alij studentib; ut reuertetur eustachius. Erat enim in utraq; parte et populus ciuitatis et militaris manus: et tanq; aduersus hostes cuncti mouebantur ut pene usq; ad gladios perueniret nisi deo et timor principis cohiberet. Nā iperatores suis epulis seditionē cōpescuit. Eusebius autē palestine repudiatur: q; ammiratus imperator scripsit et ppositū laudans cūq; bñm vocas et q; nō uni ciuitatis: s; toti orbis potē digne decerneret. Cps. De cetero autem

tem per annos octo dicitur antiochie ecclesie uocasse sedem. Tandem uero studio inimicorum nicene fidei ordinat eusebium. his igitur in hoc volumine rite contextis tempus est ut sequentis libri ordiamur initium.

Historie ecclesiastice liber scōs explicat.

Incipit liber tertius.

De conuersione gentis indorum atq; persarum.

Quo indei et xpianos accusauerint apō psas q; vel quātū vel qm modis passi sunt apud persas.

Epila constantini apud persarum regem pro xpianis.

De alexandri pontificis alexandri nifine et initio p sultis athanasij.

Que cōtra athanasij gesta sunt et quo refugit ad principem.

Quo sit arrius ab exilio reuocatus et qualē libellū dederit cōstantino et de fraudibus arrianoru.

Epistola constantini euocantis episcopos ut athanasij causas ipse cognosceret.

Quia uenientes epī arrio fauores athanasio detraxerūt ita ut exilio mitteretur.

Quo marcellus anciranus deponitur sit et asterio sophista.

Quo arrius dū studebat alexandro constantinopoleos in cōmunionē suscipi sit extinctus.

Quia p arriani cū orthodoxis conueniebāt atq; cōmunicabant: et de lege cōstantini qui iussit hereticorum oratoria ecclesias appellari.

Quo et ubi constantinus imperator tres filios suos ordinauit pcepto baptisinate sit defunctus.

Sozomenus. Cap. i.

De temporib; religionis principis constantini et indorum gentes et hereticorum xpiani dogmatis rudimenta susceperunt. Sed etiam armenios effectos. Būne

tem per annos octo dicitur antiochie ecclesie uocasse sedem. Tandem uero studio inimicorum nicene fidei ordinat eusebium. his igitur in hoc volumine rite contextis tempus est ut sequentis libri ordiamur initium.

Historie ecclesiastice liber scōs explicat.

Incipit liber tertius.

De conuersione gentis indorum atq; persarum.

Quo indei et xpianos accusauerint apō psas q; vel quātū vel qm modis passi sunt apud persas.

Epila constantini apud persarum regem pro xpianis.

De alexandri pontificis alexandri nifine et initio p sultis athanasij.

Que cōtra athanasij gesta sunt et quo refugit ad principem.

Quo sit arrius ab exilio reuocatus et qualē libellū dederit cōstantino et de fraudibus arrianoru.

Epistola constantini euocantis episcopos ut athanasij causas ipse cognosceret.

Quia uenientes epī arrio fauores athanasio detraxerūt ita ut exilio mitteretur.

Quo marcellus anciranus deponitur sit et asterio sophista.

Quo arrius dū studebat alexandro constantinopoleos in cōmunionē suscipi sit extinctus.

Quia p arriani cū orthodoxis conueniebāt atq; cōmunicabant: et de lege cōstantini qui iussit hereticorum oratoria ecclesias appellari.

Quo et ubi constantinus imperator tres filios suos ordinauit pcepto baptisinate sit defunctus.

Sozomenus. Cap. i.

De temporib; religionis principis constantini et indorum gentes et hereticorum xpiani dogmatis rudimenta susceperunt. Sed etiam armenios effectos. Būne

Capitulum. ii.

omni fortitudine precibus. Nā cū enim torquendus apor iussisset introduci negatimuit neq; adorauit. Pro q; reuehemētius offeratus rex inquisiuit cur nō adorasset. Quippe quod prius facere cōsueuerat. Ad quem Symeon. Prius quidē non uinctus adducebar: ut negare uere dei culturā: et nihil indubitās q; sūt solennia regis implebam. Nunc autē fas mihi non est hoc agere. Ueni namq; pro nostro dogmate et pietate decertaturus. Hec dicentē precepit rex adorare solem et facietū p'urima se datur cū maximo honore munera compromisit. Reluctantem uero interminatus est esse moriturū et omniū xpianozum gentem. Cūq; nec terroribus potuisset mouere symeonem nec mulcere promissionib;: sed fortiter permaneret nunquāq; adoraret solem: nec proditor sue religionis existeret: precepit euz in uinculis retineri: credēs eū posse longo tempore declinare. Cūq; B q; duceretur ad carcerem uidit euz vstazadis senior quidem eunuchus nutritor: saporis et maior regis domus. Et conuersus adorauit euz: sedebatq; nāq; ante ianuās regis: quem symeon increpauit iniuriose et cū furore clamauit: aduersariūq; desperit. Is enim dū xpianus esset: non ante multū tps vim passus adorauerat solē. Quo facto repente fiens eunuchus: cū gemitu quidē uestem clarā qua indutus erat exutus est: et lugubre accipiens amictuz: ante domū regis sedebat fiens atq; gemēs. Hec inquit: qualē credam esse circa me deum: quem ego negauit: dū pro hac causa dudū amictuz: symeon neq; hūc mihi reddiderit: et sic aduersatus cū furore transiit: dūq; hec sapor audiuit euocās eum causam lucus inquisiuit: aut li qua ei circa domū erūna contigerit. Respondēs vstazadis ait. O rex nihil in huius seculi domo infortunij passus suz. Unāq; pro his que mihi nūc euenerūt: uniuersas calamitates alias incidissem. Lugeo nāq; cur uiuoz qui dudum mori debueram. Uideo solem quem tibi parere uolēs nō voto mee uoluntatis adorauit. Quare propter pro utroq; me mori infissimum est: q; proditor suz xpiani et te quoz decepi.

Capitulum secundum.

Uincit tempore p

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

cedēte cresceret ecclesias et sacerdotes pariter ceterosq; ministros h're cepit. Hoc autē factū non mediocriter tristabat magnos: q; religionē plarū ueluti quādā sacerdotia tribus p successione gnis ab initio missas habere noscunt. Afficiebat enim etiam iudeos naturaliter quodammodo xpianam dogmatis inimicos. A quo propter accusauerunt apud Saporē tūc regem symeonem archiepiscopum seletic et hesifontis ciuitatem in perisda regalium tanq; amicus esset ecclesie romanorum ei q; persarum negotia appellaret. Credens autē derogantibus his saporū primū quidem tributis inuēns xpianos afficiebat eo q; plurimos agnosceret: et q; paupertatē magis eligerent crudelibusq; uirgis huiusmodi exactiones iniūxit quatenus ex egestate pecuniarū et nimietate exactoz vim palleret propter religionis iura contempnere. Post hec autē sacerdotes ministros et gladios in acibus intrecuit. Ecclesias subiecit et uasa eoz omnia pualit. Symeonem uero iussit deduci et tanq; proditorem persarum regni xpianis. Cūq; siquidem auctas ecclesias destruebant. Symeon autē cōprehensus ferroq; uinctus ad regē deducit. Quo p' effectus magnus et

Liber tertius.

Et ille quidem hoc dicens iuravit celi et terre creatorem et suam ulterius non se mutare sententiam. Sapientia autem amiratus cuncti constantiam: amplius fenebat adversus christianos: tamque maleficia hoc agere preuiderent. Parcens autem seniori nunc lenitate: nunc minoris omni virtute cum se subuertere iudicabat. Cumque nil ageret vltimade proficere nunquam se fore sic fatuū vti pro deo creatore cunctorum illa coleret potius que a deo creata sunt. Tunc ira commotus iussit gladio caput eius abscindi. Cumque duceretur ad necem: rogauit spiritulorem vti paululum sustineret tanquam aliquid regi mandaturus. Et vocis quidam fidelium eunuchorum iussit ut diceret hec Sapienti. Pro fauore quem hactenus inuenire habui circa vestram domum rex patri tuo et tibi ministrans studio competentis testis non indigeo. Tu namque bene nosti pro omnibus: ergo que aliquando vobis impendi reddere mihi cōpensationem huiusmodi: ne quis ignorantium putet me supplicium sustinere tanquam infideles regni: aut male cuiuspiam voluntatis: sed ut potius manifestum fiat quod agitur: prece clamans denuntiet vniuersis: quia vltimade capite truncatur non regis inimicus sed christianum se esse professum et deum proprium apud regem negare continens. Hec quidem eunuchus regi nuntiavit. Porro Sapientia secundum petitionem vltimadis prece clamare precepit. Estimabat enim alios posse a christianitate reuocare christianos si mente perciperent: quia nulli parceret christiano: qui senem nutritorem et deuotum sue familiaritatis occideret. Vltimadis autem studuit clamare causam sue necis credens quia cum per terram adorasset solem multos christianorum deduxerit ad timorem. Nunc autem cognoscentes pro religione mortui: imitatores multos sue virtutis efficeret. Hoc itaque modo vltimadis gloriosissima morte translatus est. **C** Sy C meo autem cognoscentis in carcere gratificos pro eo hymnos obtulit deo. Altera die que erat sexta feria septimane maioris in qua ante resurrectionis festiuitate

tem annua salutaris passionis memoriam celebratur: etiam Symeonem decreuit rex ferro perimere. Deductus enim turris et carcere ad palatium regis nimis intrepide loquebatur sapienti de dogmate et nec illum: nec solem passus est adire. Eademque die similiter intermisi sunt: et alij centum in carcere constituti. Nouissime vero Symeonem occidi precepit: ita ut mortem videret vniuersorum. Erant enim horum alij quidam episcopi: presbyteri alij diuersorum ordinum clerici. Cumque omnes ducerentur ad mortem adueniens summus princeps magorum: inter rogabat eos si vellent viuere: et regis religionem colere et solem pariter adorare. Cumque hac nullus eligeret vitas: perculatores circa necem martyrum laborabant. Symeon autem assilens confortabat vniuersos: et de resurrectione ac pietate loquebatur: atque de sacris scripturis adhibens fidem dicebat vitam quidem veram esse sic mori: mortem vero manifestam negare deum adiciens: quia post paululum etiam nullo perimere sponte mors accedit. Hic est enim omnis natus finis leuitabilis. Post hec autem perpetuas non omnibus similiter accidit: sed velut ex quodam pondere omnem rationem reddent homines huius vite: et eorum que bene gesserunt retributionemque penas malorum sine dubitatione recipient. Vltimadis autem bonorum omnium nihil est ac beatissimum: quod est gere mori pro deo. Hec dicente Symeone et tanquam filios edocente: in certaminibus sacris modo quo decebat vniuersus exercitatus alacriter currabat ad necem. Cumque omnes centum spiculatorum transisset: nouissime venit ad Symeonem et abedecallam et ananiam constituti: cumque senes cani sub ecclesia constituti: cum eo fuerant comprehensi et erant in vinculis. **U** Tunc itaque pulcherrimus qui senex claudere oculos et securus esset: moriens enim christi videbis aspectum. Cumque dixisset hoc repente comprehensus ductus ad regem et christianus esse manifestus

Capitulum. ii.

hatur eo quod pro dogmate fuisset locus: altera intentione martyribus. Tunc rex peraneo quodam et crudeli modo eum non precepit ita ut perforata ceruice ex lingua eius eijcerent. Hoc itaque factum quibusdam accusantibus etiam filia eius virgo sacra tunc comprehensa perempta est. Sequenti vero anno die quo passus est christi memoria celebrabatur: expectabatur resurrectionis festiuitas: crudelissima sapientis preceptio per omnes perierum cucurrit terris: morte condemnans eos qui se perirentur esse christiani. Quo tempore fertur ultra numerum multitudinem christianorum gladio cessasse. Alios namque per viros et viros diligenter magi requireres celatos inueniebant. Alij vero sponte nullo dicere temetipsos offerebant: ne taciturnitate christum negare viderent. Igitur dum christiani sine paritate perimerentur: etiam multi in ipsi regularibus sunt occisus: quibus et azonis eunuchus regi manifestus gratus. Quod dum sapientia audisset: missus factus: hanc generale peremptionem mouit: et solum preceptores religionis occidi. Illo siquidem tempore in egritudine incurrere regina Symeonis episcopi famula: sua sequente via. Quas contumaces per infidias iudeorum accusantem: quasi maleficia regine fecissent: per Symeonis mortem. Regina vero cum leuaret languentes huiusmodi spe aures accommodare suspicata est vera esse de actionem et maxime a iudeis factam: et cum illa saperet eosque sine mediatio et sine facies arbitraretur. Sumientes autem magi tharbus alias mortis acerbere perire supplicio. Stipitibus enim alligatis: ferras scindentes per medium eas cruciarum regina per medios stipites transire fecerunt. Ferunt autem istam tharbuam speciosam valde fuisse et a magis quibusdam amata: et latenter ad concubitum peti tam promissa mercede salutis sue et alio modo si essentiret ad vitium. Que ne autem luxurie passa est substinere sed in iuriis pro turpi petitione relatis: alacriter accessit ad mortem ne traderet sanctas

virginitatem. Cumque circuitent magi et principes eorum vniuersam prouinciam secundum sapientis precepta: ut facerent et doctores dogmatis apprehenderent christianos: puniebant episcopos et presbiteros: et maxime per regionem abiabemiorum. Hic namque locus est persarum et plerumque christianorum. Hoc enim tempore et acceptissima episcopi apprehenderunt: et multos clericorum eius tenentes: solum sufficere sibi crediderunt: alios nudatis substantiis dimittentes. Jacobus autem quidam presbyter ponti sequebatur: acceptissimam supplicans magis identidem meruit irretiri. Tunc enim semper alacriter seruiebat et eius cladem aliquatenus leuigabat: plagasque poterat curare non desinebat. Post paululum vero penis crudelibus cum magi torserunt: cogentes ut adoraret solem. Quo responso miserunt eum rursus in vincula. Sed et multos alios presbiteros et diaconos habebant in carcere post flagella. Paucos pretereunte principis magorum de eis consuluit regem. Acceptas prece quod vellet: ut ageret si solem non adorarent: mandauit eis in carcere regiam voluntatem. Quibus aperte respondentibus nunquam se fore perditores christi: nec adorare solem sine villa paritate eos verberibus lamentauit. Cum quibus acceptissimas per confessionem dogmatis viriliter est defunctus. Quidam vero armemiorum cum essent obliues apud persas: corpus eius auferentes latenter sepulchro debite tradiderunt. Alii vero licet non minus flagellati: preter spem vixerunt et non mutantes voluntatem denuo ad vincula sunt reducti: cumque erat aithalas. Qui dum nimis tensus cederetur: humeri sunt dissoluti: ita ut mortuus post ea manus portare videretur: alij eius ori cibos offerrent. Sub hoc itaque regno testimonio bone vite translatus fuit presbyter: dyaconi: monachi: et sacre virginis: et in alijs officiis ecclesie constituti: ac pro dogmate laborantes: innumere multitudinis. Eodemque tempore per passus est vna cum marea bichor episcopus atque clerici circa ducenti et quinquaginta: cum eo capti a persis fuerant comprehensi. Tunc Iulianus nomine martyris coronatus est: qui primus quidem militabat

Liber tertius.

apud Persas. Postea vero relicta milita-
tione conuersationem zelatus applicam. Wi-
citur enim quia dum in ciuitate perlica
eas fuerit ordinatus: multa sepe sit pas-
sus et plagatus: atque tractus virili me-
te sustinuit. Cuius nulli potuisset illic sua-
dere ut christianus esset: grauius ferens ma-
ledixit ciuitati et exinde decessit. Post pau-
cum vero tempus punitibus eius loci in re-
gem peccantibus superueniens exercitus
cum trecentis elephantis ciuitatem subue-
nit: et velut desolatam regionem arantes se-
minibus tradiderunt. Episcopus autem episco-
pus solummodo peram circumferens: que
sacrum codicem euangeliorum habebat per-
rexit orationes faciens ad hierosolimam
et inde in egyptum ut videret monachos
ibidem conuersantes. Qualis igitur iste san-
ctus et miraculorum fuerit opator: syri sunt
testes: qui eius actus vitamque scripserunt.
Fertur itaque eorum qui tunc martyrio coro-
nati sunt sub regno saporis virorum ac
mulierum fuisse milia quasi sedecim.
¶ Theodoricus. Capitulum. iij.

¶ Perfidia vero fau-

toribus pietatis constanti-
nus augustus sponte pro-
sperit. Agnoscens enim eos
ab impijs vehementer af-
fligi: eorumque regem erroribus seculentem
diuersa eis inferre pericula scripsit eis p-
legatos qui tunc aderam monita pietatis:
rogans ut cultores dei apud eum digno
honore potirentur. Sed melius studij p-
pincipis per eius literas valebit agnosci.
¶ Sacratissimam custodiens fidem ve-
ritatis luce precipat summi luminis ve-
ritate gubernatus sacras cognosco fide.
Denique per hec sicuti res ipse confirmant
venerabilem religionem esse conspicio: et
doctrinam agnitionis sanctissimi dei om-
nibus offerretur huiusmodi cultum me ha-
bere p-phetor: quia huius dei virtutes in
auxilio habens: inchoans a finibus oc-
ceani omnem terrarum orbem firmissima spe
salutis obtinuit: ita ut vniuersi qui p totum
rannorum cladi: quotidianis fuerat sub-
iugati: et ad obscuritatem vsque perducti
resumentes communium reum vindicta: re-
diuina quodammodo curatio resurgeret.

Huc deus colo cui signum deo dicat me
erat portat humeros: et a quo dicitur
sermone aliquid poscit ipse. Ex ipso autem
trophæis signis: beneficia repetere suscipio.
Huc itaque deus immortalis memoria me hono-
rare p-phetor: cuius summa puritas mente
supra omnia esse credo. Huc inclinatus genibus
inuocabo fugiens cunctis ab hominibus
sanguinem et odores horribiles ac fugien-
dos: omnemque terrenam famam nimis euito.
Quibus omnibus nefandus et ineffabilis er-
ror multos gentium ac generum vniuersis p-
strauit: et inferno contradidit. Que enim
deus omnino propter hominum pudentiam sua
clementia vtilitatis causa: p-rogat mun-
dum hec ad vniuersumque desiderium trahi
non patitur: sed p-temperat: me et inma-
culatam animam: ab omnibus erigit virtutibus et
pietatis actibus: quod mites amat: ha-
bet odio turbulentes: diligit fides: punit
perfidiam: omnemque potentiam cum fastu
despicit: superbos punit asperitatem: ad
fastum eleuatos iterum humilibus aut ac-
paciens digna retribuit. Sic itaque etiam
regnum iustum magnipeditens adiutorio sue
virtutis extendit: sapientiam regis pacis
tranquillitate custodit. Non ergo video
mihi errare frater mihi huc esse confitendo
deum omnium principem atque patrem quem multi
regnantes apud nos vesanis erroribus se-
ducti: denegare tentarunt. Sed illos om-
nes finis comprehendit exitiosus ita vni-
us genus hominum post: eos exurgens clas-
des eorum: p-maledictionis exemplo pponere
videat. Horum igitur vni esse reor: valerem
num: quem velut quidam regis trasidie diuine
de nostris terris expelles vris partibus
tradidit puniendum. Qui feliciter vixit
die sue famosissimus: apud nos trophæis
in bona parte conuersus est: ut incho fecit
lo homini supplicium fieret manifestum. Cui
nam et ego illos finem qui nup nescandis p-
phetis: deo deuotus populus turbauerunt.
Quapropter multas deo refero gratias: quoniam
integra pudentia omni generum humanam colles
legem diuinam reddita sibi pace deceter cre-
uit. Cui etiam nobiscum credo quoniam op-
ime cunctis vniuersa puenit: quoniam p illos
puram p-abilemque religionem: diuinamque

Capitulum. iij. b. a. b. j.

concordia: vniuersa in se dignatur erige-
re. Sicut de tali hominum collegio. i. christianorum
quo quibus est mihi sermo quem me libenter
credo audire: quoniam etiam eminere a loca p-
de per eos amplius quam cupio decoratur.
Tu ergo optime gubernaueris si fueris
sicut illi: et habueris comune quod illi. Sic
enim habebis omnem dominum meum placidumque
vniuersum. Hos igitur quoniam talis
clementia: comendo tibi quoniam pietate proba-
na insignis. Hos dilige cōpeter et fac-
to clementie tue participes tibi simul et
nobis pbiturus gratie immensa iura pro-
fate. Hec igitur optimus imperator pie-
tate decoratus egit curam non solum subie-
ctorum habere: sed etiam eorum qui sub aliena
gubernacula regebantur. Quapropter et
p- diuina ptectione potius est et europam
vniuersam atque libiam: super has enim magi
me alie partem tenes: subiectos habuit
vix deuotos. sed etiam barbarorum alij qui
de ei sponte seruiebant: alij deuicti vbiq-
triumphi videbantur: et victor cerneba-
tur in omnibus imperator.

¶ Theodoricus. Capitulum. iij.

¶ Pterea alexandro

mirabili fene iam arrij pro-
strauerat blasphemias de-
functo post menses quosdam
centis cili alexandrinorum ec-
clesie suscepit arianasius p-fulatus. Cu-
ius persecutiones: fugas: contumelias:
crebras: pericula transferre distuli: que
transus suo nobilitauit eloquio.
¶ Sozomenus. Capitulum. v.

¶ Ost plurima vero

pericula turbis seditionibusque
cōpleta et clamores accusa-
torum poscentium ut anathasi
tanquam magus violentus et im-
pugnus sacerdotio dānaretur: directi ab
imperatore metuentes ne eum aliqua inma-
lione perimeret: latere eum de periculis sub-
terrebat. At ille scies non sibi fore tutum:
coram tot aconatores agere iudicibus eis
themicis synodum relinquens venire festi-
citer ad imperatorem. ¶ Theodoricus
Sicut anathasi ad principem veniens oēs
p-umptiones ptra se factas eorum edocuit.

At illi ad mare etiam conuenientes quosdam
cōcordatibus sibi met sacerdotum miserunt ad
principem. i. theognis nicenensis atque theo-
dorus pericini: et marichal cedonensis: nar-
cissus cilicis: et similes horum mediocriter
reces: et quedam comenta fingentes: et nu-
das valde calumnias quasi veras accusa-
tiones sibi met cōponentes. Quo facto ve-
nerunt ad eliam ciuitatem. Preceperat enim
imperator: ut omne periculum a tyro veniret
ad eliam: nec non et alios vndique cōgregari
preceperat quatinus templum edificatum dede-
rent. Misit itaque pariter deuotos vi-
ros pietate ac fide deuotissimos clarissi-
mos omnia largissime expediti precipiens:
non solum pōtifficibus ac sacerdotibus: sed
etiam egētibz vniuersis quoniam cōcur-
rebant. Porro fuerat exornatum etiam sacra-
tum altare pallio regalibus atque valis
auro et lapidibus p-ctiosis decoratum.
¶ Sozomenus. ¶ Cap. vi.

¶ Imperator inter
es arrij de exilio reuoc-
cauit: iussitque A ut quod
de deo crederet scriptu-
ra currente pferret. Tunc
ille nouitate nominum

quā prius adinuenerat declinans: aliam
explanationem contexit: simplicibus ver-
bis eam et diuinam lectionem confirmans:
insinrandum quoque prebuit ita se crede-
re: et hec etiam mente sapere nihilque ali-
ter intelligere. Tertius enim eius expo-
sitionis huiusmodi est. Pessimus et domi-
no nostro imperatori constantino Arrius
et Euzoius p-pheti. Sicut pcepit deo
amabilis pietas tua domine imperator
exponimus nostram fidem et scriptis p-
fitemur coram deo sic credere et nos et om-
nes qui nobiscum sunt sicuti subiectum est.
Credimus in vnum deum patrem omni-
potentem et dominum iesum christum fi-
lium eius qui ex eo ante omnia secula natus
est. deus verbum per quem omnia facta sunt qui
in celis et qui in terra: qui venit et carnem
assumpsit et passus est et resurrexit et ascē-
dit in celos et iterum venturus est iudi-
care viuos et mortuos et in spiritu san-
ctum: et carnis resurrectionem: et vitam
venturi seculi: et in regnum celorum: et in

vnā sanctā catholicā dei ecclesiā que a
 finibus vsq; ad fines est. Hanc autē fidē
 percipimus ex sanctis euangelij dicen-
 te dño discipulis suis. Eūtes docete om-
 nes gētes baptizātes eos in nomine pa-
 tris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Si autem nō
 hec ita credimus atq; suscipim⁹: vere pa-
 trem ⁊ filium ⁊ spiritum sanctū sicut om-
 nis catholica ecclesia ⁊ sancte edocem⁹
 scripture quas per omnia sequimur: iud-
 ex noster erit dñs ⁊ nūc ⁊ in futuro die.
 Quapropter tuā pietatē rogamus deo
 amabilis imperator vt dū sumus eccle-
 siasti cū ⁊ fidem ⁊ sensum ecclesie sancta-
 rumq; scripturarū habem⁹: viui nos p
 pacificam ⁊ dei cultricem pietatē tuam
 matri nostre ecclesie iubeas quippe que
 stionibus ⁊ suspectationibus inquisitio-
 num sublati: vt ⁊ nos ⁊ sancta ecclesia
 adinuicem pacificā solēnes orationes
 pio pacifico pioq; imperio ⁊ omni tuo
 genere omnes communiter celebremus.
 ¶ Hanc fidei expositionem alij quidem
 dicebant ar B tñose compositam
 vt videretur princeps placari sermoni-
 bus ⁊ ita arrij dogmatibus circumferri:
 quatinus per expositionem omniū ei fi-
 ducia preberetur: ⁊ vtrūq; haberet intel-
 lectum. Arbitratus autē imperator ar-
 rij ⁊ eusorij similia credere hīs q̄
 iū ea concuerant valde gauisus est. nō
 tamē libenter persuasit vt eos in ecclesie
 cōmunionē susciperet ante iudiciū atq;
 probationem cōgruā personarū scōm
 ecclesie legem: sed destinavit eos ad ep-
 scopos tūc hierosolymis aggregatos scri-
 bens vt fidem corū expositionis exami-
 narent: ⁊ clementer super eis deberent
 proferre sententiā si recte credētes inui-
 die grā essent iniudiciū passi seu dū non
 haberēt iudicē iudices suos culpāre pete-
 rēt: p penitētiā remocari. Porro sumpta
 occasione fautores arrij p scripta impera-
 toris eosin cōmunionē susceperūt. Et
 hoc cū fecissent ipi iperatori rescipererūt
 ⁊ ecclesie alexadrine: in egyptū: et the-
 baidam ⁊ libiā epimvniueris ⁊ clericis:
 p̄cipietes vt eos alacriter susceperēt im-
 perator ⁊ testante rectā eoz esse fidē
 etiā pprie epistole suis iecerūt. Hec qdē
 in hierosolymis gesta noscūt. Athan-

sius aut fugiens de tyro constatiopolim ve
nit: r q passus est adito imperatore nar
rant: petrus vt tyro fuerat gesta exami
naretur sub ei⁹ quoq; presentia. Porro
constantiūus imperator: rationabile ei⁹
petitionem iudicans: hec scripsit episco
pis qui in tyro conuenerant.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. vii.

Ergo **ig**it **ip**erato
directa sacra ꝑciliis euo
cauit: vt sui pñia anba
nassi examinare cām
cuiꝝ kba sūt hec. Vltimo
ꝑstātꝝ pꝝ ep̃is in ex
ri oꝝ vbe collectis. Ego qđe ignoꝝ qđe
stro cōsilio turbuletꝝ atqꝝ cū rēstāꝝ
decreta sunt. Apparet enim qm̃ quada
tumultu fuit in disci plinationē veritatē
opssa. Vobis qđe ppe nō ꝑsiderātꝝ qđe pla
cet deo: ꝑpter iurgia qđe ꝑꝝ primos vꝝos
habetis: ꝝ vota vestra meuncubilia esse
cōfēditis. Eꝝ erit opꝝ diuini ꝑudenti
qđe genus ꝝ hec cōfērio apte deꝑhētia ꝑ
lit euacuari: atqꝝ nobis ꝑfā fieri: qđe i
lit ꝑuēctes sine qđe libet ꝑꝝ: aut, immi
citiarꝝ cū gessistis. Quapropter cū si
finati ones oēs ad meā reuerētia vo
lo ꝑcurrere quatenus gestōꝝ apud vꝝos
integritatē ꝑ vos ipsos ꝑstis offēde
re. Vltꝝ qđe gratia hec scriꝑenꝝ volu
i. Vltꝝ ad me literis euocauerim ꝑꝝ cū
qđe sequuntꝝ agnosceꝝ. Pergenti iā mihi
ad cognominis nostri felicis sine ꝑā
ciuitatem: dū essem cōsēnsurus in medi
repēte Anathasius ep̃iscopus in medi
platea et qđe bñfā sacerdotiꝝ ꝑꝝ quos cre
se habebat: licet inopinate nos adit: vꝝ
bis daretur subito cuiusdā causā for
ditis. Testis cū mihi inspector omni
ꝑꝝ est qm̃ nec cognosceꝝ eū qđe esset ꝑꝝ
ma frōte ꝑualui nisi qđe nostrorꝝ: ꝝ quā
esser: qđe ꝑulit esset infamitꝝ tūc narra
set. Et ego qđe neqꝝ ꝑfābilitꝝ cū illo ꝑ
nec qđe libet locutionē ꝑciparꝝ. Dūqꝝ il
se audire ꝑdesoꝝer: ego vero reꝑutꝝ
ꝑendi expelli cū ꝑꝑreciperꝝ cū maiori fō
cia nihil aliud a nobis qđe vestrꝝ ꝑstul
ui aduēti: ꝑꝝ vobis ꝑntibus qđe ꝑstus el
necessario ꝑstet suis gemitibus expla
nare. Vñ qđe iā mihi rationabile ꝑꝝ

Capitulum. viij. f. ix.

oportunitate scribi vobis libet
 precepti vt oēs q̄cūq; apud tyrū cōci-
 celebrastis: indefinēter ad expedituz
 vltre mansuetudinis cōcurrere festine-
 tis: ipsi operibus offensuri puritate et
 rectitudine vestri iudicii corā me videli-
 citū dei ministri pprii: neq; nos ab-
 negabitis. Zgitur: vbiq; pacifici et do-
 cti et integre bene dī p meān deo cul-
 tūm etiā apud ipsos barbaros q̄ veri-
 tate hactenus ignorabāt. Certū nāq; est
 qd veritate ignorat: neq; deū scire pōt.
 Deū tūc pcedi pceditū est etiā barba-
 riper me fidele ministri recognouerūt
 vt meruere dixerāt: quē vtiq; pcepto
 meū vbiq; ac pui fore ipsi operib⁹
 ostēdūt. Unde pceptū etiā deū sciūt
 illi quidē ppter nostrū timorem reue-
 renti deū. Oūs autē q̄ sancta miseria ei⁹
 clementie pferre videntini nō dicā custo-
 dieret nihil agere nisi q̄ ad cōtentionē
 referretur et odia pertinere et vt absolute
 viciari q̄ ad humani generis tendere vi-
 cium interitū. S; festinate sicut dixi ad
 viciū veni re cōtinuo: scietis qm̄ omni vir
 vici agere conabor: quaten⁹ q̄ in lege dei
 et precipue sine aliqua titubatione
 viciunt. Quib⁹ vtiq; neq; vituperatio
 neq; mala perscriptio poterit implicari/
 viciis vtiq; ac palam cōtritis et pēni-
 tē examinatis sacrasitilium legis inimi-
 cos dī sub scemate sancti nominis blas-
 phemias varias et diuersas insciunt.

Capitulum. viij.

Eliquidem litere
ad elutiatores paderunt
eos q fuerat in synodo con
gregati: qm plures qd ad
ppria redierat ciuitates.
tunc vero circa eusebium z theogni z ma
ri patrophiluz vsatuz: z valere ad constan
tinopolitan venientes vbi nequaquid ar
ce fracto aut altari subuerfo: aut arce
no pempto qd in synodo coenauerat q
uone fieri permiserat: sed aliis inuenire
tractationem suggerentes imperatq
numa arthanasius: interminaretur non
se misur ad alexandria frumenta solle
mner ad constantinopolitanam videret. Et
vbi audisse dicebant arthanasio dicente

adamatium/anubionem arbathionem
 et petrum episcopos. Multis itaq; de-
 rogato p̄uialeis quando derogato: cre-
 ditur fidedign⁹. H̄ac subscriptione ad fu-
 rorem perductus imperator athanasius
 relegauit exilium: et habitare eū precepit
 gallia. Hinc enim quidē imperatores
 propterea cecisui vt virent ecclesie quo-
 niam Athanasius cōmunicare arrianis
 euitabat. Et ille quidē debebat in tribe
 ris galliarū. ¶ Theodorus. S3 nemo
 mirtur si t̄atus vir deceptus creffit sa-
 cerdotibus falsa loquentibus cū diuinis
 quos dauid p̄pheta nō a pontifice: sed
 a seruo liba cōtra miphiboseph alloque-
 re deceptus sit. ¶ Capitulum. ir.

Etitur episcopi in
constantinopolitana vrbe
cogregati & marcellus
ancye galatie deposuist
p huiusmodi causa. Affe-
runt qda in capadocia exerceas arte so-
phisticā cā relinquentes/christianitate se
promittebat assequere. Tētanus libros
cōscribere q serunt hactenus: & p quos
arriū dogma firmatū est. Dicebat enī rps
isse effe virtutē dei sicuti dictus est apud
moysen locustā & cāpas frutē dei: & his
multa similia. Cōueniebat enī se asseri
frequēter apud episcopos qui arrianas
precipue non euitabant sectam. Nam &
ad concilia concurrere episcopatus in
aliqua ciuitate querēs. Sed sacerdoti
quidē frustratus est eo q̄ persecutionis
tempore sacrificasse probaretur. Cumq;
circiret et syrie ciuitates libros &
quos cōsulerat ostendebat. Nec agnos-
cens marcellum contra cum scribere vo-
lens mensuram contrarietatis excessit.
Purum namq; hominē sicut famosata-
nus paulus presumpsit dicere dominus
christus. Nec agnoscentes qui tunc hi-
erosolymis conuenerāt de asserio quidē
nullum habere sermones: quomā neq;
erat in ordine sacerdotum. Marcellum
vero saps sacerdoti functum rationici-
pergentes libri sui eumq; comperientes
famosatani dogmate maculatum iusse-
runt vt a tali secta recederet. Qui rep-
rehensus libris se promissit exurere. Cū

hoc studium fuisset tentatum episcopo-
rum collegiū euocare imperatore venit
ad regiā ciuitatē p̄sentibus eusebio ⁊
q̄ cū eo erant episcopis in vbe cōstāti-
nopolitana rursus studiu de marcello
sebat. Et dū marcellus sicut p̄miserat
illicitam cōscriptionem nollet incende-
re: eū ab episcopatu deposuerunt. In cu-
ius locum basiliiū in anagra direxerunt.
Sed hanc liquidū cōscriptionē Euse-
bius rursus destruxit libris superstitioni-
um eius valde redarguē. Postea vero
marcellus in fardicē palio recepit epi-
scopatus dicēs nō intellectu suū libru: ⁊
ppter ea quali paulianū fuisse deposu.

¶ **C**apitulum. x. **A**
Egitur dum post
concilium hierosolymita-
nam arrii venisset in egyptum alexandrina ecclesia
eius euitante communio-
nem rursus venit ad constantinopolita-
nam: vbi: concurrerunt illi confecta-
toribus eius et obediens Eusebio ni-
comedie episcopo et concilium celebra-
ri volentibus. horum studium sentiens alex-
ander: tunc constantinopolitanus episcopus
nissus est solvere tale conamē. Dūq;
hoc nō valuisse implere aperte arrii ni-
sibus interdixit: nō licere eius ecclesiasti-
cum esse dicens ad infirmam senten-
tiam episcoporum pene totius terre
suum commentum in nicena vbi. Euse-
bius autē et qui circa eum erant dum
primo sermonibus flectere nequiuissent
alexandrum: postea cū terrore minaban-
tur: q; nisi susciperet arriū certa die ipse
quidē deportaretur exilio: arrius atq;
in communione suscipere tur vniuersi.
¶ Illi quidē diffinitam diē expectan-
tes: vt suas minas implerent. ¶ Alexander
autē eusebii peruenirēt. Maxime autem
ei terrore ingerebatur eo q; impatori iaz-
pene nasceretur vt faceret quod ipsi vole-
bāt. Ante vñi vero cōstituti diē proster-
nēssemetipsi sub altari tota nocte iacuit
prout rogās deū vt impediret terminū
nisi corū eius. ¶ Socrates. Hec igitur

C Alexander proutis orabat: imperator aut de arrio experiri volēs cum ad palatium euocauit: percūctatusq; est hic miceni concilij decreta seruare. Ille vero nihil moratus repetē subſcriptis decreta fidei per ſubſcriptionem arte callida circūueniēs. Et imperator quidē miratus ē inuitulit inſulrandū. Qui etiā hoc fraudulenter egit quodāmodo inſulrandū arte belulūdēs. Quod autē audiui de hac machinatione ſcribō. Feſt ē cōſcriptiſſe arrianū: ſectā ſuā in charta quā ſub alia ſerebat: vbi vere ſe iurare credidit dicens ſe ſe ſapere ſicut ſcripſiſſet. Hoc em̄ ita ſectū audiēs ego cōſcripſi: q; vero inſulrandū prebuit: ex epistoſis imperatoris agnouit. Credēs iſtū imperator ſuſcepi cū ab epō cōſtātinopolitane vbiſ abſcedo in cōſone pcepit. Erat em̄ tunc ſabatuſ. Teſequēti die eoſ cōmunicare expectabat alterutriſ. Sz pſumptiones arrii iudicia dei ſecuta ſunt. Nam cū egreſſus ē imperiali fuiſſet aula obſequiſ honorabatur ſatellitū Eufebij per mediū tūc ciuitatē perſpicuum apparebat. Tūc veniſſet iuxta locū cum elſoph cabulū cōſtātinī forū vbi cōlūna pſoph retica collocata eſt terror eum ſubito quodam cōſcientie ſecreto cōſtrinxit: cum formidine ſecuta eſt vētriſ proſperū. Percūctatusq; ſe ceſſum eſſet in cōſpectu: agnoſcēs eſſe poſt cōſtantinū forū perrexit illuc. Quo ſacto: deſec: cū adde cū effuſione corripuit: vna cū ſtercorib; meatuſ q; plauſus eſt. Tūc ego conſpecte ſanguinis multitudo cū ſubſilībuit inſectuiſ ſubſequēter effluuit. Occurrit atq; pariter cū plene etiā interna ſecoris. Et ita factū eſt vt repetē ſequeretur p;nois. Ceſſum vero vbi ſaltu geſta ſunt in cōſtantinopolitanam de moſtrabat ſicut dixi poſt pſtātinī forū atq; marcelli in porticu pſtitit. Omneſq; tranſiētes digito notabāt locū deſcendiſ arrii recordanteſ interitum. ¶ Sozomenus. ¶ Poſt aliquot tōs qd ſauitoſ arriane vefanie diuies ac potēſ ſtudium habuit eundē locū a publico com. ¶ Parare vbi deſtruens quod erat primitus domū ibi cōſtituit: quatenus obliuiſo facti pcederet: a p ſucceſſione huiuſmodi p;

Capitulum. xi. xii.

ma deperiret. fama tñ per cunctam
currit ciuitatē ⁊ orbi terrarum mortē
vñ declarauit. ¶ Capitu. vñdecimū.

Krij vero dogma

Alicet apud multos disputa-
tionibus extolleretur non
dum tamen in proprium
discernebatur populi aut
nominis cōstabat auctoritas: sed omnes
in ecclesia veniebantur: commu-
niter preter nouacianos et qui voca-
bantur frigēs et valentinianos: et mar-
tinos et paulianistas: et qualia he-
reses colebant. Contra quos omnes im-
peratores posita legē sancitū auctori-
tate: et ecclesie applicari: et neq-
ue in omnibus priuatorum eos congrega-
tiones nec publice celebrare. Melius
enim iudicabatur in ecclesia catholica cō-
municandum et in eam cunctis cōuenire
relinquendum: propter quāz legē arbitror he-
retici memoria fuisse destructam. Nam
et imperio principū et pibz xpi cultores in
secessu diuersitate differret: apud pa-
ucos tamen xpiani esse putabantur: et
multo passionibus subiecebatur: et se-
paratos propter cōes persecutōes exa-
minare non poterat: et propterea facile in-
ter eos cōuenire et missas celebrabāt. Et
inter eos pauci non thymidebant esse di-
uini. Post hanc vero legem neq- publicis
et cōsuetudinis poterāt cōuenire neq- latere
inter eos ciuitatū et clericū obseruatōes
sacra prohiberēt. Hinc ergo plurimi mo-
ueres ad ecclesiā se catholici et pūlcrū.
Alii vero māserunt in sua snia nō tñ suā
offensioheretis reliquerūt. ¶ Socrates
Capitulum duodecimum. A.

Ungz gloriosissi

mis imperator potius ch
 fiantitine gauderet a ver
 dei testimonio fide nicens r
 cognosceret i his q fuerit d arri
 letabatur. Qui cum 3 res ha
 filios eos cesares nuncupavit tunc
 eos con p decenos annos imperii su
 paces esse pntavit. Id est primum qd fi
 sui nos constituit hesperiaz partem
 decenali suosecit habere principatu

secundum vero aut nomine constantius
in vincennialibus suis cesarem in orien-
te constituit: minore vero constantem in
suis tricennialibus ordinavit. Anno ve-
ro post hec transacto ingressus sexagesi-
mumquintum etatis annu: egritudine
captus ex vrbē cōstantinopolitana qua
si ad calidas aquas egressus est.

¶ Theodoricius. ¶ Qui cū nīcomēdia
degeret C. lāgnoze granat. nec igno-
ras vīte hui⁹ incertū. grām sacri baptis-
matis est adept⁹. Disfulerat enī vsq; ad
illud tempus: in iordaneflūito hoc pro-
meri desiderans. porro aut tres filio-
rum imperij reliquit heredes. et athanasium
magnum reuerti precepit in alexandriā.
licet eusebii p̄s esset: tēterit con-
traria suadere. ¶ Sozomenus. ¶ Ni-
comēdia i suburbano sacri baptismatis
donis initiatus es. ¶ Socrates. Ma-
gna factō testamētū tribus filiis cōstitu-
tis heredit⁹ est definitus. Corpus autē
imperatoris in aīreo loco collocat⁹. ad
cōstantinopolim est deuent⁹. in palatij
cello loco reposit⁹. Quod in multis ho-
noribus atq; veneratione quasi viuere
habebat. donec aliquis filiorū eius af-
ficeret. Postea vero ab oriente. Cōstāntio
veniente cū imperialib⁹ crequis fu-
nus eius sepultum est in ecclesia. Quam-
propterea legerat nec imperatores. et sacer-
dotes reliqua punirentur apostolorū.
Vixit autem Cōstāntinus imperator: annis
sexaginta. et quinq; . Regnavit ante-
triginta. et vno. Dehincut est consulat⁹
tu feliciā. et faciām: vicissimasecunda
mensis maij quī erat annus secundus
ducentiesime octauae olimpiadis.

Explicit liber tertius.
Incipiunt tituli libri quarti.
Quomodo per quendam presbyterum dogma arrii pullulauerit.
Quomodo athanasius fanoticis tum minoris alexandriae remouit et eiusdem epistola constantini de infidelis Arrianorum aduersus athanasium.
De morte constantini minoris.
Quia athanasius Arrianis bel-la ibi domino sustentantibus a partes secessit italie.

Tituli libri quarti.

vi Quid de athanasio iulius decre-
uit episcopus.
vii Quia constans imperator par-
tes fouerit athanasii.
viii De morte alexandri constantino
politani episcopi et ordinatione
apud orthodoxos pauli apud ar-
rianos macedoni.
ix Quia remoto paulo eusebio ni-
comediensis constantinopoleos
inuasit episcopatus et de anthio-
cheno pcelio et ordinatione eusebii
in alexandria et post eum gregorii
et de transformatione niceni pcelii.
x Epistola anthiocheni pcelii de
fide et de bello franco et de an-
thiochie terremotu.
xi Quomodo gregorius alexandria
venerit et fugerit athanasius et
que mala p gregoriū gesta sint
xii Quia mortuo eusebio paulus in
ecclesia rursus introductus est
et ab arrianis macedonius con-
stitutus.
xiii Quod hermogenis magister mi-
litum volens paulū ecclesia pel-
lere a populo sit peremptus et q
vindicta processerit.
xiv Quia gregorius ab alexandria
remotus: gregorius arrianus ubi
fuerit euocatus.
xv Athanasio paulus et alii ortho-
doris episcopis rome positus qd
orientalibus iulius romanus re-
scripserit.
xvi Quid orientales iulio rescripserit
xvii Quid athanasio alexandria re-
meante prouenerit.
xviii Quomodo paulus de nouo cōstā-
tinopolim sit expulsus et que ne-
ces introducte in ecclesiam ma-
cedonio sint facte.
xix De callinico contra athanasium.
xx De legatis orientalium episco-
pis apud constantē directis pro
his que gesserunt.
xxi Quia constans fratrem pro fide
monuerit et quia cōstantius sar-
dice conciliū cōvocari precepit.
xxii Athanasii relatio de nece pauli
constantinopolitani pontificis.

xxiii De conuētu episcoporum in sardi-
ceni concilio.
xxiiii Litere sardiceni concilii ad uni-
uersos episcopos.
xxv De legatis sardiceni ad constan-
tinum destinatis et de nephan-
da machinatione contra eos ab
stephano anthiocheno presule
coninuata.
xxvi Epistola constantij ad athana-
sium ut ad eum veniret.
xxvii Alia epistola eiusdē p eadē re.
xxviii Tertia eiusdē.
xxix Epistola iulij ad alexandrinum
pro athanasio.
xxx Quid cōstantius petierit atha-
nasium et qd athanasius cōstantio.
Et quod orthodoxi pōntificibus
recipiētibz suas ecclesias he-
retici sint expulsi.
xxxi Epistola constantij per quā oia
gesta cōtra athanasium habita-
sunt cassata.
xxxii Epistola constantij ad alexandri-
nos ut susceperēt athanasium.
xxxiii Epistola cōstātij pro athanasio
ut aboleret qd pro athanasio
gestum est.
xxxiiii Quod athanasius alexandria sit
reuersus.
xxxv Quibus occasionibz tūc res pu-
blica turbabatur et diuisione an-
thiocheni populi propter fides.
xxxvi Epistola hierosolymitanū pcelij
ad egyptiacos epōs.
xxxvii De magnentio et de verthimio
ne atqz nepotiano.
xxxviii De insidijs contra athanasium
gestis et de leuitate cōstantij.
xxxix De macedonio eiusqz crudelitate
C Incipit liber quartus.
C Sozomenus.
C Capitulum primum.

Agitur sub im-
perio constantini per
ecclesias talia proue-
nerunt. Quo morien-
te rursus ad quertim-
niam venit dogma ni-
ceni concilij. Nā licet

Capitulum. ij. iij. et iiii.

vincente constantino nō cū omnes susce-
perant: nō aperte renuere non audebāt.
Quo moriente pluri mi se ab eo indubi-
tāt abstinuere concilio. Erāt enim isti
qui etiam punitus videbantur esse sus-
pecti. Precipue vero arrij sectatores eu-
sebius et theonius cuius dogma se fir-
mare credebant si reuerri athanasium
prohiberent et consecratori suo egyptia
ceruocis iura cōtraderent. Et illi qui
dem hec agebant ministrante sibi psoy
tero per quem temporibus constantini
amius fuerat reuocatus. Erat enim is
psoyter pstatio quoz gratus eo q pa-
terni ei scriptaret testamentū: ita ut vlti-
mo ad pcepit palatij potētes haberet ac-
cessum. Eusebius autē in aula imperia-
li videbatur ita perspicuus: ut suos cō-
secratores faceret angustos ac pceres.
Quāobrem de dogmate rursus pūatim
et publice disputatiōes crebro pferēbāt-
ur. Et simul iniurie inimicitie et pluri-
ma que ex talibus solēt sepius euenire.
C Capitulum secundum.

Altera ab occidē

tali pte athanasius in ale-
xandria est reuersus que et
pstatinus viuos redire ma-
luerat. Dicit autē q etiaz
talē voluit hoc conscribere sed qm ita
defunctus est eius maior filius constan-
tine hesperiariz partiū princeps hoc
egit literasqz huiusmodi ad populum de-
sinavit alexandrinum. Constantinus ce-
sar populo ecclesie catholice alexandrie
cōstituit. Neqz vestraz sacratissimā. mie-
tem arbitror ignorare propterea atha-
nasium adorande legis predicatorē ad
ipsos gallos sui se directus: qm ferocitas
crudeliū inimicōz ei in periculo sacri
capitis imminēbat: ne forsaz per ma-
lignoz calliditatē aliquid inegruū su-
mineret. Ut ergo hoc euitaret ab immi-
nentibus sibi necessitatibus est ablatu.
Et ita me iubente habitare pceptus est
ut in hac ciuitate in q debebat bona ei
necessaria nō deessent. Talis em est ei
venerabilis etus diuinis freta solatijs
et etiā molestias a speriosis fortune de-
spiciat. Quapropter licet ad charissimā

reuerentiā vestrā dñs noster beate memo-
rie cōstātinus pius meus pater eundē
epm in suo loco restituere pposuerat: ita
mē qm humana forte puenit anteqz
hec cōpleret vota requieuit: psequē ar-
bitratus sum voluntatē digne memorie
imperatoris implere. Qui dñ ad vos re-
meauerit qualem a me uenerationē ha-
buerit agnosceris. Nō enim mirabile si
quid in eo cōsimus qd laudetur. Meaz
nōqz animā imago desiderij vestri et sepe
ma tanti viri ad hoc mouit et inuitauit.
Diuina prouidentia vos custodiat fra-
tres dilectissimi. C Capitulum. iij.

Is literis fretus

athanasius alexandriam ve-
nit li. A hēterqz eū pleps
alexandrina suscepit. Arria-
ni vero conuiratione facta
aduersus eum frequentes seditiones su-
binde suscitabant per quas occasio pre-
bebatur eusebio ut derogaret ei apud
imperatorem quoniam non decernente
cōmuni cōcilio episcopozum autoritate
sua arripuisset ecclesiā. Tātūqz his de
rogationibus actū est ut indignante im-
peratore de alexandria vire pliceret. So-
dē tpe eusebio moriente epō cesarie pale-
stine cognomēto pā. B phili agapius
discipulus eius suscepit episcopatum q
et alios plurimos edidit liberos et de vita
doctoris sui multa conscripsit.

C Sozomenus. Cap. iiii.

On multo post tem

poie et cōstantinus imperator
pstatini maioris fili: dñ nitiē
suadere partes iunioris fratris cōstātia
circa aquileiā cōgressionē facta permiit
consulatu acinudi et procli. Quāobrem
romani imperij principatū occidētalij
qdē partiū puenit ad constantē: orienta-
lis autē ad constantij. C Theodoretus.
C Capitulum. v.

Quā tpe quo cōstā

tinus perenne trāsiit iperij
testō filijs temporalē distri-
buis regnū: nullus em eoz
erat pps presbytero a foro:

Liber quartus.

re ppria sibi met comēdato suū credidit
testamentum precipiens eū constantio
dari qui iter alios videbat esse vicinior
et pū venire posse credebatur. hic iste cō
stantio factus notus: tradito testō acce
pit ad eū ingrediēdi fiduciā. Qui vidēs
facile constantij voluntatē et velut cala
mū ventis accedētibz agitari presūm
ptē cōtra euāgelica dogmata bellū assu
mere: et aduersus ecclesias asperrimam
erigere tēpestatē. Dicebat emēse culpa
biles q̄ cōsubstantialitatis vocē que scri
pta nō inueniret i fidei doctrina posuiss
sent: quod inter sacerdotes et eos discor
diā generaret. Hinc ergo athanasium et
er̄ sectatores accusans insidias instrue
bat. Huius cooperatores erāt eusebius
et theognis et theodorus perinthius/
qui eloquentior videbatur et scripsit ex
planationes euangeliorum quem pluri
mū heracliotē vocāt. Isti namq̄ septius
venientes ad imperatorem reuerfiones
athanasij multorum causam asserēbant
esse malorum: et non solum egyptuz sed
etiam palestīnam et fenicem: vicinasq̄
gētes eius gfa dicebant esse turbatas.
Proinde huiusmodi verbis lenissimam
obliuētes imperatoris intentionē suase
rūt ut athanasij ab ecclia rursus expel
leret q̄ agnoscens eoz conciliū ad par
tes hesperias abiit. **Capitulum. vi.**

Crū eusebius et iulius
confortes calūnias in atha
nasij factas iulio romano
pontifici destinaverūt. Qui
ecclesiasticam sequēs legē: etiā ipsis ro
mā venire precepit et venerabilē athana
sij ad iudiciū regis euocauit. Ille conti
nuo euocatioē suscepta venit: calūniarū
q̄ sarcinatos romē qdē pfecti nō sūt
scietes facili suū posse capi mēdaciū. Sū
vidēs oues pastore desolatas lupi su
p eas p pastore cōstituerūt. i. gregorius
q̄ sex annis bestiis ferocibus crudelius
vrsupenā malicie sue soluit ab omnibz
amarissime laniatus. **Capitulum. vii.**

Athanasius autem
veniens ad cōstāte postq̄ cōstan
tinus minor fuerat bello defū

ctus: arriane cohortis eū gemitu refere
bat insidias: et bellū cōtra apostolicā fī
dē gestū patrisq̄ ei nōmē magnūq̄ cō
clij ab illo celebrati memorabat: et qm̄
cōt lege synodus roborata videret hec
insinuādō cū lachrymis ad paternū zelū
excitauit iperatore. Mox namq̄ ut hec au
diuit mādauit fratri: monēte pīne pie
tatis inuolabile seruaret hereditatē cū
et ille pietate gubernādō regnū et roma
notum emicisset tyrannos et gentes posse
tasi circūitu subiungasset. **Capitulum. viii.**

Aliquidē tēpestate
cōstātinopolim altera priore
superior turba ex huiusmodi
ca pcessit. Alexander cōstāti
nopolitane p̄sul ecclie post decertationē
cū arrio terminatā ex hac vita rece
ssit ep̄at̄ tricesimo tertio vite anno nona
gelimo et octauo nullq̄q̄ i suū pstituit
cū: s; mādauit ut vnū ex duobz q̄s ip̄s
noīaret eligeret. Et siqdē velle docu
lē simul et vite optime testimonio deco
ratū: paulū a se p̄sbyter ordinatū: vix q̄
dē etate inuenē s; sapiētia senē: ep̄m si
bimet ordinaret. Si nō ex habitu solū
mō reuerētie eligere velle: macedoniū
faceret tūc dyaconū existēte: q̄ etate se
nior videret. Ex hac cā maior cōtētio p
ecclia ordinatōe surrexit: ecclesiāq̄ turba
uit: cum populus vtiq̄ in duas diuisus
cēt alij q̄ dēfenderet arrianū dogma: alij
vero nīceni decreta p̄ciliū. Gessit donec
alexander vinceret omousiani potiores
erāt arrianorū q̄ illi quotidie p̄uicti mi
nuebant. Cūq̄ alexander obisset cōtētio
rursus ex vtrazq̄ pte p̄mota est. Quap̄o
pter omousiani paulū ordinauerunt pōn
tē: arriani nō macedoniū: et i ecclia
qdē heretice cognitiōē q̄ ethyena iuxta
basilicā sophiā paulus est ordinatus: in
quo poti⁹ alexandri snia plara videbat.
Capitulum. ix.

De paululum
nō tēpus imperator ad
cōstātinopo. A lim ve
nies idignat ob ordina
tionē factāz arrianorū.

Capitulum. x. et xi.

Episcoporum autem cōstituto concilio
paulū quidem remoueri fecit: eusebium
vero ex nicomedia migratē cōstātinopo
li: episcopum esse decreuit. Quo facto
anthiochiam profectus est imperator.
Eusebius itaq̄ nullo modo cessare patie
batur sed omnia B commouebat do
nec suū propositūz perduceret ad effe
ctus. Egit ergo ut in anthiochia syrie sy
nodus fieret sub occasione quidē dedica
tionis ecclesie quam pater augustorū fa
bucari ceperat: et post eius obitum con
stantinus decimo anno cā a tempore fun
tationis expleuerat. Pro veritate autēz
ad subuersionē atq̄ destructionem nice
ni concilij. Ad quam synodum conuene
runt ex ciuitatibus diuersis episcopi no
naginta. Maximus tñ hierosolymitan⁹
et p̄sbyter successores nō affuit cogitans q̄
et p̄sbyter subiret: ut in dānationē subscri
beret athanasij. S; neq̄ iulius iterfuit
maxime ro C me p̄sul: neq̄ in locū
sumi aliquem destinauit euz vtiq̄ regnū
la ecclesiastica iubeat non oportere pre
ter sententiā romani pontificis conciliū
celebrari. Fit ergo syno. D us in an
thiochia sub presentia. Constantij prin
cipis. Consulari marcellini et probini.
Erat autē quintus annus mortis. Con
stantini patris augustorū. Presidebatq̄
sue ecclesie anthiochene flacillus succes
sor Eusebionij. Fautores igit Eusebii ope
repetitū iudicātes athanasio derogare
vnum quidem calūniati sunt quasi ex
tra regulam egisset quam tūc ip̄i decre
uerant quoniam non ex sententiā com
munis cōcilij episcoporum receperat sa
cerdotium: sed libimet arrogando in ec
clesiam fuisset ingressus. Deinde qm̄ ei⁹
aduersi turba generata plurimi seditio
ne sint mortui: et quia aliqui ab athana
sio celi iudiciibus dicerentur esse contra
dicti. Hec derogatione tunc habita con
stituerunt ep̄m in alexandria: primo qui
dem eusebium cognomento emesenum.
Quo ordinato et in alexandriam ire me
tiente: gregorium fecerūt ep̄m. Hīs ita
gestis transformauerunt fides nihil qui
dem culpantes niceni cōcilij: sed p̄inci
pium prebentes quatenus frequentibz
concilijs alia subinde mutantes et recitā

tes terminus fidei paulatim in arrianaz
vesaniam repedarēt.

Capitulum. x.

Os neq̄ sequaces
arrij sumus: quō em̄ ep̄i pre
sbyteri. A sequeremur:
neq̄ aliā quāpiāz fidē absq̄
exposita antiquitus suscep
imus. Sed etiam nos examinatores et co
gnitores eius fidei facti sum⁹ et iudicau
mus potius q̄ secuti sumus. Vidicim⁹
em̄ ab initio credere in vnū deū omnimū:
deum vniuersorum intelligibilem/ sen
sibilem creatorē: et prouisorē et in vnū
filium vniuentū ante omnia secula exi
stentem: et cum suo genitore manētē per
quem et omnia facta sunt visibilia et inui
sibilia: et qui in nouissimis t̄pibz p bo
nam volūtatem patris descendit et ex san
cta virgine carnē assumpsit et omnē volū
tatē patris sui impleuit: passus est et re
surrexit i celos ascendit: in dextera patris
sedet venturus iudicare viuos et mor
tuos et rerū permanet eternum et deus.
Credimus et in spiritū sanctū. Si autēz
adijciendū est credimus et de carnis re
surrectione et vitā perpetuā. Hec em̄ prima
scribentes epistola ciuitatibus dirige
bant. Sed post paululū aliā in B an
thiochia dictauerunt. Eodē tēpore etiā
rempublicā cōtigit valde turbari. Scns
namq̄ francorū circa gallias cōstituta: ro
ma C nis erat inlesta. Tūc em̄ etiaz
terremotus maximus in oriente factus
est: et precipue in anthiochiaque anno
iugiter est commota.

Capitulum. xi.

Interea gregorius
deducebat in alexandriam
syrianus magister militie: et
cum eo armati milites nu
mero quinq̄ milia: quibus
et iam aderāt arrij sectatores ibi moran
tes. Sed quomodo athanasij ecclia pul
sus ne caperet effugit: arbitror esse dicē
dum. Erat em̄ vespera et populus in vi
gilis observans. Sperabaturq̄ futura
collectio. Inter hec venit magister mili
tū et circa ecclesiā per cohortes suos mi

Liber quartus.

ites ordinavit. Athanasius autē vidēs que fiebant cogitavit ne propter se villa lesio populo pueriret: et precipiens diaconovt cōpleret orationē rursus psalmū fecit imponi. Dūq; cōsonantia celebraret per vna ianuam ecclesie egrediebantur oēs. Quo facto milites quidē sine cōmōtione steterunt. Athanasius autē inter medios psallentis illeus abscessit. Et hoc gregorius Alexandrine tunc presedit ecclesie. Alexandrinorū vero plebs nō ferens quod erat gestum ecclesiam q̄ dīo p̄xi nuncupatur incendit.

Capitulum. xij.

Eusebius autē legationē misit ad iuliū romane vrbis ep̄s rogāvt p̄tra athanasium iudex esset. Sed q̄ de athanasio decreuerat iulius: eusebius nō occurrit agnoscere: q̄ dā paucū tēp̄u vixisset: post cōciliū vita priuā est. Quapropter cōstantinopolite rursus in ecclesiam introducerunt. Idem et arriani in ecclesiam que nūc dicitur pauli ordinauere macedonium. Et hoc gerebant fautores Eusebii successoresq; presumptio: nidesi theodorus nicenus maris calcedonensis. theodorus heraclei et relii. Sz vrsatius et valens heretici postea libellum penitentie iulio offerētes episcopo et contentientes cōsubstantialitatis verbo communicare meruerunt.

Capitulum. xij.

Aliteria ppter macedonium ingens preliorū maia surgebat et intestini bellū christianorum in civitate multi sanguinis effusione pullulabat. Quod dū audisset cōstanti anthiochia posuit imperator hermogeni magistro militū trachiarū iniriit vt paulū ecclesia pelleret: qui cōstantinopolim veniens maximas turbas egit: cogens vt pellere tur ep̄s. facta autē seditione populū erat pparatus ad vltionem. Cūq; hermogenes insisteret vt militari manu expelleret paulum: accensus populus vt fieri solet in talib; rationabiliter ei resistebat

cumq; domum incendentes ipsūq; trahentes interemerunt. Hec gesta sunt cōsulari cōstanti tertio: et secundo cōstanti. Quō tēpore cōstantius quidem fratres romānū sub B. iecit imperio. Cōstantius autē de C. interini hermogenis agens ab anthiochia venedis pstantinopolim venit: et paulū quidē expulit ciuitate: vbi vero dāna cōcūlit auferens ei frumenti a suo patre collati vltra quadraginta milia modiorū que quotidie frangebantur. Nam per octoginta milia per dies singulos vbe Alexandrina mittente primo mimistrabantur. Hoc itaq; facto macedonium distulit. Hoc itaq; facto macedonium distulit. Hoc itaq; facto macedonium distulit. Hoc itaq; facto macedonium distulit.

Capitulum. xij.

Artū pterea gregoriū remouentes ab alexandria tanq; odibilem: et quia propter eū factū fuisset incedum necnon et quia minus eo rum sonabat errorē: enocauerūt georgiū capadocem arriane vesante.

Sozomenus.

Capitulum quindecim.

Artū pterea gregoriū relinquens alexandriā romā profectus est. Cōtigit autē eodē tēpore etiā paulū cōstantinopolitanū pontificem illie vna cōcurrere: et marcellū ancyre: asclepiūq; gaze. Qui dū arrianis esset aduersus inscriptionē passus ab hisq; subuertisset altare dānarū est. Pro quo gaze cor ecclesia quintiano cōmittit. Lucianus autē adriopolitis ep̄s: ob aliā acensationē ecclesia sua priuā debebat in vbe roma. B. Cognoscens ergo romanus ep̄s crimina singulorū et oēs nice no cōcilio cōcordare cōperit: eos in cōmunionem suscepit tanq; omnium cura

Capitulum. xvi. xvij. et xviii.

terens propter sedis proprie dignitates longitq; reddidit suas ecclesias et omē talib; scrip̄it ep̄is: culpans quia non re tractassent viros culpabiles de suis ecclesiis eos expellentes: et q̄ cōstituta nīceni concilii iunime pseruaret. Quo nam panecos ad certā diē sibi inuit adesse cepit vt corā eis ostendēret iustum se super eis ptulisse decretū et de cetero nō se passūz interminatus est nisi ab huiusmodi turbis nouitate cessarent. et ille quidē hec scripsit. Athanasius autē et paulū ep̄as iulij dixerūt: et singuli cor suās sedes adepti sunt. Capitulum. xvi.

Crū pontifices oriē tis grauitur hoc ferentes: et in anthiochia congregati iulio rescripserunt epistolam ornamata quidem stylo compositam: hypomnationis qualitate cōfectam. fātebātur enim circa omnes romanorū ecclesiam esse munificū: veluti que apostolicam haberet curam et antiquitus mater pietatis existeret licet ab oriente ad eas videret catōtes dogmatis aduenissent. Se vero nō pterea secūdo loco habendos existimabant: eo q̄ nō magnitudine aut multitudine abūdarent ecclesiarū cū vt te qualitate nō crederēt crimens iulio improbabat eo q̄ athanasii sectatorib; communicasse videretur et tanq; cor. cōtūto cōrumelias irrogasset corūq; sententiā destruxit et veluti inuictū eius famam ecclesiasticis sanctionib; dissonas arguebat. His itaq; conscrip̄is addiderunt q̄ si susceperet iulius dānationem ad eis factā: et ordinatos ep̄os in dānato nō loco firmaret: pacē cū eo et cōione habere. Si vō placidis cor resisteret: p̄tra nō celebraret. oppe cū orientales ep̄i si re fuissent dū nouat a romana pelleret ecclesia. De his autē p̄ter cōe placitū b cōcilio nīceno gesserāt nihil ei rescribere te maluerūt. Capitulum. xvij.

Ec itaq; orientales episcopi iulio romano pōtifi ei rescripserūt. Cū vero athanasius alexandriam fuisset ingressus

compressi o populi partis georgij qui illic fuerāt ordinatus ep̄s vehemens facta est. Et ex hoc dicebant turbas et necesse hominū prouenisse: et huiusmodi crimina in athanasium velut auctorē sceleris referebāt: dūz hec in certaminib; frequenter eueniant. Ob quam causam fabius macedonie presul hereseos athanasium frequenter accusat. Qui si cogitaret q̄ta mala cōtra athanasium et omouianos arriani gesserunt: aut q̄ta concilia ppter eū celebrata sūt: aut q̄ta p̄tra oēs ecclesias macedonius heresiarcus gessit: erubescens forte tacuisset.

Capitulum. xviii.

Onstātius igitur imperator in anthiochia de gēz cū audisset rursus paulum cōstantinopolitanū cepisse sedē iratus sacra sua misit ad philippum qui tūc habebat maximā inter alios iudices potestatem: et post principem secundus appellabatur vt paulum ecclesia pelleret et macedonium introduceret. Prefectus autem philippus seditionem populi metuens: arte est vsus aduersus paulum inuisionem quidē punitis celauit. Simulans autem publicū se habiturum esse tractatum pcessit ad terminas vocabulo zeusippas: vbi etiā cū honorē quali necessario vocauit paulū: Cūq; venisset pietectus sacra mōstrant imperatoris: et episcopus quidem illic iniustam sententiā patienter tulit. Pōtro prefectus metuens multitudinis que ibi conuenerat propter timoris samani vnam fenestram terminarū iussit aperiri: per quā ad palatium ductus paulus et missus in naue ad talia paratum velociter ductus est in euiliū. Iussitq; prefectus vt thessalonice ferretur: ex qua paulus fuerat oriundus quatenus illic licenter viueret: et in alijs illirici ciuitatibus non tantum vt ad partes orientis accederet. Hoc itaq; modo paulū mox nabiliter de ecclesia pulsus est. Philippus autem a terminis ad ecclesiam prope rabat: cum quo macedonius residens in vehiculo cum prefecto simul et militibus armis indutis. Hoc facto terror po

Liber quartus.

pulum apprehendit et ad ecclesiam concurrunt universi omnia simul et arriani. Cumque prefectus cum macedonio ad ecclesiam peruenisset: et populus et milites irrationabilis timor inuasit. Cumque esset nimia multitudo nec posset introire: prefectus milites ceperunt populum violenter impellere et cum propter angustiam loci accedere non valerent: putantes eos milites sibi velle resistere: euaginatiis gladiis in eos necibus grassabantur. Tunc ergo licuti fertur percipi sunt circa tria milia centum et quinquaginta. Alii armati: alii vero compresse sunt mortui. His actis macedonius tam nihil mali gerens: sed veluti mundus in nocens a prefecto magis quam ecclesiasticis regulis traditum sibi recipit episcopatum. Tantisque necibus ipse et arriani ecclesie tura tenuerunt. Hoc tempore imperator maioris ecclesie fabricabat: que nunc sophia vocatur: et est copulata ecclesie que de hircene: quam pater imperatoris cum esset prius modica ad pulchritudinem magnitudinem: perduxerat quomodo veluti sub vno circuitu noscuntur.

Capitulum. xix.

Interea contra athanasium alia machinatio fabricata est. Ecclesie namque alexandrinorum: augustorum pater eroganda pauperibus frumenta donauerat: quod dixerunt athanasium vendere: et suis utilitatibus applicare. Quod imperator credens esse iussit occidi. Hoc sciens athanasius latenter fugit. Tunc igitur turtilius romane vrbis episcopus: cognoscens arrianorum multas aduersus athanasium machinatas postquam eusebium suscepit literas euocauit athanasium cum audisset locum ubi erat absconditus. Inter hec suscepit literas egyptiorum episcoporum: quippe iubentibus extra romanum nihil decerni pontificis: insuper quod latenter corrumperent fidem. Et quod tunc ge-

italper subreptione fuerint et arte compo-
sita: et quia contra ius ex una parte confes-
cerint monimenta gestorum: referens ad falsi-
tatem de arcenio concinnata: epistolam ipsam
ponere prope fastidium legere lectiois omisit.

Sozomenus. Capitulum. xx.

Imperator autem

Ifratri suo constantio scripsit
ut aliquos a orientali
episcoporum satisfacturos. de quo-
rundam damnatione dirigere-
rent. Quapropter eliguntur tres: nati-
cissus hermiopolita ciliis episcopus. theo-
odorius heraclei: tracie: et marcus are-
thuse cyriace. Qui venientes ita: iam: fa-
cta propria vindicabant nitentes imperatori
persuadere orientalis pacis iussu esse sinas.
Cumque fidei sue confessionem exigeret antho-
chia quod de fide exposita celauerunt. Alio
conscriptores confessionem obtulerunt: multos
tamen a niceno concilio dissonantes. Videns autem
consensus iniuste grauatos holos: nec crimi-
na fuisse vera. per quod dicebat in consensu
fidei: sed gestum prope dissonantiam fidei: cum sa-
tisfacere nequissent per quod venerant: remisit
eos ad propria. Post tres autem annos turtilius
orientis tales episcopi occidentales aliam epistolam
descripserunt. Quam multorum verbum nolante
descriptione eo quod ultra hoc perit eloquio
secta viderent. In qua de suba quod dei
nulla fecere memoriam. Eos autem quod dicitur
non existens dei filium: aut ex alia essentia
et non ex deo: et quod fuerit aliquis tempus ante secu-
lum qui non erat: abdicarunt. Porro eudocius
germanicie episcopus martyrium atque macedo-
nium portitores episcoporum occidentales: no-
luerunt suscipere sacerdotibus: dicentes vo-
gmata nicena sufficere nihil viderunt
oportere tractari. Cumque consensu a fratre
petens ut athanasium suum reciperet ecclesiam
reluctantibus hereticis nihil imperare
valuisse: tunc athanasium et paulum aduersus
populum fieri synodum eo quod proferentem
receptorum dogmatum expulsi probarentur.

Theodorus. Capitulum. xxi.

Quod auditis consensum
scripsit fratri monens ut prin-
cipetatis inuolatus seruaret
hereditatem: tunc ille ipse qui

Capitulum. xxii. xxiii.

demandando et romationum tyrannos cui-
usque et iniectionem gentes barbaras sub-
iugasset. His literis motus presertim pre-
cepit sardice quod est ciuitas illirica: et orien-
talis et occidentales puerire pontifices.
Vult siquidem etiam alie passionibus me-
dicinam requirebant. Nam et paulum
constantinopolitane vrbis episcopus pro rectis
dogmatibus arriani ad periculum mortis
vix perduxerant tamquam seditiois auto-
rem: et alia quedam adiecerant que calu-
niatoribus sunt amica. Quem tamen tunc
populus sardice propter inimicorum insu-
das duci non passus est. Paulopost autem
defuncto constante reuocantes arriani le-
uissimum principia voluntatem: et a re-
gna ciuitate pellente paulum: eum ad ci-
uitatem cuculensem que tunc erat ca-
padocia hunc vero secunde armenie in-
gauerunt. Sed non sufficit in hoc cun-
cta turbatibus vita pauli mirabilis in
solitudine presertim. Mittentes enim mini-
stros neque eum mortuolentissime tradide-
runt. Et hoc beatus Athanasius refert satis-
factis prope fuge ita dicens. Capitulum. xxii.

Episcopum namque constantinopoleos paulum perse-

quentes magis compertis: paulum
suffocandum esse censue-
runt in euersa capadocie: autorelli ha-
bentes philippum prefectum. Erat enim
eorum hereseos tunc patronus et consi-
liarius minister iniquorum. Huiusmodi est
crudelitate blasphemiam arrii germi arit
Contra virginem namque vesaniunt mini-
stros presumptionem eius. Hoc itaque modo
paulo defuncto magis ad celestia regna
defuncto macedonius statuerunt eum quasi
sectatore suum esse. pro sancto spiritu
blasphemiam. Szpaulopost expulerunt
eum: creaturam non habere quem filium
scriptura dicit. Quapropter ridendo il-
lis heresis prope ante: apparuit. Con-
substantialem quidem nec ipse patri filium
esse dicens similem tamen per oia genitorum do-
mine: creatum hoc spiritum apte denomi-
nans. Nec itaque non multum post sicuti di-
ctum acta sunt.

Socrates. Capitulum. xxiii.

Constantinopoleos paulum perse-

Adiectum autem

annus erat patris duorum.
Consules autem fuerunt tunc Rufus
et Eusebius quando cele-
bratum est sardicense concilium. Et hes-
perus ergo partibus conuenientibus episco-
pi quasi trecenti sicut athanasius ait. Et
orientalibus sex et septuaginta tantummodo:
sicut fabius dicit. Inter quos annu-
merabat et chyras tamquam morietis episcopus.
quod danatores Athanasium in episcopio
huius provincie producerunt. Excusaue-
runt se etenim alij per infirmitatem cor-
poris alij angustias inducias accutantes
et ob hoc iulum romanum culpantes episcopus
vix ante annum et sex menses se-
nodus fuerit predicta et athanasius rome
degeret expectans iudicium synodale. Cum
ergo sardice orientales conuenissent ad
aspectum occidentalem venire volebant
dicentes: non aliter se ad verba veterum
nisi suo collegio athanasiatricis et pau-
lianos expellerent. Dumque protegens
sardicensis episcopus: et osius cordube
hispanie non paterentur a concilio re-
moueri pauli defensorum et Athanasium: il-
li repente discesserunt. Et venientes ad
philippopolim trachie seorsus facere con-
cilio: aperte iam consubstantialitatem
anathematizauerunt. Et secta inegalitatis
substantie epistolis subscribentes vbi-
que miserunt. Qui autem in sardice conue-
nerant primum quidem horum damnas-
cere vesantiam deinde accusatores atha-
nasii dignitate punierunt. Et terminum
fidei nicene corroborantes: tractatum
diuine substantie inegalitatem respuen-
tes consubstantialitatem apertius tradi-
derunt etiam ipsi vbi-que scripta propria
dirigentes. Et utraque ergo parte arbitra-
ti sunt recte se facere orientales quidem
eo quod a se damnatos illi suscipere
occidentales quoniam ante cognitionem
damnatores effugerant et quoniam hi qui
dem nicenam seruauerant fidem illi vero cas-
adulterari presumpserant. Reddiderunt er-
go ad locum paulo et Athanasio necno et
marcello ancyre galatie quod dudum sicuti
iam dictum est fuerat condemnatus.

Theodorus. Capitulum. xxii.

Liber quartus.

De vero sardice

Gesta sunt concilij littere clarius edocebunt. Quas piopter modum explanationis huius scripturæ interponere non omisi. Sancta synodus dei gratia sardice congregata ex urbe romana: hispania/galys/Italia/campania/calabria/affrica/sardania/pannonia/misias/dachia/dardania/altera dachia/macedonia/thessalia/achara/hepiris/trachia/rodope/asla/caria/bithinia/helleponto/capadocia/phrygia/pisidia/ponto/cilicia/altera phrygia/pamphilia/lidia/insulis cicladibus/egypto/thebaidia/libia/gallacia/palestina/et arabia/vniuersis episcopis: cõministris sancte et apostolice ecclesie dilectissimis fratribus in dño salutē. Multa quidē ac sepius ministri arriane vesanie presumperūt aduersus dei seruos et rectā fidē custodiētes. Adulterā nāq; doctrinā pponētes: orthodoxos expellere sunt conati et intantē surreperūt aduersus fidē vt neq; auditis amabiliū latēret imperator. Ig̃itur gratia dei cooperāte etiā ipsi pūssimi p̃ncipes ex diuersis nos pūncis et ciuitatibus colligētes sanctū hoc cõcilij sardicensiū celebrari viderē: p̃ceperunt: quāte nus ablata om̃i discordia et om̃i p̃sidia pcul expulsa: sola christi pietas ap̃ oēs inuolata seruēt. Uenerūt em̃ ouērales epi a pūssimis impatoribus inuitati dei p̃ue ppter famā que de charissimis nris fratribus et cõministris fuerat diuulgata idest athanasio alexandrino: et marcello ancyre galatie et asclepagazeo: forsan et ad volūptos detractiōes h̃mōi puenirēt: qm̃ etiā nostras aures ventilarē conati sunt vt ea que p̃tra innocētes referūt viderē esse credant et iniqua hereseos celestis opinio. Sed hec diutius facere permissi nō sunt. Et em̃ p̃sul ecclesiariū dñs est: q̃ p̃ his et p̃ vniuersis mortē sustinuit: ppter eas ascensurū ad celos nobis oib; cõdonaui. Indūgū itaq; eusebius et maris et theodorus atq; theognus: vrsatius et valens et minophanis. et stephanus scripserūt iulio cõministro nostro eccle romanē pontifici p̃ p̃dictos cõsacerdotes nos:

stros. i. athanasij ep̃m alexandrie: et marcellij ep̃iscopū ancyre galatie et asclepagaze. Scripserūt quoq; ex alijs: partibus epi: testimoniū perhibētes puritati athanasij cõsacerdotis nostri. Et ea q̃ in eusebio et p̃fectatoriū eius gesta sunt nihil aliud q̃ mēdacijs et calūnijs plena ēē firmitates. Cū vtiq; euocati a charissimo et p̃sacerdote iulio non occurrētes sicut ex scriptis eiusdē epi iulij cõprobati: apterideant calūniatores crissere. Nā si d̃ gestis eos habitis p̃sumpserint: nō retardarent occurrere. Ueruntū etiā ex his q̃ fecerūt in hoc sancto magnoq; p̃cilio eorū machinatio euidenter apparet. Uenerunt est in sardicensi ciuitate atq; videntes fratres nostros: athanasij: marcellij asclepā et ceteros ad iudiciū accedere n̄ muerūt. Et nō semel non fecūdo q; etiā frequēter citati vocationib; obedire noluerūt. Cõgregatis vcz in p̃cilio oīo lo geo qui ppter etatē atq; p̃fessionē tantūq; laborē om̃i h̃c noie dignus apparuit: reliquis sustinentibus et inuictibus eos ingredi iudiciū. vt que p̃fessiones p̃sacerdotes diffamauerāt atq; p̃fessiones p̃ntes offēderent: sed sicuti p̃fessiones euocati nō venerūt vt etiam in hoc calumniā p̃p̃riā offēderet. Et quo dāmodo respūdo iudiciū: insidias suas et molimina p̃clamarēt. Nāq; q̃ de suis dictis cõfidūt etiā ad facie probare non fugiunt. Qz vero non occurrerūt: nullūq; vestrū de eis ignorare cõfideamus. Et si forsan rursus illic qui cōp machinari voluerunt: sciat oēs qm̃ nihil habētes quopossint p̃sacerdotes nostros arguere: absentiū detraxerūt p̃sentes effugit. Fugerūt em̃ charissimi fratres nō solū ppter calūniā aduersus istos instructā: verum quid suos pro diuersis criminib; accusatores occurrisse viderūt. p̃ferebantur em̃ vincula et cathene. Uenerūt h̃oc ab ep̃ilo et p̃sacerdotes necnō cognati partiter et amici eorū qui ppter eos mortui di noscunt. Et qd̃ est admirandūz aderant epi quoz vnus quidē cathenas gestabat et vincula: q̃bus vinctus fuerat ppter eos. Alij vō eorū insidius mortē sibi testabantur istictā: qm̃ ad tantā sup̃biaz sunt p̃ducti: vt etiā ep̃m occidere conarentur nisi fuga

Capitulum. xxiii.

nisi fuga liberaisset obierat. Uenit et cōsacerdos noster beatus theodolus: fugiens per molimina q̃b; fuerat iussus occidi. Alij vero gladio vulnera demonstrabant. Alij famā se ab eis passos iuge mihebant: et hec nō quilibet homines testantur: sed oēs eccle p̃ quib; h̃i qui occurrerūt: et qui legati onē fugebātur inuenerant violentarum pestes: armatos milites: p̃flos cū sultibus: indicū terroris falsasq; literarū obiectiones. Lecte sunt nāq; littere theognij cōtra cõsacerdos athanasij marcellū: et asclepiā: et cūq; imperatores nouisse viderētur. Cūq; literas dyacones theognij vulgauerūt: super hec aut virginū nuditates: et cetera: incēdia: carceres contra facerotes nostros abibitos. Que oīa prelati nō nisi p̃ detestabili arrianorū heresi cõmississe noscūt. Qui t̃q; em̃ eorū respuis et ordinationē atq; cõionē his necessario subdebāt iniurijs. Cõspicientes igit facinorū suoz angustias cõfusi recesserūt. Et p̃terius hec nō valētes abscondere in sardicensi venerūt vibem: vt per aduentum suū quasi talia se nequaq; p̃petrasse monstraret. Uiderēs aut quib; calūnijs p̃rogaretz oppressos se simul accusatores et increpandos pre oculis suis habētes euocati ad iudiciū ingredi nequieuerunt. Athanasio quippe marcello et asclepā nris cõsacerdotibus fiducialiter p̃sentibus: et nimis ingemiscētib; et lamentantibus atq; p̃uocantib; eos: et p̃sentibus non solum se calūnijs euocaret offēdere: sed etiā que in eorū ecclesijs de liquissent: illi vero tanto cõscietie terrore cõstricti sunt vt fugerent: et per suas calūnijs aperirēt delictaq; iudiciū declinatē faterētur. Et licet non solum ex p̃uocantibus: sed etiam ex istis malicia eorū atq; calūnie patefiant: vt neq; p̃ fugā occasione alterius iniuriar accipiant: curauimus cōtra vterq; hoc proposito ex his q̃ gesta sunt eos calūniatores inueniri: et nihil aliud nisi aduersus sacerdotes nostros insidias inueniri. Nam arseniū quem dicebāt ab athanasio p̃ceptū hic vinit: et inter vitiatos cõmorari dignoscitur: ex quo et

alia probantur esse cõficta. Quia vero etiam calicē diuulgauerūt fractumq; amachario athanasij p̃flos: testati sunt q̃ de alexandria et marcote venerūt nihil tale fuisse gestum. Sed etiam ep̃iscopi egypti iulio cõsacerdoti nro scribētes valde firmabāt: qz neq; suspitio fuisset h̃mōi. Proinde dixerunt in om̃em aduersus eos fuisse cõfecta. Que probatum tamē est ex vna parte celebrata. In quibus gestis pagani examinabātur: et cathecumini inquisitis aut intus se fuisse quando macharius venerat ad eundem locū. Alter autem interrogatus dixit illuz famosissimū squirā tunc egrotasse: et in cella iacuisse: vt ex hoc appareat nihil gestum ex om̃ibus sacramentis: eoz et cathecumini intus fuissent: et squiras non adesset sed iaceret egrotus. Ita nāq; malignissimus squiras mentis: eo q̃ athanasius quosdā sacros indisset libros illo tempore egrotasse declaratus est: quādo macharius ibi fuit. Unde et iaz ex hoc calumnia tor apparuit. Deniq; p̃ huius modi calūnie mercedē dederūt scire nō mē epi qui neq; p̃sbyter fuerat aliquādo. Duo nāq; p̃sbyteri qui cum Melicio aliqui vebat: et postea a beato alexandro ep̃scopo ciuitatis alexandrine suscepti sunt: et cū athanasio constituti testati sunt nūq; p̃flos fuisse melici: neq; habuisse meliciā in mareotem ecclesiāz vel ministrū: et qui penitus neq; p̃sbyter fuerat nunc cum velut ep̃iscopū produxerunt: vt eo noie in suis calūnijs terere viderētur auditores. Lecte sunt em̃ et littere cõsacerdotis nostri marcellij: inuēta est eusebiū similitudē nequitia. Nā ea que veluti quercimonia faciēs marceli iudicet hec tanq; ipse cõfirmaret accusauerūt. hec ergo sunt lecta et reliqua et precedentes pariter cõfessiones. Reiectaq; huius viri fides inuēta est. Non enim a sancta maria sicut isti cõfirmabant de deo verbo: p̃ncipium: neq; finem habere asseruit eius imperium: sed regnū eius sine termino esse cõscripsit. Asclepias autem cõmmissit oblitum montem anthiochie cõfecta sub ab accusatorū presentia et cesariensis eusebiū et ex sententia iudicantium ep̃iscopozum se ostendit.

Liber quartus.

inhonorum. Recte siquidem o charissimi fratres: evocati frequenter obedire noluerunt recte quoque fugerunt. Conscientiamque sua perterriti per fugas suas, calumnias indicaverunt et que presentes accusatores super eis dixerant etiam probaverunt. Ad hunc autem etiam eos qui dudum accusati propter arrianam heresim fuerant et protecti non solum susceperunt: sed etiam in maiori ordine posuerunt: dyaconos ad presbyteratus promouentes presbiteros ad episcopatum non ad aliud nisi ut impietatem seminare et dilatare potuissent: et fidei corrumpere periclitarentur. Sicut autem hominum principes eusebius theodorus heracleus narsissus nerodadias cilicie stephanus antiochie georgius laodice acarius: cesarie palestine minophantis ephesinus: vrsatus sigidunus milie valens: miris panonie. Ipsi namque venerunt: cum orientalibus non sinebant eos nec in sanctum conciliū ingredi: nec otio accedere ad ecclesiam dei. Et venientes in sardicam conciliabula apud sanctos populos singula faciebant: et acta quedam cum terroribus conueniebant: quatenus nihil penitus ad iudicium perveniret neque sanctum possemus celebrare conciliū. Hec omnia agnosce re potuimus a sacerdotibus nostris: maximo chario palestino et aserio arabie qui cum eis venerant: et ab eorum perfidia recesserant. Hi namque ad sanctum conciliū venientes violentiam quam passi sunt narraverunt nihil dicentes apud eos agi rectius insuper adhaerentes: quod dum essent recte fidei prohibiti fuissent ab eis ad hec loca venire propter internationem: vir autem eis intercedere potuissent. Ob hanc causam sardice venientes in una domo cuncti manserunt: neque brevi tempore a secedere patentes. Quia vero tacere non decuit: nec sine vindicta reliquere calumnias: vincula neces vulnere cōmunitatis falsarum epistolarum: verbera nuditates virginum exilia destructiones ecclesiarum: incendia migrationes a minoribus civitatibus ad maiores ecclesias: et precibus: adversus rectam fidem nunc arrianam vesantiam per eos crudeliter insurgentes. Propterea charissimos quidem fratres nostros et comministros theanastium alexandrine civitatis episcopo

pum et marcellum ancyre basilic et asclepiam gaze coministros chusio innoxios et puros esse decernimus: scribentes ad universosque parochias ut singulorum ecclesiarum populi cognoscere sint episcopi puritate cum se episcopum et hunc speculare cognoscant. Eos autem qui in ecclesia luporum instar ingressi sunt: id est gregorium in alexandria basilium in ancyra: quincianum gaze nec episcopos nominandos: nec christianos nec quicquam penitus cum eis habendam esse communionem: nec eorum literas habendas nec scribendum eis. Theodorum vero heracleum eusebium zeroniadas cilicie: cesarie palestine narsissum et acarium panonie: milie valentem ex miris panonie: minophantis ephesii et georgium laodice: licet metuētes ab oriente non venerint: tamen eo quod a beate memorie alexandro cōstituti: alexandrine potestatis sunt venerint: et eo quod secum arrianos habuerint: propter crimina eis illata generaliter eos de recto sancto concilio episcopatus deposuit: et decrevit: non solum episcopos non esse: sed neque communionem cum fidelibus permixti. Eos enim qui dividit a paterna substantia et divinitate et alienant verbum a patre dividi ab ecclesia catholica convenit et esse alienos nomine christiano. Sint igitur a nobis et omnibus anathematizati: eo quod verbum veritatis videantur esse cauponari. Apostolicum namque preceptum est. Si quis vobis annūciaverit preter quod accepistis anathema sit. Hinc ergo nullum communicare denuntiavit. Nulla enim communio licet ad tenebras. Hos pellite procul ab omnibus. Nulla enim concordia christo ad bellum. Servate vos fratres charissimi: ut neque scribitis eis neque eorum scripta suscipiatis. Simul etiam vos fratres charissimi et comministros tanquam spiritu presentes nostro concilio consentire: atque subscribere nostris decernere que ab omnibus ubique comministris nostris consonata vna serventur. Abdicamus autem illos et extra terminos ecclesie catholice procul abiciamus: qui non affirmant: quare non est christus. Sed aiunt verus deus non est quia filius est: si verus filius non est nec ge-

Capitulum xliii.

nitus simul et simul et ingenuus. Sic enim se intelligere natum profectur: quod dixerit. Quod natum est factum est. Et quia cum christus ante secula sit: decessit et principium atque finem quod non in tempore sed habet ante secula. Proinde de deo vixit ex aspidem arriana profectus sunt valens et vrsatus qui gloriabantur non dubitant se dicere christianos: profectus quoniam verbum et quoniam spiritus et vulneratus et interfectus et mortuus est et resurrexit. Quodque cohortes suorum hereticorum diversas esse substantias patris et filii et spiritus sancti pronuntiant et eas esse divisas. Nos autem hanc perceptimus et eruditi sumus hanc habemus catholicam apostolicamque traditionem et fidem atque confessionem unam esse substantiam patris et filii et spiritus sancti. Et si querant que sit filii substantia profectur eam esse que patris indubitanter nunquam patrem sine filio: neque filium sine patre fuisse credentes: nec esse posse quod est verbum spiritus. Absurdum namque est dicere aliquando patrem non fuisse patrem sine filio: neque nomina nec esse potuisse. Est enim ipsius filii testimonium. Ego in patre et pater in me. Ego et pater unus sumus. Nullus novum negat natum. Sed quibus natura omnibus que invisibilia et visibilia nuncupantur. Opifex est archangelorum et angelorum et mundi humani generis: quoniam ait. Omnium artifex sapientia doctus me. Et omnia per ipsum facta sunt. Non enim semper esse potuerat si summi esset creator: quoniam verbum quod semper est non habet initium. Deus autem nunquam terminum habet. Non divinum patrem filium esse: neque rursum patrem esse: sed pater est: et filius patris est filius. Constatemur virtutem esse filium patris. Constatemur verbum esse patris esse: preter quod aliud non est et verbum veri dei et sapientiam et virtutem verumque filium tradimus. Et non sicut ceteri filii nominantur: ita filium dicimus quoniam illi aut gratia generationis dii erunt: aut eo quod dignificati sunt nuncupantur: neque propter unam substantiam que est patris et filii. Con-

fitemur item et unigenitum et primogenitum: sed unigenitum verbum dicimus quod semper fuit et est in patre: primogeniti autem sermonem homini. Sed tamen differt per creaturam communio: nem: quoniam et primogenitum a mortuis constitumur unum esse deum. Constatemur unam patris filii divinitatem neque quisquam negat aliquando patrem filio maiorem: sed propter aliam essentiam non propter differentiam: sed quia ipsum nomen patris maius est filio. Hec autem illorum blasphemias atque contrarios interpretatio est hac gratia cum dixisse contendunt. Ego et pater unum sumus: propter concordiam et unanimi tatem. Sed reprobaumus omnes catholici intellectum eorum fatuū: et abiectionem sicut mortalium hominum. Qui quoniam corrupti ceperunt offendentes discordare noscuntur: et ad permutationes ascendunt hoc modo distantiam et discordiam inter patrem deum omnipotentem et filium esse posse dicentes: quod absurdum est intelligere et aliqua tenus arbitrari. Nos autem et credimus et affirmamus et sic intelligimus quoniam sacra scriptura locuta est. Ego et pater unum sumus propter essentie unitatem: que est una et eadem patris et filii: et credimus semper sine principio et sine termino hunc generare cum patre: et non habere nec tempus nec defectum eius imperium: quia semper est nunquam enim esse cepit: ideoque nec deficere poterit. Credimus et perceptimus paradoxum sanctum spiritum quem nobis ipse dominus promisit et destinavit et cum credimus nullum. Sed is passus non est: sed homo quo indutus est quem assumpsit ex maria virgine: qui pati potuit sicut mortalis. Deus autem immortalis est. Credimus quia tertia die resurrexit non deus in homine: sed homo in deo resurrexit: quem et obtulit patri suo donum quem vtiq; liberauit. Credimus autem quoniam opportuno tempore atque definito omnes et de omnibus ipse iudicabit. Tanta liquidem eorum stultitia: et ita crassa stultitia tenebrarum eorum mentes excecata est: ut nequeant lumē cernere veri

Liber quartus.

tatis: nec intelligere qua ratione dictū est: ut et ipsi in nobis vni sint. Palā vero est cur dixit vni: qm apostoli spiritū sanctū dei acceperunt: sed tñ ipsi nō erāt spiritus nec aliquis corū aut verbū aut sapientia: aut virtus aut vnguentū erat. Si aut et ego et tu iniquitū sumus: sic et isti in nobis vni sint. Certissime igit scriptura diuina hoc distinxit. In nobis inquit vni sint: nō aut sicut nos vni sumus ego et pater: sed discipuli in semetipsis cōstiti et copulati vni sint: et fidei cōfessione in gratia et pietate dei patris et dñi et saluatoris nostri cōfessione: et charitate vni esse possint. Et his literis agnoscitur et accusatorū calūnia et priorū iniquitas iudicā: et dogmatū vera salubritas. Nō solū est de diuina nos beati patres docere natura: sed etiā eruditionē dispensationis explanauerunt.

Capitulum. xxv.

Et cōstans cognoscere

gnoscere voluit qdē leuitatē fratris inspicere: et fremitu aduersus instigatores malorū et imperatores facillatē ita decipientiū. Duos autē ep̄s ex fardicep̄. petito electos cū literis misit ad fratres: cū q̄b et magistrū militū saluā pietate instigari fulgentē. Litere hō nō solū monitionē habuerūt atq; cōsiliū: sed etiā interminationē p̄ principi cōdecere. P̄mū qdē enuntiauit fratri ut ep̄s p̄beret auditū: et iniquitates a stephano alijsq; p̄sumptas agnosceret: nec nō et athanasii gregi p̄prio restitueret: patefacta qdē calūnia p̄scoicū iudiciū iniquitate et crudelitate reuelata: adiectis q̄ nō veller quod iūstū est facere: ip̄e ad alexandriā pergeret et athanasii omnib; desiderantibus restauraret: inimicorūq; catenas p̄cul expelleret. Hāc autem ep̄istolā cōstans in anthiochia suscipiens: promisit se facturū q̄ qualitas temporis annuebat. Sed in his perterriti veritatis impugnatores: nephādissimū machinata sunt scelus. Applicuerūt etenim sacerdotes a concilio destinatos in loco remotiore. Magister militū alto missionem acceperat. Porro stephanus

tūc anthiocenus ep̄s cū alijs tyrannicis cooperatoribus: naves naufragio p̄parabat cū q̄b assertores rectorū dogmatū varijs nitebatur adsorbere calūnijs. Hōrū itaq; erat dux quidā iuuenis onager nomine: cū asperitate ventens et in qua conuersatione cōgaudēs: qui non solum in plateis diuersis tormētis afflictebat et fustibus lacerabat: s; etiā domos imprudenter inuadens: viros ac mulieres honestissimas abstrahēbat. Et et lōquis eius extendam caliditatem cōtra optimos viros p̄paratam narrabo p̄sumptionem. Is enim onager ad quandā fornicariā ventens: aut nuper quosdā venisse peregrinos et noctē habere necessariā meretricis. Porro sumens quidē cū indisciplinatorum et eos in vicinis eborū interato celas perrexit cū meretrice ad ianuā vbi illi vii requiscebant. Eāz apertā inueniens: p̄sistit vni p̄torū pecunia data ut mulierem introduceret intra ianuā: quā ipse mōstrabat vbi quippe vterq; sacerdotum dormire videbatur: eāz mulierē meretricis p̄cepit accedere. Iste vero vocaturus sociorū est egressus. Cōtingerit enim seniorē ep̄m eufratā nomine in loco exteriore dormire. Vincētius autē sic enim dicebat alteri interiori cubiculo descebat. Cūq; intra hostiū puella venisset: sonū pedū eufratā cognoscēs dū esset obscurū q̄ ambularet interrogauit. Illa vero loquente: cōturbatus eufratā demonēq; putās esse mulieris imitatu vocē rep̄te saluatorē xpm ad suū vocauit auxiliū. Onager autē dux iniquitatis hoc facto cū sociis est ingressus iniquos clamās eos et iniquitatis iudices destinatos. Multi clamore facto cōcurrerūt et serui. Surrexitq; vincētius et claudēs ianuā domus septem quidē calūniatorū cōprehendere potuerūt. Onager vero cū reliqs fugit. Detenta tamē est cum illis et mulier. Wilucio autē magistru militū qui cum illis venerat excitantes: ad palatū procellerūt. Et p̄sumptiones stephani proclamantes dicebant iam nō egere iudicio neq; verbis iniquitates eius. Magister vero militum p̄cipere clamitabat: rogā ut tiberet imperator: nō synodice sed iudice

Capitulum. xxvi. xxvii. et xxviii.

potius iniquam examinari p̄sumptionem: promittens primum se ep̄scopum clericos traditurū et oportere etiam ministros stephani ita contradi. Cumq; ille impudenter cōfēderet: dicēs clericos non subdōs esse verberibus: placuit et imperatori et iudicib; ut intra palatium cause p̄ueneret examinatio. Et primum quidem interrogare mulierē quis eam ad metatū duxisset ep̄scopo nom. Que dixit quendāz iuuenem ad se venisse et aduentum indicasse peregrinorū et qd opus haberent. Et quia vespere veniēs duxisset eam et ad habitaculū quodam camos intra ianuā domus et hostiū introire preceperit. Adiecit etiā missionē ep̄scopi: et terrorē factum orationē ei q̄. syryeni etiā rep̄tinās inuasionē. Hec iudices agnoscēs captum inter alios iuuenem mediū deduxerūt. Qui nō expectans necessitatē verberum machinatū cōcilium patefecit et onagrū nec oia perpetrasse cōfessus est. Qui deductus ad mediū: stephanū dixit hec oia p̄cepisse. Sic itaq; stephanū cognoscēs iniquitatem p̄sentibus ep̄scopis p̄miserunt ut eum dānarent et ab ecclesia p̄cul expulsi essent: non tamen ab iuria na peste ecclesia liberata est. Nā leōtis post eum ordinatur: genere pharygio voluntate nequissimus. Verū cōstans ea que contra ep̄scopos fuerant machinata experimēto cognoscens scripsit athanasio maximo et semel et secundo et tertio inuitans eum ut a partibus remearet et p̄ceptis sicut in ipsis literis indicatur.

Socrates. Capitulum. xxvi.

Constantius victor

augustus iathanallo ep̄o. plurimum te circūferri et fluctuari ferocibus mariis: indies nostre mansuetudinis clementia non permittamini proprijs rebus errātemq; per loca inania bestiarū indefecta nostra pietas torbere voluntatis mee propositū sperans sponte te ad nos fore venturum: et laborum satisfactionē nobis erigere: ve

rumtamen quoniam forte timor impedit voluntatis tue propositū: literas largitatus plenissimas ad tuam beatitudinem destinauimus ut sine metu nostris aspectibus velociter tuaz presentia p̄bere festines: quatinus desiderio tuo potius experiaris nostram clementiam in proprijs restitutus. Hāc etenim causa et dominum meū fratremq; cōstantē victorem augustum pro te rogauit: ut tibi p̄testatem ad nos tribuā p̄ueniendi: quatenus ut ambobus nobis annuētib; restitutus in patria habeas maximū gratie nostre pignus.

Capitulum. xxvii.

Constantius victor

august' athanasio ep̄scopo. Licet priorib; nostris literis significauerimus: quatenus sine sollicitudine ad nūm debeas venire comitatū eo q̄ maxime velim te ad p̄pria destinare: tamē et nūc has literas ad tuā dixerimus sanctitatē p̄ quas inuitamus ut sine aliq̄ incredulitate vel metu ascedas publicis vehiculis ad nos venire festines: ut quod desideras possis adipisci.

Capitulum. xxviii.

Constantius victor

august' athanasio ep̄o. Dux in edissa degerem p̄ntibus p̄sbyteris tuis placuit ut adite destinatis p̄sbyteris ad nostrum debuisses festinare comitatus: quatinus vidēs nros aspectū rep̄ere p̄perares ad alexandriā. Sed qm plurimū p̄terit tē pus ex quo suscipiēs a nobis literas nō occurrissi: p̄pterea etiam nūc cōmonere te festinamus: ut vel nūc tuā presentia nobis velociter p̄stare contendas: et ita possis patricie restituere tuasq; securū oratione frui. Ad plenāz vero cognitionem achirū dyaconū destinauimus: a q̄ possis agnoscere etiā nostri animi voluntatē et qm ea q̄ optas poteris ip̄erare. Hās ep̄las in adlcy suscipiēs athanasius: illic em relicta sardica morabatur morre currat ad romā et ostēdēs literas ep̄o iulio in maximo gaudio ecclesiā fecit esse

Liber quartus.

romanā. putabat enim etiā orietis impa-
tor eoz fidei sentire eo q̄ ad se athana-
siū fiducialiter euocaret. Iulius autē in
alexādria clericis atq; plebi hec de atha-
nasio scripte direxit. **Capitulum. xxxi.**

Ulius archiepi-
scopus p̄sbyteris et dyaconi-
bus et plebi habitantibus alexan-
driā dilectissimis fratri-
bus in dño salutē. Cōgau-

deo vobis et ego dilectissimi fratres qm̄
fructū vestre fidei aī oculos iā videtis.
Hoc etenim vere gestū q̄libet inspiciet in
fratre et corpore nro athanasio: quē p̄pter
puritatē vite sue et vestras ofones testi-
fuit vobis de. Et hoc itaq; crediū pu-
ras et charitate plenas ofones vras ascē-
disse semp ad deū. Memores enim estis p̄
missionē celestiu atq; dilectiōis: quā ex
doctrina p̄dicti fratris mei athanasii di-
dicistis: et integrū cognouistis scōz insitū
vobis fidē quā percipistis: qm̄ non v̄sq;
insinē is a vobis possit obduci: cui ofo-
nes in sanctissimis animabus vestris tāq;
presentes semp habuistis. Ergo nō plu-
rimis mihi v̄bis opus est vobis scribere.
Quēcūq; enim vobis a me potuerint di-
ci hec etiā fides v̄sa p̄cessit: et diuina gra-
tia cōmunis ofonis nre vota cōpleuit.
Cōgaudeo siquē vobis: iterū vobis dico
cōgaudeo: qm̄ in expugnatas alas in fide
seruastis. Sed etiā ipsi fratri meo atha-
nasio nō minus cōgaudeo: quia licet mul-
tā sit passus tristitiā: neq; vna hora ve-
stri desiderii charitatis oblitus est. Nā li-
cet corpore ad tēpus a vobis sit abstra-
ctus: tñ spiritus vobiscū semp degere
videbat. Et ego qdē charissimi fratres
oēm tērationē cōtra eū surgētē: reor sine
gloria nō fuisse. Nam et vestra et ei fides
cognita est vniuersis et cōprobata. Si
enim nō tanta et talis p̄uenissent: qdē crede-
ret: qdē aut vros tale iudiciū tantāq; chari-
tatē circa talē exhibuistis ep̄m: aut ille
potuisset tantis circūdari virtutibus: per
quas ipse celesti fraudat nō est: prome-
ruit igitur quolibet modo et nunc et in fu-
turo etiā professionis gloriofum mar-
tyrium. Frequenter enim terrarū mariq;
plurimū estuatus: ornnē p̄auitātē arria-

ne conculcauit hereseos: et crebro p̄ inui-
diam v̄sq; ad periculū impulsus: cōtem-
plit mortē: minutus omnipotente deo et
dño iesu xp̄o saluatore nro sperans et
inimicitias declinare: et consolationē ve-
stre resistuit: deferēs vobis maiora tro-
phea et fortissimā cōscietā p̄ v̄sq; et v̄sq;
ad terminos terre totius apparuit glo-
riosus. fiduciā itaq; habēs sui p̄positi:
celestisq; doctrine clarificat est immor-
tali iudicio: et ad vos reuertitur. Dilige-
tus igitur apud vos clarior nunc est q̄
tunc quādo p̄fectus a vobis est. Nam si
materia p̄ctiosas. i. aurū atq; argentū
ad purgādum ignis probat: quid dignū
dici poterit de tali tantōq; viro: qui cum
tātas tribulationes et periculo deuictus
set redditur nūc nobis immaculatus nō
a nobis solūmodo: sed cōprobatur ab om-
ni cōcilio: Suscipiētis siquē nūc fra-
tres charissimi cū omni diuina gra p̄stato-
rē vestrū ac p̄fessū tāq; vere athanasii
cū his q̄ tantis laboribus eius p̄cipies
sunt effecti: et gaudeat fructus oratio-
nis qui pastorem vestrū vt ita dicam es-
tatis atq; fuitis qm̄ etiā ipsi vestri scētati-
tem salutari bus scripturis cibastis atq;
potastis. Nam cum degeret in peregrini-
is vos ei consolatio fuitis: et in perfec-
tione atq; periculis refovisistis cum de-
lectissimis vestris animabus et mētibus.
Ego siquē iā exulto cōsiderās et ratios
nē p̄spiciēs in eius reuersione vniuersis
tūq; vestrū gaudium et plebis votiuas
occurrences cōcurrentis gloriofam festi-
uitatē. Et qualis ille vobis erit: dicat
quantus remeante scilicet fratre meo: et
quiescentibus pulcīs malis quorū ma-
chinatiōe sarricinis: necnō p̄ctiosas ac vo-
tiua reuersione: cūctos in quodā plenissi-
mi gaudii letitia copulante: nōi vero
gaudii v̄sq; ad nos magnitudine sua pe-
tingit: qdē diuinitus hoc etiā cōstat esse
cōcessus quatenus et nos debeamus in lau-
dē tāti viri cōsurgere: Sed melius est vt
ep̄istolā oratione claudamus. Deus om-
nipotēs et ei v̄nigētiū fili dñs et salua-
tor noster iesus xp̄s hoc gaudium vobis
prebeat in eternum: dignū tribuens p̄-
mium ammirabili vestre fidei quāz cir-
ca ponticem vestrum gloriofum testi-

Capitulum. xxx. xxxi. et xxxii.

monis demonstratis vt et vos et vobiscū
sunt hic et in futuro meliora possideatis
que oculus nō vidit: nec auris audiuit:
nec in cor hoīs ascendit q̄ preparauit de-
signatibus se: per dominum nrm iesum
pm̄ per quē et cū quo oipotentē deo glo-
ria in secula seculorū. Amē. Valere vos
opto charissimi fratres.

Capitulum tricesimum.

Is itaq; literis con-
fidentem athanasius ad orien-
tem venit quem constantius
imperator non tunc moleste su-

cepit: sed cum circumuenire tentabat:
molitione submissus arrianorum et di-
recto conciliū nobisq; cōsentientibus rece-
pisti. Sed quia sunt aliqui in alexādria
populi tuā declinātes cōmunionē vnaz
eos in ciuitate ecclesiā habere p̄mitte-
re hanc propositionē athanasius mor-
occurrit et ait. O imperator potestatem
habes tubere simul et agere quēcūq; vo-
ueris. Sed etiam ego beneficium a te
p̄p̄osco quod mihi concedi precor. Priū
vero continuo se daturum esse p̄o
misiātē: repente subiunxit. Athanasius
idem beneficium sibi largiri petēs quod
querēbat imperator: accipere. Unaz enī
ipse ecclesiā postulabat dari per sin-
gulas ciuitates: declinanti bus arriano
in cōmunionē. Igitur athanasii sententiā
dem differendum esse dixerunt: et agēdū
eo placeret imperatori quia imperator
paulo et athanasio et marcello et ascle-
pazio et lucio adrianopoleos secu-
ndum ea que in concilio sardiceno pla-
uerunt proprias restituerat sedes. Un-
de principalia sacra per singulas ciuita-
tes ad eorum mittebantur ecclesias qui
ibi tubebatur vt eos repēte susceperēt.
Igitur in acrya expulso basilio et pro eo
introduco marcello: nō fortuita turba
p̄p̄etibus irrogauit. Asclepā vero cōti-
nuo gase suscepit in constantinopoli
tota ciuitate macedonius ad modicum
paulo successit apud semetipsum:
ecclesiā remota collectiōes agēs. Pro

athanasio tamen solo imperator ep̄isco-
pis et clericis atq; plebi scripsit: vt eum
libetē susceperēt. Insup etiā q̄ cōtra eū
in iudiciis acta fuerāt: alijs literis abo-
leri iussit. Que vero ambab⁹ rebus scri-
pta sunt hec esse noscuntur. **Cap. xxxi.**

Icto constantius ma-

ximus pius ep̄s et p̄sbyteris
catholice ecclesie. Reuerendis-
simus ebs athanasius nō est de gratia
derelictus. Nā licet breui tēpore huma-
na fuerit probatione summissus tñ de-
bitū prouidentie vniuersa perspicies
nosceat suscepisse decretū recipiēs volūta-
te dei nroq; iudicio patriā suā pariter et
ecclesiā cui⁹ diuino nutu p̄sul extabat.
Huc enī cōsequētē oportebat nostram
adesse māfuetudinē quatinus oia aduer-
sus eū: et ei⁹ cōcatores definita: om̄isq;
suspicio et illulio cōtra eū gesta de cete-
ro sit inanis et vacua: et relatuati quam
dudū clerici ei⁹ habuerāt: cōpeterēt fir-
ma permaneat. Sed etiā hoc eius gfe
adūcēdū esse censuimus: quatinus oia
ordinis sacri cognoscat cōcessurus oib⁹
sibi cōductis: vt sine timore sint: hic epi-
sue sint clerici. Sufficit enim vnicuiq; cir-
ca eū recte volūtatē vni⁹: quicūq; enī
meliori iudicio atq; parte p̄stituti: hui⁹
eligūt cōmunionē: hos oēs precipimus
ad instar precedentis prouidentie etiāz
nūc volūtatē dei nostre gratie largitati
bus aduisci. **Capitulum. xxxii.**

Icto constantius

maxim⁹ pius populo alexā-
drino ecclesie catholice. In
omnibus verhibentes nostre
equitatis intentionē: scientesq; quoniam
diu p̄uidētia vestri cōtēplatoris ofis
alienari. i. pontificis athanasii: qui pro-
pter miseriam recentitudinis suoz: mo-
rū p̄uiditātē cunctis innotuit: eum de-
nuo ad vos destinare cōsumimus. Nūc itaq;
cōsue et cōpeterēt suscepiētēs et apd
elementē deum adiutorē ofonum h̄ntes:
vobis congruā simul et nobis placitā cō-
cordiā atq; pacē secundum ecclesie san-
ctionem vbiq; probate sufficienter festi-
nate seruare. Non enim rōnabile est ali-

Liber quartus.

quam discordia inter vos agitari aut in multum nostrorum repositum discipline contrarium et ob hoc quidem abesse a vobis omnino volumus. Quoniam autem sufficere eo scilicet presule et adiutore apud deum vos instare solenniter ammonemus quatinus tali proposito ad omnia vota pervenire etiam gentiles idolorum errorum hactenus fueritis ad cognitionem sacre religionis sub alacritate festinetis. O charissimi nobis alexandrini rursus igitur ammonemur ut huiusque dicta sunt persistatis et omnes episcopi decreto superno nequaquam finem desinatis libenter et pie suscipiatis et toto animo totaque voluntate amplectendum existimetis. Hoc enim et vos decet et nostre mansuetudini noscitur convenire. Ut autem ois turba seditionis occasio perimatur iudicibus apud vos habitis suscipimus quatinus ois quos seditionis agnouerit legitime vindictae subiaceat. Ultra igitur perspicimus et nram cum deo finem et rationem perfectionis vestre necnon supplicium contra seditionis indicium competenter et congrue facere religionis iura servate. Predicemus deo amabilem virum et reverentiam et honorem colite. Et omnes una cum eo pro vobis ipsi et nostre vite favore ois saluam totum deo letiter offerre. **Capitulum xxxv.**

Icto constans autem gustus nestoris. Eadem vero forma presidii augustine thebaidis et lybie scriptum est. Quod cum dudum ad leonem et iuriam athanasio episcopo conciliis reperitur actum: hoc nunc aboleri precipimus. Nam et ministerium quo privati fuerat eius clerici eosdem rursus volumus obtinere. Nam itaque preceptionem nram servari censem quatinus athanasio episcopo sue ecclesie restitutorum conciliatores et habeant ministerium quod semper habuerunt quod etiam reliqui clerici habere noscuntur et ipsi ipsi gaudio potantur. **Capitulum xxxvi.**

Antis et talibus epistolis ministris sanctissimus athanasius per se ipsam aggressus venit in palestina apprehensus

hierosolymam et ipse episcopo maximo innotescens gesta sardiceni concilio: et constantinus imperator illorum decreto iudiciorum consenserat: preparavit ut episcoporum illorum bitatium synodus ageret. Maxime autem innotescens eundem episcopos. Et concilio restituit et ipse beatus athanasius innotescens alexandrinis et ois in egypto et lybiis episcopis clericis atque plebi ea que de athanasio gesta atque decreta sunt. Ob hoc re valde maximo detraxerunt athanasium derogatores episcopos quoniam primum deponentes eum: rursus ex penitentia tanquam nihil fuisset actus suum pro athanasio protulit quod communione erigunt tamen deberet. Hec agnoscentes visitati et valde circa arrianum dogma studiis permissus. B. ardentem habuerunt de clamatibus a priori voluntate rome perfecti sunt: bellum penitentia. Iulio offerentes episcopo et in consubstantialitatis consensere sermone. Et literas athanasio direxerunt. Sic sequens ea de cetero concitare perfecti sunt. Sic itaque tunc visitati et valde gesta athanasio superati fuerunt. Athanasius ergo per pelusium pergebat ad alexandriam. Transiens autem per civitates edocebat ut arrianos universi declinarent: et consubstantialitatis dogma propter eum. Et hoc fuit innotescens aliter quod adversus eum: quod in aliorum de athanasio proveniunt. **Capitulum xxxvii.**

Anterea respublica fortuitis casibus vigeat. A. vñ que sunt capitularia non est innotescens benevolentia planare. Hic: quod edificare re constantinopolitane civitatis moriente tres eius filii imperium susceperunt in pectus eius est narratum. Sciendum autem quod cum istius imperavit consobrinus eorum nomine dalmatius vocabatur per se habens: quod paululum imperasset a militibus intercepit est non iubente constantino ut occideret: non est perhibere. Vñ vero constantinus minor fratris partes invaderet et ipse a militibus congressione facta peremptus est. Hoc autem

Capitulum xxxvi. et xxxvii.

nam iam sepe dictum est. Post mortem vero constantini minoris periculum contra romanos motum est bellum: in quo constantinus periculi non valebat. Nam dum nocte sua circa fines romanorum atque persarum iustitiam gestu validiores tunc ipse ad breve tempus innotescens sunt. Quo tempore neque christiani sub iure coegebant: sed per athanasium de consubstantialitatis verbo circa ecclesias erat periculum. Et sozomenus. Et denique apud antiochia non concordabat in perfessione clericorum et populus sed per choros ut est consuetudo ad hymnos dicendos deo in fine psalmo non monstrabat propriam voluntatem. Et hi qui de patri et filio sicut est equi honoris et itaque dicebant: hi vero patri et filio per interpositionem propositionis filii secundum esse monstrantes. Huius ita gestio heres quid ageret leonem quod illo tempore ex heresi adversa sedem antiochie gubernabat. Dum perhibere non presumere eos quod secundum traditionem innotescens percelleret deo: quod metuebatur ne seditione nasceretur in populo hoc dixisse scribit. Tunc caput suum in canem inquit nunc soluto luto cogeretur. Per hoc ostendit se defuncto seditione populo generaret illa discordia quod huiusmodi fiebat non patiensibus suis successoribus cum populi varietate sentire. Athanasius igitur veniens ad egyptum innotescens synodales episcopos innotescens pontificis. Innotescens per synodalem maxime hierosolymitanam que et talia continere dignoscuntur. **Capitulum xxxviii.**

Antea synodus hierosolymis congregata per egyptum lybiam et alexandriam constitutis presbyteris dyaboli et plebi fratribus desiderantibus innotescens salutem. Ceterorum deo digne gratias agere non valent fratres charissimi: in quibus enim miracula semper egit etiam modo cum ecclesia vestra fecit passio vestra et dominum confecerunt nram athanasium vobis sua pietate restituit. Quis enim aliquis speravit oculis carnalibus? Innotescens nunc et nos et vos inspicitis: respicietis quem videre desideratis. Sed vere orationes vestre deo ois sunt audite: quod cum huiusmodi ecclesie sue: et asachymas atque

gemitus semper inspicit. Quia propter vestras auditis preces. Gratias enim sicut onces abicite et fatigate: non habetis quippe pastorem. Propterea visitavit vos celitus pastor verus et de propriis omnibus curam gerens restituit vobis quem noscimus concipisse. Ecce enim et nos oia pro ecclesiastica pace facientes vestre dilectioni inspirantes et compleremur. Et concantes et per est vos alioquin scripta et preta destinamus. Itaque finem gratificas vota vestra scitote nos quoque cum eorum charitatis obstrictos. Debetis ergo etiam per pietatem deo amabili non imperatores incessanter deo orare: quoniam ipsi cognoscentes vestrum desiderium vobis restituere destinaverunt. Qui ergo honore tenetis manibus suscipietis illis gratificas orationes offerre deo quod vobis tanta condonavit. Festinate siquidem semper in deo gaudere et efficere deus per quem et cum quo per gratiam et salutem amen. Veniens igitur athanasius in egyptum quos quidem agnouit arrii sectatores deposuit. Quibus a se depositis ecclesia eorum precepit fide tenere necnon concilio eorum summo studio custodi. **Socra. Capitulum xxxvii.**

Sc itaque se reb' habebit magni tyranni circumpartes emerit hesperias. Qui postquam imperatoris occidit talis per factum dolo circa gallias interemuit. Quo gesto intestinum inflammatum est bellum. Magni tunc etiam tyranni cunctas tenebat italia: affricas et libiam simul et gallias. In illyrico quoque et in siriano aliis rursus a militibus excitatus bellum per tyrannum nomine britannum. Sed etiam romani tumultus non fortuitus destinebat. Fratriculis namque constantini nepotianus nomine imperium assumpserat: monacho virtute suffultus. Et nepotianum quidem magni milites deposuerunt. Magnentius autem procedens universas partes vastabat hesperie. Huius igitur omnium malorum universa fluxio brevis tempore finita est. Quarto enim anno post sardicensem concilium hec acta noscuntur consilium sergii et nigriani. Huius itaque nunciis apparebat quod ad constantinum solus imperii iura perveniret. Quo punctu

Tituli libri quinti.

pertraheos semetipsum quo poterat pre-
parabat. **Capitulum xxxvii.**

Duersarii liquide
athanasii oportuit se tem-
pus inuenisse indicantes rur-
sus aduersus eum machinaba-
tur. Tunc imperatori constantio

suggererunt: quod oēs egypti subuertisset et
lybia. Inuidia vero marie auxit ei quod
ordinationes in parochias fecisset alienas.
Athanasius interea dum venisset ad alexan-
driam synodus egyptiorum congregauit episcopos.
Qui persona decreuerunt sardiceno concilio
atque hierosolymis celebrato. Constantius
igitur imperator dudum et ipse arrianorum
secta preoccupatus oia quae paulo ante ei pla-
uerant in contrarium demutauit. Et primum
quod ecclesie constantinopolitane pontificem
paulum deponit iussit exilio. Quem de-
ductum in circussus armenie suffocauit.
Marcello autem denique pio ecclesia an-
cyanā basilicam rursum inuasit. Lucius autem
adrianopolis ferro vincit in carcere mo-
rit. Tunc valuerunt quod de athanasio dice-
batur ut in insulas furor cadens impator eum
ubi quis reperiret iuberet occidi. Cum quo
theodolus et olympius principes ecclesiarum tra-
cesserunt. Igitur athanasio voluntas impatoris
non latuit sed sentiens fuga dilapsus est
et minas principis declinauit: cum fugae
lauit arriani peripue, narcissus nero-
nadias episcopus georgi laodice et ledi tunc
anthiochene primum ecclesie. Quod cum per
ter eēt dignitate primum ecclesie: quod cum mul-
te custodia nole degeat turpe suspicionem
celare volēs genitalia sibi met noscēt ab
scidisse: et de cetero quod fiducialiter cum
muliere vivebat. postea studio impe-
ratoris constantii in anthiochia ecclesia or-
dinatus episcopus post stephanum quod primitus suc-
cesserat placite hec igitur de his dicta suf-
ficiant. **Capitulum xxxix.**

In tempore constantii
nopolim macedonius tene-
bat ecclesias paulo scilicet am-
putato dicto modo. Qui de
imperatore presumes christianis como-
uit bellum et non minus quod tyranni eo spe fa-
ciebat. Suades enim imperatori ut ei eccle-

lias vastatas ferret auxilium egit ut locum
firmarentur quecumque pessime ager in-
tebatur. Minuens enim semetipsum mo-
nasteriis plurimis quod ipse propria voluntate
in constantinopolitana urbe posuit frequen-
ter de afflicto pauli dogmata sapientes.
Et primum quod eos ex ecclesiis expulit: deinde
de vero concitare sibi coegit ita ut pluri-
mi plagam inuitate deficerent. Alii ve-
ro substatibus alii humana ciuitate peni-
reunt: alii in frontibus characteres po-
nerentur: ut essent huiusmodi signo no-
tati. Hec itaque faciebatur per oēs orientis
urbes precipue tamen constantinopolim.
Quam persecutionem primum tardantes
macedonius auxit episcopus: helladicis
vero ciuitate illis necno et hederie
partes manebant immo.

Explicit liber quartus.
Incipit titulus libri quinti.
Quia defuncto constantio rursum
arriani constantii aduersus athana-
nassium inuitauerunt.
Quid athanasius in satisfactione
sue fuge retulit.
Quid rursum athanasius de ge-
orgio in libro de fuga sua
retulerit.
Quemadmodum victor sit pri-
uatus imperio.
De gallo cesare de signo crucis
quod tunc in celis apparuit.
De photino heresarcha eiusque
damnatione.
Fides exposita sirinio cum capi-
tulis subiectis.
Alia fides exposita sirinio et de
disputatione photini.
De osio hispano.
De magentio tyrannino et de ty-
rannide siliani.
De resurrectione iudeorum et tyran-
nia atque peremptione.
De iuliano cesare et quia iulio
successit liberius.
De ethio heretico.
De inimicis athanasii.
De synodo apud mediolanum facta.
De exilio episcoporum orthodoxo-
rum quod athanasius in fuga

Tituli libri quinti.

sue satisfactione conscripsit.
Dialogus inter liberium et con-
stantium gestus et quod liberi exi-
lio fuerit destinatus.
Quod liberius per additionem ro-
manarum matronarum ab exi-
lio sit reductus.
Quomodo eudorius anthiochenus
vixit episcopatum.
De ariminensi concilio et conten-
tionibus ibi factis.
Epistola concilii ariminensis ortho-
dorum episcoporum ad impe-
ratorem constantium.
Epistola constantii ad ariminen-
se concilium.
Epistola ariminensis concilii ad im-
peratorem constantium.
Quia discedentibus episcopis fuerit
constantius indignatus.
De synodo in nicea trachie cele-
brata.
Quod athanasius furoribus denique
constantii declinauit.
Quod pagani insulantiibus fu-
turam trinitatem prophetauit.
Que mala per georgium in Ale-
xandria gesta sint.
Littere damasi et ceterorum ad illi-
ticum contra concilium in nicea
trachie factum.
Ex litteris athanasii de arimine
si concilio.
Que mala macedoni in constanti-
nopolitana urbe commisit quod post
hec offendit imperatorem.
De leontio anthiocheno episcopo et
actio qui magister fuit eunomii.
De eudorio qui anthiochenum
inuasit episcopatum et terremotu
in nicea bithinie gesto.
De consilio selentia celebrato.
De legatis concilii selentie et de
examinatione eorum et de gestis ari-
minensibus.
Quod affirmauerunt fidem arimi-
nensis concilii et eorum deposue-
runt simul et alios.
Pro qua causa sit cyillus hiero-
solymonum depositus.
Enumeratio expositionum hereti-

carum post nicenum concilium.
Quod eudorius arrianus post ar-
thiochenum constantinopolis inuasit
episcopus et de prana eorum doctrina.
De crudelitate georgii apud ale-
xandriam quod post cyillum hiero-
solymonum tenuit episcopus.
De macedoniano et de macedo-
nians.
De his que rursum ab arrianis
contra ipsos arrianos gesta sunt
et quomodo eustacius nequitiaz
patet: eundem. Et plura con-
stantinopolitani concilii ad geor-
gium alexandrinum condemnantes
ecum cum scriptis eius.
De eunomio et quod cirico fuerit
ordinatus et inde rursum expulsus
hereseos autor extiterit.
De appollinare simul et filio et
eorum herese.
Quomodo iacobi episcopi orationi-
bus persarum rex non potuit pre-
ualere romanis.
De concilio denique apud anthio-
chiam congregato.
De translatione sancti melecii ad
anthiochenum episcopatum et de eius
positione de unitate trinitatis.
Quia expulso melecio euzonis
arrianus anthiochie ordinatur
episcopus.
De constantia eusebii propter me-
lecium.
Quod iulianus negata christiana re-
ligione bellum contra constantium prepa-
rabat: et de morte constantii.
Incipit liber quintus.
Theodorici.
Capitulum primum.

Reui siquidem tē
pore pretereunte defun-
cto occidentis imperato-
re constante: constantium
factores armu compule-
unt athanasii ad eum me-
moriam reuocantes quasi ipse fuisset
qui ei fratrem fecerit inimicum: ita ut
pene diruptis nature vinculis usque ad
bella descenderent. His incitationibus

Liber quintus.

constantinus motus: non solum expelli sed etiam perire sacratissimum athanasium imperavit. Et mittens quendam sebastianum ducem cum maxima militari manu velut erronem insitit interitum. Quod autem et ille cum exercitu venerit: et ille diffugerit ipse qui passus est mirabiliter liberatus est: melius enarrabit. Nam in satisfactione sue fuge sic ait.

Capitulum secundum.

Prætamē exquirat

Modum iam discessiois et agnoscant a suis. Erant enim arriani cum militibus concurrentes: ut eos accenderent et ignorantes nos ostenderent. Et licet sine ulla compassionem sint vel audientes tamen confugi quiescunt. Erat itaque iam nox et aliqui populorum ad vigiliam venerant. Expectabat futura die collectio. Dux autem repente aspicit cum militibus ultra quingentis milibus habentibus arma: et gladios nudatos/arcus/sagittas et vectes. Et ecclesia quidem ipse circumdedit: statuens milites sibi coherentes ut nullus posset egredientium ab ecclesia coram manu evadere. Ego vero irracionabile iudicans in tanta consilio ne populum relinquere et nos magis ante illos pericula sustinere: residens in sede precepi ut dyaconus psalmum legeret: populi responderet: qui in seculum misericordia eius: et sic omnes in domos suas abierunt. Sed duce postea ingrediēte sacrarum et militibus circumdantibus ut nos capere potuissent: clerici quidem qui sunt inveniunt simul et populi clamabant: poscentes ut et nos discederemus una cum populo. Ego vero magis et diverso dicebam non nos discedere nisi omnes simul latius prius erant. Surgens itaque oratione facta sic precepi universos abscedere: melius esse dicere me periculo subiacere: quam quilibet eorum eripere lesione. Egrediētes igitur plurimos et reliquos subsequētes quidam monachi qui ibi nobiscum fuerant et aliqui clericorum ascedentes traxerunt nos: et ita te fuit ipsa veritas. Militibus alio sacratum circumdantibus: alio per ecclesiam discurrentibus in medio eorum domino iter dante atque custodiēte pericula cuncta transiimus.

deum magnifice glorificantes qui nos populum neci tradidimus sed etiam quatenus saluaretur actus est et manum querentium nos effugere preuenimus.

Capitulum tertium.

De etiā georgius

eadem tempore in Alexandria esset ipse Athanasius qui hec passus est voce narratus. In libro enim quem de sua fuga scripsit. Igitur alexandria surrexit de novo nos arces occidere. Et facta sunt novissima pericula prioribus. Repente namque milites circumdantes ecclesiam per orationibus filia celebrabat. Ingressi namque quadragesima georgius et ceteri gradiente namque quidam malis corum padocia ab eis missis auxilium accipiebant: calliditate didicerat. Post septimanam itaque pasche virgines mittebant in carceres. Ipsi vincenti a militibus ducebantur: phanor et viduarum domus arripiebant: et inuisiones in domibus agebant: et noctibus christiani deponabant. Obviabant domus et fratres clericorum pro fratribus sustinebant. Ipe quidem pessima: sed ipsa uiora postea sunt presumpsi. Septimana enim que fuit post sancti pentecostis: populus ieiunans est egressus ab eymite riu orationis causa eo quod omnes amantem georgium declinarunt. Sed hoc agnoscentem ille nequissimus ipse cōcitavit sebastianum ducem manicheum qui cum multitudine militum/arma gladios euaginatores/arcus/sagittasque feretrum facto impetu in ipso die die nocte super populum irruit et paucos orates inuenit: cum iam plurimum discessissent talia gessit qualia ab eis dicebant impleri. Incedio namque secus statum virgines secus ignem coquebat eas ut se pateretur arrianas. Cuius eas cererent victrices de igne nullo modo coitate sic eorum vultus laecerant ut vix agnosci postea potuissent. Tenes autem et quadragesima viros tormēto nonioze discerpit. Scitis namque de palma virgines et habentibus suos aculeos eorum docta ita habentibus lacebant ut quidam coram sepi a medicis inciderent. Alii vero non ferrent tormēta mortui sunt. Eos autem qui vivere potuerunt et

Capitulum. xvi.

mandā virginē exilio deportavit in mausoleum. Corpora vero mortuorum prius quidem reddi non passus est: sed celantur sepulchra relinquens ea ut quasi tanta crudelitate latere videret. Hoc autem agere qui omnes errore delinquit. Nam cum pariter omnes gauderet: et quidem propter confessionem fierent aut propter corpora defuncto. Post hec autem ex egypto atque libyis quos portauerunt eos animam muni namque/monē/bermē/plenū/psenolrim/iam marchū/oracontū/adelphū/atheos sic eos acerbitissime per itinera copulauerunt quidam eorum in ipsa itinere alii per exilia morerent. Fugaverunt autem eos pluris triginta habentes studiū finem capere: ut si posset amputaret penitus veniat. Theodorus. Super hec autem athanasius et consolatorios libros virgines illas scripsit quod crudelissimas per passionem dicebat inter hec propterea quod vestri sit tristitia et sepultura vocem neges imperii et phibeat vos efferre ut et portas clauderent: et circa se fecerunt loca veluti demones relideret et his similia georgius in alexandria faciebat. Sancti autem athanasii nullū locū cum cautele sue putabat: cūtrig autem caput ei aut mortuū decollari et pro qua re pēniū maximū compromittendi aliquid nuntiati.

Capitulum. iij.

Imperator interea

in illius castrametum est: coquebat eum publica necessitas maxime betramonis quod per milites augustinus fuerat appellatus. Cuius venisset in strinū mutuo sede habitus betramonē vidit. Et cūq; esset miles quod eum constituerat transire ad faciem suam. Quo facto solū cōstitū imperatorē augustum voce missa clamane. Cuius de betramone nulla memoria nec illi repete senties se tradidit ad pe-

des se prostravit imperatoris. Porro constantinus auferens ei coronam simul et purpuram clementer ei locutus est: monens ut sub schemate privato quiesceret: quod utique ei etati potius conveniret quam haberet nomen solitudinis onustatum insitit: ei sumptibus veritatem ex publicis sanctionibus ceteri veri. Cuius in ipsa bithinie betramo moraret constantinus scripsit ei dicens: quod multorum bonorum ei causa fuisset quod a tantis cogitationibus et malis sibi preuenientibus liberasset. Nec se bene fecisse quod quiescibi prestat debuerat illi potius impendisset.

Capitulum. v.

Unc igit impera

tor gallus cobordinum suū cesare fecit. Cui suū nomen ipse in Syria anthiochie destitit nauti ut partes per eum custodirent orientales. Quo ad anthiochia veniente circa orientem signū saluatoris apparuit. Columna namque sub specie crucis in celo visa: maximo miraculo cōspiciētib; fuit. Alios autem suos duces cum multo exercitu magnētū destinavit. Ipse quoque illi morabat et rei sustinebat euentū. Tūc igitur photinē ecclesie per suū aperte dogma quod ipse cōpererat exponerebat. Sogomnus. Dicebat autem de quidē ops vnus quod in proprio verbo cōdidit vniuersa ante seculum vero naturatē et existentia filii dicere fugiebat: sed ex maria natum docebat christum.

Socrates. Capitulum. vi.

Amobrye tumultus

tu surgente iussit imperator concilium in strinio congregari. Conuenit illic ex orientibus quidem marchus arethuse et georgius alexandrinus quem remotio gregeio ordinaverant arriani. Tūc etiam basilius expulso marcello ancyre ostendit: pācrati/pelusi/hispacian/heraclei. Occidentaliū vero valēs mirsen et sic lamossim/holm olus coraube potitex pariter iunxit. Ipsi siquidem post pñlatū sergij et nigranti quo anno propter bellorum turbas nullus pñlatū fuerat solēnter ordinat: uenerunt in strinio. Et photinū dogma sa-

Liber quintus.

belij libiellus & pauli famosatani sepe co
gnoscenles repente damnaverunt.

¶ Sogomenus. Capitulum. viij.

Ost hec de fide pro-

positiones ediderunt vna gre-
ce alia multum subimet textu
sensuq concordet. ¶ Socrate-
tes. ¶ Theresi quali antiqua fidei vo-
gmate rephedentes alias ppones de fide
sanxerunt sic vna qdē atico eloq o mare
edidit arethuse: s; cu romana lingua cō
cordia non habētē sermone neq; cōpōne
s; nec ipi grecitati cōueniētē: vna itaq;
latine a marco cōpositā hic subiūgam:
sedam kō quā in arimino postea relege-
rūt loco pprio ponem^{us} dū ea q ibi gesta
sunt dixerim: vtraq; tñ ligrecitatē puer
sa est. Mar^o ergo hoc mō expositionem
de fide dictauit. ¶ Credim^{us} in vnu deū
patrē oipotēre creatorē & factorē vniuer-
soz ex quo oia pateritas in celo & i ter-
ra noiat: & in vngentū filiū dñm nrm ie-
sum xpm q aī oia scla ex patre nat^{us} est:
deū ex deo: lumē ex lumine per quē facta
sunt oia i celis & in terra visibilia & inui-
sibilia & bñ cōsistēs & sapiētia & lumē ve-
rū & vira q nouissimis dieb^{us} ppter nos
humanat^{us} est ex sancta & gine & crucifix^{us}
& mortu^s & sepult^{us}. Et resurrexit a mor-
tuis tertia die: & ascendit in celum & sedet
ad dexterā patris & vter^{us} est in cōsum-
mationē seculi iudicare vivos & mortuos
& reddere vnicuiq; scdm opa sua. Cuius
imperū sine fine cōsistēs in secula pma-
net infinita. Erat enī sedēs in dextera pa-
tris nō solū in hoc seculo: s; et in futuro.
Et i spm sc̄m paracletū. i. p solatore quē
mittēs ap̄ls post ascensionē ad celos esse
mittendū vt doceret & cōmēmoraret eis
vniuersa trāsmisit. Per quē etiā sanctifi-
cant aīe credētū i eo veraciter. Los aut
q dicit ex nō existētib^{us} filiū: aut ex alte-
ra essentia & nō ex dei & q erat tps aut se-
culum quādo nō erat: alienos nouit san-
cta cath^{olica} ecclesia.

¶ Rursus arguitur dicimus. Si q
patrem & filiū: duos dicit deos
anathema sit.

Et si q deū xpm aī scla filiū dei
ministratē p̄t ad creationē vni-

uersoz nō p̄tēt anathema sit.
Si quis ingentū aut patrē eius
ex maria natum dicere presumat
anathema sit.
Si q s̄m p̄scentia ante mariā
dixerit filiū esse & nō ante secula
ex patre natū apud deū esse et p
ipm oia facta anathema sit.
Si q substantiā dei dilatatū aut
contrahi dixerit anathema sit.
Si quis dilatatā substantiā dei
filiū dixerit fatere aut dilatio-
nem eius substantie filium nomi-
nauerit anathema sit.
Si q affectuū aut platiū & bñ
dixerit dei filium: anathema sit.
Si quis hoīem solū dixerit filiū
qui ex maria est: anathema sit.
Si quis deū & hoīes ex maria vi-
dens deum ingentū eundē intel-
ligit anathema sit.
Si q illud q scriptū est ego de-
pum^{us} & ego postea & pter me nō
est de^{us} cō in destructionē idolo-
rum & deoz nō existentū dicit
filiū destructionē magis vniue-
niti ante secula dei iudice per-
cipit anathema sit.
Si quis audiens verbū care fa-
ctū est verbū in carne mutātū pu-
tauerit aut cōuersione facta su-
cepisse carnē anathema sit.
Si quis vngentū filiū dei cruci-
fixum audies corruptionē aut
passionē aut cōuersionē aut mis-
tationē aut peremptionē in susti-
nuisse dicit: anathe^{ma} sit.
Si quis q scriptum est factam^{us}
hoīem non patrē ad filiū dicere
sed ipsum ad semetipsum asserit
dixisse deum: anathema sit.
Si quis contra iacob non filium
tāq; hominem lucrāse sed inge-
nitum deum aut patrē eius vi-
scrit anathema sit.
Si quis illud quod scriptum est
pluit dominus a domino non de
patre & filio preceperit sed ipsius
a semetipso pluerē dixerit ana-
thema sit.
Pluit enī domin^{us} fili^{us} a dño p̄tē

Capitulum. viij.

Quoniam de fide plas-

cuit quendam fieri tractatū
omnia caute quesita sunt et
exposita firmiter sub p̄sentia
volentis & v̄lacū atq; germa-
nū & ceterozum. Cōstitit vñ deū cel pa-
tre oipotēre sicut et in oi orbe terraz an-
nuntiat. Et vñ vngentū filiū ei^{us} iesū
xpm dñm & deū saluatorez nostrū ex eo
ante secula genitū. Duos aut deos non
oportere dici qm̄ & ipe dñs ait: abo ad pa-
trē meū & ad patrē vestrū deū meū deū
vestrū. Propterea & omi de^{us} est sicuti et
ap̄ls docuit iudeoz deus nō solū: nōne &
grecos & gentiliū: vtiq;. Qm̄ circūcisio
ex fide & p̄ceptū per fidē: cetera quidē
oia consonant & nulla remanere videtur
discordia. Quia vero multos mouet ser-
mo latinus substantie qui greca lingua
dicitur Θς & Υι. vt scrupulosissime co-
gnoscatnr omoioison: hoc est eundē sub-
stantie aut omoioison. i. similis substantie
non oportet horum sermonum quādas
omnino fieri mentionem neq; de his ex-
poni apud ecclesiam. Propter hanc cau-
sam ac rationes q; in sanctis scripturis
nihil tale conscriptum est: quoniam hec
vltra humanam scientiam & intellectus
sunt: & nullus potest gnationē filiū narra-
re sicut scriptum est: generationē eius
quis enarrabit? hoc enī sciendū solū pa-
trē nōse: quē ad modū filiū generauit: &
rursus filiū quomodo ipe de patre sit ge-
nitus. Nulli vō dubiū est maiorē de pa-
trē honore & dignitate atq; diuinitate: &
ipso noie paterno esse potiorē testificāte
filiū ipso. Qui me inquit misit pater ma-
ior me est. Et hoc est cath^{olicū}. Nullus
ignorat duas p̄sonas esse patris & filiū.
Et patrē quidē maiorē: filiū vō subiectū
euz omnibus que ei pater subiecit: eius
patrem vero intū non habere & inuisi-
lem & immortalē & impassibilē esse: filiū
vero natū ex patre deo lumē ex lumine
& huius natiuitatem sicuti predictū est
nullum nōse nisi solū patrē ipsum & filiū
dñm & deū nostrū carnē seu corpus hoc
est hoīem assumpsisse: sicut & angelus an-
nuntiauit: omnes scripture docēt: & in a-
rimē ipse ap̄ls doctor gentium. Thom-

Si q audiens dñm patrē aut fi-
liū dñm & dñm patrē & filiū & dñs
a dño dices duos asseruerit deos:
anathema sit. Nō enī coaptamus
filiū p̄tē: s; subditū nouim^{us}. Neq;
enī descendit in corpus sine volun-
tate patris neq; pluit a semetip-
so: sed dño autōritatē qdā p̄bente
patre: neq; sedit a dextris a semet
ipso sed auduit dicente patre se-
de a dextris meis.
Si q patrē & filiū & sp̄m sanctum
vnam personam dicit anate. sit.
Si q sp̄m sc̄m pactetū dicens in
gentū asserit deū anathema sit.
Si q sicuti docuit nos nō alium
dicit pactetū p̄tē filium: ait enī q
aliū pactetum mittet vobis pater
qui rogabo ego anathema sit.
Si quis sp̄m dicit patrem patris.
aut filiū anathema sit.
Si q patrēz filiū & sp̄m sanctū
tres dicit deos anathema sit.
Si quis concilio dei tanq; vñati
creaturarum factum asserit filius
dei anathema sit.
Si quis nolente patrē natum fi-
liū dixerit anathema sit.
Non enī inuit^{us} & vim passus p̄tē
cessitate naturali quā nolens ge-
nuit sed illico vvoluit etiam a ne-
tempore & sine passione ex seniet-
ipso genuit eum.
Si quis ingentū & hinc principio
dicit filiū tanq; duos sine princi-
pio & duo ingenta dicens & duos
facies deos anathema sit. Capit-
ulum est & principū omniū filius.
Caput autē xpi deus. Sic enim ad
vñ oim principū qd est sine p̄nci-
pio filiū p̄tē oia referuntur. Rur-
sus autem subtiliter insipientes
xp̄ianum sensum dicimus.
Si q sp̄m deū filiū dei ante seculū
ministrantē patri ad oim crea-
tionē nō dixerit s; ex q & maria natus
est: et dicit filiūz xpm esse vocatūz im-
m̄ p̄ceptū vt deus esset: anathe^{ma} sit sicut
famosaten^{us}. ¶ Alia fides exposita siri-
no latine quā nos ex greco trāstulim^{us}.
¶ Capitulum. viij.

Liber quintus.

nen assumptus christus ex maria & gine
per quē passus est. Apex aut totius fidei
& firmitatis est ut trinitas seruet semper
sicut in euangelio legitur. Sentes do-
cet omnes gentes baptizantes eos in
nomine patris & filii & spiritus sancti. In
teger autem atq; perfectus est numerus
trinitatis. Paracletus vero spiritus san-
ctus per filium missus venit secundum
promissionem ut apostolos & omnes cre-
dentes sanctificaret. His igitur expla-
natis etiam postquam B natione
phorinum consentire et subscribere sua
debent promittentes et reddere episcopa-
tum; per penitentia anathematizaret
dogma quod ipse compertat et in eorum
sententia consonaret. Ille vero eorum qui
dem propositum non suscepit sed prouo-
cant eos ad disputandum. Quapropter
definito die imperatoris voluntate con-
tinerunt presentes episcopi & senatori
non pauci quos pceperat adesse disputa-
tioni principes. Inter quos restitit photi-
no fabinus ecclesie tunc auctor & presul: ex-
ceptoribus voces eorum conscribentib.
Magnas certamina sermonum inter
vtriusq; partem facta noscuntur: victusq;
phorinus danatus est. Et in fuga consti-
tens de cetero libros vtriusq; lingua con-
scribebat quoniam neq; latino sermone vi-
debatur ignarus. Scripsit quoq; contra
omnes hereses propriū studens dogma
firmare. Et de photino quidē hec dicta
sufficiant. Sciendum tñ quoniam sirimo
conuenientes episcopi penitentia ducti
sunt in expositione fidei latina lingua p-
late. Post editionem nāq; sibi ea contra-
ria indicabāt. Quā studuerūt ab episco-
pis qui ea tam subscripserāt reddi quo-
niā elabāt a plurimis. Imperator au-
tem edictis queri pcepit editionē ipsam
suppliciu minatus si quis ea elasse cō-
periret. Sz neq; terror destruere potuit
qđ semel fuerat institutū eo qđ apđ mul-
tos haberet. Et de his quidē ista dixisse
sufficiant. **Capitulum. ix.**

Ula vero et de osio
hispano illic veniente fe-
cimus mentionem: breui-
ter etiam de eo dicendū est.

Ante paululū tempus iste vir molimi-
ne arrianorū fuerat missus exilio. Tunc
aut studio eorum qui sirinio pueniūt euz
euocauit impator volens cū aut suasio-
ne aut necessitate concordare pueniūt.
Hoc enim facto maximū fidei eoz puta-
batur eē testimoniū. Quapropter sicuti
dixi ex necessitate venit. Et dū eis senti-
re respiceret tormenta longeuus plagas-
q; percellus est. Unde etiam in necessitate
vehementi expositionibus tūc editis cō-
sensit atq; subscripsit. Hunc ergo termi-
nū habuerunt que tunc sirimo gesta no-
scuntur. Imperator autem constantium
morabatur in sirinio ptra magnentium
expectabat eueniūt. **Capit. x.**

Propterea magnētus
ad seniores perueniens romas
multos peremit senatorum
ac populi. Et agnosces vici-
nos eē contra se constantiū milites ab-
scellit ad gallias partis occidentalis.
Cūq; illic bellū septus inter alterutrosq;
exercent: modo isti modo illi vicioros
eē videbātur. Nouissime aut de iunctis
magnētus fugit in mirsam quod est gal-
lie castrū. Uideq; suos milites quasi de
perditione tristes stans celliore loco con-
nitebatur allocutionis p suetudine pfo-
tare. Tū illi fauorē solitū magnētio cla-
hibere preparati: ediuerso nolētes cla-
mauerunt oēs. Constanti auguste tu vin-
cas. Hoc auguriū magnētū traxit ad se-
metipm tāq; ei nō diuinit pcederet ipe-
riū. Et ppterea relinquēs castrū ad vici-
riora tēdebat. Sequitib; aut pstatū. mili-
tib; circa mōte seleucū facta agrestione
sibi higerent in lūg. vbi cōperit
suā mēs & frēm que cēsarē pstatuerat in
terfectos: nouissime interfecit & semetip-
sum consilatu constantio pfecto: & constan-
tū galli secundo: augusti die quinto de-
centius eius frater semetipsum stran-
gulauit. Sed neq; ad rem publicam apud
gallias occidentales siluanus quidam
tyrannus est exortus quem duces constan-
tū velociter peremerunt. **Capitulum. xi.**

Capitulum. xi. xii. xiii. & xiiii.

Pro iudei i Dio
cesaria palestinea residen-
tes vicina loca turbabant.
Et fumentes arma: tenta-
bant ressaltabāt ressaltare
romanis. Post hec itaq;
callus cēsar cū antiochie degeret exer-
citu destinato eos apprehendit ciuita-
tem vastauit. Cum vi B deretur sibi
accessit ad tyrannidem. Et nō insinuans
imperatorū suam intentionem questio-
nem orientis occidit. Ob quā rē cōsta-
ntius indignat; euocauit eū. Qui cū cōte-
nere nō valeret pergebat ad principes.
Cumq; contra insulā flaconensem venis-
set cū illic constantius pcepit interimi. **Capitulum. xii.**

De paululū be;
ro tēp; Julianū galli fratrem
Cesarē cōstituit: ptra barba-
ros direxit in gallias. Gall-
viro q & pstatū septimo cōstatiū pstatū
suo terrore ita perimūt. Julianus
cōsulatu arbitronis & iuliani cōstituit
cesar die septimo mēsis nouēbris. **Capitulum. xiii.**
Sublat; itaq; tyrānis requiē
malo B tū videbatur habere constan-
tium romā illic volēs triūphū de tyrāni-
tis exerce manuibus. Credēs aut ea oc-
casione posse vtriusq; C q; partis episco-
pum in italia celebrādū esse cōstituit. In
terea tū papa cū quidec; annis romanā
reuerit eckiam mortur: cui successit li-
berius. **Capitulum. xiiii.**

Gitur in anthio;
chia Syrie atq; heresiarch;
emerit eius cōgmeto sine
dē. Is ei eadē q; arriū sapie-
ntia munito receperunt. Qui sicuti pdi-
cēt aliud mēte gerēs aliud voce cōfēs
sunt. Eū terminū synodi nicene suscipiēs
subscripsit volēs circūvenire tūc pnci-
pales arrianos. Eū declinabat.

Erat nāq; is eī prius hereticus & seruens
tissime defendere arriū dogmā videbāt.
Erudit; em aliquā tūlū alexandriā reuer-
sus est. Et veniens in antiochia sive vñ
erundus erat a Leōtio tūc antiochie-
no pfulē dyacon; ordinat. Tūc & venien-
tes ad se disputatiōib; sophistici elude-
bat. Hoc em faciebat scōns cathegorias
aristotelis disputās & qđā cōcinnās: que
non sentiebat neq; ab eruditis intētiōē
aristotelis agnouerat. Ille nāq; ppter so-
phistas tūc deridētes pstatū hoc op; iu-
uenib; exercitatiōis cā cōscribēs dialecti-
cā sophistis p hmoi cōtētiōes opposuit.
Cōtēplatiū autē pstatū libris platonis: &
politimi declarantes ea q; artificiose sunt
ab aristotele pscripta redarguit. Sz eī
cōtēplatiū doctore nō habēs in cōmen-
tationib; sophisticiis pdurauit. Quāob-
rē nō intelligere potuit quō sit igēti gñā-
tio: & quē ad modū qđ nascit; coeternū sit
generatū. Parū ergo libuit erat eī: & di-
uinarū literarū ignar; tantūmodo in cō-
tētiōib; pparat; qđ etiā q libet rusticus
facere pōt. Et dū nec veteres q; eloquia
xpiana fuerant interp̄tati legisse: asserē-
bat se multū gaudere libris clementis et
affricani necnon origenis cū vtiq; fuerit
illi viri totū sapientie virtutib; eruditi.
fecit igit is eplā ad impatorē cōstatiū
& alios quosdā cōtētiōes inuolūēs & q-
dā cōmenta cōscribēs. Quāobrē etiā sine
deo vocabat. Et licet eadē que arriū vin-
dicauit tamē a suis nō valētib; intellige-
re perplexiōes syllogismorū eius: cū ca-
dē que illi speraret putabat hereticus. Et
ppterea eoz pñis ecclesia credebāt: cū
ip̄e illis poti; cōicare nolūisset. Hacten;
em exilio sunt qui tūc quidē etiā nūc autē
eunomidi vocant; posteriorē nāq; e Lu-
nomi; notari; eī; erudit; ab eo editionē
eī; hrticā diuulgauit. Sz eunomio locis
pueniētib; explanabim; **Solo. C. xiiij.**

Amici siquidēz si
dei putātes se tps inuenisse
contra defensores eius valde
apđ principē laborabāt ut ec-
clesiā pellerent oēs qui ab eis videbant
esse depositi tanq; alteri; fidei: vel q; vi-
uo cōstātē ip̄eraton pstatū resstissent:

Liber quintus.

itavit fuisse pene ad bella: pu ita: picipue
th Athanasii accusabat: quia in die in
meritate neq; constatio vno z cōstati cū
se diligere phtē ab ei⁹ molestia recede
bāt. Sz antiochia congregati: marcellus
clit: tē codorus trachet: z thlogeni⁹ nice
nus: patroila⁹ seypopolcos: minophatio
epheclius z alij circa triginta scripserūt
o is vniuersis epis: q; cōtra sanctiōes ec
clesiasticas alexādri am remeasset nec in
cōcilio sine culpa fuisset inuēt: z iubebāt
vt neq; cōdicaret ei neq; scripta dirigerēt:
sz georgio q; ab eis fuerat ordinat⁹: verū
aripatio null⁹ hie sermo fuit. C. xv. A

Citur deuictio ma

gumentio cū solus cōstati⁹
gomanox tenuisset iperū oi
studio laborabat vt occide
tales epi pscntiret ei q; p sub
statiāle esse pfi filiū denegabat. Et hoc
faciebat nolēs a pumordio apte vi face
re: sz eis calide suadere vt in decreto
athanasii ab ouētalio⁹ epis habito cō
sentiret. Sperabar enī q; si cōi decreto
dānaret athanasii⁹ facili⁹ suuolūtātē in
regione ppleret. B C Socrates. C Tūc
igit in italia cōueniūt epi ouētalii nō
multi: qm plurimos eorū aut senect⁹ aut
itineris lōgitudo phibuit. Occidētalii
fo vltra trecenti vt pcepto pucipis pelliū
mediolani celebraretur vbi cōueniētes
ouētales āte oia cōtra athanasii decre
tū fieri pūne poscebāt: vt hoc facto pe
nit⁹ ei adit⁹ alexādrie clauderet. Quod
dū sensissent paulin⁹ gallicane tribere⁹
dionys⁹ albe metropolis italo⁹ z euse
bius vercellēs epi: quia ad destructio
nē fidei ouētales cōtra athanasii agere
moltre hū gētes magna voce clamabāt
doli⁹ z cōuētiōē p ea q; gerebant pūa
nitātē dogmatib⁹ irrogari. Nō enī veras
cōtra athanasii culpas eē dicebāt: cū ad
detractiōē fidei talia probaretur inue
ta. Illis ergo talia proclamātib⁹ con
ciliū tunc soluitur episcopozum.

C Theodorici. C Capitulum. xvj. A

Epistola liqde atha

nasio aliam heretici fidei expo
nere sunt nisi doctrinam. Sed

neutrum horū pducī potuit ad effectum
cū pscntē picipē clamaret: q; inuēte agē
batur et impie. Quo facto z tpi ecclesi
sunt epulli z in vltimis: terre finib⁹ ha
bitare precepti. Quod rursus mirabilis
athanasii⁹ hoc modo illa satisfactiōe
cōscribit. Quis tantū poterit memorare
quānū illi gesserūt: tūc em ecclesi pacem
habētibus et p p hie p collectas oronib⁹
pōtiter quādē roman⁹ liberius z dion
n⁹ galliaz metropolitān⁹ epi: z dion
li⁹ italuz lucifer metropolitān⁹ insula
rum sardinie z eusebi⁹ ex italia: oēs epi
boni: z predicatoris veritatis arripui
tur z tradūtur exilio: nullū habētes cul
pā: nisi q; in arrianā noluerūt cōsentire
vesanū neq; in calumnijs subserpserūt
nris. De maximo aut z optimo sene z ve
te B cōfessore oīo etiā loqui supfluit
oib⁹ enī notū est: q; z iū hūc exilio de por
tari fecerūt. Nō em ignobilis sed oīb⁹ pre
noscentur esse notissim⁹. Cui nāq; non pre
fuit synodo aut recte loquēdo nō satisfē
cit vniuersis: Que ecclesia huius patres
cuius memoriā nō hz: Quis aliqū dolens
cū veniret apud eū nō remeant famē
Quis indigens cū perisset nō meruit qd
poposcit: Et tū etiā cōtra huc talia pro
sumpserūt: q; ipietas eorū molimina co
gnosces nolūt t p pua suscipi: tōc firmas
re. C Socrates. C Itē iperatoz illos q;
dē mittit C in exilium: generale vero
cōciliū fieri cogitabat q; tenus oēs ouēta
les episcopos venientes ad occidentē li
posset pcedes efficeret. Quod cū ppter
itineris spacia difficiē videretur: dupli
cē tractant synodū celebrari vbi armis
no quādē itali qui tūc aderāt cōueniret
ouētales aut in comedia byzantine ciui
tate. Hoc ergo imperatoz z tractate effe
ctus nō euenit vt voluit. Neutrū enī p
lium libimet cōcordant sed vtrūq; ali
suz est. Nā neq; armis cōueniētes ali
terunt: inter se psonare potuerūt: z ouē
tales in Seleucia isauriō congregari aliud
seclisma sūt passi qd suo loco narrabitur.

C Theodorici. C Capitulum. xvj. A

Go quidem liber

per oia famossimi habiti A
pio veritate dialogū cōtra co

Capitulum. xvij.

hūm volo referre: quoniā a fidelibus
hūis temporis est cōscriptus. Is enim
pōi iultū sz luciferi successore romanāgu
ermanit ecclesiam. C Cōstantius impe
rator dixit. Nos z eo quod christian⁹ sis
eas nosre ciuitatis: dignū hoc iudica
mus vt euocantes te moneremus qua
mus cōmuniōē sceleratissimū athanasii
ineffabili superbia detenti abnegare
non differas. Hoc enim terrarū orbis
bene fieri comprobauit et synodali sen
tentia alienum ecclesiastica cōmuniōe
decreuit. Liberius episcopus dixit.
O imperator iudicia ecclesiastica decet
cum maxima proferri iustitia. Quapro
pter si videtur pietati tue disceptatiōē
nō cōstitui: z si apparuerit athanasius
cōdēnatione dignus: tūc secūdu ecclesia
re consequētie formam proferatur in
tē digna sententia. Non enim possibile
est cōdēnare virū de quo nihil examina
tum est. Constantius imperator dixit.
Inuictus mūdus adiudicauit eius fa
mora: sed ille sicut ab initio tēpus illi
dixit. Liberius episcopus dixit. Quicūq;
scripserūt nō ipsi viderunt que gesta
sūt: sed propter gloriam z timorem z ne
contumelias paterentur acquieue
runt. Imperator dixit. Quid est gloria z
timor z cōtumelie: Liberius dixit. Qui
cōius gloriam dei nō diligūt tua magis
bona proponunt. Quē ergo isti nō vide
rūt nō examīnātes adiudicauerunt qd
est christianitatis alienū. Imperator di
xit. In facie itaq; cōdēnatus est in conci
liis decreuerunt omnes totius orbis epi
scopi. Liberius dixit. Nēq; in presentia
na homo ille adiudicatus est. Quicūq;
nam tūc cōueniētes cōdēnauerūt cū:
pōtiter athanasio a iudicio sententiā
pōtiter Eusebium cunichus dixit.
In concilio cōcilio alien⁹ a catholica fide
deauerunt ex his qui cum nanigio ve
nerunt in mareote quos miserūt ad ac
tatiōē ei⁹ vt ptra eū gesta cōficerent.
Nam itaq; q; de fide sunt duo motui:
z theodorus reliquit vero tres
motus: hoc est maris valēs z vesarius ab
his q; nūsi sunt sardice propter hāc cau

sam synodus celebrata est qui in synodo
libellos obtulerūt veniam postulantes:
qm in mareote p calūniā ex vna pte cō
tra athanasii gesta cōficerūt. Libellos
eorū nūc pre manibus habemus. Cui ho
rū nos credere z cōmunicare cōuenit im
perator: his q; primum s dānauerūt z ve
nitā postea poposcērūt: an eis qui adhuc
hec accusare cōtēdūt: Epicticus epi di
xit. O imperator nō fidei cā hodie neq;
iudiciorū ecclesiasticorū sermone facit:
sed vt apud senatores in romana cōstitu
tos vbe glouet quasi superauerit princi
pem. Imperator ad liberū dixit. Quos
ta pars es totius orbis qm tu solus ho
m: nē vindicas nephandissimū: vt orbis
terrarū pacē ecclesiāq; dissoluas: Libe
rius dixit. Nō eo q; ego sum solus fidei
cā minuet: nā z antiquus tres soli reper
ti sunt resistentes pcepto regis. Eusebi⁹
cunuch⁹ dixit: imperatore nostrū nabus
chodonosor fecisti. Liberi⁹ dixit. Nō sed
ita irrōnabiliter adiudicandus est hō q;
nō est examinatus: Nec ergo pto pūmi
tus generalē proferri subscriptionē cōfir
mantē fidē in nicca platā vt ita renoc
uit ab exilio fratribus nostris z in locis
pprijs resitutis: si hi q; turbas parūt ec
clesijs vili fuerint apostolice fidei cōsen
tire. Tūc apud alexādriā pueniētes ea
vbi accusati z accusatores sunt z defen
soz eoz examinata cā possum⁹ pferre sen
tētiā. Epicticus episcopus dixit. Sz cur
sus public⁹ nō sufficit subiecti episco
porū. Liberius dixit. Ecclesiasticę cause
publico cursu nō egēt. Ecce nāq; sus
ticiūt vsq; ad mare pducere suos episco
pos Imperator dixit. Que viduū susce
perūt formā: solui nō possunt. Plurimo
rum nāq; episcopozū debet valere sentē
tia. Tu solus es d amicitias illius sceler
ati defendis. Liberius dixit. Impera
tor nūq; audiuimus absente accusatore
iudicē eius scelera pferentē: nisi q; pro
pria videtur hec odia. Imperator dixit.
Omībus quidem nocuit in cōmuniōe
ne nulli tamen ita sicut mihi. Cui dum
non sufficeret interitus fratris mei ma
toris: neq; beate memorię constantē ces
sant in meis inimicitijs frequenter im
pellere: nisi nos maiori mansuetudine

Liber quintus.

detrahi impelleris momenta tēperassem.
Nulla itaqz mihi victoria est neqz cōtra
magnentū vel sylvanū nisi illū scelestū
ab ecclesiasticis rebz expulso. **Liberi**
dixit. Noli pēpos tuas vindicare inimi-
citas. Manus enī ecclesiasticorū ad san-
ctificandū vacare debēt. Quapropter sibi
ibi videt: inuocari ad loca ppiā sacer-
dotes et si concordēs apparuerint ei quē
nos i ppiā defendimus scōz fidē ortho-
doxam in nicēna synodo cōstitutā: tūc cōue-
niētes pūdebūt p mūdī pace et homo q
nō peccauit non reprobarē: inuisse. Im-
perator dixit: vñ est qz querit. Volo enī
te amplectēm ecclesiasticā cōmunionē
rome denuo destinare et propterea cōcor-
da paci et subscribis rome reuertere. **Li-
berius** dixit. Rome iā fratribz vale dū.
Maiores enī sunt ecclesiasticę sanctiōes
qz rome habitatio ciuitatis. Imperator
dixit. Ergo triū dierū spaciū ad delibe-
rationē habes svis subscribere rome re-
uertere: aut certe cogita in quēvis depor-
tari locū. **Liberius** dixit. Spaciū trium
dierū rōnem nequaqz mutare pōt. Qua-
proptervbiuis dirige me. Imperator au-
tē post duos dies examinato **liberio** et
nequaqz a suo pposito euocato iussit cū
libertate traciez exilio deportari. Egredie-
ti **liberio** imperator ad epēpasqz gētos
solidos destinauit. Tūc **liberius** deferē-
ti dixit. Vade da eos imperatori: op^o enī
h3 suis militibus erogare. Similiter et
augusta tantos ei dixerit. **Liberi** dixit.
Redde hoc imperatori op^o enī h3 hec ad
epēpas militū suorū. Si autē imperator
hec nō h3 opus det eos aurentio et epicti-
co. Illi enī opus hec habēt. Dūqz ab eis
nihil accepisset eusebius cunich^o obtu-
lit ei alios solidos. Cui **liberius** ait. To-
tus orbis ecclesias desolasti et tāp dā-
nato mihi hec affers: vade pūis disce
esse christiā. His itaqz gestis post tres
dies nihil accipiens missus exilio est.

Capitulum. xvii.

Critatis itaqz pro-
pugnator et victor trachiā si-
cut iustum fuerat vix puenit.
Duobusqz transactis annis cōstantius
rome venit. Procerum vero senatorūqz

coniuges rogabant viros suos vt con-
stantio supplicarent quatinus pastores
gregibus restitueret. Aiebant enim q
nisi flecteret animū principis eos ipse
relinquerent et ad pastorem illum maxi-
mum properarent. At illi dixerūt. Nos
furore principis formidamus ne forte
aliquam veniam promeremur. Sed vo-
bis inquit magis rogantibus soliti
paret. Et vñum alterius fieri aut pre-
ces suscipiet aut si flecti nequiverit sine
aliqua iniuria vos dimittet. Hoc cōsis-
lium mulieres ille laudibus martinū
proferēde percipientes cum ornatū sol-
to adierunt imperatorem quatinus et
veste sublimi insignes eas et nobiles ar-
bitratus reuerētiam eis haberet et par-
ceret. Adeuntes enim principem tali vo-
ce clamabant. Miserere tante ciuitatis
pastoris prouidentia non habentis a lu-
porum patet insidijs. At ille respondit nō
egere pastore alio ciuitatē. Esse nāqz pō-
tifficem qui eorum curam haberet. Post
magnum namqz **liberū** quidam diaconū
eius felix nomine fuerat ordinā-
tus. Is expositam in nicēa fidem incon-
cussē seruauit: sed corruptoribusqz
ne discretione cōmunicabat. Nullus ta-
men rome habitātium in basilicā in-
gressus est cū ille intus astaret. Hoc au-
tem etiam matrone ille imperatori di-
xerunt. Qua gratia fleuiss^o precepit il-
lum inter omnes egregium reuocari et
vtrūqz ecclesiam gubernare commi-
niter. His ergo literis in scirecū specta-
cula relictis populū clamabat iustam
principis esse sententiam vt sicut dupli-
citer colubus diuisi sunt speculatores:
sic oportere alterutrum his alterutrum
alijs presidere. Cum ergo punitus pū-
cipis literis sic fauissent: postea cōmo-
ni communi voce clamauerunt. Vñus
deus christus vnus episcopus. Ipse
enim voces et ego iustum ponere iudica-
ui. Post has vero christo amabilis po-
puli pias et iustitia ornatas voces san-
ctissimus quidem **liberius** est reuersus.
Felix autem recedens habitauit aliam
ciuitatem.

Socrates.
Capitulum. xix.

Capitulum. xix. et xx.

A tēpestiate leon:

Etio moriēte qui hereticum
etiaz diaconum ordinare
rat: eudocius germanice
episcopus que est ciuitas
tūc esset tūc rome presens fignit sibi
causam necessitatis incumbere: et impe-
tori calide locutus: quatinus ger-
maniciorem cuius prouidentia atqz cu-
stodia indigeret: petūt vt remicaret ad p-
riam. Quem princeps nihil prospiciens
dixit dimisit. At ille cubicularios co-
operantes habēs relicta ciuitate sua an-
tochenū usurpauit episcopatū. Hone-
stas nāqz studebat. Et cū. Ob quaz rem ni-
hil est cōsiliū facere sacerdotū: et or-
dinationē et restaurare diaconatus. Qd
nequaqz gestum est eo q magis valeret
vbi cōtra. Et cum qz Eudociū desiderū.
Et de his quidem tātum nosse sufficiat.

Capitulum. xx.

Quz igitur q art:

Emino conuenerūt oriētales
ea que de athanasio gesta
sunt faciturnitati tradētes
vñ studio coherēbat vñatius et valēs q
vñ in medio autem omoulianis con-
ferant dato libello romano pontifici
vñ tam dictus est. Isti nāqz semper ad
vñas pro tempore valentium declina-
vñ. Quorum adiutores erant germi-
vñ. Ergo in concilio presentium alter
vñ proponere conaretur: tūc vñatius
vñ debere suspendi: et suscipiendam no-
vñ expostitionē quā paulo ante scri-
vñ charulā pē manibus habēs: le-
vñ secūndū expostitionē fidei sy-
vñ palatū quā ibi quidem sicuti sōri
vñ. Arimino autē ostensa est. Cu-
vñ explar hoc est. C. Credimus in vñū
vñ deū patrē omnipotentē creatore
vñ et ante oia secula: et ante omne
vñ et ante omne qd opinari pōt tē

pus et ante omne perceptibile opinione
natū impassibiliter ex deo p quēz secula
perfecta et omnia facta sunt. Natus au-
tem vñgenitū solus ex solo patre: vñum
ex deo similē generāt patri secūdu scri-
pturas: cui^o generationēz nullus nouit
nisi solus q genuit cū pater. Vñum noui-
mus vñgenitū eius filiū nutu paterno
venisse de celis ad destructionē peccati
et natū ex mariavirgine: et cū discipulis
cōuersatū oēm cōplēse dispēationē se-
cūdu paternā volūtātē: crucifixū et mor-
tū et ad inferos descēdissē: et q ibi erant
dispēasse: quē iā itores inferni vidēs
expauctū et die tertia resurrexisse: et cū
discipulis cōuersatū: et quadraginta die-
bus expletis in celos ascēdissē sedere a
dextris patris: et vñū nouissimā die in
gloria patris ad reddēdū vñicūqz secū-
dū opera sua. Et in spiritu sanctū quem
ipse vñgenitus dei filius iesus christus
mittere compromissit generi hominū cō-
solato: et secūdu q scriptū est. Vado ad
patrem meū et rogabo eū et alium conso-
latoz mittet vobis spiritu veritatis:
ille ex meo accipiet et docebit et cōmemo-
rabit vobis omnia. Nomē vero substan-
tie et q simpliciter a patribus positi iā
populis ignoretur: et scandalū faciat: et
quia nec scripture hoc continēt placuit
abrogari et omnino nullā memoriā sub-
stantie in deo esse de cetero: eo q diuine
scripture nūqz de patris substantia filijs
meminerint. Similē vero dicimus alijs
patribz p omnia sicut sanctę scripture di-
cunt ac docent. C. His itaqz lectis cōsur-
gēs quibus hec displicebāt a iunt. Nō
fide egentes hic venimus. Integritā nāqz
seruamus quā percepiimus ab initio: s
magis vt si qua circa hec nouitas sit om-
nino phibeam^o. Si ergo hec q lecta sūt
nullā faciūt nouitatē: aperte iā anathe-
matizate heresim arrianas sicut et alias
hereses regula ecclesie tāp blasphemias
abiecit: qz enī blasphemiam arriū dogma
turbas ecclesie q etiā nūc sūt excitant:
atqz seditiones toto orbi terrarū valde
notissimū est. Hec ergo ppositio dum ab
vñatio et valentē reliquis suscepta non
fuit: ad plenū diuisit ecclesiam. Aliū nō
his q arimino sunt lecta cōsenserūt. Alij
f id

Lib. et quintus.

vero niceaz denno roborauerunt fidem. Deriserunt aut subscriptione illi lectionis: et maxime athanasius alexandrine civitatis episcopus in epistola quam suis familiaribus destinavit. Quam quod legit inveniet quod fortidictione sit plena. Theodorius. Decebat autem arriani convenientes armino: volentes hesperii suadere simplicibus: quod non oportet propter duo verba quod nec inveniretur scripta separari coram ecclesie: sed simile per omnia proferri filii genitorum: substantie vero tacere nomine. Sed fallacia sentientes horum omniunum pontifices eos abdicaverunt. Ipse vero literis insinuat: ruit imperatori proposita voluntate dicentes filios se esse patri nicei pariter et heredes. Socrates. Theodorus sciendum quod synodus quod visatam et valere: augmentum et germinum: gaudium et dimonium: eorumque socios condemnavit: arrianum dogma anathematizare fugientes. Qui propter hanc dantationem indignam ad principem celeriter advennerunt: portantes lectam in concilio fidem.

Theodorius. Apertus autem integras fidei regulam eorum epistola ad constitutum scripta monstravit. Cuius verba sunt hec.

Capitulum. xxi.

Iuxta iustione et

precepto pietatis tue olim dogmatizata confirmamus. In arminius namque ex universis occidentalibus civitatibus omnes convenientes simul episcopi: ut et fides catholica cognoscatur ecclesie: et quod contra sapienter panderent. Multum namque discipulanti nobis invenimus optimum esse statuta fidei antiquitus permancere: quam etiam prophete evangelice necnon apostoli per iesum christum dominum nostrum predicasse noscuntur. Qui et tui regni protector: neque salutis auxiliator: est: quatenus hanc tenentes custodiamus et custodientes ad finem usque servemus. Incongruum enim nephariis videtur ex his quod recte in seque diffinita sunt aliquid permutare: id est horum qui nicea communiter cum gloriosissimo constantino tuo patre et imperatore deliberata atque definita sunt. Quorum doctrina atque sensus: discuntur

atque predicatus est in omnium hominum auditus atque mentes. Hec fides sola arrianam heresim expugnavit et perdidit: per quam non illa sola sed etiam relique hereses sunt damnate. Cui vero addere quod incantum est: et auferre periculosum. Et siquidem horum alterum fiat: erit in multis facultas augendi quod volunt. Quapropter visatam et valens quam participes et concordes arriani dogmatis erant: a nostra sunt communione segregati. Quam ut recipere cognoscere debetis quibus peccaverunt penitentiam atque veniam impetrare possent. Et rescripta eorum hec ita se habere testatur: per quem criminamur etiam noscuntur. Erat enim tempus quo hec gesta noscuntur: quando mediolana synodus celebrata est presentibus ecclesie romane presbyteris cognoscere simul etiam post mortem dignissime memorie nominandi Constantini: cum omni integritate et examinatione descripta exposuisse fidei. Qui cum ab hac luce baptismate precepto discesserit: ad premia debite pacis abierit: incongruum esse iudicamus post illum aliquid novitatis admittere: tantosque sanctos confessorum et martyrum et huius dogmatis scriptores: inuentos esse despicere quod secunda antiqua ecclesie sanctione pro oia sapuisse noscunt. Quorum fidei deus in tempora imperii tui transmisit: per dominum nostrum iesum christum per quem tibi imperium tale concessum est: ubi nostri orbis terminos obtineat. Rursus ergo infelices isti: et sapientia vilissimi: sed visatam et valens presumptores nepharia impie cogitatione predicatorum semetipsos annuntiarunt: et veritatem terminum mutare conedunt. Dum enim secundum tuum preceptum concilii iura celebraverunt: illi concilium sue fallacie nudaverunt. Nitebatur enim calliditate quadam atque seditione aliquid novitatis insere. Huiusmodi enim mali hic capros invenimus germanum quandam et autem: quorum doctrina una quidem existens universam mole blasphemiarum trahere conprobatur. Qui cum videret nos neque sue voluntatis esse: neque concordes horum que male sapere videbantur: a nostro se concilio mutaverunt ut quasi aliud concili-

Capitulum. xxi. et xxii.

vere videretur. Erat vero tempus bene: quod etiam eorum aperuit voluntates. Sed non semper ecclesiastice cause in easdem curant concussiones. Nam turba atque seclio repetita universa confundit firmum nobis visum est ut que dudum decreta sunt legaliter immutabiliterque servent. Predictos autem viros a nostra communione secerimus. Quia causa legatos ad tuam mansuetudinem misimus concilii sententiam per nostram denuntiaturis epistolam. Legatos autem pre oibus ista precipimus ut veritate asserunt ex patris iustis rationibus exponentes: quod etiam tua religione instruat: quoniam non sicut ait visatam atque valens: est par si quod iustarum sanctionum fuerit immutatum. Quod enim par esse credenda est apud eos qui pacis iura subvertunt: Contentum enim a seditione per hec inter religionem civitates et ecclesiam romanam potius ouit. Quapropter tunc mansuetudinem supplicamus ut placidis auribus nos legatos et oculo tranquillo respicias neque ad iniuriam defunctorum nominum aliquid immutari permittas sed permittas non sinas in his que a progenitoribus definita atque sancta sunt quippe quos tua cum deliberatione atque scientia et spiritu sancto catholicis confirmamus. Ea enim quod ab illis nunc inveniunt: credendum quidem incredulitate. Interim non credendum vero credulitate. Supplicamus itaque ut precipias eos quod ad omnia loca detinent: quos et etatis gravamen et angustia paupertatis affligant: propriam remeare: ne desolate subleantur. Episcopi videant ecclesie permancere: super hec etiam hoc rogamus: ut nihil illi que iam terminata sunt aut addatur aut adimatur: sed omnia inviolata permancere: et ex a pietate tui patris et tuis legatos conservata tempore: neque de cetero nos fatigari et a propriis parochiis vacare possint: supplicantes deo pro pace tui imperii pariter et salutis quam tu in unitas in perpetuum largiar. Nostri legati eorum subscriptiones et nola referant etiam lectione diuine scripture religionem tuam poterit edocere. Socrates. Hec itaque synodus scri-

pist: per episcopos destinavit. Uratius autem et valens eorum precum inter aduentum derogaverunt concilio effundentes imperatori expostitione fidei quam portabant. Imperator: arriano dogmati favens indignatus adversus synodum: et visatam atque valentem potius honoravit. Quobrem et concilio fuerat destinati tardaverunt: non valentes impetrare responsum. Sero tamen ad synodum constitutus per presentes episcopo per huiusmodi scripta direxit.

Capitulum. xxii.

Onstadius victor

ac triumphator augustus universis episcopis armino congregatis. Semp equidem et pro oibus cogitare nos de sacra adoranda lege non ignorat nostra benignitas. Hec autem viginti quos vestra sapientia destinavit episcopos: legationis sue cliterim videre nequimus cum sit nobis necessarium circa barbaros iter. Et sicut nris decet alio pro ab o cognitione vultu diuine legis examinare. Iustum igitur eos in adrianopoli nostra sustinere regressionem ut cum universa res publica fuerit bene disposita: tunc quod gesserant dire possint. Ure autem scitari non videat onerosus eorum expectare regressum: ut dum redeunt nris vobis referentes responsus perducere possitis ad terminum concilii catholice vultu esse noscunt. Has litteras suscipientes episcopi talia denno rescripserunt.

Capitulum. xxiii.

Iteras clementie:

tue suscepimus deus deo amabilis imperator: quibus contra nec et propter necessitatem publicam interim non potuimus nostris videre legatos: nosque iubetis ut eorum sustinamus adventum donec que a nobis decreta sunt et nostris progenitoribus consonare noscuntur: ab eis pietas vestra cognoscat. Quobrem et nunc per has litteras protestemur atque firmamus nequaquam nos a proposito nostro recedere hoc etiam nris legatis iurimus Supplicamus igitur ut alio tranquillo et pacifico nre medicocritatis litteras relegi iubeas: ut illa que per legatos nostros mandavimus libere

Liber quintus.

ter accipias. Illud itaq; nobiscū cōsiderari tua mansuetudine debet quanta sit modo tristitia quantūq; mero: vt beatissimis rēpōndibus tuis tāte ecclesie priuate videātur epīs. Et ppter ea rursus tuā clementiā deprecamur domine deo amabilis imperator: vt aī asperitatem hyemis si tū vestre placet pietati nos ad nras ecclesias remeare pcpias quantum etiam nūc possumus oī potēti deo et dño saluatori nostro xpo eius filio vni genito pro tuo imperio solemnes orationes celebrare cū populo. **Cap. xxiij.**

Am hec scripsisset et modicum sustinissent tepus imperatore nullū donāte responsum ad ciuitates pprias recesserūt: pūnceps autē cū prius cōtēderet arrianā sectā p ecclesias feminare: occasione iuri sue illorū habuit discessionē dicēs: se cōtēptū eo qd pter inuisionē ei⁹ cōciliū vide ret eē solutū. Quapropter visatio et hys q circa cū permissione dedit cōtra ecclesias agendi fiducialiter quodcumq; placuisset. Explicationē nō lece in armini no fidei iussit per ecclesias italicas destinari: pceptis vt nolētes in ea subscribere pellerentur ecclesiis et in eorum locis alij subrogarentur episcopi.

Socrates. Capitulū. xxv.

Rattus aut eiusq; consentanei ab italia discedētes venerūt ad ciuitatē trachie noienicā. Quo breui tempore pmozates aliud fecere pculū. Et lectā i arminio expositionē fidei greco lter pates eloq; publicā cōfirmauerūt et postea diuulgabāt eā eē fidē q ab vniuersis saluipalio dictata erat cedita nicevī sicut tudine nois niceuī simpliciōres hac subreptiōe deciperēt: putabāt eū i nicea bi thime eē di cā fidē s; nihil pphit cistale pmetū. Post paululū nāq; cōfusi atq; derisi sunt. **Sozomenus. Cap. xxi.**

Propterea sentiens athanasius sibi insidias preparari nequaq; ad imperatorem ve-

nire presumpsit neq; hoc vtile iudicauit: sed electos ex egypto quinq; epōs: inter quos herapione thuminesem virū pcpia vita sanctū et ad loquēdiū valde copiosum: mittit ad principē tūc in occidēte degentē. Cū quib⁹ etiā tres pceptos p quos sibi placaret imperator et pro derogationib⁹ satisfacerēt inimicorū aliq; facerēt que ei vī ecclesiis cepe dirēt. Quibus uanigātib⁹ panlopost literē vicerūt imperatoris euocātes eū. Ob quā rē athanasius et ppls est turbatuscū neq; heretico imperatori obedire cautū esset: neq; reluctari sine periculo. Veruntū ire dissiuit et literaz pōitor: si ne effectu reuerfus est. Suppente autē estate veniēs alius ab imperatore missus cū pūncie iudicibus coegbāt eū. Cleroq; nimis erat infest⁹. Pōtro populum paratū videns ad bellū etiā iste reuerfus est. Nō multo post tēpore cōgregant ex egypto et libia legiōes. Et cū nūctiatum fuisset celari athanasī in ecclesiā q vocat theone assumēs milites dux eorū et hilariū ab imperatore denuo destitatu: inopinatē fracta i annis i ecclesiā introiuit. Et vbiq; requirēs athanasī nō inuenit. Dixit eū q; sepi⁹ diuino nūtio pericula multa fingerit sicut etiā de pūnciente hoc di sermen euasit.

Sozomenus. Capitulū. xxvj.

E his et huiusmodi modi factis: ei a deo pūnciatis a paganis et hereticis appellabāt magnus. Sermo nāq; fert eo q; aliq; quādo eo procedente per ciuitatē contrigit auolātē corniculam clamitare. Quo facto astans multitudo paganorū velut mago derogantes: petebant vt eis aperiret quid cornicula illa significaret. Ille vero fert siliētiō dixisse subidēs. Cras latina lingua dies vētura significat. Hoc ergo clamās tristē vobis certissimo significat diē imperatoris romani iussione. Et ita cōtigit vt athanasī sermo h; derisus fuerit venerit ad effectū. Altera nāq; die principis literē venit ad iudicēs: in dētes vt pagani sua ingredi nō pmitterent ad tēpla: neq; solēnes suppositiones festi-

Capitulū. xxviii. et xxxix.

uitates celebraret. Tūc ergo festiuitas totū venerabilis generalisq; destruxit. **Socrates. Capitulū. xxvij.**

Am igit frequen ter sicut dictū est athanasius pculā declinasset: clerus et ppls ei fauēs tenebat ecclesias: donec pscet⁹ vt dictum est egypti et dux nūcas cōtēderet eos et sustinētib⁹ geor: venit et ecclesias suo iure possedit. Qui pter schema et mores sacerdotū violē audacter et maxime circa athanasī nris et feminis velut tyrānus hērebat: necēsus popul⁹ pene peremerat eū: nisi nō rursus sequaces athanasī ecclesias multo tēpore tenuerūt. Quas iter veniēs dux egypti georgij noieit tradidisse fauētib⁹. Post hec autē exceptore pūncipiente multi alexādrinorū suppli cōtraditi sunt. Postq; etiā ipe georgius terribilior superuenit: et pūncipie mas odibilis tāq; q mouerit pūncipē ad multo ruz necē. Cui et vtiq; derogatū egypti monachi quoz gloriā multo vniuersa sequebat et vera eoz te timonia indicabāt: q; summe philoso phie virtute degebant. **Theodo.**

Qui igitur expositā fidē nice trachie oīs accusant milites veritatis: et pcpue habitantes hesperiā testantur litere ab eis ad illyricū destinare. Quaz literarū autor fuit ep̄s ecclesie romane tunc damianus qui post liberium pōificatus in tra suscepit multis virtutū oīnatus in la cōsortes ex italia atq; galliis in roma na vīc cōuenientes. Quoz nōia ppter multitudine ponere distulit. Tertius autem ep̄s talis est. **Capitulū. xxix.**

Amasus et valerian et ceteri ep̄i dilectissimi fratribus in illyrico constitutis sunt. Cre dimus sanctū fiti sunt. Perspicit itaq; vestra salubritas hanc solā fidem que nicea apostolorū auroitate fundata est esse perpetua fir-

uineris exponere: que videlicet a constitutis patrū nulla ratione dissentit per quos iussu est ceteros erudiri. Sed relatione gallicanorū venetorū fratrum quosdā heresibus fauere cognouim⁹. Quod malū nō solus cauere debēt ep̄i sed etiā reluctari cōtra ea que gesta sunt imperia aut simplicitate quorūdā prauis interpretationib⁹ deceptorū. Vtiq; ergo doctrinis non docet labefactari: sed magis patrū nostroz roborari sententiam. Auxenciū igitur mediolani pcpue in hac causa dñatū esse prescriptū est. Unde iussu est oīs in vniuerso romanorū orbe doctores legis: ea que legis sunt sapere et nō fidē doctrinis variis maculari. Itaq; dū pūncipio hereticorū cepisset neq; tia pullulare sicut etiā nūc blasphemianephandorū patet arrianorū. Tunc patres nostri trecenti decē et vto electi: habito tractatu in vīc nicea hunc mūz firmissimū contra arma diabolica statuerunt: et hoc remedio venena mortifera sunt expulsa vt pater et filius vniuersi diuinitatis vniuersi et vniuersi vniuersi magnitudinis debeat credi vniuersi essētie siue substantie simul et spū sanctus. Aliiter vero sapientes alienos esse a nostra cōione indicauerūt. Quoz terminū salutare adorabilēq; deliberationē corrūpere quidā alijs cogitationibus atq; temerare voluerūt. Sed in ipso pūncipio ab his ipsis qui in arminio renouare atq; retractare cōpellebātur vīq; ad hoc causa correpta est: vt cōsisterentur alia sibi circūuentione subrepti aut certe q; non intellexerunt patrū sentētie in nicea cōstitute hoc esse cōtrariū. Neq; eū pūncipio diciū aliquid fieri potuit p numerū arminio cōgregatum: quādo cōstat neq; ro manum ep̄iscopū cuius ante omnia debebat eos expectare decretum: neq; vni centū qui tantis annis ep̄iscopatum in uiolabiliter custodierunt: neq; alio talib⁹ prebuisse consensum: maxime dum sicut prediximus isti ipsi qui per cōuentionē declinasse videbantur ipsi denuo vrētes meliori consilio: hēc sibi displicere testati sunt. Perspicit itaq; vestra salubritas hanc solā fidem que nicea apostolorū auroitate fundata est esse perpetua fir-

Liber quintus.

mitate seruandam: et simul orientales hoc facere nobiscum qui se catholicos esse cognoscunt: occidentales etiam gloriari. Credimus autem languentes in isto conamine: non tarde nostram sperandam esse cōtionē: et ab eis episcopatus nomen auferri quatinus populi eorum liberati errore respicerent. Nullo enim modo a deceptione poterūt corrigere populum: qui deceptionis laqueo detinentur. Concorde igitur cum omnibus dei sacerdotibus etiam charitatis vestre sententia in qua vos stabiles ac firmos existere iudicamus. Sic ergo etiam nos vobiscum recte credere debemus vestre nos charitatis letificare reciprocis letis. Valere fratres charissimi. Sed et maximus athanasius in epistola quam scripsit ad afros taliter de ariminensi concilio disputauit.

Sozomenus. Capitulum xxx.

Is itaque prolatis quis recipiat. eos qui ariminese aut aliud concilii preter nicenū notare presumunt: aut quis non habeat eos odiosos qui respiciunt quidē constituta patrū: et ea que nuper arimino cōtētose atque violenter composita sunt preponunt: quis istis cōcordabit: hominibus neque propria recipientibus: nam in suis decē et amplius sicut predicti cōcilij alio tempore aliud conferentes manifesta sunt: quod singula eorum accusare noscuntur. Et hoc parum tur quod tunc indei proditores perpeSSI sunt. Nā sicut illi relinquentes solū fontē aque viuentis lacus sibi met foderunt qui aquā cōtinere nō possunt quod scriptū est apud hieremiam prophetam: sic et isti relinquentes vniuersali concilio soderunt sibi multa concilia que apud eos inania et virtutem nō habere manifesta sunt. Non igitur pariamur eos qui preter nicenū ariminese presumunt: vel aliud nominare cōcilij esse: et ipsi qui ariminese susceperunt ignorasse que in eos gesta sunt noscuntur: nā tacere potuerant: si istis enim charissimū cognoscentes et vos a vris qui tunc interfuerunt arimino: quoniam vrsatus et valēs eudoxius et auxētiūs simulas et mophilus cōdemnati sunt: vo-

lentes aliud quod statutū est nicea. scribere quando compulsi anathematizare arrianā heresim respuerūt cui potius patriocari conati sunt. Episcopi vero vere interisti dñi serui rectos credentes: pene dūcēti conscripserunt sufficere niceam solū modo fidē: et nihil amplius nihilque minus preter illā querere velle se scire. Hec enim etiam constantio significauerūt qui iusserat celebrari cōcilij. Socra.

Capitulum xxxi.

In terea macedoni. Ne vias constantinopolitane verbi puritas et unitas turbaretur: ex citas ministris propriū languoris aduersus ecclesias: et in curio quidē eleuissē fecit ebn: in his comedia maratonum: qui pūmū dyaconus fuerat: habens studiū constituendi monasteria virorum ac seminarum. Is itaque macedoni episcopatu potius affligebat eos qui illi consentire fugiebant: et nō solū orthodoxos sed etiam monachos: sciens eos quosq; substantialitatis nomen suscipere. Quorum eph agelius persecutione facitē fugit. plurimi vero insignes viri detenti: nolentesq; eī cōmuni care puniti sunt. Qui post tormenta violenter cōtionem ore suo suscipere et tenere compellebantur. Ligno nāq; ora hominum aperientes: eis sacramenta deponebāt. Porro mulieres et paruulos arripientes communicare cogebant. Si quis vero contradiceret: mox plage vincula et tormenta sequebant: ita vt etiā feminarū cōmunicare nolētū māmillas i arca cōpimentes abfenderēt. Aliarū vero aut ferro aut onis ardētib; eadē mēbra conburerent. Quod ego ab arono sene dē cadem supplicia est passus audiri. Socrates. Hec igitur macedoni pro christi stantitate ore sunt actiones: cedēs: pugne: sollicitationes: intestina bella. Quere non solum apud eos qui ledebantur: sed etiam apud familiares ei odium vehementer excitauerunt. Offendit autem etiam ipsam imperatorem. Et pro hoc et p. alta huiusmodi causa. Adonius in qua erat arca constantini principis corpus habens: ruinam minabatur.

Capitulum xxxii.

Idcirco custodes eius et qui ad orationē intrabant erant positi sub timore. Macedonius ergo cogitauit imperatoris ossa transferre ne arcam ruine casus cōpumeret. Hoc agnoscentes populi proinde dicebant: nō oportere principis ossa migrari ne quasi exoriri ossa viderent. Ob quā rē induas partes populus est diuisus: alij dicētib; nullā esse migrato mortuo lesionē alij asserentibus esse nephas. Cū quib; etiā erat omnis defensores. Macedonius autē parumpedens verba contradicentium transiit corpus imperatoris in ecclesiam vbi corpus iacet martyris acatij. Quo facto cōcursum discordantium populorum ad illam venit ecclesiā: ad manus vrs peruentum est: ita vt multi hominū morerentur et vestibulū ecclesie ac vicina portio sanguine cōpleretur. Hoc agnosces imperator: transiit cōtra macedoniū et propter eos qui mortui sunt et q; corpus patris ei; absq; illius cōsilio migrare presumperit. Relinques ergo gubernatōre desperatū partū cesarem iulianū: ipse pergebat ad orientem.

Theodorius. Capitulum xxxii.

Contius igitur anthiochenus eph cū esset arrianus. A languore suū celare nitebat. Vidēs diuinos sacerdotes et populi et alios dicētes: eph patri et filio: alios gloriosū patrem et spiritus scō: ipse sub si-
leto dicebat orationē et nihil aliud an-
dēbat assātes nisi cū diceret in secula se-
colorū. Et si quidē hoc nō maligne fecis-
set diceret q; p. concordia populi fieret.
Sed q; et cōtra milites veritatis acueba-
tur: nō nisi hereticos puebat: ostē-
debat celare pestē modo amore ppli mō-
formidine pressus imperatoris qui filiū
dissimilē phibuerat dici. Ea siquidē tē-
pore ecclie magister eumoniū d. arri-
blasphemā suis opinionib; auxerat: in
diaconatū ordinē ministrabat. Sed fla-
nā et diodorus monachicā dē ample-
ctēs vrs: clare aut p. aplicitis dogmati-
bus laborātes ebi anthiocheni ledē re-
darguerūt q; pietatē gerebat insidias

dicētes quia elegissent virū studiū ma-
gnis imbutū: q; impetratis cā culmē sum-
plisset potētē atq; ad ecclesie cladē dy-
conarus haberet nomē. Mirabant autē
etiā ab applica cōione suspēdi: et hesperā
venietes eaq; callide gerebant aperire.
Hoc metus leoncius ab officio suspen-
dit eū. Alij tñ reb; fonebat eū. Porro
mirabilis illa societas. i. S. flautan
et diodorus sacerdotali ministerio nōdū
potiti populis tñ nūmū cōplacētes: no-
ctib; ac dieb; cūctos ad zelū pietatis ar-
mabant. Isti nāq; primi in duas partes
choros psallētū diuidentes ex successio-
ne dauidicā melodiam cātare docuerunt.
Et hoc in anthiochia primum fieri cepit.
Et dispium ad terminos totius orbis vsq;
peruenit. Istis diuinis amatores ad se
pulchra martyriū puocātes: vigilas ce-
lebrabāt cū illis laudātes deū. Hec leon-
tius intus phibere qdē iudica. Cū it-
incursū cū videret multitudinē valde vi-
ris illis optimis adherere. Sed vrs mā-
suetudie s. monū poscebat ab eis vt ha-
festiuitates in ecclesiis potius celebraret.
Cui quidē calliditatē integre cognosce-
res qd inuebat egerūt et amatores suos
ad ecclesias cōgregarūt: vt alacriter deus
p. cordi voce laudaret. S. leontius flexus
nō est vt a sua malicia tēperaret. Multū
nāq; mā s. uetudinis gerēs stephanij sta-
cite: celauit iniquitatē. Hos enim aduer-
sarios dogmatis recti suscipiēs h. turpem
habētes vitā ad ipse cytheratus tñ iordi-
nē et dyaconatus euerit. Hos autē q; vni-
uersis virtutib; ornabātur: et applica do-
gmata defendebant: absq; honore dese-
ruit hac gratia. Cernis qdē multos ha-
bebat hereticos: populi vero maxime pro
dogmatū rectitudine decertabat ita vt
neq; doctores illorū blasphemā suā nu-
dare p. sumeret. Quid aut flacitas et ste-
phanus atq; ledicius pietatis et iustitie
anthiochie gesserint op. p. p. scriptio-
nis exiit. Nos aut ad reliq; veniamus.

Capitulum xxxiii.

Ermanicia ciuitas est in termino cilicie syrie et capadochie constituta. Huius vrbis ecclesie presidebat eudoxius: qui

Libet quintus.

moriente leontio abripuit anthiochie se-
dem: et cepit sua ferocitate vineā vastare
dnica. p̄p̄s iā celabat sicut leonti⁹ ma-
litiā suā: sed aperte ap̄p̄is dogmatib⁹
repugnabat: et orthodoxos multis cladi-
bus affligebat. Eo tpe anciran ecclesie
post marcellū basilus presidebat. Eus-
tachiū s̄o sebastie armenie: qui in-
dignitatem eudoxi et rabiem cognoscētes: cō-
stantio in occidēte posito literis suis in-
dicauerūt. Erāt em̄ imperatori notū: p̄
pter claritatē vite eius fauore potiebā-
tur. Quod dñs cognouisset cōstantius an-
thiocenis scripsit: q̄ non B ipse eu-
doxio ecclesie cōcesserit presulatus sicut
ille vulgabat: ipsūq̄ eudoxiū expelli et
penas gestoz suoz in nicea bithinie da-
re precepit: in b̄s ibi celebrari consiliū.
Ipse em̄ eudoxius egerat apud pontes
palatū vt in nicea synodus ageret. Sed
omniū prescius densi agnoscens futura
ac si iā fuerint gesta: quodā terremoto
terribili phibuit cōcilii celebrari. Pluri-
mam nāq̄ ciuitatis partē terremoto il-
le destruxit: et multos habitātū iteremuit.
Hoc agnoscētes qui cōuenerāt ad suas
reuerunt ecclesias. Arbitror em̄ hoc dei
sapientia gestū in illa nāq̄ ciuitate ad-
uersus arriū a sanctis patrib⁹ ap̄lice fi-
dei doctrina plata est. Et forte sc̄ba con-
gregatio potuit illic sentire cōtraria: vt
arrianis accusatio eo noī p̄p̄bēret: quo
magis simplices capere possent tāq̄
illā veterē synodū p̄fētes. Sed eccle-
siarū p̄spector citius soluit tale cōcilii.

¶ Sozomenus.

¶ In momento huiusmodi tēpore ciuita-
te concussa: neq̄ fugere poterūt sed pu-
mo experimēto periculi sunt perempti.
Micitur autē ante C q̄ fieri istā cla-
dem quēdam visatū militē p̄uēdisse
genere persanū: qui sub licinio confessor
effect⁹: relictas militiā in turre ciuita-
tis diuinā p̄ham exercebat. Cui super-
na visitatio aperte precepit exire de ci-
uitate passura q̄ post paululum fierent
manifesta: quo facto cū velocitate ad ec-
clesiā currens nūtiāuit ecclesiasticis vt
dño supplicarent q̄ eos ab imminenti
periculo liberaret. Quib⁹ cū videretur
esse ridiculū reuersus ad turrin p̄on⁹

lachrymas cepit effundere. Inter ea ter-
remotu superueniente plurimū perierūt:
reliqui s̄o oper agros et montana dispersi
sunt. Ursatius autē in illa turre repertus
est mortu⁹. p̄nus iacēs sicut solebat ora-
re. Sermo tū est quia anteq̄ moteretur
rogauerit deū vt prius ei⁹ finire vitam
q̄ clade inspicere ciuitatis in qua p̄u⁹
p̄m agnouerat et ecclesiasticas videbat
participatus esse p̄ham. Is em̄ cōuersa-
tione digna etiam demones effugabat.
Quodā nāq̄ tēpore dñi aliquis demonio
veperetur euaginato gladio cepit p̄o-
tas discurre ciuitatē. Cūctisq̄ fusiō-
bus occurrere ei solus et nominās p̄fer-
mone mūdauit virū et fecit ab illo furorē
re q̄scere. Inter cui⁹ diuersa virtutū or-
namēta etiā hoc meminisse conueniret.
Erāt draco ante nicomediam qui trāse-
tes suo statu perimebat: habebatq̄ cubi-
le circa quandā vallē. Quo veniēs vīsa-
tius orauit. Tūsponte egrediens ille ser-
pens ac secundo caput percussit inter-
emptus est. Vbi mihi retulerūt qui eun-
dem visatū viderunt.

¶ Socrates. Capitulum xxxiii.

¶ Tūc igit de alia

synodo quā velut ad inhar-
arinū h̄s cōcilii in oīēte.
Cōstantius imperator sic
ri iusserat pauca narrabo.
Egerat em̄ primitus vt in nicea bithi-
nie cōgregarent ep̄i. Quorū cōuētū p̄o-
hibuit maxim⁹ terremoto. Hoc em̄ cō-
tigit cōsulatus cinia et cerialis: octana
die mēsis augusti. Tractabāt ergo trā-
sponere synodū in vicinā nicee ciuitatē.
Qd cū displicuisse rursus volebāt l̄thar-
so cilece puenire. Deinde placuit apud
seleutiā isaurie q̄pocaf aspera celebrare
cōcilii. Qd factū est p̄sulari cūcibit ip̄i
ch. fructūq̄ qui cōuenerūt numero cētū
sevaginta. Cū quib⁹ aderat vn⁹ in pala-
tio clar⁹ noīe leonas. Quo p̄sente: q̄nē
fidei p̄ponēda imperatoris iniebat ora-
culū: simulq̄ p̄ceptū fuerat adesse laurici-
tū militē isaurie dñe vt in quo op⁹ cētū
ep̄is ministraret. Cōuenerūt ergo vicesi-
mā septima die septēbris mēsis et sub ge-
stoz cōfectione disputabāt. Aderāt etiā

Capitulum xxxiii.

inceptores vtrinque partis verba signan-
tesq̄ sub vno apud sabiniū colle. et repe-
runt. Mos autē capitulari ista descri-
bimus. Prima liquidē die leonas inuit
vt q̄ videretur vnicuiq̄ p̄ponerent. Por-
to qui p̄sentes erāt nō p̄u⁹ dixerūt quāli-
bet mōli edam esse questionē: nisi reliqui
cōuenerūt. Erāt em̄ absentes ep̄i macedo-
nias p̄stantinopolitanis: basil⁹ ancyre
et alij quidā accusari timētes. Et mace-
doni⁹ quidē lāguorem finxit: patrophil-
lus oculoz dolorē et alij similes adinuc-
nerūt occasiones absentie. Dūq̄ leonas
etiā illis absentibus p̄ponendā diceret
questionē: rursus aiebant ep̄i non aliter
quēq̄ fieri nisi impetitoz vita discute re-
tur. Accusari nāq̄ iā fuerāt. Cyrell⁹ hie-
rosolymoz eustachius sebastie armenie
et alij quidā. Ob quā rem cōtentio inter
p̄tes exorta est. Alij nāq̄ dicebāt vitas
accusatoz discutiendas: alij vero ante fi-
nem nihil esse querendū. Mouebatq̄ q̄o
nem imperatoris diuersa sententia. Cu-
ius literis nunc de fide prius agendum
nunc accusatoz cōuersatione legebat.
Ipe causa p̄sentes ad schisma p̄duxit
et in duas partes synodi multitudo diui-
sa est. Antus em̄ partis dux erat acatius
resane palestine: georgius alexandrie:
vrsatius tyri: eudoxius anthiochie quos
alij triginta duo secuti sunt. In alia par-
te fuit: georgi⁹ laodice syrie: sofroni⁹ p̄o-
patopolcos passagone: elius sicri q̄s
plurimū sequebantur. Cūq̄ placuisset vt
prius de fide questio moueretur: hi qui
dem qui erāt partis acatij niceā fidem
aperte negauerūt. Alij s̄d dictare in-
iebat. Alterius vō partis numero plu-
rimos omnia quidē nicēti cōcilii recepe-
rimo de sermone consubstantialitatis tā-
timodo querebātur. Multis igitur iter
alter: vt cōtentionib⁹ vsq̄ ad vesp̄rā
generatis: non istine siluanus tarsensis
vicesil ecclesie: voce magna clamauit di-
cens non oportere nonā dictari fidē sed
vidū in anthiochia expositā tpe dedica-
tione debere: seruari. Quo dicto sequa-
tes sunt egressi. Alteri⁹ s̄o partis. prule
nunt fide anthiochie recitata: quam rele-
gatos soluerūt illa die cōcilii. Alteri vō
die cōuenerunt in oratorū selentie ia-

nuasq̄ claudētes reiecte fidei subscripse-
runt. Subscribebāt autē etiā pro absen-
tibus p̄sentes lectores atq̄ dyaconi q̄
quos rare se ferre hāc diffinitionem ab-
sentes p̄stebantur. Acatius autē et alij
partis eius querebātur eo q̄ ecclia clau-
sa subscriberent dicentes ea que occulte
gerūtur improbitatis suspitionē plenissi-
ma sunt. Ipe autē faciebāt volētes aliā
fidei explanatiōē. Ipse quoq̄ eam quā
preparatā habens legit ibi quidē iudici-
bus lauricio et leone studēs cū robur ac-
quirere. Ipe ergo die secūda sunt gesta.
Tertia vero die leonas rursus cōgrega-
re partes festinabat cōsōz. Quo die nec
macedoni⁹ defuit cōstantinopolitanus
nec basil⁹ ancyre. Dumq̄ ambo in vna
parte puenissent denū qui circa acatij
occurrere noluerunt: dicentes oportere
p̄u⁹ de p̄cilio elici eos qui p̄iā fuerant
cōdēnari: qui accusabantur in p̄senti.
Cūq̄ cōtentio cresceret egressis eis qui
positi in accusatione videbātur et qui cir-
ca acatium sunt ingressi. Tunc itaq̄ leo-
nas ait libellū sibi datū ab eis qui cum
acatio erāt: celans dogmatis esse dicta-
tionem. Et cum p̄sentes ep̄i tacuissent
aliquid quidā nō expositionē fidei libel-
lū cōtinere iudicātes mox fidei acatij cō-
scriptio euz p̄oemioj hoc mō relicta est.
¶ Mos qui cōgregatissim⁹ selentia isau-
rie sc̄m imperatoris volūtate hesternā
die. v. kal. octobris: omne studiū habui-
mus cū disciplina ecclesiasticas seruare
pacē et de fide cogitare cōstanter: sicuti et
cepit deo amabilis imperator noster Cō-
stantius sc̄m p̄pheticas euangelicasq̄
vores: et nihil p̄ter scripturas superin-
ducere in ecclesiastica fide. Quia s̄o alij
qui in cōcilio alios nostrū iniuriis affe-
cerūt: alios loqui phibuerūt alios reclu-
serūt inuitos: et dānatos secum ex diuer-
sis p̄uincis habuerūt: necnō et eos q̄ cō-
tra regulas ordinati sunt introduxerunt
secū: ita vt vndiq̄ tumultu synodus im-
pleretur: sicuti et vir clarissim⁹ comes leo-
nas et vir clarissim⁹ dux p̄uincie laurici⁹
inspexerūt. propterea hec interloquimur
q̄n nō declinamus expositā cum autori-
tate fidem in anthiochia dedicatione
proferentes eam: licet patres nostri illo

Liber quintus.

tempore ad subiectam cōcurrerint que-
stione: qm multos turbauit cōsubstantia-
litas nomē p̄terito tpe et vsq ad p̄sens.
Nec rō q̄ dicit innotatū ab aliquibus
de dissimilitudine filij apud patres: hac
ergo gratia omouit et omocionem id est
eiusdem substantie et similitudinis
nomē adiūm? tanq̄ scripturarum ex-
tranēū anomoeon. i. dissimilitudinis ver-
bū anathematizamus. Et oēs hmoi exi-
stētes ab ecclesia alienos existimamus.
Similēvero filiū apud patrē aperte pro-
ficemur secundū aplm dicentē de filio q̄
est imago dei inuisibilis. Cōficemur au-
tem aut credimus in vnū deū patrē om-
nipotentē factorem celi et terre/ visibi-
lium omnū et inuisibilij. Credim⁹ autē
et in vnū iesum xpm filiū eius ex eo natū
impassibiliter ante oia secula deū verū
ex deo vni genitū lūmē vitā veritatē: sa-
tis: voluntatē: per quē omnia facta
sunt in celis et in terra siue visibilia siue
inuisibilia. Hūc credimus in cōsumma-
tione seculorū pro destructiōe peccati as-
sumpsisse carnē ex sancta virgine maria
et hominē factū passum pro peccato no-
stris: ac resurrexisse assumptū in celis se-
dere in dexterā patris: et iterū vēturū in
gloria iudicare viuos et mortuos. Credi-
mus et in spiritū sanctum quē paracletū
i. consolatorē nominauit saluator domi-
nus noster promittēs postq̄ tret discipu-
lis cū esse mittendū: quē etiā destinauit
per quē et sanctificat credēs in ecclesia:
et baptizatus in nomine patris et filij et spūs
sancti. Eos autē qui preter istā fidē aliqd
quicq̄ predicant a catholica ecclesia de-
cernim⁹ alienos existere. Nec est acatij
de eius fide platio cui subscripsit et ipse
et cōsentientes ei numero quē paulo an-
tea p̄dixim⁹. Et hac fide lecta phroso-
mus p̄p̄eropolcos passagione hec ver-
ba clamant. Si p̄ singulos dies p̄p̄is
egredere liceret fidei veritatis integritas
nō manebit. Nec quidē sophionus ait.
Ego autē dico q̄ si ab initio hec vba de
nica fide dixissent: qui ante eos et post
illos fuerūt ois potuit cessare contentio.
Tunc ergo plurima inter alterutros ob-
hoc p̄pter eos q̄ fuerūt accusati vba di-
cētes et audientes. Quarta die cōueniē

tes oēs rursus mouebāt cū contentione
sermone. Inter quos acatij his verbis
sua sententia patefecit. Si semel nica-
na fides mutata est: nihil p̄hibet etiā nunc
aliā dicere fidē. Ad hec eleusius cū
hec verba respondit. Presens cōcilij cele-
bratū est nō vt anathema dīcat: neq̄ vt
fidei explanatiōe suscipiat tās nō ha-
bēs eā: s̄ possides patrē fidē: hac vltimā
vitā mortēq̄ custodiet. His ergo verbis
eleusius sententiā occurrit acatij: fidē pa-
trum vocās antiochia declarant. Cui
recte quilibet poterit obuiare dicens.
Quomodo patres hos nominas o Eleu-
sie dūz illorū nō recipis partes? hi nāq̄
qui nica cōueniē cōcordantes in con-
substantialitatis verbo p̄ fide sancta pro-
prie dicuntur patres eo q̄ tēpore p̄cesse-
runt: et qui postea antiochia cōueniē
ab illis sacerdotij iura suscepērunt. Si
autē hi q̄ antiochia cōgregati sunt pa-
tres p̄p̄ios negauerūt consequēter illorū
rum posterij patrum destructores secuti
sunt. Quomodo ergo et quorū illi fidē im-
probam respuerūt? Si autē illi nō habue-
rūt spiritū sanctū qui per offitium manus
impositionis accipitur: neq̄ isti sacerdo-
tū perceperunt. Quō em acciperet a nō
habētib⁹ qd datur? hec obijcere ergo
responsa poterit quilibet eleusio. Et cū
hec itaq̄ gererentur ad aliā venire qd
nem. Quod em acatius in fide que lecta
est simile dixit filiū patri: consulebant al-
terutros secundū quid esset similis fili-
patri. Et qui circa acatij erant dicebāt
scdm voluntatē solūmodo nō secundum
substantialitatem patri similem filiū esse. Alii
vero oēs etiā secundū substantialitatem de-
clarabant. In hac ergo cōtentione tota mā-
serūt die. Et acatij arguerūt qui in suis
sermonibus quos cōscripsit similem per
ois patri filiū dixit: nunc autē scdm sub-
stantialitatem simi ē denegant. Quib⁹ multū
cōtendentib⁹ et ad nullā cōcordiā vēnē-
tib⁹ surgēs leonas celiū soluit. Et iste
fuit terminus synodi sententia congrega-
ti. Altera nāq̄ die rogatus vt intereiret
noluit: dicēs direct⁹ sum ad cōcordiā cō-
ciliij: vobis distantibus adeo nō possum.
Quo facto nec qui circa acatium ad
nōdum concurrere voluerunt. Altera

Capitulum xxxv.

terop in ecclesia veniēs acatij et q̄ erāt
eo vocant: vt d̄ cyullo hierosolymoz
q̄ habet ex examinatio. Sciendū itaq̄
qm cyullus iā fuerat accusat⁹ atq̄ dāna
qm sepe euocat⁹ ad iudiciū duobus
annis iugiter delinquit metues accusan-
tes. Cōdēnatus autē appellatiōis libellū
p̄dicatorib⁹ destinauit: iudiciū mai⁹ ap-
pellas: cui appellatiōis p̄sensit etiā p̄stan-
tius impator. Hoc itaq̄ solus et p̄m⁹ pre-
ter eccl. asticā p̄suetudinē atq̄ regulā
cyullus fecit ebs: vltimū in publicis iu-
diciis libellis vtet⁹ appellatiōis. Tūc
ergo in selecta iterfuit iudiciū dāsi. Et ob
hoc epi acatij eius cōsentaneos euoca-
bant vt de accusationib⁹ agnosceret de
cretū cōe p̄terent Euocabāt igitur etiā
alios quosdā qui fuerāt accusati et semet
ipsos p̄tulerant ad acatij. Quibus post
crebra citatiōe nolētib⁹ occurrere dā-
nauerunt. Et acatij: georgij alexandri
et vianij tyri: theodolum cherapenum
et georgij theodori philadelphie: lidie
magari infulē mililene leontij: tripole-
m germanicie fuit: postea vero antio-
chie p̄rie inuasit ebatum. Damnauerūt
p̄nter et p̄trophij q̄ et ipse a dorotho
p̄sbytero accusat⁹ euocat⁹ noluit obe-
dire. Hos itaq̄ dānauerunt. Ex cōcaue-
runt autē asterij: eusebiū augarū/basilijū
p̄p̄eum/fidelem/euticum magnū et en-
ne halvra sic eos manere decernētes: do-
monēp̄pos cruerunt. His actis damna-
uerunt celebiat⁹ eoz iparochijs innotie
runt ep̄m. Quē cōprehēdentes qui cir-
ca acatij erant: leone et lauricio tradide-
runt eis quibus exilio destinatus. Quo fa-
cto ep̄i qui ordinauerāt amianū cōtesta-
tione obrulerūt leone et lauricio. Acatij
p̄sentantes ei⁹ dicētes synodi iudiciū
p̄sset violatū. Cūq̄ nihil agerēt p̄stati-
onem sunt p̄lecturi que gesta fuerāt
panderent impatori.

Gezomenus

Capitulum xxxv.

Hinc terminum habuit synodus

habet synodus in sententia cōsti-
tuta. Qui nō voluerit subli-

vniversa cognoscere exceptorum debet
acta relegere. Post hec ergo talia gesta
sunt. Consentientes quidā acatij ad im-
peratorē q̄ prope p̄ueniūt. Alteri ve-
ro partis ep̄scopi singuli ad p̄p̄ia sunt
reuerſi: decē tantūmodo eorum cōi decre-
to missi: venientes ad principem invene-
runt ducentos decem ab ariminenſi con-
cilio. Porro sequaces acatij iā agebant
vt potentes palatij eorum tuerētur par-
tes: et per eos fauor illis ardebat impe-
ratoris. Dicebant enim alios qdē sibi
met cōsentire: alios autē ecclesiasticis pe-
cunijs esse corruptos alios incōgnitū
li seditionibus. Nec agebat acatius na-
tura versutus: et p̄paratus ad intelligē-
dum atq̄ dicendum cum etiam inigne
haberet ecclesiam: id est eusebij p̄p̄i-
li. post quē eius tenebat ep̄iscopatum et
gloriabatur cum se habuisse doctorē.
Et cum talis esset persuadebat facile qd
volebat. Cum igitur constantinopolim
ex viroq̄ concilio essent ep̄scopi viginti
et aliqui q̄ sine casu p̄sentes erant: pri-
mo quidem iubentur vt de eccl. questio-
ne iudicaret p̄senti bus maximis pro-
ceribus honoratus: quem non anteq̄ mal-
tum tempus imperator ab vrbē roma re-
uertens primum prefectum vrbis constā-
tinopolitane constituit. Postea vero etiā
ip̄o constantio cum iudicibus audien-
te: capitur circa fidem eccl. egrotare ita
vt etiā imperator et alij quasi circa blas-
phemia eius verba commouerentur. Di-
citur autem acatium eiq̄ cōsentientes
primum se hanc heresim ignorare finis-
se: et sub velamento quodam egisse cum
principe: vt ipse cum suis proceribus iu-
dicaret credens eorum non posse vinci
sermonibus et magis necessario capi iu-
dicantis auditus: ac sine cōtentione p̄-
ualere conamen hereseos. Cūq̄ hoc per-
fici nequiuisset: p̄ferri scripturam pro-
latam ab arimino et sententiā synodo mis-
si hanc suscipere deposcebant. Et cum
questio esset de substantie nomine ture-
tiādo firmabant q̄ nō illatenus dissimi-
lem secundum substantiam filiū fateren-
tur: seq̄ paratos hanc heresim abdicare
dicebant. Et quoniam inopināte occide-
tales nomē substantie in arimino relique-

Libertus quintus.

rant necessariam huiusmodi scripturas esse faterent. Dicebant autem quod si nomen substantie taceat cum nomine substantie et illud quod de consubstantialitate decretum est sine dubitatione tacebit: quod plurimi occidentalium sacerdotum reverentia nice in illis nimis amplectebant. Hanc autem etiam imperator scire est laudare: conscriptionem considerans multitudinem arimino congregatam. Et quod non peccaret quod simili patri filium dicere idem esse virtute credens substantialiam et similes substantie professionem nihilque intellectu differens nisi nomine: que scriptura divina nesceret hanc ergo suam habere episcopos concordare precepit in arimino fidei concilio. Cumque se in altera die pararet ad consulatum quod prima die mens Ianuarii romanorum more celebrabat tota die et maxima noctis parte expedit inter eos certamen habere donec scriptura ex arimino delata subscriberent christi a sententia venientes. Capitulum. xxxv.

Actius autem et quod cum eo aliquantulum tempore constantinopolim commorantes euocauerunt episcopos ex bithynia: inter quos erat et macharius macedonensis et vilius gothorum episcopus. Qui omnes numero quinquaginta convenientes confirmaverunt arimino lectas conscriptionem adjucentes ut de cetero nequaquam substantia vel esse notaret in deo. Et propter hanc scripturam omnes alias aut factas aut facienda penitus abdicari. Quo facto ecclesia dyaconatui ordine deposuerunt tanquam heretice sapientie: et qui per ecclesiasticam constitutionem quedam humane sapientie facta preberet: ad dialogos plenos blasphemie diceret: atque turbas ecclesiasticas et seditionis auctor extaret. Dicit autem ab aliis quod non cum integro corde deposuerunt: sed volentes se principi commendare eo quod dicerent ista sapere. Videntes autem imperatoris indignationem quam circa macedoniam tunc habebat: etiam cum deposuerunt. Et elevisi circa basilicum anagire et orationis fandi coram dyaconis pergam. Et dum in dogmate viderentur habere discordiam tunc tempore depositionis memoriam eorum non fecerunt: sed culpas eis omnibus inferebant singulariter

per quas eos asseriebant in ecclesiasticis regulis deliquisse. Cosmomenus. Capitulum. xxxvi.

Inter quos episcopus illud quod hierosolymorum deposuerunt tanquam eusebio helipidius concantes: et cum ista sapuerant eis quod in mutine merantur congregati. Inter quos etiam ipse venerat et tanquam post depositionem in palatinis facit concione participare fuerat cum basilio et georgio laodice civitatis episcopis. Cum enim cyrilus hierosolymorum suscepisset episcopatum de iure metropolitane tendebat cum acatio cesariense palati netanque sedis apostolice pontifex. Nec ergo in antiochia constituti derogabant alterutris tanquam non saperent recte de deo. Nam et paus uterque submer in suspitione esse videbat. Alter quod arrium dogma laudabat: cyrilus autem predicantes substantialitatem patri filium sequebatur. Invenientes ergo tempore iacati: cum sententiis submer episcopis cyrilus per huiusmodi deposuit. Cum famas hierosolymorum provinciam occupasset tanquam in episcopatu necessitate ciborum turba respiciebat egentium. Cum pecunie ad sustinendum non essent: vasa sacra atque vela destruxit et populi necessitati subvenit.

Theodorus. Imperatoris igitur animus hoc commovet: et maxime quod acatius per cyrilum nosse machinatus. Sacra namque vestimenta famolissimi impator constituit ad honorem hierosolymorum ecclesie dederat machario illi pontifici civitatis: vasa circumamictus in ministerium sacri baptismatis adimplet: quoniam erat auro sericeoque ertata. Cyrilus asseruit vendidisse: eaque vestimenta emisse quodam thimelicu salatore. Sed dux ea fuisse indutus ipsa salatore cecidisse atque comitum morti contraditum. Cosmomenus. Hanc ergo causationem acatius huius episcopatu deposuit. Manatos igitur episcopos ex videret constantinopolitana fugaverunt se ctatores acatii. Sibi autem sentientes de positionibus in illorum nolentes subscribere cum essent numero decem apud semetipsos interim habitare preceperunt: et neque ministerio fungi neque ecclesias gubernare per diu

Capitulum. xxxviii. et xxxix.

ad subseriberet. Et si non ageret penitentiam intra menses sex et omnibus placitis agere illis illo concilio preberet scripto consensum et ipsi deponeret. Quo facto contententes eis episcopi per singulas provincias alios ordinarunt. Cumque talia cogitarent concilio episcopis atque clericis scripserunt ut hec observarent atque perficerent: hoc ergo non post multum tempus macedonio successit eudoxius basilio athanasius eleusio eunomius qui postea eunomiane preceps fuit hereseos. Porro per eusebio melecus ecclesie sebastene suscepit episcopatum. Socrates. Leontias in constantinopolitana urbe adiectione expositionis fidei. Sed nos laudamus expositionem viri aliquando repetentes: eorum numerum quoque degerimus. Capitulum. xxxviii.

Nicenensis concilii i dedicatione athienensis: exponere geminam divitiam. Tertia vero est quod galatia dignoscit. Quarta eudoxii que in galatia destinata est. In sirinio tres dictate sunt quarum una i arriano cum consilatu relicta est. Porro octava i selencia ab acatio scripta edita est. Ultima constantinopolitana adiectione scripta est. Erat enim additum ut neque substantia neque substantia diceret in deo. In hac et vilius gothorum episcopus tunc primo concilio fuit. Nam tunc predicti nicenensis amplectentes fidei sequens theophilum gothorum episcopum: qui presens in concilio nicenensi subscripserat. Actius igitur et eudoxius cum suis constantinopolim de quibusdam alterius partis episcopis eodem in mari certamen habebant videntes induriam contra macedonium principem prius condemnauerunt cum tanquam plurimorum necesse auctorem: et quia dyaconum in communicatione captum in communione susceperat. Socrates.

Capitulum. xxxix. Episcopo liquidem macedonio eudoxii synodus antiochie sedem constantinopolitana i uasile ecclesiam suam

dio fultus accatius: qui obliti suorum suis indicibus contraria sanciverunt. Nam cum prius dyaconum deposuissent eo quod ex galatia transisset i pgamum non cogitantes quod actus fuerat eudoxii ad sedem aliam migraverunt. Quo facto lecta fide arimino cum augmen to quod ipsi in constantinopolitana urbe adiecerant vbiq; direxerunt: mandantes ut qui non subscripserunt iussioni imperatorum exilio miteretur. Ignoraveruntque susceptionem et alios orientibus sibi concordibus: et patrophilo sciropoleos episcopo: quod de scientia ad propria mox redierat ciuitatem. Eudoxio liquidem constituto constantinopoli tunc etiam maior ecclesia que dicitur sophia dedicata constantinopolitana decimo: et iuliani cesaris tertio quinquagesima die februarii mensis. Eudoxius enim cum sedisset in sede illa prius voce que vbiq; vulgata est protulit: dicens. Pater asebii filius eusebio. Ista duo greca verba divinos habet apud grecos intellectiones. Asebii enim dicitur et impius et sine cultu. Eusebio dicitur et pius et bene colens. Cum dixisset hec verba turba generatim populo quasi patre dixisset impius filium non prius. Quo facto nolite inquit turbare ad ea que dixi. Pater enim asebii est quod nullus colit: filius autem eusebio est quod colit patrem. Hec cum dixisset eudoxius turbas quidem sedata est: multis vero risus complevit ecclesiam. Hactenus illud dictum cum derisione permansit. His enim heresiarche seductionibus sermonibusque vacantes ecclesia lacerantur. Huiusmodi ergo termino etiam synodus constantinopolitana conclusa est. Cosmomenus. Cosmomenus et eius socii non cessabant: sed congregati antiochiam quod eis undique placuerant destruebant: et ex conscriptione que arimino ex constantinopoli fuerat lecta non me similitudinibus abscondere nitabant et per omnia substantia atque voluntate dissimilem esse patri apud filium: et non essentibus facta iro ducebant sicut arrio primo placuerat quibus etiam confentiebant. Quod enim post arrianum: primo aperte huiusmodi minus vti presumptis. Quapropter si ne deo vocabatur: eumque sequaces propterea dissimiles et non essentialiales sunt dicti ab his qui i antiochia consubstantiali

Liber quintus.

tati cōsentiebant. Hos ergo dūz require
rent cultores nicēni cōcilii cur in exposi-
tione fidei sue deum ex deo filiū dicētes
dissimile: ex non extrāribus nominare pre-
sumerēt: his sermonib⁹ respōdebāt. Sic
dictū est deūz ex deo sicut habetur apud
apostolū. Olasūt ex deo. vnus ergo om-
niū fili⁹ dei. ⁊ ppter eas positū est in expo-
sitionibus sū scripturas. ¶ Socrates.
¶ Spūus verbi princeps fuit gregorius
laodicensis episcopus: qui cū talia doce-
ret ignorauit quādamodū apostoli pro-
phetas superiori tempore origenes la-
tius examinatus atq; interpretatus sit.
¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. xl. A

Interea dum ad
huc Athanasius celaretur/
georgius in Alexandria
crudeliter paganos affi-
ciebat et aduersantes sibi
met chūstianos: utrosq;
etiā coquebat ad suam venire senten-
tiam / et respuentes afficiebat. Erat em
apud sapientes odibilis quasi despiciēs
eos ⁊ iudicibus imperans. Apud popu-
lum vero quasi tyrannus vt vltra poten-
tes elatus: precipue tamē paganos op-
primebat quos sacrificare ⁊ paternās se-
stuitates agere prohibebat. Tunc enim
milites ⁊ egypti ducem armatos in ciui-
tatem introduxit imaginez ⁊ ornamenta
templorū abstulit / quod ei postea causaz
nectis adduxit. Cyillus liquidē deposito
⁊ sicut predictū est: apprehendit hie-
rosolymorū ecclesiā herenni⁹: ⁊ post illū
heraclius: post quē hylarius. Hos tunc
enim illā ecclesiā gubernasse percepit
mus vsq; ad imperiū theodosij pncips:
quando rursus cyillus ad propriū re-
meauit episcopum. ¶ Socrates. Cap. xli.

Igitur macedoni⁹
constātinopolitana pulsus
ecclesiā damnationē nō se-
rēo q̄scere respuebat. De-
clinauit ei ad eorū partē q̄
apud selētū acatū cū suis socijs deposue-
rāt. Misitq; legationē ad saironiū ⁊ eleu-
siā quatin⁹ defenderēt expositā pūi an-
thiochia fidē: ⁊ postea selētia roboratā et

sitis substantiā fidei diuulgāda ē pmonitē
ad quē cōcurrūt multi familiarit⁹: q̄ nāc
ab eo macedoniani vocant. Quicūq; esse
in selēno cōcilio acaciū declinauerunt
apte vbi sū substantiā sancierūt tūz
pū: hoc nō manifesto iudicio declarāz
sent. Est em opinio apud multos: qd non
inuētū sit macedoni⁹: sed magis maratoz
nū nicomedē. epi. vñ etiā mararoni vo-
cant: ad quos eustachi⁹ expulsus de se-
bastia cōfugit. Cūq; macedoni⁹ sanctus
spūs cōprehēdere in tractatu diuine tri-
nitatis declinaret: tunc ⁊ eustachi⁹. ego
inquit neq; deū notare spūs scīm patior: me
q; creaturā vocare psumo. Prop⁹ hāc er-
go causā spiritui repugnātes appellat
hmoi psonas hī q̄ in cōsubstāntialitatis
expositione concordāt. ¶ Sozomenus.
¶ Cū itaq; macedoni⁹ ecclia cōstātinop-
olitana fuisset expulsus nō ea q̄ acaciū
atq; endori⁹ sapiebat: s; credebatur magis
filiū dei deū polā: ⁊ sū substantiā simile
esse patri. Scīm hō spūs nō eorū rerū esse
participē s; ministrū ⁊ perhibere officiū
⁊ quicūq; de sanctis angelis dici possunt.
¶ Socrates. Capitulum. xlii.

Est sequaces acaci
cū in Anthiochiam magno
studio cōuenerūt acaci pñas
q̄ simile dixerūt filiū patri.
Et cōsulari sequenti. i. thauri ⁊ florētij cū
euzomēa gubernaret ecclesiā apera:
toze ibidē pñituro pñci qdē rursus moue-
bāt ea q̄ dudū placuerāt dicētes oportet
re sermone similis substantiā auferri ad
expositionē fidei tradere: ⁊ eā in arimmo
quā cōstātinopolitani nō celebrāz apte
dicētes: qd p oia dissimilis fili⁹ est patri
dicētes: qd ex nō extrārib⁹ esset si. nū pñcauerat
nō solū sū substantiā: s; etiā sū volūtātē
⁊ ex nō extrārib⁹ esset si. nū pñcauerat
ri: cū qd⁹ erant secretiores ecclij. ¶ Theo-
dore⁹. ¶ Si liquidē tēpēstare dū pñcauerat
accusaret eudorij inter alios eustachij
q̄m de fide inquit exāminationē vñ fieri
imparoz eudorij cōsidera. bīaspheusia.
Obmilitat ei⁹ expositionē iter alia sic ha-
bēre. Que dissit. pñerunt dissilia sū sub-
stantiā sunt. Un⁹ de⁹ pater ex quo oia en-
ex quo ⁊ p quē. Dissilia igit fili⁹ deo est

Capitulum. xlii.

patri. hac lectione cōmotus imperator
restituit eudorij si fareret suā. At ille ne
pauit dicē qd esset ecclij. Quē dū iussisset.
imparoz adduci requisitus i; ei⁹ nō iurit:
sua esse pñsus est: i; exilio destināt.
Eustachij uerū etiam eudorij ita sapere
pñmabat erigēs vt scripturā anathe-
matizaret ecclij. Quod licz tarde fecit th ⁊
pñcauit quod prius ⁊ postea pñcabat.
Deinde etiā ipse erigebat vt ille omou-
is anathematizaret qd scripture nō ha-
beret. Tūc siliu⁹ ⁊ ex nō existētib⁹ in-
quis: ⁊ creaturā ⁊ alteri substantiā scripta
miss⁹ sunt. Iustū ergo est hec abdicari/
quod ⁊ imperator quoq; decreuit vt fie-
ret: qd licet cū difficultate fecerunt. Quo-
modo erigebat vt ⁊ ipsi omouis abdicā-
ret. Tūc disputatiue atq; veraciter sylua
ait. Si ex nō existētibus non est neq;
creatura nec ex alia substantiā deus. Uer-
tūc igit cōsubstāntialis est genitor patri
⁊ ex deo ⁊ lumē ex lumine eadēq;
⁊ ex genitorū naturaz. Tūc imperator
ratū ecclij interminatus ē eis. At illi
potestate inquis habes puniēdi non th
nos patri statuta destruiamus. Tūc im-
perator illos pelli iussit. ecclesijs: ⁊ p eis
alios ordinari. Tūc eudorij cū tyrāni-
ce pñstātinopoleos teneret ecclesiā pulso
euzo cizicteu omniū ordinauit episco-
pū. Et ecclij l scriptis abdicauerūt. Cui⁹
nidebatur ecclij cōsentes: scripserūtq; geor-
gij qd fuerat gestū. ¶ Scitā synodus cō-
stātinopoli: B polim cōgregata dñō ho-
notabili alexādrine ciuitatis epō geor-
gio salutē. Synodo respōdētē ecclij pro-
pñer nefandas ei⁹ ⁊ plenas scādalis scri-
pturas: scdm cōsequētiā ecclesiasticarū
functionū sup eo ab epīs factū est qd de-
ecclesiā facit extrane⁹: ⁊ a nobis hec mo-
do pñcesserūt: vt neq; ad lectionē cuius
pñcauerat nefandē ei⁹ epistolē: sed abij-
ciatur eo quod vehemētē inutiles sunt.
his em abieci⁹ etiā anathematizādū
cū si permanet in eo ppositū. cū sequaci-
bus suis. Cōsequēs em erat: vt oēs in sy-
nodo cōueniētes epī deponerēt auctorē
scādolorū: schismatī in omni terraz. or-
dī facerētq; inter ecclesias: ⁊ scōcordaret
vñ sentētia cōtra cū iuste placata: sed extra

vota spēsq; nostrā faras ⁊ stephanus: he-
liodorus ⁊ theophilus: in nra sentētia cō-
cordare noluerūt neq; in eius depositio-
ne suscribere cū scz faras etiā aliam ve-
sanā arrogantiā eiusdē accusaret ecclij. Vi-
cebat em cū asperiora psumere atq; dia-
xisse qm ea qd⁹ hacrenus celasset apo-
stolis: reuelata sibi met affirmaret. Post
huiusmodi vefanos supbosq; sermones
a membrato sera de ecclia p testatos lecti
precib⁹ nequerūt: vt in nostra fieret de-
terminatione cōcordes. Uerū nos lō-
ganimitate detēti: multo tpe sustinui⁹
eos: nūc indignātes: nūc rogātes: nūc fir-
terminātes: nūc iterū supplicātes: vt cō-
uenirēt nobiscū ⁊ cōfons omni cōsilio de-
finirēt. Sustinebam⁹ ergo si forsitan au-
dirēt si forsitan intelligerēt si forte pspici-
cerēt. Cūq; multo tpe nobis. pñratibus
nō flecterētur sequi sentētia sup pñcato
viro placā esse ecclesiē honorabiliorē q̄
viroiū amicitias iudicantes fininui⁹
cōtra eos ex cōmunicatiōe ipsi sex mēsiū
ad agēdū penitētia: eis dātes induciā
vt si in hoc tpe cōuerterētur ⁊ cōsentirēt
definitioib⁹ fratris suorū susceperēt in
ecclesiā ⁊ pñtā fiducā charitatēq; repa-
rarēt. Si vero sine penitētia pmanerēt:
amicitiasq; holm regulis ecclesiē cōcor-
die nre pponerēt tūc eos epātus dignita-
te esse iudicamus extraneos. Quib⁹ de-
positis necessariū erit vt in eorum locis
ali cōstituantur epī quatenus legalis ec-
clesia cōpetētē sumēs ordinē sibi: ⁊ cōcor-
det epīs vcz vniuersis seruātib⁹ vñculū
charitatis: eadēq; cū perfectione dicen-
do in vno intellectu vñq; essentia.
¶ Ut ergo cognoscas que concilio pla-
cuerunt: hec tue reuerēcie scripta trans-
missimus: orantes vt grata chūsti ita cu-
stodiens pacifice ⁊ legitime regas sub re-
constitutis ecclesijs.

Capitulum. xlii.

Unc enim eccliam
eunomius suis libris ex-
altat ⁊ hominē dei vocat:
multisq; fauoribus hono-
rat. S; tūc ⁊ abdicātib⁹
eū interfuit ⁊ ab eis epales ordinationē

Liber quintus.

suscipit ipse. Eudorius igitur & acatius
cū suis p̄bētes cōsensu hīs q̄ in nicea
trachie gesta sunt: pro basilis et elensio
alios cōstituerūt ep̄os de q̄bus superius
cancū loqui nūc cēso de. Eunomio solū
habito sermone narrabo. Igitur cū eleu-
sio vno cizicēnā ecclēsiā percipisset eu-
nomius & populi salubritatē videret. Eu-
dorus atq; imperatōrē cōspiceret seue-
rem cōtra eos q̄ creati cōstēbātur vni-
genitū dei filiū cū cōpūit vt celaret hūc
sensum: nec eū aperiret inuestigantibus
accusatorib; dicens Eunomio quoq; qm̄
opportuno tēpore predicabim; q̄ modo
celamus & ignorātes docebimus & cōtra
dicētes aut flectemus aut cogemus aut
punimus. His p̄missionib; persuasus
Eunomius obūbātā proferebat impie-
tate. Sed q̄ diuinitus sunt educati sermo-
nibus vidētes dictū illi calliditatē mole-
ste qdē ferebāt. Aperte vero cōtradice-
re presumptionis opus & nō sapiētiē indi-
cābāt. Circūponentes ergo speciem libi-
met heretice p̄auitatis & hoc se esse sin-
gentes: accesserunt ad domū eius rogan-
tes vt eis expōneret aperte dogmatis ve-
ritatem: nec pateretur huc & illuc eoa di-
uersisq; ferri doctrinis. Tūc ille accepta
presumptiōe sensu qdē celabat aperuit
quibus dicētib; nimis esse nephariū vt
non oēs sub eo cōstituti veritate fruere-
tur. His & huiusmodi seduct; verbis in
conuentu ecclēsie suā blasphemā reue-
lauit. At illi zelo suas alas accendentes:
ad cōstantinopolim perrexerūt: & priuuz
qdē apud eudoriū inscripserūt eunomū
quo eos nō suscipiētes adēdres principē
testē illius cum gemitu p̄diderūt. Dice-
bāt enī post illi dicta impia esse q̄ arrii.
Pro his indignat; impator precepit eu-
dorio vt educeret eunomū & cōmunitas
cerdotio nudaret. Cūq; frequenter ab ac-
cusatoribus ip̄ortunitatē passus eudori;
declinaret: adierūt rursū impatorē ige-
mīscētes: qz nihil quod p̄ceperat fecis-
set eudori; sed tānā despiceret ciuitatē:
blasphem; eunomū pareuntē. Tūc cō-
stantius expulsiū se interminat; eudo-
rium est nūc eunomū iudicā dum deduc-
eret: conuictum in accusatione puni-
ret. Hoc metuēs eudorius scripsit euno-

mio vt de cizico fugeret sibiq; reputaret
qui nequaq; eius monitionibus obedi-
set. Verū eunomū metuēs abscessit qdē
sed cōtūmeliā non ferēs: produciā qdē
accusabat eudoriū. Iesumq; se et cū a-
serebat ac deinde gregē p̄prie cohōtis
instituit. Quicūq; enī ei; dogmatis con-
cordiā sequebant; ab eudorio recesserūt
proditiōe occusantes eius sociatēs: se-
metipos eunomio qui hacten; ab illo nō
mē h̄re nōscitur. Hinc ergo heretice; fas-
ctus eunomū ip̄ietatis cumulo augit ar-
rii blasphemias. Quis vero arrogantiē
seruēs passioni p̄prie probat fecisse col-
legium: ipsa q̄ sunt gesta cōclamāt. Nas
cū abdicatus eius fuisset & expulsus cū
eo egressus nō efflicet doctor; eū & ei
hoiem nominaret sed mansit cōmunitas
eudorio. Cū autē impietatis penas ep̄os
retar ratiū nō habuit cōnū decretum
sed ordinant ep̄iscopos atq; p̄bēros
ep̄iscopali dignitate priuatis.

¶ Socrates. Capitulum. xliij.

Et idem tempus

In laodicia syrie duo erant vi-
ri vno nōle nūcupari. Pa-
ter atq; nati vterq; diceba-
tur apollinaris. Pater p̄s-
byteri dignitate functus filius autem
habēa lectoris officiū grecorū ambo do-
ctores eloquiorū. Pater grāmaticus si-
lius erat rhetor. Pater nāq; cum fuisset
alcrādrinus genere & prius docuisset in
bereto: postea venit laodiciā: & veniēs du-
xit vxo- & filiū habuit apollinarē. Tūc
igitur ambo exercebātur cū ep̄iphaniū
sophista: & cū essent eius amici valde fo-
uebat eū. Hoc metuēs theodotus laodi-
cēsis ep̄s ne frequēti cōfabulatione so-
phiste declinaret ad paganitatē phibuit
ne ad eius scholas accederet. Qui pars
impēdētes ep̄m ep̄iphaniū amicis mō-
gis amplecebant. Postea georgi; theod-
doti successor cū eos p̄bēre nō potuisset
ser ambo p̄mūde priuatis. Tūc apol-
linaris filius arbitratus iniuriāz frenū
eloquiū timore sophistice inuitatē et
ipse introduxit hereseos. Que nūc ferunt
nomē ab inuētoze gerens. Sunt enim
quidā excitatos eos aduersus georgium

Capitulum. xlv.

non tantū propter predictā causam: sed
q̄ videbant eū varia dogmata p̄ferentē
& nūc quidē p̄ficientē similē patri filius
sicut erat selecta cōstitutū: nūc autē in ar-
nanā declinare sententiā. Quapropter ve-
lut opportunā sumētes occasiōē abse-
derūt. Cūq; nullus eis intēderet sub sche-
mate religionis pestē hereseos introdu-
xit. Et priūz quidē dicebāt aliam a deo
verbo in disp̄satione incarnationis nō
assumptā. Deinde quasi penitētia ducti
corrigētes semetipsos adiecerūt. Animā
quidē assumptā q̄ tamē nō haberet mē-
tem: sed deū verbum esse pro mēte in ho-
minem assumptū. Circa hoc itaq; solū di-
cunt esse corrupti q̄ theodotus noie vocatā
tur. Nā trinitatē cōsubstantialē esse p̄fisi-
temur.

¶ Theodotus.

¶ Capitulum. xlv.

Am inter hec ta-

Constantius rex p̄sari p̄ra roma-
nos castrametaret cōstan-
tius cū magno exercitu ve-
niēs ad antiochiā fugauit
holles. Qd nō milita ro-
manor; egit: s; de q̄ colitur a romanis.
Trophēi ergo nūc studeo narrare victo-
rie. Quib; quā quidā antiochiā migdo-
niā vocāt in termino posita est periscarū
romanarū terrarūq; p̄uierat ep̄s atq;
reor & dux iacob; apostolice gratie ra-
tione illustrat. Cur digna laudādaq; mi-
racula in hac historia p̄scribere aut enu-
merare superuacaneū iudicam. S; vñ
sūmmodo eius opus causa narrationis
inditā. Iuuis igitur ciuitatē romanā
cū septuaginta dies iugiter obseruaret
& multas quidē cepisset ciuitates: pluri-
mas circa hāc molimina posuisset: & val-
de tam fossata pro capiēda urbe fecis-
set: eam nequaq; valuit obtinere. Postea
vero per se impetum migdoniū fluminis
per ciuitatē mediā: p̄p̄eratis: a lōge re-
flectes & vtrasq; ripas eius faciētes cel-
lantes vt aquas in collecta cōcrefecerēt: q̄
vi maior posset irruere. Cū vidisset iam
enā illas quas fecerant sublimēs ripas
impleri subito auferentes quas fecerāt
caractas dimiserūt impetū fluminis

contra murū q̄ vehemētiē aq̄ne pondus
nō ferēs est inclinarus & cecidit. Quo fa-
cto ingredies aqua cum magno impetu
etiā aliā partem muri vnde fluitus sole-
bat exire: cū magna ruina deposuit. Hoc
saporis inspicies credidit se sine pugna
capere ciuitatē. Et illa qdē die denit
vrsundus fluminis purgaretur: & posset
ambulari per fluiū. Altera vero die cū
oi militia credens p̄ loca ruinosa muro-
rū ciuitatē intrare vidit murū ex vtraq;
parte fabricatū. Ille nāq; sacratissimus
homo orationibus milites coarmanit et
altos vrbis habitatores. Quo factor mu-
rum restituit & propugnacula fecit q̄bus
repelleret accēdētes. Et hoc nō ad murū
veniēs egit: sed intra tēplā sacerat; dño
supplicās adimpleuit. Porro saporē nō
solū muri fabrica terruit: sed etiā altera
visio perturbauit. Vidit enim stantē su-
pra murum quēdā imperiali schemate
circūactū: & tā purpurea q̄ dyadema
te resplendere. Arbitratus autem esse ro-
manorum imperatōrē mortem minatus
est eis q̄ nūtiauerant nō illuc eū esse: p̄s-
sentē. Quibus affirmatibus vera dixisse
& constantiū antiochiā cōmorari ex vul-
tu quē videbat agnouit eorū verba esse
veracia: & ait deū bellū gerere pro roma-
nis: Cūq; hoc grauitē haberet infelix fa-
gittā dimisit in aerem. Et eūz vidisset qz
in corpore cū iachari nō potuit tñ vesa-
nie sue impetu non recessit. Tunc igitur
est vir mirabilis & cōscriptor egregius
apud syros sacratissimo iacobo supplica-
bat vt veniret ad murum: & vidēs barba-
ros maledictionis iacula piratos emita-
teret. flexus ergo venerabilis hō ascen-
dit in quandā turrū & cū milia milium
videret exercitus: aliā maledictionē eis
nō petiit: nisi cūctos & cūctos vt p̄ parua
animalia supernam virtutem potuissent
agnoscere. Orationē vero secute sunt ne
bu le sciniforū & culicū: & elephatorū qdē
p̄ muscidas cum sint cōcaue equorū ves-
ro aliorūq; inuentorum aures simit &
ne res impluerunt. Et illi ferre vim par-
uo tum animalium nō valentes: fessores
suis ductoresq; ex cūctos dorsis proiece-
ru at: & diruptas acies cōfuderunt: exer-
citusq; relinquētes summo impetu fas-

Liber quintus.

giebat. Hoc modo ter miserrimus imperator paruum clementis correctione in se cognoscens factam a deo habente pro uidentiam animarum eum pie colentis: suum exinde reduxit exercitum: confusio nem non uictoriam ex illa obsidione perci piens.

¶ Capitulū. xlvj.

De itaqz tēpoze cō-

Istantinus anthiochia mora batur. Et partico plio quiescente rursus colligebat episcopos cogens omnes dene gare uerbu et uinissubstātie et alterius substātie. Quē cū endorius post leonici anthiochenaz abrupisset sedē. Deinde pulsus post multa cōsilia. cū cōstātinopo litānū inique tenuisset episcopatum an thiochena ecclesia pastore priuata vide bat. Tunc ergo cōuenientes epi cū essent plurimi et vndiqz cōgregati dicebāt im peratori oportere punitus pastore cōsti ni et ita cū illo de dogmatibus cogitari.

¶ Capitulū. xlvij.

Alio tempore sacra

Istantinus melecus ciuitatez quādam armente regens: et barbaros edocens quies tem habere videbatur. Quem putantes arriani sibi consentire: petierunt a cōstā tio vt anthiochene constitueretur presul ecclesie. Cū quibus etiam orthodoxi pro pter claritatem eius uite et salubritatem rectorum dogmatum: in eius subscripse re decreto: ipsūqz decretūz ytraqz pars eusebio famosateno commēdauit episco po. Veniente siquidem magno melecio occurrit ei populūz vtriusqz partis. Cūz quibus iudei pariter et pagani desiderā tes famosissimum videre meleciūz. Tūc imperator et ei et alijs qui exponere pote rant iussit vt populis explanarent locūz illum: dominus creauit me ab initio via rum suarum in opera sua precipiens vt exceptores eorum verba conscriberent. Et pūmum quidez georgius laodicie se torem heretice pestis euomuit. Post: quē ncartius cesarie quādam nūsus proletrē mediam doctrinam: multum ab illorum blasphemā recessit non tamen summiuz

apostolice integritatis dogma seruauit. Tertius autem magnus surrexit melecus et rectitudine regule in sacra dispu tatione monstrauit. Nam veluti quodaz pondere veritatis utens: et qd plus et qd minus erat euitauit. Cūqz turba vniuer sa faueret rogās vt breuē eia doctrine daret imaginē tres ostēdēs digitos. Illi inde colligēs duos et vnum tenēs. Illi laudabilē protulit vocē. Tris sunt qz in telliguntur: sed tanqz deo disputamus.

¶ Sozomenus. ¶ Cap. xlvij.

De tēpoze fertur

Earchidiacone eius ecclesie ad hec eo loquēte extēsis manu eius os obstruissē. At ille suā sententiāz mā nū clariuz qz voce signauit. Tribus enī apertis digitis et denu clausis et vno tñ digito rursus extēso pollicis schemate de uulgabat: qz tres vñ sint. Deinde archi dyacono ei* manu ore demisso tenēre libe ra voce clamabat nicensū seruari debere conciliū. ¶ Theodorius. ¶ Cōtra hanc doctrinā arriani calūniie linguas exas cuerūt sabellianū asserentes sanctūz esse melecū. Ob quā rem principi suaserunt vt in porā puinciā exilio mitteret. Et sa ctus euzoi* aperte arrianū dogma lau dauit. Hūc cum arrio magnus alexāder dyaconatū priuauerat. Hoc itaqz facto christianus popul* ab hereticis diuisus in apostolicā ecclesiā positaz loco qd dicit vetus conueniebat. Annis nāqz triginta postqz magnus eustachius fuerat expul sus orthodoxi arrianoz onera sunt per psserunt mutationē vñle sustinentes.

¶ Sozomenus. ¶ Sequaciūz est melecij cōmunicare noluerunt hi qd ab initio nicensū dogma seruauerāt dicētes: qz arriano decreto melecus fuerit ordinatus et sequaces ei* ab illis sint baptizati: ob quā rem anthiochena ecclesia in aliā ob quā rem anthiochena ecclesia in aliā diuidit partē. ¶ Theodorius. ¶ Cōtra hoc viderēt orthodoxi hereticos crescere ma gis impietate et apostolice dogmatiz melecij pulsum et euzoiūz hereticū ordinatū verborum memorati sunt que dicta sunt loth. Salua inquit salua animam tuam

Capitulū. xlix. et l.

ad hec etiaz euangelici verbi dicentis. Si oculus tuus dexter scādalizat te: au te eum et proice aba te. Idem et de ma iu et pede dñi sanciente qui etiam adie citans. Melius est em tibi vt pereat nūa mēbra tuā qz totum corpus in gehē nā mittatur.

¶ Capitulū. xlix.

Oro mirabilis

Eusebius cuius dudum memini decretūz fuisse cō mēdatū vidēs preuicacitōne pēpōz circa melecij meditatam: ad suā reuerfus est ciuitatē. Arriani vero scriptum testimonium me lecus cōstātio suaserūt vt mitteret: qui decretūz i melecio factū ab eusebio reuo caret. Tunc missus est veredarius qui hoc velociter adimpleret. Cūqz venisset imperatoris verba nuntiasset tunc eu sebius ammirā dūz: pūmū inquit depo sitū non restitūz nisi dēs qui tradiderūt tē: indignatus imperator denu misit vt rediret: qd acceperat adiciēs scripto vt redire noller dextera manū eius ab sanderet: verbo tñ tubēs illi quem misit ut faceret qd habebatur in literis. Cūqz iustolam legisset eusebius: et inuenisset penā ab imperatore dictā cūz dextera manu obtulit sinistrā ambas incidi pe nās. Nā decretūz inquit nō dabo claz ar riane pestis indicij. Hūc eius firmitatē cōstātiūz vidēs laudauit egregie. Die rāz em et impij resistentium sibi laudes em gestoriū magnitudine superantur.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulū. l. A.

Ecce igit apud orie

Itales agebāt ecclās. Inter ea iulian* cesar bello deuic tus barbaros apd rhenū su iūz residētes alios qdē pere gre medio critate uite atqz māfuetudine multo grat* eēt ab eis appellat augu stinus hoc facto nūhil de pñatio cogitans pñates ab illo factos honoribus mulce bat et ad illi* inuidiā literas pferēbat qd pñas i italiā barbaros induxisset. Re

pēte vero religiōe mutata cū prius xpia nus esse putaret semetipm pñificē noia uis et veniēs ad tēpla paganorū sacrificia bat subiectis talia colere sua debāt. Cū qz cōstāti* ppter bellū pñicū anthiochiā moraret: sperans ille qz line bello posset illi pñicū detinere ad cosagebat iudicēs se velle cōstātio satisficere tāqz nō spēre sed volūrate militū in suis imperij fuisse pñis. Dñ itaqz qz dñ ad hos terminos ac cessisset vindemia tā collecta: circa occa sum plia daz vnaqz denu fuisse platos. Insup etiā vñbrē ex aere descēdētē in eius veste simul et ceteroz guttas singu las crucis formasse signacula. Hoc facto videbat et ipsi et alijs qz vñbris extra tps illatio bonū rei pñdēt indicij. Imber aut cadēs vestē supra quā ceciderat ro boraret. Alij nō dicebāt vñbris signū qd pter tps sit significare pñitionē impera toris ad instar huiusmodi boroz. et par in tēpo: is fore ei* imperiū. Porro de cru ce dicebāt pñūtiare hoc signūqz sit ces leste dogma xpianorū et oportet signari cūcos crucis indicio vñ cognoscit qz di uersa interpretati quā dixerat impator: pñitate fraudan nō sunt vñrū em oportu ne dictū sequēs tēpus offēdit. Cum au dret itaqz constantius contra se venire iulianū iustitione belli partē derelicta cōstātinopolim veniebat. ¶ Socrates. ¶ Et mox socrinis inter B. cilas at qz capadocas munitis cogitatōe appople xie passiōe defunctus est pñulatu Thau ri et florentij tertia die nouēbus mensis anno vite sue quadragesimo et quinto ex qbus tredecim cū pñe regnauit viginti quinaz post illū. ¶ Sozomenus. Quoz des functo iulian* quidē tā trachas obtine bat. Et nō post multum cōstātinopolim veniens appellatus est imperator.

¶ Explicuit liber quintus.

¶ Incipiunt tituli libri vi.

I De iulianū gñe ac disciplinis et quō peruenit ad imperiū. **ii** Quomodo iulianus ad rurū de uenerit paganorū et de sacrificijs idolorum. **iii** Quomodo etiā ante imperiū la tēter fuisset paganus. **iiii** Quā fuisset xpianus infensus.

Tituli libri sexti.

v Quia ab initio imperij sui magis pepererit christianis.
vi Quod maris epa calcedonie i facie redarguerit iulianum.
vii Quia eos q fuerant deportati a concilio renouauit.
viii De seditione apud alexandriam orta contra paganos.
ix Quomodo alexandrinus georgius sit extinctus.
x Quod iulianus ecclesias clausit et ecclesie ornamenta diripuit.
xi De eusebio neccare et zenoe martyribus.
xii De hilaride monacho et crudelitatem heliopolitanorum et aretuziorum contra christianos. de marcho epo eiusq martyrio.
xiii De macedonio theodolo et daciano martyribus.
xiv De basilio martyre et eusicho.
xv Que in gaza contra christianos crudeliter sint commissa autq sebastia necnon et in phenice.
xvi De simulachro androgino a pagano in ecclesia constituto.
xvii De legib quos iulianus contra christianos posuit.
xviii De reditu arhanasij ad alexandriam.
xix De lucifero et eusebio.
xx De concilio apud alexandriam cum arhanasio celebrato.
xxi De differentia substantie et substantie.
xxii Pars libri arhanasij de satisfactioe fuge.
xxiii Quia eusebius veniens anthiochiam propter paulini diuisionem videns pplm fuerit indignatus.
xxiiii De hilario picanense.
xxv De macedoniano.
xxvi Quia iulianus quos persecutus sit arhanasium.
xxvii Quod iulianus fouerit cizicij propter paganitatis cultum.
xxviii De tito bostrensi episcopo.
xxix Quod iulianus precepit vt fm xpiano ritu ritu etiam pagani ofones et elemosynas faceret decimas templis offerret et cetera que xpiani

xx moris est adimplerent.
xxi Quibus modis locus est paganismus extollere et milites idolo inclinare.
xxii De corpe martiris babilis et de mulachro appollinis fulmine concremato.
xxiii De publicatione vasorum ecclesie sicuti et quod iulianus presbyter et felix annihilantes ecclesia diuinitus sunt puniri.
xxiiii Quod apud anthiochia sacerdotis filius sit conuersus.
xxv Quod iulianus ad immolationem vniuersa polluerit eis resisteret vincens et magnus.
xxvi Quod valerianus q post eum imperium pro aspersione immolationis aque ministrum percussit templi.
xxvii De artemio martyre et publica abbasia.
xxviii De basilio atq georgio.
xxix De his q amore pecunie a fide declinauerunt.
xxx Quod pecunias iulianus abstulit christianis.
xxxi Quod ab anthiochenis irrufusis.
l De simulachro christi q depositum iulianus.
li De basilio herbe q nascebatur intra simulachrum xpi et de miraculis que per loca diuersa pro nomine xpi fiebant.
lii Quod iulianus iudeos armauerit contra christianos et de templo hierosolymorum.
liii De bello partico et quod iulianus illic perrekerit.
liii Quod iulianus monachos et morte anteq audiret prenanctant.
lii De inconstituta iuliani oratio.
lii De peremptione iuliani.
lii Que magis post mortem eius inueniuntur.
C Explanat tituli libri.
C Incipit liber sextus.
C Socrates. C Capitulum i.
Incipit de iuliano
no pauca dicenda sunt: eius quoque genere ac disciplina quod

Capitulum i.

merit ad imperium. Constantinus q bizantiensis nomen constantinopolis appellauit duos habuit ex eodem patre non ex eadem matre germanos Quorum vnus dalmatius alter constantinus vocabatur. Et dalmatius qd habuit suum filium. Constantius aut duos habuit filios gallum et iulianum. Post mortem constantini constantinopolitane ciuitas non minus militum iuniorum dalmatius pemptus tunc isti defuncto iam patre pene moris periculum cum dalmatio sustinuerat nisi gallus qd egritudo q putabat inuentus erat cum annorum octo. Cumq ab eis feruor impatoris quiesceret gallus circa ephesus apud doctores erat ubi etiam a paganis possessiones habebat. Porro iulianus creatus in auditorijs. Constantinopolitane vice exercebatur in basilica ubi doctores habebat priuato pcedens habebatq pedagogum eunuchum nomine mardonium gratianum nicomedem laconensem rhetoricam non habebat apud enbolu sophistam tunc christianum. Cuius dicitur qdpe constantij gestu est: neq paganum sophistam leges ad eum super iudicis dogmata declinaret. Erat em iulianus ab initio christianus. Cumq lectioe periret fama p pplm volitabat qz posset em omanu gubernare republicam. Quod iulianus pandere festinatides induxit in peribz constantio. Quobz abstinenti est ad vix regia. Et misit in nicomedia picipiue conuenerit apud libanum sophistam. Tunc em libani a pedagogis constantinopolitanis expulsi: nicomedia motata. Prohibebat ergo iulianus apud libanum legere eo q paganus esset. Verum libani et lectionibus utebat. Cumq proferret rhetoricas sopenit iulianus in nicomedia maximus phis: non ille bizantiensis sed ephesus que postea quasi artemis hagicas exercebat valerianus imperator precepit occidi. Tunc igitur non obstantia em nicomedia venerat nisi iulianus iam fractus. Apud quem iulianus em veritas philosophica signatisset: cepit etiam doctorem mirari religionem. Is em etiam imperij cupidus etiam imiserat. Cumq hec non lateet aures impatoris inter spe meos constantinus suspitione celare volens qd iulianus ineger fuerat christianus postea

proditor est effectus tonsus monachicaz simulabat vitam: latenter exercebatur philosophica: manifestum aut sacros christianorum legebat libros. Deniq in ecclesia nicomedie lector est constitutus: et sub hoc habitu furore declinauit imperatoris. Hec eqdē p timore faciebat nequaquam spe recedens quam mēte cōceperat. Dicebatq plurimis amicos suos felicia fore tempora: quibz ipse feruor potiret impio. Dū hec itaq contra eum sic ageretur: gallus germanus eius cesar constitutus venit ad antiochiam: cuius visum est dū pergeret orientem. Post paululū vero perēpto gallo repēre iulianū quos sit suspectus imperatori q etiam em custodi dicitur: et dū fuga lapsus fuisset diuersa loca circueundo saluatus est. Atqz sero vroz impatoris eusebia celatū inueniens supplicauit impatori quatenus nihil mali pateretur: sed vt potius ad philosophaduz mitteretur athenas. C Theod. C Cepit igitur iulianus imperialia sceptrā desiderare. Quobz discurrēs vniuersas belladā vates que rebat respo reddentes consulens si ad suū imperiū quēneret. Inuenitq viri q desiderata se dicere fateretur. Is em perducēs ad quēdā idolorū locū: itromitres in aditū seductores demones euocauit. Quibz solēnter apparētibz terrore cōpellitur iulianus in frōte sua crucis formam signaculū. Tūc demones trophēi dñici figurā respiciētes et sue recordati deuictiōis repēre dispauerunt. Quobz agnosces magis cepit culpāre iulianū. At ille et terrore significauit et crucis se dixit obstupuisse virtutē: eo q videntes hoc signum demones enauerunt. Porro magis. nō hoc suspiceris inquit o bone vir qz timueris sicut atō s; a dñominatū hoc signū potius abscēserunt. Et ita cepit miserum odio replēre xpiani signaculi iulianū. C Socrates. C Post dū hec igitur imperator euocauit iulianum et constituit cesarem. Danqz ei coniungit constantiam sororez suam: contra barbaros euz destinauit ad gallias. Ibi namq barbari quorum impator constantinus cōtra magnētis solatia petierat: euz nihil profuissent cōtra tyrannū romanorū vastabāt vireo. Cū esset ergo iunēctus

Iulianus iussit ut praeter cōsiliū ducū n-
 hil moliri praesumeret. Cūq; illi accepta
 potestate negligenter et ppterce barba-
 ri superarent tunc iulianus duces qui
 dem delictis vacare permisit. Sumens
 aut milites eiusq; spolia perēptorum ho-
 stū cōpromittēs initium vincendi bar-
 baros fecit yamori suum apud milites
 collocavit. Fertur itaq; vix in aliquā
 auitatē fuisse ingressus qz corona laurea
 quib; cūcti ciuitates ornari inter colum-
 nas pendēs rupo fume sup eius caput
 decidit utmq; aptissime coronauit. Quo
 facto cūcti clamauerūt qz et signus foret
 imperij. Alit ēm quidā cōsiliū ppter
 ea cum contra barbaros direxisse vt ibi
 deficeret. Sed nescio vtrum vera suspi-
 cio sit nāq; et germanā dedit vxorē si
 hoc cogitasset pra se potius in fidiā ex-
 citaret. Cūq; iulianus apud imperatō-
 rē de ducū negligentia quereretur aliter
 mittit inagister armoz eius alacritati
 cōueniēs. Cuius ministerio qz barbaris
 fiducialiter est cōgressus et dū illi per le-
 gatos literas imperatoris eoa ad pui-
 cinas litteras offēderet: tūc ille legatos
 eoz misit in vincula. factaq; cōgressio
 ne vixit ita vt etiā caput regē. Cōstantio
 dirigeret. Macelitate prorextus a mi-
 libus appellatur angulus. Cūq; coro-
 na deesset imperialis: vnus & signa
 portantiū torquē quē habebat i collo su-
 mens iuliani capiti circūposuit. Quo ergo
 mō iulian' imperator est factus. Que
 vero postea gesserit ille phūs indicet au-
 diētes. In ipso nāq; principio missa lega-
 tiōe apud cōsantiū nec aiam bifactorius
 placās quēcūq; ei videbant agebat mō
 iudices inmutatōe prouinciales: mō de
 roganō cōstantio et per vrbē singulas
 publice relegendō ab ea barbaris defi-
 nitas epistolās. Quāobrem plurimi cū se-
 quebantur a cōstantio recedentes. Tūc
 igitur etiam figmentum cūlianitatis
 quod habebat abiicit. Et dum circuitet
 diuersas vrbes aperiens templa idolis
 offerebat et semetipm paganorū pontifē
 se noīabat. Cūq; talia gereret intestinū
 bellum cōtra cōstantium: quēstia occa-
 sione preparabat et quātū ad eū phiscū
 potuit. Non ēm sine multo sanguine stu-

diu ei⁹ philosophię potuerat adimpleri
tusi de⁹ cōsiliis iudex alter sine alteri⁹
cōcertatione finisset. Nam cū venisset
lianus ad trachinas nuntiatum est mo-
tū fuisse cōstātū. Et hoc modo intellē-
no bello romanū liberaret iperū. Cle-
mēs ꝑ agētilianus cōstātinopolim
cogitare cepit quēdam dū sibi ppim cō-
placaret et eoz sanior decēter agerent.
Qd hac arte fecit. Vñ quā sciebat cōstā-
tū ab arte populi nomē cōsubstānti-
litatis amplectētib⁹ odiri. Ob quā rē ab
ecclesijs videbat episcopi et episcopificati-
onē directi. Simul etiā novēre et pa-
ganos fuisse cōstātatos prohibitionē li-
citiōis et desiderare adipisci tpe quo
eoz aperirētur templa et haberēt idoli
immolandi licentiā. Sic igitur vitru-
puli merorib⁹ vulneratū a defuncto co-
gnoscentē et cōmunitē oēs eunuchoz vo-
lētia et precipue eusebiū rapinis ingena-
scētes apud oēs scmetipm artificiosē ce-
lamine cōmendant et alios quidem singu-
bar alijs aut ꝑ vanā glām largus erant.
Oib⁹ tamen in eo qualis esset religio
mōstrabat. Et primū quidē crudeliter
cōstātinū circa subiectos decēgano et am-
corā populo vultuero redarguens abet
episcopos exilio deportatos euocari et
episcopatas eorū red di substantias. Tem-
pla quoq⁹ paganorum velociter suos ne-
cessarios pręcepit aperire. Hos aut qui
fuerāt ab eunuchis opprelli recipere
male ab eis fuerāt abieciā cunctis. Eu-
sebiū vero p̄sidentē impialū fabrico mo-
te dānauit nō solū qz multos opprimeret
sz qz palli quoq⁹ fratres suos ei⁹ accusatio-
ne aderat intercepit et corpus qdē p̄s-
tū regio honore sepeluit. Expulsoq⁹ pa-
latio eunuchos tonsorez et cocos. Euno-
chos quidē ei⁹ v̄qz obierat post qm
nō duxit aliū. Cocos aut eo qz abieci-
m placibus vicerunt. Tonsorez autē rurs
inquit fuisse multis. Scriptorū autē
plurimos fortune antique restituit. Ar-
quis quoq⁹ mercede sc̄pturę dari pręce-
pit. Abscidit quoq⁹ etiā publicū arim
mularū et caballorū quos publica iussu
vilitatib⁹ ministrari. Hec ei⁹ opulenti
pauca plurimq⁹ impetrat qz rursus la-
stū palarij cōreprehensibile videbat impetij

Capitulum. ij. iij. 7. iiii.

nem etiam noctibus vigilans cōscri
 ptos liberos. Et descendens in senatu pu
 blice recitabat. Solus em̄ imperatorū a
 iuliano cesare in curiā senatus recitatio
 nes. Honorabat quoq; disciplina
 cultores maxime phantes. Quāobres
 videtis famā cōgregabat iuvenmodi vi
 ros emanātes circa palatia: qđ circūam
 pt pallis magis habitu qđ magisterio
 pandebantur. Erantq; graues inuicē
 christianis seductores viri imperatoris
 semper religioni fauentes. Habēs itaq;
 iulianus plurimū vane glorie vitii: un
 de ante se principes lacerauit in oratio
 ne quā de cesariū scripsit. Hęc ergo arro
 gātia motus etiā contra christianos con
 scripsit libros. Ut ergo eos atq; inso
 les expelleret opus phī non tū impera
 toris egit vt aut detraheret atq; lacera
 ret nec phī nec principia fuit.

¶ Sozomenus. ¶ Capituli. ij.

Est itaq; mor in ipso

principio iulianum sic aperte
impudenter negasse christianā
fidem: vt quibaldaz sacrificijs
et immolationibus quas expeditiones pa-
gani vocāt: a sanguine immolationū
nostrum baptisma student abluī et ab re
uolūare ecclesiastica cōfessionī. Illo est
tempore tam secrete q̄ publice ⁊ in tem-
plo licet et pagani sacrificia celebrabāt.
Nertur q̄ dū aliqui sacrificarēt offensum
fuit in viscerib⁹ pectoris immolati sicut
machū crucis corona circūdatum. Quo
mō: alios quidē sacrificij mīnistros fuisse
perterritos elūmātes quippe hōi re
ligionis virtutē ⁊ xpiani dogmatis eter-
nitatē eo q̄ corona q̄ circūdabatur crucē
vixisse esset indicū: ⁊ q̄ ambrosius circuli
a suo principio nullū terminarēt s; magis
tūrus reuerteret i semetipso. Cūq̄ ceteri
mirarentur: princeps huius scientie con-
fortauit eos dicens prospera ⁊ vtilia sibi
indicia fuisse mōstrata: ⁊ magis signū
dogmatis xpiani coerceret nec ei quo
vellet dilatarī, liceret circuli terminos cir-
cūscriptū.

¶ Theodoricus.

¶ Theodoricus.
¶ Julianus em̃ metuens constantiuz qz
senere proximos tyrannidis formidine

permebat lectorum sociatus choro: et di-
minos codices in ecclesia populo audien-
te legebat. Nam et basilicam martyrum
edificauit quam diuina prouidentia nō
suscepit. ¶ Sozomenus. Cap. iij.

¶ Cum adhuc puer

 gallus et iulianus in cappadocia morarentur aunt hanc uisite eos tunc studiū ut maximā basilicā ad sepulturā martyris mame fabricaret. Et inter se diuiserūt opus. Cūq; ambo certante in edificio ut alter alterū superaret: fertur aliq̃u prouenisse miraculū et nisi hac tenus superessent qui hec se audiuisset ab inspicitibus enarrant uideret fortissimē incredibile. Gallū nāq; pars augebat se omnino crescebat: tū hani nō labores/aliū quidē fodiebantur alii terra ipsa vomite ruderib; implebatur. Aliquoties deposita fundamēta terre: reicōpleri nō poterāt: ac si quedā violētiā viri ex loco iterioze repercutitū depelleret. Que cā cūctis apparebat esse p̃ditioiosa. Et illo nāq; existimabāt q̃ nō esset vir ille in religioe xp̃iana salubris.

¶ Sozomenus. Capitulum.iii.

¶ Tunc igitur solus testis

Nunius Iperiu repleat: referat
set et alia reparat: oem deno-
tatione nūc in iustitia repleat
affluenti impendat. Sēpe nō quibus in
eō respiciat: sed ad paganos accederent
ritus: et ei⁹ donatice fruerent: xpianis se
inimici aperte designat: ita vt neq; ve-
nire ad se eos veller neq; legatos eorū
suscipere. Demū cū perse mouisset bel-
lū legationē mittentibus nūbunt tanq̃
oib⁹ xpianis et neq; tēpla referatib⁹ neq;
ad eorū sacra volētib⁹ interminat⁹ est: nō
se auxiliū pbiturū nec legationē quāsi
pollute ciuitatis esse susceptur⁹: neq; ad
eos primum accessur⁹: nisi cognosceret in
paganitatē eē mutatos. Hoc et apd pale-
stinā qm̃ de cōstitūtib⁹ delegat⁹. Hic
enim locus cum esset gaze potius et ma-
ioria vocarentur: essetq; christiana ple-
nitas constantino dignitate meruit ciui-
tatis: et er. filii ei⁹ nōle constantia nunci-
pata est. Insuper enim arbitrat⁹ est

constantibus et pagani subditi videre
tur esse gaudentibus. Tunc ergo iuliano
regnatu: item gazei constantiensib⁹ in-
tulerūt. Quod iudice residente constantiā
rursus eis subditi⁹ disstantem quasi sta-
dia viginti. Et ex illo sublato p̄iori no-
gaze maritime vocabulo nunciat⁹. Ma-
bebat enim cōmunes iudices atq; duces
sola vero intra ecclesie duas videlicet oſte-
dere ciuitates. vtrāq; cū suū ep̄m habe-
ret clerum. Et vigile martyri⁹ atq; colle-
crati⁹ apud eos seorsum flunt: et termini
vtriusq; ep̄atus ecclesieq; sūt. Quodaz
tempore defuncto māmēno p̄fice qui
dam p̄suli ecclesie gazeorū: studuit
vtrūq; clerum sue ditioni submittere fas
nō esse dicens: vt vtr ciuitati duo ep̄i pe-
sident. Resistent⁹ maiorementē delibe-
rant. p̄uincie synodus: vt eis p̄p̄ri⁹ or-
dinaret ep̄m: potestere credens vt q̄ sub
constantino p̄p̄riat⁹ religio: ciuita-
tis habere p̄uilegia meruerunt ⁊ paga-
ni principis iudicio hec amiserūt in sa-
cerdoti⁹ et ordine ecclesiarū nequaquā dato
antiquitas honore p̄uaretur. Ea siquid-
es tēp̄state cesari⁹ cappado B̄e
maximam ac felicissimā ciuitatē ita vo-
cari p̄hibuit eis appellandū antiquaz
cesariæ abiegauit quam a claudio cesarē
recepimur. Nā prius mazaca vocabatur.
Mabebat effi odium ei⁹ antiqui⁹
co ip̄o eis esset populus xp̄ianus ⁊ tem-
plum apud se ionis ⁊ patris destruxisset
apollinis. Nā c̄stis eo regnare fortitu-
dine facellum qd solū remanserat a xp̄ia-
nis fuisse euersum ciuitati crudelis epi-
sthes ⁊ paganorum populos hic ⁊ illic ha-
bitantea valde culpabat qui semetipsos
vlti nō essent: ⁊ quodlibet p̄ fortuna susti-
nuissent. Cōs vero possessiones eius pecu-
nias cesari⁹ ecclesiāq; cū verberib⁹ ex-
quire ad mediū iussit afferri. Morges
eis trecentis auri libras in erario publi-
co collocauit. Clericos aut vniuersos ag-
gregari inter milites iussit duci. p̄uincie
seruituros qd esset nimis graue ⁊ rehemē-
ter iniuriosum. Populi nō xp̄istianos
q̄ vporib⁹ ac filijs inscribi p̄cepit ⁊ tanq̄
p̄uicaneos tributa persolvere: cū inter mi-
natione iurans: q̄ nisi tēp̄lū rursus festi-
manter edificarent ⁊ ciuitatē nimis affli-

geret et neque capita sua galileos habere
permitteret. Sic enim solebat euocare
christianos. Quod forte venerat nisi sine
celeri defecisset.

Tertio nam pa-
cena christianorum clementis vi-
sus est scilicet priores p[ro]fite-
tores nihil p[ro]fuisse ad que-
rendu[m] paganitatis quatuor
quor[um] punierint christianos & magis hic cre-
uerint & facti sunt gloriofi p[ro] hoc dogma-
te morientes Inuidia ergo habens cogelo-
re a tormentis abstinuit iudicis elle ne-
cessarii vt fermonem p[ro]p[ri]u[m] & ammonitione[m]
ad paganitatem colenda[m] populo suaderet
credens etiam h[ic] esse monstrare clemente[m]
Capitulum.vi.

¶ Capitulum. vi.
Ictitur em qz dñs cō-
 stantinopolim apd fortunā sacri-
 ficaret: accessisset ad eoz muros
 epi calcedoniē publice ipsi q sine re
 apostataz vocatissimū vero solū epi
 properasse cecitate. Erat eis senex q
 becillitate oculoꝝ manu alteri agebat.
 Super hec volēs etiā lacerare deuz con-
 suete dixit. Neqz gallienus de vꝛ curare
 te potest. Respondens vero maris bēti-
 ego inquit deo meo pro cecitate gratias
 ago: qz hoc idē est gēsum ne te viderem
 pietate nudat. Imperator autem nihil
 rñdēs abscessit. Sic em putabat porcu-
 roborari paganitate: si se parientē ac mi-
 tem christiani populo demonstrasset.
 ¶ Capitulum. vii.

Capitulum. viij.

Ec itaq; faciens q
fuerat a cōfōto fugari rō
religione renouari r cō
secratis patrimoniu sua re
tuit: pceptis populo q nō
lūm lederet chūstianū neq; nolēt fac
tūre cōpelleret: sponte vero accedens
ad aras prius expiari apud demones: pur
gatis solitis eoz sacrificiis preparabat.
Clerici autem omnia pūilegia hono
res cōsuetudinesq; subtraxit: a leges po
stitas p eis soluit: ipsosq; curie tradidit.
simul a virginēs atq; viduas q p penu
ria iter clericos pascabant iussit expulsi

Capitulum, viij. ix. x. xi.

ne bñdum & publico accepissent. Tōtā
 impio et impatore disponda res ecclē
 in vñcūq; ciuitatē spērent: vt clerici
 hūcietie molūmēta perciperet: hoc le
 ge firmatū qd̄ hactenus innotat iuliano
 i. mab. i. p̄. rēctionē aītr̄ nimis fū
 le crudelē. Aūferēbāq; iī fūbide pecu
 nias & omniēta sacra: remp̄lq; sub cō
 ſūto & cōſūrio fundata deſtruebātur.
 Hāc ad edificia pecunie vultus exiē
 bat. hac occaſione ſacerdotes & clerici
 poplū hūmanū crudeliter verēbaf.
 (Socrates. Capitulum. viij.)

Ex idem tempus in
alexandrina maxima ciuitate
congrit et hmoi causa sedi-
tio. Erat locus quidaz in ciui-
tate antiqua repositus vesulorum atq;
colleuctus: multaq; forde completus hic
paganis olim deo methre sacrificijs ho-
mines immolabant que locis constantina
vacant ecclesie alexandrine con-
cesserat. hic georgius volens oratoriu
edificari repurgij faciebat. Qd ibi fieret
mentus illic aditu in multa profundu
luc constructu in quo paganorū munificen-
tia celebrabant. Erat em ibi caluarie ho-
minu plurime: maioruq; pariter et infan-
tuū perhibebant illic extingui vt ex eo
virescens artes magicas exercebant.
Hec igit quidam repentes in aditu
maioru studuerūt ad irrisione paganorū
holuersis hec facinora referare: diuulgare
capita homiū q̄ cōpererat. Hec alexan-
drine pariter

et recipientes de opprobriis
 meritis: ita successi sunt: de q̄ ad ph̄s
 meritis arma iudicantes: impetu ⁊ ip̄ia
 non facto multos interemerunt. Alios gla
 dias: alios fustib⁹ aur lapidib⁹: alios fuz
 stragulatib⁹: quosdā etiā crucifigen
 tes ad sacre crucis iniuriā p̄limos dimer
 uis vulnerib⁹ affligentes. Et ita gestū est
 ut nec p̄limis parceret: ⁊ ph̄s p̄lim p̄
 culit: et crater fratres: p̄ parētes filios in
 uicē sua necē grassati sunt. Quāobrem xp̄ia
 medē locū purgare q̄uerūt. Capit. ij.

Postea cū iudices
 enarrassent mortuū fuisse cō
 dē: ⁊ hūc ⁊ tunc gerat iulianus:

ditionē fecit in alexandria populus pa-
ganus impetu facto p̄tra georgiū vincu-
lis eū alligauerūt. Quē post paululū ve-
nientes ad carcerē peremerūt: eiusq; ca-
daver imponentes camelo a maneyssq; ad
vesperā p̄r totā portauerūt ciuitatem: &
circa fero cōcremauerunt. ¶ Multū fersit
arianus q; ab amatozibus athanasij fa-
ctū: sed ego reus in dubitanter hoc fecisse
gētilis: cū vix ⁊ querelas haberet ad-
uersus pop̄m idola ⁊ tēploz iurias: p̄-
hibitionemq; solēntiā: quod etiā mila-
nus sic se habuisse testatur p̄ literas a
alexandrinis missas: in quib⁹ culpāt eos
penamq; relaxat quasi p̄pter reuerentiā
serapim quē ciuitatis conservatore m̄ dis-
creti alexandri conditoris eius: nec non
istam fuit atunc in paganitate deo-
rū christiani n̄m̄s edicētis.

Capitulum. f.

Igitur enim quod si quis
dñi habuerit vt in thesau-
ros in perator eo plurima
z pretiosa ecclesie antio-
chene vasa reconderet z q-
clausisset ecclesias z vniuersos clericos
effugasset z solū rē theodorici stēnisse p-
sbyterū. Quē dñs tāq̃ vāsoz custodē cō-
prehensum crudeliter sauciasset: nouisse
mē gladio pcepti occidi. Qui fortiter in-
ter vniuersa tormenta fuit. Et p dogma-
tis cōfessione demit. Cūq̃ vniuersa deo
dicata vasa z pallia collegisset p̃ficiens
hec in terra promissit in iurijs vt olo-
agēs charrū: super ea etiā sedet: cum lu-
la angit iniuriarū. Morq̃ verē dā ei⁹ z lo-
ca femorib⁹ circūposita ferit ē p̃fissa: z
ad eū puenit vq̃ ad putredinē vt p̃me-
crearet: medicis laboratib⁹ nec valētib⁹
vincere passionē. Cōfitebāt̃r eū oīmo-
p̃rofaq̃ medicamina ex pinguib⁹ vola-
tilib⁹ vt corp⁹ trāstūdine corrupta z pu-
trida mēbra lintrēt̃r. Ip̃o facto vermes
qd̃ sup̃ficiē p̃uocabāt̃q̃ in p̃fundo ebu-
liētes vīnas serpebant carnes. Et done
moreret nō fuit ab hac passioē securus
hoc itaq̃ claruit diuina in dignitate q̃
sū dñs etiā custodes imperialiū thesau-
rū z aliq̃ plurimū aduerlus ecclesias ius-
gentes: inopinato z miserāda morte

Libet sextus.

uncti sunt quasi superna indignatione
damnati

Capitulum xi.

Is dictis tempus
est ut memoria faciamus euse-
bii et nectarii et zenonis fratrum
christianorum contra quos odium

exercitantes populi gazeorum domi celatos et
comprehensos vinculis traditos atque fla-
gellatos postea conuenientes in theatrum
aduersus eos clamare ceperunt: quasi eo-
rum templum destruxissent in iniurias paga-
norum proterito tempore multa gessissent. Cuius al-
terutroque vulgi motus est excitaret: con-
currentes ad carcerem reducentes eos crude-
liter occiderunt nunc in terra pinguis: nunc su-
pinos trahentes atque percutientes et vulne-
rantes lignis lapidibus atque fustibus. Audi-
ui namque etiam mulieres egressas: et cum ra-
dis relatis eorum corpora vulnerasse et co-
cos publicos: alios aqua: alios feruientes
ollas infundere supposito alios subulis eorum
membris perforasse. Cuius eos dilacerassent
capiteque fregissent ita ut cerebrum in terra
iaceret: deduxerunt ante urbem ubi sole-
bat mortua iumentorum proferre. ibique eos
cremantes ossa que remanserant inter cada-
uera camelorum et asinorum permiscuerunt ne
possent facile reperiri: quod non diu latuit.
Quedam namque mulier christiana non tamen de ga-
za diuino precepto per noctem colligens et in
viam recedens zenoni eorum consobriuo ser-
uata contra didit. Meus enim peruersus mu-
lieris reuelauit hunc virum: ei namque erat
ignotus et nuper habita persecutione ce-
lestat. Hoc ergo modo per mulierem reliquias
eorum accepit et interim domi seruabat.
Cuius ita eiusdem ecclesie suscepisset epi-
scopus imperatorem theodosio fabricata basi-
lica ante ciuitatem et altare fixo ossa marty-
rum collocauit iuxta presbyterum ne forte. Qui
dum in vita sua istis suis primis habi-
taret: cum martyribus comprehensus a po-
pulo vinculis eorum flagellisque participa-
tus est. Is enim dum traheretur habens
pulcherrimum corpus ad miserationem per-
sequentes adduxit. Que ante portas semi-
nata morti in proximum proiecerunt. Hunc
colligentes quidam zenoni detulerunt. Apud
quem dum curaretur defunctus est.

Capitulum xij.

Propter hec ante

dum hilarione mocha-
gazei regeretur fugie-
re in sicilia ubi ligna de
montibus colligens et eis
vitarum deas: transibat
quidam vita. Cuius
et illic si fuisset patefacta: per demones
venit in dalmatias ibique diuina plu-
rima miracula faciebat: ita ut etiam mare
quod quando occupauerat loca sua ofense repe-
leret. Sed etiam hinc rursus abscessit: quod
ubi laudabat habitare declinabat: demum
tando loca cunctis esse stupebat incertus atque
opinionem suam crebra migratione destrue-
re. Nouissime hoc dum nauigaret cypri ve-
nit in pasum. Inuitatusque ab episcopo. Passus
fuit locum et circa predictum charybdim nauis
passus perbat. Que ut martyrum non esset fu-
ga. prohibuit. Fugiebat enim quod preceptum
num est non expectare persecutores. Nam
qui in persecutione comprehenduntur for-
ter ferre iubentur. Gazei siquidem et alie
pandrim contra christianos talia gessisse
noscentur. Sed heliopolitani et arethusi
siri habitantes ad tantam venere crudeli-
tatem sicut illorum temporum hoies explanant
ut sacras virgines insolitas a populo vi-
deri publice nunc datas stare cogerent
in theatro. Quas pueri irriserunt
postea totonderunt: nouissime per mediu-
sectas: porcos ut eas comederent puoca-
bant. Ut ergo reor heliopolitas ad cru-
litatem sacrarum virginum res illa perducit
quod paterna consuetudo qua fornicabatur
eorum virgines antequam nubere phibita
videret. Constantinus enim destructo in
ea ciuitate veneris templo: per apud con-
struxit ecclesiam et consuetas fornicationes
lege phibuit exerceri. Arethusi quoque
march sue ciuitatis episcopus senem vitam per-
fante reuerentem: mirabili morte pereme-
runt. Hunc enim etiam prius habuerat odio-
sum: eo quod Constantii temporibus de
eorum ornatumque pretiosumque destrux-
erit. Cuius iulianus imperatoris mortis
in eum est: preceptum ut ante estimationem
nem populi redderet aut eum rursus
edificaret. Et dum, ritumque impossibile

Capitulum xij. et xliij.

hinc christiano similiter et sacerdoti pri-
mo fugi finem angelicam legem. Postea
vero cum multi propter eum periculis
necessitatibus subderentur: de fuga re-
sponsus est et sponte semetipsum populo
quod vellet in eum exercere contradix-
it. Quod dum laudare philosophum de-
fuerunt: credentes potius contempto-
rum iudices in eum et per singulas pla-
zas trahentes eius capillos et membra
lacerabant viri simul et femine ita ut
libellus testibus eius aurea absconde-
rent. Verum infantes apud magistros
delubebant ei alapis cedentes et
propheta sine aliqua paritate punge-
rent. Quam etiam in cunicula depouere
suerunt. Cuius adhuc respiraret cum ex-
melle et linguamine perungentes et in
portam mittentes appenderunt in a-
erem. Dicit ergo quod tunc respicit et apud
eorum iugiter arethusius quia ipse quidem
et excelsus: illos vero videret in humi-
li constitutione sed postea hoc etiam ip-
sos fore passuros. Theodoricius. Hoc
plum argenteo cogeant eum ut tem-
plum reedificaret aut daret expensas.
Quod dum non faceret putantes pau-
perem vel medietatem petebant pecunia
dum nouissime vel paucum aliquid exi-
pio effusibus dabo: sic igitur superari ab
eius se suspenderet supplicio. Sermo
fertur quia tunc prefectus pre-
e paganis fuerit ammiratus mar-
tyrum constantiam et ad principem veniens
quereret dicens esse verecundum ut in
tuo sine tanta tormentis committeren-
tur christianos dum talia paterentur
etiam gentiosos: se vero magis esse oppro-
bium. Marcus ergo tali est sine coronatus.

Capitulum xij.

Odem tempore ma-

cedonius quoque theodosius et
thacianus friges marty-
rum media ciuitate frigit templum ape-
rit plenum rudibus emundaret: ingre-
ditur isti per noctem idola contriue-

runt. Cuius propter hoc multi comprehensi ad
supplicium ducerent: illi semetipsos inno-
tuerunt. Quos dum tunc quasi habita sa-
tisfactio et delictorum nollet occidere: popu-
lis clamantibus vario tormentorum genere
castigauit. Nouissime vero in craticula
superpositos ardere precepit. Cuius cre-
marent si assis inquisit carnibus o amantibus
delectaris. sic enim vocabatur iudex: altera
latera ignibus obice ne dum comedere cepe-
ris carnes semicrudas inuenias. et isti
ergo fortissimi certamine deuicerunt. Alii
itaque busirim in an. Cuius galacie cla-
rissima fortissimamque habuisse confessionem
cum fuisset in herese que vocatur eucratistaru.
abstinens. Tunc enim dum iudex comprehen-
disset quasi paganos insipientem torque-
re volebat in publico iussit ut appenderet
in ligno. Tunc busiris extensis cito ma-
nibus supra caput nudauit latera dicens
opus non esse ut ministri appendentes eum
deponerentque laboraret: cum esset ipse. per ad
penam quam vellent exercere: latera sua toe-
torum preparent: miratusque eius promissum
ne iudex rei expimento magis obsequir.
Nam dum vngule ferre eum latera vespemem-
tius exararet: donec iudici placuisset sus-
tinuit manus extensas et plagas cum ala-
critate suscepit. Post hec autem reductus in
vincula quiescebat. Porro post paululum
morte nutrita iuliani: usque ad theodosium
principatum vixit et in ecclesiam catholicam
acta penitentia prioris hereses conuer-
satus est.

Capitulum xliij.

In illo liquidem re-

poro ferat vitam fuisse marty-
rio basilis ecclesie ancone pfa-
byter et euphichius cesariensis
padocie ducta nup vixit dum adhuc
spiritus esse videret. Euphichius enim pemptus
et propter fortune replum quod sicuti ad diuini
diruptum fuerat et in eodem cesariensi. ita pnel-
pis sunt expti: et alii quidem morte alii fuga
mulerati sunt. Basilis autem studiosus ver-
circa dogma perbat dum vixit phatu: relictis
tit arrianis. Et propterea eundem decreto
ab ordine est remor ecclesiastico. Cum ve-
ro iulianus tenuisset imperium christia-
nos publice commonebat ut proprium
dogma seruarent: nec paganorum supersti-

tionem maculare: honoresq; collatos a
principibus nihil indicare: tales ut
et poetæ avaritiam auctores. Propter
ea ergo in suspitione et odii venia paga
non quia publice sacrificantes inspicies
stabat et ingemiscens orabat atq; lamen
dabat ne vilius christianorum huius erroris tenere
tur obnoxius: cohibensque et traditus su
vinculis iudici multa tormeta fortiter susti
nens sub vno cozonat est. hec ergo col
ligens sub vno retuli licet diuersi anni vel
dies eorum videntur esse martirii.

Ute enim idolozu
seductionibus subditi tem
pore illo A. commiserunt:
multa quide sunt & p̄p̄ha
ibius eginita. Sed ego cō
multa pauca narrabo. In ascalonia siq̄
dē & gaza viros sacerdotio dignozymu
herbū signitaria pueritione pollentium
diuidētes ritores & videro cumalides op
posuerūt cōfessionī potoz. In sebastia
vero que est euseidēz B. prouincie ciuitas:
ioannis baptiste pulchra aperuerunt:
iūguis tradiderunt: ossa vero ac pul
uerem disperferunt. Porro scelus qd̄ in
ephreze commiserūt qd̄ poterit vel diceri
sine lachrymis vel audire? In heliopoly
C. em̄ que est circa libanū erat quidam
diacōnus noie cyllulus. Is imperatōr cō
stantio succensuz zelo diuino multa ido
la que ibi adorabant p̄rimū signi crema
uit. Cuius actiois memores nec notan
di viri nō solū peremerūt eū sed etiā se
cantes ventrē et eius tēcore cōmēderūt.
Qui tñ olim insecratoris nō poterūt ef
figere: sed dignas reddiderunt sua p̄
sumptione penas. Quicūq̄ cñ illi scelerē
participati sunt dentibus carēbit et
facti oēs e lingue sunt. Nā & ipse lingue
pariter delingerunt sūmptū p̄uredine.
Perdiderūt etiā rufumētū passionibus
suis h̄m̄ē p̄dicauerunt oibz p̄catis.

¶ **C**apitulum. xviij.
¶ **A**emela vero
que est in eis pñio ciuita
tis dyoniso gladii. i. mu
liebri ecclesiis q̄ deo nuper

suerat edificata dedicauerūt & ad versio
nem, simulachrum illuc stamētes: androgyni
id est qd virū monstrare ac feminaz. In
dorsoscolo hō insigni tracheie ciuitate emi
liantius innictissimus deceratos a capi
tollis vniuersi, tracheie indice igni tradi
tus est. Porro marci arethusi egi gesta
vel passio sofiocei pteione noscitur indi
gere vt digne actus illius tragedie ordi
ne recitent. ¶ Capitulū. xxvij.

ne recitent. **¶** Capitulum xxvii.
Numerus quoque
alta omni terra et mari ob
impus et pios illo tpe sunt
commissa. Tunc igit apte de
odibilis impator: et picator
ponebat leges et pumis quide interdictis
galileoru filijs (sic et saluatoris nri collo
res notabat poetarum et rheror argu
legere disciplinas. Propius inde pntis
fm pueribz vulneramur. et nris em
mati scriptioibz nos tella suscipiunt.
post hac alia posuit legē picipies gali
leos et pncipi militibus. Socrates. Ca. xviii.

Eitur athanasius de fuga remeantem, alexan-
drinoz populus liberet exco-
pit. Expulserunt ecclesiam ar-
rianos ⁊ athanasius sceptris venerabilis
tradiderunt. Verum arriani in domibus
ignobilibus se colligentes in loco geor-
gii lucis habuerunt. **C**apit. x.

gi lucii habuerit. **A** liquidem tem-
pestate lucifer caralensis: eusebii vercellensis epi imp-
ratoris iussione ab exilio re-
uocant. Atqui est ultra thebaidis ierona-
m ab exilio remeantem tractabat: quemadmo-
dum corrupta ecclesia reparat. Placuit ite-
re lucifer quod ad anthiochia suum puen-
ret. eusebius alexandria vna cum ortho-
nasio facto pchilo ecclesie dogmata repara-
rent. Lucifer tñ nūllit in locū suū deo-
nū per quē pssus est rariū se habuissit.
qm̄ esset pchilo ordinate pstituit. Ipse au-
tem veniens antiochia fluctuante inuenit
ecclesiam: erat enī inter se turba diuisa
non tanti heresis ariano que erat sub
euzio diuisa: sed ecclesiam: sed enī magis
quē quicquid

Capitulum. xx. & xxi.

et frequenter studiū habētes circa suū p̄sū
m a suis cōsortib⁹ recesserūt. Tūc ergo
iussit ordinās eis paulinū ep̄m rursus
recessit. Eusebius autē veniēs alexan-
driam cum iōathanāso cōcilii celebrauit.

Onueneruntq;
ex diuersis ciuitatibus epi
et de maximis necessarijs
rebus habuere tractatum.

ibi etiam de sancti spiritus
divinitate tractantes est in consubstan-
tiali trinitate comprehenderunt. Et ver-
ba infumanatum non solvi carne & etiā
de declarant sicut olim in solis ecclesia
cōplacuerat. Non enim nouā religio-
nem in ecclesia introduserunt: sed quo
modo ab initio ecclesiastica traditio do-
ctus christianos. Sic enim oēs antiqui ex hoc
libro huius disputatiois sermonis scri-
ptura nobis probatissimū reliquerunt.
Nam hircenus & clemens & apollinaris
herapolites & serapio antiochene pre-
ter ecclesie aiatum eum qui infumantur
in suis sermonibus sunt pfecti. Necno-
n veritatem epim filadelfie in arabia con-
fessionis facit synodus: scribes ad eundem
veritū hoc ipsa contradiidit. Sed etiā ori-
genes vbiq; in suis libris aiatum notauit
eum qd est infumantus: ppter huiusmodi
nomus eius in genesi hoc sacramentū cō-
mūter exponit. vbi adā quidem xpm
nam vero ecclesiam latius explanauit.
Idem latius dicitur digni sunt testes
scilicet panphilus & q ex eo habebat
nomen eusebius. Ambo namq; & cōter-
rogantes vitā cōmēdantes: eius aduer-
sarios resistētes insignibusq; libris satis-
factionem p eo cōponētes: non primū
genē ad hanc disputatiōem genēse dicūt
sed mysticā ecclesie interpretatū fuisse
demonstrā. Et illi q alexandriam conuen-
tione sine subtili inuestigatione que-
runt de substantia & subsistentia reli-
quunt. Illius namq; cordube hispanie pro-
phetē de quo iā sermo prelatus est premis-
sione ab imperatore consiliū et fāsimā
pne ab arrio excitatam extingueret: etiā
libellū libellū dogma destruxit de sub-
stantia ac subsistentia habuit quæstione

Cozomenua. **I**nterea plurimi epi
in alexandria congregati c^{on}st^{an}tan^{ti}nasio
eusebio nicensi c^{on}cilio constituta roborave-
runt: q^{uod} substantia^{le} p^{ri}nc^{ipi}u^m acilio spiritum
sancti sunt p^{re}ssu: trinitateq^{ue} nolueru^{nt}.
Et q^{ui} de ecclesia & substantia questio
turbabat ecclesias sapienter decreveru^{nt}.
C^{ui} v^{er}o his nominib^{us} p^{ro}ter sabellianos so-
los vitamur ne no^{mi}nⁱⁿ uropia idem putet^{ur}
esse substantia & substantia. **S**ocrates.
Capitulum xli.

Ec quidem tunc h
modus: nos autem de substantia
a substantia si quid nouum
absurdū non est ducitur in di-
care. Itē q̄ helladicā explanauere prae-
dētia: substantiā q̄dē diuerso modū
rūt. Substātiā nō negā sermonē fecerūt
vlti. hēryne aut grāmāti in libro vbi
verba per literā colligit: etiā barbarā vo-
cāz hoc verbi: negā q̄ aliquos antiquo-
rū dictū ē vel si alibi sit inuētū nō hoc
iudicare q̄d nūc intelligit. Itē apud ho-
ppodē in phēmenā locū insidiarū signifi-
cat substantiā meminī. Apud mensan-
dram velut feces q̄ ex vino colligunt
in dolio substantiā designare dicit. Sciē-
dū tñ q̄ l3 antiq̄ p̄p̄i hīc sermonē reliq̄-
dūt: tñ uiuiores phōrū p substantiā sub-
stātiē sermone sunt vlti. Substātiē p̄o di-
finitōnē diuersis modis explanauerūt
in monachico libro peritālī q̄d ē inco-
siderate de deo disputādū esse p̄bituit
dissimili nō diuinitatē modis oibz
ter p̄p̄i. At ēt rerū cōpositarū esse di-
uinitōes. Itē itaq̄ sic at. Quid inq̄. p̄p̄o-
rio aut gen⁹ h3 q̄d predicat aut specien-
tū aut differentia: ut p̄p̄iū aut accidē-
tū aut ex his cōpositarū orationē. Itē n̄
scitā trinitatē horū q̄ dicta sunt poterit cō-
p̄hēdi. Itē q̄ ineffabile est rōne sacri-
turnitatis adolē. Itē q̄d ē euagri⁹. Itē
autē l3 facta digressionē hēc distille
deamur tñ itaq̄ vlti hystorie cāz nos r-
talisse non penitet.
¶ Pars libri athanasij de satisfactōe
ge. Capitulū. xxiij.

Liber sextus.

Crum athanasius
librum de satisfactione fuge
olun a se cōscripuit. tunc eis
presentibus legit. Cuius par
tea vides: et que prosint hic interea torū
librū multorū versuū q̄rere et legere stu
diosos admonet. At em̄. Ecce huiusmo
di sunt presumpcio impiorū: hec agētes
nec erubescētes: i quib⁹ primū cōtra nos
mala sunt machinati. hacten⁹ accusant
q̄m manus eorū preparatas necib⁹ de
clinare potuim⁹: amarissime poti⁹ inge
munt: q̄m nos penit⁹ amputare nequi
uerūt: et improprie timoris causā igno
rantes: q̄ dum hoc submurmurāt in se:
metipsum magis retorquēt culpā. Nā si
fugere malū est: persequi multo deteri⁹.
Ipe quidē ne moriat abscondit: hic autē p
sequitur ut occidat. Et ut fugiat quidē
scriptū est. Qui autē q̄r occidere preua
ricatur legē: et magis ipse fugiē p̄bet
occisionē. Si ergo fugā improprie ipse
quētes: erubescat poti⁹ semetipsum. Qui
scant insidiarū requiescit cōtinuo fugie
tes. Sed a calliditate nō desinūt sua et cō
prehendere omni virtute festināt: si scēta
q̄ fuga p̄secutionē patientiū indicia est:
maximū p̄sequentiū. Nullus est mīte ar
q̄ clemēte fugit aliquis: sed magis terroc
simū et calidū. Ois est qui gemebat et ve
rabat a Saul fugiebat et veniebat ad da
uid. Sed isti p̄pterea eos q̄ abscondi sunt
interimere studeant: ne eorū malitiā videā
tur arguere: qui etiā in hac parte cecant.
Nā quāto fuga manifestior est: tāto am
plius eorū insidias necesse est: cōmissa
vib⁹ sunt aperta. Nā siue perimāt: mors
cōtra eos semper exclamat: siue rursus per
illa minent vbiq̄ ipsi p̄tra se mali memo
riā desinunt noscunt. Et siquidē sanam
haberēt mētē: viderēt semetipsum in his
esse cōstrictos: sed in cōciliis suis offē
dere: Sed q̄m sapere perdidērūt p̄pterea
p̄secutione decipiunt: et quētes occi
dere suā non p̄cipiant impietate. Nā si
derogant eis qui fugiūt drentes occide
re: quid faciāt cū vident iacob fugiēte
eī fratrē suū: et moysen in madia descē
disse p̄pter pharaonis timorē? Quōsa
nisi facient fugiēti dauid saul qui in domū

misit ut interimeret eum: dum abscondit
esset in spelunca: et mutasset vultū suū vo
nec declinaret ab abimelech. ob quā cau
sam inimicorū euasit insidiis. Cū o
cent isti qui oia p̄ferūt perulāter vide
tes machinū heliā: in oratiōe quidē mors
tuā suscitasse: et tū abscondit p̄pter achab
et fugisse p̄pter insidias hiezabel. Tunc
etiā q̄m hū p̄phetarū celari sunt laten
tes in speluncis apud abdā. Sed si hec
tāq̄ vetera nō legerunt: saltē memoriā
habent euāgeliorū. Nam et discipuli p̄o
pter merum iudeorū recesserunt celantes
semetipsum: et paulus in damasco ai p̄in
cipe gētiū quēsit⁹ de muro in sportaz de
posuit: testis manus quētis effugit. Nec
igitur de sanctis viris scriptura dicentē
quā putas excusationē sue petulārie po
terūt inuenire. Siue ergo timorē impio
perent cōtra semetipsum vesant loquunt
siue cōtra voluntatē dei hoc dicant fieri
scripturā diuinā viderūt penitentiam
experi. Nā lege p̄ceptū fuit ut depre
tarentur etiā ciuitates ad fugā: quomodo
hi qui quērebāt ad mortē quo quomodo
do liberari possent. In nouissimo vero tē
pore seculorū veniens: ipsum quod moys
locutum est patris verbū rursus hoc de
dit mandatū dicens. Cum persecuti vo
fuerint in hac ciuitate fugite ad aliā. Et
post paucā dicit. Cum ergo videritis ab
hominatōe desolationis que dicta est
per danielē prophetā stantem in loco san
cto quī legit intelligat. Tūc qui in iudea
sunt fugiūt in montana: qui in recto est
nō descēdat tollere aliquid de domo sua
qui in agro nō reuertatur tollere vestes
suas. Nec etiā sciētes sancti hūi dā
buerunt cōuersationis modū. Que enim
nūc p̄cepit dñs: hec etiā ante incarnatōē
fuit p̄sentiam in sanctis locutus est. Et
hic est hōm terminus ad p̄secutionē du
cens ut quod de⁹ iubet hoc faciāt. Pro
pterea et ipsum verbum propter nos hu
manitū cui quēretur sitū: iterum dū p̄secu
tione pateretur fugit et insidias decli
nauit. Dicebat enim eum sicuti famē et
sitim etiā hōcipati et hoc modo offē
dere semetipsum humanitū. Ab imo
siquidē mori homo factus est: cuiz elice

Capitulum. xxiij.

bat. Dormite itaq̄ et requiescite. Ecce effi
appropinquabit hora et filius hominis
trahetur in manus peccatorū. Sed neq̄
anteq̄ veniret tēpus teneri se passus est
neq̄ cū venisset tēpus absconditus est: sed
etiā semetipsum tradidit aduersariis.
Sic et beati martyres in p̄secutorib⁹ tē
poralib⁹ custodiebāt semetipsum: et dū
quererēt p̄ latibula fugiebāt. Cū vero
inuenirentur martyres se subdebāt. Nec
de athanasio retulisse sufficiat.

Capitulum. xxiij.

Eusebi⁹ interea ver
cellis ep̄s rep̄te postmodū
ab alexandria venit ad antio
chia. Et iueniens paulinū a
lucifero p̄secratū: plebēq̄ diuisaz meles
cūq̄ seque missas faciētes seorsum val
de cōmor⁹ est q̄ facte ordinandū nō vnt
uersi cōsenserant: reprehēditq̄ apud se
metipsum quod gessit est: et p̄ reuerētia
luciferi: habita taciturnitate discessit p̄
mittens in cōuētū ep̄orum q̄ gesta fue
rant emēdāda: habens tñ curā maximā
eos vñre nō potuit. Et inter hec etiā me
lecus ab exilio remeant inueniēsq̄ se
orsum celebrare collectas focos suos p̄
debat eis: sed ecclesiā quidē obinebat
Euzoi⁹ arriū dogmatis p̄sul. Porro pau
linus vñā tā rāmōdo parū intra ciuita
tē detinebat ecclesiā: ex qua cū Euzoius
p̄ sui reuerētia nō erexit. Delectus autē
extra ciuitatē portas solēnis celebrabat.
Tunc igitur hoc modo de antiochia di
scellit eusebi⁹: verū lucifer sentiens nō si
scipere eusebiū eius ordinatōne hoc pu
tauit iniuriosum ac vehemēter irasceba
tur: et communicare declinabat eusebio.
Sed etiamque synodo placuerant per
contentionem reprobare nitebatur. Nec
dū inter eos tristitie tēpore gererentur
multos ab ecclesiā remouerunt et denno
altera luciferianorū heresis est exorta.
sed lucifer iram suā nequaquā comple
re p̄ualuit. Erat em̄ cōfessionibus suis
obstrictus: dū per suū dyaconū promi
sisset ratum se habiturum quod finisset
concilio diffinitū. Quapropter ipse quis
dem ecclesiā tenens fidem sardineaz ad
proprium remeant thronum. Et vero

parulus ipse per angelū mandauit Jo
seph. Surges sume puerū et matrē eius
et fuge in egyptū. Futurus est enim he
rodes querere animā pueri. Et mortuo
quocq̄ herode viderit p̄pter archelaum
filiū eius in nazareth fugisse q̄m iā etiā
deū semetipsum innotescēbat: et manū
aridā restituerat sanā: et pharisei quidē
egredientes cōciliū fecerūt aduersus eū
ut eū occiderēt. Iesus autē sciēs discessit
inde. Nam et q̄m lazari suscitauit a mor
tuis: ab illa inq̄ die cogitauerūt ut occi
derēt eū. Iesus ergo iā nō palā ambula
bat inter iudeos: sed abiit inde in regio
nē iuxta desertū. Deinde saluatore dice
te. Ante q̄ abraham fieret ego sum: iudei
quidē tulerūt lapides ut mitterēt super
eum. Iesus autē abscondus est et exiit de tē
plo. Et trāsies per mediū eorū ibat et ita
discessit. Putas hec vidētes magis autē
audientes cū nō videāt quomodo secu
dū quod scriptū est nō debēt igne cōbu
ri q̄m cōtraria his q̄ dñs facit et docet co
gitat et loquuntur. Nā q̄m Joānes mar
tyrū sustinuit eiusq̄ corp⁹ sepelire disci
puli: audientes Iesus discessit inde in nauē
ad deserti locū seorsum. Vñ itaq̄ hec fa
ciens ita dicebat. Sed vñq̄ isti vel sic
erubescerent et vsq̄ ad homines suā pe
nitentiā declararēt: nō magis ac magis
in sanctis viderēt et ipsi arguere
saluatore p̄tra eū vñq̄ blasphemias me
ditātes. Sed neq̄ vesanos quilibet eos
poterit sustinere cū arguātur nec euāge
lia ipsa nosse. Et em̄ occasio nostre disces
sionis et fuge rationalis atq̄ vera quā
in saluatore quidem euāgeliste positam
memoriauerunt. Nos autem etiā in san
ctis vñq̄ oportet talia cogitare. Nā ea
que de saluatore humano modo cōfēri
pra sunt eadem cōmuniter humano ge
neri deputantur. Que nostra sunt ille su
cepit et passios nostre infirmitatis. offē
dit. Quod Joānes ita conscripsit. Que
rebāt ergo eum tenere et nullus miuit in
eum manus: quia nondum venerat ho
ra eius. Nā ante q̄ hec veniret dicebat
ipse mari nondum venit hora mea. Et
eis qui fratres eius appellabantur ait.
Veni tempus nondum venit. Rursus
autē tempore passionis discipulis dice

Liber sextus.

qui prius cū eo p̄stati fuerāt: hacten⁹ ab ecclesia segregant. Uerū eusebius ad instar optimi medici iter facies p̄ orietē infirmos fide recreabat imbues atq; docēs predicationib⁹ ecclesiasticis vnumersos. Hinc transiens venit illū p̄ciū: et inde rursum ita pagā hēc ipsa p̄nūtiabat.

Capitulum. xxv.

Erum hilarius p̄i-
craniensis secunde aquitanie
pontifex: recte fidei dogmata
dudum p̄feminauerat tam
italis q̄ gallicanis episcopis q̄ppe euz
primus ab exilio remeasset: vterq; ergo
fortiter in fide laborauerunt. Sed hila-
rius tanq̄ disertus suis libris satisfactio-
nem de trinitatis consubstantialitate cō-
scripsit. Quibus hoc sufficēter exposuit
et vehemēter arrianorū dogma destruxit.
Hec itaq; post breue eorū exilij tem-
pus celebrata noscuntur.

Capitulum. xxv.

E siquidem tepesia:
te macedonij sectatores: et
eiusq; eustachij atq; sophro-
nij: oēs ab vno macedonio
nūcupati sunt cōcilijs frequētia facie-
bant. Et cōuocantes quatin⁹ sententia eos
secuti fuerant: anathematizauerunt al-
terius partis episcopos: idest consentien-
tes acatio fidemq; ariminenſis concilij
respuentes ea magis q̄ fuerāt recitata se-
lentiam et antiochiam expōita firmave-
runt. Qui dū requisiti fuissent ab aliqui-
bus dicētib⁹: quos q̄ nūc macedoni vo-
camini aliud sapitis q̄ sectatores? Hea-
cū cur eorū hacenus itaq; eadē sapiētū
estis cōmunionē participari. Ita vene-
nose respōderunt. Per sofronij p̄peta-
polis p̄fragoneum episcopum. Occi-
dentales inquit in consubstantialitate
languebant. Eius autem per orientem
secundum substantiam dissimilitudinem
predicabat: et erant vtraq; praua euz hū
quidem inordinare diuinas substantias
patris et filij consubstantialitatis nomine
copularēt. Ille vero a natura patris na-
turam filij aperte diuidere credens se-
metipsum pie predicaret dissimilem esse

patri filium per substantiā. Hūc ergo ita
putantibus: media via nobis veritatem
pietatis habere cōpauit. Hec itaq; mo-
do querentibus satisficere nitebantur.

Sozomenus. Capitulum. xxvi.

Egitur impator au-
diens Athanasium in alex-
drinorū ecclesia cōstitū lū-
cite populo predicare mul-
tosq; paganorū ad xpianita-
tē fuisse p̄uersos eū iussit exire de ciuitate.
Qui si maneret damna maxima eū sit
stinere p̄cepit: occasione criminis in eū
inueniēs q̄ dū p̄ioris p̄ncipis tpe fuis-
set fuga mulcatus nō eū iussione episco-
palē recepat sedē. Quāobrem scdm impa-
toris p̄cepta se p̄parabat ad fugā. Quā-
dē igitur circa se xpianorū p̄p̄m lachrymā
tē habetote inq̄ filioli fiducias. Nubes
est et cito p̄transiet. Hoc dicto valefecit.
Eodiligitibus amicis cōmēdauit eccle-
siā atq; ab alexandria ciuitate discessit.

Capitulum. xxvii.

Pterea cizicenis le-
gatione fungentibus apud
p̄ncipē de p̄p̄is reb⁹ et pa-
ganorū restitutione tēplorū
laudans eos p̄pter sacrorū curā q̄ postu-
lauerāt vniuersa cōcessit. Eleusium autē
eius ciuitatis remouit episcopum veluti
vastatorē tēplorū: et q̄ viduarū pabula
sacrarumq; virginū monasteria consti-
tuerat: paganisq; suaserat vt paterna re-
linquētes ad chustiana dogmata se con-
ferrēt. Interdixit etiā chustianis p̄gre-
nis: ne veniret ad cizicē credens: quare
glōris causa exartaret feditios eosq; ali-
q̄ ciuitatis chustiani fouerēt publicos
simul opifices artificesq; monēte qui in
duas diuī p̄tes p̄ncipū p̄ceptis episco-
porū cū vtrorū atq; liberis euz cō-
tare sunt iussit. Hūc em̄ singulis annis cer-
tā oblationē publico cōferebat. Alii q̄dē
militū clamydēs: alij vero pecunias no-
uas. Cū igitur modis oibus placuisset
hūc ritu cōstitueret paganorū: vīm q̄dē
inferre atq; tōmēta populis sacrificare
uolētib⁹ statū indicauit. Hūc hoc timo-
do p̄cepit vt p̄ singulas ciuitates numer⁹

Capitulum. xxviii.

totū scriberet: quos tñ nequaq; aut ora-
re prohibuit. sciebat em̄ q̄ nō posset vlla
necessitas suspēdere quod volūtas spōta-
nea suagessisset. Porro clericos et ecclesia-
rū p̄sules ciuitatib⁹ suspēdere festina-
bat: studēs vt absentia paulatim solueret
ecclesiā: neq; sacrorū ministris q̄ doce-
rēt: vel qui mysterijs participaretur exi-
stērent et per hoc longo tempore paterē-
tur p̄prie religionis obliuionem.

Capitulum. xxviii.

Ostendit itaq; pu-
blica voce p̄cepit vt titum:
hic ciuitatis ep̄m p̄cul expel-
leret. Cūq; iussisset hoc cleri-
cos minaret quasi ipi facerēt turbas in
populo: tūc titus libellū destinauit im-
peratorī cōtestans eū ac dicēs: q̄ inimi-
ca iter se esset turbā paganorū atq; chri-
stianorū: et eius suasionē chustiani ma-
gis a seditione q̄scerēt. Quo facto titus
est imperator ex huiusmodi verbis tito
inimicitias populi concitare: scribēs bo-
nētib⁹: q̄ titus eorū accusator fuisset di-
cēdo suis monitis nō sua volūte p̄p̄m
a seditione cessasse: eūq; velut hostē p̄p̄o
suadebat expellere. Nō em̄ q̄d iussu erat
aut legitimum inebat agi: sed odio religio-
nis verbis siq̄dē culpāre operib⁹ aut ma-
le p̄ficere cōtēdebat. Quapropter p̄ ciui-
tates et p̄uicias xpiani diffugebat. Hū-
ius p̄ncipes plurimi meorū fuere. p̄geni-
tus ipse cū tota domo: et q̄ erat ex gñe ala-
phionis xpiani p̄mo sunt facti in beth-
sea vico gazēsi nūmū populoso: habētq;
tēpla antiqua edificiaq; pulcherrima et ma-
gime p̄stetū in ciuitatē arce locatū: emi-
nens sup̄ oēm vicū. Quē locū arbitror ex
voce syaz greca deorū habitaculū nomi-
nati. Ser̄ itaq; his oib⁹ fuisse xpianitatē
auctorē hylarionē monachū. Cū em̄ de-
monio vexaret alaso diuiti⁹ pagani atq;
laderet incantationib⁹ et lustrationib⁹ apud
eū vbi nūmū illi p̄desse poterāt. Uerū hy-
lariū solūmō xpi nomē inuocās demoniū
effugauit eūq; i religionē xpianā rep̄ere
trāposuit. Hylarion itaq; me⁹ auius in ex-
ceptionib⁹ et interpretationib⁹ scripturā:
tū nūq; qm erat ingeniosus sciāq; fulcū

ita vt ēt arithmetice artē eēt expert⁹. Ac
p̄pterea ascalonitis et gazēsi et in cir-
cuitu xpianis valde gratissim⁹ tūq; religio-
ni necessari⁹ et ad solūcōdas dubitatio-
nes scripture diuine p̄p̄cu⁹. P̄mū siq̄dē
isti in eo loco ecclesiā et monasteria cōstru-
erūt: easq; honestate atq; hospitalitate
p̄grinorū et idigētū pariter orauerunt:
ex q̄ gñe vq; ad nos fuerunt vni optimi
quos grādeuos inuēculis ipse cōspexit.

Capitulum. xxix.

Egitur imperator
dudū studēs paganitatē l
oi sua diuīdēditar: graui-
ter ierebat vidēs xpianos
postū p̄p̄bari: tēpla q̄dē
erāt apta: sacrificiaq; paganorū p̄ ciuita-
tes scōz volūtātē illi⁹ p̄cedebat. Hūc autē
estimabat ne feruor eorū xpianorū abūdiā
frustraret et marie pulsap̄: q̄ multorū
sacerdotū suoz xpianas audēbat vices
et filios atq; seruos. Arbitratur autē xpiani-
tati statū ex vita dē et p̄uersionē p̄stet-
re studuit vbiq; tēpla paganorū destructio-
nez ordie xpiane religionis ornare sedib⁹
atq; p̄cessiōib⁹ paganorūq; dogmatibus
atq; monitiōib⁹ lectores sue suspitōia
instituit ad instar clericorū: et a hōas er-
tas et dies et ofones solēnter obseruaret:
p̄cipiēs pariter hēre curā viroz atq; mu-
lierū philosophare sciētiz: habitaculis
p̄grinorū atq; et paup̄z atq; quidē
tia circa egenos exhibita: paganorū religio-
nē p̄ponere et pietatē hēre nomē. Si q̄s
aut spōte vel inuite p̄ccaret scdm tradi-
tionē xpianorū inſtituit: post p̄niam mē-
diocre sustinere correctionē. p̄cipueve-
ro zelat⁹ dicē: notas literaz episcopalis
q̄b⁹ solēt alterutris scribēs cōmēdare
p̄grinos et vbi p̄fisciscuntur et a q̄b⁹ ve-
niūt modis omnibus iudicare: et solatia
p̄mereri tāquā noti et amici sint testimo-
nio directi signaculi. Hec cōsiderās festi-
nabat vt pagani xpianorū affuecēt
officijs. Sed qm multas incredibile ē est
studia xpianorū sequi voluisse nō aliūde
q̄ ex ipsius imperatoris sermonibus est
probādū. Huiusmodi em̄ arſatio p̄fiscis
galacie scripta direxit. Paganorū ritus
nōdū agitur secundū intētionē nostraz:

propter cultores eius in negligentia pos-
itos. Nam deorum claritas magnitudo
atque subtilitas in ofone omnes spe ma-
ior est. Sed spiritus nostri metibus au-
pppter negligentiam quam habemus cum illo-
rum purioris paruo re tanta mutatio fa-
cta iri: quibus neque osare primitus quicquid
presumpserat. Cur ergo credimus hoc pos-
se sufficere: neque respicimus quemad-
modum suspitione christianorum audit cura pere-
grinorum: et circa sepulchras et mortuos
multa solatia: honestas conuersationis
studia: non vera sed ficta: quas res arbi-
tror apud nos debere sub veritate geri.
Nō itaque satis est te tale esse: sed oēs ab-
solute circa galilaeam sacerdotibus. Quos
aut deprecare aut ratione flecte: aut certe
festinante a sacerdotali ministerio remo-
uere: nisi dum tu coniugibus et filiis atque ser-
uis colla submiserint: non ferētes vltiori
eorum seruos aut filios hoc facere cōtēnen-
tes: aut galileos imple contra deos agen-
tes: et impietates pietatibus preponētes.
Vnde cunctos ammone ut sacerdotes neque
ad spectaculum pcedat: neque in tabernas
bibat aut cuiuslibet arti opibus turpibus
aut impudētibz presit. Qui obediūt ho-
norētur. Inobedientes expelle: xenodo-
xia cōstituē p singulas ciuitates: vt nra
peregrini clemētia: perfruasur non tū no-
stri sed et extranei pecunias indigētes.
Et vt habeas vnde fiat. Interim decre-
ui singulis annis triginta milia modios
eritici p vniuersas dari galaciā et feragin-
ia milia vini fectarios. Horū quinta p
pauperibz tēpla obferuandis et expendi.
Reliqua peregrinis: indigentibus distri-
bui. Turpe nāq est vt iudeos quides nō
abficiat: sed potius nutriet impij galilei
z suos pariter necnon etiam nostros: no-
stri vero nostroz solatio dēserat. Qua
propter doce etiā collationes facere pa-
ganos ad talia ministeria: paganorumq
vicos offerre dijs primitias frugū: eosq
huiusmodi beneficia institue: docens
eos hoc opus olim fuisse nostrorum. Ho-
merus cum hoc pbat: intro dūces sume-
nā talia faciēte. Mos ergo neq bonā no-
strosum imitatur: sed alij remittimus
negligētia non confusi: magis aut deoz
reuerentiā respuētes Si igit hec te faciē-

tem ego cognouero letitia plenius ero.
Presides prouinciarum rarius domi susci-
pe frequenter eis scripta transmittite. In-
grediētibz eis ciuitate facerdotū nul-
lus occurat. Cūq; ad templa uenerint
deoz in intrapiuas eos nemo precedat
militū fortentant, precedētū officio. sed
q; uoluerit subsequaretur. Cū ad ipsum lu-
men tēpi peruenierit priuarerit. Tu
em sicuti nostri intus es inder. Hoc enim
tēti sacra sanctio uidet exigere. Obedi-
tas igit p ueritate pū sunt. Relucantes
uane glorie cōprobātur. Quid em pnia
runt q; mereat auxilij q; mātē deo-
rū ppiā habere noluerit. Qui ergo eis
neglexerint non solū sine aēla erūt se-
ditē nre indignationis impetū sustine-
būt. Neq; enim fas est vī illi parcat q;
deos habuerit inimicos. Suade siquidē
eis vī si mea uolūt frui tuitione oēs ma-
tri deorum studeat offerre culturam.

¶ Capitulum. xxx.

Ecce itaq; facies im-
peratoris ad destructionē chi-
stianorum neq; sua dēre subie-
ctis pualuit et aperte vni-
ferre palā erubuit. Inter he-
c ad paganitatē milites iussit et su-
dūit ad pūscū schema reformā signū il-
lud sublimis romanorū q̄b cōstitūto
sicut pūdictū est i crucis formā mutaue-
rat: verū in publicis imaginib; de pū-
scationē q̄si de celo sibi coronā et pur-
purā deserēte. Mercuriūq; marte in se res-
piciētes: velut p testimonio sapiētis et for-
tis. Et hoc agebat in imaginibus et sub
occasione imperij latēte adoraretur. Ar-
et hoc mōs subiecti clāculo falleret. Ar-
bitrabam etiā q; si hoc spōre eis iponeret
postea q; vellet implet. Si vero respo-
des agnosceret penia sublata torqueret
rāq; circa romanorū solēntia relinquitur
et i re publica atq; ipso impio delinque-
tes. pauci siquidem etiāz penis subditi
cognouerunt dolum: quāvis moris gra-
uati occasione noluerant. Turba vero ve mō-
let per ignorantiā simpliciter imitato-
res adorabant. Quod tamen imperato-
ri nūl profuit. Cumq; multa excoꝑaret
quibus paganoꝝ ritus extolleret: auo-

Capitulum. xxi. &. xxii.

ita modis q̄ plurib⁹ militib⁹ ep̄ante cla-
 re virtutis coronā dedit. Cū venisset ita
 q̄ tēp⁹ quo imp̄alia milites solēt dona
 capere: hoc em̄ agit plerūq̄ die calēda-
 riā nūmeriaz: z natale principib⁹: z vrbū
 regiarū exquirit quatin⁹ eos simpliciter
 z ex p̄sca cōsuetudine fallere potuisset.
 Julitz ad manū lperatoris accēditis
 admonitis officiis p̄mo incēsus offerit.
 Erat em̄ añ eū posuī th⁹ z ara scōz
 antiquā romanorū solēntatē. Tūc q̄dēz
 p̄scentem suā fortitudinem ostēde-
 re: neq̄ incēsum offerre neq̄ donū ac-
 cipere ab imp̄atore sunt passi. Alij vero
 occasio legis z antiquitatis neq̄ mēte
 p̄seperūt q̄ cōmiserē peccatū. Uerū alij
 p̄pter lucrū capri aut timore turbati: seu
 p̄p̄tū repentina cōclusi: lz intellexerint
 q̄ pagantem declinare nequeunt.
 Plurimi siquidē p̄ ignotiā decepti vt
 inter cibos vt assolet z pocula inuocāt
 inter alterutros r̄p̄z: respōdēs quidā vi-
 ri. Quid patimini inuocāre xpm̄ quē
 p̄ paulū denegastis dū donū ab im-
 peratore percipistis th⁹ in igne mitti-
 turus. Cūq̄ hoc milites audisset z quod
 esset agnouissent: statim exiliētes pu-
 cillē currebāt: atq̄ imp̄erū facto testa-
 bant deūz suū: z cunctis hominib⁹ rela-
 bant se esse christianos zan eo noīe p̄ma
 mercedē p̄ ignotiā se fecisse z vi dici
 posset solā manū pegnā esse: cōfitezūz
 q̄ n̄ p̄p̄tū simul egisse. Cūq̄ venissent ad
 principē: p̄ceperunt aurū q̄ acceptēt et
 solū voce p̄cebat⁹ vt reciperet quod d-
 disset z illos occideret. Se em̄ penitētiā
 agere fābant eo q̄ improuide eo d-
 derat p̄cafallēt: z studere p̄pter christū to-
 tū corp⁹ p̄ne cōtradere. P. ¶ Theo-
 dozico. ¶ Hec iulij furorem mouerunt
 imperatoris. Et p̄mo quidem eorū ca-
 pta iussit auferri. Cūq̄ deducerentur
 ad mortē sequente populo mirat⁹ vt
 inter eorū p̄p̄tietate fuisse p̄tam: ve-
 nerunt ad locum quo rei puniri solent.
 Cūq̄ sp̄culatorem rogauit senior om-
 nium vt ante omnes cepit cuiusq̄z no-
 mine romani adhuc adolescentis absce-
 deret: ne dum alios respiceret frangere
 vir. Cūq̄ ille genūa fississet in terra et
 gladium sp̄culator exguinasset z ventu-

repente nuncius clamore prohibens noc-
cem. Porro iuueniculus ille ait occasione
piuinatus. Non fuit romanus dignus vt
chisti mariz appellaretur: & licet san-
guinem malignus imperator fundi pro-
hibuisset ductus inuadia: veritatem nō
eos in ciuitatibus habitare permittit: sed
ad vltima romanorum loca exilio desti-
nauit. ¶ Sozomicus. ¶ Postea ve-
ro precepit vt qui sacrificare noluerint
palatio nō intraret: & neq; collegio neq;
foco eos neq; arbitrio neq; vlla dignita-
te: nec qualibet administratio partici-
pare iussit. ¶ Theodoricus.

¶ Capitulum. xxxi.

Tum igitur iulias
nus apud pythium dasineum
peteret responsa de partu
belli victoria: ille vicinam
tem corporis habilem martyris accusaret
iussit eius corpus auferri. Ob quā rem
cū christiani festiuitatē deducto corpore
psallente agerent i indignatione prin
cipis qdā theodorū in uinculis multa pas
sionū tormētū partuisset. Hoc ita gesto
fallax demō martyris uo qdē gloria auris
sui hō mēdaciū clariū enudauit. Iul
mē nāq; celitus missum eo rēplū accen
dit ipsum phitiū apollinis simulachris
redegit in puluere. Erat est lignēū r ex
trinfecus deauratū. Quod nō citatē pre
fectus orietis tūc noie iulianū iuliani ci
uis agnosceās: festinatē venit ad dasi
nē volens referre deo sua solaria. Uidentē
ed redactum in cinerem choros verberib
us affligebat: credēs hoc ab aliquo chri
stiano fuisse cōmissum. Qui licet torq̃ue
rētur tamē mentiri noluerunt clamantē
incedi dū nō deus sed de furis ha
buisse principis. Ad hec etiā rustici uici
norū uenientes locorum dixerūt se uidis
se fulmē celurus fuisse delatū.

Capitulum. xxv.

Noterea iubent va
sa ecclesiar. sacra fisci erario
deputari. Sublatiſq; ianuis
ecclesie maioris fit cluſis ac
ceſſibile ſanctuariuſ. Ingredie
te ſiquidẽ uiliſimo pſpecto oriẽtis eccleſiã

Libertus.

felix prepositus regaliū thesauroꝝ pari-
ter introiit ⁊ simul helpidius comes re-
rū puuataz. Aūct est ⁊ felix ⁊ helpidiū
primitus chꝛistianos tūc a pietate recel-
sisse: impio principi parere cupientes. Ju-
lianus itaq; prefectus impudētē pꝛa-
sacri altare minxit. Quē dū euzoius pro-
hibere tētare: eū ille percussit in capite.
Fert aūc dixisse qꝛ religio chꝛistiana eēt
diuina solitudine desolata. Porro fe-
lix vidēs vasoz ornāmēta qꝛ ostātinus ⁊
cōstantius frequēter obtulerāt. Ecce in
qꝛbus inquit vasis marie filio ministrat.
Sꝫ pro his impietatis vesanisq; pꝛim-
pitiōibꝫ nō possit multa pena eracti sunt.
Nāq; repēte iulianꝫ seu infirmitate de-
cētus vīsceribus putrefactis interiit. Et
simū nō per meatus digestibiles emitte-
bat: sed celestis os quod blasphemias mi-
nistrat erat organū hoc egestionis est fa-
ctū. Aūct est eiꝫ vꝛorē fide fuisse clarissi-
mā eāq; dixisse. Decet te marite lauda-
re saluatorem chꝛistum quoniam tibi per
hanc correctionē magnitudinē pꝛoptie
virtutis ostēdit. Non est agnoueras cō-
tra quē dimittere voluisti: nisi cōsuetuā lō-
ganimitate hec tibi flagella diuinꝫ in-
tulisset. Hys ergo verbis ⁊ passionibus
imminentibus causam languoris agno-
scens rogabat imperatorem vt ecclesia
quibus fuerat sublata redderetur. Sed
nec illū flexit ⁊ ipse terminū vite suscepit.
Porro felix et ipse repente flagellum vir-
tute diuina suscipiens sanguine tota die
simul ⁊ nocte ex ore hūso: ⁊ venis corporis
vndiq; vacuatis omniq; virtute si-
militer expēsa ⁊ ipse celeriter est extinctus
eternęq; morti cōtraditus. ¶ Ca. xxv.

Is ita gestis ad

lescens quidam sacerdotis
filius in paganitate nutri-
tus: ea tēpestare ad chꝛiano-
nā trāslatus est chorū erat
enī tūc quēdā insignis reuerētie mulier
⁊ dyaconisse honore fulgebat. Hec cum
huius mīre habuisset amicitias que sepius
dū eiꝫ mīr ad eā veniret hūc infantē am-
plexabatur ⁊ ad cultū xꝫiani nois inuita-
bat. Porro matre defuncta veniebat ado-
lescēs ad eā ⁊ doctrina consuetū frueba-

tur. Cūq; firmissime eius conciliū perce-
pisset: requisitū doctrinam quo possit ar-
gumento ⁊ pꝛis supꝛitionē declinare et
predicationē veritatis adipisci. Cūc dū
pꝛis patrē fugeret ⁊ creatorē suū atq;
illius potius sequeretur atq; ad aliam
iret vrbē in qua latēter imperatoris in-
pū manus effugeret: ipsam se eius curā
habere pꝛmittēs. Ad quā adolescēs. Re-
uertar inquit postea zalam se eius curā
tradā. Cū vero pauci transissent dies in
lianus venit ad dāsnē: celebraturus pu-
blica sacrificia. Cū quo etiā huiꝫ pater.
Erat enī sacerdos ⁊ sequi pꝛsuetus impe-
ratorē. Cū quo erat ⁊ iste puer eiusq; fra-
ter habentes officibꝫ vt cibos imperatorū
apponerent. Solebant enī septe diebus
in dāsnē festa celebrari. Prima siquēz
die cū staret iste ante imperatoris accu-
bitū: ⁊ epulas solēnter aspersisset: reple-
tus horrore cū celeritate antiochenam
venit ad ciuitatē ad illā mirandam mu-
liērē. Quo facto: ego inquit veni nequāq;
tibi de pꝛmissiōe mēitꝫ. Tu hō virisq;
saluti cōsulēs pꝛmissa cōple. At illa repē-
te surgēs apꝫ dei virū meletis perditū
adolescētē: verū ille in supiori habitacu-
lo interim eū habitare pꝛcepit. Pꝛiterea
filiū regrens ⁊ dāsnim circuibat oēm. Et
ad vrbē veniēs plateas cūctas pꝛerā-
labat ⁊ vicos oculis vbiq; currētibꝫ eū
inuestigari desiderantibus. Cūq; pꝛerā-
nisset ad locū vbi habitaculū scēus mele-
tius habebat suspiciēs vidit illū de sene-
stra respiciētē. Et currēs traxit ac depo-
suit: atq; ad domū vsq; pꝛduxit. Pꝛimūq;
eū multis flagellis afflicto: deinde cale-
faciēs obolos manibꝫ ac pedibꝫ ⁊ dorso
eiꝫ imposuit. Post hec vinctū in cubiculo
clausis ianuis dereliquit ⁊ ita pꝛerant
ad dāsnem. Hec ego a viro tam sene cum
narraret audim. Qui etiā hec adiecit:
qꝛi spiritu diuina gratiaq; cōpletus cō-
triuuit oia pꝛis idola ⁊ eoz infirmitatē pꝛ-
pit irrogare blasphemias. Quo facto mē-
te percipiens qꝫ egisset formidantē pꝛ-
sentiam patriā: rogauitq; dominū qꝫ
sum vt ei ferret auxilium: claustrāq; co-
fringeret ⁊ ianuas aperiret. Propere
inquit talia domine perituli et hec agere
non expaui. Cūq; hec inquam dixisset cea-

Capitulum. xxv. ⁊. xxv.

iderunt repente claustra: aperteq; sunt
ianue. At ille rursus ad magistrā venit.
que continuo eum induēs schemate mu-
lieris: ⁊ in tecto residere constitūcō post
paululū obtulit rursus sancto meletio.
Cū euz epō cyrillo hierosolymitano cō-
tradidit: ⁊ ita venerunt noctanter in pa-
lestinā. Iterum post iuliani mortem etiā
patrē iste duxit ad vꝛitatē xꝫianā: quod
iter quoq; alia nobis exposuit. ¶ Cap. xxv.

Attea iulianus cō

tra fidei pietatem impudētus
mīr: porro laqueos instruebat quibus
occiperet innocentes. Et pꝛimum quidē
fontes vrbis aq; dāsnēos sacrificijs vio-
lant: vt vnusquisq; aquam bibentium
eius horrore potiretur. Cūq; etiā in pu-
blico venales cibos illo scelere comple-
uisset: aspergebantur enim ex eis. et pa-
nes et carnes ⁊ poma simul et olera ⁊ cū-
cta que comeduntur. Hec vidētes qꝫ no-
nē salutare pꝛcepāt ingemiscēbat qui
dem atq; mugiebant videntes abhomi-
nationē tantā. Terribiliter comedebant
legi obedientes apōstoli. Omnia inquit
que in macello venduntur comedite. ni-
hil iudicātes propter consciētiā. ¶ Cap. xxv.
¶ Duo quidam militta clari: erāt enim
scutarij principis quodā puilio hoc hor-
rore seruētius sunt accessit atq; mirabiliū
adultorum in babylone splendentū ser-
monibꝫ vbi sunt dicētes. Tradidisti enī
nos regi in quo qꝫ recessit a te vltra oēs
gētes qꝫ sunt in terra. Hec qꝫ cōnuarū
nūciatur imperatori: qꝫ repēte illos ad se
foissimos viros adducēs reqꝫrebat qꝫ
locuti fuissent. At illi occasionem fiducie
interrogatiōe sumētes imperatoris lau-
dabilēq; sui firmātes zelū dixerunt hec
pietatis more nutriti. O princeps laudā-
dis hactenus legibus seruīctes quas cō-
stātinus ⁊ eius filij posuerūt: ingemisci-
mus nūc abhominatiōe oia vidētes esse
cōpleta ⁊ nefandis sacrificijs cibos po-
tius violari. Hec ⁊ domi seuius ⁊ te-
pēre nihilominꝫ eulamꝫ. Hec enī i tuo
supꝛer nobis imperio. Hec audies ille
mīr atq; philosophus alius filius no-
mīnātū mīrāctudinis qꝫ exhibuit vultū

⁊ impietatis faciē pꝛtius enūdauit pꝛ-
piens amarissimas eis plagas inferri.
Quos etiā luce pꝛiuauit. Magis aūc vt
verū est illiꝫ xꝫis lēlitate liberauit vī-
tricesq; eis coronas pꝛidit offerri. Singe-
bat enī se in eis quasi cām deicendere im-
perialis iniurie ⁊ hec diuulgari iussit in
uidēs decertatoribꝫ veritatis in appella-
tiōe martiriū pariter ⁊ honorē. Noia fue-
rūt horū iunqꝫ ⁊ maximꝫ quos an-
thiochena ciuitas tāq; pietatis pꝛpugna-
tores veaerata pꝛiofo monumēto recodi-
dit ⁊ vsq; ad diē hūc festis ānalibꝫ hono-
rant. Sed ⁊ plurimi nobilitꝫ ⁊ dignitate
fulgentium vīctes tali fiducia coronas
equales sunt adepti. ¶ Capit. xxv.

Valentinianus etia

qui post paulinū sumpsit
imperitū tūc maleuariꝫ erat
circa palatia cōstitutus dur
lāceariorū. Zo zelū quē pꝛ pietate habuit
nō celauit. Zo nāq; tpe cū fulmināꝫ il-
le fortune tēplū ingrederet i chorꝫ ⁊ ex
vtraq; parte ignuarū asarent ministri
templi qui aspersione sicut ipsi dicebant
purgaret ingrederet: valentinianus pꝛ-
cedens principē aspersiōis guttā suā vi-
dit i clamydē. Et indignatus pugno per-
cussit templū: ministrū dicens se macula-
tū potiꝫ qꝫ purgatū. Ad respiciēs impe-
rator: iussit eū i custodia tūc redigi ⁊ ad
eremū destinari. Sed ille cum annus ⁊
pauci trāssissent mēses: pio mercede con-
fessionis recepit imperiū. Nō solum enī
in illa vita diligētes se deꝫ honorat: sed
aliquando etiā in pꝛesenti bonoz ope
rū retributiones impendit: ⁊ pꝛesentibꝫ
pꝛemijs illic sperata confirmat.
¶ Theodoricus. ¶ Cap. xxvi. A

Rhemis vero qui

temporibus constantij dur
fuit egypti qꝫ illius tēpore
idola multa cōfregit non
soli facultate nudā reddidit sꝫ etiā capi-
tis sectione multauit. Hec et hūmōs ges-
sit ille ināstuetus ab ira cundia remotus
sicut ab impijs vocabat. ¶ Adhuc sup
Hec etiā mirandū femine: que zelo
diuino huius cōtempnit impietate. Pu-

languores subegerit: si fructus aut folius
aut pars eius corticis collo egrotantiuz
ligaret. De hac est a: bore ferunt qm dñs
sp̃s egypti ioseph cū xpo z maria virgi
ne scā fugisset herodē: venisset ad her
mopolim ciuitatē moy vt ingrediebāt v
bem nō ferens hec arbor: maximi xpi sa
lutaris aduersū inclinatā est vlg ad ter
rā z ei suppliciter adorauit. Nec ergo de
ista arbore a multis audiens enarrauit.
Reor aut hoc signū fuisse factum ciuibz
diuine p̃sentie: aut certe qm ritu pagano
hec arbor ppter magnitudinē atq; pul
chritudinē colebāt mota est nō ferēs xpi
diuinitatē. Demonib⁹ quippe contremi
scitib⁹ cū viderent rerū talium destruc
tore: necnō z oib⁹ simulachris egyptioz
scdm̃ fātē pphetiaz fugatoz demonio
pro testamto xpi arbore vacuā remans
sisse. Zgit apud egyptios z palestinos ge
storū testimonia conseruantur.

¶ Theodorica. Capitulum. xliij.

Iulian⁹ etia⁹
iudeos p̄ra phianos arma-
uit. primūq; conuocās req̄-
siuit. cur ei⁹ p̄cipiēte lege sa-
crificare nequaq; imolatio-
nib⁹ verarent. Cūq; respoḃissent vno tā-
lūmodo loco fuisse iussit d. sacrificiū fuisse
permissū. repēte iussit deo odibilis de-
structū resuscitare tēnū. credens infelix
dñicū verbū se posse destruere. cui⁹ p hoc
veritate magis offēdit. Nec itaq; xpo in
dei libēter accipiētes cunctis p diuersus
terrariōs mōdū danere iudeis. Qui vñ d.
p cōcurrētes pecunias ad edificiū alaci-
ter offerebāt. non largitis gratia s̄ ve-
ritate repugnātes. Multis pariter p̄lde
impiorū executorē dignissimū p̄cepto.
rū. Aiuūt enim qm ad repurgū faciēdū
argenteas hama⁹ s̄ cophinos s̄ scaphas
habuerūt. Cūq; fodere iā cepissent statu-
to quidē die hoc multatūdo plurima fa-
ciebat. Nocte x̄o spontanea terra de val-
le crescebat. Solutis itaq; prius etiam
fundamētū reliquias noua oīa pparabāt.
Cūq; gypsi s̄ calcis multa modorū milia
cōgregasset vie magna ventorū repēte
respiras rēpēstas atq; procelle subito
fuerat. quicqd cōgregatū fuerat dispersi

rant. Adhuc asit vesanietibus eis ⁊ nes
quāq; diuina leguminitate correpti ma
ximus primo terremotus est factus. Et
q̄squis nō fuerat mysterijs diuinitis loru
tis: vehemēter attritus est. Cūvero nō
hoc tereretur iudicio ignis ex fundamē
tis quē suffociebant egredies plurimus
fodiētius ꝑcremāuit: alioꝝ mēbra dissol
uit. Nocte quoq; plurimus in vicina po
rticu dormiētibus cadens subito cū reco
psa porticus dormientes oppressit. Alia
ꝛo die in celo signū splēdens crucis sal
taris apparuit. Sed etiā iudeoꝝ velle
crucis signaculoſi sunt implete nō tñ splē
denti ſ; nigro colore signate. Hec itaq; re
belles dei p̄siderātes: diuina flagella co
tre miſcerēs a d. ꝑꝑia sunt reuerſi contra
tēs eſſe deſi: quā ad eorū ꝑꝑenitoribus ſi
gno ꝑbatu appenſus. Qd̄ audiēs inla
nus dum vtiq; caneretur ab oibꝝ tanq̄
ꝑꝑarao indurato corde non timuit.

¶ Capitulum. xliij.

Tgitur dum per
mortui cognouissent co
tiū capta fiducia uenerit
terminos romanoꝝ deu
tates bellā. Qb quā rē
lecto exercitū inliamꝝ misit i belsum
i dodonē ad pēpiēda respōsā. exp
dixit et bella fūscipere. Tūc vniuersi
res et pugnāti fiduciā dabant et victo
pūntēbāt. Anū vero respōsum ꝑ epē
medaci ac feduōtē dīsserere nō pūē
est em̄ hūmōi. Nūc oēs aggredimur di
ctore propheta referētes arca fūmū
pōtū. Hic ego dixi ego belligratos mar
pōtū trē carminū ridiculū eos conu
diuulgare qꝫ rationale dōm mēdaci
pēꝑꝑhū esse vocāt. Ego autē mēdaci
seductione eius inueniens ingemisc
Thirē nāqꝫ fūmū tigrē voluit appella
re qm̄ thirē eiꝫ nō sūit eiꝫ qm̄ fūmū
per armenie reddāns mōibꝫ et ꝑ asirū
arua discurrē. sūmā descendit in persi
per hec ergo tūā deceptꝫ infelix et vici
tū mēte somnabat et post partū pugn
pugnā galileis isserre pparabat. Sic em̄
vocabat tīpianos cōrūme. Hū nol
re eis inferre putā. qꝫ magis debuit
eos cōsiderare pūitē. Ad em̄ soctateꝫ

Capitulum. xlv. & xlvj.

titas fuerit appellat? vt pythagoras
 phalaris et mutatioe nois qualibet sūt
 pte picipati. Neq; nere? iperstias sūt
 vt naturale pulchritudinēquā gerebat
 amitt. Ihoz nihil mēte papiens: et hac
 appellatio aliqd qd moniti se nobis pura
 vt infere fallaci rīso credēs intermina
 tē p ecclesiis demoni se statuere siml
 iūq;. post has igit minas: ab vno viro
 heroea debellat? est. Is em nobilis erat
 vna ciuitatis. Curie psidebat quē
 iūo xpi reddidit clariorē. Tūdes nāq;
 in impietate q tūc vigeabat fuisse de
 mēz: expulit sua domo z corā oib? ab
 eam. Qui t i vicine ciuitatis intrare ag
 nūus imperatorē: suā vōlūtate z abdi
 cationē patrie innotuit. At ille quiescere
 uenēte imperauit: placidū pmittere pa
 tē. Cūq; venisset in heroea nobiles z ho
 minos quocunq; ad pādū. Inter quos
 erat z hui? pater quē cū filio in suo pzan
 te tussit accubita. Tūc circa medias
 copias dixit ad patrē. Nō mēp vides iu
 uem facere volūtati ad aliud declinā
 re atq; ad alia mutare q nō vult. Nol
 uis et filio vīdēt? seq; tua dogmata re
 pūti. Neq; est ego tibi vir facio mea
 qz licet cogere valde possum. Ille cau
 te diuine religiōis mēte papiēs: de isto
 qd imperator erroneo dicit z deo dō
 mō z vertuti pponēt medācum tūlle
 rīus mōsuetudinis inducē vultis cessa
 re detrahete. Et declinās ab eo vultis
 molestē dicit. Ego tu curā habeo qm
 tu vō v hoc faciat suadere nō possūz.
 Nec traq; nō frustra retuli sz vōlēs offē
 dere nō solū illius mirabilis viri fiduciā
 sed qm pēpta iuliani a plimio sit pās.
 In anthiochia nāq; Id quiddā vir
 tūm pedagogos adolecētū habitā
 bat. Eratq; illic famosissimus sophista
 vniūpūpius expectantēz iuliani victo
 riā habēs pre oculis ei? minas. Ergo in
 terrogauit pedagogū quid nōstrā deri
 cōdō religiōis. Nūc inq; fabri filiū quid
 pūas agit? At ille qd paululū pūgiz cō
 pūmo grātia diuina pūgiz. Rūdie em d
 sophista: creator oim quē in fabi filium
 pūgiz: locellū sepulture in iano comp
 nat. post paucos em dies mors illi? hū
 bat errorē z in locellō posiz? z adnecē

minarumq; timore vacuatus est.

¶ Capitulū. xlv.

Eliquidē tpe re-
giousus iulianus cognomē
to saba qui angeloz in corpo
raliū vitā corporali cōuertē
tione videbat unitari cuius etiā vitā cō
scripsim⁹. phixiores offerebat deo precēs
cū illi⁹ impij minas audisset ⁊ ea hora q̄
ille p̄cussus est oras/mortē ei⁹ iste cogno
uit ⁊q̄ plusq̄ vigintri mutatiōes ab eo lo
cū ⁊q̄ ab ei⁹ exercitiū eē viderent. Hūit
em̄ qz dñs cōtinue ingemisceret ⁊ clemēti
āio supplicaret: subito tachy m̄az eius
fui⁹: restituit: fuisseq̄ alacritate p̄ple
tus vt ei⁹ vultus exhilarat⁹. Hāc animi
p̄urbationē ei⁹ ministri respiciēs: ro
gauerūt vt eis causā repēnti gaudiū p̄
refaceret. Tunc ille dixit. ferus facie vi
nee deusator: penas exat⁹ est vastatio
nis sue iacetq̄ mortu⁹ terrorib⁹ minisq̄
frustratus. Hec agnoscēs exultauerūt
oēs deoq̄ hymnos gratificos obtulerūt.
postea p̄o a nūptis illē cōpertū eādē fuisse
se diē simul ⁊ hōrā necis illanti: quā ille
sacratissim⁹ senior cognouit atq̄ p̄dixit.

¶ Capitulum. xlvj. A

Luz itaq; semper
inconsulte gessisse mortis de
monstrauit euēns. Trāscē
m̄ cū exercitu suū q̄ perla
rum romanorūq; regnū diuidit: repente
naues incedit nō sua dēs rebꝝ aut p̄b̄is:
sꝫ cogēs milites pluri. Porro duces ala
critate cōpleti: animabāt milites ⁊ eos
spe varia cōfortabāt quā imperator ab
sciderat: cū eorū reuerfione. incēsis navi
bus abnegasset. Sup̄ hec aut cū debuit
se cibos militibꝫ p̄gare: neq; de pro
p̄ijs finibꝫ p̄cepit afferri neq; de mimi
corū abūditatē iussit aliq̄ depredari. Re
linquēs ergo habitabile viā: pergebat
solitudinis loca vbi ⁊ cibo ⁊ potu milites
defraudat: ⁊ duces itineris nō habētēs
sed errātēs in deserta. puincia sapiētissi
mi principis agnouere cōsilia. (Sō
crates. ¶) Multos itaq; vicos castrorū
dedit. nō neuas: etiā ciuitates capie
bat. Cūq; venisset thephonte ciuitatē

Liber sextus.

infantum obsedit regem ut crebris legationibus vteret offerens dare sue patrie pariter si solutus bello discederet. Quod ille noluit neque supplicantiū est miser neque mente percepit quia vincere quidē bonū est: superuincere nimis inuidiosum. Credeas scipue magis artibus quas et maritimus pho exhibebat et arbitrat alexandri macedonis se gloriā percipiturū aut certe portionē. Putabat enim scōz pythagore platonisq; sinas eximutatioē corporis alexandri animā possidere aut esse portū in altero corpore alio alexander. Ob hanc itaq; causam persarū regio noluit pces admittere. **¶** Sozomenus. **¶** Cui igit in deserti loca primo captiuorū habuisset ducatur: postea quidā senior sub schemate puto ris se ei cōpendiosum iter ostendere cōpromissit. Cuius tribus diebus ambulātes ad maiore solitudinē venissent illi siquidem fastidib; occiderūt: cōstitit hoc se fecisse p patrie libertate et libetē tormēta oia sustinere. **¶** Exercitū interea persarū ex itinere fatigato exercitu romanorū iratū occurrūt: seq; ad aggrēssionē pely pparauit. **¶** Socrates. **¶** Querebant enim romani de principē cur noluerit bellū cū lucris pmissione finire. Meritū persis instātib; resistebat ita ut frequēter verteretur hostes in fugā. Porro in hanc erat pho in equo et exercitū cōfortabat inermis qdē spe felicitatis sue presumens.

¶ Theodorus. ¶ Capitulum. xlvij.

¶ Contra quē taculū repente delatum discurrens per brachium in eius latus immeritū est. Et hoc vulnere suscepit terminum vite. Qui vero iustissimum intulit vulnus hactenus ignoratur. Sed alij quēdā inuisibilis hoc intulisse ferūt: alij vero vniū pastoris imasphitaz; alij meliū fame et itinere fatigatū. S; siue hō siue angelus fuerit: palū est qz diuinis iussib; ministrat. Alii enī qz dū fuisset vulnere mox manū sanguine suo plenerit et in aerē piceit dicēs. **¶** Galilei vicisti. **¶** Et i eo ipso plessus est cū blasphemā victoriā. **¶** Socrates. **¶** Calixtus autē q inter familiares imperatoris tunc militabat et heroico versu eius cōscripsit

historiā. At eum a demone vulneratū fuisse defunctū. Julianus ergo quarto non sulari suo quē ediderat cū salustio: sexta die iunij mēsis in plica regione defunctus est. Anno tertio imperij sui septimo: ex quo cesar a constantio fuerat ordinatus vite anno tricesimo primo.

¶ Capitulum. xlvij.

¶ Qui curus mortem magie cōpente sunt. Carra nāq; ciuitas est: hacten; ipse tatis reliquias habēs per hanc iter agēs qm per edissam ppter pie religionis cultū trāsire noluerat in templū qd a pagānis colitur est ingressus. Ubi dū quēdā cū suis cōsortibus sacrilegis celebrāssent ianuās et claustra disposuit: et quosdā ibi milites obseruare pcepit ut iter huiusmodi lus accederet donec ipse remearet. Cūq; mortuus fuisset et impio pius successisset imperij: ingrediētes in templū finēserūt mura principis simulachra eiusq; sapientia et famosissimā pietatē. Uiderunt enī mulierē capillis appensam: extensis habentē manus: cui vterq; aperuerat. **¶** Persarū victoriā in iecore ei; inspicere. **¶** Hoc ergo scelus in charis inuēitū est: peritū in anthiochia plurima sacra sunt i palatio humanis aut capib; plena: sua se cōparatas et inuēra in puteis demorsa corpora mortuorū. In qua vrbē dū tū nuntiatus fuisset interitus publicum in cti habuere festiuitatem: et non solum ecclesijs et sepulchris martyrum i exultantabāt: sed etiam in theatris victoriarū predicabant cum sacerdotibus exultantes. Ego autem etiam clamorem fautoris eorum hic ponere necessarium iudicauit: ut etiam apud posteros de memoria reseruetur. Cōmuniter enim clamabant omnes. Maxime fatue: vbi sunt eius. **¶** Hic ergo libri terminus est: habendus ne pio imperio impietatis potentia copuletur.

¶ Explicit liber sextus.
¶ Incipiunt rituli libri vii.
De iouiniani imperatoris auspicijs et quēdamodū a plicis finib;

Tituli libri septimi.

lit egressus. Qui sospitū libanius ptra christianos scripsit et qho hythorizographus eius dicta destruxerit. De rectitudine fidei iouiniani: et quid arhanasius alexandrinus scripserit. Quo iouiniani tpidus orthodoxi floruerunt et heretici sunt oppressi. Arhanasius venit ad iouinianū et ab eo deceter est honorat. De consulari et sine iouiniani. De ortu principis valentiniani et quemadmodum fratrem valentem ipse fecit imperatorem. De ambrosij Mediolanē. episcopatū atq; fiducia. Edictum valentiniani et valēris de consubstantiali trinitate. Epistola illyricianorū episcopoz orientales epōs pferentium consubstantialē trinitatem. De heresi andianorum. De lampfacens concilio. Quemadmodū valens factus fuerit arrianus. Qua crudelitate valens esset et suis aduersus orthodoxos. De tyrannide et pditōe pcepq. De exilio sancti eusebij famosissimi pontificis: et quia ciues eius amorē fidei alio episcopo se subdere noluerunt. De exilio barlami epi. Idē de crudelitate valēris quaz gessit aduersus orthodoxos et extincto procopio. De eunomio heresiarcha. De seuitia valēris p pstatinopolitanos orthodoxos. De obstructōe muroz calcedonijs. De nauitate valēntiniani minoris et de imminuitate gradinis et de ortu principis graniani. Quomodo arriant macedonianos fuerint persecuti et illi se cōtulerūt ad liberium. Libellus macedoniorū liberio romano datus epō. Epistola liberij et siciliensis cōci

lij ad macedonios; epōs post penitentiam. Cur eunomius ab eudoxio segregatus sit. De larebijs athanasij. De concilio tramentis vbi. litere liberij et occidentalium sunt recepte. De eudoxio arriano qui fuerat constantinopolitanus episcopus et de persecutione valentis propter euagrium orthodoxum episcopum. Quia octoginta orthodoxorū a valente in naue cremati sunt. Quid valens gesserit in capadocia et anthiochia. Quid in edissa vel qho mulieris suo filio curres ad martiriū. et pfectū et imperatorē stupore facti a crudelitate remouit. De examinatione et exilio plurimorum orthodoxorum. De miraculis confessorum. De pso demonis qui post valentē impatur esset et qz ob hoc valens multos occiderit. De basilio epō cappadocie et qūp erili minas euaserit. De fine arhanasij alexandrinī et successione petri et seditione hieuz facta et qz romā pfectus est. Quia crudelitate lucius alexandriam fuerit introductus. Que miracula gesserint eremitae in exiliū a lucio destinati. Litere petri alexandrinī pontificis in qb lucij mala referuntur. Incipit liber septimus. Socrates. ¶ Capitulum. i.

¶ Iustes igitur i maxima estimatione venientes omnia omni dilatione altera die iouiniano infulas impatoris imponūt. Erat enim vir fortis et nobilis et illo tpe mlierari quo iulianus electionē nihil lege pposuit ut aut sacrificarent aut milia cederent; Qui cingulum magis elegit amittere; imperatoris pceptionibus ipis obedi-

¶ Capitulū.9.

quēdo possuluit. vt risum ꝛ quando inani
tate offenderet eoz q̄ colunt ꝛ talibꝫ. In
quibꝫ laborioꝝ fene tyrio sapientior est in-
uentus. proprius aut sit ille tyrius ꝛ na-
palcide verba meqꝫ suscipit tanqꝫ filio
victus est. vnde falsè sophiste libanoꝝ fir-
rez ego sophistā cum optimū fuisse nota-
rēt il nō eius religionis cuiꝰ impator fuis-
se oia que de iuliano xpiani etiā iste tūc
diceret ꝛ forsitan quasi rhetor: augetur.
Nā ꝛ viuo spatio laudes: eoꝝ defuncto
inuria plenas crimibꝫ eius effudit. Et
si senex prophetaꝝ fuisset: impator iulianus
eius inliam pposuisset opibus. Sed ꝛ in-
lianus si sophista fuisset dixisset forsitan
etiā ipsum malū sicut ethiolū. Qz ergo
ille tanqꝫ ei fecit ꝛ tanqꝫ sophista ꝛ ami-
cus impatoris: que ei sunt visa dixit ei.
Nos vt possumus obuiemus. Primum
itaqꝫ dixit qz libris incuberet hyemans
ctes extendens. Incubere nāqꝫ significat
qz intētiōē habuit vt vituperatiōē ascri-
beret sicut cōsuero do sophistis. Nā elim
hos libros scierat: sz itaqꝫ incubabat ꝛ ma-
ximo filio sciebat. Uñ palā est qz nō. Ne-
cuti libanꝫ putat redarguendo pualue-
rat sz infirmitate sue hitatis eluabar: et
q bene illuc: cautes sunt posita tanqꝫ de-
tractor: lacerare laborabat. Celsi enī qui
resistit alieni: nūc aliqd dicit: nō quē litigat.
tem mēitur aduersus eū sz quē litigat.
Et q stensus alicui est: oia sicut holiū nō
solū agat sz etiā loqꝫ potest. Qz ꝛ iulianꝫ
atqꝫ pothyꝫ ꝛ enim viderat: detractores.
B ambo fuerāt suis smonibꝫ arguunt.
Nā pothyꝫ summū phoz socratia vir-
dilacerant in historia phie qua ipse co-
scripsit: ꝛ alia de eo retulit qualia soliti
derogatoriōibꝫ occupari. Et de illo socra-
te q apud grecos mirabilis castitate in-
stitia: alifqꝫ virtutibꝫ habebat. Quē plato
mirabilis eozum phie ꝛ ex eo fonte alter
phoz thiasus nō solū tāqꝫ deo amabilem
honorat: sed etiā vitra hoīem sapiūse pr-
nuntiant. Porro iulianus zelatus pallio
nē ppriaꝫ cesaribꝫ enudauit: ꝛ om ante
re regnantibꝫ vitas carpeꝫ neqꝫ philoso-
pho marco pepercit. Scitur ambo vera
crotes fuerūt. Nō opus habeo plurimuꝝ
vt sermonibꝫ. Ego nāqꝫ ex viro: C
rūqꝫ hōis mores corū cōficiēte. dec. viii.
Quid ab

Quia aut de iuliano gregori^o nazaren^o re-
tulit audiamus. Et em̄ i febo libro cō-
tra paganos hec verba post alia. Hec eq̄
dem de iuliano alq̄s ip̄s exp̄m̄cia tradi-
derunt & assumpta pt̄as imp̄ij. Mihi aut
olim ei⁹ mores cōpti sunt: dū hūc virū in
argens clari⁹ agnouissem. Uenerat em̄
ad dū frater ei⁹ imperatori videret ini-
micos. Fuitq̄ aduent⁹ ei⁹ causa duplex
vna quide⁹ quasi decentior qua dicebat
venisse vt videret belladam atq̄ docer-
etur. altera vero secretior: & nota plu-
mis vt immolatores demonū et viros
halices inquireret q̄ nondum habebat
imp̄eratis hūc licētia. Tūc igitur nō fru-
stra cōsiderat virū: Nō em̄ fortuite ista
dispositio faciebat me causū inconstan-
tis mortui ei⁹: & excellens vberior. Tates
enim egregi⁹ estq̄ bene cōsiderat. Nul-
lum em̄ signū in eo mihi vtile videbatur.
Censui infexibiles: h̄eri tactabiles: ocu-
lū currentes hūc illucq̄ directi: & furiose
repicientes. Pedes impatiētes: nares
p̄rantes iniurias: atq̄ cōtēptus: sc̄ema
la ribibula: & hoc ip̄m temp̄ habentia. Cū
me incōtines & quasi subulens. Cōsen-
sus & negatio simul ratio nulla ratione
cōfusa: interrogatio inordinata atq̄ res-
ponso nulla congruentia sibi cōueniēs.
Sed qd̄ p̄ vniuersa discuro: hūc ante
operor: dū p̄ operibus ip̄s agnouit. Et si
eundem essent mihi p̄sentes qui tūc ad-
fuit: testaretur ei⁹: cū hec vidissem rep̄ere
ip̄s. Q̄ quale in aliū duxit respublica ro-
manorū: & tūc h̄ec vidissem optauit me
venerit debere medacē. Adeli⁹ em̄ fue-
rat hoc ip̄s vt tātis terra scelerib⁹ imple-
retur. Nūq̄ arbitror talia fuisse p̄digia:
multa multa illūcia multa incendia: mul-
ta p̄petes: & hiat⁹ terre p̄uenerūt: licet ho-
mines inhumani: & feroces/compositiq̄
inimilib⁹ naturis fuisse referantur. Ob
quā re digno sua supbia fine cōclusus
est. Hec gregorius de iuliano narrat.
Dua vero contra p̄pianos multa
verba profertēs nisi sunt vni facere ve-
niat: quēdā et sacris literis p̄uētēs/
iniquitātēs oīa. tñ sc̄dm̄ suā sumētēs
intentionem/ multi eis obuiatēs istapa-
p̄erit destructūs & redarguētēs: eorū
vana sop̄p̄imata: & ante oīa origenis:

ante multa fuisset tepota nullant. Is em
ca q̄ videbant turbare legētes sacratissi
mas lectiones obsequi sibi et i inter
pretatus ea detractorū sophisticas adin
ventiones exclusit. Quae si sepi⁹ legissent
iulianus atq; prophirius ea libenter ac
cipientes in aliud forte sua verba muta
uerant ⁊ non ad blasphemie sophismata
verterentur. Quia enim lacerare studiu
imperator apud idiotas ⁊ simplices ver
ba faciens ⁊ non apud eos qui scriptu
rarum diuinarū obtinent veritatē ex his
palam est. Similes em ea verba quae di
spensationis causā humanius posita sunt
cum multisq; modis collegisset exempla: hec
nouissime dicit. Morū igit singula si non
aliqua habēt ineffabilē cōtēplationē ma
ximā deo blasphemia sunt plena. Hec
eius iulian⁹ in tercio cōtra xpianos libro
dicit. In libro aut suo quē de cinismo scri
psit docēs quomodo sacras fabulas des
cet fingi dicit oportere harū veritatē ab
scondi. Sic em ait. Amat ei natura: celi
ri ⁊ abdita, deoz substantia nō patitur nu
dis verbis in aure introire pollutas. Ap
paret ergo per hec imperatorē suspitio
nē habuisse diuinis scripturis: qm̄ essent
verba mystica ineffabilē quēdam modū cō
templationis habētia. Sed indignat⁹ cur
non oēs eandē sententiā habuerint ⁊ in
siste hys qui inter xpianos diuina simpli
citer suscipere vidētur eloquia. Nō igit
oportebat eū cōtra simplices insurgere:
nec ppter illos cōtra sacras literas intu
mescere: nec odio habere ⁊ aduersari i
magis intellexerāt qm̄ nō oēs tūc ita sen
tiebant sicut ipse voluerat. Et Simi
lis ergo prophyriz factus est. Ille namq;
in cesaria palestina a quibusdā xpianis
cessus iracundiā nō ferens chmisticitatē
deseruit per furorē: ⁊ odio inimicorū feri
bēdo blasphemias xpianitate priuatus
est: sicut ei enseb⁹ pamphil⁹ redarguit
eius verba destruxit. Imperator⁹ autem
apud idiotas superb⁹ inter christianos
existit ea passione in blasphemias por
phirū declinatur. Ambo siquidem spon
te deliquerunt: ⁊ scienter peccando di
gnissima pena mulcati sunt. Cui igitur
sophista libanus velut irridens dixisset
hominē ⁊ palestina deum et dei filiu⁹

Liber septimus.

facili obli^o suorum videt^r et verbosum. Ad finē nāq^{ue} ei^{us} libri iulianū desicauit: sic inter alia dicit. Prīmū nāq^{ue} nutritū ei^{us} mortis pene perimerat cur putaretur de deo mēritus. Deinde paululū descendēs ait. O demonū alne demonūq^{ue} discipule et demonū obseruator. Qui licet hoc aliter intelligeret veritatē hec eadē de iuliano dixit que xpiani exprobrātes affirmāt. Si ē hū laudare cogitabat: oportebat eū hoc nomē effugere: nec eū deditur demonibus iudicare: sicut sermonē aliū declinavit quē dū reprehēdere de suis libris abscedit. Quō em̄ hō xpi desicetur et quēadmodū hāperto hō fuerit inuisibiliter aut de^r quēadmodū vtrāq^{ue} sint vera xpianorum ratio sacra nouit. Pagani hō anteq^{uam} credāt itelligere nequeūt. Dicit em̄ sermo diuinus. Nisi credideritis non intelligetis. Quapropter non erubescit mul^{ier} ff^{ilius} tos hoies desicātes. Et vti nāq^{ue} bonis morib^{us} institutos/ aut iustos/ aut castos: et nō potius lubricos/ iniquos et ebriosos. Hercules: dionysios/ nascēpios sicuti frequēter in suis libris iulianus iurare nō erubescit. Quorum masculos feminasq^{ue} cupidines si numerare voluerit lōga digressio generat. Sed sufficit hec scire volētib^{us} aristotelis palliū: et corona dionysij et liber regine multe merorie: turbasq^{ue} poetarū q^{ui} de talib^{us} scribēt vere ridiculū et inanitatem theologie ostendere paganorū. Quia hō propriū paganorum est hoies summa falsitate desicāre mōstram^{us}. Rhodius quādā calamitate detētis respōsum est datū vt phrygiū attin sacerdotē vesanie phrygiū celebratis placaret. Tale nāq^{ue} respōsum est. Attin placate deū magnū purū adonez bone vite diuitiarū datorē: comatūq^{ue} dionysium. Hoc itaq^{ue} respōso attin q^{ui} amore vesano semetipsum occidit: eūdē adonē dionysij nōminauit. Cū alexāder macedonū rex trāsisset iasā: anxietiones alexādro fauētes carmina ista fingerūt iouē deorū cōsulēt: et minerū hōnorāter genitaz q^{ui} corpe mortali supnū abscondit regē quē iupiter herosū seminauit generibus adiutorē bone leges. Hec in parthia pronūtiavit demon. Qui cum potentib^{us} adularetur desicabat eos. Quid em̄ di-

camus dum etiā Cleomedem adletham desicauerint ita dicētes. Ultim^{us} heros^{us} cleomedis ciuitatis athleta quem sacrificijs honorate: quia mortalis ias non est. Propter hoc ergo respōsum dyogēnis cynici et denamās philosophus: pythium reprehēderunt apollinē: cizicem vero tertiusdecimū deum adrianū appellauerunt. Sed etiā ipse adrian^{us} amatum suum antinum desicauit: et hec riditulum et inanitatem non dicit esse libanus. Hec ergo a nobis ppter ei^{us} detractionē per digressionem dicta sufficiāt. ¶ Theodoricius.

Capitulum. iij.

Iulianus ergo imperator mor vt imperij sui terras ingressus est primū hoc scripsit vt episcopi de ei^{us} lio remearet et ecclesias eis reddēdas. et professus est. qui expositam in nicea fide inuolabiliter seruauerunt. Scripsit etiā athanasio q^{ui} precipuus erat hosti dogmatis pugnator: petē vt ei rescriberet fectā diuinorū dogmatib^{us} disciplinā. Qui eloquentiores epōs cōgregans rescripsit rogās: vt fidē nicee expositā in nicea fide tanq^{ue} apostolicis dogmatib^{us} cōgruerent. Cui^{us} epōle hāc sunt hec. Pissimo atq^{ue} mentisimo victori augusto. Iouiniano. Athanasij et reliq^{ui} epī veniētes ex psona olim epōz egypciorū: thebaidiz et libie. Decet deo amabilē principē discēdi habere voluntatē: desideriumq^{ue} celestis: sic em̄ vere et cor habens in manu dar: et hoc riu cū pace multis annorū curriculum gubernabis. Nolente igit te a nobis tua desicere pietate catholice ecclesie fidē. Grā ob hoc dño referētes curauim^{us}: vt placē ab olbus patrib^{us} in nicea tue pietati innuaremus fidem. Hanc enim repudiastētes quidā nobis equidē frequenter inuasi sunt eo q^{ui} arriane non consentimus insanie. Autores verofacti sūt heresis et schismatum vniuersalis ecclesie. Vera ergo et pia in dominum nostrū iesum christum fides est omnibus manifestā: et ex diuinis literis agnita atq^{ue} lecta. In hac enim etiā sancti martyro con-

Capitulum. iij.

no tunc consistant. Manserat itaq^{ue} semper fides illesa. nisi calliditas quorundā hereticorū eam violare presumeret. Arrianus enim quidam eiusq^{ue} sectatores erū: pere et impietatem aduersus eam introducere tentauerunt dicentes: ex non exstantibus et creaturam atq^{ue} facturam cōterribilib^{us} esse filiū dei. plurimosq^{ue} pitalia seduxerūt: ita vt etiā q^{ui} aliquid esse videbant blasphemiam huiusmodi traherentur. Verū sancti patres nostri olim cōueniētes sicuti p̄diximus in nicea cōt:lio arrianam quidē sectam anathemati pauerūt: catholico ecclesie fidem scriptura teste professi sunt. Ea q^{ue} predicata nec heresi extincta est q^{ui} vbiq^{ue} videbatur acensā. Hec itaq^{ue} fides p omnes ecclesias legebatur: sed quoniam arrianam heresim quidā renouare volētes: ipsam fidē patrib^{us} in nicea placā anathematizante psumperūt. aliqui vero fingūt se eam p̄ferri sed ipsam veritatē negare nō scilicet. Alteri interpretātes cōsubstantialitātē a sancto spiritu blasphemantes cū dicit^r eū creaturā esse atq^{ue} facturā per filiū celebratam necessariō cōsiderātes lesionemq^{ue} huiusmodi causa cōtra populum generatam offerre tue pietati cōfessionē concilij nicei curauimus vt pia religio tua cognoscat cū quanta scrupulositate conscripta est: et quantum errent qui extra eam volunt aliquid edocere. Cognosce deo amabilis imperator quoniā hec qui dem predicatura seculo: et hanc professi sunt patres nicea conuenientes. In hac quoq^{ue} fide cōcordant omnes ecclesie hyspania et britānia necon gallis italys et dalmatis constituite. In cappadocia mysia: et macedonia vniuersa simul halydia/ sed etiam vniuersa affrica/ Sardinia/ Cypro/ Creta/ Paphlisa/ Licea/ Iauria/ et in omni egypto et Libya potet Cappadocia/ partibusq^{ue} vicinie et orientales ecclesie p̄ter paucos arrij sectatores. Omnium namq^{ue} predicatorū sententiam experimento cognouimus et literas habemus eosq^{ue} nouim^{us} deo amabilem imperator: quia cum pauci quidāque fidei contradicant preiudicium facere non poterūt in toto orbe terrarū. Multo enim tempore ab herese arriana pul-

sati: nunc etiam pietati contentione maxima cōtradict^r. Vt vero hec pietas tua cognoscat licet sciat tamē studuimus fidem nicea concilio professam ab episcopis trecentis decem et octo subiungere. Est autē hec nicea concilij fides. ¶ Creduimus in vnum deum patrem omnipotentem omnium visibilium inuisibilisq^{ue} factorem. Et in vnum dominum iesum christum filium dei natum ex patre vni-genitū: hoc est de substantia patris/ deuz de deo/ lumen de lumine deum verū de deo vero/ natum non factum cōsubstantialē patri per quem omnia facta sunt que in celo et in terra. Qui propter homines et propter nostram salutem descendit: incarnatus/ humanat^{us}/ passus est/ et in die tertia resurrexit. Ascendit in celum vtriusq^{ue} iudicare viuos et mortuos. Et in spm̄ sanctū. Hos autē q^{ui} dicunt erat qm̄ nō erat et anteq^{uam} nasceret nō erat: et q^{ui} ex nō extātib^{us} facit^r est: aut ex altera substantia vel subsistētia dicētes esse aut creatū aut cōuertibilem aut mutabile filiū dei: hos anathematizat sancta catholica et apostolica ecclesia. In hac fide deo amabilis iperator nos p̄stare necessariū est tanq^{ue} sacra et apostolica: nullasq^{ue} mouere eā seductione verborū atq^{ue} cōsentione q^{ui} ab initio arriani fecerūt/ ex nō extātib^{us} filiū dicētes. Et q^{ui} erat qm̄ nō erat: et creatus et factus et p̄uertibilis est. Propterea sicuti p̄diximus: et nicea synodus heresim anathematizauit hmoi. fidē vero p̄fessa est veritatis. Non em̄ simpliciter simile dixerūt filiū patri ne simpliciter similib^{us} deo deus verus esse crederet: sed etiā cōsubstantialē scripserūt quod p̄pū est geniti veriq^{ue} filiū ex vero et naturali patre nascētis. Sed neq^{ue} spiritū sanctū alie nauerūt: a patre et filio: sed potius gloriāficauerūt eū cū patre et filio in vna sancta trinitatis fide eo q^{ui} vna sit in sancta trinitate diuinitas. Hās literas impator legēs confirmauit quā habuerat de sacris sciētiam et affectū aliāq^{ue} cōscripsit legē vt frumētōrū cōsuetudo redderetur ecclesijs: quā maximus distribuerat constitutus et deri p̄hibuerat iulianus. Et qm̄ propter illius impietate orta fames nō linebat totā tūc summā quā cōstānti-

Liber septimus.

cōstituerat erogari tertiā partē Zoninia
nne ad pñs impēdi pmissi: ita vt cessan
te fame frumēta integra preberentur.

¶ Socrates. ¶ Cap. iij. A

Vocauit igitur im
perator a constantio exilio
missos epōs q̄ nō occurre
rāt inliant redire rēporib⁹.

Tunc autem etiam tēpla
paganorū oīa claudebantur: et ipsi sacer
dotes vbiq; fugiebant. Indutiq; palliis
ipsa pallia reponebant et ad schema cō
mune reuertebant. Quicūq; etiam pollu
tio sanguinis quā publice insatiabiliter
sub iuliano celebrabāt. Porro xpiani nō
quiescebāt: presules em̄ regionū adibāt
crebro principē credētes ei⁹ obtinere se
uolūtate aduersus pprios inimicos. Et
primū quidē macedoniani libellū pñcis
pi porreperunt postulātes vt expellerent
ecclesijs q̄ dissimilē filiū pñcabāt: et ipsi
introducētur in eas. Erāt em̄ q̄ libellū
obtulērāt Basili⁹ ancyre: Syluan⁹ thar
si. sophroni⁹ pōpeio poloos: palinicus zi
lenus: leōtius coman⁹: callicrates clau
diopositis: theophilus in castabele. Ho
rum libellū imperator accipiens: eos sine
respōso dimisit: hoc tūtmōdo dicens.
Ego cōtētiōnes odi: eos autē q̄ ad cōcor
diam festinant diligo pariter et honoro.
Quod audiētes q̄ ad cōtētiōnē se prepa
rabāt: quicūq; rāt. Hoc ergo p voto impe
ratoris est factū. Nam tunc intentio fe
cretorum acacij reuelata est: et sicuti sole
bāt ad vota se principis cōtulerūt. Cōue
nientes enim in anthiochia syrie: habue
runt verba cum meletio: qui ante paulu
lum diuissus ab eis consubstāntialitatem
defendere videbatur. Hoc itaq; fecerunt
quoniam eū honorari conspicebāt: prin
cipe tunc ibi morante. Cōmuni ergo con
silio libellum componentes consubstan
tialitatem professi sunt: et nicenam robo
rantes fidē obtulerunt imperatori. Cui
us libelli verba sunt hec. ¶ Pñsimo et
deo amabili domino nostro Zonimiano
victori augusto: synodus presentū epi
scoporū ex diuersis prouincijs in anthio
chena vrbe cōuenientū. Quoniam eccle
siasticam pacē atq; concordia tua primū

studuit pietas celebrare: bene nouimus
etiā nos deo amabilis imperator. Quia
vero verticē huiusmodi vere vnitate et
orthodoxe fidei bene sumpsisti: neq; hoc
ignoramus. Sed ne cū his q̄ adulerant
veritatis dogma reputemur: tue pietati
sugerimus: qm̄ sancti cōcilij nicea olim
et ab initio celebrati fidē et suscepimus et
tenemus. Quādo etiā et cōsubstāntialita
tis nomen quo aliter se quibuscūq; habere
videtur dicimus cautā interpretatio
nē a patribus excepisse: quippe significā
tibus qm̄ ex substantia patris natus est
filius: et quia similis per substantiā patri
est. Nō em̄ velut aliqua passio circa inef
fabilem natiuitatē creditur. Neq; secun
dum aliquem paganorum vsum percipi
tur a patribus substantie nomen dictū:
sed ad destructionē arrianorū q̄ presump
serunt ex non pñtibus de xpo aliquid
impie predicare. Quod etiam isti q̄ nunc
inequalitatē asserunt asperius et audas
cius ad vastādā ecclesiē cōcordiā in
prudētes ausi sunt perpetrare. Quāobrem
huic nostre relationi subiungimus exem
plar fidei nicenē concilij. quā magis de
center amplectimur. Est em̄ huiusmodi.
Credimus in vnum deū patrē omnipō
tentē: et reliqua. Et subscriptio. Melenus
ep̄s anthiochie obtuli in suprascriptis
cōsentiens. Eusebius samosatenus euas
grius siculus: vranus apamie zoius la
risenus: acatius cesarie: antipater: rosi
abraminus emenus: arisonicus seluco
beli: barlabentus pergami. vranus me
lette: magnus calchidis: eutychius: elen
theropleos: iofacius armenie maioris:
titus bostrensis: pelagius laodice: aras
bianus adrensis pñs: ada demus p lami
tionē presbyterū. zabunianus zeumatius
athanasius ancyre pñs: et carium pre
sbyteros: hyrene⁹ gaze pñs: augustin⁹ pa
tricius palu p lami: rionē pñs. Quas
tholius berotēs: theotimus aramen⁹:
lucianus arcenus. Hunc itaq; libellū in
collectione synodali fabini cōscriptū in
uenimus. Verū imperator ppositū hunc
habebat vt blādimētis et suasionē verbo
tū discordanti cōtētiōnes absunderet vi
cēs: nulli qdē se quocūq; credentiū fore
molestū: eos tñ diligere: et nimis honora

Capitulum. b. vj. et. vj.

principiū ecclesiasticę vnitate prebe
rent. Quia vero hoc egerit etiā themisti⁹
philosoph⁹ ait in laude quā in eius pñ
te cōsulari vbi mirabatur imperatorem
quod pñserit vñsūq; colere sicut vel
latores: deuterit blādictū mores quos
valde deridēs ait manifestare purpurā.
¶ Sozomenus. ¶ Hic igitur impera
tor tunc etiā secundo nomine prefecturā
gubernātū pretorianā legē dedit vt capi
tali sentētia plecterentur q̄ sacrā virginē
nuptiali thoro violare presumeret et vel
impudico aspectu respiceret: non dicam
abipere forte tentaret. Quā legem ideo
posuit eo quod inliant tñbus qdā hmoi
pñs vixores ducere presumpserunt.
¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. v.

Pter hec athanasio
alexandrine sedis ep̄s: cū pau
cio suorū cōcilio cōcilio neces
sarium iudicauit vt xpianū vi
deret imperatorem. Veniensq; anthiochia
principē de q̄b oportebat edocuit. Qui
dā autē qdē ipse magis euocauerit im
perator: vt q̄ necessaria pro religione et re
ta videbātur exponeret: disponēs
vt decebat causas ecclesię de reuersione
cogitabat. Verum euzoius arriane secte
anthiochene ciuitatis ep̄s studebat vt
probatianus quidā eunuchus in alexā
dria vrbe ordinaret ep̄s. Cūq; hoc agere
mur: lucius alexandrinus a georgio presby
ter ordinat⁹ adijt imperatorem: et maledi
cō athanasio quasi rēporib⁹ ep̄atus sui
fuisse inscriptus: et plurima exilia pcedē
tibus sustinisset imperatorib⁹ essentq;
circa sacra pñm cā discordie: supplica
uit insuper vt alter in alexandrina ciuita
te ordinaret ep̄s. Verū imperator sciens
quāte athanasio inimicorū insidie pue
lissent: derogationes hmoi nō respexit:
sed lucū quidē cā multa interminatioe
naceret. Probatium vero eiusq; se
quaces eunuchos auctores hmoi sceleruz
atq; turbarum castigandos esse precepit.
Porro athanasium amicū sibi maximū
faciē destinauit in egyptū: vt sicut ei vi
deretur causas ecclesiā populosq; di
sponeret. fertur enim: qdē p maxima
virtute conuersationis sapiētiq; lauda

uerit. Vbi qdā anteq̄ sub cōstatio impe
ratore arriani teneret ecclesiās somniū
vidisse antonij monachū qm̄ burdones
altare sacrū calcib⁹ euerfissent: expre
ctūs dixisse ab adulteris et pñis hos
minibus ecclesiā calcare. Que nō fuisse
mēdacia: posterior monstrauit euentus.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. vi.

Tunc igitur impe
rator imperū retinēs he
renico pñscessit ab athio
chia et venit ad tharsuz
cilicic: ibiq; corpuliani
sepeluit. Et dū cūcta so
lētia funeri ei⁹ exhibuisset cōsul est desig
nat⁹. Vbiq; pñsopolim festinaret ve
nit ad pñtū nolē da dāstā inter galatiā et
bithiniā q̄ philozophus themestius: cū
alij senatorib⁹ occurrēs: cōsularē recita
uit ofonē. Felicitē tūc agi potuerāt res
romane publice: et simul ecclesiasticę sub
principe benigno dispositę: nisi repēti
mors mortale virus ab hoib⁹ abulisset.
In pñcto nāq; pñdio hyemis tpe l fratis
lāguore cōstrictus est mortuus: cōsulari
suo et barontiani filij: septima decima die
februarij mēsis q̄ regnauit mēsis⁹ septē
vixit annis triginta tribus.

¶ Sozomenus. ¶ Capitulum. vii.

Umq; in niceā bi
thynie venisset exercitus: va
lentinianum ordinauit im
peratorem: virum optimū
et apice pñcipali dignissimū. Socrates.
¶ Valentinianus igitur ordinatur vices
sima quinta die eiusdem februarij mēsis:
pannonius genere et de scabala ciuitate.
Cui tunc erat militum curā commissā
quoniā probatissime militarem nouerat
disciplinā. Fuit etiā vir magnanimus et
semper presenti fortuna melior appare
bat. ¶ Theodoricus. ¶ Is em̄ nō modo
fortitudine: sed etiā pñdētia temperan
tia atq; iustitia: et corpore magnitudine
presulgebat. Sic enim fuit regalis pari
ter et vrbani vt dū exercitus tentasset
ei alium sociare confortem: ille responde
rit. Quod cātur ab omnib⁹ vestrū inq;
fuit: o milites imperatore non existente
3 iij

Liber septimus.

mihi dare regimē imperij. Uerū ubi hoc ego suscepī: meū iā & nō vestrū est de rebus cogitare cōmunibus. Cuius verba mirati milites eius secuti sunt volūtātē. At ille fratrē de penis vocās qd nō debuit sociū fecit imperij. ¶ **Socrates.** Post triginta dies auspiciū sui. ¶ **Theodotius.** Cui asie sceptrā cōtradēs pariter & egypti euro pā sibi distribuit. Et veniēs ad hesperiā oēm illico docuit egratē a predicationib⁹ pietatis incipiens. ¶ **Cap. viij.**

Attentio nāq; de functo q̄ mediolanēsem prelatum tenuerat: multūq; fuerat cōcilij abdicat⁹: reuocās epōsh mōi apud eos verba locutus est. Nostis aperte eruditi quippe diuinis eloquijs qualē oporteat esse potētiē & qz nō decet eū p̄bo solū: sed etiā puerfatiōe gubernare subiectos & totius semetipsius imitatorē. Huius ostēde re: testēs doctrine cōuersationē bonā habere. Talē itaq; in pōtētiā p̄stāte sedē cui & nos q̄ gubernam⁹ imperij synce re nra capita summittam⁹: & eius monita dum tanq; homines deliquim⁹: necessario veluti curātis medicamenta suscipiamus. Hec cū dixisset imperator: petijt synod⁹ vt magis ipse discerneret sapiēs et pius existēs. At ille: sup vos est inquit talis electio. Vos estis gratia diuina potēti: & illo splendore fulgentes: melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egressi de epali sede tractabāt. Uerū ciuitatis habitatores vt B assoleo tumult⁹ faciebāt: alijs hūc: alijs illud ordinare petētes. Qui enim erant de arriani auxilij secta similē sibi fieri cōcertabāt. Rursus orthodori sui dogmatis nitebant habere ep̄s. Hāc seditionē ambrosius cui tūc p̄sida: lia fuerat cura cōmissa: cognoscēs & metuēs: ne qd turbe confurgeret ad ecclesiā festinus accessit. At illi cessante seditione cōmunem dederunt vocē petētes vt pastor gregis ordinaret ambrosius q̄ nō dñs fuerat baptizat⁹. Hoc imperator agnosce: repēte iussit & baptizari tanq; dignū virū ordinari pōtētiē. Nouerat em̄ eius certiorē omniū possidere volūtatem

& totius regule decreta subtiliora arbitrat⁹ etiā diuinus in eo esse decretū dñi in ei⁹ electiōe etiā pars cōtraria cōsonaret. Is ergo sacri baptismatis dona potēti gratiā quoq; simul suscepit ep̄atus. Quo facto hūc hūmū optimas imperator saluatori et dñō obulisse fertur. Hic q̄ppe q̄ gerebant intererat. Gratiās inq; ago tibi dñe op̄s et saluator n̄r qm̄ hūc viro ego qdē cōmisi corpora. Tu autē animas & meā electionē ostēdisti tue iusticie cōuenire. Cūq; C post paucos dies sanct⁹ ambrosius cū multa fiducia apud imperatorē q̄reret: qz male a iudicib⁹ agēbat: tūc imperator ait. Hāc inq; cōfidentis tuā dudū noui & aperte p̄bās nō solū nō resisti sed etiā in electionē ordinationis tue focus fui. Iestina itaq; sanare sicut diuina lege p̄cipit avarit⁹ delicta n̄rarū. Hec igitur imperator mediolani & dixit et fecit. Cognoscēs autē quod dā. D in asia & phrygia de diuinis dubitare dogmatibus: in illirico quidē preceptis synodū celebrari & q̄ de illis decreta atq; firmata sunt dubitatib⁹ destinant. Porro q̄ illic cōuenērāt decreuerāt fidē expositi in nicēna vrbē seruādā. Scripsit autē ipse solū adhibēs in suis literis fratrē: quatinus i hīs q̄ placuerāt duraret. Hūc ergo etiā legē ipsam ponere necessariū est q̄ aperte & eius pietatē predicat⁹: & valētis tūc sinceritatē sine dubitatione demonstret. ¶ **Capitulum ix.**

Imperatores maritimi p̄ victores augusti valētiā valēs & gratianus: episcopi diocēses asie phrygie: carophrygie: pagacione in dño salutē. Tāto cōcilio in illirico celebrato: & subtiliter habita q̄stione de salutari verbo ostēderūt ter beatī pontifices trinitatē cōsubstantialē patri & filio & spiritū sancti. Quā nequaq; declinātes iuxta ministeria religionis magni regis exercēt. Hāc ergo predicari decreuit nōstra quoq; potētis: ita tamen vt non dissimulent aliqui: sequimur religionē imperatoris hanc patriam gubernātis: & nō illi potius obediētes qui nobis salutis mātā data cōtradidit. Eugēliū nāq; christi

Capitulum x.

schabet. Reddite q̄ sūt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Quid ergo dicatis vos ep̄i & presules salutaris verbi: si ita se habet vestra probatio diligētes alterutros imperiali abuti dignitate? Quiescite et nolite persequi eos qui deo perfecte ministrant: quorum orationibus et terrena bella sedantur: et recedentium a deo angelorū repelluntur incursum: quiq; oēs demones corruptores p̄cūssū diuitate cōfundūt: tributa secundū leges inferre nō respiciūt: prātiq; regie nō resistūt: sed synodica voluntate & superni dei mādāta cū nodant: & nostris legibus subiunguntur. Nos autem inobedientes esse monstramur: & nos quidem subijcimus ei qui prius est & nouissimus: vos autē vobismet arrogatis. Nos itaq; pueros nos ipsos a vobis esse desideram⁹. Et sicut pylatus in examinatione nostri xpi: cū nollet euz perimere cōuersusq; ad ouē & petens aquam diluit manus suas dicēs. Inno: cū ego suz a sanguine hui⁹ iustis: et etiā nostra maiestas semper mandauit perfectionē non fieri: neq; fluctuationes in: ferti: nec inuidere laborantibus in agro dñico: dispensatores magni regis expellere: vt nō ad presens & sub imperio nostro crescere videamini: et postea testamētum dñi subdere passioni sicut in sanguine zacharie. Sz illi post aduētū sup̄ni regis n̄ri xpi iesu disrupti sunt: cōtradi: cti mortui cū adiutore suo demone corruptore. Hoc p̄cepim⁹ in megecio: & cice: romo & damaso & lapone & buntisio dāditores fuerūt. Sed etiā ip̄a vobis gesta dixerim⁹: quaten⁹ agnoscat⁹ ea que in exilio sunt cōcilio celebrata. Hic ergo literis subdit etiā dogma p̄cili: hec sum maximū habentia. Proferimur sequentes magnū orthodoxorū cōciliū cōsubstantialē esse patri filiū & nō sic itelligim⁹ cōsubstantialē sicuti dudū qdā exposuerūt nō vere subscribētes & nunc alijs illos vocātes patres: virtutes sermonis respuūt & sequunt⁹ eos q̄ p̄ cōsubstantialitātē similitudinem significatam esse conscripserūt: q̄ nulli reliquarū creaturarū p̄fectas similes sit filius nisi tantūmodo patri. Sed qui hec exponūt creaturā p̄cipuā dei filij impie dogmatizant. Nos

itaq; sapimus: sicut etiā concilia nuper rome & gallijs celebrata: vnā esse eādēq; substantiam patris et filij & spiritū sancti: in tribus personis quod est in tribus perfectis substantijs. Confitemur autem secundū nicenam expositionē et in carnatum filium dei cōsubstantialē et virgine sancta maria: & in hominibus habitasse & complēse dispositionem pro nobis omnē in natiuitate & passiōe & resurrectione & in celos ascensione: et iterum venturū vt reddat nobis similitudinē vnam a semetipso deo existēte carnigerum & hominē deiferum. Hic ergo que predicta sunt cōtraria sapiētes anathematizamus: & eos simul qui nō vere anathematizant eū qui dixit anteq̄ nascere nō fuit filius sed scripsit quia anteq̄ opere nasceretur virtute erat in patre. Hoc est & in oibus creaturis est q̄ nō semper existunt sicuti deus. filius em̄ semper cū patre est sempiterna natiuitate progenitus. Hec igitur imperator summam si gnificauit. Ego vero etiam ipsas cōciliū literas ponendas existimo.

Capitulum decimum.

Episcopi illyrici. Ep̄is ecclesiā dei dioce: seos asiane phrygie: carophrygie: pagacione: in domino salutē. Cōueniētib⁹ nobis in vnū et habita maxima questione de salutari verbo probabimus cōsubstantialē esse trinitatē patri & filij & sp̄s sancti. Quamobrē iussit vobis literas destinare / non quibuscūq; argumentationibus religionem trinitatis scribentes: sed in humilitate rogātes: has n̄ras lras destinauimus per dulcissimū fratrē n̄m helpidū presbyterum. In p̄ntibus itaq; n̄ris lris quā illud refert qd in salutaris nostri iesu xpi libus scriptus est. Ego quidē sum pauli ego autē apollo ego vero cephe. Aliquid paulus crucifixus est pro vobis aut in noie pauli baptizatus estis. Et hec quidē sufficiebant humilitati n̄re: etiā si non vobis vniuersales literas mitteremus / propter tñ timorem quē ibi predicatis cūcte v̄re prouincie a patre & filio & spiritum sanctū diuident.

Liber septimus.

tes. Quāobrem necessariū habui mus ad vos destinare dñm nrm & cōministrū helpidium a regio principatu rouano- rum has literas defendentem: vt si forte talis est predicatio vestra cognoscat: quo nra qui consubstantialē trinitatē nō pre- dicāt anathema sint. Et si quis his non communicans inuenitur anathema sit. His aut qui consubstantialē predicant trinitatē preparata sunt regna celoz. Rogamus ergo vos fratres vt nō aliud doceatis: nō aliud innouetis: sed cōsub- stantialem semper vbiq; predicationē tri- nitatē possidebitis regnum dei. Ob hoc scribentes et cōmemorātes: has literas destinamus. De episcopis autē consti- tuēdis vel cōministris iam constitutis si permanserint vsq; ad finem sani bene: alioquin ex ipso presbyterio repellantur. Similiter psbyteros atq; dyaconos in sacerdotiali ordine diffinimus: vt sint irreprehensibiles vndiq; et a curia et ab officio militari. Propterea ergo hoc no- lumus pluribus vbiq; scribere: eoq; di- xerimus vñ ex oibus dominū nostrū & cōministrū helpidium: studiose predi- cationem vestram cogniturū si ita se ha- bet sicut audimus a dño nostro & con- sacer dote eustachio. De cetero licet ali- qh in errore fueritis deponētes veteres hominem induimini nouo. Nam et ipse frater & pminister helpidi docēbit vos veram predicare fidem quia sancta tri- nitas cōsubstantialis deo et patri et filio eum spū scō scificata/gificata/manife- stata est: pater in filio/filius in patre/cū sancto spiritu in scā. Hoc itaq; declara- to aperte poterimus sanctā trinitatē cō- fiteri cōsubstantialē esse secundū fidei olim in nicea eppositam: quam patres confirmauerūt. Qua fide predicata pote- rim? erronei dei nomē declinare. Quo extrinco: pacificos nosmetipsos literis degētes in pace salutabim. Scripsim? itaq; vobis vt noneritis arrianos esse cō- denatos nolētes pferi ex patri/ substa- tia filiū & spiritū sanctū: quoz nomina sunt subiecta. Polyronius: telamatus faustus/ scilicet/ amantius/ cleopater. Hec ergo ita se habent in gloria pa- tris & filij & spiritus sancti in secula se-

culorum amē. Valere vos optamus pa- tri et filio saluatore christo cū sancto spi- ritu multis annorum curriculum.

Capitulum xi.

Amosissimus igitur imperator tanq; apostolicis dogmatibus sollicitudinem perhibebat. Interea scyus q dam & genere & lingua pariter audens nomine illo tempore fuit dogmata noua reperiēs. Qui dudū quidē malignos ha- bere cōceptus incipiēs: tunc manifestus apparuit. Prius nāq; farue intelligens quod scriptum est. Faciamus homines ad imaginē & similitudinē nostrā huma- nam formā putauit habere diuinitatē: & corporis partibus esse diffūsa: diuine scripture nequaq; sensum respiciēs: que sepe diuinis operationibus humanozū membrorū nomina circūponit: quoniam qui facile subtiliora intelligere nequebat per hec dei prouidentia magis agnosceret. Adiecit autē huic impietati & alia his vi- cinita. Ex vesania nāq; manetis aspiuit neq; ignis: neq; tenebrarū deūz asseruit creatores. Sed hec quidē & quēdāq; his similia celāt manetis vesanie participes vt iste predicabat ab ecclesia segregati sunt quia quidā maledictū asserunt par- tū: quidā vero eū mulieribus non longe cohabitātes cōtra legē viuūt: & ppter ea dicit remotius esse viuēdū celātes dog- matū blasphemias. Est tamē eiushabitas tio arrogātie plena & phariseice propo- sitione doctrine. Nam illi animarū & corpo- rū medicū accusabāt in tēplo dicentes apostolis: vt quid cū publicanis & peccatoribus māducat magister vester? & p prophetā de talib; dicit de. Qui dicunt mādus suz: noli me tāgere: isti sum vnde in furore meo ignis ardēs tota die. Sed hoz stultitia redarguere presentis tēpo- ris nō est: quapropter ad narrationē reli- quā procedam. Cū tēpestate mēsa- lianorū quos oīes appellāt: heresis est orozta. Vocant autē & alia appellatiōe en- tistayste id est sacrificatores. Isti enim eu- iusdā demonis operationē expectāt & hāc scī spūs presentia arbitrant. Qui pō in tēgro huius rei lāguore participant: ad

Capitulum xli.

desantur operationē manū quasi ma- lignam: somnoq; semetipsos indulgēt: & iniquitatū fantasias pphetias appel- lant. Huius heresis fuerūt principes: vado- sus & sebas: & adelphi: hermas: & symeo- nis et alij quib; ecclesiastica quidē ne- quaq; cōmunionē recesserunt: dicētes di- uinū cibū nihil nec prodesse nec ledere. De quo dñs dixit ipso. Qui comedit car- nem meā & bibit sanguinē meū uiuit in eternū. Cūq; voluerint hūc celare lāguo- rē etiā cōuicti impudēt negant et hec alios sapientes que ipsi animo retinent prius abdicāt. Liconis itaq; pful me- licis ecclesie diuino zelo decēter orna- tus: vidēs eoq; hic lāguor multa mona- stera magis aut latronū vt ita dixerim spelūcas inuaderet: eas incedit & lupos ad ouib; segregauit. Similiter etiā phi- locus famosissimus lichaeonensis anti- flegorū hec pestis illic crederet eā valde cōpressit: & oues q; tali cōtagione veceba- tur eripuit. Porro flauian? vbiq; lauda- bilis pful anthiochenus audiens hos in edissa degere: & venenū propriū vbi- bus vicinis aspergere turbā dirigēs mo- nachoz dedit ad anthiochia: & negā- tes eā pestē hoc modo redarguit. Accu- satores itaq; dixit calumniosos esse: te- stes vero mendaces Adelipium aut val- de senem cum mansuetudine vocans & intra se sedere precipiens ait. Nos o se- nior: qui iam magnā partē vite transiui- mus humanāq; didicim? valde natura: & aduersariorum demoniorum machis- nam cōgnouimus ipso experimento gratie ministratiōes edocti sumus. Isti vero cum sint iuuenes nihil hozum per- fecius agnoscerēs: spiritū audire ver- ba non possunt: quapropter dicito mihi quomodo credis spiritū contrariū rece- dere & gratiā sancti spiritus aduenire? His verbis senex ille multat? omne ve- nenū quod celabar euomuit atq; dixit. Nullam quidez vtilitatē ex scō baptis- mo baptismatis accedere: s; solā studio- sam orationem inhabitatē demonē effu- gare dicebat. Insuper vnumquēq; nascē- tis a peccatore suo sicuti naturam: etiā sic demonum trahere famulati. Et his epulis per illā orationē studiosaz fan-

ctū spiritū aduenire et sensibilibus ac vi- sibilibus designare pntā atq; corpora passionibus moris cuiuslibet eripere: et animā a mala volūtate penit? liberare ita vt nequaq; de cetero egeat: neq; iesu- mo macerāte corp? neq; doctrina refrē- nate: et pgressi disciplina libēter edocē- te. Nō solū aut q hoc ipetrauerit: corpis inq; exultationib; liberabat: sed aperte etiā futura puidet? sactā trinitatē ocu- lis cernit. Hūc itaq; flauian? fetidissimū sodiēs forē: & ei pocula cūctis examina- da pducēs: ifelicissimū ait sent. Ceteris si- me maloz dicez crepauit te os tuū: nō ego: labia em tua testant aduersū te. Cū q; hic lāguor: cūctis innotuisset adescyria qdē expulsi & ad pāphiliā sunt progressi: si eamq; huiusmodi peste compleuerūt.

Capitulum xli.

Citur valentinia

Valentinia cum ita speret sicut ni- cent patres & similia pro- fiteretur pderat. Aliter ho fa- piendus nō erat importunus. Qui duz initio regnare cōstantinopolitana per- thracias properaret ad romā: tūc episcopi hellesponti bythinie: & quicq; cōsub- stantialem patrem ac filium predicabāt legatūz miserunt hypationum heracie perichij pfulēm: quatenus dignaretur ad emendationē dogmatis interesse. Is cū audisset impatorē & epōz legationem intinasset: rhodēs valēntian? ait. Mihi qdē cū minim? depplo sim: fas nō est ta- lia pseruari. Verū sacer dotes qbz hec cu- ra est apō semetipsos cōgregent vbi vo- luerint. Cū hec itaq; respondisset prin- ceptis lāpsa cū pueris epī. Cūq; duos traxissent mēses nouissime decreuerūt vt ea q cōstantinopolim gesta fuerāt stu- dio eudoxij & acacij vacuarent. Silij aut vt vacaret etiā episcopio fidei quā velut occidētalij episcopoz pferēs quodā subserbere i ea pmissione fecerūt: qz qd fuerat constitutū de vssimilis substātie nomine penitus abdicatē qd etiā sunt mentiti. Similem vero esse patri filium per substantiam: asserbant: dicentes ne- cessariam similes abiectionē propter si- gnificationem substātiarū. fidem vero

Liber septimus.

illa esse precipiendā per omnes ecclesias que scientia fuerat promulgata: et exposita in dedicatione anthiochene probat ecclesie. Depositis autē ab eis qui dissimilem patri filiū asserabant sedes proprias recipi decreuerūt. Si quis autem eos accusare vellet: equo hec periculo facere sancirent: iudices esse decernentes episcopos recte sapientes et de vicinis provinciis in ecclesia cōuenientes ubi testes essent singulorū qui dicerentur oppressi. Hec decernentes cum euocassent eudorū et qui cum eo erāt locum: eis penitentie tribuerūt. Quib⁹ obedire nolētib⁹ que fuerant placita cunctis ecclesiis intumauerūt. **W** Cumq; crederēt studere eudorū ut vniuersa regalia sue partis faceret: et istis sine dubio derogaret necessariū putauerūt ut precurrerēt et que fuerāt lapsaco gesta nuntiarēt. Re-meantē itaq; valētē imperatorē de trachia in heraclia adierūt. fuerat enim euz fratre suo digressus vsq; ad quēdā locū. Tūc enim eudor⁹ iā apd principē atq; pceres p̄cipuus habebat. Aduentib⁹ ergo legatis a lapsaco missis iussit imperator ne femeriposs ab eudorio separaret. Qui dū resisteret et de gestis cōstātinopolitānis apud scientiū cōciliū habitis aduersus eudoriū quereretur: cōmotus ad irā princeps illos quidem deputauit exilio ecclesias autem tradi iussit eudorio. **¶ Theodoricius. ¶ Capitulum. xxi.**

Tempore quo basileno suscepit imperiū apostolicis dogmatib⁹ ornabatur. Cum ergo gothi transissent hystri: et trachia pagarent collecta militia pugnare cogitabat aduersus eos. Cui placuit ut nō nudus sacra gra dimicaret: sed scilicet baptismatis munit⁹ armis: et qdē bñ placuit et valde sapiētē. Quōd postea gessit magnā animi mollicitē: et p̄ditiōē significat veritatis. Ea nāq; infelix passus: q̄ pgenitor nāq; cōiungis enim est seduct⁹ alloquio et muliebrib⁹ verbis laqueat⁹. Illa nāq; p̄mitit⁹ arriane fallacie captiōib⁹ irretita: etiā istū secū corruere i blasphemie fones persuasit. Cui seductionis gutor

fuit eudorū. Is enim adhuc cōstātinopolitane gubernacula tenebat ecclie nō regēs: sed suā poti⁹ mergēs nanē. Tūc ergo in ipso baptismatis iureiurādo miserum obligauit ut et in impietate dogmatis permaneret: et vndiq; p̄traria sapiētēs expelleret. Sic igit ille doctrinā apostolicā derelinquēs contrarias partes sumpsit: et post paululū q̄ iurauerat adimpleuit. **¶ Sozomen⁹. ¶ Capitulum. xxi.**

Interea venit in euzopam metuebat enim ne forte per se pacta sub iouiniano triginta annorum facta soluerent. Qui cum nihil moueret debebat in anthiochia. Quo tēpore melecium quidem ep̄m destinauit exilio. Paulino vero veritus eius vitam pepercit. eos autem qui eudorio cōmunicare nolebāt ecclesiis expulsi: pecunijs cōdē nauit verberibus et alijs rebus afflicti. **¶ Socrates. ¶ Dicitur enim qd etiam multos iouētē flumine suffocasset. ¶ Theodoricius. ¶ De famosatenō aut sc̄m euz sebiā expulsi pelagiū mirabilē pastorem laodicensis vrbis p̄uianit: ipso thalamo prima die nuptiarum spōte persuasit re puritate cōi voluptati p̄poneret: charitatemq; fraternam adipisci pio copulio nuptialibus erudiuit. ¶ Socrates. ¶ Capitulum. xv.**

¶ Um hec autē in ip̄ria fierent surrexit constantinopolim tyrannus nomine procopius. Qui paruo tempore multis sibi militiā coacernās festinabat aduersus imperatorē. Quōd dū nūtiatū fuisset cōsturbatus valēs paululū suū impetū remota. Cūq; belli euentus interea parturiret. reremotus fact⁹ multas diruit ciuitates. Et etiā mare terminos p̄rios immutauit et i q̄busdā locis tāto poti⁹ influxit ut loca q̄ pudē ambulari poterāt rigarent. Ab alijs vero locis tāntū recessit ut arida tellus inueniret. Hoc ergo factū est primo duorū principū cōsiliatu. **¶ Socrates. ¶** Sequenti autē anno gratiani et dagaliali cōsultatu bella parabantur. Cūq; tyrannus procopius de cōstātinopoli

Capitulum. xvi.

digressus: castra moueret aduersus imperatorē: audiēs valēs venit ab anthiochia et cū eo cōgressus est circa ciuitatem p̄p̄ge natioliā. Et prima quidē pugna deuictus est. Post paululū vero procopius cepit: tradentib⁹ eū ageleone gomozioq; militib⁹. Quos etiā postea inopinat⁹ qui iussu supplicis iussit expēdi. Despicēs enim iussurandum quod eis p̄buerat seris diuitios crudeliter interemit. Tyrannus vero duabus vicinis arboribus flexis singulos in eis pedes eius ligare fecit: et demissis aerē repente procopiū iussit. Et hoc modo tyrannus interijt. **¶ Theodoricius. ¶ Capitulum. xvi.**

¶ Alebius interea famosatenus ep̄s in thraciā exilio deportat⁹ apostolicis laboribus desudabat. Is enim multis ecclesias desolatas pastorib⁹ esse conspicies habitu militari suscepto et calamanco caput operiens: syriā peragrabat et phenicē pariter et palestina p̄byteros ordinās atq; dyaconos: aliq; ecclie replebat officia. Sic ubi aut inueniret sibi cōcordes ep̄os eos p̄sules e gentib⁹ cōstituebat ecclesijs. Quāta vero fortitudinem sapientiāq; monstrauit imperialez suscipies iussione qua eū precipiebat in thraciā habitare necessariū arbitror: ne scientes agnoscere. Uenerat enim gerulus huius preceptionis circa vesperā. Quēz eusebius silentium habere: et aduentū suū celare iussit dicēs. Si cognouerit hec turba facri zelī amore flāmata te quidē interimet. Ego autem pro tua morte apud deum penas cogor exoluere. Cū hec dixisset resperrino cōsue te ministerio celebra to circa ipsa somni primordia vni famulorum secreti pādens solus egressus est tener. Sequebatur itaq; famulus plurimacium tātummodo et codicem gerens. Cūq; venisset ad eufriatis fluminis ripā: iuxta ipsos muros ciuitatis expositam ascendit in nauez: ut ad zenma nauigaret iussus: nautis ut remigaret. Factoq; die ille quidē peruenit ad zenmatis locum. Famosate dogemitibus et lamentatione cōpleti sunt. Nāq; euz illi seruis suis pro-

ximis que iussa fuerant indicasset et quicū eo pergerēt et quos codices detulissent: ingemiscēbāt vniuersi scilicet pastore priuati sinuifq; nauigantibus atq; sequentibus est impletus. Cūq; venissent et desiderat⁹ pastore cernerent amplius eiulabāt: ac suspirantes fundētesq; lacrymarū fontes: eū retinere nitebātur ne in lupis et oues incurrerent. Quē dū flectere nō valuissent audierūt eo legēte apostolicā legē: q̄ aperte iubet nos principibus et potestariis esse subiectos. Quo facto alij quidē ei obtulerūt aurū: alij argētū: alij vestes: alij famulos tanq; ad peregrinā et extraneā p̄parāti terrā. At ille pauca quedā a valde notis accipies: doctrinifq; cūctos et oratib⁹ suis armās: et p̄aplicis dogmatib⁹ ppugnare p̄cipiens ad hystri p̄fectus est. Illi vero ad vrbē p̄p̄iam remeantes et alterutros exhortātes: lupoz circūspiciebant sapienter insidias. Nūc quoq; narrādus est horum: si dei calor et puritas. Puto enim me reliquere nisi per hāc relationē illi semper memorabiles habebant. Cū ergo arrianorū particeps egregio pastore nudassent gregē: aliumq; pro eunomifq; nomine fecissent ep̄m null⁹ illic habitatiū nō pauper: non diues nō famulus: nō opifex: non agricola: non ozolanus: non vir: nō mulier: nō iuuenis: non senex: ad ecclesiasticum accessit cōsue collegium: solusq; debebat episcopus. Tunc nullo eum neq; vidente neq; penitus appellante: licet feratur cum multa vixisse mansuetudine cuius rei hoc probatur indicium. Cum enim voluisset lauari et eius famuli balnei ianuās obfessassent: volentesq; ingredi prohiberent ipse populū ante ianuās videns: eas aperire precepit et libenter secum omnes lauachyo participari. Hoc idem etiam in balnei solio fecit. Nam dum lauanti sibi quosdā videret astare: iussit ut cum eo communiter aqua calida fruerentur: qui tacentes astabant. At ille honoris causa hoc fieri putans: velociter ascendens egressus est. Illi vero nequissime heresis immundiciā etiam aquam iudicantes esse pollutam: eam repente cuniculorum egestionibus tradiderunt: et alterum fecerunt

Libri septimus.

folium temperari. Quod ille cognoscens relicta ciuitate discessit inimicū habitare ciuitatē: et horrore habere aduersus se eō arbitratu opprobriū. Quo de famo satis abeunte lucii pro eo aperte lupū et ouib⁹ inimicū cōstituerūt. Sed oues licet desolate pastore: tñ q̄ sunt pastoris opera bñtur. Per manserūt em̄ doctrinā aplice inuolubiler obseruantes. Quod em̄ etiaz lucii oēs habuerint odio alijs narratio nib⁹ explanabo. Adolēcentes in platea sperā alterutris porrigētes lusa delecta bñtur. Istō autē transeunte cōtigit vt spe ra cadens p̄ asini ei⁹ transiit pedes tūc pueri vehemēter euilauerunt arbitratū sperā pollutione cōpletā. At ille hoc intelligens iussit alicui sequētis vi sustine ret: q̄ gerebat agnosceret. Pueri vero accēdētes ignē et speram iaculantes per mediā flammā hoc mō eā arbitratū sunt expiatā. Et hoc quidē esse noui iuuenile et cōsuetudinis antiquē reliquias. Quēstus indicū est quo possit ostēdere quale odiū circa arrianos vesanias ciuitas habuerit vniuersa. Quē lucius māsuetudine non est imitatus eunomium sed multos qui dē sacerdotū fecit per iudices exilio de portarē: eos p̄cipue qui viriliter p̄ sacris dogmatib⁹ dimicabant vsq; ad nouissimos romani fines imperij euocū d̄aco nū ministerio functus heremū orati An thiochū hō eusebii maxima gñatide deco ratū. Erat em̄ p̄sobrinus ei⁹ et multis vir tutib⁹ choruscās necnō sacerdotij digni tate fulgentē in armenie terminos desi nare suasisit. Cui⁹ opa p̄ diuinis dogma tibus celebrata quis explanare sufficiat. Cūq; itaq; vir sanct⁹ eusebius post mul ta certamina innumerasq; victorias etiā coronam martij suscepisset cōuenit so lemni modo puincie synodus pariter et iouinianus perēne tunc ciuitatis ep̄o: q̄ pauco tpe arrianorū fuerat cōmuniōe maculatus. Cūq; vniuersi anthiochū ele gissent aūculo p̄p̄io successorē: et ad sacra perduxissent altare: et genua ad ordi nationē ordinare cōpellerēt: cōuersus ē videns iouinianū suo capiti dexteram imponentē: manū eius repulit dicēs nō esse ferendā dexterā imponentē q̄ aliqñ sacramēta blasphemias celebrata suscep

perat. Sed hec quidē nō post multum tē poris euenerūt. Tunc em̄ in interiore est vt dixi ductus armenia: qua tempore vir sanct⁹ eusebius morabatur apud his trum/celtis trachiam deastantibus et obsidētib⁹ ciuitates: sicut eius scripta commemorant.

Capitulum. xvi.

Arsini quoq; cuius etiā nūc maxima gloria est nō solū in edifica quā regebat victi nasq; prouincias: sed etiam in phēnice et egypto/mecien thebaids quas gēces euy maximo virtutis sue splendore transie rat: primum quidē valēs insulam aradi habitare precepit. Cūq; cognouisset inu meros ad eū concurrere populorū: q̄ dū plenus esset gratia verbo egritudine et fugabat in oyrinthum egypti urbem eū exilio destinauit. Cūq; etiam illic ei⁹ glo ria oēs accēderet in quoddā castrū: nō uisimū barbaris vicinū cui nomē est foz no senex dignus celesti urbe deducere est. Aūst quidā in arado hactenus consare lectum erimia celebritate dignū: multi enim infirmantium domū in illo collocan tur salutem fide percipiunt.

Capitulum. xvii.

Sit imperator ex tincto p̄copio felicitate p̄ uectus denuo cōtra ep̄as nos plia cōmouebat oēm religionē in arriano dogmate cupiēs cōcordare. Precipue thē ad furorē prouocabat synodus in lās pas co celebrata nō solū q̄ arrianorū abdicat rātepos: sed qñ promulgationē fidei ori mine non anathematizauerat. Tentens igitur nicomediā bithinie quocūq; eleu suz cizich: ei⁹ em̄ sectā macedonij porē sequebat sicut iā dixi et facies cōtū ar rianorū ep̄orū cogebat eleuiss vt in illoz dogmate cōsentiret. Qui primū quidem negauit. postea vero cū ei minaretur epi lium formidat in arrianū dogma cōsen sit. Quo p̄perrato mor p̄nta tract⁹ vniuersi cizich corā oī p̄p̄o de violentia querebas tur dicēs consensum violētia nō volūtas te factū. Et vt querētib⁹ alij ep̄m

Capitulum. xix. xx. et xxi.

debatatur: qñ ipse per necessitatem do ma p̄p̄iū denegasset. Porro cizichē p̄ per amicitias ei⁹ alio ep̄o subdi nolae runt māserūtq; sub eo non tñ a p̄p̄ia he res permutati sunt. Hoc audies cōstāri nopolitanus ep̄s eunomū in cizico ordi nauit ep̄m tanq; q̄ posset populū callidi tate verborū ad suū circūuēire cōsensuz. Descēdēte liquidē eunomio sacris p̄ce ptiōib⁹ expelli iubet eleuiss: et in sede eu nomius collocari. Quo facto amatores eleuiss extra urbē oratorum fabricātes: collectas ibi faciebāt. Hec ergo de eleu iss dicta sufficiant. Nunc de eunomio re tendum est.

Capitulum. xix.

Eunomius notari⁹ fuit ecclia sine deo vocabat cuius memoriā fecimus. Cū quo dū esset modū ei⁹ sophi sticū imitaretur: et sermonib⁹ quib⁹ dā vacās faciesq; sibi sophismata nā sentiebat: ex his insinuat q̄ in blasphemias incidere: q̄ppe dogma zelat⁹ arrij multis modis repugnās dogmatib⁹ veniatis. paucū qdē edoctus et literis sa tis eas neq; intelligere p̄uēalēs: circa quo frequēter occupabat: easq; cōuertēs neq; valebat intrētōis sue p̄positū adimplere: sicut septē ei⁹ demōstrāt tho mās in q̄b⁹ vanissime laborauit: q̄s in epla ad romanos fecit: mīta em̄ illic hōa p̄sumēdēs intentionē ep̄le nō potuit inu enire: sunt alij ei⁹ siles libri quos q̄ lege re voluerit eoz cōtēptum experimentis nō fecit. Hunc igit eunomius eudorina in cizico fecit ep̄m expellere misus eleu iss. Cūq; illic venisset vitens more solito p̄alectica hī peregrinū aliquid audito inferrebat. Quāobrie cizici tumultus exortus est: eūq; urbe pepulerūt nō ferē tes ei⁹ hōz fastū. Qui cōstātinopolim ueniss cū eudoxio morabatur ep̄atu vacās. Sed ne detrahēre videamur audi voces ei⁹ eunomij q̄ p̄sumit cōtra deū sophis tibus loqui. Sic em̄ ait. De⁹ de substantia sua nihil nouit ampli⁹. Nos neq; est illi potē nobis aut agnita min⁹: s̄z quod de illa nouit. Qd aut rursus ille hoc iue

niens immutabiliter in nobis. Hec quē dē alijs sika eunomius sophismata. i. circūuētiōes facies nō sentiebat occu bere. Quō aut ab arrianis paulopost se gregatus est proprio loco narrabimus.

Capitulum. xx.

Exabanturenū et cōstātinopolim habitā tes q̄ nicenū dogma p̄fite bant quos oēs imperator expelli ciuitates cepit. No uacianorū. Et etiā ecclesias claudi: alioz hō hereticorū q̄ clauderet non inuenit. Dūdū em̄ sub cōstātio principe proban tur ablata. Sed etiā ageliū nouatianorū ep̄m ecclesie cōstātinopolim cōstitūte: xli deporatione dānauit. Dicebant em̄ mirabiliter p̄uersari scdm ecclesiasticas sanctiones cuius vita erat p̄fica et pecu niarū possessione segregata. Quod etiam cōuersionis eius qualitas ostēdebat. Una em̄ tunica utebat et semper ambula bat ex calcariis. Qui nō lōgo post tpe vo catus est ecclesiasq; recepit. Cui⁹ rei fuit autor quidā martianus: vita/scientiāq; mirabilis dūdū quidē in regalibus mili tans. Tunc aut p̄sbyter nouatian⁹ ar tem grāmaticā imperatoris filias edoce bat anastasiā atq; carosā. Ex quaz nois bus hactenus anastasiāne et carosiane la tuachia publica constantinopolim nūc cupantur.

Capitulum. xxi.

Sit imperator valēs calcedonēsis vrbis cō tra bizantiūz posite muros destrui iussit. Turauerat em̄ hoc fecit acturū tyriāno victo qua calcedonēses fauore ryrāni et turpes cōtumelias intulerūt: et portas clausere ciuitatis. Murus aut iussione destruebat imperatoris et saxa ad edificij rhermaz que constantiane vocantur constantino polim uehebantur. Inter q̄ saxa vñ in uentū est in quo responsum habebat in scriptū oīm quidē absconsum tūc quidē manifestū. Significabat em̄ quia dū per ueniret aquarum abundantiā ciuitari: tunc murus quidem lauachzo seruiret

Liber septimus.

Innumere vero barbarorum nationes romanoz finibus discurrētes dū crudelia multa cōmitterent: nouissime autē etiam ipse perirent: post aliq̄m itaq̄ tps eue nit: vt valens aqueductū edificaret: et habūdātiā cōstantinopolim preberet aqua rā. Tūc etiā barbari morte sunt nationes responsum etiā alio modo cōtigit adim plet. Cū esset aqueductus in ciuitate fuis set inductus pfectus vrbis tunc clearchus nymphenū maximū edificauit in platea q̄ theodosij nūc vocat: vbi aque affluentia est emissa: quo maximā festiuitatē ciuitas habuit. Sed hoc nūm post paululū est impletū. Porro dū solueret murū prin cipē cōstantinopolitani rogauerunt vt a muri destructione cessaret. Cū quib⁹ etiā supplicabant possessores bithinie: nico medienses: atq̄ niceni. Verū impator furore plen⁹ vix quidē supplicantiū suscepit pces: volēs tñ iussurādū implere muruz destrueret: cūq̄ subinde minorib⁹ lapidib⁹ rursus edificabat. Quod nūc etiā in quibusdā muri partib⁹ inuenitur vbi maximis mirabilibusq̄ lapidib⁹ viliis tunc fabrica superposita demonstratur.

U. Socrates. Capitulum. xxij.

De itaq̄ tēpore talia gerebant. Sciendū tñ: qz bellū q̄ p̄cipiū tyrānū gestū est cōsulatu grani et dagalati: si circa terminū maij mensis. Post paululū p̄o tēpus eodē cōsulatu valēntiniano principi in occidentis partib⁹ cōstitutū natus est fili⁹ nomē referēs patris: v erū grantian⁹ ante ei⁹ fuerat natus imperiū: e sequēti cōsulatu lupicini et iouinianī grādinto multitudo in cōstantinopolitana vrbe scda maij vel iunij mensis die sacroz gerēs sicutū dūcē vehemēter effundit. Qd multi dicebant propter mortū imperatoris accidere: q̄ plurimos sacerdotuz exilio deportauerat eudoxio cōdicare fugientes. Post paululū vero tps eodē cōsulatu valēntinianus princeps etiā filiū grantianū imperatorē cōstitutū vicesima quarta die mēsis augi. Sequēti vero cōsulatu valēntiniani scdo: valentio idē scdo terremotus circa bithiniam maxime niceā subuerit vrbe vndecimo

die mēsis octobris. Agebatur enim ant⁹ nus duodecim⁹ post incomēdie casum: post paucū vō tps alio terremotu: multe portis germanie ciuitates in hellepono cōstitute: destructe sunt. His ergo ita p̄ uenientib⁹ nulla reuerētia terruit neq̄ eudoxio arrianoz ep̄m: neq̄ valentē imperatorē. Nō est a persecutione cessabant. Porro terremotus turbatū ecclesiasticarum indicū esse videbatur. Cū ergo mul ti sacerdotū exilio portarentur: soli dicitur na promittentia propter eminetem sui reuerentiā exilium non sunt passi basilica atq̄ gregori⁹. Quoz alter quidem cessare capadocie fuit ep̄s. Gregorius autem tiazianze ciuitatis omnino viliissime que est posita vicina cesarie. De basilico atq̄ gregorio precedētī sermone narrabim⁹.

Capitulum. xxij.

Quoz igit eo tpe cōsubstantialitatis dogma p̄fiterēs vehemēter affligērent: rursus p̄secutores cōtra macedonianos insurrexerūt. Qui terrore magis violentiuz stricto p̄ singulas ciuitates legationib⁹ fungebant apud alterutros iudicē vtrū per necessitatē pfugere deberēt ad fratrem imperatoris. et ad liberū romane vr̄bis ep̄m cuius fidē amplectebatur potius q̄ cōmunionē eudoxij. Differūt ergo eustachiū sebastiē q̄ fuerat sepe deposuim⁹: uanū a tharso cilicie atq̄ theophilū macedones ne declinarent fide in causa liberum s; romane cōmunicaret ecclesie: si dem de cōsubstantialitate roborent. Hi siquidē luterio in selectis depositis italici perueniunt et imperatorē quidē videre non potuerūt. Erat enī occupatus in galilia et cōtra sauromatas dimicabat. Liberio tñ epistolā obtulerunt qui eos suscipere nullatenus voluit: dicens eos arrianos ēē: nec ab ecclia suscipi posse qui necenam nō suscipiunt fidem. At illi responderunt per penitentiam se cognouisse veritatem et dudum abnegasse dissimulatam fidem: et similē professos cōsubstantiali patri: nihilq̄ differre a cōsubstantiali per omnia dissimilem. Hec dicentes ep̄s legit liberius scriptam sue sententię dāre

Capitulum. xxiii. et. xxv.

professionē. At illi libellū poterexerūt in quo etiā p̄posuerūt sba fidei nicenē cōcilio. Epistolā autē ab simirna in asia cōstitutā et philada isaurie atq̄ paphlā nec nicea scdā: hic p̄pter multiloquiū nō scripti: sba p̄o libelli ab eustachio et re liberto dari hec ēē noscūt. Ca. xxiii.

Omino fratri et cōsacerdoti liberio eustachio theophilus et siluanus in dño salutē. Propter hereticorum velanas p̄pitiōes q̄ nō cessant catholicis ecclesiis scdāla generare et ea grā oēm occasiōē eoz perimētes p̄stemur synodum ep̄scā cō celebratā et simirna alijsq̄ diuersis locis orthodoxoz ep̄oz. Pro qua synodo legatione fungentes apud tuā p̄sentatē: et vniuersos italie cōfessoz occidentis ep̄os literas deportamus catholicis fidē tenere atq̄ seruare: q̄ in sancto cōcilio sub beate memorię p̄stantis: nō a recētis sed a docto ep̄is cōfirmataz p̄sentā et immobili statu hacten⁹ et imperpetuū permanebit in qua substantialitas sancta pieq̄ diffinita est q̄ arrē prauitatem Similiteroz nos cā p̄dictis eandem mōdū atq̄ tenere et vsq̄ ad terminum mōdū dire manu p̄pria p̄stemur: edē nō arrianū impiāq̄ doctrinā eius cā diuipaliū suis: eijs similia sapiētibus nec nō oēm heresim sabellianos: patripasianos: marciōistas photinianos: marcelianos simul etiā paulosamofatenos: eodē mōdū doctrinā: oēsq̄ his similia sapientes et vniuersas hereses sante fidei p̄dictas q̄ pie catholicę est i nicenā a sacris patrib⁹ explanata. Anathematizātes p̄cipue explanationē lectā in ariemēsi cōcilio: tanq̄ xriam p̄dictę fidei heresē p̄cāli in nicenā vrbe celebratā cui⁹ heresē probata in vrbe trachie nicee: doctoz perurio capti: p̄stantinopolim sub ius legatōis fungimur hec. Credimus in vñ deū patrē oipotētē oīm visibilizū vñ vñq̄ factorē: et i vñ vñgenitū deū iñm iñm xpm filiū deī natūm ex patre p̄p̄ ex substantia deī patris deū ex deo genitū ex lumine deī p̄p̄ ex deo vero na

tū nō factū p̄substantialē patri per quē oia facta sunt que in celo et q̄ in terra. qui p̄pter nos hoies et p̄pter nostrā salutē descendit: et incarnatus est et hō fact⁹ passus: et resurrexit tertis die ascendit ad celos et vtrūq̄ est iudicare vīuos et mortuos et in spiritum sanctū. Hos autē qui dicūt fuit quando non fuit et anteq̄ nascere non fuit. Et quia ex non existentibus factus est aut ex altera essentia vel substantia dicētes esse aut quertibilē aut mutabile filiū deī anathematizat catholica et aplica ecclia. Eustachius ep̄s sebastiē ciuitatis: et theophilus et siluanus legatē cōcilioz lampfaci simirnez reliquoz hāc p̄fessionē manib⁹ nostris et p̄pria volūte subscripsimus. Si q̄s autē p̄pter expostam a nobis fidē q̄ nos vel eos a quibus directi sumus aliq̄ crimē inferre voluerit: cum literis ad nos tue sanctitatis ad quos p̄bueris orthodoxos ep̄os dirigere rapud eos nobiscū cām dicat. Et si q̄d criminis fuerit approbatū in auctore proculdubio vindicet. Hoc itaq̄ libello legatarios obligans liberius eos in communionem suscepit. Quibus dās hmoi lēteras abire precepit. Capitulum. xxv.

Electissimi fratres et cōsacerdotib⁹ eustachio / Cyrillo / hepericio / heroni / helpidio / maximo / eusebio / eucarpio / et ortasio / neoni eumathio / faustio / polcaro / pasinico / arsenio / seuerio / dydimonio / britaino / calligrati / damabio / edesio / eustachio / abtasio / gelonio / pdalio / macedonio / paulo / marcello / heradio / alexandro / adoio / martiano / schenelo / lohi / maceris / carilio / siluano / photino / antho / antonio / celfo / euirano / melecio / pficio / feuerio / eusebio / eumulpio / athanasio / dyaphatio / minodoro / diocti / chrisampelo / eugenio / eustachio / calligrati / arsenio / eugenio / martirio / ieratio / leodio / philagrio / lucio / vniuersis orietalib⁹ orthodoxis liberis ep̄s occidētales ep̄i i dño salutē. Optabile nobis pacis atq̄ concordie gaudiū vñ lēte detulerūt: fidei lumine respēdētes. Frēs charissimi oblate nobis p̄ charissimos frēs et coep̄os eustachiū siluanum

Libet septimus.

atq; theophilus: et marie q; nostrā salam
vestrosq; sensus concordare et cōsonare cū
mea humilitate: et talis atq; occidentali-
bus vniuersis affirmauerunt atq; demō-
strauerunt et hāc esse cognoscim? catholi-
cos et aplice fidei q; vlt ad nicenū philuz
itegra imobilisq; finata est et hāc ipsi reti-
nere pfecti sunt gaudiisq; repleti et oē ve-
stigiū ac nebulas teptre suspitionis abijcie-
res: nō solū s; mone eā sed et scriptura cur-
rēte pfecti sunt. Cui? exēplar his lris sub-
dere necessariū iudicam? ne vlls occasio
nē hēricis ad exercēdas lfidias denuo re-
liquam? q; iterū s; amas: ppue malitie
cōmouētes in cēdia discōrdiā s; uere re-
suscitēt. Hec insup sunt pfecti charissimi
fres nri eustachi? siluan? atq; theophi-
l? vestrā charitatē semp hāc fidē hūisse:
et hāc vlt ad terminū custodire. i. i nicea
vibe a trecētis decē et octo epīs orthodo-
xis approbatā q; perfectā pmetur hūitatē et
oē tot? heretice multitudinis obstruxit
atq; dissoluit. Nō enī spōtaneo motu s;
nutu diuino tantoq; epōz numer? aggre-
gatus est q; veltiam arriū pto numero
brūs abrahā tanta milia fide destruxit.
Que fides dū in substantia et nōe psubstā-
tialitatis pmetur velut quoddā munitissi-
mū et inexpugnabile castrū oīa iacula et
molitiones arriane incredulitatis decēter
enitit. Cū igit oēs occidentales epī ari-
mino pgregati qñ eos arrianoz collegit
vesania: quadā suasionē aut veri? dicaz
mūdāna potētia: hoc qd cauti? erat in fi-
de positū auferre: aut obliq; denegare co-
nati sunt. Tñ nihil eoz calliditas pro-
fuit. Nam pene oēs pueniētes arimino
tūc terrore pmoiti atq; decepti: nō respici-
scētes et anathematizantes eos qui ibi
puenerūt: aut scribētes catholice fidei q;
in nicenā vrbē sancita est. Nobisq; cōcē-
tes seruētus q; arriū dogma eiusq; disci-
pulos inflāmat. Cuius rei iudiciū etiā
ipō legati vestre ciuitatis agnoscentes:
vōsipsos in sua subscriptione iunxerunt:
anathematizantes arriū et q; ab eis se-
quecibus arimino gesta noscunt? fidez
in nicenā vrbē sancitā. In quibus et vos
capti periurio subscriptis. Unde pñs
nobis visum est scribere charitati vestre:
et adiuuare iusta pscētes maxime q; p

pfectionem vestroz logatoz respicētes
orientales cū orthodotis occidentibus
concordare cognouimus: et significamus
vt noueritis blasphemias ariminen-
tes qui tunc videbant per surreptionē macu-
lati: nunc anathematizatos et vniuersos
ad nicenā respirasse fidē. Qd opz ppos
olb? in dicari quatenus possint qui viole-
ter lesi sunt: aliqñ hereticis tenebris ad-
diuinū lumen catholice libertatis accē-
dere. Qui post hāc synodū nisi voluerint
respuere venenū perfidie et blasphemias
arriū vniuersas abijcere easq; anathema-
tizare cognoscant se cum arrio eiusq; di-
scipulis ceterisq; serpentibus siue label-
lianis vel parrapassianis: aut cāuilibet
alterius heresis socios esse et cōcōne pti-
uatos ab ecclesiastica synodo q; ad se fi-
lios adulterij nō admittit. Deos vos in
columen custodiat frēs charissimi. Hās
litteras eustachius ceterisq; percipientes
rursus ad ciliā deuenerūt: ibiq; facien-
tes synodū siculoz epōz corā ipsa con-
cena fidē roborasset psonas ab eis quo-
q; percipientes epōs ad eos a quib? fue-
rant destinati reuerti sunt. Qui liberij
precepta suscipientes legationes mite-
bant per ciuitates apud presules: psub-
stantialitatem fidei pdicabāt inuitantes
eos vt in tharsum ciliē pariter conueni-
rent: quatenus nicenā roborantes fidē de
cetero soluerent oēm contentiones. Que
fieri potuerūt nisi eudoxius arriane reli-
gionis presul tunc apud imperatōrē emi-
nens valde prohibuisset. Qui amplius p-
pter iudiciū iter adolus ad tharsum ac-
censurus mala in eis potiora cōmisit. Quā-
vero macedoniani per legatos quos mis-
serant cōcantes liberio: nicenā cōfirmā-
uerunt fidem ipse fabinus in collectione
synodaliū est professus.

Capitulum xxvj.

Ira hec itaq; te
pora eumini ab eudoxio
sepatu scorum ager-
tio sepatus gesta noscunt? fidez
in nicenā vrbē sancitā. In quibus et vos
capti periurio subscriptis. Unde pñs
nobis visum est scribere charitati vestre:
et adiuuare iusta pscētes maxime q; p

Capitulum xxvii. et xxix.

ames scz predicaret: sed qñ omnes vna
mies illius cum secte alterius iareban-
tur. Ita ergo causa fuit vt ab eudoxio se-
pararetur eunomus. Hec igit cōstātinopo-
lis gerebantur. Capitulum xxvj.

Inde Alexandria
preceptum prefectoris su-
dio eudoxij destinatum con-
turbauit ecclesiam. Verum
athanasius irrationabilem
urorem populi metuens atq; timens ne
malozum faciendū ipse causa esse vide-
retur quatuor mensibus semetipsum in
pnecho patris abscondit. Cumq; per
eius absentiam seditionem deside-
ro ipsius populus excitasset: agnosce-
ns imperator propter hoc alexandriam esse
turbatam: litteris intimauit vt athanasius
reuerteret ecclesiam. At hec fuit cau-
sa vt vlt ad athanasij mortem alexan-
dria non turbaretur ecclesia. Quia p-
ter eius mortem rursus arriani eas ec-
clesias inuasert: narrabo post pauca.
Capitulum xxvij.

Nlo siquidem te
pore celebrabatur conci-
lium in thianis ab euse-
bio episcopo cesarie cap-
padoce/athanasio/ancy-
re/ pelagio laodicie/zenone tharfi/pau-
lo emeseno/ostresio meletinense/et gre-
gorio nazarenzo/alijq; multis qui ver-
um cōsubstantialitatis seruandum esse
apud anthiochiam iouiniano imperāte
reuererunt. Releguntur ibi liberij et oc-
cidentalium litere sacerdotū. Quāobrez
quos vt legerent decreta epōrum apud
anciam celebrata liberij et occidentaliū lite-
rarū italozq; afrozum atq; gallicanorū
litteras legati de lāsaco destinati vt con-
ferrent oīm numez sibi cōcordantiū.
Parina nāq; multitudo cōcilij arimi-
no vlticebat: pariterq; scripserunt vt
in tharsum ciliē conueniret certa die:
et quidē hoc modo alterutros inuita-
uit. Cumq; synodus pararetur in thar-
sum conuenientes in anthiochia carie: quas

si. xxviij. aliani pōtiffices studiū quidem
concordie ecclesiasticę collaudabant. Cō-
substantialitatis vero nōmē respicientes:
fidē in anthiochia et seleucia probatā ro-
borare nitebant tanq; luciani martyris
existentē et multorum sudorib; a suis p-
genitorib; approbatā. Verū imperator
studio eudoxij synoduz in ciliā celebra-
ri prohibuit. Capitulum xxix.

Sic imperator bas
lens festinans ad anthiochia
de constantinopoli digressus
venit in nicomediam: et illic
hmoi causa moratus est. Eudoxius eniz
arriane religionis mor post egressum im-
peratoris defunctus est consulu valēti-
niani et valētis tertio: cū vndecim annis
sedem cōstātinopolitane tenuisset eccle-
sie. Quāobrez arriani in locū eius ordi-
nauerūt dimophilū. Verū predicatorēs
cōsubstantialitatis opportuniū iudicētes
inuenisse se tps euagristū quēdā sue fidei cō-
stituerunt epīm. Quē ordinauit eustachi-
dum athiochenus epūs: qui pri? quidē
a iouiniano fuerat exilio reuocatus.
tunc aut aderat in vrbē cōstātinopoli la-
tenter degeō: vt cōsubstantialitatis pdi-
catores sua pñtia roboraret. Hoc facto ex-
alio rursus initio psecutionē arriani mo-
uebāt. Hec gesta dū peruenissent ad prin-
cipem metuens ne seditione ciuitas tur-
baretur: militare manū a nicomedia cō-
stātinopoliz destinauit precipiens vt tene-
retur et ordinator et ordinatus et alter ali-
bi mitteretur in exilij. Eustachius igitur
in bissa trachie ciuitate mittitur euagri-
in locum alium destināt. Hīs ita gestis
arriani aplūs efferati vexabāt vehemē-
ter orthodotos cedētes cōtumelijs affli-
gentes carceribus recludētes pecunijsq;
sepe dānificātes: et oīa cōtra eos faciētes
imporabili ter. Que dū illi ferre nō pos-
sent: ad supplicidū principem veniebāt
si quomodo mereretur violentias euita-
re. Sed hoc cogitantes valde frustrati
sunt ab iusto se arbitrati iustitiā pmere
ri. Cumq; viri electi ex ecclesiastico col-
legio octoginta nūero: qbus preerat v-
basius theodor? et menedem? in nicome-
diā puenissent pces obtulerūt imperato-
rē

Libert septimus.

vi violentia proclamantes etiam ea que videbantur esse perperiti.
¶ Theodorici. ¶ Capitulum. xxx.

Indignatus igitur imperator ad pñens celauit irā: latēter aut modesto pñe: cto pñepit vt eos pñehēfos occideret. Mod⁹ aut mortis erat quodāmodo pegrin⁹. Quapropt me morie strādū. Metuēs em̄ prefectus ne seditio nasceret in pñlo si eos aperteperi meret: simulauit se eos viros ekilio desti- re. Illis autē simpliciter acquiescentibus iussit eos pñfectus mitti in nauē quasi ex- lio deuchendos precipiēs nautis vt cuz ad mare mediū peruenirēt eos dimerge- rēt: hoc modo morerent. Quo facto per ductis eis in mediū sinum q̄ vocat alia- cenus q̄ iusserat prefectus: et imperator impletum est: et in alia sequenti nauicula transuectis cōcremarunt nauē. Cōti- git autē ventum flare nimie subsolanum: et ita nauis velociter est accensa. Cuius reliquie peruenierat ad locū qui dācidi- za nōcupatur vbi ad plenū cū viris reli- giosis assumpti sunt. Quod in alit non sine vltione trāsisse. fames namq; repē- te secuta est circa frigidā gēte: ita vt ne cessitate haberet habitatores patriā re- linquere: et ad cōstātinopolim diuersasq; provincias properare. ¶ Sozomenus.

¶ Capitulum. xxxi.

Alens itaq; nico- media relicta pergebat ad antiochiā. Inter ea dum venisset ad cappadociā so- lite eius loci turbabat eccle- sias: arriani eos tradere volens. Quod se credebatur cito pñcere: eo q̄ p quibusdā inimicis basilis eusebio qui tūc cesariē sem regebat ecclesiā videbatur offensus et abscedēs in pñrj cū monachis habita- bar ibi philopophantib⁹. Porro pñplus et maxime nobiliū ac sapiētū eusebium in suspitione habebat quasi ipse iussit au- cto: fuge viri pñpūta verbo perfecti. No- lebātq; ei deserre et apd semetipos mis- sarum celebrare solētia. Sz basil⁹ q̄des ne turba nasceret in pñlo pñeditionspe

reticorū agebat in pñto silentiū cum suis epis q̄ semp adhererāt illi. Cōtigit etiaq; circa eusebiū vt odiū pñli nasceret. Ad q̄ basilio iussit nūtiarum q̄ valērent re- ret in cappadociā: relicto pñto cesariē ve- nit: pactis cū eusebio celebratis: ecclesiā pñtē suis adhortatiōib⁹ roborabat. Ua- les aut dū suā intētiōē nō valūisset: ipse re cū epis secū ambulātib⁹ tūc abscessit. ¶ Socrates. ¶ Igit imperator valēs pñ- uidēs famia inuasiōē venit ad antio- chiā syrie. Cūq; ibi moraret nōlētes ar- rianis cōsentire vastabat vehemēterq; cōsubstantialitatis pñdicatoribus inime- bat: et quos dū ecclesijs pñe oīs ciuitatū oriētaliū expulsi: nō ei sufficere: et etiam diuersis eos supplicijs subdidit. Multos- q; diuersa morte contrāditos interimit: plurimos tamē verabat in summe.

¶ Capitulum. xxxij.

Igendum quoq; est quod in edissa desopora me ge- stum esse dignoscit. In hac vbe est apñl thome basilica: clara nimis pari- ter et ornata. In qua pñpter loci reueren- tiam collecte sepi⁹ celebrant. Quā volēs imperator inspicere et agnosces sibi oīs odiosos ibidē cōuenire fēf manu p. uis- sisse pñfectū curgetin de pñto dōpos nō ex- pulerit vniuersos. Cūq; pñfect⁹ inuicem pñ- passus: inuicē indignatiōi pñceptis muni- strare cōtenderet: nō em̄ volebat tantis hoib⁹ cedēs in ferre: latēter mādauit vt null⁹ i illa basilica remaneret. Sz nemo respexit: neq; cōciliū neq; terrorem eius. Oēs altera die ad locū ofonsi pariter cō- fluxerūt. Cūq; pñfect⁹ cū multa militū ma- nu ad basilicā festinaret vt impatoriū ga- ficeret iussione: qdā muliercula cū paup- tate degēs suā filiū manu tractum cursu ad illā basilicā pñpñas pñfecti interrupsit officiū. Indignat⁹ hō pñfectus mulierē so- bi iussit adduci. Dicitq; ad eā. O infelix mulier quo sic indecenter curris? At illa vbi et aliq inquit ire festinat. Tūc ille. Nō audisti quia pñfect⁹ ille occisus est? mulier- uersos quoscunq; cōpererit. Et mulier. Audisti in q̄. Idq; festino: vt illic iugmar inter eos. Et vbi hūc paruulū trahis in- fante? Tūc mulier ait: vt et iste maritū

Capitulum. xxxij. et xxxiii.

desapere mereat. Nec cū audisset vir ille soliderant cōcurrētū volūtātē. Et mor- recurēs ad principem suggessit ei eo q̄ essent oēs morē p sua fide suscipere pñ- parati: irrationabile dices breui tpe tan- tos occidere. Nō dictū ab ira reuocauit imperatorē. Hoc ergo modo edissent su- mmi imperatoris effugiunt.

¶ Capitulum. xxxij.

Quidem cum pre- fect⁹ imperator dixisset popu- lum quidem quod sustinebat nō pertulit expeiri. ¶ Uerum

igitur duces eorū: idest pñbryteros atq; pñaconos interrogari pñceptū est: vt vnū ex nob⁹ eligerēt: aut cōicare lupo aut vt de pelli et in q̄busdā extremis pñb⁹ desti- nari. Cūq; cōgregasset vniuersos mitti- debat verbis persuadere nūtes: vt leges sequerētur imperatoris indicij vefante pñce eē: vt tūto imperatori pauci hoies resisterēt. Cūq; cūcti tacerēt ad hoīū du- cū eulogiū virū valde laudāduz pñfectus ait. Cur nō respōdes his q̄ dicūt a no- bis? At ille. Nō inq; oportet nihil inter- rogatus respōdere. Tūc pñfectus. Multa itaq; verba locutus sum: monēs vos q̄ sa- tis expediunt. Porro eulogiū vniuersis hoc dicta fuisse respōdit et in cōgruū esse vt solus alios despiciens respōderet. Si vero me solū inq; interrogas: meā decla- ratio sententiā. Prefectus ait. Cōmunica possidēt regnū. At ille pacifice et nimis pñgrātē ait. Et mihi regni q̄q; sacerdo- tibus cōsortiū est. Tūc pñfectus irrisione- ntēs seuebat iniurijs cōtra senē vsus hūc a dicit. Nō hoc locut⁹ suz fulmi- nido: sed q̄bus cōicāt imperator cōicare nos monui. Cūq; dixisset fenex pallorē se habere et illius nūtib⁹ obedire: octoginta eadē tpe cōprehēdēs destinauit in thra- ciā. Qui cū ducerent plurimo pariter ap- parati fruebātur. Ciuitates enim occur- rebāt: et vici: demiticos arphetas honorā- ba. Sed hos armanit inuidia: vt im- perator diceret: q̄ plurimū honorem vi- uis illo q̄ contumeliā putabant efferret. Nec agnoscentes imperator iussit vt bini separarētur: et alios quides in thracias: alios in extremam arabia: alios vero in

thebaide disperfit vires. Sūnt enim q̄ fratres quos natura iunxit crudellim⁹ corpore separauit. Porro eulogiū pñf- lem: illorū et protogenem q̄ post eū fuit in antino vsq; transmisit. Quorū virtutē nō patior obliuioni cōtradere. Cū em̄ cōtra- dē videret ciuitatis episcopum ecclesiā- sticos collegio q̄ cōmunicarent videret paucos esse ad ecclesiās cōcurrēt. De qua cōsulētes agnouerunt habitatores ciuitatis esse paganos: vnde poiētes de eorū incredulitate lamentati: non tamē esse diu ingēdū arbitrati sunt: sed om̄s virtute de medicina curauerunt.

¶ Capitulum. xxxij.

Acratissimus igitur

eulogia in habitaculo suo redactus: tota die cunctaq; nocte oim deprecabatur deus. Protogenes autem valde di- gnissimus: eunomij literis eruditus ad scribēdum velociter preparat⁹: inueniēs opportunū locū eumq; sibi segregās ad docendū adolescentium magister esse ctus est: quos et scribere velociter edoce- bat et diuina erudiebat eloquiā: dictabat eis dauiticas melodias et apostolice do- ctrine cōgruas lectiones meditari pñci- piebat. Cūq; vnus adolefctūm incidis- set in egritudinē venit ad domū eius. Et te nēs egrorū dextērā languorē orationi- bus effugauit. Hoc agnoscentes aliorūz parentes infantium deduxerunt euz ad domos suas et egrorū auxiliari deprecā- bātur. At ille non ante se dixit deū vt ex- pellerent egritudines rogaturū nisi pñs egrorū sacri baptismatis munere potirē- tur: q̄ illi letāter adimplerūt. Cogebat enim eos salutis desiderij: et subynō alia corpūq; sanitate fruebātur. Si qñ vero aliter suā fuisse vt sacra gratiā mereretur accipere ducebat eum ad eulogium et cō- cutiens ianuam rogabat vt aperiret ac signum domini cū ei qui fuerat renatus imponeret. Cūq; ille difficulus aperiret ne intercederet orationē: dicebat potius esse necessariā salutē errātū. Mirabatur igitur vniuersi vidētes protogenem tā- ta facere. Qui licet tantis lumen diui- ne cognitionis impertiret: tamē eulogio

Libet septimus.

Angeloꝝ ciuitates euitates ⁊ turbas
vita habere in eremiꝝ potius elegerunt:
arenosaꝝ terraꝝ ⁊ sterile fructiferā red di
derūt fructuꝝ quippe deo suauissimū fru
ctus eoꝝ ⁊ optimū referēte. Cuius deserti
multi q̄ dem videtur esse victores. Sed a
puero illic creuit antonius famosissimus
monachis virtutē lucraminis i spiritua
li ostendens.

Capitulum .xxix.

Vltius ergo loci tūc

Lucius expulit eorūq̄ san
ctissimos presules macharisi
venerabilē aliq̄ macharisi
fidoꝝ ⁊ ceteroꝝ spelūcis suis eūciēs in
quā dā insulam q̄ ab impijs inhabitabat
hoībus destinauit: quippe q̄ nūq̄ magi
strū susceperat pietatis. Cūq̄ natus i tu
cū litus insule puenisset: demō q̄ ab illis
honorabat relinquit idoli vbi dudū ha
bitare cōsueuerat filiū sui sacerdotis in
uasi: ⁊ bacchātē illucq̄ pduxit: vbi na
uis aduenerat monachorū. Tūc demon
vros lingua puelle clamabat sicut i phi
lippiis per phitonissas. Audiebātq̄ cūcti
viri simul atq̄ mulieres demone procla
māte. Q̄ p potentia vestra o ministri xpi
vndiq̄ a vobis expellimur a ciuitatibus
atq̄ vicis a mōribus simul ⁊ collibus ab
heremo q̄ priuata pbat hoībꝝ. Speraba
mus in hac insula cōmorātes vestris ia
culto liberari qua spe noscitur esse fru
strati. Hic vos psecutores miserū: nō vt
vos vteret: sed vt nos p vos magis ex
pelleret. Ecce recedimus ab hac insula:
virtutē em̄ vestre radis iaculamur. Hec
dicētes ⁊ his filias puellāq̄ i terra pster
nētes: ipsi q̄p oīno disparuerūt. Tūc ille
sacratissimus choros ofone facta susci
tant puellā: ⁊ suo p̄i sanā valētēq̄ resi
tant: verū illi q̄ miraculi conspexerūt ad
sanctorū puoluitipedes salutis ratiūq̄
se p̄cipere supplicabāt. Et tēplū q̄dē de
monū destruxerunt doctrine vero radis
illuminati sacri baptisimatis gratie sunt
positi. Hic in vrbe nuntiat oēs populi
congregati lucio detrahebāt dicētes: irā
sibi imminere diuinitus: nisi sanctorū re
uertet chorna. Sic itaq̄ metues tumultū
luci ciuitatis sacratissimos viros ad

saas spelūcas remeare precepit. Et hec
quidē sunt digna q̄ abominationē illius
impietatis aperiant.

Capitulum .xl.

Crūtamen presum

Uptidiser iniquitates litere pe
tri mirabilē edocebat. Qua
rū ego longinq̄tate fugies q̄
in medio posita sunt ponere non omittā.
prominēcie inq̄t iudeꝝ pallidi: cū esset re
ligione paganus: ⁊ idola semp adoraret
cōtra xpm̄ sepius dimicare conabatur: ⁊
colligēs predictū populū impetū fecit
aduersus ecclesiā tāq̄ si barbaros subde
re nitere. Tūc itaq̄ multa crudelia ge
sta sunt: q̄ solūm dictare volens ip̄sarei
memoria: dolore maximo sum cōmota:
⁊ fluxū p̄tuli lachrymarum diuq̄ hoc po
tuerā pati nisi diuina rōne alim releuā
sem. In ecclesia q̄ theona vocat ingressa
multitudo p̄ verbis honorabilibus ido
lū fauoribꝝ exaltabat. Pro sacrarū lectio
ne scripturarū: turpes manuū plausus
gerēbāt. Refractus cū turpitudine vo
ces cōtra xpi virgines cōtumelias dicat
quas lingua hoīm pferre nō patitur. Au
diēs em̄ q̄libet sapiētia talia claudēbat
auditus ⁊ magis optabat esse surdus ne
hmoī verba audire cōpelleretur. Sꝫ vti
nā verbis peccādo quiescent: ⁊ nō acta
verborū luxuriā suparet. Facilitate nāq̄
detractio est hmoī apud quos xpi sapiē
tie ⁊ doctrine cultus inhabitat. Hic siq̄dē
ire vasa ad p̄ditionē facta subfannātes ⁊
horribilē sonū de naribus emittētes: vt
ira dicā fetorē veluti de quodā cuniculo
pfundentes: vestes sanctarū xpi virginū
disrūpēbat: quarū cōtinētia formā san
ctorū imitabatur angelorū. Et sicut ha
bet natura nudas p̄ totā circūferētes v
bē sicuti volebāt. eis cū turpitudine des
ludēbāt. Si quis aut̄ eorū tūc cōparien
do prohiberet: vulneribꝝ maceratus age
batur. Ne illis claudibus. Multe siquidē
violentiā corporis sustinere corruptio
nem: plurime virginū vetricibus in capi
te cese sine voce manferunt. Quarū etiāq̄
sepultura solēni sepulture tradi prohibita
sunt. Multa venis corpora hactenꝫ pa
rentibus ingemiscētibꝝ inquisita re
periri nō possunt. Sed cur parus de ma

Capitulum .xl.

his loquor: Cur in istis moroz nō po
tius ad necessaria iā recurro: ⁊ nō i q̄bꝝ
bū noui q̄ mirabilē q̄libet nobiscū obstu
pescēs patiētiā dñi: q̄ nō repēte iuuier
sa p̄cluit. Que em̄ nūq̄ facta sunt: neq̄
p̄ scripturas patrū nostroz diebus audi
ta. Hec sup̄ ip̄m altare impij cōmittebāt
Sicut em̄ in schema turpi consistētes:
puerū quēdā natura masculū denegātē
⁊ vrētē veste femineas: inunctis oculis ⁊
vultu serico colore depicto: vt ap̄d azistū
est idoli feminei schematis sup̄ ip̄m al
tare vbi aduentum sancti spiritus inuo
camus: circuitus hic ⁊ illuc agere: ⁊ ma
nibus abhominatiōē celebrare fecerūt
ridentes nephandas mittentes voces.
Qui rursus hoc parū iudicantes: ⁊ p̄te
rita decora q̄ turpia potius estumantes
quēdā ex suo turpitudine notissimū ve
ste genitalibusq̄ nudarum in sede ponē
tes ecclesie cōcionatoꝝ turpē cōtra xpm̄
impudētē eleuauerunt. Pro sacris em̄
verbis: ille scelera pro ferebat: pro hone
stis laudabat luxuriā: pro pietate impie
tate p̄ cōtinētia fornicationē adulteriū
maculoꝝ cōcubituꝝ furtū: cibū potū vi
te decora q̄ turpia pelamabat. Hic itaq̄ ge
stis ⁊ me ab ecclesia recedēte quippe cū
illuc stare nō possem. vbi militū inuasio
nes: vbi populū pro seditione redēptus
largitate pecuniarum ⁊ gentiliū mul
tudo magnis promissionibus aderat
nostrozq̄ successor directꝫ est aut pro epis
copatu quasi mūdānā cōparans digni
tate quidā lucius lupi nequitia ⁊ actus
habere festinans: nō orthodoxorū ep̄orū
cōsilio nō decreto veraciū clericorū: non
petitione populorū electus sicuti concio
nātus ecclesiasticas functiones non q̄libet
ep̄orū: nō pb̄orū: nō dyaconorū: nō populi
multitudo nō precedebāt eum monachi
hymnos decāntes scripturarū: sed eni
solus erat cū eo dudū quidē dānatus cū
arrio i sc̄to niceno maximoq̄ cōcilio: nūc
aut per patrocina antiochenū vastatoꝝ
ecclesie ⁊ comes largitionū ac militū
dux: oīm pietate nouissimū noie magnū
q̄ iuliani tēporibus berithorū incendēs
ecclesiā b̄e memorie iouimiani tēporibꝝ
ex p̄p̄is facultatibꝝ eā reparare coactꝫ
est: ita vt p̄ne caput tunc amitteret nisi

multoꝝ labore imperialē clemētis me
ruisset. Cōsiderare siquidē hec vestrū ze
lū ⁊ ad vindictā excitari de posco. Quan
ta ⁊ qualia sunt cōmissa contra dei eccle
siā cū talis aduersus nos fuerit tyrānus
excitatus. Is em̄ luci q̄p vestra religio
nē ⁊ oēs orthodoxos ep̄os frequēter ab
dicatus est pro rationabilibꝝ causis: nūc
asistit ciuitati ⁊ nō solū sicut blasphemꝫ
⁊ insipies vt dicū i psalmis. Nō est de
verus christꝫ: sed etiā in opportunitati
bus est correptus: atq̄ corruptus gaudēs
in blasphemis cōtra eos q̄ saluatoꝝ co
lere cōprobatur. Mū em̄ paganorū sensi
bus est vicinus recēte presumit erroneꝫ
colere deū. Nā alī corā eo laudes hmoī
proclamabāt. Bene venisti episcopo qui
filiū nō defendis. Alii dicebāt. Te sera
pis amat: ⁊ hic introduxit simulachrum
vros paganorū nolantes inter hec eodē
monēte predictus magnus impietatis
eiꝫ sociꝫ indicius: armiger amarissimū ⁊
minister crudelitatis eiꝫ collecta mul
titudine populorū: p̄b̄y teros atq̄ dyaco
nos decē ⁊ nouē m̄sro p̄p̄hēdēs quoz
quidā octogēsimū trāscēderat annū: tan
q̄ captos in quodā scelere ⁊ romanorū
inimicos legibꝝ coarbatat nesciēs virtu
tē xp̄anorū legis ⁊ apostolorū fidē per pa
tres traditā nobis. Hec etiā clementissi
mū principē valētē grata habere p̄nun
tians. flectimini inq̄t miserrimi ⁊ arria
noz cōcordate dogmatibus flectimini.
Ignosce em̄ vobis diuinitas lz vere re
ligiōi cultū exhibeat nō sp̄te sꝫ violē
ter hoc faciētes. Necessitati nāq̄ satisfi
ctio deest. Sp̄ōranea hō voluntate accu
satio digna subiequit. Quapropter hus
iusmodi rōnes pie oculis h̄ntes p̄d̄p̄e
sequimini: ⁊ dogmati arriano subscribis
q̄d nūc p̄dicat lucius bene sciētes: quā
si obediatis pecunis quesitus honores
ab imperatore percipietis. Resistentē
vero carceres supplicia tormēta: flagel
la vincula sustinebitis. Pecunis posses
sioibꝝq̄ priuati ⁊ postea pulsi loca cru
delia inhabitare dānamini. Et iste fortis
simꝫ seductor mitas seductiōi p̄p̄erās
inuitabat atq̄ cogebat vt oēs a pia f̄sa
deuaret. Et illi nihil amari estimātes
q̄ pietatis p̄ditionē huiusmodi respon
R iij

Liber septimus.

derem verbis virtute fortis sensu seductione minusq; subdites. Quiesce ita desce his nos terrere sermonibus: cessa vera vana pferre. Nos neq; noui neq; recs colim? des. Et lz inaniter furas te q; cocutias sicut vehemens vsq; consistimus. No importet no insipiente non sine veritate aliqui fatetes. No aliqui qd exstet sicut impietas arry teporale pdicat filiu. Si em creatura est scdm ei? vesania filius no existes cum patre: etiā pr aliqui no fuit. Quippe filio no extare scdm eos aliqui: s; ho semp est pater existere epos ex eo ho filio no scdm generatiōis supradens em impassibilis est: quō no est insipiens atq; vesan? q hoc de filio pfitet dicēs: erat qn no erat p quē oia vt sint pergratā. constituta sunt. Nostri siq; de pres a qb isti ca detes iuste sine pte sunt facti in nicens venientes z anathematizantes arry sectā cui? nūc iste iuuenis patron? existit no alterius substatie qd tu fateri nos cogis ex natura pris esse dixerit sed ei? essentia. Qd bñ z cū pia mēte intel ligēs ex plurima sacrorū verborz collectione substantialē esse ptesti sunt. Talia siq; de his similia dicēs p multos dies exercuit putās a pia sua posse mutari. Qui magis velut in stadio fortiores effecti terrores coculcates z semetipsos patru rōnibus coarmates validiorē habuerūt de pietate sensum virtutis exercitiū sua pericula iudicantes. Sic igit illis decertatib? z spectaculū facti sicut scribit apostolus angelis z hominibus vniuersa ciuitas concurrebat: athletas contem platura xpi sui. suaz consiliā verba iudicis z flagella superates trisphūq; pie cōtra arrianos per patietia possidentes: quos ille vtiq; credebat se vicere z illoz impietati cōtradecere. Cuz ergo defecisset eos roemēns afficere: cunctis flentibus atq; lugentibus rursus collecta irrationabili multitudine ad iudiciū eos imo magis ad preiudiciū circa portā fecit adduci. Et cū illic pueni ptra eos clamores emitterent a paganis atq; iudeis: et illi nolēt arrianorū impietate cōsentire sententiā protulit vniuersis ante tribunal ei? ingemiscentib? vt ab alexandria

sublati in heliopolim fenice ducerentur: Cuius habitatores neq; nomē xpi audire patiuntur. Sunt nāq; pagani. Quo facto iubens eos nauē cōscendere ipse stabat in portu nudum gladium vibrās. Et hoc mō illos terreri putans q bis acuto gladio hostiles demones crebris vulnes rauerāt. Sic ergo dimisit eos absq; sum tibus z absq; quolibet solatio nauigare precipiens mare spumante z vt ita dicā nolente suscipere viros iniqua iussione communicare compulso. Ingenuit em ciuitas vniuersa z hactenus lamētatur. Et alij quidē suis manib? pectora percussiebant: alij vero manus z oculos tendebāt ad celum violentiā protestātes z veluti dicentes. Audi celū z auribus percipe terra quoniā iniusta sunt que gerūt. Cunctaq; simul gemitu complebatur: z veluti cātus quidā erat in ciuitate lucifiscus currebatq; fluuius lachrymarum. Cum igitur iudex ille precepisset vela nauis tollerent tūc gemitus ingens vni versoz virginū z mulierū senioz z iuuenū permixtus lachrymis est emissus. Cū illi ergo heliopolim nauigarēt ibi diabolica superstitione celebrabat oēs in mediā ciuitate cōmuniter z singuli ingemiscentes atq; lugētesangebant. Quib? tamē nec aperte licebat flere iussioe vrbis. pre feci palladiū. Erat em z ipse paganus. Multū deniq; scētū arrepti z in carcere ducti deinde castigati: lacerati: fberati: nouissime in metallo sunt traditi. Viri quippe ecclesie z ppter diuinū zelū valde pugnātes. Erāt em plurimi eorū monachi heremū incolētes nu. xxi. Cū qb post pauli: lū dyacon? a dilectissimo fratre nro damaso romane ciuitatis epo: biferēs nobis manib? post tergū vinctis: publice ab ipsis spicularionibus ducebāt veluti qdā reus insignis z homicidarū verberibus coequandis lapidibusq; simul z plābo eius crucibus maceratis ad mare redut? est: sicut illi sine sumptibus sine vilo solatio metallico depotatus exilio. Cūq; iudex ille multos quoq; infantiz cruciasset: quidā eoz mortē se neq; parentum neq; fratru exequis solēntibus sunt potiti. O multa inhumana iudicantis magisq; prejudicatis.

Tituli libri octau.

Qui enim ppter pietatē decertati sunt neq; homicidis comparari potuerūt quorum vtiq; corpora insepulta relicta sunt pie laborantes estis bestiarum volatilib? proiecta sunt. Quis patribus natozū naturalū cōsciētia cōpari voluerūt? veluti iniqui capite secti sūt. Que lex romana: que barbarorum sententiā: quoslibet patribus cōdolentes punit? quādo quispiā veterū huiusmodi gessit iniquitatez? Iussit itaq; pharao vt masculi interficerent hebreoz sed inuidia z timor ille protulit hoc preceptum. Quanto tamē illa que tunc gesta sunt humaniora modernis existūt: quāto desiderabiliora ad discretionē iniquitatis huius. Et licet malitia nequaq; separentur alterutris sunt tamen incredibilia que dicunt inhumana: crudelia seu barbara amara sine misericordia in quib? exultabāt arriani choros agentes cū vniuersa ciuitas ingemisceret. No fuit em domus in qua no erat mortu? sicut i exodo scribit. Et cū hec ita sint gesta no em quieuerūt iniquitatis autores: sed ad peiora pfecti vsq; ad episcopos puinciarū venena ppria dispersa sunt habētes iniquitatis sine solatio comitē largitionum quē pre diximus magnum. Alios etenim episcoporum curie tradiderunt: alios diuersis machinationibus affecerūt volētes vni versos impietate obligare: z secundū patrem eorum diabolū querētes quē sua rabie deuoraret. Sup hec aut. vnde em egyptiorum episcopos viros qui pe ne ab infantia vsq; ad senectutem heremum incolentes verbos superates actū libidine/piāq; fidem sine confusione predicātes z dogma pietatis edocētes: multosq; victorias de demonibus exercebāt z arrianā sectā sapientissima ratione de notātes exilio direxerunt in ciuitate indeorum noie dioclesaream. Et veluti infernus trūdissimus nunquā morte satiati fratru sue senicie memoriam relinquere voluerūt. Sup em ecclesie catholice clericos degentes in anthiochia cum fidelib? monachis: volētesq; eoz scelera denotare: aures imperatoris inflāmantē ne dioclesareā pōt mitterēdos. esse preparauerūt Qui puto ppter ferocitatē loco

rum etiam vita priuati. Tale itaq; tempus illud tragedias exercuit taciturnitate qdē z obliuione dignas sed lueras memorandas ad obturgationē eoz qui ptra vniuersū linguas suas exacerūt. Ihi nāq; rabie coarctati blasphemie nō solum dñm omnium iaculati nutant: sed etiam contra eius famulos bellum sine vilo federe susceperunt.

Explicit liber septimus.

Sequuntur tituli libri octau.

i De conuersatione miraculis et responcionibus vel scriptis diuer forum monachorū necnō z episcoporum.
ii Qu arriani cōstantinopolim conprehēdētes orthodoxos multos in nauis concremauerunt.
iii Quia valens paganus iudeis et hereticis tribuit licentiam suas festiuitates agēdi z orthodoxos vbiq; phibuit: z de sauliani dios dōiq; virtutibus.
iiii De laudibus afrate monachi et qua fiducia valenti responderit.
v De iuliano monacho.
vi De acephema z alijs.
vii De malis que sub valēte in alexandria z per egyptū gesta sunt.
viii De didimo z scriptis ei?: de gregorio pontico eiusq; miraculis.
ix Quia nouatiani festiuitatē pafche mutauerūt: et de schismate inter corneliū romanū episcopum z nouatum facto pro recipiendis errantibus.
x De damaso. et vitiō qui rome episcopi pariter ordinati sunt.
xi De fide valentiniani maioris z auspicijs valentiniani minoris et quomodo iustitiam matiez eius valentinianus viua priori cōmunge dixit vporē.
xii Quia themisius philosophus valentem ab orthodoxorū nece tenuit.
xiii Quēma dmodum se gothi contra lerunt ad valentem: z quomodo ad gothos pestis arriana peruenit.
xiv De euerfōe petri episcopi alex

Liber octauus.

drā & de eius morte & successio-
ne thimothēi.

Quomodo valēs contra gothos
pugnando sit deuitus ac mortuus.

Incipit liber octauus.

Socrates. Capitulum. i.

Eodem tempore

fuit artius monasterij pres-
sul. Is enim delinquentes
iuuenes nō exēdicabat sed
magis erate prouectos: di-
cebat enī: Iuuenis exēdicatus spernit p-
uēctus hō velociter exēdicationis dolo-
re corripit. Alius v̄ nōle prius ambu-
lās comedebat. Cōsultus sūt cur ita co-
mederet: nō inquit volo veluti necessarie
vri cibo: sed tanq̄ extraneū aliqd̄ agere.
Pro qua re etiā ab alio requisit⁹ ait. Ut
neq̄ dū co C̄ medo ala voluptatē sētīat
corporale. Ifo domus dicebat quadragesi-
mū se annū habere cū sentiret q̄ppe mē-
te peccatū nō tñ cōsentiret vel cōcupiscē-
tie vel furoris. Pābo aut̄ cū si v̄ neli-
teris esset accessit ad quēdā v̄ doceretur
psalmū. Qui dū audisset primū versum
tricesimū octauū psalmi. Vri custodiam
vias meas vt nō delinquā i lingua mea:
secūdū versum nō passus est audire di-
cē. Si potuero ope hoc implere: hic ver-
sus tātmō mihi sufficit. Cūq̄ doctor q̄
etradiderat s̄sus culparet cur p̄ sex mē-
ses ad eū minime venisset: respondit. Qu-
versum illū adhuc ope nō impleui. Post
ea vero cū multos superuixisset annos a
quodā noto requisitus an dedisset s̄sus
quadragesimā: nōuē inq̄t ante vix eū im-
plere p̄ualui. Vnū itaq̄ quod s̄ aurū dā-
te ad cibaria pauperū v̄dicente: numerā.
At ille r̄spondit. Qd̄ dedisti non eget v̄bero
s̄ salubritatē effectū. Is et cū pābo atq̄
natio epō deprecātes: ab eremo descen-
dit in alexādrīā. Cūq̄ vidisset ibi mulie-
rē theatralem fleuit: & a presentib⁹ inq̄t. V-
rē ploraret due inq̄t me res mouerunt:
vna q̄ est hū p̄ditio altera hō q̄ ego nō
tñ studeo placere deo p̄tū hē vt turpi-
bus placere possit hoib⁹. Alter q̄dā dice-
bat monachus n̄ opat⁹ fuerit violento
iudicat equalis. Prius multis ex-
ponit naturales adhibebat frequenter

alijs alia requirētib⁹ enarrabat. Per sin-
gulas aut̄ explanationes orabat. Illo si-
q̄dē tēpore inter mona & chos fuerit
duo viri deo amabiles nōle vterq̄: ma-
charius: vnus ex egypto superior: alter
alexādrin⁹. Ambo p̄ multis reb⁹ signis
p̄ abstinentiā cōuersionē: mores atq̄ mi-
racula q̄ eorū manib⁹ agebant. Egypti⁹
itaq̄ machari⁹ tātas curas fecit: tātas
demonēs effugauit vt ex ei⁹ opib⁹ liber
ppri⁹ expleat. Erat aut̄ reuerēdus & cir-
ca delinquentes seuer⁹. Porro machari⁹
alexādrinus: similis esset egyptio p̄ ola
in hoc mirabat q̄ circa cōsultēs hila-
rior apparebat: vultu lertifico ad cōuer-
sionē iuuenes educebat. Vbi discipul⁹
euagrin⁹ philosophiā ope rebusq̄ pos-
sedit: pri⁹ sermōe solūm philosophari
& in vībe cōstantinopolim a gregorio na-
zāzeno dyacon⁹ ordinat⁹: deinde cū eo
descendēs in egyptū & predictos viros
inspicies cōuersionē zelatus corū est.
Tantaq̄ miracula in eius manib⁹ facta
sunt q̄ta in precepto vni⁹ eius. Conser-
uitq̄ libros valde necessarios: quorum
vnus quidē monachus titulat⁹ & est de
actuali: ali⁹ cognitionalis sū q̄ quispiā
cognitiōe sit dignus. Hui⁹ capitula sunt
quinquaginta. Alius hō cōtradictorius
ex diuinis scripturis collectus cōtra de-
monēs tētatores partibus octo diuisus
est sū numerū octo cogitationū. Et sex-
cēte propositiones ad cōtēplationē p̄ti-
nētes quas gnostica p̄bleumata id ē co-
gnitioales p̄ponēs deuoluit. In sup̄ &
versū opa duo: vnū q̄dē ad monachos
in cenobij vel itinerib⁹ cōstitutos. vñū
ad hēmes: q̄ q̄ mira: q̄q̄ necessaria sunt
legētes itelligūt sed opportunū est sicut
arbitror pauca ei⁹ dicta de monachis ac
scriptura referri. Sic enī ait. Necessariū
est ei⁹ vias inquirere recte p̄cedētū mo-
nachorū: & sū eas exerceri. Multa enī in-
ueniunt ab eis dicta bñ simul & acta. In-
ter quos & in hoc ait q̄dā q̄ sic & non
lequalis dicta charitate p̄fecta: cito p̄du-
xit monachū ad impossibilē portū. Is aut̄
q̄ vidisset quēdā frat̄rū tanta sua nocte
turbati hoc mō curant eū p̄cipienq̄ vt
lāguētibus cibos reuolū ministraret. Cū
requisitus: nūq̄ inq̄t sicut in m̄la h̄mōi

Capitulum. i.

passiones extinguit. Quidam tunc
philosophorum accessit ad istum anto-
nium dicens. Quō sufficis o d̄ iter codicū
solatione p̄uatus: Ad q̄tē antoni⁹.
O iquit philosophē meus cōder natura
creaturarū est: & adest cū voluero verba
que mihi relegi dei. Requisiuit me vas
electionis macharius sener egyptius di-
cens. Quare mali memoriā aduersus
homines retinētes memorabilem virtu-
tem anime dissipamus. Cōtra demonēs
autē habentes mali memoriā innox
permanemus: Cūq̄ in questione huius
interrogationis hēssim⁹: rogauit eum ex-
planare s̄monē. At ille. P̄tia inq̄t passio
furoris & naturā est exhibēs hō sū natu-
rā. In ipso feruētī meritis pueni ap̄ san-
ctū patrē machariū sitirehemēter accē-
sus aquā vt biberē postulauit. At ille vñ-
bra inquit tibi sufficiat multi namq̄ usc
ter agentū aut nāgantū etiā hac re-
fectione p̄uatur. Deinde cū apud eum
verba de abstinentia exercere: cōfide in-
quit fili p̄ viginti annos neq̄ aqua neq̄
somno sūm satiat⁹. Panē nāq̄ meū in-
ponderē comedebam aquā vero bibebā
cū mēsurā: parietibus aut̄ reclinat⁹ som-
nū paululū rapiebā. Cuidam monacho
rū nūtiata mors patriā est. At ille nun-
tari: cessa inq̄t & blasphemare noli: me⁹
enī pater immortalis existit. Quidā fra-
trē euāgelii solūmodo possidebat: quod
v̄dens pauperib⁹ erogauit: dignū p̄se-
tens memorandūq̄ sermonē. Ipsiū in-
quit verbū v̄didit q̄d mihi semp̄ dicit v̄-
de ola tua & va pauperib⁹. Cū quēdā
insula circa alexādrīā trās paludē ma-
rie in qua habitabat monachus contem-
plantibus approbatissim⁹ qui dixit. Ola
querūtur a monachis agi p̄pter causas
quas i dēst p̄pter deū p̄pter naturā pro-
pter cōsuetudinē p̄pter necessitates: pro-
pter opus manū. Idē ipse dicebat vnā
quidē nature esse virtutē sed etiā diuer-
sas species sumere p̄ anime qualitates.
Nam & lumen inquit solis eum siue spe-
cie sit diuersa fenestris tñ per quas igre-
dit̄ schema quoddā variūq̄ facere videt̄.
Alius itaq̄ monachus p̄terea inq̄t ab-
stīndō libidines vt auferā furoris occa-
siones. Nō enī furorē semp̄ p̄ libidib⁹

ligare mentes meam turbare: scientiam
persequenter. Quidā senu⁹ dicebat.
Charitas appositū ciborū aut pecuniarū
seruare non nouit. Idē ipse dicebat. Ne-
scio me in eadem re a demonibus fuisse
deceptum. Hec igit̄ euagrin⁹ in libro
suo actuali cōmemorauit. In cōsēplari
uo autē hec dicit. Quatuor virtutes & cō-
tēplationes earū a gregorio iusto esse vi-
dicimus: prudentiā: fortitudinē tēperā-
tiā atq̄ iustitiā. Prudentie quidē opus
esse dicebat cōtēplari intellectuales san-
ctasq̄ potestates: absq̄ sermonib⁹: q̄ppe
quos sapientia significaret contra didit.
Fortitudinis autē perdurare in verita-
te licet quispiam debellatur & nō accede-
re ad ea que nihil sunt. Temperantie ve-
ro propriū hoc esse respōdit suscipe p̄e-
mia agricolę semina & ea plantare cō-
uenienter. Porro iustitię opus vt pro me-
rito singula cuiq̄ verba red dantur. Alia
quidē obscure pronūtiata: alia enigma-
tibus iudicata. Quēdam hō propter v̄ti-
litatem simplicium aperte disposita co-
lūmna itaq̄ veritatis cappadorū basili⁹
ait. Humanam scientiam reddit crebra
meditatio: & exercitatio meliorem. Nam
vero que gratia dei cōceditur iustitia pa-
tientia atq̄ misericordia: & humanā qui-
dem etiam passibiles suscipere poterunt
diuine impassibiles tātmōdo sunt ca-
paces. Qui etiā orationis tempore pro
prio mentis lumine resp̄lētentes semet
ipsos inspicunt. Cū egyptiorum vero
sacratissima lux arthanasius ait. Prece-
pit moyses mensam cōtra aquilonis cō-
stitui partem. Quamobrem cognoscant
contemplatiui quis est qui cōtra eos sp̄i-
rat: & omnem tentationē forti mēte susti-
neāt: & cū alacritate ad se accēdes enu-
triant. Cū thimuitamiorum ecclesiā ana-
gelus serapion dicebat. Mens quidem
spiritali intellectu posita: perfecte pura-
gatur. Charitas aut̄ curat mēbra furoris
tumentia. Iniquas cupiscētiās & infla-
tias continentia retinet. Maximus cōtē-
plationis doctor didymus ait. De proui-
dētia atq̄ iudicio apud metempsychis sem-
per exerce: sermones & studiorū mates-
riaz memoria retine. Pene enim omnes
in his peccamus. Rationemq̄ iudicij

Liber octauus.

corporum differentia in qua etiam est multis inuenies. Prouidentie vero in modis quibus malitia vel ignorantia ad istud res atque scientie culmine euehitur. Hec autem ex euagry dicto retulimus. ¶ Fuit autem et alii vir mirabilis inter monachos cui nomen ammonius qui tanto sine ulla curiositate fuit: ut rome cum arthanasio veniens nullum opus ciuitatis inspicere nisi tunc ut videtur petri et pauli basilicas. Ita enim ammonius ad episcopum traiecit atque diffugiens dexteram sibi amputauit: ut semi corpore ordinatio: nis opus effugeret. Cum posteriori tempore etiam euagrius ad episcopatum tentius nihil amputans de corpore suo fugisset: veniens ad ammonium cum loco dicebat: quasi male fecisset ut aurem amputaret: de eo reus existeret. Ad quem ammonius. Tu inquit euagry ignoas: pueniendum quoniam abscedisti linguam. Et ne tibi arrogare videaris non vteris gratia dei. Plurimi siquidem eo tempore digni fuerunt: quorum si quis vult verba miraculorum cognoscere: et quem admodum illis fuerit etiam bestie subiugate: librum legat palladii monachi qui discipulus fuit euagrii. Omnia namque de istis subtiliter explanant in quo etiam seminarum imitatione conuersationem memorant. Euagrius igitur atque palladius mortuo valente post paululum floruerunt. ¶ Et Sozomenus. Et tempore est ut quando potuerit memorari possum qui sunt in illo tempore inter christianos phari. Quorum vnum quidem in egypto iohannes: cui futuram aliam incerta de non minus antiquis prophetis reuelauit domum dedit ut curaret in sanabiles passiones. Ita enim a iuuentute laudans deum debebat in solitudine comedere herbas et radices: bibebatque aquam si comperisset. Cum venisset ad senectutem diuina inuisione migravit ad thebaidam et multorum monasteriorum factus est presul. Qui oratione nimis modo languores et demones effugabat: cum literas non didicisset ad memorandam aliquid codicibus non egebat: et quicquid semel mente perceperat sub veritate retinebat. In hac itaque regione prehabatur am R monachorum presul circa tria milia discipulos habens. Non

minus quoque et thionas multorum presides fuisse monachorum. Ambo operatores inopinabilium rerum et diuina prouidentia prophetias compleri. Dicitur namque thionem eruditum egyptiarum regem latinumque literarum: et triginta annis habuisse tacturnitatem. Porro hominum a nullo visum irascentem aut iurantem: aut mentientem aut vanum aliquid aut asperum vel infirmum protulisse sermonem. Ita respectate fuerunt: copias et helim: necnon helias. Copias quidem ut aiunt diuinum habuit donum salutis. Helim passionum et demones expellere. Helim vero a paruulo nutritus in monasterio plurima inopinabiliter miracula faciebat ita ut etiam ignem in sinu portaret: et nequaquam eius velis arderet. Uerum helias tunc quidem procul ab antimo ciuitate debebat in heremo agens annu etatis circa centum et octiduum. Antea tamen penes septuaginta annis solus vixit in solitudine: et hac etate ieiunando et viriliter conuersando puenit. Fuit etiam appellatus in egypto ex fabro ferrario qui dum aliquando per noctem hoc opus exercebat: vmbra demoniaci veluti mulier speciosa eum de castitate tentabat. At ille ferrum quod operabatur ex domo trahens eam percussit in facie. Tunc ille stridens et ingemiscens procul effugit. Inter hos etiam isidorus rus qui fuit vndique monasteriorum munus curabat ut nullus egrediretur sed omnia necessaria haberet interius. Necnon scorpionum circa decem milia sub se monachos habens quos omnes sic educabat: ut ex propriis sordibus necessaria compararet et aliis ministraret egentibus. Dioscorus quoque non amplius centum monachis predebatur. Qui cum presbyter esset sacrificia faciens omnem perfectionem adhibebat examinando et diligenter diiudicando accedentes ad sacra misteria: ut etiam ex parte mercedem suam li cuiusque conscientia non haberent. Eulogius presbyter fere pientiam habuisse cogitationis quouslibet ad se venientem coramque delictis palam redarguebat et quicquid latere cogitasset sibi reuelata manifestabat. Qui non aliquid mali gessissent: vel prauum primum habuissent ab altari suspenderetur: manifestas eis peccatum quod

Capitulum I.

operant et diligentia purgatos suscipiebat. Hic itaque similis erat appollo in thebaidam qui quadraginta annis in interioribus solitudine spelunca paruulam in monte vicino habebat: et multitudine miraculorum paruulo tempore insignis effectus plurimorum presul erat monachorum. Et eo tempore multi et optimi studiosi philosophorum in alexandria quasi duo milia vixerunt. Quorum alii in solitudine morabantur: alii circa marcotem debebant. Excellentem inter alios emicabat dorothius genere rhebus: cuius hec fuit vita ut quouslibet lapides a mari colligeret: et annis singulis hospitium edificaret et abducere si non valeret daret. Noctibus autem propter eorum cibum faciebat sportas ut videretur. Cuius erat panis vnicuique et oleum minutum fasciculus vnius: et ad bibendum aqua. Hic inuenerunt sic viuens nec in senectute defecit. Nam per visum est illi: quouslibet soporatus vel pedes preque terebatur: aut dormire per uoluntate nullum operando aut comedendo natura compresens oculos claudere potuisset: ita ut sepe dum comedendo dormiret cibum ex ore laboraretur. Aliquis ergo fomino valde grauatus cum in stercore cecidisset obdormiuit. Et pergefactus alit et contristatus dixit. Si angelis dormire suaseris et mihi vitenuis suadebis. Quod forte dicebat ad somnum aut ad demonem qui nitebat bonis actionibus impedire. Huic laboranti quidam diuinitus. Cur ita perimis corpus tuum. At ille qui tunc inquit occidit. Et piamone vero preloperetur ferunt quod dum sacrificaret: aliqui sanctum angelum circa sacrum vidisset altare stantem: et pientem monachos in codice comseribere absentemque delicta iohanni quod tunc deus noscitur donasse virtutem contra passiones atque languores: ut plurimos podagricos et articula habentes solaret curaret. Inter hos beiamin senio et etate clarus habebat dono dei potius sine medicamine tactu manu aut olis facta oratione sanaret egros. Hunc sepe inuenerunt in idropica passione et tunc eius corpus intumuisse: ut non posset per vias celum nec sine qua habitabat efferrifuerit: tanquam cum tabulis antepositis subleuasset. Ita ergo passionis sue tempore pe-

ne octo mensibus ante mortem in sella latissima se deiecit: curabat solentem egros: fess non grauitur: res quoniam sue egritudine non prodesse: sed etiam se videns solabatur et deprecabatur ut rogarent deum pro anima eius: et de corpore non curarent quia et dum sanum inquit esset nihil profuit mihi. Et Marcum in seipsum ista degentem fecerunt etiam in iuuentute valde fuisse mansuerunt et sapientem memoriamque scripturarum diuinarum satis idoneum: et tanto deo amabilem ut cum ad dominicum corpus accederet angelus et sacramenta preberet: cuius manus usque ad iuncturas brachii tantummodo dicebat inspicere. Et Nachario vero datum est ut ultra superaret comones. Huic occasio conuersionis commissum homicidium fuit. Nam dum puer esset oues pasceret circa mariam paludem: ludens quemdam coetaneum interemit: et metus fugit in solitudine. Qui dum tribus annis sub diuino moraretur postea paruuli hospitium fecit sibi in quo annis per moratus est. Plurimi siquidem se eum adisse dicebant: quod gratias illic calamitanti referret et salutiferum vocaret illud homicidium non sponte commissum: quod et beatitudinis causa puenierat. Et Apollonius autem cum per octo tempora nihil vite moschice decessisset. Sciens quia nec scribere nec vitem etiam exercere posset: propter etatem omnia medicamina et cibaria oppotuna laborantibus et propriis pecuniis comparabat singulasque ianuas monasteriorum a maritimo circumibat usque ad horam nona visitando languentes et ministrando quod indigeret. Qui mortuus alio tradidit quod habebat iubens ut talis vota seruaret. Et Moyses autem cum seruus esset propter culpas expulsus e domo est: qui latrocinio deditur homicidia multa commisit. Postea vero conuersus repente huiusmodi phisvirtute completus est. Cumque propriis vite feruore sanctas adhuc libidines moneretur: multa abstinencia domabat corpus suum: panem solummodo comedens et multum opus efficiens. Sex autem annis per totam noctem stans orauit neque genibus inclinatis neque oculis in somno clausis. Insuper etiam noctanter circuebat cellulas monachorum et laenas singulorum aqua implebat.

Liber octauus.

etiam longe aut decem aut viginti aut tri-
ginta stadiis aqua maneret. Qui licet ita
domaret corpus: prior tamen valetudi-
nem non amiserat. Fertur enim quia dum qua-
tuor latrones eius inuassissent hospitium
comprehendisset eos atque ligasset suisq; hu-
meris impositos ad ecclesiam perduxisset
in voluntate monachorum ponens quod
de illis facere vellent. Fuit ergo in sum-
ma phia et terribilis demonibus et pre-
sbyter in sacris constitutus. Vixit annis pe-
ne lxxv. Sub hoc igitur imperio et fuit
paulus de libia in sacris non minus quin-
getos monachos habens. Nihil autem
operabatur neque percipiebat nisi quod com-
mederet tantum. Orabat autem solummodo.
Et veluti quoddam tributum habens imposi-
tuz trecentas orationes deo unaquaque die
reddebat. Et ne numero forte delinque-
ret trecentos lapides ponebat et singulis
orationibus lapidem mittebat in sinum. Et
pensis vero lapidibus orationes sciebat
esse completas. Et tunc etc. Z. nimis pa-
chomins abbas in sacris florebat a iuue-
tute usque ad senium optime conuersatus.
Quem neque circa anime passionem demum
aliqui deceperat. Ad Stephanum autem
circa mareoretz habitauit perfecte degens
et integra continentia. Qui circa sexaginta
annos probatissimus monachus fuit: et
antonio magno notissimus. Fuit itaque
mansuetus et sapiens locutione suavis et
vtilis tristitiam consolabatur animos et
alacritate renouabat licet necessaria tri-
bulatio pueniret. Talis etiam erat in cla-
dibus propriis. Veniens dum infirmitate in-
curabilem incurrissent et medici putrida
membra eius incidissent: ille manibus in-
operabatur palmarum flectens folia et pre-
sentibus persuadens ut de rebus humilimo-
di incidi non dolerent neque aliud cogita-
rent nisi de bono fine. Deus inquit qui se-
cutus cuncta vilia sunt. Ego autem noui quia
homo passionibus pro peccatis eueniunt. Et
melius est hic penas solvere: quam post mor-
tem perpetua supplicia sustinere. Et prior
autem cum de domo patris ad philotheum
sophiam conuersionis exiret: promissit de-
mo nullum se propinquorum de cetero fore
visurum. Post quinquaginta vero annos
dum eius soror eum videre vellet et habita-

re in heremo cognouisset: non cessabat deos
nec inspicere. Quam dum episcopus locum
iam gradum propterea videret affligi
scripsit presulibus heremi ut priorem de-
rigerent. At ille qui contemere nequias
est iustionibus semper obediens: et assue-
mens quandam venit ad patriam. Cumque
ante ianuam domus sue accessisset suum
tiasset a quibus: deuenire germana clausis
oculis dixit. Ecce ego sum prior quae-
ro vis aspectu satiare. Tunc illa gratifi-
cata laudauit deum. At ille oratione fa-
cta remeant ad heremum: ubi fodiens
aquam inuenit amarā eaque usus est usque
ad ultimum vite diem. Post cuius obitum
nullus illic habitare preualuit. Ego au-
tem reor quod per orationem eam ad suos
usus fecit dulcem: dum etiam alibi non
exantem orationem meruerit emanare.
Nam cum moyses et eius monachi pu-
teum aliquando foderent et nec venisset
quam reperirent: nec amplius eum fode-
re altitudo permitteret medio die super-
uenit prior et oratione facta descendit in
foueam. Cumque tertio percussisset terram
moyses emanauit aqua. Cumque oratione fa-
cta discederet: illis eum perentibus ut
vellet aqua gustaret: ad hoc inquit dire-
ctus sum: propter quod venit peractum
est. Ammonium itaque ferunt ad
nimis eruditum: originis didymus de-
scipulum a iuventute usque ad nonagesi-
mum diem praeter panem assum nihil
aliud comedisse. Hunc dum voluissent
quidam ad episcopatum protrahere nec
ille posset eos sermonibus intare: ab-
scidit propriam aurem dicens. Jam mo-
do neque volente me quisque pariter ordi-
nari dum ecclesiastica regula corpore
perfectos exquirat. Proinde disceden-
tibus illis et denuo remeantibus atque
dicentibus: quia morum perfectionem
potius ecclesia quam corpus exquirat:
iurauit etiam linguam suam abscinde-
re si ei rum niterentur inferre. Quo au-
dito qui venerant recesserunt.
Et eo siquidem tempore fuit quas-
dam gruius vir eloquentissimus a gre-
gorio episcopo nazarenzo decenter eru-
ditus: cuius etiam fuit Archidiaconus.
Fuerunt enim cum aspectu fuisse pul-

Capitulum .i. et .ii.

herimum: et circa cultum vestitus or-
natum. Cumque eum quidam senator ze-
latus prioris sue cognouisset esse non
num: ei mortis parabat insidias: quae
perfecti peruenire potuerunt: nulli ei
ita terribilis et salutaris visio predi-
cator. Vidit enim in somno quasi pro crimine
fuerit comprehensus ferrosque vincetus pe-
nitus manibusque ad supplicium duceret.
Quod dum fieret quidam protulit euangelium:
promissit eam de vinculis esse soluendum si
verbe constantinopolitana discederet: id
compulsi sibi iureiurando promitti. At il-
le tractis euangelis hoc se propterea promissit:
vinculis solutus expergefactus est: ac fa-
cte credens visionis pericula declinauit.
Tunc ab urbe constantinopolitana venit in
iherosolimam. Et fuerit etiam in rinoco-
na non peregrinus sed principes viri phi-
lothei sophiaque florentes. Inter quos
fuerunt melas episcopus huiusmodi fuit:
benignitatis. Dum missi fuissent qui
constantinopolim resistentes arrio deportarent
philos: venerunt ad huius ecclesiam. Neque
inuenissent veluti vltimum ministrum
andelas ecclesie parantem: interrogauit
vbi esset episcopus. At ille. Ego in-
quit vos episcopo nuntiabo. Tunc ex iri-
tate fatigatos ad episcopum duxit: et appositam
mensam paruit et valuit. Postea mulierio
completo ciborum dixit his quos appositam
mensam fecerat se esse episcopum. At il-
li mirati virum causas aperuerunt et reddi-
tione reuerentia ei dederunt fugam. Tunc ille
non inquit declinabo quod mei similes
obtentissime susceperunt: sed volens exili
precepta suscipio. Huius frater salomon
negotiatorum conuersus ad magnam phi-
lotheie culmen ab euectus est.
Hoc tempore epiphanius qui postea
episcopus fuit episcopus: inter ceteras ma-
gnas habebatur. Et fuit etiam in
carris protogenis episcopus post vi-
sum: qui ut ferunt sibi professus est in do-
minio epiphanius revelatus quod vidisset im-
peratorem constantinum quemadmodum
et deus futura monstraret. et iuberet. ut
quod ei diceret obedire. Apud hos itaque
tanta abstinentia vivebat ut propter nul-
la reuocata dentes eorum verimibus ebul-
luerunt. Alios quosdam pro usque ad octoginta

annos panem ferunt penitus non gustasse
se. Theodorum plurimas infirmas da-
xisse noctes ieiuniorum septenos ieiunias:
se dies. Multum quoque apud palestina et
syriam atque perhas facere monachorum
quorum si nota conscribere quispiam volue-
rit multos libros implebit. Et Theodori.

Capitulum .i.

Si quidem tem-
pore in constantinopolita-
na urbe comprehendentes
arriani quosdam religio-
nis pie presbyteros: eosque
mittentes in nauem inferrent et trahen-
tes in pelagus alios quippe in alia naue
sequentibus: immisso igne cremauerunt.
Quo facto sancti viri cum igne atque mari
pugnantes nouissime sunt absorpti et tri-
pho martyrum coronati.

Capitulum .ii.

Antiochia vero
valens plurimo tempore con-
moratus omnibus licentiam
dedit gentilibus: atque iudeis
necnon et hereticis. Nam et gentiles festiui-
tates agebant demonibus ministrantes: et
post iulianum a iouiniano idolatrie vana-
tates extinctas flores rursus iste promissit
et iouis cultum atque dionysii sacra: cerea-
ris iam non in occulto tanquam sub pio impera-
tore celebrabant sed per mediam plateam
bacchantes ubique currebant. Illis tan-
tummodo tunc princeps erat inimicus: qui apostoli-
cam doctrinam predicare videbant. Et promissit
quod de a sacris basilicis fecit expelli: quod io-
uianus famosissimus impator noua dedit
ecclesiam. Cuius in morte sacra celebrarent
hymnis laudantes deum: dumque illic elo-
quii profueret is aeris aduersitate sepius
sustineret aliqui pluuio: alii nimbis: alia
quod gelu frengeret ignis ardore maceraret
neque homo locis laudibus diuinis eos frui
promissit sed missis multis effugauit. Tunc
Theodorianus atque Theodorus veluti quidam pro-
gnacula taculiminitus resistebat. Nam et
ceteri meletici: eorum pastor seorsum degere co-
gere: isti curam gregibus adhibebat: lapsis
quod de obicientes propriam fortitudinem
et sapientiam suam: omnibus autem curam

Libet octauus.

congruū ingiter offerētes. De mōtānis
aſt locis expulſi p̄ripas vicini fluminis
paſcebant oues. Ad eūm pariebant ſm
iſtā glitias in bāblyōne organa
ſua ſuſpendere: ſed laudabāt creatorem
a largitozem deū in omni loco dñationis
eius. Sed neq; in hoc loco p̄ſiliū p̄torum
quietū eſſe permiſit hoſtis ſeruozū chri-
ſti. Verūm concordia illoz mirabiliū pa-
ſtoris magni diſcipuloz ad exercitiū ſan-
ctas oues enutricō: ſp̄ſalia paſcua mini-
ſtrabat. Et dyodorus qdē ſapientiffim⁹
atq; fortiffim⁹ velut qdā flum⁹ p̄p̄icū
atq; torres oues qdē p̄p̄ias irrigabat: lu-
por. Nō blaſphemias penit⁹ diluebat: z
generis ſui nobilitatē ſpernēs libetē ſu-
ſtinebat quālibet p̄ ſide calamitatem.
Et ſtāmanus vir optim⁹ z ipſe gñe nobi-
liſſim⁹ honeſtatē ſolā iudicabat eſſe pie-
tatē: e velut puer exercitat⁹ maxim⁹ dyo-
dori quaſi quendā inſignitoz certaminū
vigeat athletā. Illo nāq; t̄p̄e nō p̄tione-
bat inter eccleſiaſtica collegia: ſz hoc agē-
tibz multa ſolatia p̄ſerebat cōſilioz et
ſcripturaz z expoliōnū. Et doctores qd
dem p̄ arrianas blaſphemias tēdebant
arcus. Iſte nō velut ex quibuſdā phare-
tris ſue mēſis ſagittas p̄gruas offerebat:
z nō ſolum dōmī ſed etiā publice hereti-
cis reſiſtēs rheia eoz. facili⁹ erūpebat:
z labores offēdebat araneas.

Capitulum. iij.

Um his itaq; labo-
rabat aſtates: cui⁹ conuerſa-
tione alio loco cōſcripſimus.
Iſ eſt oīm ſalutē iue quieti
p̄p̄onēs z ſp̄lucā deſerēs p̄p̄ia paſto-
res ſudores aggregaſus eſt. Quātas hō
p̄tūa diuitias cōgregauit nunc referre
ſuperflū eſt. Unum tantūmodo eius de-
bet dici qd hui⁹ hīſtozie valde p̄gruit. A
boce porte fluminis currit ortus circa
palatiū: meritis hō eſt maxima portu-
cus vndiq; turres exciſas habēs. Inter
palatiū hō z ſumen platea eſt qua egre-
dientes ex vbe mittit ad ſuburbanos
agros. Per hāc plateā dñi tranſiſſet aſtates
ad hoſilia certanīa p̄perabat vt ſa-
cris ouibus curas neceſſarias exiheret.
Nunc de palatio reſpiciēs imperator: vi-

liſſimo pallio vidit indutū: z in longua
ſenectute celeriter p̄perantem. Cūq; di-
xiſſet quidā qd iſte eſſet aſtates i quo a-
uitas vniuerſa penderet. Dixit ei impe-
rator. Dic mihi vbi radis. At ille ſapienter
reſpondit: p̄grue. Pro tuo inquit oratu-
rus impio. Tunc imperator. Oportebat te
domi inq; orare ſm monachiū morem.
At ille ſatiffim⁹. Optime inq; dicit. Si
ſic quoq; p̄mitteres hoc me facere oportebat.
Et hoc hactenus egi donec epi oues
pace priſtina fruereſ. At verofimul
marino cōmouent⁹ z periculi onus im-
pedit ne captiue teneatur: neceſſe eſt vbi
q; diſcurrere: caſq; a neceſſitate ſaluare.
Sed dic mihi trāquiliffime imperator. Si
puella eſſes in cubiculo reſidens z ad la-
nā vacās viderēs paternā domū ignib⁹
cōcremari quā me facere p̄gruebat: ſe-
dere intus z ardētē cōtemnere domū: an
certe diſcurrere vbiq; aquā fere: flāmas
extinguere: credo qd bicus hoc poti⁹ fuiſ-
ſet faciendū. Ad eū puella ſapienter eſt op⁹.
Hoc ergo ſitū igitur imperator. Te nāq;
in paternā domū noſtrā mittere flāmas
diſcurrim⁹ vt eas velociter extingam⁹.
Hec illo dicte interminat⁹ eſt qdē ſz ſa-
cui⁹ imperator. Un⁹ ei cubiculari⁹ impa-
ri aſpere rhidens viro ſetiſſimo hmoicla
dē noſciſt pruliſſe. Iſ eſt habebat balnei
curā vbi poſt hec ſba deſcēdens vt im-
perator pararet ingreſſus z mente per-
cuſſus in aquā ſeruientem deſcendit ibi-
q; defunctus eſt. Sedebat imperator ex-
pectās: vt eo renūtiatē lauaret. Eoq; ſar-
dante miſit alios viros cur moraretur.
At illi in greſſu viderunt eum in ſolio ſer-
uente defunctum atq; ſolūtū. Quod cū
nuntiatum fuiſſet imperatori cognoue-
runt virtutem orationis aſtate: non ta-
men ab impio dogmatibus reſeſſerunt
ſed ſecundum pharaonem in duratuz eſt
cor eozum.

Capitulum. v.

Ac itaq; tempeſtate
ſtāmanus famoſiſſimus ſolitu-
s aſtates venit anthio-
chiam. Nam cum heretici ſo-
liti facile ſarcire mendacia: hunc vi-
rum ſue dicerent eſſe prauitatis: miſerū
ad eū

Capitulum. vi. vij. a. viij.

ad eū lumē veritatis ſtāman⁹ atq; dio-
dor⁹ pariter z aſtates acatū virtute flo-
rentē qui poſtea berſe fuit epi: rogātes
vt multis hominū milibus ſubueniret: z
aduerſariōz fallaciā redargueret veri-
tatisq; dogmata cōfirmaret. Iſ ergo vir
ſanctiſſim⁹ z veniēs z reuertēs: z in ipſa
maria ciuitate quāta miracula ſecerit
in hīſtoria deo amabili a nobis conſcri-
pta retulimus. At vero tor⁹ p̄p̄s ciuita-
tis ad collegia noſtra cōuenit nullū ſecu-
lum dubitare cōfido. Res enim inopina-
biles ad ſe p̄bantur vniuerſos attrahe-
re. Sed qd maxima miracula ille vir op-
eratus eſt etiā veritatis hoſtes nequeunt
denegare. Hoc eſt z in alexandria tempo-
ribz p̄ſtātū fecit magn⁹ antonius.
Deſerens eſt ſolitudinē: totaq; circuibat
vicos ſatiſficiēs vniuerſis: qm athana-
ſius doctrine apoſtolice p̄dicator exta-
ret: z hoſtes eſſent veritatis participes
arrū. Sic igitur ſerebat illi ſacraſſimi vi-
ti qd t̄p̄i vniuerſos cōgrueret: quādo op⁹
erat ſui quiete quādo neceſſariū ſolitu-
dinē p̄ponere ciuitatis. Capitulum. vi. a.

Vit igitur illo tem-
pore in cyrenſis famoſiſ-
ſimus accepſemas in cella re-
cluſus z. lx. annis neq; viſus
neq; locutus. Teumatinus
mirabilis: qd ſz oculorū acie priuare
tur oīa circuibat: p̄fortās oculis lupis re-
ſiſtens. Propter quā cauſaz monachicaz
eius cellulā cōcremāuerūt: ſed traianus
magiſter militū fideliffim⁹ alia ei ſabriz-
catus multo eū ſouit auxilio. Hoc itaq;
tēpore hō fuit eſſe in exiſtā: in alexan-
dria vero didim⁹. Et eſſe ſyza vſus lin-
guis ſpiritalis grate radios emittebat.
Qui licet neſciret doctrinā grēcā: multos
grecozū eruditōſq; redarguit: z totius
heretice prauitatis infirmitatē nudauit.
Et quoniam tūc armoni⁹ bardifanus que-
dā cantica cōponēs: z impietatem melo-
dice ſuaſitati permittens alliciebat au-
dientes: et capiebat in peſte. Iſ ſumēs
inde concentus pietatem cantilene p̄mi-
ſcit: z audientibus ſuane nimis z vtile
medicām appoſuit. Que cātica trium-
phatoz martyrum feſtiuitates hacten⁹

efficiunt clariores.

Socrates.

Capitulum. vii.

Um igitur impera-
tor valens lege precepiſſet
p̄roſequēdos eſſe in alexan-
dria z egypto cunctos ortho-
doros: oīa vaſtabāt. Alij nāq; ad iu-
dicia trahebātur: alij mittebātur in vin-
cula: alij verberib⁹ agebātur. Plurimiq;
ſuplicia aduerſus quietis amatores in-
gerēbātur. Et dū hec in alexandria fierēt
ſecūdū lucū volūtātē fuiſſet in anthio-
chia reuerſus euſoſius mor ad monaſte-
ria per egyptū cōſtituta pceſſerūt. Duo
macharij in exiliū miſſi multis miracu-
lis clauerunt: magiſter militū cū multi-
tudo armatozū: z lucius arrian⁹. Cūq;
plurima viſis ſanctis mala facerēt nec
eos illo modo ſuperaret p̄ſuaſione lucij
patres monachoz mittunt in exiliū. In-
ter quos machari⁹ egypt⁹: z alter alexan-
drin⁹. Cūq; veniſſent in inſulā quādā ar-
repta cuiuſdā filiā ſacerdotis a demone
clamātēs illis viſis cur veniſſis z hinc
nos expellere: ſuis orationib⁹ liberat⁹
patri reſtituit: z ad chriſtianitatē facer-
dotem ſimul z reliquos habitātes in in-
ſula pduxerūt. Qui mor ſumilachia p̄i-
cientes: formam tēplūm eccleſiam muta-
uerunt. Batizabātur eū z officia chri-
ſtiantati gratiffime docebātur. Sic igitur
p̄pter cōſubſtāntialitatis fidē viri mi-
rabiles p̄babiliores affecti ſunt. Alioſq;
ſanantes firmiozem operibus offende-
runt fidē. Capitulum. viij.

Si quidem tem-
pore virū alij, fidelē p̄dixit
de⁹ vt p̄ eū fidei teſtimoniū
p̄beret didim⁹ mirabilē vi-
rū qd oī tūc doctrina florebat. Iſ cū parū
adhuc p̄ma literaz clemētis doceret paſ-
ſi de oculorū p̄didit viſus. Cui de⁹ p̄ viſu-
bilit⁹ oculis itelligibiles condonauit.
Nā qd p̄ oculorū doceri nō potuit auditu
vigilātī cognouit qd cū a puero fuiſſet in
genioſus vincebat et acute cōſpiciētes.
ſfacile nāq; regulas grāmaticas atq; rhe-
torice artis didicit. Cumq; veniſſet ad
philophiam: mirabiliter dyalecticā,

Liber octauus.

arithmetica / muscam / aliasq; philoso-
phie disciplinas didicit / animoq; recodi-
dit ita vt celeriter obuiarieret qui o-
culis inspectoribus talia didicissent. Sed
etiam vetus nouusq; testamentu sic perfe-
cte cognouit vt multos ederet libros. Qui
de trinitate tres libros fecit et origenis
opus de principis id est peryarchon in-
terpretat / in eis explanationes reliquit
eximias. Fertur enim cum antonius va-
lentis tpe propter arria: B nos venis-
set in alexandriam vidisse Didimu eius
dixisse. Non te coturbet o didime am-
fio sensibiliu oculorum: tales etenim o-
culi tibi desunt quibus et musce et publice
noscere possunt. Sed gaude potius quo-
nam habes oculos quibus etiam ange-
li cotuuntur per quos videtur deus ei-
lum inspicitur. ¶ Theodorice. ¶ Di-
dimus ab infantia priuatus oculis / gra-
maticam / rhetoricam / arithmetica et
astronomiam / et sillogisticos aristotelis
eloquentiaz platonis auditu didicit / no
quali hec veritatem erudirent: sed tanq;
aduersus mendaciu arma viritatis eri-
strent. ¶ Socrates. ¶ Et quoniam aliq;
ex nominis similitudine no c scuntur
errare necessarii ostendere qm alter
est gregorius ponticus ortus ex cesarea
ponti nimis antiquior discipulus orige-
nis. De isto namq; gregorio multus est
sermo in athenis: et beritho: necno et po-
to: vt ita dicatur in vniuerso orbe terra-
rum. Is enim cum discessisset ab athenis
venit in beritho ibiq; iura legabat. Cu
q; cognouisset cesarea libros sacros ori-
genes exponere venit illic explanationes
magniloqui illius audiretur. A quo ve-
ram philosophiaz eruditio: euocantib;
parentibus remeant ad patriam. Vbi pu-
mo quide duz esset adhuc laicus pluri-
ma signa fecit: lagnosus curando demo-
nes per epistolas expellendo / paganosq;
sermonibus operibus subimit subingā-
do. Pontius meminit et paphilus martyr
et ensebimus in libris quos de origine con-
scripsit. fuit ergo Sregorius antiquior iste
discipulus origenis et alter nazanzensis
fraterq; basilij. fuitq; ali' gregorius ale-
xandrinus arrianus.

¶ Capitulum. ix.

In tempestate no-
uatiani habitates i phugia
festiuitate pasche mutauit.
Quo autē gestū sit dicā.
¶ Primo in referens cuius rei gratia. Cir-
ca phugiam passagionum gentes se
uerius ecclesiastica regula conseruetur
ne uatus presbyter se ab ecclesie romane
comunione suspendit: qm cornelius epi-
scopus fideles qui sacrificauerant tēpo-
re facte persecutiōis a decto in comunio-
ne receperat. pro hac itaq; causa segre-
gatus et ad episcopatu a confortibus suis
episcopis euocat: feribebat ecclesiis ne
eos qui demonibus immolauerat ad sa-
cramenta suscipere sed iuuarent: qui
dem ad penitentiam remissionem vero
dei reliqueret potestati: cuius solus est
peccata dimittere. Tales epistolae susci-
pientes in vna quaq; puincia secunduz
proprios sēsus responsa reddebant. Cu
ergo ille mādaret vt nō oporteret sacris
iteresse mysterijs: eos qui post baptismā
peccatum commississent quot ducit ad mor-
tem quibudam quidem videbat amara-
nimis et dura hmoi regula. Alii vero ve-
luti iustā rectāq; suscipiebāt. Inter hec
mota questio est venerūt literē Cornelij
romani presulis: que remissionem pecca-
tibus etiaz post baptismā promittebat.
Sic ergo ambob; diuersa scribentib;
ex diuinis eloquijs sua sententia firmantib;
singuli prouincialius diuersas sunt secu-
ti sententias. Sanantes namq; sanare
promissa remissione etiā reliquo tempore
deliquerunt. Unde videtur quia gen-
tes phugium castiores q; alie magis esse
noscentur. Nouatus itaq; licet propter
conuersationem subtilissimā segregā-
uerit semetipsum: tamen non mutauit
pasche festiuitatem. Nam secundum pa-
tres hespius etiā ite celebrabat. Agitur
enim apud illos pascha post equinoctiu
olim: ex quo christiani esse ceperūt. Sz
ille quide postea sub persecutione valeria-
ni principis martyrio terminauit vitā.
¶ Vt vero q; ex eo nomie habuerūt eiusq;
fuere participes facto concilio paucorū
episcoporum in vico pazeno vbi sunt fon-
tes sagarū fluminis regulam pntulerunt

Capitulum. x. xi. xij. et xliij.

¶ Iudeos obseruunt azima facientes: et
cum eis agat pasche celebratē. postea
in etiā nouatianorū ecclia propter illud
pēlitū noscūt esse diuisa. ¶ Cap. x. A
In tempore dū va-
lentinianus imperator nullam
heresim perturbaret post li-
berum romē damasus ordina-
tur episcopus simul et vilius ex dyacono ei-
ecclesie in basilica siciniensis latēter. Ob
quā rē multas seditione vel prefectu ma-
ximini animaduersione punitis remotō
vilius damasus remansit episcopus.
¶ Theodorice. ¶ Tunc itaq; apud
hesperiam damasus romanus et ambrosi-
mediolani spiritualibus iaculis serie-
bat hostes. Cu quib; etiā illi q; ad longa-
uerat exilia destinati: literis confortabāt
suos et aduersarios destruebāt. Quos di-
uina pūdictia gubernatores in fluctua-
tione sparsit et militū sapientissimos
duces in prelīs. ¶ Socrates. ¶

¶ Capitulum. xi.

Pter hec igit va-
lentinianus imperator hespe-
rie ptra legatos sauromata-
rū vehemētī furore comor-
eruptio venarū fluxu sanguinis expi-
ravit post pūlatū gratiani tertiu et eq tū
septimadecima die mēsis nouēbris: an-
no vite quinquagesimo qarto imperij vn-
decimo. Quo mouēte: ita: B hic mili-
tes sexta die post ei mortē valēntianū
puerū ei' filiū ad imperij culmina pue-
rūt. Cui' imperij frater. f. gratian' et
valēs et patri' lz migrate qd eis ignora-
tibus factū sit: tamen postea suscepit.
¶ Hoc itaq; mō valēntianus minor in pa-
terno succēssit imperio. Is enim natus est
de iustina quā vniūte seuerā puore con-
iuge valēntianus hoc mō dixisse pbat
vixit. Iustus ille: C tunc pater cum
esset piciem iuder cōstātū tēporib; vidit
in formis qm ex dextero femore impiale
purpurā genuisset. Cūq; visio p multos
reccaret cōstātū auresq; puenit. At
ille cōsiderās somniū tanq; imperator ex
eo nasceretur: mittēs occidit iustū. Cui'
filia iustina cū orphana remāssisset a pa-

tre virgo permāsit. Posteriore vero tpe
puenit ad seuerē notitia ad quā frequen-
tius veniebat et amabatur: ita vt etiā cū
ea bainis vteretur. Cūq; seuerā secū la-
natē iustina diutius imperisset: pulchri-
tudine virginis obligata est et dixit im-
perator: q; sic eēt speciosa virgo iustina
vt etiā ipa licet esset mulier: ei' tñ amo-
re sit capta. Verū imperator eius sermo
ne cōcepto iustina ducere tractabat vpo-
rē nō tñ seuerā abijcere ex qua gratian'
fuerat natus: quem pauloante firmarat
imperatorē. Legē itaq; ptulit publice
ciuitates ppositā fanciēre vt liceret volē-
tib; hēc duas viros. Cūq; lex posita ha-
beret: iustine ipse cōmict' est ex qua na-
tus est valēntian' iunior et filie tres ius-
ta / grata / et galla: quarū due qdē in vir-
ginitate māserūt: gallā vero postea ma-
ior theodosius imperator duxit vxorē. Ex q;
placida noscūt ei cē pgenita. Nam archa-
diū et honorij ex placella priori coniuge
habuisse cognoscūt. ¶ Socrates. ¶

¶ Capitulum. xij.

Pterea valēs in
ambrosia hūedegēs: cō-
substantia litares cultores
vehemētē itē dāt: nisi eū
liber themistij philoso-
phi renocasset in q perorauerat: q; eū cē
nō oporteret in seclū. ppter discordiā ec-
clesiasticorū dogmatū: qm ē apud paga-
nos vltra trecētarū sectarū differētia vide-
ret: et vniūsq; p dogmate pprio in sua
diuersa pisteret: et si forte hoc deo gratū
poti' eēt dū nō facile cognoscūt et diuer-
so mō glorificat: quaten' vniūsq; am-
plius timeat dū integritatē eius sciēte
vel quō aut q; lūis quātū sit magis igno-
rat. Vix ergo themistij cōcinationib; ali
quantulū minor fact' est imperator.

¶ Socrates. ¶

¶ Capitulum. xij.

On tñ oino se ab i-
dignatione suspēdit: sz p mor-
te imponenda sacratissimi
vitis decernebat exilia do-
nec eius impetum causa hūmiliū odi rei
publice remouisset. Barbari trās hystri
cōstituti q; vocātur gothi civile bellum

Liber octauus.

inter se duab⁹ partib⁹ cōmouerūt. Un⁹ p^{er}at⁹ frigidernus alteri⁹ athalaricus. Cūq^{ue} p^{re}ualuisset athalaricus frigidernus fugit ad rōanos: eorūq^{ue} postulauit auxilij. Quo cognito valēs auxilia cōmōdarēt. Hoc solatio vici⁹ athalaricus est ēt fuga d^{omi}nus. Ob hāc q^{ue} cām frigidernus volēs aliq^{uid} beneficiū repēlare valētini⁹ suis oib⁹ dogmata ei⁹ religionis ample xus est. Unde hacten⁹ gothi arriani esse noscūt. Tūc etiā vulphilas gothorū ep^{iscopu}s literas gothicas adiunxit: et scripturas diuinas in eā p^{er}uertit linguā. Cū igitur nō solū frigiderni gothos: sed etiā athalarici vulphilas edoceret: tunc athalaricus vidēs religionē patriā violari: multos arrianorū supplicij tradidit: q^{ui}s arriani martyres nunc appellāt. Nō vero postmultū denuo inter se barbaris cōpactis: a vicinis gētib⁹ hunorū depredabant. Expulsi de p^{ro}p^{ri}is ad rōanos loca cōfugit⁹ seruire potius volētes imperatori. Hoc dū cognouisset valēs nihil futuri p^{ro}uidēs terras eis tribuit trachiaz: arbi tratus preparatū se p^{ro}tra oēs barbaros habere solatiū: ac propterea milites de cetero negligebat: et eos q^{ui} dudū cōtra hostes elaborauerāt despiciēs etiā collatores p^{ro}uincie p^{er} vicos et ciuitates p^{ro}uocuoq^{ue} milite octoginta solidos exigebat: q^{ui} dudū eorū tributa releuauerāt. Hoc ergo fuit initij vt illo tpe romanorū rep^{ub}lica calamitatib⁹ subderet. Barbari nāq^{ue} cū trachiā tenuissent: licet⁹ romanorū p^{ro}uincias deuastabant. Hec audiens valēs cū ab orihodororū exilijs nō quiescebat: tunc tū hac se necessitate suspendit. Turbatus em̄ ab anthiochia ad cōstantinopolim venit. Unde etiam aliquantū christiano^{rum} persecutio tunc cessauit.

¶ Theodoricus.
Interea valēs imperator dū gothorū gentē cōmouisset ad p^{re}liū apud boiforū tūc fatū vires sue infirmitatis agnosces: misit ad frat^{em} solatia p^{er}ēs. At ille rescripsit: q^{ue} religiosus nō esset talē virū tunare q^{ui} deo rebellis existeret: s^{ed} magis esse iustū eius superbia sedaretur. Q^{ui} dū ille miserrimus agnouisset: licet maiorū necessitate cōstrictus nō tamē a sua

nimietate cessauit: sed fuit veritati rebelis. T^{er}cetius igitur inter hec victor reuersus est ab armenia vir optimus et pietate decet⁹ ornatus. Tūc ei iussit valēs poscere dona q^{ue} vellet. At ille quod decebat p^{ro} virū cogitare respōdit. Petst ei nō aurū: nō argentū: nō p^{re}dictū: non cingulum: neq^{ue} donū: sed vt eis q^{ui} p^{ro} apostolica doctrina picula sustinuerāt vna preberetur ecclesia. At ille petitionē ex scripto susceptam cognoscens: q^{ui} illic te nebantur ascripta dirupit: eūq^{ue} alia p^{ro}stulare p^{re}cepit. Vterū ille colligēs verba p^{re}ciū suscipe inquit o imperator: et habete donū. Aliud vero nō postulo interioris mee iudex est: vniuersorū iudex. Cū ergo valēs transacta boiforo venisset in thraciā: p^{ri}mū q^{ui} dē in cōstantinopolim cōmoratus est preparās bellū deinde inde trahanū cū expeditu cōtra barbaros destinauit. Cūq^{ue} remeasset ille deuict⁹: de rogabat valēs et moliciē et causam timoris ascribēs. At ille v^{er}is fiducia viro fortissimo p^{er}gruēt. Nō inq^{ui}t imperator ego sum victus sed tu victoriā perdidisti dū deo resistis: et illius solatia barbaris facis potius opportuna. Dū em̄ te expugnatur p^{er} illis pugnat. Et necesse est dei sequi victoriā. An nescis quos ab ecclesijs expulisti vel quib⁹ eas cōtradidisti? Hec eadē arāthens et victor magistri militū sunt p^{re}fessi: et imperatorē ne tūc indigneret ammonuerūt. Atunt d^{omi}n^{us} et em̄ ysaac monachū habentē cellulā illic cū videret eū ingrediētem ad pugnā cū clamore dixisse. Quo vadis imperator? p^{ro} p^{ro}gnas aduersus deū quē nō habes adiutorem. Ipse em̄ contra te barbaros mouit q^{ui} et tu aduersus eū blasphemias ligas plurimas incitasti. Et q^{ui} ei psallūt sacra: domib⁹ expulsi. Quiesce ergo rebella re: et ille facit bella cessare. Redde gregibus pastores criminosos: et victoriā sine bello percipies. Si vero nihil horū sic agēs pugnare cōtēdis experimēto cognosces q^{ui} durū est cōtra stimulū calcitrare. Nā neq^{ue} reuerteris: et exercitum vehemēt^{er} amittes: B^{er}trantion autē omni virtute clarus vniuersē scythie p^{re}sul habens zelo fidei cor accēsus p^{er} corruptiōe dogmatum et iniquitatibus quas cōtra sanctos

Capitulum. xliij. et xlv.

agebat valētē sepe redarguit clamās cū d^{omi}n^{us} erat ilimo dauid. Loq^{ue}bar de cōstimo: tuis in cōspectu regū et nō cōfunderar. Quia et tamē g^{ra} barbari arriani sint vitiati lāguore narrabo. Tēpore quo trāsēites hīstrū pacē cū valēte fece^{re}nt tūc p^{re}sens eudoxius suggessit imperatori vt ei gothi cōmunicarent. Dū dū em̄ vniūne scēte radijs imbuti apostolicis dogmatib⁹ pascēbātur. Cōmunio inq^{ui}t valēs laudās ductibus gothorū exegit vt dogmatiz quoq^{ue} cōcordiā retineret. Illi vero dicebat paternā se mutare nō posse doctrinā et illo tpe vulphilas esset eorū q^{ui}s quē valde sequebantur cōsimabāt: hunc v^{er}is pecunijsq^{ue} flectēs eudox^{us} egit vt barbari cōmuntōne amplecterētur imperatoris: sic decipiēs eos ac dicēs certa esse verborū nō differētiā dogmatū. Quib⁹ hactenus gothi i maiorē quidē v^{er}em filio dicunt creaturā vero filius neq^{ue} ag^{ere} dicere patiuntur licet hoc assentibus communicare videantur.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xliij.

De itaq^{ue} tempore
Imperatore ab anthiochia discedēte fortati sunt q^{ui} ab eo p^{er}secutionē patiebant⁹ et maxime alexandrini. Petro quippe reuerēte de roma cū l^{it}is damasi romane v^{er}bis antistitis: cōfirmātus cōlib^{er}at⁹ altitatis fidē et petri ep^{iscopu}i robo^{re} an^{ti}o^{rum} o^{mn}iū nationē. Quo scēto populus sum p^{ro} fiducialluciter pulit⁹ redixit petrū. Et luc^{us} cōstantinopolim nauigauit. Petrus cū paucum viris⁹ tempus reliquit frat^{er}is sum thimothēum successorem.

¶ Capitulum. xlv.

Pro balens cum
xxx. die mai⁹ mēsis scēto cōsiliatu suo: et valētiniāni iunioris scōo p^{ro}stantinopolim venisset inenit p^{ro}p^{ri}is i^ustis p^{ro}stantinopolim venisset. Barbari nāq^{ue} p^{ro} trachias discurre^{re}: et etiā cōstantinopoleos suburbana vastabāt: nō exstēte q^{ui} eis: resistere fortiter p^{ro}ualeret. Qui dū v^{er}is ad muros venisset

sentibus: afflicta ciuitas murmurabat: quasi eos impator illic euocasset dū nec resisteret et magis bella p^{ro}traheret. C^{ir}cū cēs ludī igit⁹ agebant⁹ et illic imperatori clamabāt da arma et nos pugnabim⁹. Tūc accēsus impator. x^{vi}. die Junij mē^{is} egreditur/interminatus penas se p^{ro} iniurijs cū rediret cōstantinopolitanis ciuib⁹ exacturū. Et q^{ui} p^{ro}mitus videbāt⁹ tur procopio p^{re}buisse solatiū: ita vt ciuitatem aratro vertere minaretur. D^{omi}n^{us} durit igit⁹ cines v^{er}is ad v^{er}is hadrianopolim que est in confinio macedonie.

¶ Theodoricus.
Et exercitu quidē p^{re}missio: ipe in quodam vicovictoriā sustinebat. Porro: milites barbarorū impetum nō serentes alij fugiebāt alij: nec abāt⁹. Barbari autem veniētes ad vicum vbi valēs i^ustas p^{ro}ditione se celare nitebatur: immisso igne cōcremauerunt cum vico: etiaz pietatis inimicū. ¶ Socrates. ¶ Qui terminum vite sortitus est nona die mē^{is} augusti: eodē consulatu. i. quarto anno ducentesimo octogesimo none olimpiadis. Atunt aliqui cum igne cōsumptum: euz in vico fugisset/ quem barbari cōcremas uerunt. Alij vero serūt: q^{ui} mutato imperiali habitu ad pedestrū venit exercitū. Et cū cūq^{ue} fies se tradidissent pugnare nolentes: in cōgressionē vniuersos pedes res repente cōfossos. Vbi dicunt ip^{so}m quoq^{ue} ignoto vulnere fuisse prostratum. Defunct⁹ est anno vite quinquagesimo. Qui cū fratre regnauit annos. xliij. post frat^{er}em vero tres: talis sorte defunct⁹ est.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Sequuntur tituli libri noni.

i. Quia mortuo valente constantinopolim barbari vastabant.
ii. De benignitate gratiani et fidei rectitudine.
iii. De contentione apud anthiochiam inter paulinum et meletium facta et apollinare laodicensi eiusq^{ue} secta.
iiii. De theodosij d^{omi}n^oatu vel quomodo a gratiano imperator^{is} agerit ordinatus et ad orientale missus imperium orthodoxis profuit et retrussit hereticos.

Tituli libri noni.

- Quomodo macedoniani denno
ab orthodoxis diuisi sint. **xxvi**
Quomodo imperator thessalo-
nica baptizatus sit. **xxvii**
De gregorio nazanzeno constan-
tinopolim transfinitato. **xxviii**
De basilica sancto anastase. **xxix**
Quomodo theodosius ab eccle-
sia constantinopolitana arrianos
repulserit. **xxx**
De eunomii calliditate. **xxxi**
De constantinopolitano concilio
contra macedonianos. **xxxii**
De ordinatione maximi cuncti
cuiusque depositione ordinatione
recta nectaret et de canonibus in
ea synodo constitutis. **xxxiii**
Epistola constantinopolitani co-
cili ad papam damasum et occi-
dentales episcopos. **xxxiiii**
Epistola damasi de damnatione
apollinaris ad thymotheum. **xxxv**
Statuta sedis apostolice contra
diuersas hereses. **xxxvi**
Quia corpus pauli constantino-
politani pontificis de athenis se-
dit reuocare theodosius. **xxxvii**
De auspiciis imperatoris archa-
di. **xxxviii**
Quomodo theodosius examina-
tione facta hereticorum oēs expu-
lerit et fonerit solos orthodoxos. **xxxix**
De schismate facto inter orien-
tales et egypticos propter flauia-
ni anthiochenum. **xl**
Quomodo iustina ambrosium
fuerit presentia et de gratiani ne-
ce et inuisione maximi. **xli**
De morte thymothei alexandrini
et ordinatione theophili. **xlii**
De prelio theodosii contra ma-
ximum atque victoria. **xliiii**
Quemadmodum latrocinia que
rome per pistrina fiebant theo-
dosius remouerit imperator et
de lege contra adulteras prola-
ta mulieres. **xlv**
Quemadmodum amphiloii theo-
dosio persuaserit ut arrianorum
conciliabula prohiberet. **xlv**
- De morte paulini anthiocheni
episcopi ordinatione euagrii et
quomodo flauianus sit damaso
reconciliatus. **xxvi**
Quomodo apud alexandriam pa-
sanorum templum destructum sint.
De fraudibus quas per templum sua
pagani faciebant. **xxvii**
De characteribus sub crucis figu-
ra factis qui in templo serapidis
sunt inuenti. **xxviii**
De cede que sub theodosio thessa-
lonice facta est: et de penitentia
eiusdem theodosii ambrosii con-
stantia. **xxix**
De virtutibus prioris theodosii. **xxx**
De indignatione et reconciliatione
theodosii propter anthioche-
nos statum eius coniugis de-
ponentes. **xxxi**
Quomodo theodosius fuerit pa-
ganis insensibilis. **xxxii**
Quomodo marcellus episcopus
appamie templum destruxit. **xxxiii**
Ob quam causam presbyteri su-
per penitentibus positi sunt remoti.
De diuisione hereticorum inter
semetipsum. **xxxiiii**
De sabacio heresiarcha. **xxxv**
De pascha vel diuersitate insti-
tutionum seu observationum que
per diuersas ecclesias celebrantur.
De pascha montanistarum. **xxxvi**
De arrianorum diuisione. **xxxvii**
De diuisione macedonianorum.
De recessu nili fluminis et rur-
sus accessu. **xxxviii**
Quemadmodum caput iohannis
baptiste constantinopolim fue-
rit deportatum. **xxxix**
Quemadmodum flauianus an-
thiochenus solus percepit epi-
scopatium. **xli**
De eugenio tyranno et quemade-
modum fuerit superatus. **xlii**
De miraculis donati pontificis
beroece. **xliiii**
De theothymio comitano ponti-
ficis. **xlv**
De ephyphania christi.
Quomodo ab acue et michace. **xlv**

Capitulum .i. .ii. .iii.

phetarum corpora ostensa sunt.
De fine theodosii principis.
Incipit liber nonus.
Capitulum primum.

Git defuncto balē
lente denno barbaris ad
muros constantinopoles ve-
nientes: eius suburbana va-
stabant: quapropter ciues qui
muerant resistebant. Uxor enim valentis
imperatoris nomine dominica: prenu-
cia erat publico bene pugnantis fe-
dum consuetudine militum ministrabat.
Quibus etiam sarraceni pueri solatia: deo
regina nomen mania romanorum federa-
ta diuexerat. Theodorici. Cap. ii.
Pro gratiano ba-
lentini filius: cum dudum patre
defuncto europa sceptrum tenuisset: des-
cendit valēte sine sobole: alie quoque libere
regna suscepit. Morgis pietate quam men-
te preceperat operibus demonstrabat ini-
stias sui regni rerum omnium deo dedicauit.
Scripsit itaque legem peripetiam ut expulsi pa-
lores ad sua ouilia remearet: sacreque ba-
silice eis redderentur communionem damasi
sequebant. Is enim damasus romane urbis
episcopus laude dignus: vir mirabilis spe orna-
tus: dicere facereque per apostolicis dogma-
tibz cuncta fecerat: post liberum gubernam-
tula suscepit ecclesie. Dixerit igitur impera-
tor: cum huius lege etiam savorē quēdā tunc
notatissimū militie principē: et arriane de-
de blasphemie predicatoris veluti quidam
bestias diuinis septis iussit expelli opti-
mis vero pastoribus et sacris ouilibz vni-
uersa restituit. Hoc ergo l' vniuersis pro-
pitiis decreuit obseruari. Socrates.
Gratianus itaque cum iuniorē valentiniano
regno potius: ab exilio reuocatis oibz le-
ge facit ut vtriusqueque religio deceter sa-
cre celebraret solos deo ab ecclesiis phi-
biuit eunomianos: forinianos: et mar-
theos. Theodorici. Cap. iii.

Anc igit in anthio-
chia que presideret ouem contētio-
huiusmodi capuenit. Pro apo-

stolicis dogmatibus laborantes sicut in
dictum est erant diuisi: et alii post calum-
nias irrogatas eustachio: arrianā abo-
minati vesaniā: apud semetipsum sacra ce-
lebrantes paulinū habebant antistitem. Alii
vero post ordinatiōem euzoiū cū me-
cto cōueniente ei⁹ doctrina fruebant. Ad
hec aut appollinaris laodiceus⁹ alterius
partis subimct presulatu assumpsit. Qui
dū pietatis idueret vultū et aplica se fin-
geret dogmata cōseruare post paulinū
manifestus hostis apparuit. De diuina
nang natura adulterinis rationibus vte-
bat: gradus quosdam generans dignita-
tum: et sacramētū dispensationis imperfe-
ctū explanare presumes: aiāms rōnabi-
lē que corpus regit: priuatā salute cōfir-
mas: si enim aiām non assumpsit sū illius
rōnem deus verbū neque medicinā dedit
neque honore dedit: sed corpus dōē terre
nū ab inuisibilibz virtutibus adoratur.
Anima vero sū diuinā agnē facta i
inferiora pūāst cōmūctis induta pec-
cati q plurima sup hece vesanus asseruit.
Alii etiam pariter euebant et ipse ex scā
virgine assumptā carnē. Aliqñ vero eaz
cū deo celitus descēdisse. Aliqñ eū ipsuz
factum carnem sūmpsisse nihīl ex nobis
aliasq plurimas et ianes fabulas sacris
pmissionibz copulabat: quas in hōcenti
dicere superflū iudicauit. Talia siquidē
ille dicebat: non solum suos peste comple-
uit: sed etiam quosdā nostrorū fecit hūmōi
lepra participari. Post paucū vero tem-
pus cum suum viderent opprobrium et
ecclesie claritatē pene cūcti reuerſi sunt:
et cōmunionē ecclesiasticam percipere
meruerunt: non tamen priorem depo-
suere languore sed magis plurimos con-
stantiū latēter sauciauerūt. Et hac ergo
radice in ecclesiis germinauit radix vna
carnis deitatisq natura: et vtdi uinitati
vniuenti passio copuletur: et alia qua-
cūq populis et sacerdotibus certamina
genuerunt: sed hec quidem postea facta
sunt. Tunc igitur veniente savorē magi
stro militie et ostendente principis legē
paulinus quidem savorē se damasi esse
participē. Promittebat etiam apollinarius
hoc ipso languore celato. Sacratissimū ve-
ro meletius sub quiete degenē: illorum

Liber nonus.

terramina deuitabat. Porro flauianus sapientissimus tunc in ordine presbyteri constitutus: primo quidem uenire magistro militum ita ad paulinum locutus est. Si coionem damasi o amice sectaris: ostende nobis dogmatum tuorum aperte confortium. Ille namque dum unam trinitatis substantiam confiteretur tres subsistentias predicabat in aperto. Ueruntamen e diuerso subsistentias perimistrinitatis ostende itaque dogmatum concordiam et suscipe secundum leges ecclesias. Cum ergo illum his sermonibus obiurgasset conuersus apollinari dixit. Admiror te amice sic impudenter ueritati resistere: cum aperte noueris quoniam laudabilis damasus perfecte naturam nostram a deo uerbo dicit assumptam: tu uero contra fraudas. Si autem loquimur te forsitan accusantes: uel nunc nouitate a te natam denega: et damasi amplexus doctrinam lecta suscipe ueneranda ueritatis. His itaque rationibus sapientissimus flauianus illos fiducia redarguit. Porro melecus omnium mansuetissimus: omnium tranquillissimus atque modestus paulinus uero dixit. Quoniam et mihi harum omnium curam commisit dominus: et tibi similiter aliarum suscipe hanc sollicitudinem: et communem alterutris sub dogmate pietatis. Iugamus amice greges et solamus de presulatu contentione communiter offeramus. Si autem de sede certamen est: ego etiam hac cōtentione conabor expellere. In sede sacrum ponatur euangelium: et utraqz nos parte sedeamus. Et siquidem prius ego terminum uite suscepero solus eris: antistes si uero hoc tibi prius euenit ergo rursus gregis habebis curam. Cum hoc ergo melecus cum omni mansuetudine protulisset: paulinus acquiescere non consensit. Tunc magister militum inde utroque uerborum ecclesias melecio tradidit. Paulinus autem aliaz omnium permansit antistes. Uerum apollinarius presulatu nudatus ecclesie nouitate doctrinae sua aperte impudenter predicabat et ducem semetipsum ostendit heresecos, et ipse quidem in laudicia crebro morabatur.

In antiochia uero iam prius uitalis oratione nauerat uita quidem optima decoratum et apostolicis dogmatibus enutritum postea tamē hoc languore putrefactum. Porro saceratissimus melecus diodorus illi cuius iam meminimus: qui sub reueste nimis asperima ecclesie nauem sine submersione seruauerat: pastorem constituit alitiae gentis eiusque curam commisit. Apamie uero pontificalem curam iohanni dedit. Qui licet genere ac nobilitate fulgebat tamen per genitores propriis uirtutibus adornabat. Hunc ergo ex sermo de corabat et uita. Ita itaque tpe reuestis: cum fidelium suorum numerum gubernauit: cooperatore huius laudabilem stephanum quem saceratissimus melecus ad alia certamina destinauit. Magis dum agnouisset germanicum eundemque pestem corruptum: hunc ibi tanquam sapientissimum medicum destinauit. Erat enim ei grecorum doctrina plenus: et diuinis dogmatibus fasciatus. Quobis spe sua fraudatus non est. Uisus namque dono spiritalis doctrinae: lupos mutauit in oues. Porro magnus eusebius de exilio remeans: ac acium sum me claritatis uirum: in boetica ordinauit episcopum: in hierapoli theodosium cui mira conuersatio hactenus. C. decantatur. Eusebius in chalcidie: in exilio nostra insidiosa ordinasset episcopum. Baris enim sacratissimus: iam de presenti luce migauerat. sanctus ergo eusebius ultimam episcopum marini ciuitate antiochia fecit. Hec enim parua ciuitas uesania tunc obtinuerat arriana. Ubi dum accessisset eusebius uirum marinum plurimum uirtutibus decoratum in sede collocaret episcopali: quendam mulierem arriana peste completa tegulas de teeto dimisit quia ei caput ualde corruit. Ita post paululum ad uitam meliorem de hac luce migrauit. Qui motus presentis iureiurando contraxit: ut ab ea quod hoc fecisset nullo modo penas exigeret: imitatus dominum suum quem de crucifigentibus ait. Pater dimitte eis. Non enim scit quid faciunt. Simul et peruenit stephanum quod post multos lapidatus iactus clamabat: dominus ne eis sceleris hoc peccatum. Hoc ergo modo magnus

Capitulum. liij. a. b.

eusebius est defunctus. Et quod thracie barbaros euitauit impiorum hereticorum manus declinare non potuit: sed martyrum non illos ferocitate suscepit. Hec ergo gesta sunt post reuersionem episcoporum.

Capitulum quartum.

Porro gratianus thaciam barbaros vastare cognoscens italia derelicta phenicam uenit. Ea tempestate theodosius tam propter parentum nobilitatem quam pro fortitudine propria nominatissimus habebatur: et ob hanc causam inuidia similium iudicium fatigatus in hispania morabatur ubi et ortus fuerat et nutritus. Cuius imperator quid faceret helaret: quippe cum barbari eleuata uictoria impugnabiles esse uideret. Locutus theodosio pugnam credidit terminari. Repente liquidem eum ab hispaniis euocans: magistrum militum esse enutritus ei expeditum ad barbaros destinauit. At ille fide munitus confideret ad thacas est spectus. Quo dum uenisset uisisset barbaros exercitum ordinatum ac pugnam. Cogessione facta impetum barbari non ferentes suas acies reliquerunt. Et illi liquidem fugiebant hi quo fortiter sequebantur. Imminensque cedes tunc facta est barbarorum. plurimis igitur interitis paucisqz latenter transcurrentibus his morum optimus exercitus dispersus. Viuas vires ipse uelociter remeant ad principem ita ut tunc triumphum suorum nuntius extulisset. Quod tamen nec ipsi imperatoris miris factum credibile uidebatur. Quod siquidem etiam fugisse eum dicebant exercitum perdidisse. At ille uero satulsi petijt dirigi quod uideret hostium multitudinem peremptor. His uerbis impetore: siquidem dixit quod res actas inspicere quis renuntiaret. Porro dur optimus inter hec diuinam uisionem uidit: et ab ipso somno aperte sibi ministratum. Cōspexit enim somnis quod setus melecus antiochie ne ciuitatis antistes: clamyde sibi uestiret imperialem: et corona caput ornaret. Hec quod nocte uidisset cuiusdam mane retulit clericorum. At ille clarum esse somnum dixit et nihil enigmaticum nihil dubium co-

tinere. Cumqz pauci omnino transissent dies quod pro uictorie inspectione missi fuerant remeant: per septuaginta hostium milia narrauerunt. Quamobrem letatus princeps theodosius fecit imperator. C. Socrates. C. Consultatu ausonij et olibij sextadecima die ianuarij mensis. C. Theodosius C. Traditque ei cepitronum parte ualentis ipse rursus ad italia redijt et illi ad regna collata transiit. Mor igitur ut imperium sumpsit pre oibz de concordia ecclesie cogitauit: et uniuscuiusque presulatus episcoporum constantinopolim conuenire precepit. Hec sola erat arriano plena contagio. Non occidens liber homo lan. B. guoz permissit. Constantinus enim senior filius constantini maioris: et consans iunior paternam fidem integram seruauerat. Rursus etiam ualerianus imperator: hesperie: inuoluta custodiuit fidei pietatem. Orientis autem tractus: in multiphariam huiusmodi labem completus efflatus: enim alexandri ne presbyter ciuitatis hac ibi genuit blasphemiam. Post quez eusebius patrosilus et ecius palestine: et paulinus atqz gregorius fenicis theodolus. Post quos etiam athanasius et anecillus cilices: et alij plurimi male tactata femina nutruerunt. His igitur nequissimis cultoribus fuit cooperato: constantinus atqz ualēs. Pro hac ergo solēmo cā theodosius suo subiacentes imperio constantinopolim congregari precepit episcopos. C. Socrates. C. Capitulum v.

Posterea macedoni

miani post legationem ad liberium destinata alquanto tpe sine discretionē cōcābāt ibi et quod ab initio disitione fidei nicene susceperant. Cuius lex principis gratia in licetā religioibz licenti uellet cōicare p̄bisset denu sunt diuini. Cōgregatiqz in antiochia statuerūt uocē cōsubstantialitatis amonēdā et ueneratibz nicenā fidē nō esse cōmunicandum. Sed plurimi uidentes eorū uarietatem recesserunt ab eis et cōsubstantialitatis sectatoribus sunt ueniti. C. Sozomenus. C. Capitulum vj.

Ung theodosius

Bello barbaros superasset et illi romanos amicos habere deprecaretur causa fedens acceptis obsequiis thesalonica venit. Ubi dum in egritudine incurisset: ab aelio episcopo civitatis christiano dogma et fidem concilii sequeretur. **Socrates.** Tunc igitur baptizari cupiens propter infirmitatem thesalonicensis requiebat episcopus cuius fidei esset. Quo respondit quoniam arriana pestis in illyricum non valuisse accedere: immolata ab initio fidei niceni concilii servarent ille liber eius verba suscipiens baptizatus atque egritudine liberatus est.

Capitulum. vii.

Dogitans igitur in

Constantinopolim imperator quod melius esset pronuntiare subiectis: cuius esset fidei: ne videretur vim facere illi quod subito inuitum ad cultum religionis impelleretur: legem thesalonica per thesalonicam proponit. Hoc enim visum est ut veluti de quadam civitatis arce omnibus subiectis aliisque civitatibus indicata te scriptura fieret manifesta. Cuius legis verba sunt hec. Imperator theodosius: valentinianus et theodosius augusti: ad populum vobis constantinopolitane. Cum eos populos quos clementie nostre regit temperamentum in tali volumine religionis verari: quia dominus petrus apostolus tradidit se romanis: religio vestra nunc ab ipso innuata declaratur. Quod potestis damasum sequi claret et petrum alexandrie episcopus virum apostolicam scitatis: hoc est ut secundum apostolicam disciplinam evangelicam doctrinam per se filii et spiritus sancti unitate sub pari maiestate et sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes christianorum catholicorum nomen in vobis amplecti. Reliquos vero demones vestros indicantes: heretici dogmatis istam susinere divina precepta vindicta post etiam motus nostri quam ex ecclesiis arbitrio sumptimus vitium ne plecteremur. Data. iij. kal. martias thesa-

lonice giano. v. valentiniano et theodosio augustis consulis. Hec sancimus post paululum constantinopolim venit.

Capitulum. viii.

Ung igitur gregorius

Nazarenus communis decreto in thesalonica in constantinopolim transmutatus intra civitatem in primo oratorio sacra celebrabat. Cui loco postea principes basilicam marianam copulantes eam vocaverunt anastasia. **Capitulum. ix.**

Ung de non solum

Chrutudine et magnitudine et re optissima apparitione et noscitur illustrari. Illic enim unaxus i somnis et apte plurimus et re queter multisque lagueribus et iterum in re periculis et situtis subuenisse dignoscitur ita ut crederetur ab aliquibus sanctam matrem christi matrem virginem hanc esse. Cui tali nati habitum multis ostendit quia basilica idem anastasia vocatur sicuti reor eo quod dogma niceni concilii in constantinopolim quanta mortuus eo loco expositionis gregorius surrexit. Ego in audiri quosdam viris quos retulisse dum populum illic congregaretur ad missas: mulier pregnant de uero reor portum eadem defuncta est. Tunc cum unum oratione facta super eam renitit: cum partu saluata est. Quod ob nimiam nati nabile anastasia nomen id est resurrectio nis accepit. **Socrates.** **Capitulum. x.**

Regorius itaque

Eloquentissimus ac venerandus cognoscens aliquos murmurare eo quod esset ex alia civitate adneciente principe constantinopolim habitare declinabat. Imperator tamen dum in tali statu inenisset ecclesias: cogitabat quemadmodum pacificaret omnes et ceteras augeret ecclesias. Mandavit ergo repente dimisso utique arriane religionis presidebat: si virum qui credere secundum niceni dogma cōfessus erat populus et suscipiat pacem. Cumque ille propositionem huiusmodi refugeret: tunc imperator. Si pacem inquit et cordis

declinas: fugere te etiam a sacris basilicis ego te precipio. Hec audiens demosthenes cogitans quod graue esset porioribus resistere: conuocans in ecclesia plebem et surgens in medio cunctorum hec per se subiectis verba locutus est. Fratres. Scriptum est in euangelio. Si persecuti vos fuerint in ista civitate fugite in aliam. Quia igitur imperator ecclesiam operari habet: scitote crastina nos collectam foris urbem celebraturus. Hec cum dixisset egressus est. Non tamen intelligens euangelicum quod admodum dicta sunt. Illic enim scipitur ut fugientes habitationem mudanā hierusalem requirant imperiam. Egressus ergo civitatem ante portum conciliabula celebrabat. Cui quod simul erat lucinas alexandria pulsus: quod tunc constantinopolim morabatur. Sic itaque theodosius concordiam non seruet post. xl. annos ecclesias quas vi tenuerunt reliquerunt. Egressi de civitate quinto consilium gratiani et theodosii primo mense nouembri. quo facto nicene fidei sectatores ecclesias receperunt.

Capitulum. xi.

Situr eunomius

Valētis temporibus a suis clericis recessisset: apud semetipsum in bithinia morabatur. Vir callidus et dicendi peritus multumque potius concurrebat ad eum: alius experiri volentes: alii audire quod diceret. Huius fama pervenit ad principem cum quo ille quos voluit habere sermonem. Sed augusta placet scire eum retinuit. Erat enim fidelissima: niceni dogmatis iura sub integritate servabat. Timuitque ne ut assolet eloqui oviri callidi captus imperator: facile in sectam eius incurreret.

Theodonius. Cap. xii.

Aterea cum epi cen-

Etum quinquaginta fuissent constantinopolim congregati precipitator ut nullus pederet esset maximus ille meleci. Volebat enim ex memoria sui somnium illud sibi rem indicare. Cui ergo omnis illa multitudo pontificum regiam introisset domum: relictis omnibus ad magnam concurrunt

meleci: et veluti quidam filii patris amator post multum tempore paternam visionem potius amplectebatur: et simul osculabatur oculos labia pectus et caput dexterarumque eum in somnio coronaverat insinuavitque illi quam viderat visionem. Cuius etiam ceteros congrue saluasset rogavit tanquam patres ut de rebus presentibus cogitarent. **Socrates.** Et ut in urbe constantinopolitana ordinaret episcopus. Et eum speraret posse macedonios vnum: etiam eorum conuocavit episcopos. Conuenerunt ergo de consubstantialitatis fidei theodosius alexandrinus: cirillus hierosolymitanus: post penitentiam in consubstantialitatis dogma consentiens: meleci anthiochie et aelius thesalonicæ: aliique plurimi ita ut ceterum quinquaginta numerus impleatur. Macedonios vero preerat eleusius cizici: et lampaci marciannus: ceterique similes. quorum plurimi esse videbatur de civitatibus hellepontis. Conuenerunt itaque consilium eunomius et eunomius mense maio. Igitur imperator et epi partis eius laborabant: vnde eleusius eleus se quaces viderentur ecclesie: commemorantes eia legationem quam miserant ad liberum tunc romane vobis episcopus per eustachium. Et quia dudum sponte eis communicassent: nec esset sine pudore ut subito bene per placita mutaret. At illi eorum monita aptaque conuicia parvipedentes: elegerunt sequi potius arrianam pestem quam consubstantialem dicere trinitatem. Hec fatentem de constantinopoli sunt egressi: et scribebant alterutris ne quis eorum in niceni concilio dogmate confiteretur.

Capitulum. xii.

Regorius itaque

Ctunc constantinopolitanam regebat ecclesia: ad nazanzenum remeare tendebat. Pro quo cum epi constantinopolitane vacaret ecclesia: theodosius alexandrinus petri successores: maximum quendam cuius ordinavit episcopus: cum nuper totondisset eum. Is enim erat etiam apollinaris vestime fascinat. Sed non pertulerat hoc malum viri sanctissimi constantinopolim congregati. Et dum egypti

Liber nonus.

marime se p ei ordinatione separassent
facta officia gregorio celebrabat. At il-
le grauitate ferens: rursus facta diuisione
exorabat vniuersos vt laude digni viri
quereret que potest ordinaret. Tunc illi
ei bis acquirere: nectariu gnis no-
bilitate decoratu pstituerit pstatinopo-
litane ciuitatis ebs. Maximu no appo-
linaris coragio laborate nudatu pontifi-
cali dignitate piecerit. Tunc etia regu-
la ptulerit vt pstatinopolitan ebs ha-
beret honore priuilegia post pontificez
romanu: eo q sit noua roma. firmave-
rit: rursu nica fide patriarchas co-
stituerunt distribuentes puincias r ebi
vniuersis diocesis ad ecclesias no irer
extraneas. Hoc em priuilegiu ppter pfe-
ctionis tps indifferet agebat. Distri-
buerit itaq nectario qd maxime ciui-
tatez thracie. Pontice no diocis helladio
q post basilii fuit cesarea capadocie gre-
gorio niceno/basilio germano troilo qz
meletie armenie iuspatriarche dede-
rit. Asiana no diocesi amphiloci est for-
tius. Optimus aute antiochie p fide
egypriu quoz thimotheo alexandrino di-
stribuerit. Porro ecclesiaru orientaliu gu-
bernatione ei p filiis misertit palagio
laodicensi r diodoro tharsi. Antiochie-
ne ecclesie priuilegia reseruat: q tunc me-
leci pnti dederit. Definierit pariter vt si
ad in puincia qualibet emergeret: puin-
cie concilio finiret. In his oib suu pbit
etia imperator assensum. ¶ Theodori-
cus. ¶ Paruo siquid tpe transiit scis
quid meletius est defunctus r ab oib sapi-
tib cu precentis maximis est sepultus.
¶ Theodorice. ¶ Statim o sequente
rursus ples epi ad pstatinopolim. p cau-
sus ecclesiasticis sunt reuerfi vbi orientaliu
ebs synodica suscepit eplaz incitate
eos ad romam vt illic maximu celebraret
conciliu. Ruz illi o pfectione qd nihil ha-
bitura licet refugerit: veru literas dire-
xit damaso ceterisq filiis qd p cla-
riora notitia subdere necessarium iudi-
cauit. ¶ Capitulum. xiiij.

Omnis honorabilis
bus atq venerandis fratribus r
coministris damaso ambrosio

bitonio valeriano acolio basilio: r reli-
quis sanctis epi in maxima roma colle-
ctis: sancta synodus orthodoxorum eponu
congregatorum maxima consilia
sinopolim in dno. ¶ Velut nunc igno-
rati vestre reuerentie sinuare atq narra-
re mltitudine passionu ab arriana pote-
tia nobis sepius illataru fessu supua-
cuu est. Mo em ita negliget vestra cre-
dimus sanctitate vt adhuc egeatis discer-
re quos certu est condolere. Sed neq nos
pstriceret episcopatuz pssu paruitate la-
tere potuissent. Neq tps persecutionis
est nouus sed adhuc memoria seruat an-
tiqua: no solu in his q passi sunt sed etia
in eis q participes sunt illor: quoz pro-
prias indicat passiones. Vestre em vt
ita dicam aut hodie exilio vinculis
resoluti post innumeras tribulationes ad
ecclesias ppias sunt reuerfi. Alior no
in exilio defunctoru funera reuocata sut.
Quida vero etiam ab exilio remeates r
seruanti hereticorum furore detenti amario-
ra q in exilio in ppiis sunt pfecti: lap-
idibus ab eis obruti: sicut bris stephanu.
Alij diuersis macerati sunt supplicia ad-
huc stygmata Christi r vnterali suo cor-
pore circumscribere nescitur. Pecuniaru no
dispedia honore ademptiones singulo-
rum confiscationes r machinamina inu-
rias atq vincula qz numerare valebit
ad singula: Oes em tribulationes vere
sup nos multiplicate sut vltra numeru.
Iuste quide qm valde peccauimus. Aut
certe elemes dhis passionu multitudine
nos voluit exercere. p pfect hec itaq gra-
tias deo referim: q r p tantas tribulatio-
nes seruos corripit suos r scdm multitu-
dinem miserationu suaru deduxit nos rur-
sus ad refrigeriu. Nobis itaq tps r la-
bor maximu necessariu fuit r quatinu em
datu pueniret ecclesiaru vt tanq p lon-
ga exstindine diligitia paulatim adhi-
bita pfecta pietatis redderet sanitatem.
Hoc etem putabimur mo persecutioib
acerrimis liberat r ecclesias longo tpe
ab hereticis detestas denuo reparare: vt
rutam graues adhuc nobis sunt lupi
qui postq de caulis expulsi sunt ex ipsis
pascuis oues abripit: collectas facere
contententes: populos commouentes r

Capitulum. xiiij.

in nullo segnes ad ecclesie lesione. Erat
magis sicut diximus necessariu hinc ope-
ri. ¶ Et tñ fraternac itea eos charitate
ministrates synodu in romana vrb dei
volutate fecistis r nos illic tanq mebra
ppia: literis deo ammirabilis picipis
eucastis vt tuc ad tribulationes soli su-
mus additi tuc sub imperator pia cen-
sura no sine nobis regnaretis: sed etia
nos vobiscum secude apostolica vocem
regnarem. Oratio quide nostra fuit
flesse possibile vt oes nostras simul re-
linquentes ecclesias desiderio vili iuge-
remur. Quis em nobis dabit pennas si-
cut colube vt volem: r apud vos requie-
scamus: sed qm hoc omnino nudabat ec-
clesias: requie nuper inchoantes q ni-
mis erat plurimis impossibiles: qz cocur-
ramus in vrb constantinopolitana: cau-
sa literaru ad nos directaru r vestra cha-
ritate post aquilepse conciliu a deo ama-
bilis imperatorum theodosium ppter
hanc solummodo causam vsq ad constan-
tinopolim pparati: r de hac tantummodo
synodo teretes consensum epon q per pro-
puincias permansere. Maius vero pro-
fectionis neq imperauimus opus neq
precandimus oino antequa constan nopo-
lim veniremus super hec aute inducta-
rum angustio tēpore faciente neq prepa-
rare nos valentes ad loqam protectione
neq vniuersos comunicatores nostros
in puincis postos comouere: r eoru co-
sensum sumere pualim. Qm igit hec
alia multa plurimoru aduentu prohibe-
re videbatur quod erat secundu ad effe-
ctum reru r vestre circa nos charitatis
offensione hoc egim. Reuerendissimos
atq charissimos fratres r coministros
episcopos cyriacu/ensebii r pstantu:
vsq ad nos laboare alacriter exortates
per quos r nostros voluntatem pacifi-
cam r intentione habetm vnitatis offe-
dimus zelumq nostrum quem pro salu-
tissima fide gerimus indicamus. Nos
etiam persecutiones siue tribulationes
siue minas imperiales siue crudelitates
iudicu: siue quilibet alias tentationes
hereticorum libet sustinim pro euā-
gelica fide que in nicea bithinie a trece-
tis decem r octo patribus roborata digno

scitur. Hanc enim r vobis r nobis r ol-
bus q no subuerit verbu vere fidei com-
piacere cōfidim: quā seimus antiquissi-
mā existere: r sequace baptismatis doce-
temq nos credere. In nola patris et filij
r spūs sancti. Diuinitate dpe r virtute
atq substantia vna patris r filij r spiritus
sancti credim: r equalē honorē ac digni-
tate r imperiū coeternū in tribus perfectis
simis substantiis seu tribus pfectis p sonis
vt neq sabellij lāguor habeat locū cōfu-
sione substantiaru aut perēptione ppe-
tatu: neq eunomianoz arrianor r pneu-
mathomacoz. r spiritui resistentiu blas-
phemia pualeat substantia vsq scōz illos
aut natura aut diuinitate diuisa r icrea-
te confusari ali r coeternē trinitati po-
strema qd vel creatū vel alteri sube na-
tura det. Inhumanatiois no xpi sermo-
ne sine aliqua violatione seruam: neq
sine aia neq sine mēte aut imperfectam
carnis dispensationē suscipiētes: sed totū
scietes pfectū quidē ante secula existere
dñi: qd pfectū vero hoīem in nouissimo
dicū ppter nostrā salutē factū. ¶ Igit q
de fide a nobis aperte pdicant: velut in
summa hec esse noscunt. De qd ampl
instrui poteritis si r thomū i antiochia
factū a synodo ibi pstanta dignemini le-
gere. Et qd anno in pstatinopoliz ab vni-
uersali synodo cognoscitur esse platū in
quib lati fide pfecti sum: r ptra nouita-
tes heresum nuper exortas anathemata
ex scripto ptulim. De dispensatioib au-
tē particularib ecclesiaru antiq sicuti no-
stis sanctio tenent r diffinitio scōz pa-
trū in nicea cōueniētū scdm vnaquaq
puincia. Et si potestis voluerint vt cū r
vicini ppter vtilitatē celebrēt ordinatio-
nes qd reb pnt r ceteras ecclesias apd
nos edificari cognoscite r in signū eccle-
siaru hec approbasse sacerdotes. Porro
constantinopolitanis vrbis nouell vt ita di-
camus ecclesiā: velut ex ore leonis heres-
ticis subfolas blasphemias: abstraxim
r per misericordias dei reuerendissimum
r deo amabile nectarium epi ordinauim
corā vniuersali concilio cū cōmuni
cōcordia: sub aspectu etiam deo amabi-
lis imperatoris theodosij: vniuersisq ele-
ti: cunctis decernente pariter ciuitate,

Liber nonus.

In seniore autem et vera apostolica ecclesia anathemae huius in qua prius venerabile prianon appellatum est nomen reuerendissimum et deo amabilem episcopum flamma nimis de universa puincia et ouertu dio celi concurretes regulariter ordinantur ut oī ecclesia pariter decerneret: et quasi sub una voce huc honorare virum. Quia ordinatione tanq̃ legale suscepit cōmune cōcilium. In matre vero cūctarū ecclesiarū hierosolymis cōstituta: reuerendissimū et deo amabilem cirillum episcopum esse significamus qui regulariter olim puincialibus ordinat plurima ppter arrianos diuersis tēporib⁹ certamina passus est. Huius igit tam legaliter et canonicē apud nos gestis: etiā vestra reuerentiā cōgaudere de poscimus: spūali intercedēte dilectione et timore dñico per que humana ratione offensus et ecclesiarum edificatio pponitur vniuersis. Sic etenim verbo fidei cōcordatē: epīana in nobis charitate firmata: celsauim⁹ dicere qd̃ rephēdebat apłs. Ego qd̃ sum pauli: ego qd̃ apollo: ego autē cephe: dū oēs vultis appareamus xpī qd̃ in nobis diuinitus nō est. Et sine schismate corp⁹ ecclesie deo adiūtate seruiem⁹ cū fiducia aū dñi tribunal ashabim⁹ hec cōtra arriū et eū cōmōniz⁹ vesaniā nec non cōtra sabellij⁹/fortini⁹/marcelli⁹/pauli famositate et macedonij⁹ cōscripserūt. Similiter autē et apollinaris nouitate palam abdicauerūt dicētes: inhumanationes vero dñi siue violationes seruam⁹: neq̃ sine aia neq̃ sine mēte/aut imperfe ctā carnis dispensationem suscipiētes. p̃cōre damasus omni laude dignissim⁹ agnosces hāc heresim exorta fuisse nō solum apollinare sed etiā thimothē cādiscipulū illi⁹ abdicauit. Et hoc ouertē gubernatibus episcopis literis propriis indicauit quas curantibus subter annexere.

Capitulum. xvi.

Quoniam apostoli

Quoniam apostoli ce sedi reuerentiā debitam charitas vestra distribuit vobis plurimam charissimū filiū p̃cūsit. Nā h̃z ecclesie in qua sc̃tus atq̃ s̃s residēs docuit quē admodū nos gubernacula q̃ suscipim⁹ teneamus:

tū profitemur nos honore minores esse: et propterea omnimodo festinamus: vt ad gloriā eius beatitudinis peruenire possimus. Scitote igitur qd̃ dū dñi thimothē cū pphanū inuēditū: apollinaris heretici discipulū: cū impio ei⁹ dogmate cōdēnam⁹: nec vltra cōcedim⁹ ei⁹ reliquias qualibet ratione de cetero preualere. Si autē adhuc ille serpens antiqu⁹ semel et secūdo percussus ad penā propiā reuulsit: quicq̃ extrane⁹ ab ecclesia est mortiferisq̃ venenis suis: quosdam fidelium tentare nō cessat hāc tanq̃ pestiferam declinatē corruptionē: quaten⁹ vos memores apłice fidei q̃ p̃cipue in vrbē nicēna a patrib⁹ ex scripto. plata est firmo gradu stabiles i fide et immutabiles p̃doretis et nō vaniloquia et exterminabiles questiones ab isto audire patiamini clericos vestros aut plebē. Jā enī semel formā didicimus vt qui semetipsum cognouerit christianiū illud seruet qd̃ apostolicis noscitur esse cōtraditū: dicente. san cto paulo. Si quis vobis annūtiauerit p̃ter qd̃ accepistis anathema sit. Christus enī fili⁹ dei dñs noster humano generi p̃ propriā passionē salutē plenissimā cōdō nauit. vt totā hoīez delictis obnoxii p̃ccatis oībus liberaret. Hūc si quis in deitate siue in humanitate minus aliqd̃ dixerit habuisse plen⁹ spiritus diaboli gehē ne semetipsum filiū demonstrauit. Cur itaq̃ rursus a me queritis dānationem thimothē: ei⁹ q̃ h̃c iudicio apostolice sedis presente quoq̃ petro alexandrine ciuitatis episcopo cum apollinari suo doctore dānat⁹ est et in die iudicij tormenta debita et supplicia sustinebit. Si vero qd̃ busdā leuioribus ille suaderet veluti quādam spem habens quēuerā spem in christi cōfessione mutari sciat: se cū isto similit̃ perituros cū quo ecclesiastice regulę resultrabit. De vobis incolumes custodi atq̃ filiū charissimū.

Capitulum. xvi.

Ed etiam alia que

Ed etiam alia que dam in eminentissima roma colligētes cōtra diuersas hereses conscripserunt: q̃ hui⁹ cōperi necessario subdere iudicauit.

Tituli libri noni.

Quoniam post nicenū conciliū talis error exortus est: vt quidā dicere prophano ore p̃sumant per filium sanctum spiritū suū se factū anathematizamus eos qui non cum oīum predicant libertate cum patre et filio sanctū spiritū vniū eiusdemq̃ substantiē atq̃ potestatis existere. Similiter autem anathematizamus et eos qui errorem sabellij sunt secuti/eundem dicentes patrem esse quem filium. Anathematizamus arriū et eunomijū qui simili impietate licet h̃bis discerepēt filiū tñ et sp̃m sanctū creaturā esse confirmant. Anathematizamus macedonia nos q̃ ex arriana radice deriuati nō impietate sed vocabuliz mutauerunt. Anathematizamus sotinū q̃ hebionis h̃z renouās dñm n̄m iehū ep̃m solum ex maria confectur. Anathematizamus etiā eos qui duos filios esse p̃stentur: vnum ante seculū et aliū post carnis assumptionē ex virgine. Anathematizamus et hos q̃ p̃ rōna li oia p̃firmat: qd̃ dei dñi in humanā carnē p̃uerisq̃ est: ip̃e nāq̃ fili⁹ dñi dei nō p̃ rōnali aīo et intelligibili in suo corpore fact⁹ est: nōstrā hoc est rōnale et intelligibile aīam sine p̃cto assumpi. et atq̃ saluauit. Anathematizamus et eos q̃ dicūt h̃bū dei p̃ductione et corruptione a p̃re separat⁹ et lin: substantiā cū autē inuēditū esse blasphemāt. eos autē q̃ ab ecclesijs ad alias ecclesias migrauerūt tādū a n̄ra cōtione alienos habeam⁹ donec ad eas redeāt ciuitates in q̃bus primitus ordinati sunt. Si quis autem alio de loco ad locum migrantem videntis ordinatus est tandū vacet sacerdotij dignitate qui propriam deseruit ciuitatez donec successor ei⁹ requiescat in domino.

Si quis nō dixerit sem et p̃rem et filij et sp̃m sanctū esse: anathema sit. Si quis non dixerit filiū natū ex patre hoc est ex ei⁹ diuinā substantia anathema sit. Si quis nō dixerit vēr deū filiū dei: sicut vēr patrē ei⁹: et oia posse et oia nosse: et p̃ri equalem esse anathema sit. Si quis dixerit qd̃ in carne degēs fili⁹ dei cū esset i terra i cellis cū patre nō fuit anathema sit. Si quis dixerit qd̃ in passione crucis dolorē passus est fili⁹ dei de⁹ et nō caro cū aīa q̃ induta ē formā serui quā sibi assumpsit sicut sancta scriptura dicit: anathema sit. Si quis nō dixerit qd̃ in carne quā assumpsit sedet i cetera p̃fisa: in quā etiā v̄turus est iudicare viuos et mortuos: anathema sit. Si quis non dixerit spiritū sanctū ex patre esse de⁹ et p̃prie sicut et filiū ex diuinā substantia et deū dei verbum anathema sit. Siquis non dixerit oia posse spiritum sanctum et omnia nosse: et vbiq̃ adesse sicut et filium et patrem anathema sit. Si quis dixerit sp̃m sanctū facturū aut p̃ filiū factū anathema sit. Si quis nō dixerit oia p̃ filiū et per sp̃m sanctū fecisse patrē hoc est visibilia et invisibilia anathema sit. Si quis non dixerit patris et filij et sp̃s sancti vñā deitātē/patrem/ diuinitatē/vrūtē/vñā gloriā/dñātionē/imperij vñā voluntatē et veritatem anathema sit. Si quis tres personas non dixerit veras patris et filij et spiritus sancti equales semper viuentes oia q̃ saluantes: omnia cōtinentes visibilia et invisibilia omnia potentes: oia iudicātes: oia viuificātes: oia creatōes anathema sit. Si quis non dixerit adorandum sp̃m sanctum ab vniuersa creatura sicut et filium atq̃ patrē anathema sit. Si qd̃ de patre filio bñ sapuerit

Libet nonus.

de sancto At spū nō recte crediderit: hereticus est: qdōs hereti ei filio dei & de spiritu sancto male sapiētes: iudeorum atq; gentium incredulitate consistere pūcuntur.

xxiij Si quis autē diuinitē deū patrē dicens & deum filium & spū sanctū affirmans deo dicit: & non deum ppter vnā deitatem ac potestatem quā esse credimus & nouim⁹: patris & filij & spiritus sancti deū vnū: subtrahēs vero filij & spū sanctum tanq; solū opinat⁹ patrē deū anathema sit. nomen em̄ duorū angelis & hoib⁹ sanctis a deo positum est atq; donatū. De patre vero & filio & spū scō ppter vnā equalēq; diuinitatē: non deorū noīa dei nostri traditur atq; significatur vt credamus q; in patre & filio & spiritu sancto solūmodo baptizantur: et nō in archangeloz & angeloz noib⁹ sicut heretici: aut sicut iudei gētilēs vefaniunt. Hec igitur christianorū salus est vt credentes trinitati hoc est patri & filio & spiritui sancto & in ea baptizati vnā deitatem & potestatem & diuinitatē: & substantiā in eum esse credimus. Hec itaq; gratiano viuente facta sunt.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xviij.

¶ Pterea theodosius Imperator corpus episcopi pauli de ancira tunc reuocare fecit quem philippus prefectus propter macedoniū exilio destitutum in circulo armenie fecerat suffocari. Qd sumus: cū honore maximo atq; veneratione suscipiens in ecclesia recōdiderit qd tunc ei noīa nō situr appellari quā tunc macedoniani tenuerāt ab arianis diuini & expulsi ab imperatore: q; eius noluerunt sequi fidē. ¶ Sozomenus. In qua basilica plurimi nescientes veritatem paulus apostolū illic iace recredunt & maxime mulieres & populi. Hoc itaq; tpe etiā melecū reliquit i anthiochia relate & iuxta sepulchrū babilie martyris nō sentit esse recondite. fere em̄ q; per totā viā iussu principis ministrantibus cunctis ciuitatibus cū psalmodia & honore debito funus eius vsq;

ad anthiochiam fuerit reuocatum.

¶ Socrates.

¶ Capitulum. xxiij.

¶ Pter hec theodo sius iperator filij sui archadiū designauit augustinū p̄sulatu microbadiū scō & saturnini sextadecima ianuarij mēsis die. nō lōgo post tpe aderāt vndiq; toti⁹ religiōis epi eodē cōsulatu iunio mēse. ¶ Capitulum. xix.

¶ Pter hec euocās Imperator nectariū tractabat cū eo quid fieret: vt nō christianitas discorderet: sed tota vniuersa ecclesia. Dicebat autē Oportet examinari quēstione ecclesias segrēgante: q; dum discordia recederet cōcordia ecclesias p̄gregaret. Hoc audiēs nectarius cogitabat: & euocans ageliū tūc nouatianorum epīm tanq; in fide confortem/indicauit ei votum imperatorū. At ille cū esset reb⁹ alijs venerandus/de dogmate tū non valebat reddere rationem: s; lectorē suū siliū noīe statuit q; eo deberet pferre sermonē: virū eloquentē & rebus expertum: summeq; scientem sacrarū pfundissima literaz: s; p̄phētica dogmata. Is ergo dixit quia disputatio nō solū schismata nō vniret: s; etiā hereses ad p̄tione potiores adduceret: & ppter ea nectario dedit tale p̄siliū. Nā q; sciebat q; veteres patres pncipiū subsistentie filio dei dare vitabāt: qm̄ precepissent eū esse patri coeternum. Quapropter dedit p̄siliū vt disputatiōis fugeret intentiones: & testimoniū ex traditōe terū adhiberet: itaq; p̄sules heresum requireret impator: virū sermonē vellēt facere de antiquis ecclesie doctorib⁹ q; ate diuisione flouerūt. An certe illos velut alienos a xpianitate respiceret. Et siqdē eos abnegarent/obsciret eis. Ergo eos anathematizare p̄sumite. Et si hoc ppe trare nō p̄sumeret a p̄pō expellerentur. Quo facto apertam victoriz varietas. Si vero de pncipiū nō offenderent doctorib⁹ nfm̄ inq; p̄bere veterū libros & q; nfm̄ dogma eorū testimonio roboratur

Capitulum. xx.

Inter hec cū nectariū siliū dicens libenter audisset: festin⁹ ad palatū p̄perauit. Dicitq; pncipiū cōsiliū datum. At ille cōsiderata sentētia causam sapiēter instituebat. Dein de cōuocatis heretarchis requisitū si susciperent magistros ecclesie qui aī tēpora diuisionis exstissent. Illis vero nō abnegātib⁹: sed p̄p̄ores honorātib⁹ rursus imperator interrogauit: si eis horū testimonio christiani dogmatis cōplacere. Hec audientes p̄sules heresuz atq; disputatores eorū: erāt em̄ plurimi ad disputatiōis certamina p̄parati: in r̄sō vehementer heserūt. Irruit em̄ in oēs magna discordia. alijs dicētib⁹ bonū imperatoris esse ppositū: alijs vero cogitantib⁹ q; nō eorū expediret intēdiū dū aliter de libris veterū sentire viderent: nequaq; inter se cōspirabāt: sed erāt diuisi: non solū aduersus alias hereses: sed etiā inter se metip̄os q; dudū vni⁹ heresis esse videbant. Quāobrē cōfors malitia: sicut lingue ygātum veterū est diuisa: et turris eorū funditus est subuersa. Cognoscens igitur imperator eorū confusione: & q; in disputatiōe solummō & nō in antiquis p̄pōnib⁹ cōfidebāt alio p̄perauit itinere eisq; declarauit: vt ex scripto vnaqueq; religio terminū sue fidei declararet: calidi viri singulaz heresum subtiliter sua verba tractātes: dogma p̄pōnū conscripserunt. Erāt etiā definitus dies quo singuli eorū ad palatū cōuenirēt. Adērāt ergo nectarius & ageli⁹ cōsubstantialitatis fidei p̄sides: arriano: dū vero dimofilius: eunomiano: ip̄e eunomi⁹: macedonianorum eleusius cizici. Igitur imperator eorū qui conuenerant & vniuscuiusq; dogmatis scripta suscipiens: seorsimq; recedens orauit intente vt ei cooperaretur deus ad veritatis electionem. Dein de vniuscuiusq; dogmatis relegens scripturam: alia quidem oīa tanq; diuisione trinitatis introducentia culpans: repente dirupit: & solum cōsubstantialitatis dogma cum laude suscepit. Hec em̄ occasio fuit vt nouatiani bene agentes intraciuertatem haberēt rursus ecclesias. Ammirat⁹ nāq; pncipis eorū cōcordia circa fidē: lege p̄cepit vt p̄p̄is oratoria detine

rēt & privilegia sue ecclesie atq; fidei possiderēt. Verū aliarū religionū antistites ppter discordiā suā in rep̄sensionē sui populi venientes estuabāt: tristitiāq; cōfusi discedebāt: & literis cōsolabātur alternos vt nō affligerent cōsubstantialitatis accederent dicentes. Quid em̄ multos vocatos paucos autē electos: qd vtiq; nō dicebant qm̄ multum populū per potestatem sibi met aggregabāt. ¶ Imperator: inter ea lege sancit vt heretici neq; ecclesias haberēt: neq; de fide docerent: neq; episcopos aut alios ordinarent: & alios qdē & ciuitatib⁹ expelli alios sine honore esse: neq; frui communi ciuitate permisit. Insup̄ crudeles penas aduersus eos in lege cōscripsit: quas tamen executus nō est. Studebat em̄ vt per hoc cōcordes p̄steret: non vero supplicio subiacerent.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xx.

¶ Ed neq; hi q; tue

¶ S bantur fidem nīcent concilio: penitus a tristitia fuerūt extranei. Nam anthioches in eo qui in concilio p̄fentes fuerant declinabant. Egypti & arabes & ciprii flauianū ab anthiochia expellendum esse dicebāt. Palestini s; & phoenices atq; syri: p flauianū laborabant. Quorum rerū terminū p̄p̄ia loco narrabim⁹. Et siquidem tempore quo cōstantinopolim hec synodus agebat: italia circa hesperā puenērūt. Maximus de britāniāz partibus cōtra romanorū surrexit imperiū: & laborātī gratiano cōtra alamanos intulit bellū. In italia vero puero satis C existēte valēntiano: rerū curā p̄bus ex cōsule atq; p̄fectus habebat. Iustina vero valēntiano: nīcuz esset arriana viuo qdē marito ledere nō p̄ualuit orthodoxos. Et mortuo et filio valde iunculo: mediolanū veniēs ambrosio epō erat infesta: ita vt eū destinare inberet exilio. ¶ Theodorici. ¶ Cūq; de ecclesia iuberet ep̄re ambrosi⁹ ait. Ego sponte hoc non ago: ne lupis ouī septa contradere videar aut blasphemātib⁹ deum: hic si placet occide hoc loco morē prona suscipio voluntate. ¶ Sozomen⁹.

D. Cūq; popul⁹ singulariter diligēs
ambrosium resuleret: ⁊ trahētibz eum
ad ecclīā valde resisteret: pot⁹ indigna
ta iustina vocavit beniuolum tūc quesio
rem iubens vt velocius proponeret legē
quē fidem prolata arimino cōfirmaret.
Cūq; ille hoc agere declinaret: erat enim
orthod⁹ matoribz ill⁹ singulis inuita-
bat. Beniuolus autē discingēs se balteū
ante pedes augusti proiecit dicens: non
illū honore necq; maiorem velle se pro
uocare habere mercedem. Cūq; ille hoc
facere omnimodo refutasset: inuēti sunt
alij qui nequitie iustionibz ministrarent.
¶ Socrates. ¶ Capitulu⁹ .xxi. A

Next hec natiatur
qz gratianus volo tyrāni ma-
ximi fuisset occisus. Andra-
gacius em̄ dux maximi in le-
gionibz potat⁹ vrocideret gra-
tianiū: hmo opinione misit in vulg⁹: qu-
eror gratiani suo viro festinare occur-
re vel luguduno gallie ciuitate fluuij trāse-
ri. Gratian⁹ adū credēs cōiūge reuera ve-
nire quā nup acceperat non precavit eius
infidias ⁊ veluti cec⁹ in touca in manus
hostis incurrit. Wd ergo venisset gratia-
nus qñ ad vxoris vehiculū ex improfuo
exiit ad andragaci⁹ gratianiū collid⁹ inter-
emit. Wd mortu⁹ ergo ex cōfulari mero
bādio: ⁊ saturniniū ino imp⁹. xv. vite. xx.
⁊ quarto hoc itaqz facio ad pfens cōf-
ambrosii⁹ iam iustum queuit. Porro valē-
tiniā⁹ ⁊ zinu⁹ tēpore necessitatis flet⁹
in maximi consensit imperio. Tunc pro-
bus meruēs maximi potestatis: ab Italia
in illurich venit: et in thessalonica mace-
donie morabatur. ¶ Theodosius.
¶ Cūqz audisset C. maxim⁹ qd cōf-
ambrosi⁹ rursus magniloqu⁹ p̄dicat⁹
veritatis agerent⁹: scripsit valēntiano vr-
bellū qd agebat ⁊ ecclias solueretur: mo-
nēs vt paternā nō amitteret pietatē: ad
tēcit⁹ etiā min⁹ obelli: ⁊ nisi q̄sceret ver-
ba operibz adimpleret. Quāobis sum⁹
exercitum venit mediolanūm: tunc il-
le degebat. Porro valēntiniā⁹ agnosces
eius inuasiōe fugit in illurich: experimē-
to cognosces qd mala matris consilio su-
stineret. Porro theodosi⁹. W audis

que a iustitia fuerit gesta ⁊ a tyrāno scripta fugienti valentiniano rescipitur non esse mirandum si imperatoris quidem terrores tyranno vero potestas accresceret dum imperator pietati rebellis essetisset. Tyrannus autē ei auxilia cōmodaret ⁊ propter ea ille quidē fugeret nudus: ille vero armaretur versus nudū. ¶ Socrates. ¶ Tūc igitur theodosius imperator in nauia iolliditū dūce confisus contra tyrannū preparabat exercitum metuens ne quid etiā cōtra iuniorē valēntianū insidie tyrānicę preualeret. Ea tempestate etiā legatio persarū aderant pacē ⁊ petens. Quo tēpore aditus quoq; honoris et natus est: de vxore placida consularis rithomeri et elearchi nona die septēbris mensis quo consularis agelius quoq; no nationoz epe est defunctus. Cap. xxi.

Equenti vero consulatu archadij augusti primo & baudonidis defuncto ibi morbo alexandrine ciuitatis episcopus theophilus suscepit presulatu. Post annu vero dimissio arrianoz antistite moriente: arriani marini quidam episcopus bimer ordinauerunt qui tamen diu non vixit: sub quo diuisa est arriana religio. Quo moriente doctor theophilus ab anthiochia syrie ducces habuerit pontificem.

Capitulum. xxiij.

Igitur imperator? cōtra maximū festinās cō-
stātinopolim imperatorē
liū reliquit archadiū. Cūq;
thēsalonica venisset inue-
nit galēntianū iudices i maxis tristitia
cōstitutus: q̄ tyrānū velut imperatorē
necessitatis cōsusceperant. Theodosius
nūc aperte dīcē: nec reuocabat nec admi-
tebat legationē maximū. Nō hīc patiebāt
sub tyrāno positum imperiū romanorū.
Sumēs ergo cūctū exercitū: mediolanū
tēdebat ubi erat i maximū. Infera arri-
nī cōstātinopolim pō. B̄ hīc diuer-
sas opīnīes in pplo seminātes dicebāt:
q̄ exercitū imperatorē amississe i spūs ty-
rānū ductus subiugaturū: aliq; multa
q̄e solent inimici voto nequitiē tacere:

Capitulum. xxiij. &. xxv.

Et crebro hec audientes non opinione
sed vera iam crederet. His sermonibus ar
dentem populum inflammatus ad irratione
abilem quedam exarsit audacia: domus
secrarij epi cōcremant cōsulatu theodo
sio et cinegi. Verū C imperator
theodosius dū tyrāni aggredieretur: co
mpositis maximi milites pñā infru
gationis imperialis et signorū eius adue
nientes fame ipsius imperij sustinere pre
valuerūt: sed apprehēdentes tyrāni vir
tutē ei protinus obtulerūt. Qui eorū con
sulatu preemptus est septima et vicesima
die augusti mēsis. Andragatius aut qui
peremerat gratianū in vicino fluuij: se
metipm pñcis expiavit. Tūc itē im
peratoris valēntian⁹ et theodosij per
acta victoria venere romā. Erat em cum
ita pariter et honoris valde puer. Quē
post victoriā cōtra maximū gestā ad vi
ce cōstāntinopolitana theodosius euoca
uerat. Dūm in romana vrbe mo
raretur desolatus pro victoria celebra
tū tunc suā bonitatē circa symmacū ex
cōsulē theodosius imperator ostēdit. Is
em symmacus inter senatores pñcipus
habebatur: eratq; romani eloquij eru
ditiōne mirabile: cuius multi quoq; repe
runtur libri. Scriptis aut maximi laudē
cūq; recitavit: vnde postea reus maiesta
tis esse videbatur. Quobz mortem me
tus cōfugit in ecclesiā: verū imperator
cū esset perfectissime christiānissim⁹: nō
sola sue fidei sacerdotēs honoraret: sed
etiam novatianos q; prime eius fidei de
creta servaret: leontio tunc epo romano
ecclesie novatorū rogātē benedictiōnē
teret: symmacū absolutū crimine. Cūq;
venia symmacus meruisset apologeticū
id est satisfactoriale librum in theodosio
cōscripsit imperatore. ¶ Socrates.

Heodolius igit imperator in romana urbe positus multum profuit ciuitati: alia prebenda: alia vultu auferendo. Quas inter dignas consilium prebuit. Erat autem initio in urbe roma domus ingenti magnitudine cum fabricaretur: in quibus panis fabricaretur: tunc se ciuitati ministrabat. No-

rū mācipia tpe pcedere pistrina publica
 latrocinia eē fecerūt. Cū em̄ essent mole
 in locis subterraneis cōstitue: p singula
 laiera eoz domū tabernas institutes:
 meretrices in eas p̄sare faciebāt: quā
 tenuis p eas plurimos deciperet: alios q̄
 po pane veniebat: alios q̄ ibi p luxurie
 turpitudine festinabāt. Arte nāq̄ mecha
 nica in molā de taberna cadebant: ꝛ hoc
 patebātur maxime peregrini. Et ita fiebat
 vt multi vsq̄ ad fenectutis tēpus la
 borates exinde nō permitterent exire
 estimāribus eoz p̄pinq̄us eos eē defun
 ctos. In hōmī laqueo qdā miles theodo
 sy imperatoris incurrit. Cūq̄ iussit clau
 sus, ad molā nec dimitteret exire euagi
 nato gladio phibētes occidit. At illi ter
 rore detēti militem exire dimiserūt. Hec
 agnoscens imperator ꝛ mācipēs suppli
 ces interemī: et ipsa pistrina funditus
 esse distribūenda precepit. Aliā rursus ab
 rogauit hu: B iusmodi cām. Si qua
 mulier in adulterio capta fuisset: hoc nō
 emēdabaf: sed potius ad augmētū pec
 cādi cōtradebat includētes em̄ eā in an
 guis. phibulo: ꝛ admittētes q̄ cū ea for
 nicaretur hora qua turpitudine miscēba
 tur tintinabula pcutiebātur vt eiꝛ sono
 illius iniuria fieret manifesta. Hec audi
 diē imperator pmanere nō passus est:
 sed ipsa phibula destrui iussit alijs pe
 nis a dultēratū sancitū affigi. Hīs actis
 relicto valētīmano rome: ipse q̄ honoris
 cōstātinopolim remeauit p̄sultu dacia
 nūz symmachū diei decima mēsis nouē
 bis. ¶ Theodotus.

Capitulum. xxv.

Euertente liquidem
theodosio ad hesperios partib
venit ad eū amphilo chius vir
amiratus cuius sepe meminim
plicana vi arrianorū cōcilia de singulis
ciuitatibꝫ phibere. Verū imperator cru
delē iudicās esse petitiōē speruit eum.
Porro sapientissimus amphilo chius eo q
dem tempore tacuit: sed cōtēdus
memorable preparauit. Post aliquos
namqꝫ dies ingressus palerum: vidēte
filium archadium iam imperatōre astra
te patri theodosioꝝ solenniter salutauit:

Liber nonus.

Nulli vero non ei exhibita salutatione deservit. Verum imperator credens oblitum amphilochium inuenerit ut ei osculari deberet. At ille. Sufficit inquit ei prius honor. Tunc imperator contristatus ad suam inuiam filio facta contumelia iudicauit. Porro sapientissimus amphilochius filii sue intentionis aperuit et cum clamore dixit. Vides imperator quodammodo filio tuo contumelia non patris irrogari? crede ergo et olim deum sic abominari eos qui eius vniuersitatem filii blasphemare presument et velut ingratos circa saluatorem et benefactorem habere semper in odio. Hoc intelligens imperator et gesta simul dictaque miratus legem repetere protulit hereticorum concilia prohiberi.

Socrates.

Capitulum. xx. vj.

In hac itaque tempora in antiochia syrie paulino episcopo moriente plebs eius declinabat olimodo flauiano. Et post hoc euasgrus ordinauerat sue presbiter. Quo in breui tempore mortuo alter quidam loco factus iam non est. Flauiano appere retinente. Quia huiusmodi declinabat flauianum post iussu rati purificationis seorsum solennia celebrabant. Porro flauianus qui prius curabat ut eos libenter aggregaret. Quod post paululum hoc modo cognoscit euenisse. Cum damasus romanus presbiter et theophilus alexandrinus indignarentur circa flauianum non solum propter puritatem sed etiam quia ipse fuit occasio ut populus fidelium discordaret. Postea theophilus a flauiano rogatus misit iussus presbiterum ut contristatum damasum mulceret episcopus dicens vtile fore populo concordiam si culpa iam facta flauiano remitteretur. Hoc itaque modo communionem reddita flauiano: antiochenus populus paulatim concordiam reparauit. Arrianus ab ecclesia pulsus in suburbanis antiochenis collectas agebat. Inter hec autem mortuo cyrillo hierosolimitano episcopo iohannes in eius sede successit.

Capitulum. xxvj.

In hoc tempore etiam in alexandria huiusmodi seditio generata est. Preceperat impe-

rator ut studio theophili alexandria paganorum templum destrueretur. Theophilus patre precepta studuit paganorum destrueret miseriam: et templum quidem mithrii purgauerit: serapis vero subuerteret. Quia mithrie sacra ubi homicidia perpetrabant publice patefecit. Serapis autem et aliorum ritu plebina monstrauit: iubens per media platea portari verenda: quod pagani cum maximo honore venerabantur. Hec pagani videntes maxime philozophi iniuria ferre nequebant. Vno namque impetu contra christianos facto necesse innumeras perpetraverunt: resistentesque christiani clades hec usque ad immemens bella percussit. Mortui denique sunt in ea egressione paganorum pauci: christianorum plurimi ex utraque vero parte innumeri vulnerati. Porro pagani metu principis postquam cedere fuerant satiatione per loca singula celabantur: multi quoque etiam de ciuitate fugerunt. Inter quos hallodius ammoniusque grammatici apud quos ego valde puer constantinopolim legi. Et halladius quidem sacerdos iouis esse dicebat: ammonius vero symie. His ita gestis theophilo in destructione templorum solatia ministrabant prefectus alexandrie et dux ordinis militaris. Idola siquidem deorum consuebat ad faciem das ollas alexandrine ecclesie ad diuersas utilitates: cui ab imperatore dux donati fuerat ad expensas egessum. Cum igitur theophilus oculos contrinisset deos: unum tantummodo reliquit symie simulachrum: iubesque eum publice proponi atque seruare: ne sequenti tempore pagani negarent tales se adorasse deos. Quia res noui ego quod grauius ferebat ammonius grammaticus dicens paganos nihil tam graue pressos nisi quod non essent et ipsi: sed per deum unum illud idolum seruare: halladius autem gloriabatur dicens quod in egressione christianorum ipse peremerit. **Sozomenus.** **Capitulum. xxvij.** Imperator audientes quod alexandrie fuerat perpetrata beatificauit equidem christianos martyrumque palmas attribuit: eo quod pro dogmate tanta pericula perulissent. Paganus autem penitus dedit ut eis christianitatem facile suaderet. Iussitque ut templum funditus destrueretur. Cuius littere dum publice lecte fuissent: christiani paganos impeteret terrore ducti custodes

Capitulum. xxviii. xxix. et xxx.

serapis fugerunt: ex illo tempore christiani ea loca tenuisse noscuntur. Olimpius autem philozophus sicut audiui non ante multum tempus lucere die quod hoc euenit audiuit quodam in templo serapis. Alleluia psallentem. Cumque ianuam clausam adhuc quietis tempore nullum ibi conspiceret: statim modo vocem psallentis audiret: cognouit signum quod esset futurum et latenter egressus inuenta naue discessit.

Theodoricus. **Capitulum. xxviii.**

Theophilus igitur alexandria urbe idolorum errore purgauerit non solum a fundamētis templum subuertit: sed etiam fallaciam sacerdotum his qui seducebantur innotuit. Erant enim simulachra erea: ligneaque intus vacua et dorsum copulatum ad parietes habentia: ubi quedam foramina relinquebant et per abdita ascendentes et intrantes in simulachra que volebant per eorum ora loquebantur: et hoc modo seducebantur ingiter audientes: in serapidis autem ascendens templum vidit simulachrum quod magnitudine sua terrebant conspicientes. Referebatur etiam sermo fallax quod si quis iuxta eum accederet mor terra commoueretur: et perstitis cunctos inuaderet. Sed hec verba fabulis anilibus plena confidens magnitudinem desperit velut exanimis: iussitque alicui haberi securum ut serapem forti percussione concideret. Quia cecidissent clamauerunt omnes illa senili fabula formidantes. Porro serapis neque doluit (nepe li-gens) neque vocem emisit sicut exanimis. Cum vero eius abstulissent caput greges fortissimi erinde concurrerunt. Erat enim habitatio fortissimi egyptiorum deus. Tunc eum partibus incidentes igne concremauerunt: caput autem per totam traxerunt urbem.

Socrates. **Capitulum. xxix.**

Umque templum serapis nudaretur: inuenta sunt littere in lapidibus sculpte: quae apud egyptos vocantur sacre: habebantque ipsi characteres figuram crucis. Hoc christiani videntes atque pagani singuli eo

rum hoc signum religioni proprie deputabant: christiani dicebant signum esse salutis: passionis christi pagani vero aliquam communionem christorum serapidi per hoc signum asseriebant. Interpretes autem signum crucis insinuare dicebant vitam superuenturam. Quia ob causam christiani ad summum fastigium sunt euecti. Quia et per alias litteras que apud eos sacre dicuntur indicaretur terminum habitumque serapidis templum: quando character crucis apparuisset quod vitam superuenturam sine dubio declararet: multo plurimi ad christianitatem festinabant et peccata confiteres baptizabantur. Sed ego non arbitror sacerdotes egyptiorum aduentum precisse christi: et crucis signaculum designasse. Nam sacramentum aduentus domini a seculis et a generationibus fuit absconditum sicut dicit apostolus: et latuit principem nequitie diabolum: multo magis famulos eius sacerdotes egyptiorum. Sed diuina pronidentia hoc prestruit: ut in litterarum fieret questio quod etiam in apostolo paulo monstratum est. Nam et ille sancto spiritu diratus multos atheniensium dixit ad fidem quod ea que in ara erant scripta sensu proprie narrationis exposuit: nisi forte quis dicat quod etiam in sacerdotibus egyptiorum operatus fuerit deus sicut in balaam et in cayphas et illi prophetasse referuntur. **Theodoricus.**

Capitulum. xxx.

Non est itaque facile hominibus vniuersas vitare hostias invidias. Nam dum quispiam libidinis effugerit passionem incurrit in auaritiam. Quia declinata inuidie spes preparatur. Nam si transcendere vitium furoris incurrit et alios plurimos ponit laqueos inimicis quo capere possit incautos: et corporis quidem passiones habet facile ministrantes ut animam possit occidere. Sed mea diuino solatio vigilans: machinationis eius destruit argumenta. Humana namque natura particeps theodosii imperator habuit passionem quoque communionem: iussitque furari immensam permiscens crudelitatem:

Liber nonus.

iniustam operatus est passionem. Quam rem narrare necessarius est: et pro utilitate legentium et pro memorabili virtutum opinione. Thessalonica ciuitas est grandis et populosa in qua dum fuisset orta seditio quidam iudicum lapidati sunt atque cruciati. Hinc indignatus theodosius iracundie non refrenauit infirmitatem: sed iussit iniustos gladios super oculos euaginari et una cum nocentibus innocentes interimere. Septem milia etenim hominum sicut fert occisi sunt non preedere iudicio sed tamquam in messibus oculos occisi sunt. Huiusmodi cladem plenam valde gemitibus audientes ambrosius cum princeps mediolanensem uenisset et sollemniter in sacrum uoluisset intrare templum: occurrit foras ad ianuam: et ingrediens huius sermonibus a sacri liminis ingressu prohibuit. Nescias imperator perpetrare a te necio quam sit magnitudo: neque post causam tanti furoris mens tua mole presumptionis agnoscat: sed forte recognitione peccati prohibet patris imperii. Decet tamen ut vincat ratio potestate. Scieda quippe natura est: eiusque mortalitas atque resolutio et pulvis pignitor: ex quo facti atque redigendi sumus: et non fore purpureo confidere infirmitates operati corporis ignorare. Cuiusmodi hominum princeps es o imperator et conseruator. Unus enim est omnium dominus rex omnium et creator. Quibus igitur oculis aspicias communis domini templum: quibus palpatibus pedibus sanctus illius pauimentum: quomodo manus extendes: de qua adhuc sanguis stillat iniustus: quomodo hominum manibus suscipies sanctum dei corpus: qua presumptione ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies: dum furoris sermonis iniuste sit sanguis effusus. Recede igitur recedene secundo peccato priores nequa augere cōcedas. Suscipe vinculum quo te olim dominus nunc ligat: est enim medicina maxima sanitatis. Huius sermonibus imperator obediens: erat enim diuinitis eruditionibus enutritus et aperte sciens quod sunt propria sacerdotum et regum gemas et defensas ad regalis remeant. Cumque octo mensibus cōtinuati transisset tempus: propinquauit natiuitatis saluatoris nostri festum. Imperator autem lamentatio-

nibus assiduus in palatio residens continuas lachrymas incessabiliter expendebat. Ingressus autem rufinus tunc magister et singularis apud principem habens fiducia: et uidens principem in lamentatione prostratum: accessit ut lachrymarum causas inquireret. At ille amarissime ingemiscens: et vehemens lachrymas fundens: tu inquit rufine ludis et mea mala non sentis. Ego autem lamento et gemo calamitatem meam: quod seruus quidam mendicantibus aperta sunt tepla dei: et proprium deum ingredientes licet exorant: mihi vero ingressus ad eum non est. Insuper etiam celi sunt mihi clausi: hec dicens uerba singula singulis irrūpebat. Rufinus uero. Curro inquit si tibi placet: pontificis precibus persuadeo ut soluat vinculum quod ligauit. At imperator. Non inquit sua debis ambrosio. Noui ego decretum illi esse iustum: neque reuerberis imperiali potestate ut legem possit preuicari diuinam. Cumque rufinus uerbis plurimis ueretur et promitteret ambrosio esse rectendū: imperator eum pergere cum festinatione precepit: ipse uero spe data post paululum esset secutus credens rufini promissionibus. Porro uir mirandus ambrosius mori ut uidit rufinus ait. Imprudens canis imitatus es o rufine: rate uicinis auctor existens pudore ex fronte deterges nec erubescis nec metuis contra imaginem latrare diuinam. Cumque rufinus supplicaret et imperatorem diceret esse uenturum supermo zelo accessus ambrosio ait. Ego uero est inquit rufine pōdico: quoniam eum ingredi sacra limina prohibebo. Si uero impetum in tyrannidem mutabit: nec libere et ego suscipio. Hec et alia plurima rufinus audiens annuntiavit imperatori uocis antistitis monitione de palatio forte prederet. At imperator in media iam platea cognoscens pergo inquit in iustas in facie suscipio contumelias. Cumque ad sacra limina peruenisset in sanctam quidem basilicam non presumpsit intrare: sed uenies ad antistitem inueniens eum in salutatorio residem supplicabat ut eius uincula resoluere. At ille tyrannicam dicebat eius presentiam et contra deum uenire theodosium eiusque calcare leges. Ceterum imperator. Non inquit insurgo ad-

Capitulum xxxi.

uersus ecclesiasticas sanctiones: nec iniungere ingredi limina sacra contēdo: sed te soluere mea uincula depesco: et communis domini pro me exorare clementiam: nec mihi tantum claudi quare cunctis penitentiam agentibus dominus noster aperuit. Tunc antistes. Quam inquit penitentiam ostendisti post tantas iniquitates. Quibus medicaminibus incurabilia vulnera plagasque curasti. At imperator. Tūc inquit opus est et docere et medicamina te. Bepere: mea quo oblata suscipere. Tunc sanctus ambrosius. Quis furor inquit tuum iudicium commisit: et non ratio prouult sententiam sed potius iracundia scribe legem que decreta furoris euacuet ut triginta diebus sententia neque atque prescriptionis in literis tantummodo maneat et iudicium rationis expectet. Quibus transactis diebus ira uide licet cessante ratio causam iudicis apud semetipsam que cognouerit sub ueritate disponat. In his enim diebus agnoscat an iusta sit quae prouult aut iniusta sententia. Et siquid ratio probauerit iniusta que sunt prolata: disrumpet. Si uero iusta: firmabit. Dierum uero numerus ad hec examinanda sufficit. Hanc ammonitionem imperator animo libere suscipiens et optimū esse cōfessus legem describi repente precepit: et proprie manus literis confirmauit. Quo facto uincula eius soluit ambrosius. Que lex hactenus obseruauit. Est enim huiusmodi. Imperator gratias: valentinianus et theodosius augustinus: hauiano: prefecto ptochylitici. Si ueniar in aliquos seuerius contra nostram consuetudinem pro cause intuitu iusserimus: nolimus statim eos aut subire penam aut excipere sententiam sed per dies triginta super statu eorum sors et fortuna suspensa sit. Reos sane accipiat vinciatque iusto die et ex nobis solertibus vigilanter obseruet. Sic igitur sacratissimus imperator ingredi limina presumpsit non stans domino supplicauit neque genua flexit sed pronus in pauimento iacens dauidicis proclamauit uocem. Adhesit pauimento ala mea uiuifica me secundum uerbum tuum. Manibus autem capillos euolens: frontemque pectus et pauimento lachry-

marum guttas aspergens uenit impetrare poscebat. Cumque tempus accederet quo munus ad altare solebat offerre: surgens cum lachrymis est ingressus. Cum uero obtulisset sicuti solitum erat intra cancellos stetit. Rursus autem ambrosio non quieuit: sed differentia locorum edocuit. Et primo quidem requisitum quod ibidem expectaret: imperatore dicente sustinere se sacrorum perceptionem ministeriorum per archidiaconum remandauit. Imperator interiora loca tantum sacerdotibus sunt collata: que ceteri nec ingredi nec cōtingere permittuntur. Egredere igitur et hanc expectationem cum ceteris habere communem: purpuream namque imperatores: non sacerdotibus facit. Tūc fidelissimus imperator etiam hanc traditionem animo gratanti suscipiens remandauit: non audacia causa intra cancellos mansit: sed in constantinopolitana urbe hanc consuetudinem esse cognouit. Unde ego gratias pro cōtingere modi disciplina. Tali ergo ratione et presul et imperator: uirtute clarebant. Ego namque uirtutis opus ammiror: illius fiduciam: huius autem obedientiam. Illius zeli feruorem: huius fidei puritatem. Porro regulas pietatis quas a magno facere perceperat: etiam reuersus in constantinopolitana urbe seruauit. Nam dum festiuitatis tempore ad ecclesiam processisset: oblatus in altare muneribus mox egressus est. Cumque nectarius tūc presul ecclesiam dasset: curritus stare noluisse: mandauit princeps. Uix inquit potui discere quid differentia sit imperatoris et sacerdotis: uix enim lucum magistri. Ambrosio namque solum noui digne vocari pontificem. Tantū itaque prodest increpatio a uero uirtutibus florere prolata. Theodosius. Capitulum xxxi.

Abebat igitur im-

perator et aliam utilitatis occasione per quam de hominibus opibus tripharet. Cōtigit enim ei diuinis legibus esse sepius ammonebat: seipsam tamen perfecte prius erudiens. Non enim regni fastidium eleuata est sed potius diuino amore succensa. Quasi enim namque magnitudo magis ei desiderium benefactoris adhibebat. Repente namque

Liber nonus.

ut venit ad purpuram claudorū atq; de
bilis maximā habebat curā: nō seruus:
nō alijs ministris vīs s; per semetipsā
agens et ad eorū habitacula veniens: et
vnicuiq; qd opus haberet prebens. Sic
etiam per ecclesiā penodochia discor
rēs suis manibus ministrabat infirmis
ollas eorū tergens: ius gustans offerēs
coctaria: panem frangēs cibosq; mini
strans calicem diluens et alia cuncta fa
ciēs que seruus et ministris mos est solē
niter operari. Illis autem qui eam de re
bus talibus nitebantur prohibere dice
bat. Aurā distribuere opus imperij est.
Ego autem pro ipso imperio hoc opus
offero: bona mihi oia cōferēti. Nam viro
suo sepe dicebat. Oportet te semp mari
te cogitare qd dudus fuisti: quid mō sis.
Nec si semp cogitaueris: ingrātū benefa
ctori nō eris. S; imperiū qd suscepisti le
galiter gubernabis: et harū rerum placā
bis auctorē. Nā ergo sermonibus velut
optimā quādā vtilitatē: vtriusq; abdā
tiā cōiugī suo sermonibus offerebat.

Capitulum. xxxij.

Et itaq; an mari

tū defūcta est. Post aliquā
tū hō tū mortis ei aliquid
tale prouenit: qd maximū
amōre quē habuit circa im
peratorē ostēdit. Coactū itaq; theodosi
plurimorū pūnatōe bello quādā illa
tionē nouā imposuit ciuitatib;. Anthio
chena hō ciuitas nouū vectigal ferre nō
potuit: sed vidēs populus suspēdi diuer
sos egit: qd vulgus solet occasione sedū
tōis inueniēs. Deponētēs em imaginē
omnatiū placellē: sic em angusta fue
rat vocitata: p oēm trahere ciuitatē. Nec
audies imperator et indignatū abtulit
pūntia ciuitatis et vicine vrbis. Iacō
cie tradidit principatū credēs hinc ma
gime anthiochenos affligere. Post hec
aut incēdere et destruere atq; ad istar vi
corū anthiochiā redigere minabā. Am
ministratores aut locor etia quosdā cō
prehēfos interemerūt: anq; hāc presū
ptionē cognosceret imperator. Nec igit
oia imperator qdē precipiebat. Nō
tū hēbāt: phibēte lege quā pferri fecit

ambrosius. Cū igit venissent q portabāt
minas imperatoris: heliebichus magis
ter militū et cesarius magister officiorū
erāt oēs sub formidine constricti. Porro
viri eremū habitantes vtriusq; pugna
tores mlti fcti et optimi viri plurima mo
nita simul et pces eis q a principe missi
fuerāt offerebant. Macedonius aut vir
sanctus C nihil huius vite sciēs: sed
etiā diuinorū librorū penitū in expertū in
summitatibus habitās mōtiū noctibus
agdieb; saluatori oim puras offerēs pre
ces: nō imperatoris indignatōe permo
tus: nō iudicē ab eo missorū media ci
uitate vtriusq; clam ydem cōprehēdēs
ab equis suis vt descēderent imperabat.
At illi parū senēpānis oblitū illis
intuētēs primitus indignati sunt. Cum
vero quidam obsequia perhibentū viri
tutem viri illius indicassent: repente ab
eīs exiliētēs et genus tenētēs ei veniā
simpliciter implorabant. At ille sapiētia
diuina repletus hec eis verba locutū est.
O amici dicite imperatori. Nō es impator
solūm s; etiā hō. Noli itaq; respicere so
lum imperium: sed cōsidera quoq; natu
rā. Nam cū sis homo eiusdē nature ho
minibus cognosceris impare: fm ima
ginē diuinā atq; similitudinē hoim creatu
ra natura est. Noli igit crudeliter atq; se
uissime dei imaginem necibus subliga
re. Irritas etenim creatorem dum ille
pūntia imaginem. Illud considera: quia
tu ipse tantum propter ereā contristaris
imaginem. Quātū em differat inanima
ta res alate viuētis atq; rōnali: cūctis sen
sib; habētib; est apertū. Insup etiā illud
cōsideret q: nobis quidē facile est p vna
immagine plurimas ereas pparare. At il
li oim difficile vel vni capillū restituere
peremptorū. Nec audietēs illi principib;
mā dātes: hāmā iracūdie penitus extin
xerūt. Qui pro terroribus satisfactōne
rescripsit: et causam indignationis inno
tuit. Nō inq; oportuerat me peccāte mu
lierē oī fauore dignissimā post mortē tū
tā cōtumeliā sustinere. Aduersus me nō
q; furore indignantes decebat armare.
Adiecit etiā q: tribularetur et ingemis
ceret eo q audisset aliquos a iudicib; in
teremptos. Capitulum. xxxij.

Capitulum. xxxij. & xxxiij.

Idelissimus igitur

imperator tunc cōtra errorem pa
ganorū suū trāstulit studiū: le
gesq; cōscripsit precipiens idolorū tēpla
subueri. Cōstātinus enim maximū om
ni fauore laudādus qui primus pietate
vnanit imperiū: demonibus quidē sa
crificare oibus interdixit nō tamē eorū tē
pla destruxit: s; inaccessibilia esse pcepit.
Cuius filiū paterna vestigia sunt secuti.
Julianus aut renouauit impietate: hāmā
veteris seductionis accēdit. Porro iou
ianus imperio sumptor rursus immola
tōes phibit idolorū. Valēntianus aut
maior hūmōi legib; vltus gubernauit eu
ropā. Porro valēs oibus quidē alijs con
cessit vt regiones suas colerēt sicut vel
lēt. Illos solos impugnās q p apostoli
cis dogmatibus decertabāt. Si liquidē
tpe ei imperij et ad aras ignis accende
bāt et libamina atq; sacrificia idolis offe
rebant. Sed et p publicas festiuitates: p
plateas agebāt et o:gia dyonisijs celebra
bāt et cū sacris currēbāt canes eius cerā
tes furētes atq; bacātes et agētes oia q
nequitia ppij doctoris sinuāt. Nec oia
theodosius inueniēs fidelissimus impe
rator radicitus euulsit et obliuioni con
tradidit. Capitulum. xxxiij.

Marcellus igitur alio

ru marcellus eps lege prin
cipia pro armis vsus pprie
ciuitatis tēpla destruxit. De
fiducia diuina non de hominum virtute
presumēs. Quod opus dīgnū memoria:
narrare nō sileam. Defuncto iōāne apa
mie ciuitatis epo marcellus vir sanctis
simus ordinatus est seruus spiritū secū
dus apostolū. Inter hec venit prefectus
orientis apamā duos millenarios cum
subietis habēs. Quo facto: populū mili
tari timore pteritus est. Vbi dū esset tē
plū iouis valde sēpū et ornāmētis plu
rimis variatū cū pfectus destruere nite
bāt. Vidēs aut forte nimis edificū acro
bustū impossibile iudicauit holbus lapi
dū tūcturas et cōmissiones posse dissolue
re. Erāt em igētes et alterutris inligati:
lūsuper et ferro plumboq; cōiuncti. Porro

marcellus pusillanimitatē pfecti vidēs:
eū qdē misit ad alias ciuitates. Ipse ve
ro supplicabat deo vt tēpla destrueret p
beret occasionē. Inter hec venit quidam
spōte diluculo non structor nō lapidū se
ctor neq; alteri cuiuscūq; peritū artia:
sed lapides ferre et ligna in humeros cō
suetus. Itā ergo accedēs pmissit facile tē
plū esse solue dū: qui tūm accipere mer
cedē poscebat artificum. Cūq; hoc scitū
pōtifer pmississet hoc ille machinatū est.
Coherebat em tēplo in altitudine cōstis
tura ex quatuor laterib; porticus: et atq;
colūne in gētes et altitudinē tēplo habē
tes equalē. Singulariū hō circū: colūna
rū erat sexdecim cubitorū. Porro nature
petre fortissime q nō facile qbuslibet fer
rametorū generib; rūperet. Harū itaq;
tres p circuitū suffodit: et sub eaz basi
bus fortia ligna supponēs immisit ignē.
Quo facto nō poterat ligna naturaliter
ignis accēdere. Demō etem qdā terro
mus apparuit q hāmā vires suas probi
bebat operari. Cūq; frequēter hoc face
rēt et molitionē suā exple nō possēt: nū
tiauērūt hoc pōtifi meridie dormiētī.
At ille repēte ad ecclesiā pcurrēs et aquā
in vasculo portari precipiēs quā posuit
sub altare. Ipse vero in paumēto posi
ta frōte clemētī dño supplicabat ne am
plius tyrānidē demonis vllā pateretur
habere fiducia sed vt infirmitatez illius
enudaret: et signū pprie virtutis offen
deret ne magis ex hoc infidelibus exul
tatiōis occasio nasceret. Nec dū diuisset
facto signaculo crucis in aqua quēdam
dyaconū sū equitū fide et zelo nūm
sumere iussit: quā et velociter currere et
cū fide aspergere: ignē supponere. Quō
dū fuisset factū demō effugit non ferens
aq; virtutē. Ignis aut velut olēū habuit
illius aque naturā: cōprehēsa: sunt li
gna et repēte sumpta. Colūne hō suffu
ture solatio nudate: et ipse ceciderunt et
alias duodecim vna traxerūt. Tū latius
qd coherebat tēplo violētia ruine depo
sitū est. Sonus aut totā cōtūctēs ciuita
tē cūctos fecit ibi cōcurrere. Et dū mimi
ci demonis aperte cognouissent fugā in
diuinis laudibus ora soluebat. Sic em et
alia tēpla sacratissimus pōtifer ille de.

Liber nonus.

scribit. Qui et victoribus scribebat mar-
tyribus et rescripta suscipiebat et nouissi-
mo etiam ipse martyrio coronatus est.
Socrates. Capitulum. xxxv.

De itaq; tempore

placuit ut presbyteri qui
erant super penitentes constituti
remouerentur propter huiusmodi cau-
sas. Ex quo nouatiani ab ecclesia sunt di-
misi et cum his qui deliquerant deum con-
uicti et pro ecclesiastica regula presby-
teri super penitentes esse constituerunt.
Socrates. Omnis omnino non pec-
care diuina et ultra humanam naturam esse
cognoscitur. Peccatis autem penitentibus agere
veniam deus dedit preceptum. Qui vero con-
fiteri refugit manus peccatorum onus
acquirunt. Propterea visum est antiquis
pontificibus ut veluti in theatro sub testi-
monio ecclesiastici populi delicta pan-
dant. Et ad hanc causam presbyteri bone co-
nseruandis seruantes secretum ac sapienter
virtutem statuunt. Ad quem accedentes hi qui de-
linquebant delicta propria fatebantur. Illi
secundum vnicuiusque culpam indicabant et mul-
ctabant. Quod etiam hactenus diligenter in ec-
clesiis seruatur ecclesiis et maxime apud
romam ubi etiam locus est certis penitentibus
stantes enim rei et veluti in lamentatione se
metipsos in terra prosternunt. Ad quos
concurrunt episcopi et ipse cum lacry-
mis gemitu solati prosternunt et omnis eccle-
sie plebs stantibus inuadit. Post hoc autem
priores surgunt et eleuati iacentes a terra.
Tunc copetenter pro penitentibus facta
oratione dimittit omnes. At illi afflictis omni-
bus vacantes et aut ieiunantes aut absti-
nentia lauari aut suspensione ciborum
aut rebus aliis que iubentur expectant
commune tempus quod decreuit episco-
pus. Constituto vero tempore velut quod-
dam debitum exsoluentes afflictione pecca-
tum curati cum populo communione par-
ticipant. Hec ergo antiquitus romani
pontifices usque ad nostrum conseruaue-
runt tempus. Porro constantinopolim

presbyter super penitentes fuit usque ad
illud tempus: quo quidam mulier nobilissi-
ma dum peccata sua fuisset confessa et ei
a presbytero preceptum ut ieiunaret: deo
operibus supplicaret dum hoc seruaret
crebrius in ecclesia cum dracono se con-
cupuisse confessa est. Hoc dum populus agnos-
cisset seniebat super sacerdotes quasi per
eos facta fuisset iniuria ecclesie. Tunc ne-
ctarius episcopus remouit draconem se-
leratum: et quibusdam suadentibus ut singu-
los ad communicandum iudicio conscien-
tie sue relinqueret: etiam presbyterum ne
quaquam super penitentes esse preceperit. Et
ex illo antiquitatis consuetudo sublata
est dum ut arbitror maiora peccata pro-
pudore confessionis et subtilitate exami-
nantium patrantur. Socrates. Capitulum. xxxvi.

Ignom itaq; iu-

dico non tacere que apud
alios gesta sunt idcirco apud
arrianos nouatianos mar-
donianos: et eunomianos.
Ecclesia namque diuisa erat et
apud semeripsum singuli segregabantur.
Admodum enim et per quodammodo diuisi sunt ser-
mone preedire narratum. Hoc autem scien-
dum et quod imperator theodosius nullis horum
persequebatur propter eunomium qui constantino-
poli collectas in domo faciebat et conscri-
ptos a se libros recitabat: ita eius doctri-
na multi corrumperetur. Pro qua causa
etiam multauit exilio: nullumque alium fa-
tigauit neque sibi permittere communicare copulit:
sed singulos per loca propria collectas ce-
lebrare permisit: et cultum tenere chris-
tianitatis sicut precipere potuit et alios
quodammodo permisit foris ciuitate oratoria fabri-
care. Nonatianos autem concordare sue fidei
intra urbem ecclesiam habere concessit. De
quibus pauca dicenda sunt. Quadraginta
annis agelius presul fuit a temporibus con-
stantini usque ad annum sextum theodosii.
Qui cum venisset ad mortem sibi presby-
terum ordinauit episcopum virum eloquentissi-
mum et a maximo philosopho vna cum iuliano
imperatore literis eruditum. Cuius presby-
ter nouatianorum culpam ordinacionem cur
non martianum potius ordinasset per quem

Capitulum. xxxvii. et xxxviii.

sub valente nouatiani sine persecutione
mansissent: tunc agelius populi volens pla-
care tristitia etiam marcianum ordinauerunt
episcopum. Et cum melecus habuisset in eccle-
sia precesit et sermonem fecit dicens. Mar-
cianum habetis post me: post marcianum ho-
minum. Post paucos dies defunctus est.
Sub episcopo vero marcianum etiam corus ec-
clesia ex huiusmodi causa diuisa est.
Capitulum. xxxvii.

Abbacius quidam ex

iudeo factus christianus: et a mar-
ciano ad presbyteratum honoris
promouetur: nihilominus secte iu-
daice seruiebat. Cumque seclere ambiebat
episcopum. Assumens ergo sui desiderii consocios
duos presbyteros theoclitum et macharium
nouitate festiuitatis paschalis sub valen-
te imperatore constitutus in vico phrygie
pazo defendere nitentur. Et primum qui
idem quasi per ecclesie integritate custodie
da dicebat non esse dignos quosdam parti-
cipatione sacramentorum. Procedenti vero
tempore manifestatus est dum collectas: prius
celebraret. Inter hec marcianus con-
gnoscentis eius errorem et ordinacionis sue
culpam: quam vane glorie homines presbyte-
ros ordinauerat: cum gemitu dicebat me-
lius fuisse super spinas ponere manus suas
quam sabbacium ordinasse presbyterum. Proinde
de synodum in sagario bithynie nonatia-
norum fecit episcopum. Quo congregati euoca-
uerunt eos ut coram synodo causas dissen-
sionis sue proponerent. Cumque sabbatius di-
scordia festiuitatis paschalis suam dice-
ret esse tristitia: et opposeret ut secundum
iudeorum obseruationem etiam celebrari firma-
ret: sicut in pazo fuerit constitutum: estimans
eos episcopum propter ambitum sabbatius ta-
lia perpetraret: iussur adum ei imposue-
runt quia nunquam desideraret episcopum. Quo
iurante regulam de pasche festiuitate pro-
tulerunt: qua singulis liceret quo vellet
celebrare pascha: ne propter discordiam fe-
stiuitatis diuiderent ecclesiam. Cum anti-
qui ecclesiis primis licet discordantes de
tali festiuitate communicassent: tamen al-
terutris et nouatiani in regia urbe roma
constituti nunquam fuissent secuti iudeos sed
semper post equinoctium celebraret pas-

cha. Cum hec ab eis tunc fuisset regula
definita: sabbacius iuramentis obstrictus
si quando paschalis festiuitas discordaret ille
apud semetipsum prece dentius ieiuna-
bat: et notanter solene diem pasche sab-
bati celebrabat et rursus cum omnibus in ec-
clesia conueniebat et mysterio fruebatur.
Hoc ergo multis annis facies latere non
potuit. Quapropter quidam simplici et ma-
xime frigidi et gallatores ex hac re iustifica-
ri credentes zelabantur esse et pascha cum illo
celebrabant. Sed sabbacius postea et remo-
tas collectas faciebat: paruos pendens
iurandum suorum sequacium ordina-
tur episcopus.

Capitulum. xxxviii.

Ed mihi non bide-

tur huiusmodi viros de festiuitate
re pasche rationabiliter contentis
disse negis istos qui nunc sequun-
tur iudeos. Non enim mente perceperunt:
quod iudaismo in christianitatem mutato
illa subtilis et figurativa legis mosaice
quieuerunt: quod hinc apparet iudaizare.
Namque nulla gens christiana perse-
pit legem. Aduerso autem etiam apostolus
contradixit: non solum circumcisione prohi-
bens: sed etiam de festiuitatibus correctiones
abigendas monens. Scribens enim ad
galathas ait. Dicite mihi qui sub lege
vultis esse: legem non audistis. Et hinc
paucal loquens seruum ostendit popu-
lum iudeorum et in libertatem vocatos
qui accedunt ad christum. Nonne etiam
nullatenus obseruandos dies et menses
et annos. Colossensibus autem scribens
magna voce clamabat vinctum fuisse ob-
seruationes antiquas. Quapropter in-
quit nullus vos iudicet in cibo aut potu
aut in parte festiuitatis aut initio men-
sis: aut sabbato que sunt vmbra futuri.
Et ad hebreos idcirco apostolus dicit. Mu-
tato enim sacerdotio necessario legis mu-
tatio fuit. Non igitur apostolus nec eu-
gelia accedentibus ad predicationem iu-
gum seruitutis imposuerunt: sed festiui-
tatem pasche et alias celebritates hono-
randas esse dixerunt. Quapropter quoniam di-
ligunt homines huiusmodi celebritates eo
quod in eis laboribus requiescant: hinc

Liber nonus.

guli per provincias sicuti voluerunt me moria salutaris passionis antiquitus ex quadā consuetudine celebrabāt. Non enim hęc saluator aut nostri apli lege pđicane runt: nec penā aut supplicii: maledictū sicut lex mosaica iudeis: nobis euāgelia aut apli sunt minati: s; solūmodo ppter derogationē iudeorū qm in festiuitatib; homicidiū cōmiserūt. In tpe azimorū sal uatorē passum in euāgelis est relatum. Intētio nāq; fuit aploz nō de dieb; san cire festiuitatē: sed cōuersationē rectā et dei pđicare culturā. Vbi ergo videt q; sicut mules alia p. puincias ad consuē dinē venerūt: sic p. pasche festiuitas tra dita est: eo q; nulli aploz aliqd hinc san xisset. Nā plurimi circa minores asiaz an tiquitus quatuordecimo die obseruare nō respiciētes sabbati diē. Et hoc facien tes non itē segregabantur ab illis q; aliter celebrabāt: donec romane ecclesie victor eps ex cōicationem quatuordecim annis misisset in asiam. Quo facto hyreneus lugdunensis gallicanus eps victorē ep̄la sua culpauit dicēns etiā veteres ita cele brasse. Et q; polycarpus smirne ciuitatis ep̄s q; postea sub gordiano principe mar tizio coronatus est a niceto ep̄o romano cōicauerit nihil discernens de paschali festiuitate: cu; ipse. xliij. annis esset sicut eusebius in quinto ecclesiastice historie libro docet. Quidā igit sicuti dicit in asia minore quatuordecimū obseruabāt diez. Quidā vero etiā circa orientales partes sabbatū custodiebāt: dissonabāt autē cir ca mēsem. Nā alij iudeos licet integritatē cōseruaret sequēdos esse in sacra festi uitate dicebāt. Alij vero post equinoctiū celebrabāt declinātes sequi iudeos et di cētes q; dñi sol esset in ariete pascha cele brari deberet. Scdm anthiochenos autē hanc mensē scdm romanos aprilē. Et hoc faciendū nō sequēdo modernorū deos qui per oīa errare noscunt sed magis an tiquos et iosephū. Sic em ille i tertio an tiquitatis libro cōscripsit. His itaq; cōrē dentibus oēs occidentales vsq; ad occa nū post equinoctiū ex antiqua traditiōe pascha celebrasse cōperimus nec aliquā do habuisse discordiā. Nō em sicuti quidā dēnt celebratū sub cōstantino con

cilium festiuitatez pasche mutauit. Nāq; ipse constantinus discordantib; scribēs: monet vt isti cū pauci essent imitarentur plures. Cuius epistole partē ponere non omisi. Sic em post alia dicit. Est em or do decorus quē emnea ecclesie in vniuer sum orbem apud occidentem et meridiez et arturū posite seruare noscūt: nec non etiā quidam orientaliū. Quapropter in p̄senti bene se habere oēs est imauerūt: et ego ipse vestre quoq; sapientie placere p. misist qd in romana ciuitate italia: affri ca et vniuersa egypto: hispania: galliis: bri tannia lybia: tota helladia asia: diceise/ ponto/ et ciliicia: libeter sub vna cōcordia custoditur. Hoc etiā sapiētia vestra susci piat p̄siderātes nō solū multitudinē pre dictorū locoꝝ et ecclesiarū numerum: sed etiā quia hoc maxime debetis oēs cōmu niter celebrare quod ratio subtilis videt exigere nullā cū iudeorū periurio habe re cōmunionē. Talia siquidē constanti nus. Sed aut quatuordecim annis hāc obseruationē iohannē apostolū tradidisse; Alij vero petrū et paulū apostolos roma nis et occidentalibus dicunt pasche tradi disse solēnitatē. Sed nullus cōscriptū p bationē horū habere dignoscit. Quia ve ro ex cōsuetudine quadā p. puincias ce lebratur pascha: hinc estimo q; nulla reli gio easdē videatur seruare solēnitates: nam cū vnus sint fidei plurimi tñ dispo nunt circa pasche legitima. Unde pauca dicenda sunt. Nam in ipsis ieiuniis aliter apud alios inuenis obseruari. Roma ni em sex ante pascha septimanas pter sabbatū et dñicam sub cōtinnatione ieiū nant. Ilyrici vero et torahellas: alexan dria quoq; ante sex septimanas ieiunāt. Eaq; ieiunia quadragesimam vocant. Alij vero ante septē pasche septimanas ieiuniorū facere noscūt in initia et tres itā tūmodo septimanas: hoc est quinis dies bus per intermissiones aliarum duarū septimanarū ieiunantes: nihilominus quadragesimā vocant. Unde miros: cum numerus ipsū non habeant quomodo quadragesimam vocent. Sed etiaz cibo rum abstinentiam non similem habent. Nam alij omnino ab animatis obseruāt alij animantium pisces solummodo coe

Capitulum. xxxviii. et xxxix.

medunt quidam cum piscibus noscūt et volatilibus dicentes hec scdm moysen ex aqua habere substantiā. Alij vero etiā caulibus et ouis abstinerē noscūt: qui dam siccō tantummodo pane vescūt. Alij neq; hoc. Alij vsq; ad nonam ieiunā tes hora sine discretionē ciborū reficū tur: et innumere p̄suetudines apud diuer sos inueniūt. Et q; lectio nulla ex hoc inuenit antiqua: puto apostolos singu lorū hoc reliquisse sentētie: vt vnusquisq; op̄eret nō timore nō necessitate quod bonū est. Sed etiam circa celebratē col lectaz quedā diuersitas inuenitur: nam dum per ecclesias in vniuerso terrarū or be cōstitutas die sabbatoꝝ per singulas eb domadas sacrificia celebrāt: hoc in alexandria et in roma: quadā p̄sca tradi tionē nō faciūt. Egiptij vero alexandrie vicini: et thebaidis habitatores sabbato quidē collectas agūt: sed dominica sicut maioris est sacramēta percipiūt nā postq; fuerint epulati et cibis oibus adimpleti circa versperam oblatione facta cōcant. Rursus aut in alexandria quarta et sexta seria scripture legunt: easq; doctores in terpretātur oīa sunt preter solēne obla tionis morem. Origenes em plurima in his diebus videtur edocuisse qui duz sa piēs esset magister: et p̄sideraret quia in possibilitas mosaice legis ad literā esset infirma rationem pasche ad modum cō templationis euegit: vñ pascha solūmodo verū fieri: dicens: quod saluator cele brant. Petrus aduersus cōtrarias pote states duz cruce suscepit: hoc tropheo vteretur cōtra diaboli. In eadem alexā dria lectores et psalmi pronūtiatores in differēter faciunt sicut cathecumini siue tam christiani dñi oēs ecclesie iaz fideles in his ordinibus haberi videantur. Ego quoq; cognoui in thessalia consuetudinē aliam. Dum quidam clericis ante cleri catū legitime duxisset vxorē quia cu; ea mixtus fuisset abdicatus est: dñi in orien te cūchi spōranea volūtatez nō aliqua ne cessitate etiā ep̄i semetipsos abstineant. Plurimi em eoz etiam episcopatus tpe ex legitima vxore etiā filios habuerunt. Hoc quoq; in thessalia seruare cognoui qm apud eos in diebus pasche tñmodo

baptizantur. Quapropter plurimi sine baptismate moriūt. In anthiochia ve ro syrie altare nō ad orientē ecclesie sed magis ad occidentem habet. In helladia hierosolymis et thessalia ad tps vesperti num oratiōes similes nouatianis cōstā tinopolim degētib; agunt. In cesarea cappadocie et egipto die sabbati et domi nico circa vesp̄ā cū lucernarius ep̄isco pi atq; presbyteri scripturas interpretā tur. In alexandria p̄sbyter nō facit sermo nem. Et hec res initū accepit ex quo ar rius ecclesiā cōturbauit. Rome sabbata vniuersa ieiunant. In cesarea cappado cie eos q; post baptisma deliquit a cōmu nione suspendunt sicuti nouatiani: et ma cedoniani in hellepsō faciūt et in asia. Quatuordecimā nō nouatiani circa frī gam binubos nō recipiūt. Constantino polim vero neq; aperte recipiūt neq; pa lam remouere noscūt. In occidentali b; vero partibus aperte recipiunt.

¶ Sozomenus. Capitulum. xxxix.

De tantum liquidem

quos frigas nominant pere grinā quandam adinuentio introductes secundū eam pascha celebrāt. Culpant enim eos qui cursum lune requirunt et dicunt solares tantūmodo circulos sequēdos et mēses quidem singulos esse diē. x. diffinisse et inchoare primū ab equinoctio vernali quod est secundū romanos. viij. Kalen. aprilis. Tūc inquit duo luminaria facta sunt quibus tpa et anni manifestant. Et hoc indicari eo q; luna p octo annos cu; sole cōcurrat et ambo idē nouū habeant mēsez eo q; octo annorū cursus lune cōpleant et tanq; p̄ncipiū sit primi mēsis reputat predictā diē in scripturis quaz tādecimā et hāc esse dicūt. viij. Kal. ap̄lis scōz quē semp celebrāt pascha. Si cōtingit etiā cōcurrere resurrectionis. i. do minicū diē alioq; dhica sup. reniēte cele brāt. Scriptū est em inquit a quartadei ma vsq; ad vicēsimā primā esse celebrā dā. ¶ Sozomenus. ¶ Apud romanos in vnoquoq; anno semel psallēt alleluja p̄rio die pasche ita vt romāi velut hūc p turamēto habeāt vt hūc hymnū audire

Libet nonus.

meretur. In qua ecclesia neq. ep. neq. alter quisq. corā populo docet. Ap. ale. pandinos hoc opinabile est q. d. legi tur euāgelia non surgit ep. quod apud alios nūq. fieri noui ubi solus archydia conus hanc lectionem legit. In alio lo. cis dyaconi. In multis ho. ecclesijs sacer dotes soli. Constantinopolim prima die resurrectionis dominice pontifex.

¶ Socrates. ¶ Capitulum. xl. A.

Rouenerūt em̄ etiā

Lapud arrianos diuisiones pro pter hūmōi cām: singule vcz eo rā cōtētiōes ad ineptos eos p. duxere sermōes. Cū em̄ i eorū ecclia cre datur deus p. esse filij xpi ex hoc apud eos questio. p. cessit si possibile sit vt etiā anteq. existeret filij pater vocari potuisset qm̄ dei xpi nō ex patre naturaliter sed ex nō existētibus subfuisse credebāt. Circa p. unū itaq. capitulū errātes rre de puro noie in certamē illi carā irruerūt. Doctus etiam ab anthiochia euoca tus ab eis dicebat non posse patrem esse neq. vocari filio nō subsistere. Porro ma rin⁹ quē a trachia af. dorothēu vocaue rat occasione inueniēs opportuna doro theo em̄ erat aduersari⁹ respōdū monē de hac questione cōtrariū. Et propterea sunt inter eos facte diuisiones. Diuisiq. ppter hoc verbū seorsum singuli solēnia celebrabāt. Alij em̄ sequebāt dorothēu. Alij vero marinā dicētes quippe patre z semper esse patrē etiā filio non extante. Vocabāt em̄ isti p. saryani eo q. quidā theorist⁹ syrus genere p. saryan. dupli. cia vendē hāc p. positionē valde defen deret. xpos quos fecutus est selētijs go theum ep. sed isti quoq. paulopost se parati sunt cū marin⁹ cum agapio di. scordiam habuisset qm̄ ipse ep. fecerat ephesi. Uerū isti non ppter religionē sed ppter p. sularit inimitias inter se bel. lās gesserūt. Docti nāq. defendebāt aga piū. Quāobrem plurimi clericorū eoz. va. nam gloriā fugiētes ad fidē consubstan tialitatis vtiliter accesserūt. Arriani siq. dem. xxxv. annis diuisi inter alterutros. postea sub imperio theodosij iunioris: cō sulari p. teni ad hēfere p. saryanorum

recedentes vniti sunt veluti lege decer. nentes nūq. capitulū propter qd diuisi fuerāt memorare. Sed hoc cōstātinopo. lū gestū est. Uerū in alijs ciuitatib⁹ sub diuisione māserūt. Nā z ipse eunomius dudū ab eudoxio qui eū cizici ordinauit ep. segregatus est occasione percepta eo q. ecclia doctore eius expulsū suscipere noluisse. Reliq. ho. ab eo p. schismata vt uersa partitū sunt. p. itaq. theosromi⁹ quidā capadox eunomio versare cōtē. tiones edoctus et aliquid de aristotelis cathegoria z periarmentias intelligens fecit libros quos de exercitio mētis atti tulauit. Is ergo cū effudisset p. cutores suos tanq. recedēs ab eis expulsus est z seorsum colligens sui nois heresim dēre liquit. In cōstātinopolim vero quidā eustichius ex tepidissima questione ab eu. nominatus diuissus hacenus collectas seorsuz facit: vocaturq. ho. alij eunomo theos romani. Alij ve. B. ro eunomos theuticiant: veruntū istī baptisma cor. ruperunt. Nō em̄ in trinitate sed in xpi morte baptizant. ¶ Capitulum. xli.

Acta est igitur quo

dam tempore etiā inter mace. donianos diuissio cū eutropius presbyter seorsuz colligeret iniquas ei carterius consentiret: fuerunt forisitan z alie diuisiones heresi sed ego tanq. cō. stātinopolitanus atq. nutritus q. mibi clariora visa sunt ea narrare curauit.

¶ Sozomeus. ¶ Capitulum. xlii.

Aliquidem tempe

state dicunt egypti flumini circa primum ascensuz aque post terzuz recessisse. Quo fa. cto egypti seuebant eo q. nō sinerentur fluminis sacrificia solemniter celebrare. In dex autem seditionem perspicuus con. citari nuntiavit imperatori. Verum im. perator melius iudicauit diuine fidei ser. uendum q. pocula nili z preponere sa. crilegia pietati. Nūq. inquit currat ille flumini si magicis artib⁹ z fluxu sangui. nis vnde polluen de sunt sacri paradisi. Hoc acto post paululum ita vberime nilus effusus est vt etiam altius q. so.

Capitulum. xlii. xliii.

lebat fluctus spargeret. Cūq. solitas cō. plesser mēsuras z adhuc i. culmē extolle retur in terrorem nimis egypti fuit: re. ducti metuetes ne z alexandria z libye p. tes forte destrueret. Tunc em̄ fert paga. nos alexandrinos in theatro clamaſse: q. velut senex et delirus euauisset nilus. Quāobrem plurimi egyptioz derogantes paternē religioni ad christianitatis iura conuersi sunt.

¶ Capitulum. xlii.

Qliquidem tem. pore dicitur delatū stanti nopolim Joannis baptiste caput qd herodias pe. tit ab herode tetrarcha: fer. tur em̄ inuentū caput a monachis mace. doniani qui primū quidē hierosolymis habitabāt postea ho. ciliā migrauerūt. Cū enim ante hoc imperiū mardonius maior domus impialis nūtiasset hoc im. peratori p. cepit volēs caput sacri stan. tinopolim deportari. Qua iussione. bre. tti z imponētes vehiculo deportabant. Cūq. venissent ad locū qui vocat. panti. chiū: est enim circa calcedoniāz nequaq. poterat trahi vehiculum: licet multis plagis burdones affligerent. Et cū hoc opinabile videretur vniuersis: z ipsi si mul impatori sacri hōc caput recōdide. runt in vico appellatū p. illai. Erat enim possessio ipsa mardonij. Illo siquidē tpe aut ipso ppheta monēte in hūc locū vsq. perductū est. Cūq. postea theodosius im. perator has baptiste reliquias voluisset auferre: solā referūt exiisse matronam virginē sacra que eius custodia capitis exhibebat. Cui dū sepius impator violē ter sz cū lachrymis supplicaret vt ei per. mitteret sua vora cōplere: hec putās q. si cut tpe valentis etiā tūc nō pateret vltē rius baptista portari: cessit. At impator amplectēs sua purpura thecā in qua ca. put baptiste iacebat: eāq. portās venit: z ante ciuitatē cōstātinopolitanā recon. didit in septimo militario: ibiq. magnā z pulcherrimā deo edificauit ecclesiā: cre. broq. deprecatus est matronam: promi. sitq. donā gratissima si recōditiari vellet hec passa est. Erat em̄ macedonia heresi

violata: sz p. sbyter vincētī p. spectator eius qui pphete sepulchrū equaliter obserua. bat cōuersus fuisse z catholice cōcasset ecclesie. Ferūt em̄ q. p. urationē habeāt macedoniani nūq. se a sua secta recede. re: vcz is presbyter dū ageret de migra. tione sacri capitis: ap. se diffinit q. si sequeretur baptista imperatorē: z ipse cōtē caret et: quo facto conuersus est.

¶ Theodocius.

¶ Capitulum. xliii.

Situr in anthio

chia meletij maximi successis nem flauianus accepit q. cūz diodoro plurima p. ouib⁹ cer. tamina passus est. Voluerat enim pauli nus ecclesie suscipere p. sularit: sed p. sificum restitit chorū. dicens nō oportē re ei qui p. cilium non receperat post illi mortem in eius sede consistere: sed eum potius qui plurimis laborib⁹ effugerat: et pro onium cura pericula sustinuerat. Hoc factum romanos z egyptios fecit infestos aduersus orientales: Sed neq. morte paulini inimitie sunt destructe. Nam et post illum cum euagrius eius percipisset sedem perstiterunt flauiano vehementer in se hī licet etiā grius p. ter ecclesiasticam regulam fuerit ordina. tus. Solas enim paulinus enim institue. rat: plurimas regulas p. uariatus ecclesiasticas. Non enim precipiunt vt pro se quilibet ordinare possit sed conuoca. re vniuersos prouincie sacerdotes z p. ter tres pontifices ordinationem fieri p. nitus interdiciunt. Ueruntamen nihil bo. rum respicientes euagr⁹ sunt amplecti communionem et aduersus flautannū auditis principis commouerunt. Qui frequenter impulsus deduxit eum ad vrbem constantinopolim et rōmē profi. cisci p. cepit. Porro flauianus excusa. tione hyemis promissione factam: quā tempore opportuno pergeret romā tunc est reuersus ad propia. Cumq. roma. ni pontifices non solum mirabilis dā. masus sed etiam post eum lirici z anas. tianus im. perator vehemēter inſiste. rent dicentes: quā tyrannos quidem p. prios debellarent. Quivero chisti resti.

Uber nonus.

sterent legibus eos sineret ignitos: rur-
sus enim euocās rome p̄ficiet coquebat.
Tunc flauianus sapientissimus digna si-
ducia vsus ait. Siquidē fide meo impe-
rator quasi nō rectā accusant quidā: aut
vitā dicūt sacerdotio nō esse dignā etia
ipsos accusatores h̄re indices nō refuto:
eorūq; insam gratāter excipio. Si hō de
sede p̄sulatu p̄cedūt: nec litigo nec hec
volētib; habere resulto: sed abscedo me
ab ephatu suspēdo. Ma igit anthiochenaz
sedē cūcūq; volueris impator. Hācēius
fortitū dīne sapientiāq; mirat; p̄ncipere
dire ad patriā z cōmissam sibi regere p̄-
cepit ecclesiā. post aliquātū ep̄us rome
uentēs impator eadē ab ep̄is patiebāt
querelas quasi flauianū tyrannidē subde-
re nolūisset. At ille spēm tyrannidis eos
fari p̄cepit dicēs se esse flauianū. Illis ve-
ro dicentibus q; nō possent cū impatore
cōtendere: monuit vt de cetero eccle cōs-
cordiā haberēt deponerētq; certamen: z
stultas attentiones exstingerēt Paulin⁹
inquit olim est mortuus. Euagrius p̄ re-
gulas ordinatus. Quēdā aut ecclesie
p̄sulatū flauianū deserētēs z alia p̄orus
z trachia: eius cōioni p̄iuncte sunt. Ois
ill' yricus illū nōuit per orientē ep̄is p̄feli-
dere. Hīs flexi monitionib; hesperie sa-
cerdotes soluturos se inimicitias p̄mise-
runt: z legatos mittēdos ab eo suscipere.
Hoc agnosceus sacratissimus flauianus
misit rome quosdā laude dignos ep̄os: z
anthiochenos p̄byteros atq; dyaconos:
quib; p̄erat acutus berie in omni terra
pelagoq; cantatus. Is cū alijs rome ve-
niens longāq; sanāq; odij passionē: post
decē z septē annos ecclesijs restituit pa-
cem. Qd agnosceus egyptij inimicitias
extinguēs p̄cordiā sibi amplexi. Tunc
igit ecclesie romane innocētijs succēs-
sor anastasijs p̄scedebat vir prudētia z stel-
lectū decēter ornatus alexandrīne vero
theophilus. ¶ Socrates.

¶ Capitulum. xlv.

Es itaq; publica
eo tēpore p̄ h̄mōi causa tur-
babatur in occidentis par-
tibus. Grammaticus quidē
note eugenius literarum latinarum do-

ctor relinquēs scholas suas l'polatio mi-
litabat. Eratos impatoris antigraphē
z p̄pter eloquētiā a multis honorabat.
Tūc ergo vt fēf nō multo diū cogitā
cooperatorē assumpsit arbogastū de mi-
norib; gallijs ortū: militaris ordinis dus-
cem virū seuū z necib; p̄paratū. Quo fa-
cto declinavit ad tyrannidē. Igit vtēq;
p̄ impatorē valētiantū necē machi-
nabant cubicularios corrūpentes eunū-
chos. At illi dormientē suffocarunt. Hoc
eugenius repente cognoscēs impio poti-
tur hesperie. Agebatq; qd tyrannus pote-
rat puenire. Hec audies theodosius im-
pe rator: rursus sollicitudinis ob-
strictus secūda certamina post maximū
preparabat. Congregāsq; militatē virtu-
tem z honorū filium designās impatore
cōsulatu suo z habundantijs decimo die
ianuarij mensis denuo ad partes hespe-
rias magno studio festinabat. ¶ Sozomenus.
¶ Inter ea euen C tum bel-
licōsiderans militē ad thebaidā ad io-
annem monachū tunc p̄scentia clarum.
Ad quē destinātū eutropium eunuchū
sibi mētē fidelissimū vt aut cū si vellet ve-
nire deduceret: aut nolentē de euenū bel-
li requireret. At ille ioānem quidē de du-
cere nō p̄ualuit: sed mādaturū remisit ei⁹
q; bello vinceret z perimeret tyrannidē: z
post victoriā in italia moreretur. ¶ So-
crates. ¶ Relictis ergo theodosi⁹ am-
bobus filijs in vrbē p̄stantinopolim cum
pergeret cōtra eugenium bellaturus plu-
rimi trans hystroz barbari sunt secuti cū
eo pugnaturi contra tyrannum. Paruo
q; tempore cū manu maxima venit ad
gallias. Illiq; enim ip̄e parabat bellum
vbi iam multa milia habebat exercitus.
¶ Theodosius. ¶ Cum igitur D
in quodam monte oratorium inuenisset
ibi nocte domino supplicabat z circa gal-
li cantum sopore cōp̄essus: vidit in som-
nis quasi iaceret in campo et astant ei
duo quidam viri in vestibus albis z eqs
candidissimis residentes eumq; iubē-
tes habere fiduciam et diluculo armare
milites ad victoriā. Dicebantq; se p̄
solatio destinatos. Quorum alter ioan-
nes euangelista. alter se philippum dice-
bat apostolum. Hāc visionē cōperta ne-
qua

Capitulum. xlvj. xlvij. z. xlvij.

quaquā ab oratione cessauit: sed lachry-
mas vberiores effudit. Que visio ēt ali-
cui militi reuelata est: per diuersos per-
uenit ad principē. At ille. Nō p̄pter me
inquit hec iste vidit: sed ne quis crederet
quia finxi quod ego vidi. Ideoq; etiā isti
monstratum est: nā primo mihi hoc do-
minus cōmūis ostendit. ¶ Socrates.
Fuit ergo congressio circa sinuum. E
vocabulo frigidum. Igitur in parte qua
romani cōtra romanos cōstigeabant bel-
la erāt equalia. Unde vero barbari auri-
liatores impatoris pars eugenij potior
esse videbatur. Imperator autē vidēs bar-
baros deperire in maxima veniēs estua-
tione p̄stravit semetipsum in terra: adiu-
torem inuocās deū: z petitione frustrat⁹
nō est. Quidā cū bacur⁹ magister mili-
tum eius repente sic confortatus est vt
cum primis ducibus cōcurreret ad eam
partem qua barbari p̄ueniebantur. Quo
facto dirupit acies: z in fugaz morerit
inimicos: sitq; denuo ea hora miraculū:
ventus cū vehemētissimus inspirans:
emissa iacula ab eugenij partibus cōtra
eos denuo reuocabat: z a partibus impe-
ratoris ad hostes cū magna fortitudine
deserebat: tantū valuit imperatoris o.fo.
Hoc itaq; modo dimicatione: cōsumpta
tyrann⁹ cū pedes impatoris exora-
bat p̄mereri salutē. Qui circa pedes ei⁹
a militibus capite sectus est. Hec gesta
sunt septimādecima die. septēbus mēsis
consulatu archadij tertio z honorij secū-
do. Arbogastis autē tantorū causa malō-
rum post duos congressiones dies fuga
lapsus dū cognouisset: q; viuere nō pos-
set. p̄ptio gladio sepevit. ¶ Sozomen⁹.
¶ Capitulum. xlvj.

E siquidem tem-
pestate plurimi inter eos
effugebant sicuti donatus
curia ep̄us de quo p̄dicta
les miracula multa testan-
tur: maximū tamē est qd de drachoe ges-
sit. Is cū circa pontem in via publica ia-
cens cibū habebat onces/capras/equos/
dones/z omnes abipiens deuorabat.
Ad quam bestiam donatus sine gladio
hne quolibet iaculo veniens dum illa le-

uasset caput quasi voratura virū tūc ille
verillū crucis ante faciē eius digito deli-
gnās in acre in os eius expuit. Destiave
ro sputum mor osi suo suscipiēs expira-
uit. Quam sicut audiui acto paria bouz
in vicinū cāpum traxerūt. Et misso igne
cōbusta est ne aeri fetore corrūperet.
Huius itaq; donati sepultura insignis
est vbi oratorū ex eius nomine vocat⁹:
habēs fontem aquarum quēz ipse fertur
orationibus inuenisse. Nā dūz etiā loc⁹
inaquosus z illic ex itinere aliquenisset
aiunt: quia fatigatus qui cū eo erat oras-
set et mor aque inundatio prouipisset: z
ex illo hactenus permaneret.

¶ Capitulum. xlvj.

E tempore tomis
tanam z schirie ecclesiam
theotimus gubernabat vir
in philosophia nutrit⁹: cur-
ius virtutem diligētes bar-
bari trās hystroz habitātes deū romano-
rum esse predicabāt. Diuinarū i eo quip-
pererū experimēta sepius perceperūt.
Nam cū aliquo tempore iter faceret ill⁹
terre barbari occurrerūt ei. Et dū d erat
circa cū terrore turbarentur: quas conti-
nuo monturi ex quo descendens orauit.
Potro barbari neq; eū neq; sequaces ei⁹
nec equos de q;bus descendēderant viden-
tes pertrāherunt. Dū igitur crebro trās
eūtes scithas naturaliter feroces epulis
muneribusq; mansuefaceret quidā bar-
barus arbitratus eū esse locupletem ce-
pit insidiari vt eum caperet alligaret et
traheret. Cum hoc itaq; preparasset z dex-
teram ad hoc haberet z cū tactu laquea-
ret: manus in acre mox ligata z barbar⁹
ille inuisibilib; vinculis est obstrictus.
Tūc alius pro eo rogātib; supplicauit
deo theotimus vt barbarus solueret.

¶ Capitulum. xlvij.

E quoq; tempore
fuit epyphantius cypriorum
episcopus ad cuius sepul-
chrum hactenus demones ex-
pelluntur. Is enim dum substantiam pro-
priam necessitate sustinentibus erogā-
set: multis quoq; offerentibus ei pecu-

Liber decimus.

Dicitur theodosius

imperator post labores publicum corpore fatigatus et sperans se ea cegritudine non moriturum potius de republica cogitabat considerans que forent hoibus puenire imperatore moriente. filium itaqz honorum de cōstātinopoli velociter euocauit ordinare volens partes hesperias. Cūqz filius mediolanum venisset ex cegritudine releuatus circum de victoria celebrabat ante pradiū quidez spectaculū quasi sanus exhibuit. Post prandium repente pregrauatus ad spectaculum venire nō potuit filium tam ludis adesse precepit. Supueniente vero nocte defunctus est cōsulari olibrū et pbi septimadecima die ianuarij mēsis anno primo ducentelime nouagelime quarte olympiadis. Vixit autem imperator theodosius annos sexaginta ex quibz sedecim imperauit.

Explicit liber nonus.

Incipit tituli libri.

De successione arcadij honorij. Quomodo honorij ludum gladiatorum remouerit. De morte nectarij cōstātinopolim ex ordinatione actibusqz iohannis.

Quomodo entropi ppositi ipe ratoris fuerit interemptus.

De cōuerfione clericorū p iohānez.

De gaina magistro militū eius qz rebellione.

De questione inter egyptios mo nachos exorta vtrum de corpore sit an incorporeus.

Quomodo hymini nocturni a iohāne sunt incepti.

De episcopo ignacio angelorum deum laudatū visio sit ostensa.

De inimicis iohannis.

Quomodo epyphantus cipr' iohanni fuerit inimicus.

Quomodo iohānez habuerit epyphantū inimicū.

Cur angusta graui' et per quos iohānez facta sit inimicaz quomodo exilio deportatus.

Capitulum. i. ij. et iij.

Quomodo sit reuersus et de nouo a calūniatoribus impetitus.

Qualiter iohānez tractauit augustam.

De insidijs que iohāni fiebant.

De secūda depositione iohānez de facto schismate ppter eum.

De exilio et morte iohannis.

Quo illuc et occides ppter iohāne ab orientibz se suspēdit epi.

De ordinatione arsatij pstatino politani et ei' odio ppter iohāne.

De eutropio lectore p iohānem tento.

De morte arsatij et ordinatione pontificis attici.

De successione diuersorum patriarcharum.

De cōfessionibus quas barbari reipublice faciebant.

Quo alexāder antiochen' epi discordantem populum ad unitatem renouauit ecclesie.

Quo corpus iohānez cōstātinopolim fuerit reuocatum.

De laudibz theodosij minoris.

De miraculis cōtra pias gestis.

De successione pontificum.

De stutibz abde apō pias epi.

De homicida apud persas nobilissimo confessore.

De sainna apud pias cōfessore.

De beniamin persico dyacono eiusqz martyro.

De theodoro antiocheno epi et theodoro mōp suesceno pōtifice.

De fine imperatoris archadij.

Incipit liber decimus.

Socrates.

Capitulum primum.

Defuncto igitur theodosio

in eius imperio filij successerunt archadius in euente honorius autem in occidente. hoc tempore in romana dmasius presidebat ecclesia in alexandria theophilus in hierosolymis iohānez staniannus antiochenam tenebat sedem cōstātinopolitanū nectarius.

igitur circa octauam die nouēbris mēsis eodē cōsultatu corpus theodosij delatū cū solēni honore ab archadio filio et sepulture cōtraditur. post paucos vero dies idē vicēsimaseptima eiusdem mēsis etiā exercitus qui cū imperatore theodosio fuerat cōtra tyrānū reuersus est. Et dū imperator archadius secundū cōsuetudinē ad portas occurrisset exercitus remeanti tūc milites rufinum prefectū imperatoris peremerūt. Erat enim suspectus quasi tyrannidē posset assumere. Dicebatur autē qz humos ipse in romanorū prouincias euocasset qui tunc armenia et pres ouēris valde vastabat.

Theodosius.

Capitulum secundum.

Dno iohannes itaqz ius

icipiens occideris ipertis ludu gladiatorū qd dūdi romie celebrabant huiusmodi causa remouit. Quidā tilemachijs cōuersatione monachica pio hac causa ab oriente venit ad romā. Dūqz nephandū illud spectaculum ageretur et ipse intrauit in stadium. Et descendēs nitebatur pugnatē aduersum se gladijs separare. Cūqz spectatores aduersus eum seuirent et in effusione sanguinis grassarentur prouisorum pacis lapidibus occiderunt hoc agnoscēs mirabilis imperator illū dēz inter victores martyres numerauit ne phādū vero spectaculū potius abscidit.

Socrates.

Capitulum iij.

Quo tempore trans

cūte etiā nectarius cōstātinū a politan' episcopus defunctus est cōsultatu cesarij et attici septima et vicēsimā die septēbris mēsis. Mor ergo studiū generantur in episcopatum aliū aliū ordinare cupientibus. Mox iussimē vero placuit vt ab antiochia iohānez euocaretur ecclesie presbyter. Erat epi doctrine fama mirabilis. Intra paucos ergo tps cōi decreto oim clerici corū et laicorū impator archadius euocauit eū et ppter dignitatē ordinis eū adessentē impiali iussione plurimū episcopi et

Liber decimus.

theophilus venit alexandrinus q̄ stude-
bat quidem Joāni detrahēre z iudiciū
sui p̄sbyterū ordinare. Diligebat em̄
eū qm̄ aliq̄ d̄ sustinuerat p̄ eo tale
periculū. Cū imperator theodosius ad-
uersus maximū tyānū decertaret theo-
philus p̄ iudiciū eximia misit impatori
et duplices misit epistolas mandans vt
alias epistolas nō vincēt daret. Porro
victori z munera z alias porrigeret lite-
ras. Has dū iudiciū portasset rome ve-
niēs victoriā sustinebat s̄ nō diu latuit.
Quidā em̄ lector rapidē epistolas demō-
strauit imperatori. Quāobrem iudiciū
terrore cōprehensus in alexādria fugit ce-
lare volēs qd̄ fuerat ei mādātū. Ob quā
cām iudiciū theophilus diligebat. Verū
p̄larū iudices p̄posuere Joānē. Cūq̄
multi theophilum accusarēt libellos ad
eū p̄ diuersis causis p̄tibus ep̄is obtu-
lerūt. Tūc p̄positus palatū eutropi nō-
mine sumēs accusationes scriptas ostē-
dit theophilo dicēs: aut ordina Joānē/
aut accusationes veniāt ad examē. Nūc
perterrit⁹ theophilus Joānē ordinauit
ep̄m. Qui suscepit episcopatū sextadeci-
ma die february mēlis cōsultatu honoris
imperatoris z eutropiani p̄fecti. Quē ve-
ro Joānes vir fuit omni- C no p̄cla-
rus ex libris quos reliq̄t cognoscit. Cu-
ius vitā/gēus/conuersationē z quēdā-
modū sit deposuit z morte posterus ho-
noratur exponam. Joānes itaq̄ fuit an-
thiochenus filius secūde z anthyse no-
bilit⁹ p̄sonarū/discipulus sophistē liba-
nii et auditor andragachii p̄bi. Cumq̄
se ad aduocationē prepararet cōsiderās
molestias litigatiū: iniustūq̄ vite p̄posi-
tū potius elegit quietē. Et hoc fecit emi-
latus euagriū: qm̄ z ipse dū iudē studiū
esset viciū: quietā magis secutus est vitā.
Morē q̄ mutato schemate pariter z lectu
diuinit lectionibus incubebat z frequē-
tius ad sanctā concurrebat ecclesiā. Nec
agēs persuasit etiā theodoro z maximo
qui fuerant cōgiscipuli eius apud so-
phistam libaniū: vt p̄posam relinque-
rent vitam z simplicē sequeretur. Quo-
rū theodorus postea episcopus mōsue-
scēne ordinatur ecclesiē: maximus autē
feliciū s̄aurie. Tūc itaq̄ isti sunt disci-

puli in lectione diuina diodori atq̄ car-
terū q̄ eo tempore sacris monasteriis or-
sidebant. Sed diodorus postea h̄ arsi or-
dinatur episcopus multos conscripserūt
bros sacras ad literas intrinsecus scriptu-
ras. Porro Joānē degētē cū basilio
rūc a meletio facto dyacono: z postea ce-
sarie cappadochie p̄fule cōstituto: z eno
episcopus hierosolymis euertēs lectōrē
in ecclesiā anthiochena p̄stituit. In quo
adhuc in officio positus librum edidit cō-
tra iudeos. Post paucū vero tēpus etiā
dyaconatū a meletio promerēs de sacer-
dotio aliū fecit librum aliōq̄ plurimos
explanauit. Postea vero meletio in con-
stantinopolitana vrbē defuncto recedēs
Joānes a meletianis z neq̄ paulino cō-
municā trib⁹ annis cōtinue sub quiete
degebat. Postea vero paulino moriente
ab euagrio eius successore p̄sbyter or-
dinatur. Ante episcopatum D itaq̄
hoc modo cōuersatus est. Fuit enim vt
sunt propter zelum castitatis feruorū/
et amplius q̄ habebat a iuuentute sua
furore magis q̄ reuerentia se p̄cebat/
z propter vite rectitudinē in castius pro-
spicere de futuris. Propter simplicitatē
vero otis libertate p̄filiis apud collo-
quentes non mediocriter vtebat. Doct-
do precipuus erat vtilis ad corrigendos
auditiū mores/in cōsultatione vero
arrogās a nesciētib⁹ putabatur. Cum
ergo talis morib⁹ esset episcopatu suscep-
to: maiori fastio q̄ debuerat vtebat ele-
nicorū suorū corrigere vitā volēs. Mor-
igitur in ep̄o initio cū clericis asp̄vide-
retur ecclesiē: erat plurimis odiosus re-
luti furiosus vniuersū declinabat. Cōpel-
lebat em̄ eū vt velut oēs offenderet sera
pio dyaconus eius q̄ aliquādo p̄sentis-
bus clericis h̄unc p̄tulit magna voce ser-
monē. Nūq̄ poteris o episcopo hos cor-
rigere: nisi vno baculo p̄culleris vniuer-
sos. Quo dicto maiora cōtra eū odia cō-
citata sunt. Nō post multū vero tempus
plurimos clericorum p̄ diuersis euenit
causis. At illi cōspiratēs aduersus eum
etiā derogationibus apud populos vte-
batur quorū rerū faciebat maximā fidē
eo q̄ necyllū secum comedere pateretur
nec ipse ad aliū inuitatus accederet. D

Capitulum. iiii. z. v.

Quant enim quidā p̄pterea noluisse eū cū
quocūq̄ comedere eo q̄ turpiter mādū-
cāret escasq̄ p̄cipere. Alij vero p̄ter ex-
cellētē ciborū cōtinētā: hoc eū facere p̄e-
dicabāt. C. Sozomenus. C. Ego tñ quo-
dā viro veraci referēte audiuit: q̄ p̄pter
abstinētā capite z stomacho sepe dole-
bat: z ideo p̄adiorum epulas euitabat.
C. Socrates. C. Porro populus
p̄pter sermones quos in ecclesiā facie-
bat diligebat eū parupēdēs accusatorū
voces. Quales vero sunt eius libri non
oportet nūc dici qm̄ legētib⁹ poterūt in-
dicari. Igit dū non clero tātāmōdo esset
inensus: machinationes contra eū non
dino valuerunt. Dū vero etiā plurimos
p̄cerū obiurgare cepisset: tūc inuidia cō-
tra eū maior accensa est. Et quidē pluri-
ma dicebant: multa quocūq̄ faciebat an-
dientibus fidem. C. Cap. iiii.

Ius derogationi

bus dedit augmētū ome-
lia p̄tra eutropiū tūc pla-
ta. Eutropi⁹ em̄ ennucho
p̄positus imperatoris: z
habēs cōsulis dignitatē volens in
quib⁹dā refugētib⁹ ab ecclesiā vindica-
te studuit ab imperatorib⁹ legē poni iu-
dētē vt nullus ab ecclesiā cōfugeret.
Imo qui dudū refugerēt traherent. Sz
dei secut⁹ est repēte iudiciū. Erat ergo
proposita lex. Post paucos vero dies cū
ipse eutropius offendisset imperatores:
inter refugas erat apud ecclesiā. Episco-
pus vero eutropio sub altare iacētē ni-
miorq̄ reperens timore relidēs sup̄ am-
bonē vbi solebat p̄ facere cōfuite ser-
monē omeiliā iercapatōiā fecit aduersus
eū. Unde magis plurimos offendebat
eo q̄ homine in felicitate posito nō solū
miseratus nō est sed etiā nec obiurgare
desisteret. Igitur eutropiū tūc cōsultatus
dignitatez habentis p̄pter quedam vi-
tia caput impator iussit auferri: z ex or-
dine cōsulū ei⁹ nomē penitus abrogari.
Quāobrem theodori solummodo d̄ cum
eo cōsul fuit nomen ascriptum est. Pro-
dineris igitur causis multos sepius fi-
dicialiter obiurgabat et plurimus erat
odiosus. Unde theophil⁹ alexādrie ci-

uitatis episcopus mox post ordinationē
causas eius directiōis inquisiuit z qui-
busdā p̄sentib⁹ de eo latēre obloque-
batur. Multis etiā lōge possitis scribe-
bat. Cōtristabat etiā nō solū pro fiducia
Joānis: sed q̄ etiā nō iudicorū p̄sbyter-
um suū ep̄m cōsultatū polcos: ordinare
nō valuit. C. Theodoricus. C. Sacerdo-
tibus igitur Joānes ep̄s supplicabat vt
secūdū ecclesiasticas vincerēt sanctiones
quas quicūq̄ p̄uicari p̄sumeret: eos
ad p̄ncipē p̄hiberet frui honore sacerdo-
tij: qui eorū vitā cōtēnerent imitari. Nō
solū em̄ p̄udentiā vrbis cōstantinopo-
leos habebat: sed etiā totius trachie q̄
ser. p̄uincis est diuisa: z q̄ vndeiz admi-
nistratiōibus dispensatur. His legib⁹
ornabat etiā p̄ticez regionē q̄ totidē
iudicibus gubernari dignoscitur. Cūq̄
cognouisset in fenice adhuc demontibus
sacrificia ministrari: electos monachos
z imperialib⁹ functionibus coarmatos
aduersus cultores cōstinauit idolozū:
dana pecunias tēporū destructionibus
erogandas: nō ex erario publico: sz quas
a fidelissimis mulieribus oblatas spon-
te percipiebat. C. Capi. v.

Idens igitur etias

populū celticorum arrianis
retribus laqueatū cogitans
de eorum cāpienda salute
cōsiliū huiusmodi venationis inue-
nit. Eiusdem nāq̄ lingue p̄sbyteros:
dyaconos/atq̄ leutores fecit: z vñq̄ eis
ecclesiā dedit. Quā occasione multos
eorū cepit: z ipse frequēter illic iret: z
per interpretē celti cū diuinas lectio-
nes exponeret. Nec ergo intra ciuitatē
crebro faciēs plurimos eius gētis arri-
anorum ad apostolica p̄gmata reuoca-
uit. Apud scythas autē quidam: erant de
siderium salutis habētes: quo nō pote-
rāt peruenire. Quod Joānes agnosces
quesiuit viros apostolico zelo feruētes:
eosq̄ direxit desideratiū salūtis gra-
tiā ministravit. Ego autē etiā literas ei⁹
legi ad leontii ancyre p̄fulem quibus
indicauit scythas fuisse conuersos in no-
stra pronuncia z cognosces in quibusdā
m iij

Liber decimus.

vicinis marchionis creuissis languores: scripsit eius loci pastoribus ut eos pelle-
rēt. Insuper etiā principis pro hac cau-
sa proferri petijt sanctionem.

Capitulum. vii.

Alinas quidā ge-
nere celticus: cōcilio bar-
bar^o studio tyrānico vehe-
mēter elat^o: eo tpe cū esset
magister militum multos
sue gēis multos etiā romanorū sub suo
magisterio habēs terrore plurimis: etiā
ipsi principi meditatiōe tyrannidis infe-
rebat. Eratq; arrianus. Is ergo rogauit
imperatorē vt intra ciuitatē ei vnaz da-
ret ecclesiā. At ille cū se placare promi-
sit. Tūc euocās Joānē eius potētia illi^o
meditatōis tyrannidem dicēs petebat vt
data ecclesia eius refrenaret intētiōē.
At ille virtute fortissim^o noli inq^t o im-
perator: hec promittere neq; sanctū cani-
bus dare. Nō enī poterō deo benedicen-
te repellere & sanctū tēplū blasphemā-
re: nec inuiste p̄radere. Neq; hūc barba-
rū metuas imperator sed ambos nos in
be vocā: & sub silētiō inter nos q̄ dicim-
tur audi. Ego nāq; linguā illius sic fre-
nabovt nō p̄sumat petere q̄ dari nō expe-
dit. Hoc audiēs imperator gauisus est: &
vtrūq; altera die vocauit. Tūc gainas
petitiōē suā poscebat dicēs. Nō ēz im-
perator: pietatē custodiēti aliqd cōtra
mādata diuina p̄sumere. Cūq; respōde-
ret ille: q̄ oratōis ipe habere deberet.
Joānes ait. Vbiq; tibi diuina dom^o ap-
ta est vt null^o te vetat orare. At ille. S; ego
inq^t alterius secte sum: vbi eis vnu
tēplū habere deposed. Multos enī p̄ ro-
mana republica labores assumpsit: & non
debeo in mea petitiōe cōtēni. Cui Joā-
nes. Plurima inquit p̄mia & q̄ trāscēdūt
tua certamina p̄cepisti. Magister mili-
tū factus cōsulari toga insup exornat^o.
Et oportet te cōsiderare q̄s dudū fueris:
& qualis modo conspiciaris: & que p̄isca
paupertas: & q̄ moderna substantia. Qui
bus vtrūq; vtrūq; anteq̄ hīstrū trā-
scēs: & quibus nūc vtrūq; cōsidera igitur:
q̄ pauci labores maxima tibi p̄mia
cōtulerunt: & circa honoratē te nō sis

ingratus. His sermonibus tātus ille do-
ctor obstruxit os gaine cumq; cōpulset
taceret.

Socrates.

Isitur dū gainas adipisci desidera-
ret imperiū qui dudū de sua fide apud
beatam martyre euphemiā in calcedo-
nia imperatori archadio promississet: di-
uersa consilia reuoluebat & in sua intē-
tione instabat. Dūq; per diē nihil in ve-
be p̄stātinopolitana agere potuisset mā-
chinatus est vt nocte barbaros mitteret
qui placū p̄cremarent. Tūc enim aper-
te monstratum est quomodo deus custo-
diat ciuitatē. Missis enim ab eo barba-
ris ad incendiū atq; p̄cedas angelorum
turbas apparuit armatorū ingēs corpūs
habentiū. Illi vero putātes esse milites
abscesserūt. Cūq; hoc gaine fuisset nū-
titiū incredibile visus est. Mōerat enī
q̄ cūctus exercitus per ciuitates fuerat
cōstitus. Quapropter denū futura no-
cte alios destinauit. Cūq; idem ei renū-
tium fuisset denū enim angeli eādē
visionē barbaris ostendebant. Nouissimē
ipse ingressus cū multitudine miras-
culi sumptis experimentis. Arbitratus
reuera q̄ per diem quidē lateret exerci-
tus: nocte vero p̄ eius custodia ponere.
Et ita dū intravibē nihil posset imple-
re egressus ad trachiā apte hostilē mon-
strauit intentionem.

Theodoricus.

Cū igitur aliquātū transisset
tempus diu meditatā tyrānidē gainas
patefecit. Collecto nāq; exercitu per tra-
chiā vniuersas vastabat. Hoc cognoscē-
tes & iudices & populi terrebātur & neq;
repugnare illi q̄libet p̄sumebat: neq;
apud eum legatione fungi dum asperi-
tatem barbaricam formidarent. Tūc er-
go tanq̄ metuentes relinquens impera-
tor Joāni viro sanctissimū onus lega-
tionis imposuit. At ille neq; illius resul-
tationis memor: neq; inimicitiarū que
hinc exorte videbant: alacriter est profe-
ctus ad thracias. At ille cognoscēs lega-
tum eiusq; fiduciaz p̄ pietate sic libenter
assumpta occurrit ei lōgo itinere eiusq;
veteram suis oculis circumposuit. In-
super etiā suos filios sacraieius genū
osculari p̄cepit. Huius virtutis Joā-
nes fuit vt etiam valde terribiles humi-

Capitulum. viij.

harēcogeret & timere.

Socrates.

Capitulum. viij.

In tempestate que-
stio mota fuerat: vtrū deus
corporeus esset & hoīs habe-
ret schemā. An certe incor-
poreus & schemate humano oībus mo-
dis alienus. Ex questione contentiones
& certamina plurima surrexerunt: aliis
hoc affirmantibus aliud aliā mari-
me tamen simplices monachorū corp-
reum & humane forme deum esse iudica-
bant. Plurimi vero rep̄obantes illos
deū incorporeum esse dicebant et forma
corporea esse segregatus. Cū q̄ bus theo-
philus quos alexandr^o p̄sonabat ep̄o:
ita vt in ecclia corā p̄p̄o cōtra eos q̄ hu-
mane forme deū asseuerant cōtēderet &
deū incorporeū suo dogmate definiret.
Hec agnoscentes egyptiorū monachi:
venērunt alexandriam seditionē con-
tra theophilum velut impiū excitari:
ita vt eum occidere niterentur. Hoc ille
cognoscens cogitauit quemadmodū eu-
taret mortem. Quos sub hī adimento sui
scipiens hec eis locut^o est. Sic inq^t vos
video sicut dei vultum. Hoc dicto mona-
chos a suo ipeti reuocauit. At illi. Si
veres inquit dicis q̄ dei vult^o sic est sicut
& noster anathematiza libros origenis.
Ex ipsiis enī q̄dam aduersant opinioni
nre. Si enī hoc feceris q̄ impiorū & deo
rebellium sunt a nobis sine dubio susci-
piemus. Ego inq^t theophilus q̄ vobis pla-
cēt facio: nolite in me seuire. Nā & ego
inimicus sum librorū origenis & culpo
suscipientes. Sic ergo monachos declina-
uit: & forsū iō hec q̄stio hacten^o est abla-
ta. Post hec h̄mōi cū puenit egypti mo-
nasterijs. Quatuor venerabiles p̄sidebāt
virip̄ioscorus: ammoni^o: eusebi^o: euthi-
mius: germani q̄ p̄o corporeis magnitu-
dine longi vocabantur sermone vitaz
fulgentes & propterea apud alexandri-
nos egregij. Sed etiam theophilus eos
honorabat ep̄scopus. Quamobrem dio-
scorum violēter tractum: hermopoleos
fecit ep̄scopū. Duos autem eorum roga-
uit vt habitarent cum eo: & vix vt ep̄sco-
pi fierent impetranti. Factosq; clerici-

cos ecclesie economos instituit. Cumq;
illi cōstauerent cur minus propositum sue
conuersationis implerent: & procedenti
tempore cum viderent animas le diuiz
ep̄scopus pecuniarum haberet vitaz &
multum auri studium congregandi: re-
pudiabant esse cum eo: & deserti potius
habituaculum diligebāt. Dumq; ille ne
sciens eorum volūtatē sibi eos adesse
deposceret. Postea videns q̄ eis potius
ipse dispiceret iratus interminabatur
eis. At illi hoc parumpendētes abscedūt.
Porro theophilus cum animo seruens
esset nūsiesset viros illos quaquā posset
arte vcare. Et fratrem interim eorum
dioscorum habebat odiosum. Contrista-
batur enī quia eos turba diligeret & co-
leret monachorū: & sciebat quia eis alie-
ter nocere non posset nisi monachos de-
bellaret. Probauerat quos quia crebro
cum eis habito sermone faterentur in-
corporeum esse deum: & non humane for-
me ne forte necessitate hūane forme hu-
mana quos passio sequeretur. Et cū sic
theophilus saperet: tamen vt se vindica-
ret quod bene prius p̄dicauerat immu-
tauit. Mittens enim in eremum pluri-
mos monachorum simplicium & spirita-
li exercitatione carentiū est venatus di-
cēs non oportere sequi dioscorū neq; fra-
tres eius dicētes incorporeum esse deū.
Deus enim secundum diuinam scriptu-
ram & oculos habet & aures & manus &
pedes sicut & homines. Dioscorus au-
tem eiusq; sequaces sequentes origenis
dogma blasphemiam introducunt qua-
si deus nec oculos nec aures nec manus
habeat neq; pedes. Hac seductione mo-
nachorum plurimi sunt decepti: & sedi-
tio seruētissima suscitatur. Sed excri-
tati viri seducti non sunt simplices aut
ardore fidei repente cōtra fratres insur-
gūt. Et facta diuisione alterutros impe-
tebat theophili sequaces origenis & et
impios appellebat fratres. Illi vero se
quaces theophili hūani forma: non vo-
cabāt. Ob quam rem orta immani sedi-
tione theophilus cum armatorum mul-
titudine venit in pythiam cōtra dioscorū
eiusq; fratres. At illi vix fuga valuerāt
declinare pericula.

Libet decimus.

Capitulum.viii. C Socrates.

Um hec in egypto
ficerent: iohannes constantino
politano doctrina florebat &
apud cunctos fauoribus ha
bebat. Auxit primus in nocturnis
hymnis orationes ob huiusmodi cau
sam. Arriani sicut dictum est foras ciui
tatem collectas agebant. Sabbato aut
atq; dominica infra portas & per por
ticus congregati: hymnos & antiphonas
ex arriano dogmate composita decanta
bant. Et hoc maxima noctis parte facie
tes: diluculo cum ipsis antiphonis per
mediā ciuitatē egrediētes ad suā eccle
siā concurrerāt. Cūq; hoc crebro. quasi
ad vituperationē orthodoxorum facere
nō cessaret: frequēter eū etiā hoc canta
bāt ubi sunt dīcūt tria & tute vni. Tūc
iohannes mētēs ne simplices huiusmo
di cantibus traherēt: insinuit suū po
pulo vt & ipi nocturnis occuparet hū
mīs: quatū & illoz obscuraret opus & si
delitū professio firmaret. Studiū ergo io
hannis nimis vtile cūz turba periculosis
finitū est. Nā dū clariores hymni omou
sianorū noctib; apparerēt: fecerat enim
et cruceis argēteas q̄ cū argēteis cereis
portabātur expensas ad hec eudoria au
gusta p̄bēntē. Tūc arriani zelo tracti
vsq; ad neccs insurgūt. Una ergo nocte
facta congressione petra frōte percussus
est brisō eunuchus augustus: q̄ ad hū
mos exercēdos fuerat deputatus. Sed
etiam quidaz ex populo vtriusq; patrie
extincti sunt. In hīs mox ip̄erator pro
hibuit arrianos hymnos publice decan
tare.

Capitulum. ix.

Dicendum tamen est
vñ sumpsit iniriū vt in ecclesia
antiphone decāteretur. Ignatius
antiochie syrie tertius post apostoli pe
trū ep̄s qui etiā cū ipsis degebat aposto
lis vidit angeloz visioē quōdā antipho
nas sancte trinitatis dicebant hymnos.
Itq; modum hymnorum antiochiene
tradidisse probatur ecclesie: ex hoc ad
cunctas transiit ecclesias.

Capitulum. x.

Extur enim quonia
inter alia iohānes etiā pro seue
riano gabalēsi ep̄o odiū augu
ste cōceperat. Is enim seuerianus & an
thiocus ptolemaidis ambo eloquēti
mi & corā ecclesia docere preparati. Ue
niens ergo prius anthiocus constanti
nopolim eloquētia promotus atq; pecu
niā ditatus in suā reuerfus est ciuitatē.
Pro cuius zelo seuerianus postea venit.
Vidensq; iohāne q̄ frequēter in ecclesia
sermōe facto mirabilis apparebat. Erat
q; honorabilis ap̄d multos p̄ceres & ap̄d
ipsū imperatōrē pariter & augustū. Cū
q; iohannes perrexisset in asiā hūc cōmē
dauit ecclesiā. Credebat eū ei blādimē
tis: q̄ eū reuera diligeret. At ille magis
se auditoribus cōmēdabat. Quod dū
iohannes audisset serapione nuntiante
zelatus est. Reuersosq; ab asiā iohanne
cōtigit transire seueriano vt studiose nō
assurgeret serapio. At ille exasperatus
clamauit. Si serapio clericus mortuus
nō fuerit: ep̄s humanus nō est. Ob hāc
rem accusatus a serapioe velut iniurio
sus & in deum blasphemus ciuitate pul
sus est a iohāne. Quod augusta agnosces
per familiares seueriani mox eū a calce
done fecit reuocari. Porro iohannes mul
tis rogātib; eū videre refugiebat donec
in poploz ecclesia ei genib; poneret an
gusta theodosiū filiū suū supplicās & se
pe cōiurās vt seuerianū suo recōciliaret
affectu. C Socrates. C Interca mona
chi ab eremo ad constantinopolim vene
rūt cū dioscore & fratrib; cū q̄b; isidorus
theophili amicissimū dūdū ob hūmōi cau
saz postea fuerit inimicus. Petrus qd̄ ar
chipresbyter alexandrie fuit ecclie. Hūc
theophilus ab ecclia odio faciēte proe
cit culpās eū quasi mulierē quandā ma
nicheā nō p̄mit. abentitātē heresim
in cōmunionē sacra suscepit. Cūq; pe
trus diceret se eā iussu theophili susce
pisse: illo negare isidori testimoniū petri
implorabat quia hoc actū nō ignorasset
ep̄s. Eo tēpore isidorus rome degebat a
theophilo missus ad damasum vt ei fla
uanū antiochie recōciliaret ep̄m. Ue
rū reuersus isidorus petri responsionē vera

Capitulum. xi.

esse firmavit dicens: quia mulier mani
chea cum episcopi fuisset iussione susce
pta. Hinc accessit theophilus ambob; ex
pulis ab ecclesia. Ob hāc ergo causaz isi
dorus cum dioscore & reliquis constanti
nopolim venit vt principi & iohāni eius
facta narraret. Hec iohannes agnosces
honora bat principi viros eorūq; frue
batur orationib;. Cōmuniōe vero sacra
cū eis ante causę cognitionē participare
nō voluit. Hīs itaq; gestis puenit ad
theophilum sermo falsus quasi iohānes
illis cōmunicasset vt eis ferret auxiliū.
Parabatq; vt nō solū de dioscore & isido
ro semel videretur sed etiam iohānez
ep̄iscopatu deponeret. Misit ergo ad sin
gulas ecclias ciuitatū epistolās: celsā in
tentionē suaz: culpās tñ origenis libros.
Deinde cyprianū ep̄m fecit amicū cū
prius ei fuerit inimic; tanq; de deo mi
nus sciret eūq; formā hoīs habere iudi
cicaret. Tūc ergo quasi ex penitētia ei
se professus est sequi sectā: egitq; vt sy
dus ep̄oz cypri celebraretur quatenus
libri danaretur origenis. Porro epipha
nius ppter nimiam sui reuerentiā atq; sim
plicitatē circūuēns: cōstitutaz nōdo le
ctionē librorū origenis interdixit. Misit
q; lras ad iohāne monens se vt ab orige
niana lectione suspenderet: & synodo cō
gregata que placuerat etiam ipse firma
ret. Theophilus igitur famosissimū cyp
rianum circūuēns & agnosces sua
vota proficere: etiā ipse collectis episco
pis libros damnauit origenis: qui pene
ante ducentos defunctus est annos: non
q; huiusmodi haberet intensionē sed stu
dens dioscore eiusq; nocere se quāci bus.
Iohannes autem paruipendens que ab
epiphano et theophilo fuerant nuntia
ta in doctrina ecclesiastica laborabat: &
in ea quidem florebat. Nihil tamen de
his que contra eum cogitabatur sepe cu
rabat. Cūq; theophilus iam manifesto
studere videretur vt iohāne ep̄scopa
tu deponeret: tunc etiā inimici iohannis
theophilum sunt secuti: & multi clerici/
multi procer palatū tēpus inuenientes
opportuni: mitebātur vt synodus cōstitū
polim fieret cōtra iohāne. Et hoc tñ per
epistolās libimēt q̄ per hūc mādabāt.

Auxit igitur odiū iohāni causa seueria
ni anthiochi eorum q̄ supra relata est.

Capitulum. xii.

Nō paucū vero tē
pus ep̄s cyprianus cōstā
tinopolim venit portās dā
nationem librorū orige
nis. Quibus non quidem
ipsū origenē ex cōmunicatū decreuerāt
sed libris tñ modo derogauerāt. Egredi
sus ergo ad basilicam sancti iohannis mi
liario ab vbe septimo cōstitutū & colle
cta ibidē celebrata: ordinatōz dyacono
rursus venit i ciuitatē: & imitationē qui
dē iohannis declinavit causā theophili.
In propria vero mansione habitare ma
gis elegit. Et vocēs tunc presentes ep̄
scopos damnationem librorū origenis
legebat eis. Et quidā habentes cypria
nū reuerentiā subscribebant plurimi
autē hoc facere recusabant. Quorū fuit
etiā theophilus scythie b̄sul: q̄ ita respō
dit. Ego inquit cyprianūq; ei q̄ dū
dūz bene requeuit inurias infero ne
rem blasphemaz tētare presumo: dānās
ea q̄ priores nostri respicere noluerunt.
proinde neq; malas dogmatum in libris
origenis esse conficio. Tūc proferens
libros ei origenis legit & ecclesiasticas
expositiōes ostēdit: ac postea procedens
dicebat. Qui hīs cōtēntias inserūt ne
sciāt semetipsos. Hec ergo theophilus
vite recti tudine famosissimus epipha
nius respondiisse fertur. Sed quoniam de
tractores plurimi subp̄p̄tē velut blas
phemum respuit origenē pauca de his
dicere nō videt absurdū. Viles hoīes &
q̄ p semetipsos nequeūt apparere: vitu
perādo meliorē esse se aliqd̄ conant ostē
dere. Hoc passus est primo methodi: li
tie olimpi ciuitatis ep̄s. Deinde eusta
chius pauci sūl t̄pis: & post eū apolima
ris: nonisime t̄ theophilus. Isti deroga
bāt origeni & alteros ob aliā cū ad accu
sationē ei accēderāt. Methodi igit cū
multū derogasset: p̄mit origeni postea
velut ex penitētia mirat vix in dialogo
quē attribuitur renōnē se ait. Sed om̄a
amplius ego de illorum querimōiis sa
cis cōtra origenem loquor: Dum enim

Liber decimus.

inge theophili mortu⁹ est claraq³ sepul-
tus in basilica apud iherosolimitam: ubi p-
pter iohannes synodus fuerat celebrata.
¶ Theodo. C. C. Missus ergo tunc io-
hannes in exilium ad orificium habitabat pō-
tius vocat⁹ hērō. Cūq³ per noctē terre-
mor⁹ ciuitatē regiā inuasisse legati matu-
tino mittebāt ad eū rogātes vt velocius
reuerteret ad ciuitatē: et ofonib⁹ ei⁹ picu-
la remoueret. Sz alij post illos: et rur-
sū alij destinati sūt itavt legat⁹ bosfor⁹ ipe-
ref. Qd dū fidelissim⁹ popul⁹ agnouisset
flic⁹ p⁹potidias nauib⁹ est opert⁹. Qs
enī occurrerūt cereos et lāpades accedē-
tes p⁹ reuerfioe pastozis. ¶ Sozome-
nus. C. Interea cū theophilus d⁹ na-
uigio in hierapolim aduenisset mortuo
eius ciuitatis epō: nilānionē monachūz
elegerūt ciues. At ille cū crebro fugeret
ei theophilus suadebat ne sacerdotiū re-
futarer. Tunc ille rēdit dicens: cras qd
dño placet ipelebit. Altera xō die veniē-
tes ad cellā ei⁹ cohebāt eū. Tūc nilānō
p⁹ inq³. Orem⁹. Qd dū theophilus lau-
dasset simulorabāt. Nilānion autē repē-
te terminū vitē cū illa oratiōe suscepit.
¶ Socrates. C. Capitulu⁹ xv.

Dānes itaq³ do-
ctrinis occupabat⁹: ordi-
nauitq³ serapionē hera-
clie tracensis epm. Unde
contra eū maior odiū crece-
rat. Post paululū nāq³ hec cōtigisse no-
scunt. Auguste eudorie statua argentea
cōstitutā est in colūna pphiretica clamy-
de circūamicta cratq³ posita nec p⁹ me-
ne: iōge ab ecclia sophia q³ platee nūmo-
do diuidebat iter. Illic ergo cōsue-
tus public⁹ occurrebat. Porro iohānes ad
iniuriā hoc arbitrat⁹ ecclie p⁹fecta fidu-
cia rursus suā armauit linguā. Et cum
oporteret p⁹ncipia supplicatiōis verbo
delectare vt a tali lusu recederet hoemō
fecit sz impetu sui vsus eloquiū: iubētes
fieri talia lacerabat. Augusta vero: rur-
sū ad suā hec trahebat iniuriā et denuo
preparabat vt aduersus eū synodus cele-
braretur ehorum. Hoc sentiens iohannes
illam famosissimā in ecclia probulit
omeliā cuius initū est. Rursus herō-

das vesanit rursusq³ turbatur. Denno
saltat: denno caput iohannis in mensorio
cōcupiscit accipere. Quod sacro ampli⁹
ad iracundiam accendit angustiam.
¶ Sozomenus. Capitulu⁹ xvi.

Interea quidā ho-
mo cōprehensus est q³ iohāne
volebat occidere: traditus-
q³ ad suppliciu p⁹fecto a io-
hanne ne periret erep-
est. Postea nō etiā hūpidij
presbyteri feruns: cursu in cōm accedēs
eū interimere nitebāt. Et dū a qdā tene-
retur et ipm repēte percussit simul et aliū
astantē et tertij. Tūc clamore facto mul-
tis cōueniētib⁹ plurimos interemit: no-
uissime tps et tradit⁹ est. Ex illo tpe io-
hānes populū custodiebat noctibus et die-
bus ad eius circūcedentes domum.
¶ Socrates. Cap. xvij.

Ost populūz vero
aderant ep⁹ leoncius ancyre
salatice: ammonius laodice:
brefon thiace: philippensis:
acacius berie syrie: et alij qdā
his p⁹sentib⁹ accusatores ep⁹ denno mo-
uebant: iohānes itaq³ cōfidebat in talib⁹
rogās vt accusatio decēter sagitaretur.
Cūq³ supuentisset festiuitas natalis sal-
uatoris impator solēnit⁹ ad eccliaz nō
decurrit sz mādauit iohāni q³ nō ei nō cōi-
caret nisi criminib⁹ p⁹ creueret. Cūq³ p⁹
securitate iohānis accusatores ei⁹ valde
perterrent p⁹ntes ep⁹ nihil aliud regre-
bāt nisi q³ post depōitionē nō fuato des-
creto cōsiliū refedisset iude. Cūq³ ille rē-
deretq³ lxxv. ep⁹ cōmunicātes ei decē-
uissent lecti⁹ et alij reclamabāt dicētes.
Sz plurimi te iohānes depōserūt. Cūq³
denno iohānes hāc regulā nō orthodoro-
rū ecclie sz esse firmaret arrianor⁹: nā in
anthiochia cōgregati p⁹ dānationē fidei
de cōsubstantialitate p⁹latē odio athanas-
siū hanc regulā p⁹ulerunt. Tunc illi nō
recta satisfactione dānuauerunt eū: nō
intelligētes quā dū hāc regulā vterent⁹
athanasij quōq³ depōserunt. Hec acta
sunt circa festiuitatē pasche. Mandauit
q³ imperator: iohāni nō se posse ad ecclie

Capitulum xviii. xix. et xx.

nam venire quia cum duo consilia cōde-
nasset. Tacabat ergo iohānes: et nequa-
q³ ecclia descēdebat. Nos igit⁹ omnes ei
fauētes ab ecclia recedētes pascha q³
dē in thernis cōstātiniane vocātur ce-
lebrauerūt. Cū quib⁹ plurimi ep⁹ p⁹by-
teror⁹ et sacri ordinis clericorū: cōmo-
ti sunt: collectiones scorsum per loca di-
uersa celebrātes: vnde etiā iohānite vo-
cati sunt. Porro iohānes duob⁹ mēib⁹
nūq³ p⁹cessit: donec princeps eū duci iu-
beret in exiliū. Et ille quidē trax⁹ ab ec-
clesia ducebat. Quidā nō iohānitariū ea
die ecclia incedēperunt. Quā ardēte flās
uentus: etiā basilicā senatus pariter cō-
prehēdit. Quod actū est vice sua die ia-
nuarij mensis: consilatu honozū sexto et
aristenis. Ob quā rē optatus prefect⁹ v-
bis euz paganiū esset odio christiano-
rum plurimos iohānitariū diuersis tormen-
torū generibus laniauit.
¶ Theodoricus. Cap. xviii.

Dannes igitur
nō solū ex ciuitate puls⁹ est
sz et iquādā pulā ciuitate
atq³ dectā armenie euellio
destinat⁹ est. Inde rurs⁹ ad p⁹ntē vbi
fines sūt p⁹ri imperij romani: que lo-
ca crudelib⁹ barbaris sunt vicina. Sed
q³ mēs dñs nō permittit victorē athletaz
per loca talia diu morari. ¶ Sozome-
nus. C. Inter hec innocentius roman⁹
antistes andrēs de iohāne et moleste serēs
p⁹lesq³ g⁹ale celebrari: p⁹litā: scripsit io-
hāni et clero p⁹stātinopoleos qd nō oportet
ret iohāni successorē dari nec ei⁹ clero alio
partē pontificis: p⁹litans cā nō trā-
stuli. B. Autē eū iohāne cū exilio duceret
p⁹ visionē cognouisse diē q³ moritū⁹ esset
ofasq³ libi a bāstico martyre i eumānis.
vbi eū eēt innere fatigat⁹ dolore caput
nō ferēs et ardore solis vitā lāguore fini-
uit. ¶ Socra. C. Quārtadecima die mē-
sis p⁹latu honozū septies et theodose-
scō. ¶ Theodoricus. Cap. xix.

Iohannes igitur iniusti-
cie causas abominati sunt p⁹-
cipue europē pontifices ab eo
rū nāq³ se suspendētes cōione

pariter omnes illirici eius partis effecti
sunt. Quētales aut plurimi qdē iniusti-
tiā declinauerūt: corp⁹ tñ ecclie diuide-
re noluerūt. Vtū mouēte illo oīz docto-
re terrarū: nō p⁹ occidētales ep⁹ egyptio-
z et orientaliū bosforēsiū atq³ tracēsiū
sunt amplexi cōione: q³ illi⁹ sacratissimi
viri nomen inter p⁹decessores poneretur
ep⁹os. Et acaciū quidē q³ post eū ordinar⁹
est: nullo habuerūt sermone dignū. Atti-
cum xō arfatij successorē legationē cre-
bio mittentē et pacis pignora postulāte
dipticiis scripto iohānis nōle postea sus-
ceperunt.

¶ Socrates. Cap. xx.

Rasactis itaq³ die
bus paucis arfatiū consta-
tinopoleos ordinatur ep⁹ ne-
ctarij frater: valde longeu⁹
et vltra octoginta annorū:
qui māfuerit nimis regebat ep⁹atū.
¶ Sozomenus. C. Cuius opi A-
nio derogauit postea qd de iohānis ama-
torib⁹ agebat. Nā cū arfatio cōdicare no-
let nec orationē habere cōmune sed sic
ti dictū est sedisuz p⁹ loca secretaylima
ciuitatis sacra celebrātes: hec ille renū-
ciavit imperatori. Cumq³ iussisset eos
manu militari turbaret: lapidib⁹ atq³ su-
stib⁹ populūz percutit i fugā. Nobiliores
autē et p⁹iores in amore iohānis redēgit
in carcerē. Porro milites vt assolet acce-
pta fiducia: predā circa mulierū ornamē-
ta faciebāt: zōnas aureas: dexterales: mo-
nilla: libatōria: angulos: dyademata et cū
ip⁹is aurib⁹ eaz auferētes inuiores. Ob
quā rē turba maximā et gemit⁹ in ciuita-
te puenit. Nec sic tñ illi affectū depōsi-
te iohānis. Vtū publice plurimi oneni-
re nec in platea nec i balneo p⁹sumebāt.
Quibūsdā etiā erat domi quōq³ manere
periculolum: ita vt ciuitatē declinaret.
multi siquidem viri plurimēq³ mulieres
nobili g⁹ne p⁹create: x⁹ glinitate atq³ v⁹te
vite laudabiles tingerūt. ¶ Socrates.
B. C. Eo tpe etiā grādo vehemēs con-
stātinopolim: circa ei⁹ suburbana desce-
dit. Qd actū est p⁹latu cōde honozū se-
cto: aristene die. xxx. septēbris mēsis: qd
dicebāt dei iracūdia gestū: eoq³ sine iudi-
cio iohānes fuerat p⁹denat⁹. Quib⁹ verbis

Libri decimus.

crementum dedit mox auguste cōtinue cōsecuta. Quatuor nāq; dieb; post grādi nē est defuncta. **¶** Sozomenus.

¶ Tunc enī et cyprianus calcedonēsis ep̄s q̄ iōānē crebro lacerauerat sectopede defunct; est. **¶** Socrates. **¶** Alij tñ dicebāt iōannem hoc iuste p̄p̄sum eo q̄ multas eccl̄ias nouatianorū q̄rtodecimā norū et aliorum ebrulisset hereticorum. **¶** Sozomenus. Cap. xxi.

¶ **L**iquidem tempore quidā lector eutropi est detēns quasi et ipse in ecclesiā misisset ignem.

Qui dū multa fuisset tormenta perpeſsus redactus in carcerē post paululū est defunct;. Quid autē de eo cōtigit exiſtimo eē memorādū. Quidam vidit in ſomnis aſiſſiſſe altari virū pulchritudine et magnitudine decoratū q̄ſi in honore martyris ſtephani cōſiſſentē: et ſi qua cogitāte eo q̄ bōni viri nūq; inuenirent; atq; totā ſe circūire ciuitatē: et niſi eutropiū nullū penit; inueniſſet. Cū q̄ ſis q̄derat euſtathiū: ſomniū reſultatib; vixit. Deinde requirēs eos q̄ a p̄fecto cōprehēſi fuerāt et verberib; macerati inuenit eutropiū: eiq; reſultuſiſiō nē. At ille ſcēs/ōſonē ſibi dari ab eo q̄ viderat implorauit. Cūq; diuerſos p̄fect; aſſlige. **¶** rē: ne op̄ſonas eccl̄iā reſperiret et mulieres quaſdā tenēs ſuadebat vt eſi cōſonē amplecterent aſſati; et multe q̄dē declinauerūt. Olimpias autē inuſitā credēs nequitie ſatiſſacere dixit. Adhūc mihi calūniatores et violētias maiores impōne: mihi q̄o ſas nō eſt cōicare et ea facere q̄ p̄us nō ſz p̄petrare. Quam dū neſſet declinare p̄fectus vt cōicaret aſſatio: tūc demiffam et poſt pauca et taz multo nudauit auro: hoc mō credēs ei; frāgi cōſtātā. Eoſq; tigris p̄ſbyter veſte nudatus: et doſo ceſſus ita reſus eſt vt pedū ei; ac manū articuli ſoluerentur. **¶** Socrates. Cap. xxi.

¶ **R**latius itaq; cum paucum vixiſſet tempus defunctus eſt conſulatu ſequēti ſiliconis ſecundo: et ante

mi; vndecima die nouēbris mēſis. Quo moriente de ep̄ſcopatu cōſtantiſopolitano magna cepit eē contentio. Et p̄ſp̄tē a cū quatuor vacaſſet mēſes ſequēti cōſulatu archadij ſexto: et p̄bi atticus ordinatur ep̄s genere armēniſ; habitu monach; a iuuetute ſua naturali ſapientia decoratus.

¶ Sozomenus. Cap. xxii.

¶ **P**terea cū ſtricus quinq; annis romanorū reſiſſet ep̄ſcopatum anathasius ei ſuccēſſit. Poſt quem innocentius pontificatus iura ſuſcepit. Defunctus quoq; eſt etiam ſtavian; nō cōſentienſ in dānatione iōannis ſtavianiano moriente porphyrius antiocheum ſuſcepit ep̄ſcopatū. Et quonā plurim; contra iōannem cōſenſerant p̄ſp̄tē a cū in cōſtantiſopolitana urbe multa diuiſio facta eſt ita vt miſſas apud ſemetipſos plurimi celebrarent et ſcandala prouocarent: q̄ſi p̄ſp̄tē a cū gratiam aſſati atq; porphyriū neq̄ſon et theophili alexandrinē ciuitatiſq; bndum ſtudio procerum poſita lex fuerat: iubeſ loſſes in eccleſiam cōuenire et qui nō cōmuniſ; carent p̄ſp̄tē a cū expellerentur.

¶ Cap. xxiii.

¶ **T**empore cum diſcordia ſacerdotum etiam reſp̄blica magnis conuulſionibus turbatur. Humi nāq; tranſeuntes hyſtrum trachiam deualla bant. ſtavianus quoq; latrones maxima multitudine cōgregata vſq; ad capenos et ſeniciam venientes rēbe et rēcos in medio poſitos populati ſunt. Per idem t̄ps ſilicō magiſter armorū erat ap̄d honorium magna ſiditū p̄ſtē: habebatq; ſub ſe romanorū plurimos atq; gētiū. Qui p̄ſtē a cū inuicē cū archadij du cib; cogitabat p̄gredi ſe eos. Tūc q̄ agēs cū honorio alarici rege gothorū ſecit ordire magiſtrū militū et accēſſit ad ſiſtrū: ei; iouini p̄fectum cōſtituit: vt arma contra romanos attolleret: ac p̄ſp̄tē a cū honorio ſubderet ditionē: et cum alaricus barbaros ſub ſe cōſtit

Capitulum. xxv. xxvi. et xxvii.

tutos et per dalmathias habitantes cōgregaſſet venit ad cyprianū vbi multo tēpore conuioiatus verſus eſt in Italiam et cū diſcedere voluiſſet honorij literis eſt detentus ſicut ipſe conſeſſus eſt.

¶ Theodoricus. **¶** Capitulum. xxv.

¶ **E**t tempeſtate cypri; ino theophili cōſobrinus alexandrinū ſuſcepit ep̄ſcopatū: hic totidimous eccleſie p̄ſidebat iōannes vir mirabilis ſuccēſſor cyprii. Antiochie autē alexander vir ſermone doctus et vir virtutē ſua oſtendens magnis opibus. ſis tñ porphyrio ſuccedens q̄ poſt ſtavianū fuerat ordinatus multa reliq̄t monimēta, clemētē. ſtavianus equidē ſapientie ſubtilitate florebat. Porro ſacraſſim; alexander cōſideratione ſummorū p̄ſp̄tē a cū eloquio: et plurimis bonorū beneficiis abūdaſſet. ſis nāq; etiā parit; euſtathiū quam dūdū paulinus ſecere hō potuit nec poſt illū euagrinus p̄ſidius vſus cetero corpori copulauit: egitq; ſeſtuitatem qua ſtem nemo potuit aliq̄ videre. ſis dū oēs fideles ſumpſiſſet ſacerdotē ſimul et populos venit ad locū vbi euſtathiani p̄gregabant. Simulq; p̄ſallentes et vñ canticū ſub quadā p̄ſp̄tē a cū p̄ſtē a cū a porta vltima ciuitatis vſq; ad mēlores eccleſiā totā plateā cōpleuit hominibus et oſtēdit rēuā rōnalem et ad inſar huminis decurrētis. Hec iudei videntes et arriani et parne relique paganorū gēniuerūt: cōſiderātes alios fluuios in mēlores eccleſie p̄currentes. ſis ergo pontifex iōannis magni vocabulū in eccleſiaſticis diptichis primus inſeruit.

¶ Capitulum. xxvi.

¶ **U**ltus doctoris reſiquie ſequenti t̄pe in regiaz deuicere ſunt ciuitatē. Rurſū fideliffimus p̄ſp̄tē a cū pelag; quali p̄ terraz currēs vndas boſſorū lam padibus et cercis obuolauit. Hunc ergo theſaurū illi ciuitati recōdidit impator. Qui ſui autē et vocabulū ſortitus eſt et pietatem ſeruauit inuolabilem. ſis in eius loco deſigens oculos atq; fronte pro archadio et eudoria genitoribus ſupplica

uit vt ignorantē delinquentib; veniā cōdonaret. Dūdū enī mortui ſunt eius p̄rentes hūc orphanū reſiſſentes. ſis p̄trū et p̄genitorū deus expimentā pupilli eū ſentire nō p̄tulit. ſis et p̄e nutriti ſecit et ſine p̄cuſſionis metu cūſodiuit ei; imperiū: atq; tyranorū p̄ſilla reſeruaui.

¶ Capitulum. xxvii.

¶ **S**enim beneficiis ciorū ſemp memor honorabat beneficiū largitorē habebatq; participes hymnorum ſozores ſeruātes p̄uerſatiōē et ginitatē et p̄uſſas maximas iudicātes: ſacrorū meditationes eloquiorū theſaurū mandib; lem eſtimātes manus egentū. Uerū ipſe princeps multis p̄conſis adomaſ maxime et clemētia: māſuetudine: animi trāquillitate nūq; recipiēs tempeſtatē fide vera atq; p̄babil. Cui iudiciū neſpue nit oſſedere manifeſtū. Quidā vir cōuerſatione quidē monachi. **¶** B. caſed aſp̄tē a cū perior p̄ſilio adit impatorē et palatia cōrogans. Cū hoc crebro ſeciſſet nec ea p̄ quibus poſtulauerat impetraſſet eū ab eccleſiaſtica cōſone p̄hibuit et poſita ei; obligatiōē diſceſſit. Uerū fideliffimus impator ad palatiū reuerſus t̄pe p̄randū aſſati; p̄ſp̄tē a cū ait: nō ſe ſumptu; ciuib; niſi p̄i; ei; cingulū ſolueret. Ob quā rē miſit ad ciuitatis eſm rogās vt iube ret ei q̄ ligauerat q̄ſin; ei; vincula ſolueret. Cūq; diſiſſet ep̄s nō debere a quolibet obligatiōē recipere: t̄mādaſſet q̄ ſolu t; eſſet: ille tñ ei; nō ſuſcepit ſolutiōē donec q̄ ligauerat multo labore reſſitū et cōſonem quā p̄hibuerat reddidiſſet. ſis lozum igitur tēpla queſuerant derelicta a fundamentis euelli ſecit: vt poſteri ne q̄ reſſitū erroris: p̄ſſimū reperirent. Hunc enī cō ſenſum etiam in ſua lege conſcripſit. Quando igitur royas dux ſeythie tranſiit hyſtrum: et cum in numero exercitū vehemēter thracias populatus eſt ipſamq; regiam ciuitatē obſidere ſe et ſubuertere minabatur: ſuſp̄tē a cū iaculis atq; fulminibus cum mactas diuina percutiens: et ipſum et oēm ſimul p̄cremauit exercitū.

¶ Capitulum. xxviii.

Liber decimus.

Alle aliqd a dño

eius consolatore et par-
co pio gesta est. Nam cum
illi romanos vacare co-
gnouissent et ciuitates
in consilio pñtinas debel-
larēt: pacisq; pacta transcendere: va-
statis finibus nemo ferebat auxilium. Im-
perator namq; de pace presumens du-
ces et milites ad alia bella direxe-
rat. Tūc ergo imbre uehementissimo et
grādine depōsita: vterius eos deus ac-
cedere nō pñmisse eorūq; ligauit cursum
ita vt viginti diebus totidem ambulare
stadiis non valerent. Duces hō venientes
et peregantes exercitū primo bello obli-
dentes vrbē impatoris vocabulo notatā
reprobi sunt inuēti. Cū hō em pñ qñ
triginta diebus gororianus rex predictā
obliuisceret vidēti ciuitatē et mltā machi-
namenta pñtueret et turres et muros ci-
uitatis excelsas edificaret: solus cūno-
ni sacratissimus eius ciuitatis epō re-
stitit et imperium moliminis eorū machi-
nasq; destruxit. Et hō duces nostri hosti-
bus bellando celsissimē et obfessi ciues re-
sistere nō auderent: iste solus pugnando
sine vastatione reddidit ciuitatē. Unus
itaq; partis hostilis vir eū cōsueit blas-
phemaret et rapsacia atq; sennacherib
verba pfunderet: et cū vesania minaret
sacrum se concrematurum templū: ille
vir sanctissimus non ferens huius insa-
niam: iussit arcu balistamq; poni iuxta p-
pugnaculum quod apostoli thome vide-
batur habere vocabulum: et maximo in
eo lapide coaptato in nomine inquit ei
qui est blasphematus: lapidem tenso ar-
cu dimittit. Tūc lapis dimissus pvenit
vsq; ad faciem nephandissime blasphe-
mantis: pulsum eius valde corripuit ca-
put cōstruit: cerebrumq; in terra disper-
sit. Hoc cū dix exercitus cognouisset q
se ciuitatem capturum esse minabatur
siluit: et rebus ipsis victum se esse profes-
sus est et meruens quesuit pacem. Sic
ergo rex omnium fidelissimum hunc pñ-
cipem conseruauit: cum iste seruitutem
et roscatur et competens offerat domi-
no ministris. **Capitulū. xxi.**

Pter hec innocen

tio mirabili romane vrbis
antisti succellit bonifacius.
bonifacio 303mo. 303mo
celestinus: hierosolymis hō post iōannē
pñtius suscepit ecclesie pñtū. Ux
in anthiochia post sacrū alexandrinorū
theodorū castitatis speculū ecclesie pñ-
tifer ordinat: māsuetudine et pietate cō-
uersationis ornatus. Is em cohōre ap-
pollinaris sacris oribus miscuit: rogās
eos vt vñrent omnibus. Et siquidē tem-
pestate disgerdis perfar rex et ecclesie
hōi cā bella cōmouit. **Capitū. xxi.**

Qbas quidaz erat

epō plurimus virtutib; ador-
natus. Is non medio crīter
vñs zelo diuino: pñt. i. fo-
cos eorum seu vestiam de-
struxit. Pñt nāq; pagani vocāt tēpla
in quib; ignem feruāt deū: eū arbitrant
ignem. Hoc dū rex cognouisset a magis
euocant abdā. Et pñt quidē māsue-
culpaū factū pñtē vt pñt rursus
edificaret. Illo resiste et hōc nequaq; fa-
cere pñtante vñuersas se destruturū
interminat ecclesias: cuius interminatio-
nem terminus subsecutus est. Nā pñt
illū virū occidi pñtē destrutū quoq; ec-
clesias impauit. Ego siquidē destructio-
nez veste non reor opportune commissas
neq; enim sanctus apostolos dñi veni
set athēnas et ciuitatem repletam ido-
lis conspexisset: aras ab illis honoratas
destruxit: sed ratione ignorantiam redar-
guit: et veritatis iura monstrauit. Quia
vero destructum templum, redificare
noluit: sed necē magis elegantius ami-
nūtor et plurimis cum honorandū co-
ronis cristiano. Tale est enim ignē ado-
rare quale eius edificare templum. Hic
ergo sumens tempestas interitū seuissi-
me atq; ferociter circa pietatis alumnos
intumuit: et triginta iugiter annis fin-
ctuatio dura permansit a magis veluti
quibusdam procellis agitata. Magos
enim appellat per se eos qui elementa
deificant. Quorum fabulas in alia con-
scriptione monstrauimus in qua honoz
interrogationibus

Capitulum. xxi. xxi. xxi.

interrogationib; dignas solutiones ob-
tulimus. Gororianus itaq; fili? disgerdis
post patris mortem cū imperio etiā pñt
christianaz pietatē bella suscepit. Quas
enim tormentorū species et suppliciorū
adnuentioes pñs intulerit nō est facile
nunc narrare. Aliorū nāq; man? exco-
uerunt: aliorū dorā: aliorū capita a fron-
te inchoantes vsq; ad ceruices nuda cu-
te reliquerūt. Alios sectis per mediū ca-
lamis: nudos operētes ipsas sectioes ca-
lamorū carnib; aptātes a capite vsq; ad
pedes sumib; stringētes: postea calamos
ex eorū mēbris violēter trāhebāt vt acu-
te sectioes calamoz dū trāhebant eorū
carnes secarēt: et tormento armatissimos
dolores inferrent. Deinde fodient es la-
cus et eos vñdiz obturantes foricuz ma-
lorū greges in eis miserunt eisq; pabu-
lum athletas dederūt impie ligātes ma-
nus eorū et pedes ne possent a se bestias
remouere. Sed et alia tormēta feueriora
nimis exercuerunt: habentes dōctorē ve-
ritatis inimicū: sed non potuerunt athle-
tarum deuincere fortitudinē. Spōre nā
q; currebāt vt occasiōe hui? mortis inco-
ruptibilis vite dona perciperēt. Duorū
tamē aut triū memorabor: vt pñt hos reli-
quorū fortitudo monstretur.

Capitulū. xxi.

Qmida quidaz

valde nobilis apud per-
sas erat q; patrē pñtū ha-
buerat. Hic dū rex agno-
uisset eē christianū deduci
fecit et iperant vt salutarē negaret deū.
At ille: nec iussū inquit nec vñle pñtis
imperator. Nā q; doctetur vt deū omnū fa-
cile contemnat ac neget: facillime quoq;
spñt imperatorē cū et ipelit particeps
nature mortalis: et summo supplicio di-
gnus est qui tua scepra cōtemperit im-
perator: multiplicibus tormentis subdē-
dus est qui cunctorum negauerit creato-
rem. At imperator: cū debuisset mirari
prudētiā fortissimū diuitib; et digni-
tate nudam athletaz: iussitq; vt nudus
traheret camelos exercitus. Cūq; pluri-
mi transissent dies: respiciens de supe-
rioribus imperator: vidit illum eminen-

tissimum virū solis radice inflammatus
et pulueris squalore complens: patre q;
nobilitatis memor: eūq; ad se iussit addu-
ci et ex lineis vestibus opiri. Deinde pu-
tans q; tā precedenti afflictione q; etus
misericordie molliretur: vel nunc inquit
illa obstinatione priuatus nega filiū fa-
bu. At ille dei zelo cōpletus dirupit ve-
stem et tactauit dicens. Si propter hoc
me putas a pietate recedere: habē domū
cum impietate quam possides. Hanc ei
fortitudinē contemplatus: nudum eūq;
a suo pñt imperio. **Capitū. xxi.**

Am quoq; mille fa

mulorum dominum resiten-
tem sibi met negare creatorē
omniū non ferentem requirens quis ser-
uor ei? esset seuissim? ei aliorū seruorū
tradidit dominatum. Cui etiam ipsū
quoq; dominum seruare precepit: simul
et eius vñcem per hoc putans pñtū
torē se flectere veritatis. Sed spe sua de-
cept? est: habebat enim illegomū in pe-
tra cōstructam. **Capitū. xxi.**

Bentamin etiā dya

conū comprehendēs clauit
in carcerē. Cūq; duo tran-
sissent anni supenit legatā:
nō romanorū pñt aliis causis actur? Et dū
hec agnouisset postulauit a rege vt dimit-
teretur dya conū. Porro rex iussit vt pñt
mitteret bentamin: quia nulli magorū
doctrinā christianorū pñicare pñtneret
et dimitteretur eire. Tūc legatarius q
dem custodire bentamin quē rex precepe-
rat compromisit. Bentamin autē audies
monita legatarij impossibīle est inquit
nō me participare lumē: aliis qd ipse per-
cepi. Quāto em supplicio dignus sit qui
talentū abscēdit sacra euāgeliorū testa-
tur hīstoria. Sed rex hōz tūc nūq; agno-
scens iussit eūq; absolui a vinculis. At il-
le predicare nullatenus quiescebat: et ca-
piens eos qui ignorantie caligine tene-
bant: intelligibili luci iugiter offerebat.
Cūq; transisset annus regi gesta illius
nuntiante. Tūc deductum ad se nega-
re iussit quem adorabat deum verum. Il-
le requisit a rege dicens: quō dignus

Libet vndecimus.

honore est qui suum derelinquens regnū: invadere studuerit alienū? Cūq; dixisset rex: morte non sumus supplicio: sapientissimū vir ille respondit. Quid ergo nō iuste patiat homo q; factorem mundi creatorē nutritorem ac saluatorem defecit: vñū conservatorem suorum deificare voluit? et debuit illi cultū istī magis obtulit? Hīs sermonib; rex accensus: vnguit calamos acuit: et totidem vnguit digitorum eius manu atq; pedum precepit insigi. Cūq; hoc supplicium ab eo derideri conspiceret: alii rursus calami acutū in eius femore vnde humana origo descendit iussit immitti. Cūq; crebro egeretur: rursus induceretur: ineffabiles ei dolores operabantur. Post hoc vero supplicium impius atq; feror virgā grossam spinis vndiq; plenam: per eius meatu iussit induci: et hoc modo spiritu fortissimus decerrator emisit. Sed et alia multa ab illis impijs sūpsumpra. Nec tamē mirandū est: quia illorū ferocitate: et impietatem longuanimiter deus oīmpatiatur quādo ante: imperiū maximi Constantini quicūq; fuerūt romanorū imperatores contra veritatis ministros vehementer infanterunt. Diocletianus namq; passionis salutaria die: in omni imperio romanorū destruxit ecclesias: sed novem transactis annis isti qui dem denuo floruerunt et multiplicē magnitudinē suscepunt. Ille vero postea biem sue impietatis extinctus est. Nam et bella huiusmodi futura dominus predixit: et ecclesie victoriā predicavit. Nos tñ ipse quoq; res edocent: q; plus nobis vitia sunt bella q; pax: q; pax delicatos nos remissos facit et timidos. Porro belium et mentem acuit et presentia quasi transeuntia continere persuadet. Sed et hec quidem: et in alio opere crebrius enarrantimus.

¶ Capitulum. xxxiii.

Ulo quoq; tempore quo sacratissimus theodosius antiochenam regebat ecclesiam theodosius moip sue scie quidem episcopus: sed totius doctor ecclesie: dū contra vniuersam cohortem

hereticorum fortiter dimicasset terminū vite sortitus est. Is diodori quidem maximi doctrina positus est. Joānes vero sacratissimū fuit socius atq; cooperatus. Cōmuniter est diodori pocula spiritualia sunt adepti: qui sex et triginta annis māsit p̄sulatu et extra arriū eunomihq; acies fortissime prelatas est: insidiasq; latronis apollinaris extinxit: optimasq; pascua diuinis ouibus preparavit. Cui frater polichrinus apamēnam rexit ecclesiaz: et gratia sermonis et claritate conuersationis ornatus.

¶ Socrates.

¶ Capitulum. xxxv.

Non multo post tempore q; iohannes defunctus est moit et archadius impator vir iustis et ceteris: et circa finē vite p̄ huiusmodi causa venerabilis estimat. In vrbē cōstantinopolim domus est maxima habēs cognomē carie id est nucis. Est enī in eius domo vestibulo arbor nucis in q; sermo est: eo q; fuerit appēsus maritus: Arcadius et defunctus. Ob quam rem etiam oratorium illic est edificatum. Hinc Archadius videre volens ad orationem venit votūq; completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratorium habitātes volentes imperatorem videre currebant: et alij quidem foras domum precesserant: ut melius aspectum principis et ordinem viderent obsequij. alij vero sequebantur. Dumq; omes cū mulieribus atq; filiis simulq; mācipijs extra domū fuissent egressi repente maxima domus oratorio coherēs subito tota corruit: clamorq; cum admiratione factus est: quoniam oratio principis tantos a ruine imminenti periculo liberauit. Archadius itaq; relicto anno octo filio Theodosio de quo iam plura sunt narrata defunctus est: cōsulatu Bassi et philippi prima die maij mensis: anno secundo ducentissime nonagesime septime olympiadis. Is ergo cum patre quidem Theodosio tredecim regnauit annis: post mortem vero patris quatuordecim: vixit annis triginta et vno.

¶ Explicit liber decimus.

¶ Incipit titulus libri. xi.

Capitulum. i. li. x. lii.

Quia theodosij minoris imperium prefectus regebat anthemius. De attico epō eiusq; moribus. De theodosio episcopo synnade et quemadmodum illic macedoniani conuersi sunt. Quomodo iudeus paraliticus p baptisma sit curatus. De sabbatio heresiarcha eiusq; sequacibus. De morte theodori arrianorū episcopi et ordinatione barbas et que sub eo sint gesta. De ordinatione cirilli alexandri pontificis. Quomodo apud persas per marutham episcopum sit christianitas dilatata. Quomodo iudei presumptionis sue penas exoluerint. De iudeo qui dum sepe baptisma retinere aqua fontis abiecit. Quomodo disgerdus rex persarum christianos fuerit persecutus et romane euictus. Quomodo acacius episcopus amide captinus persarū redemit a romanis militibus venditis vasis ecclesie et passos cum sumptibus ad propria destinavit. De eudoria vxore theodosij et de laudibus ipsius theodosij. Quomodo iohannes tyranus in occidente fuerit superatus.

¶ Incipit liber vndecimus.

¶ Socrates.

¶ Capitulum primum.

Si archadio im

peratore defuncto: honorius quidā eius frater regebat hesperitas: orientales autem prouincie sub ditione manebāt theodosij minori acum esset annorum octo: anthemio prefecto omnia disponere. Erat enim iste nepos philippi qui paulū ep̄m sub cōsilio ab ecclesia expulerat: et macedoniā introduxerat. Is enī muro maximo vrbē cōstantinopolim circūdedit. Qui vir sapientissimus inter illius temporis homines: et putabatur et erat et nihil inconsulte faciebat: sed cum multorū cōsilio que erāt agēda tractabāt et maxime sophiste troilo se credebāt.

¶ Capitulum. ii.

Imperatore igitur

octo annos agente: tertius annum atticus habebat episcopatu vir clarus et eruditus venerabilis atq; pius. Un etia ecclesias sub eo magnū sumere cōtingit incrementū. Nō enī solis proprie fidei psonis munificus erat: sed etia hereticis miraculū sue sapientie demonstrabat: quos fatigare qdē nolebat. Cū vero eos terrere tēstasset: denuo mansuetudinē ostēdebat. Et inter hec nō negligebat eloquiū. Laborabat enī circa veterū lectiones noctibus eis incubens. Quapropter nō eū mo uebāt philosophice aut sophistice lectiones. Erat enī cōfabulātibus gratus: cū tristibus mestus et absolute secūdū apostolū omib; oia factus est. Primo qdē cū presbyter esset libros faciebat et meditato corā ecclesia recitabat. Postea vero etiā fiducia cū labore sortitus sub oculis doctrinā laudabile p̄ferebat. Nō tamen tales erāt eius sermones vt etiā ab auditorib; scripturē traderetur. Que vero eius tēporibus memoranda prouenerunt enarrabo.

¶ Capitulum. iii.

In synnada pacatias ne frigie ciuitate: theodosius qdā erat ep̄s et macedonios

Liber vndeclimus.

cū illic plures essent insequeretur et non solum eos ciuitate sed etiam ab agris multa crudelitate pellebat dū orthodoxorum ecclesia persecutiones inferre nō soleat. Quod ille nō zelo recte fidei sed p̄ p̄uicarij amore faciebat. Contra vniuersos tam clericos q̄ iudices puinciales armabat et precipue agapitum eorū turbabat episcopum. Cūq̄ indices provincie ad inferenda tormenta sibi sufficerent nō putaret: constantinopolim est profectus vt prefectorū solatia mereretur. Ibiq̄ posito theodosio p̄pter huiusmodi causas agapitum maccedonianorū episcopus ad meliorem se contulit partem. Igitur tractatu cū omni clero et euocato populū submerit subiacentem suavitatis vt substantialem fidei. Hoc facto rep̄te cum maxima multitudine magis cum omni vt ita dixerim ciuitate ad orthodoxorum ecclesias venit: et oratione facta: sedē in qua theodosius presidere solebat obtinuit. Tunc vniuersum populū et de cetero fidei consubstantialitatis docens: ecclesiā tenuit synagagensem. His itaq̄ gestis non post multum temporis theodosius cum prefectianorum venit auxilio. Et nihil sciens horū que fuerant gesta ad ecclesiam properauit. Ex qua ab omnib⁹ expulsus: rursus constantinopolim remeauit: et apud episcopum atticum que fuerat contra eum gesta deposuit: quēadmodū irrationabiliter episcopatu fuisse expulsus. Atticus autem cognoscens vtilem causam ecclesie prouenisse: theodosiū quidē verbo cōsolatus est vt patienter ferret preponens autē causis personalibus generalē vtilitatem scripsit agapito vt teneret episcopatum nihil de inimicitia cogitaret theodosij.

Capitulum. iij.

De igitur vnus est verū vtilū que attici temporibus in ecclesia p̄uenerūt. Sed neq̄ miraculorū aut sanctorū hys defuit cā t̄pibus. Quidā nāq̄ iudeus cum paralitic⁹ esset: plurimos annis i lecto iacebat. Cūq̄ ois medicina ei fuisset exhibita: et cūctorū iudeorū nihil ois p̄ualeret: nouissime ad

baptismatis christiani gratiā confugit huius soli veritatis medicamini se cōmitē: hoc velociter episcopo attico nūtiatur. Quē cathecumini factū et ipem christi promittēs deportare eum lecto p̄cepit ad baptismū. Verū iudeus paraliticus. baptismū vera fide suscipiens cū de fonte fuisset leuatus: egritudine rep̄te prius est: et de cetero san⁹ fuit. Hanc igitur curā virtus christi etiā nostris tēpōib⁹ demonstrauit. Qua causā plurimi pagani nouum credētes baptisati sunt. Iudeos autē licet signa quēretes: hec tamē nō pro uocauerūt ad fidē: his ita apud christianos gestis plurimi paruipēdētes in sua neq̄tia permāserūt. Et nō solū iudei tantis prodigijs resultabāt s̄ et etiā sequaces eorū similia sapuisse conuicti sunt.

Capitulum. v.

Abbatius itaq̄ cū ius dudum fecimus mentionem nolens in suo ordine manere presbyterus. Hic considerabat episcopatus. Hic itaq̄ tēpōib⁹ recessit ab ecclesia nouatianorū occasione hys quasi p̄pter observationē pasche iudaici. Faciebatq̄ colatēctas cōtra siliuū suū episcopum in loco ciuitatis qui xerolotus appellatur in archadij foro. Illic enim rē cōmisit valde periculosa. De nāq̄ festiuitatis in euāgelica lectiōe vbi scriptū est: erat cū pascha iudeorū: verba que nūq̄ scripta neq̄ audita sunt p̄sumpsit adicere id est maledict⁹ q̄ p̄ter azimas celebrauerit pascha. Hoc auditū p̄uenit in populū et simplices decepti nouatianorū laicorū cōuenerūt ad illū. Quod tamē malū non remāsit inultū: s̄ in fine pessima eius salitas est conuersa. Post paululū cū dux ad quādā testuitatem multi cōcurrerēt vt vigilas solite celebraret formido subito demonica irruit super eos quasi siliuū eius ep̄s veniret cū maxima multitudine. Factaq̄ turba q̄ppe nocte in angustie loco comperti semitipos cōtuerunt ita vt vltra. lxx. homines morerentur. Hoc factum plurimos a sabbatiano rum secta phibum: quidā vero in eius rālicitate manserunt.

Capitulum. vi. vii. et viii.

Capitulum. vi.

De tēpore dozo: theus arrianorum presul quē ab anthiochia constantinopolim transfulerūt cū centum decem et nouē vixisset annos defunctus est cōsultu honorij septimo: et theodosij secundo: septima nouembrij mensis: post quēz arriane suscriptionis barbas ordinatur episcopus. Sub hoc itaq̄ barba per duos presbyteros eloquentissimos arrianorū religio floruit: quorum alter thimotheus: alter georgius dicebatur. Sed georgius doctrina helladica erudit⁹ erat: thimothēus sacris literis incumbēbat. Et georgius quidem semper aristotelē et platonē habebat in manib⁹. Thimothēus origenē ita vt etiam lingua hebraica loqueretur. Thimothēus dudū psalterianorum fuit hereseorū: georgiū barbas presbyterum ordinauit. Thimothēus itaq̄ ego ipse vidi et cognoui quēadmodū interrogat⁹ erat respondere paratus: solū obsecrissimas quēstiones q̄ in diuinis inueniuntur eloquijs testē vocās veracissimū origenē. Mihi tñ videri mirabile quomodo tales viri in arrianorū lege māserūt quorū vnus quidē platonē semper habebat in manib⁹. Alter respirabat iugiter origenē dū nūq̄ plato scdaz vel tertiā causam sicut ipse nominare solet initiū subfistētie asserat percepisse: et origenes cōternum vbiq̄ fateatur filium patri. Qui licet in sua sentētia māserint: religionē tamē arrianā perdiderunt latēter ad meliora. Multas namq̄ arrij blasphemias doctrinis proprijs expulerunt.

Capitulum. vii.

Post hec defuncto theophilo passione litargica cōsultu honorij nono: et theodosij quinto: facta cōtentione propter episcopatū inter thimothēum et cirillum dic tertia mortis theophili cyrillos ordinatur episcopus: et maiori fastuq̄ theophilus tenebat episcopatum. Qui mox episcopatus sui principio nouatianorū claudēs eccle-

sias oia vasa eorū sacra percepit episcopus: eorū theopopū reb⁹ quas habebat omnib⁹ spoliavit.

Cap. viii.

De tēpore apud per- sas est christianitas dilata. Inter romanos enim et persas semper p̄pter diuersas causas mittūtur legationes. Tūc ergo casus attulit: vt merutas mesopotamen⁹ episcopus cuius dudū meminimus: a romanorū imperatore ad persarum destinaretur regem. Qui multā reuerentiā apud maruthaz inueniens cūpescēter honorabat et tāq̄ diuinū respiciebat virū. Hoc factum mordebant magos metuētes ne regem christianum fieri suaderet. Nā cū dolore capitatis multo tēpore torq̄retur: magis eum curare nō valētibus maruthas orationibus fecit incolumē. Ob hanc ergo causam moliti sunt quandāz magi fallaciā. Et qm̄ per se ignē colunt cōsuevitq̄ rex in quadā domo ignē ardentē perpetuo suppliciter adorare: magi sub terra hominē quendā abscondētes tēpore quo rex solebat orare: et eū talia clamare fecerūt. Mitte foras regem: impie cū regit: q̄ sacerdotem christianorū indicat esse venerandū. Hoc audiens discedis persarū rex: licet reuerentiā haberet: tñ maruthā abscondere cogitabat. Porro maruthas vt respoce venerabilis homo vocabat orationibus per quas inuenit dolum magicis artibus fabricatū. Vniuersus ad regē noli inquit illud rex: sed ingressus dū audieris vocem fodi tubere doli causas inuenies. Nō cū ignis loquitur: sed hominū molimina huiusmodi esse noscunt. Hoc dicto flexus est persarum rex. Et rursus ingressus vbi ignis inextinguibilis feruabat: cū audisset vocem: iussit fodi locū. Tūc qui mittebat quasi diuinā vocē inuēns arguitur. Iratus itaq̄ rex magorum genus vsq̄ ad pecinā iussit immiui portionem. Hoc facto marutha dixit vt templa que vellet edificaret. Et hoc apud persas sumpsit christianitas incremētum. Tunc igitur maruthas a persis constantinopolim remeauit. Et nō longo post tempore rursus destinatus est. Itē-

o iij

Liber undecimus.

ruq; magi machinabatur ne eū susceperet rex. feceruntq; fetore quēdā in locum unde rex transire solebat: et quasi a christiano factū fuerit derogabāt. Cūq; rex suspectos iam habens, magos hoc cum studio requisisset denuo ab eis cōcīnatū esse cognouit. Quāobrem plurimos eorū supplicio tradidit. Marutham vero potiori honore coluit: et romanos valde dilexit: eorūq; amplexatus est pacem. Qui pene christianus fieri potuit dum aliud miraculū per maruthā ablatā perfidit epīm prouenisset. Ambo nāq; molestū de monē a regis filio ptulerunt orationib; vacantes atq; ieiunios. Post hec alius disgerde defuncto anteq; sciret xpianus ad eius filiū peruenit imperiū. Cuius tempore inter perfas atq; romanos pacta soluta sunt.

Capitulum ix.

Ex idem tēpus in nocētius prim^o rome nouacianos persequi cepit multasq; eorum tulit ecclesias. Quo tēpore rome est a barbaris depredata. Alaricus enī quidam barbarus ditioni romanorum et theodosio impatori subiectus: atq; cōtra eugenii tyrānū solatia pbeo: et ppter ea romanis dignitatib; honorat: felicitatē suāq; nō ferēs imperare qdē nō elegit: sed discedēs ab vbe cōstātinopolitana venit ad partes hesperias. Cūq; venisset illi eū oīa subuertebat: et trāsies thessaliam habita pgressū circa fluuiū pinū apud nicopolim epyri pene tria milia viros eius thessaliū peremerūt. Post hec autē quicquid eis incurreret destruentes nominissime rome venerūt. Quā vastātes plurima quidē miraculorū eius igne cōcremauerūt pecunias aut abipuerūt multosq; senatorū ordinis diuersis subdere supplicio. Deridētēq; romanorū regnū imperatorē fecerūt quēdā nomine attrallū: quē vna die tāq; imperatores fecerunt procedere altera vero serui schemate ministrare. Hec dū gesseret alaric^{us} in fugas repēte cōuersus est: fama procedēte q; theodosius imperator contra eū misisset exercitum que fama non fuit ficta sed vera: namq; exercitus veniebat.

feritur itaq; q; cū alaricus pergeret romā vir quidā venerabilis cōuersatione monachus eū monuisset: vt mala talia facere nō auderet: neq; necibus gauderet aut sanguine. At ille. nō inquit ego volēs romā psciscor: sed quidā quotidie mihi molestus est torquēs et dicens. Perge et romā destrue ciuitatē. Hec etia; de his dicta sufficiant.

Capitulum x.

Pater hec celestin^{us} rome ordinatur episcop^{us}: qui etiā nouacianorū abstraxit ecclesias et eorū episcopū noie ruscūlū in occulto coegit celebrare collectas: vtiq; ad illud nāq; tēp^{us} plurimas nouaciani habebāt ecclesias. Porro cōstātinopolitani nō talia pertulerūt: sed cū eos diligētētia intra vrbē eos collectas facere permisissent. Morietē vero silisio nouacianorū episcopo crisianus ad episcopatū trahēbatur: vir multis romanorū dignitatibus honoratus. Quo fugietē sabbat^{us} se tēpus opportūnū ad episcopatū inuenisse credēs: fecit quosdā ignobiles sibi manus imponere iururādūq; quod prebuerat paruipendēs. Cuius mores cum populis abhorruisset: christiantū p loca omnia requirebāt. Quē inueniētes in bithinia multū sacerdotiū suscipe coegerūt. Qui nihil percipiebat ecclesie nisi dñico die duos panes.

Capitulum xi.

In quidē tēpēstas te iudeorū gens ab alexandria est huiusmodi causa proiecta. Alexandrinorū populus plusq; alie gētiōes seditionib; deditus est qui si occasione acceperit impositabiles mala cōmittit. Nam ppter sanguinem nō cessat a lite. Cōtigit itaq; tūc vt inter aliter utros cōtentiones haberēt: nō ppter necessariā causam: sed ppter studiū pātominorū: q; enim is qui die sabbatorū saltabat plurimū habebat populum iudeorum dū vacantes nō auditoni legis sed theatris occuparent: ea dies lingua

Capitulum xij.

extitit iter partes. Cūq; hoc aliquaten^{us} fuisset ab alexandrie prefecto correctum: nih ilominus mātere indei. Et cū essent semper christiani infensi cōtra pātoni mos eorū amplius dimicabant. Tunc igitur orestes prefectus alexandrie festiuitatē quādam quam policiā vocant/ in theatro celebrabat vbi et aderant quidam armatorū cirilli dispositiones prefecit volētes agnoscere. Inter quos qdā nomine gerax ductor pueriliū literarū: et cirilli feruentissimus vehemēter auditor: ac sollicitus plausus in eius expositionibus excitare: hūc itaq; gerax cū vidisset in theatro iudeorum turba clamabat aduersus eū quia pro nihilo veniebat nūlū vt in theatro seditiones inter populos excitaret. Verum hoeresis dū habens odiū contra cirilli superbā arreptum geraces publice fecit in theatro agitari vberib; hoc cirillus agnosens: conuocatis prioribus iudeorū vt decebat ammonuit: ne contra xpianos seditiones excitarent. Porro turba iudeorū hoc paruipendēs maiora cōtra xpianos tractauere molimina. Vātes itaq; libinet signum vt annulū factū expalma omnes haberēt in digito cōtra christianos hoc mō dimicauerunt. Fecerūt enī quosdā de suis vna nocte per omnes ciuitatis discurrete regiones clamātes quoniam alexandria arderet ecclesia. Ob quā rem christi ant vndiq; concurrebant: quasi ecclesie flāmas extinguērēt. Porro iudei ignorātes interimebant: se metipsos per signū anulī cognoscentes ac parentes alterutris. Facto autē die latere nequieuerunt. Ob hāc rem permotus cirillus cū maxima multitudine synagogis astitit iudeorum: et illas quidē abstulit iudeos autē expulit ciuitate eorumq; substantiam diripere populis imperauit. Hoc ergo modo iudei a temporibus alexandri macedonis illam habitationē: vrbem: tunc nudi prius expulsi sunt et per singula loca dispersi. Admāchiū vero medicine sophista cōstantinopolim veniēs christianum se fore promittens postea reuersus in alexandriam est. Igit alexandrie prefectus hoereses valde contristabatur eo q; populosa

urbem ita desolatā repente cōspiceret. Unde etiā principi remisit quod prouenerit. Sed et cirillus delicta iudeorum imperatori nō tacuit: et hoeresis amicitias cogente populo postulauit. Cūq; prefectus amicitiaz verba refutaret euangelia obtulit ei cirillus. Et dū neq; sic eorū corda subigerentur: hec denuo prouenerunt. Monachorum quidam in mōte nītria cōstituti fautores theophili ex illo quo cōtra diofcorum iniuste fuerit coarmatus etiā pro cyullo libetē pzelia suscepērūt. Reliq; q; monasteriis viri pene quingenti et venientes ad ciuitatem procedentem in carpento prefectū immolatōrē idolorū paganorū clamabāt. At ille putans immisissē cirilli factū: clamare cepit christianus tūm et ab attrico cōstātinopolim baptisatus. Illis hec vba despicientibus ammonitus quidam corū pfectū per pculsit in capite. Qui repēte completus est sanguine et recedentibus: officiis atq; lapidum impetū declinātib; cum paucis remāsit. Inter hec populus cōcurrebat vtprefectū vindicaret iniuriā. Detentūq; ammonitū tādiu vberib; castigauit donec traderet mortui. Non post multū hec nuntiātur imperatori. Corpus autē ammoniū sumens cirillus: in quadā ecclesia sepelivit eiq; aliud nomē imposuit vt non pro sua culpa: sed pro christo mortuus crederetur. Cui laudes quasi martyrib; offerebat. Sed quivere nouerāt q; dignas suscepit pro suo scelere penas cirillus valde culpabant. Sed neq; in hoc solummodo cirilli et hoeresis aduersitas cōqueuit quādo post hec aliud est exortum.

Capitulum xij.

Rat in alexandria quēdā mulier hypacia nomine filia theonis philosophi: et tantū erudita vt super philosophos et tps emmeret: et iplatonica scholā a platinio venietē: susceperet ipsa successione atq; oēs philosophicas lectiones exponeret. Quapropter oēs currebant ad eā ppter honestā doctrine fiduciā. Veniebat enī etiā ad iudices neq; habebat vllā verecūdiā apud iudicē pūrita viris dū

Liber undecimus.

et cuncti pro sui castitate venerantur. Tunc ergo invidia contra hanc feminam est accesa. Vix enim crebro pergeret et ad honestam ecclesiasticam populi motus aduersus eam est tamquam ipsa eam ab amicis prohiberet episcopi. Quamobrem conspiciunt viri acerrimo sermone pulsati quorum unus erat quidam petrus lector obseruauerunt mulierem ad propria remeantem et de vehiculo deponentes ad ecclesias que vocatur cesaris traxerunt et vestibus et utam lapidibus peremerunt. Quas postea membratim dilacerantes in loco qui dicitur cinarius igne concremauerunt. Hec res non mediocres luctum cirillo et alexandrine concussit ecclesie. Aliene namque sunt a christianis cedes et pugne hec igitur acta sunt quarto anno episcopatus cirilli: consilium honoris decimo: et theodosii sexto: mense martio ieiunium existentibus.

Capitulum. xiiij.

Non paucum vero tempus iudei rursus illicite contra christianos agentes / puniti sunt in loco qui dicitur nesar: posito inter calcidem et anciram syrie. Hec itaque uidet consueta quedam risibilia celebrantes per ebrietatem accensi inter alia christianis ipsis christo derogare ceperunt deludentes cruci et spei in eo qui est crucifixus habentibus. Comprehendentes igitur infantulum christianum alligatum cruci suspenderunt. Et primus quidem deludebant et irridebant ei. Postea vero correcti vesania ipsius infantulum verberibus peremerunt. Ob hoc ergo dira congestio inter eos atque christianos exorta est. Quod dum principes agnouissent pro uinciarum iudiciis mandatum est ut huiusmodi querebantur auctores et puniti: reuocatum hoc modo dignam ultionem sue nequitie receperunt. Capitulum. xiiij.

Et siquidem tempesta te iudens quidam seductor: ficta christianitate crebro baptisabatur et hac arte pecunias congregabat. Cumque multis hereticis illulisset arrianorum atque mace-

dontanorum: postremo ad ecclesias venit orthodoxorum. Cui dum tempus ieiuniorum fuisset impositum multisque adhuc diebus occuparetur cepit festinare: et quasi i seruati studio baptismatis dona perciperet. Preparat baptismi uestigia pergru baptismatis. Cuius fons fuisset implet deducit inde ad baptisandum. Tunc dei quidam inuisibilis virtus aquam disparere precepit. Cuius presentes non cogitantes dei virtutem aquam per cuniculum proprium defluxisse suspicarentur diligenter vndique clausum rursus impleuerunt fontem. Et de nouo deducto iudeo aqua disparuit. Tunc sacerdos. Quid mali inquit fecisti homo. An certe nescis baptismi iam positus es? Ob hanc rem cum diuersi concurrerent: quidam iudens recognouit quem baptisatum ab attico episcopo ipse suscepserat. Et hoc modo illius fraus vniuersis apparuit. Capitulum. xv.

Aterea defuncto disgerdo rege persarum: eius filius barabani ei successit. Hinc instigatus a magis crudelibus torq̃ntibus supplicibus christianos. Cuius christianos peras opprimerent confugiunt ad romanos eorum petentes auxilium. Quod atticus episcopus libenter excipiens eos quod erat possibile fouens que gesta fuerant theodosio nuntiavit imperatori. Eo quoque tempore etiam alia causa puenit que romanos persis faciebat infensos. Quoniam perse auxiliosos quos a romanis ad mercedem acceperat reddere contemnebant: et quia onera negotiatorum romanorum violententer abstulerant. Cuius illa ergo ingratitude etiam christianorum ad romanos confugientium est adiecta. Mor ergo persarum rex legatos mittit repetens fugientes. Porro romani nequaquam ad se pfugientes reddere voluerunt: non solum supplices liberate studentes sed pro christianitate libenter omnia sustinere. Quamobrem dimicare contra pituros christianos tradere potius elegerunt. Solutis igitur propter hoc pactis bellum crudele commissum est. De quo absurdum non est pauca narrare. Romanorum igitur imperator: militum

Capitulum. xv.

exercitus: cui presuit militie magister arda- durius. Is enim persarum regionem per armie fines ingrediens vna eius provinciam azamenem valde vastauit: cuius plurimum exercitus nazens dux parthorum regi occurrit. Factaque progressione deuictus est. Quo facto cogitant per mesopotamiam romanos provinciam sine custodia consistenter inuadere: et hoc modo de romanis vicisci. Sed romanorum duces narseti consilium latere non potuit. Depreatus enim azamenam velociter regionem et ipse mesopotamiam venit. Et ideo narsetus huiusmodi habuisset exercitus: romanorum teras introire non potuit: sed veniens ad nisibin persarum ciuitatem in conspectu constituta ardaburio mandauit ut die et locum statueret prelium. At ille venientibus. Nuntiate inquit narseto quia non quando tu volueris romanorum pugna dunt imperatores. Verum imperator deo soli spes belli committens destinavit exercitum. Et qui fideliter deo supplicans repete impetrauit auxilium hinc dat agnosci. Dum igitur constarent C. polim puentu bellorum estuatio magna consurgeret angelus dei iter agentibus per bithiniam ad vrbem constantinopolim se demonstrauerunt iubentes ut considerent et orarent deo crederent: quia romanos victoria sequeretur: dicentes se mediatores belli directos a deo. Hoc auditum non solum ciuitatem sed etiam milites confortauit. Cuius ad mesopotamiam bellum fuisset per armenie regione traslatum: romani persas nisibin clausos fortiter obsidebant: ligneas turres facientes aduersus eos: easque contra muros applicantes et plurimos de muris contra se pugnantes perimantes. Id porro bardebanis persarum rex audiens azamenam regionem ab eis fuisse vastatam et eos qui in nisibi clausi videbantur obsesos: seipsum cum magno exercitu preparauit occurrere. Miratusque romanorum tantum farraceno solatia postulauit. Quorum tunc erat rex alamadarus vir fortis et preliator: qui dum multa millia farraceno haberet persarum regi victoriam promittebat seque ei anthiochia syrie tradidit sed non contigit quod putauit. De enim omnibus farracenis quendam irrationabilem metum latenter

inicit: ita ut putaret sibi met romanos insistere. Turbatique nec habentes quo ingereret in suum effraet semetipsum arma ti proiecerant: ubi plus centum milia viro- rum necati atque sumpti sunt. His ita puenientibus nisibin obsidentes cum audiret persarum regem plurimos elephantos adducere perterriti: cuncta quidem obsecro nis machinamenta concremauerunt et ad propria loca reuersi sunt. Que vero progressiones postea puenierunt. Et quod arda- burius alter romanorum magister militum fortissimum persarum monachum iter euit. Aut quod ardaburius septem fortissimos persarum duces insidiis captos occidit: vel quomodo biacianus alter dux romanorum reliquos farracenos extirpauit pretereundum est ne videam multum a propria relatione digressus. Et que tunc igitur gerebatur velociter imperator theodosio nuntiatum sunt. Quod autem hoc cito cognosceret indicare non piget. Inuenit quendam virum animi habitu cor- poris fortissimum nomine palladium qui tanta velocitate vercedos agebat: ut tribus diebus perueniret ad terminos romanorum atque persarum et rursus totidem remearet ad constantinopolim ciuitatem. Is enim etiam alios romani imperij terminos velociter transibat. De quo quidam eloquentissimus sic ait. Hic vir cum sit la- ta romana respublica eam parum sua velocitate demonstrat. Quae etiam per- sarum rex sepins ammiratus est. Romanorum igitur imperator licet videret aperte sibi collatam a deo victoriam: prouenisse tamen pacem non dissimulauit expectare: militum helionem virum prudentem et honoratum ut cum persis de pace loqueretur. Qui dum venisset mesopotamiam ubi erat fossata romanorum mi- sit pro pace petenda legatum: quendam maximum virum eloquentissimum ardaburius militie magistri consiliarius. Cui pro pace veniens ad persarum regem mis- sit se non ab imperatore sed a ductibus asserere: quia fame eius laborabat ex- cretus: veniens numerus qui apud eos

Liber undecimus.

immortalium appellatur (est enim decem milia virorum valde fortissimorum) non prius vixerunt paces cum romanis iesse facienda; ipsi eos sine custodia constitutos inuaderet. Quibus verbis persuasum est regi ut se a pace suspenderet. Tunc legatarius quidam clausum seruari fecit et misit numerum immortalium dimicare contra romanos. Qui venientes in duas acies diuisi medios habuere romanos. Porro romani vna persarum videntes aciem contra eam se preparabant aliam non videbant quam paularum accessit ad pugnam. Cum ergo iam congressio pene esset in opere dei providentia ex quodam colle exercitus alter apparuit romano: cum duce procopio. Qui cum videret socios in periculo instabat a dorso persarum. Tunc in medio conclusi qui circumdederant primo romanos in momento ab eis extincti sunt. Quo facto romani ad alios qui erant in subsidio positi egesserunt eosque fortiter iaculati sunt. Sic igitur qui immortales appellantur oes mortales apparuerunt penas exigente christo de gente persarum: eo quod plurimos eius famulos occidissent. Porro rex persarum infortunatus sui causam quod gestum est. Suscepitque legationem dicens legatario romanorum. Non bello cedens pacem amplector sed tibi prestare volens quod omnium romanorum te sapientem esse cognosco: hoc modo bellum propter christianos exortum de parthorum regione cessauit. Contigit enim consulationum honorum tertio decimo et theodosii decimo.

Capitulum. xvi.

Tunc igitur acacium amide ciuitatis episcopum actum primus reddidit clariorem. Cum enim romani milites captiuos persarum de azazena regione vastata reddere regi parthorum nullo modo vellent captiuum fame consumebantur dum essent circa septem milia: quod persarum regem non mediocriter contristabat. Tunc igitur acacius convocans clericos sibi subiectos: vni inquit fratres deus noster nec discis nec calicibus opus habet. Nam

neque comedit neque bibit Et quia ista vasa aurca et argentea ecclesia nostra ex oblatione christianorum habet: conuenit ex his liberari exercitum captiuorum egredi bucyribus offerri. Hec et his similia cum dixisset: conuincit vasa et militibus dedit pretium captiuorum. Quos dum recreasset cibis: datis sumptibus us ad regem proprium destinavit. Hoc mirabile opus acacii persarum rex magis ob stupuit et quod bello romani et barbari cui cissent. Alium enim quia etiam desiderius habuerit persarum rex ut videret acacium sed hoc theodosius prohibuerit imperator.

Capitulum. xvii.

Ictoria siquidem auxilio dei collata romana plurimi pollentes eloquiis: conscribebant laudes imperatoris. Cuiusmodi heroicometro tro poemata multa confecit. Erat enim eloquens filia leonci sophiste atheniensis a patre omnibus lectionibus erudita. Quam dum imperator ducitur esset vocem christianam atticus fecit episcopus in baptismo cum prius vocaret arthenais eudochie nomen imposuit. Multi ergo sicut dixi volentes innotescere: alij sua facundia demerstrare preconia imperatoris conscripserunt. Ego vero nec innotescere cupiens: nec facundia sermonis ostendere cui veritate imperatoris bona memorare studeo: quod sint danosa si tacuerim. Primum itaque regaliter natus atque nutritus nihil habuit tepidum sed sic fuit sapiens inter consabulantes ut experimentum omnium crederetur habere. Plerumque ieiunabat et maxime quarta feria et sexta studio christianitatis nec aliter quam monasterium regalia videbant. Ipse namque matutino ad suas fores obire etiam sacras literas sine codice recitabat. Loquebatur episcopus velut olim faceret dos tunc ex diuina lectione responderebat. Congregabatque sacros codices et quoscumque liberos eorum interpretes seu expositores perscripsisse videbantur per prolonem studuerat filia dei. Patris atque clementia vniuersis hominibus eminebat. Nam illius imperator: licet philosophus diceretur: non tamen antiochensium portauit

Capitulum. xviii.

Capitulum. xviii.

iniuriam: sed maxime theodoro tormentata indignatus imposuit. Porro theodosius multum gaudens syllogismus aristotelis: philosophiam exercebat operibus: tram tristitia: libidineque deminuens et in nullo se viciari desiderans. Dum igitur a quodam familiarium interrogaretur cur nullum se ledentium morti subiceret: vti nam inquit esset mihi possibile ad vitam etiam mortuos reuocare. Quem dum alter pro ea causa requireret: non est inquit magnum neque difficile homines mori: quia neque deo soli semel mortuum ex penitentia suscitare. Sic enim fuit clementis vti quoniam quispiam dignum aliquid morte committeret: nec usque ad ciuitatis portas mortuus perueniret: sed eius clementia continuo reuocatio sequebatur. Dum aliquo tempore ipse in amphiteatro constantinopoleos expectaret: cepit clamare populus crudele bestiarum ferax parabolis pugnare. At ille nescitis inquit quia confueui nos expectare clementer: tanta enim pietate prececlit ut omnes quidem deo consecratos honoraret: precipue tamen quos audiebat veneranda actione pollere. Fecit autem quia dum constantinopolim episcopus thebriensis fuisset mortuus: sagum eius valde sordidissimum quesierit: eorum circūamictus sit: credens se aliquid ex defuncti sanctitate percipere. Cum aliqui acris tepestas esset et ille circum propter populum expectaret: pleno circo tepestas vehementius agebat multo imbre diffuso. Dumque hoc fieret suam voluntatem imperator aperuit: fecitque per preconem clamari quod melius esset spectaculum contemnere et oes rogare deum ut ille ab imminente tepestate seruaretur. Quo dicto cuncti deo magno gaudio supplicantes hymnos concorditer offerebant et tota ciuitas velut vna psallebat ecclesia. In medio autem horum imperator existens priuato schemate properabat. Nec spe sua frustratus est. Repente namque aer ad serenitatem diuina clementia reuocatus: annus prebuit frugibus vniuersis vberimum. Si quando bella mouerentur secundum dauid confugebat ad deum sciens esse preliorum autorem: inimicos orationibus superabat.

Ost paululus itaque tempus partem belli defuncto imperatore honorio: consilium a sepiodoti et mariniani augusti mense: quo iohanne tyrannu deo se committens superauerit enarrabo. Sicut enim tunc sub moysen hebreis contigit rubus transire mare: talis etiam eius ducibus euenerit dum eos mitteret contra tyrannum. Defuncto siquidem sicuti diximus honorio principe cognoscens theodosius celauit factum: et alia dicendo diuersorum spiritibus obuiant. Inter hec mittit magistrum militum in salonas ciuitates dalmatiarum: ut si qua bellorum commotio pueniret circa partes hesperias vicinis adiutor esset. Quo facto morte patrum patrefecit. Inter hec iohannes primus imperialium conscriptorum non ferens suam felicitatem imperium contendit arripere. Misitque legatos ad imperatorem theodosium petens ut eius insperaret imperium. At ille legatos quidem reclusi in carcere misitque magistrum militum ardarum qui multum laborauerat apud persas: hic salonom veniens erinde nauigauit aquileiam. Contigitque ventum aduersum flare ita ut tyranni manus incideret. Quocapto sperabat ad necessitatem peruenire theodosium: ut per hoc cum decerneret imperatorem si vellet magistrum militum liberare. Imperator tamen ut audiuit factum estuabat ne quid mali ardarum sustineret. Aspar vero ardarum filius cognoscens patrem a tyranno teneri multa millia barbarorum solatio tyranni consistere quod faceret ignorabat. Quo tunc impatoria oratione perualuit. Angelus enim dei sub schemate pastorem educebat asparem: et oes qui cum eo erant ac per paludem adiacentem rauenne ad loca sperata peruenierunt. In eamque ciuitate tyrannus begens habebat exercitus unde nullus aliquando transisset fertur. Tunc deus ergo inaccessibilem terram fecit adibilem. Transientes namque per siccam paludis aquam apertasque inuenientes ciuitatis portas tyrannum quoque detinuerunt. Porro tunc ergo pessime imperator reuerentiam quas circa diuinitatem

Libet duodecimus.

tatem habebat ostendit. Dum em̄ circū
expectaret nūtiatū est ei tyannum fuisse
peremptū. Quāob̄ sermōne fecit in
populo dicēs: venite si placet relinquentes
hāc volūtātē et pergetes ad ecclesiā gra-
tias deo soluiam⁹ hymnos: cui⁹ man⁹
tyrāni p̄sumptionib⁹ obitavit. Quo di-
cto spectaculo cessante p̄ mediū circū cū-
cti cū eo cōcorditer gratias agētes ad ec-
clesiā cōuenerūt ita vt tota ciuitas vna
videret ecclesiā. Veniētesq; ad locū oratio-
nis iugi die gratias dño retulerunt.

Explicit liber vndecimus.

Incipiunt tituli libri xij.

De ortu valentiniani principis
filij placidie.

De bonis actibus attici constā-
tinopolitani pontificis.

De ordinatione sissini et mori-
bus ipsius et q; proclus ordinat⁹
cicci nō sit susceptus.

De ordinatione nestoris q̄sub eo
in ecclesijs mala prouenerunt.

De ephesino concilio contra ne-
storum.

Quo iohannes antiochen⁹ ciril-
lum damnauerit.

De ordinatione maximiani con-
stantinopolim.

Quāti ep̄i ex alijs ad alias eccle-
sias sunt mutati.

Quō apud cretam quodā iudeo
dicere se esse moysen plurimi iu-
deorum deceptione sunt mortui et
reliqui facti sunt christiani.

De magno incendio constantino-
polim facto et morte maximiani
atq; constitutione procli.

De cōuersatione et morib⁹ peli.

De victoria barbarorum.

Quomodo filia theodosij valen-
tiniano sit iuncta.

Quō corpus iohannis ep̄i sit con-
stantinopolim reuocatum.

Quō eudoria vxor imperatoris
ad hierosolimam properauit.

Quia proclus thalassium sena-
torē auctoritate sua cefarie capa-
docie fecit episcopum.

Incipit liber duodecimus.

Capitulum primum.

Situr occiso tyrāni

No cogitabat theodosi⁹ impe-
rator cui deberet hesperiarū
regna cōmittere. Tūc valēti-
nian⁹ erat valde puer nat⁹ ex
matre placidia ci⁹ qdē amita filia kō ma-
ioris theodosij archadij et honorij soror
de p̄re cōstātio qd ab honorio imperij in-
ra: suscepit paruoq; tpe cū eo regnauit
rat. Itū ergo valētinianū cōsobrinū suū
cesarē factū: mittit ad partes italie: cum
quo matrē pariter placidiā ciq; vniuer-
sas dispositionēq; militū imperij. Cūq; vo-
luisset ipsū quoq; italiā pergere vt cōso-
brinū ad imperij culmē euheret: quare
nus sui vigore tyrānoz remoueret auda-
ciā: veniēs vsq; ad thessalonica lāguore
prohibitus est. Quāob̄ corōnā iperia-
lē post hec cōsobrino p̄ patricium filico-
nem mittēs constantinopolim remcauit.
Hec de talibus retulisse sufficiat.

Capitulum ij.

Situr atticus ep̄i

Iscopus causas ecclie sapien-
tia mirabiliter disponebat
doctrinisq; populū ad virtu-
tis studia puocabat. Cūq; videret diui-
sam eccliam cū iōānte seorsum apud se-
meripsos sacra solēnia celebraret: iussit
vt in orōib⁹ memoria iōānis haberet
sicut alioz dormientiū ep̄os fieri p̄suevit:
p̄ hoc sperās plurimos ad eccliam reuoca-
re. Largus autē sic erat vt nō solū paupe-
ribus suarū parochiarū sed etiā in vici-
nis ciuitatib⁹ multas pecunias p̄ egen-
tium cōsolatiōe trāsmitteret. Calliopio
nāq; p̄sbytero ecclie nicene trecentos au-
reos dirigēs fecit scripsit. Calliopio atti-
ci dño salutē. Cognoui decē milia esu-
ritēs in ciuitate ap̄is exhibēda egere
misericordia. Decē milia dō cū dico mē-
titudine intelligo nō p̄fectū numerū cō-
prehēdo. Quia igitur ego quidē habeo
preceptū numerū datū ab eo qui p̄manus
habet munificē: et prebet cōgruis dispo-
sitionib⁹ et cōgigit aliquos indigere ha-
bentes non tñ qui nesciētes suscipiēs o-
charissimus mihi caput hos trecentos so-
lidos expende sicuti volueris: et maxime

Capitulum iij.

illis qui petere confunduntur: et non eis
qui p̄p̄tē vtrēm magis negotiant⁹
ex talib⁹. Non igit vel religionē in hac
parte cōsiderare sed vna tantūmodo rez
obseruare nūtrias idigētes: nec cogites
si q̄ nostra sunt sapere nō vident. Sic igit
atticus etiā procul indigentū habe-
bat curam sed etiā superstitionē aliquo-
rū studebat abscondere. Audies etem no-
uacianos iudai cū pascha sequētes p̄p̄
sabbatū fuisse diuisos: et usq; corp⁹ ab
insula rhodi vbi mortu⁹ fuerat trāslatū
et plurimos ad tumulū eius orare noctā
ter/mittēs in aliud sepulchrū corp⁹ sabbatū
iussit abscōdi. At illi cōsueuerunt
tes effossumq; reperētes tumulū d cere-
ro cū locū colere quicuerūt. Erat em̄ cir-
ca notā locoz studiosus. Nā dū quidaz
portus in ore pōti euxini cōstituit⁹ ex an-
tiquo farmacus appellaret. i. venenari⁹
mutato noie est locū senatosius nō lauit
ne dū ibi collecte p̄dicaret noie blasphemie
loc⁹ ipse designaret. Sed et aliū locū
argyropolim p̄ huiusmodi causa nomi-
nauit chrisopolis. i. in capite bosforti cō-
stitutū: quibus multi antiquoz faciunt
mentionē de qua ciuitate xenophon i pri-
mo libro helladicorū dicit: quia eam mu-
rauit alchibiadēs et in ea cōstituit vt qui
naugabāt de ponto: decimas ibi prebe-
rent. Videns ergo atticus locū in cōtra-
fla ripa chrisopoleos positū delectabile
et decorū ait. Argyropolim noiet. Qui lo-
cus eius rep̄te cognomē obtinuit. Igitur
quibusdā dicētib⁹ ei nō debere nouaciana-
nos intra ciuitatē missas facere. Nesci-
tis inquit q̄tū nobiscū in persecutiōe cō-
stantij atq; valētis fuerint passi q̄ etiam
testes sunt nostre fidei. Nā cū dudum ec-
clesia fuerit diuisa isti circa fidē nihil in-
nouauerūt. pro ep̄i ordinatione aliqñ ve-
niens in nicea asclepiadē nouacianorū
vidis ep̄m valde senem: interrogauitq;
quot in ep̄atu annos haberet. Quo ris-
dente quinquaginta. Felix inquit homo
es tanto tempore boni operis curas ha-
bens. Super hec ait. Ego quidem noua-
tiā laudo nouacianos non approbo. Tūc
asclepiades. Quō hoc dicis ep̄? Verūz
atticus: illi inquit laudo qm̄ his qui sa-
crificauerūt cōdicare nō voluit: hoc etiaz

ego ipse fecissem. Nouacianos autē non
laudo: quia pro vilibus vitis laicos gra-
tia p̄muntionis excludūt. Asclepiadis di-
xit. Extra sacrificiū igit peccatū etiā
alia plurima sunt delicta scdm̄ scriptu-
ras q̄ ducunt ad mortē p̄pter quas vos
quidem clericos: nos autē cōmunicare
etiā laicos p̄hibemus deo soli coruz re-
missionis iudiciū cōmittētes. Attic⁹ igit
tur etiā suā p̄scripsit mortē. Nam cūz
a nicea discederet calliopio p̄sbytero di-
xit. Ante autūm p̄stātinopolim venire se
stina si vi nū me denuo videre desideras.
Si tardaueris non videbis. Quo dicto
mēit⁹ nō est. Anno nāq; xxi. sui ep̄atus:
decima die mensis octobris est mortu⁹:
consulatu theodosij x. et valentiniani
ii cesaris primo.

Capitulum tertium.

Pro theodosius

Pro theodosius
imperator a thessalonica
reuertēs eius exequias nō
lucuit. Ante vñ nāq; diez
quā ingrederet ille sepul-
tus est. Post paucos vero dies i. vigin-
ti tres mēsis octobris nuntiatum est qd
valentinianus infulas suscepisset ipe-
riū. Post obitū igitur attici fit maxima
de ep̄i ordinatione contentio: alijs alij
postulantib⁹ quidam philippum p̄p̄-
byterum querebant: alij p̄ciū itē p̄sby-
terū. Sed omnis populus cōmuniter ve-
ligerabat ordinari sissinium qui et ipse
p̄sbyter quidē erat. In nulla tñ ciuita-
te ordinatur sed in suburbano constanti-
nopolis cui nomē olina ē ministrabat:
hoc suburbanū est positum cōtra facies
ciuitatis vbi dies ascessionis saluatoris
solēnter celebratur. Itū ergo vtrū om-
nes laici diligebant pro sui reuerētia: et
maxime quia fouebat paupes vltra sui
mensuram: preualuit ergo votū laico-
rum et sissinius ordinat⁹ ē vicessimā octa-
ua die februarij mēsis: cōsulatu seque-
ti theodosij duodecimo et valentiniani
iunioris secundo. Philippus autem p̄-
sbyter cui p̄positus fuerat sissinius in
hystoria christiana in qua triginta sex li-
bros ipse cōscripsit ordinationem sissi-
nij valde lacerauit derogans ordinato

Liber duodecimus.

pariter ordinatibus et maxime laicis. Is enim philippus a iohanne episcopo dyacono ordinatus: multa quoque conscripsit contra iulianum imperatorem: cuius tamen historia multum videtur habere confusionem et non satis predeste legentibus. Sisinnio igitur ordinato contigit eum obire cizice nunt. Tunc sisinnius pelum in cizico consecrauit qui antea phici feceretur ad cizicum cives recedentes palmarum monachum sibi met ordinatum parumpendentes regulam qua iubetur preter constantinopolitanum episcopum ordinationem fieri non debere. Quod ideo ciziceni neglexerunt: quia antiochii hoc lex personaliter prescripta videbatur. Mansit ergo proclus non habens ecclesiam propriam: qui tamen in doctrina ecclesiarum constantinopoliticos valde florebat. Igitur sisinnius cum duos in episcopatu complevisset annos defunctus est: consilium huius et ardeburij vicesima quarta die decembris mensis viri famosi sumus castitate et rectitudine vite sue multis moribus sine ulla significatione remotionis a causis. Quamobrem curiosis viris trisne et inefficax videbatur.

Capitulum. iiii.

Iuncto Sisinnio imperatoribus visum est nullum ex ecclesia constantinopolitana ordinare pontificem eo quod essent vane glorie et sibi met arrogantes. Cum itaque multum philippum plurimum pelum habere desiderarent interea ab anthiochia visus est vocari debere antistitem. Et tunc ibi quidam nestorius nomine genere germanicus. bone vocis et simul eloquii. Ideoque cum esset opportunum doctrinae eius caverunt. Cum transissent tres menses nestorius venit ab anthiochia qui castitate iter plurimos precipue habebatur. Quibus autem fuerit moribus institutus sapientes a primo eius sermone non latuit. Ordinarius enim decima die mensis apulio consilium felicitis et tauri morum illam divulgatam coram omni populo protulit vocem: faciens sermonem ad principem. Da mihi inquit o imperator terram purgatam hereticis: ego celum tribuo: debellam

la mecum hereticos et ego tecum debellabo perfas. Nec cum dixisset id quidam odio haberent hereticos tamen leuitas sensus eius et indignationis initium et vane glorie tumores eis valde displicuit: quia neque paruum tempus sustinens ad talia verba descendit et sedem puerbum ut ita dicam neque civitate adhuc gustasset aquas persecutoris feruentissimus apparebat. Quintavero ordinationis die oratorum arrianorum in quo latenter conveniebant auferre volentes eos ad tantum furorem perduxit ut eundem oratorum cremarent. Que causa etiam vicinas consumpsit edes turbaque vehementer incivitate peruenit. Verum arriani semet ipsos defendere sperabant: sed eorum consilium custos civitatis dominus impediuit. De cetero autem ipsum nestorium vocabant nunc diuini non solum heretici sed etiam quidam eius fidei concordabant. Non enim eos simile patiebatur sed semper contra hereses machinatus quantis ad se subvertit fundit civitatem. Nouacianus autem depopulationem tentabat eo quod paulus eorum episcopus predictus esse reuerentia diceretur sed proceres eius impetu refrenarunt. Quanta vero circa aliam lidiam cariam: contra quartodecimianos mala commiserit et quanti propter eum circa militem et sardis facta seditione sint mortui nunc omittit. Quam vero propter hoc propter infrenatam linguam receperit vitium post pauca narrabo. Nunc itaque res memorabilis iudicanda est. Quedam insula ultra rhenum situm est burgundionum. Isti vitam quietam agunt et pene omnes fabri lignorum sunt ex qua mercede pascantur: quorum regionem huius crebra inuasionem vastabant et plurimos occidebant. At illi licet angustia restricti ad nullum se tamen hominem contulerunt: sed alii deo se committere cogitabant. Tunc audientes quod romanorum decem fortiter adiuvaret se timere: omnes cum concilio ad credulitatem christi confugerunt. Ne nientescum inuentionem civitatem galliarum rogabant: ut ab episcopo christianorum baptismum mereretur. At ille eos septidie facies ieiunare et imbuenes fide baptizans eos octava die abire precepit. Qui summa fiducia per terranos alacriter festinabant

Capitulum. iiii.

et spe sua priuati non sunt. Nam cum rex burgundorum nomine supuras per noctem fuisset ciborum nimia voracitate corruptus: burgundiones gentem inimicam hunc ducem reperientes et pauci pluribus resistentes facta congressione vicerunt. Nam cum essent isti tria milia peremerunt: et ex illis cuncta gens feruentissime in christianitate permansit. Eo tempore barbas arrianorum episcopus est defunctus consilium theodosij tertio decimo et valesentianum tertio vicesima quarta die in natiuitate eius loci sabbacius ordinatus: Nestorius itaque agens preter consuetudinem ecclesie contra se plurimos incitabat sicut eius actus ostendunt. In germania etenim helleponti civitate antiochus erat: qui cognoscens instantiam nestorii aduersus hereticos macedonios et ipse persequi festinabat quasi patriarcha imitatur imaginem. Porro macedonia tamen aliquantulum sunt pressi. Cum antiochii vehementer insisteret iam molesti non ferentes ad secessum se durissimum contulerunt. Mortentes etiam quosdam quod rectus est in secundo loco ponentes interemerunt eius. Hoc factum macedoniarum maioris persecutionis dedit occasionem. Persuasit enim imperatoribus ut eorum ecclesie tollerent. Quamobrem constantinopoli eis ecclesia alba ta est ante murum veterem posita civitatis: et cizico et alie plurime quas habebat in helleponto: quorum aliqui ad ecclesiam confugerunt in consubstantialitatis fidei sentientes. Sed sicut ait scriba petrus ebriosis vinum non deest: neque contentioso licet: sic quoque nestorio amanti persecutio res euenit ut persequeret semper ecclesiam dei. Erat cum eo anastasius presbyter ab anthiochia pariter destinatus quem nimis honorabat et veluti consiliarius habebat in causis. Aliquando igitur coram ecclesia anastasius docens ait. Dei genitricem mariam nullus appellet. Maria enim homo fuit: deum ab homine generari nimis est impossibile. Hoc cum audiret fuisset plurimos clericorum et laicorum pariter conturbabat. Olim namque diceretur deum pariter hominem christum nullatenus cum per dispensationes velut hominem a diuinitate separari credentes

apostolice voci que dicit. Et si cognouerimus in carne christum sed nunc nequaquam cognoscimus. Quapropter relinquere de christo sermonem ad perfectionem procedamus. Tumultu siquidem sicut dixi in ecclesia factus: nestorius anastasij sermonem firmare volens et non redargueret velut blasphemum qui videbatur ab eo honorari: frequenter ex hoc coram ecclesia docuit. Et cum maior attentione questionem hanc agitant sermonem dei genitricis habentes: unde diuisio nata est in ecclesia: et velut in nocturna lite diuisi: nunc his nunc alijs consentiebant: verba propria denegabant. Nestorius apud multos in ea erat opinio quibus hominem diceret christum: tamen pauli famolarum atque socrum dogma in ecclesia introduceret. Sed de his maxima questio nata est et tumultus: ita ut vniuersalis synodus ageretur. Ego vero leges nestorii libros que intellexisse coperi hunc virum et cum veritate conspiceret neque pro eius inimicitia neque pro gratia alteri explanabo. Non mihi videtur nestorius neque famosum secutus pauli neque fortitum neque oio puri hominem dixisse christum sed sermonem tantummodo quasi mentem dum expauisse. Et hoc passum quod decen ter non erat eruditus. Qui dum naturaliter eloquens fuisset putabat se doctum et libris antiquorum interpretum bedignabatur incumbere omniumque se melior putabat esse: ignorans quia in catholica iohannis epistola in antiquis exemplaribus habeat. Omnis spiritus qui soluit ierusalem a deo non est. Hunc enim sensus ex veteribus exemplaribus abstulerunt: separare voluit ab hominis dispensatione diuinitatem. Quapropter veteres interpretes hoc ipsum bedignati sunt: quoniam alii adulterati sunt hanc epistolam solvere hominem a deo volentes. Est enim humanitas copulata diuinitati et iam non sunt duo sed vnum. Hanc rationem phidantes antiqui: mariam dei non timuerunt dicere genitricem. Pamphylus enim in eubis tertio libro de vita christi dixit. Etenim et generationem sustinere qui nobiscum esse deus: propter nos voluit et locum eius incarnate generationis nominat: est apud hebricos bethleem. Quia

Liber decimus.

obtes et helena augusta deo amabilis lo cum amplū ubi dei genitrix peperit me moris mirabilibus adornant: hac sacra tissima spelunca decenter irradias. Sed ougenes in primo thomo de epla pauli apostoli ad romanos ait. Quod dei genitrix dicatur latus animadverto. Appa ret igitur nestorū ignorasse lectores an tiquorum. Quapropter sicut dixi in ser mone solo moratus est: et non solū cū ser mone ex animo didicit sed etiā omnino veium esse qui natus est denegavit. Nos enim latemur quoniam qui de sancta vir gine natus est crucifixus est dominus est et glorie sicut dixit apostolus. Si enim cognouissent nūq̃ domum glorie cru cifixerunt. Porro nestorū dicit. Noli gloriari inde non crucifixi deum: tan q̃ ipse dominus glorie idem non sit de us. Nam quia purum non dicit homi nem christum sicut forinus: aut paulus famosatenus etiam omolite quas fecit ostendunt. Nusquā enim dei verbi sub sistentiam permitit sed ubiq̃ cum subsistere constituit et habere substantiam non sicut forinus et famosatenus eius existantiam permanentes. Hoc enim i ma mē: ei a montano dogmatizare pre stu munt. Sic igitur nestorū inuenio sa puisse ex eius libris. Non ergo medio crem concissionem ubi terrarum repi distina nestorū ratiocinatio concitauit. Interca contigerat scelus quod dam in ecclesia prouenire. Serui quidā potentū genere barbari dominum cri delem experti: ad ecclesiam confugerūt et portantes gladios ingressi sunt ad al tare. Cūq̃ rogarentur exire nullo mo do voluerunt sed impetebant solennia celebrare: plurimi diebus gladios tenē tes euaginatōs: et parati se vindicare et omnibus ad eos accedentibus misce bant. Qui postremo vnum clericū per mētes et alium vulnerantes: etiam fe mētipso interemerunt. Quo facto qui dam transuentum hoc scelus nihil bo ni ecclesie significare precepit: nec verita te priuatus est. Significabat enim popu li diuini onem et defectiones eius qui fue rat causa diuisionis.

Capitulum.

On multo post te

poro iusto principalis epi scopos vniūq̃ ad ephesū conuenire precepit. Mor ergo post paschale festiuitate: ne storū cum maxima multitudine venit ad ephesum: inuenitq̃ plurimos epi sco pos ibi fuisse collectos. Porro cirill⁹ ale xandrīn⁹ modicū retardat⁹: circa penteco stē occurrit. Quinta hō die post penteco sten: et iuuenalis hierosolymorum venit. Porro Joanne anthiocheno tardate mo uebant presentes epi questionē. Cirill⁹ autem alexandrinus epi: deflorationes quasdam libroz nestorū faciebāt: et tur bare volens. Et enim erat inimicus ei⁹. Et cum plurimi deū confiteantur esse re suz: ego inquit nestorius vitē et trinitē nequaq̃ confitear deū. Qua gratis mū dus sum a sanguine vestro et amodo ad vos nō venio. Dum hec itaq̃ dixisset: cū reliquis cōgregabat episcopis qui eius sententiam sequebantur. Presentes ergo in duos ordines sunt diuisi. Porro ci rillus cum suis facto concilio nestorū vocauerunt. At ille non obedivit. Diffe rens in presentiaz iohannis anthiocheni. Qui vero circa cirillū omilias nestorū quas de hac questione protulerat sepius relegentes: et ex ipsis indicantes eū ve lut blasphemantem dei filium damna uerūt. Hoc facto: qui circa nestorū alius apud se concilium facientes damnanere cirillum et cum eo menonez epheline ci uitatis episcopum. Non vero post mul tum venit etiam iohannes anthiochen⁹ episcopus: et cognoscens que gesta sunt: indignabat contra cirillū tanq̃ seditio nis autorem: eo q̃ se feruentissime nes torū fecisset damnationem. Porro ciril lus cum iuuenale volens se viciat cons tra iohannem damnauit etiam ipsū. His tali mixtione confusus cognoscens nesto rius cōtentionem: ad quādā perniciem peruēnisse dei genitricē mariā vocabat dicens. Dicat inquit etiā dei genitrix ma ria et ea que offerunt tristitia conuiescat. Sed nullus eū ex penitētia talia dicen tem suscepit. Quapropter hactenus dāna tus et exilū missus onasium habitare dig noscitur

Capitulum. bj. bñ. et bñ.

noscutur. Hunc ergo terminum synodus habuit que gesta sunt consilatu bassi et anthiochi vice summo crana die iunij men sis.

Capitulum. vi.

Oro iohannes be

niens anthiochiam et pluri mos episcoporum colligens: damnauit Cirillū cum iam esset in alexandria. Post paululum vero tempus inimicitias resoluētes ad gra tiam sunt regressi: et sedes alterutris reddiderunt. Post damnationem vero nestorū dura constantinopolim turba contra ecclesiam facta est. Diuisus est namq̃ populus propter tepidum eius sicut dixi tractatus. Clerici tamē omnes cōmuni decreto eū anathematizauerūt. Sic enim nos christiani contra blasphe mos prolatum solemus appellare decre tum quando eum velut in marmore scri ptum manifestum cunctis offendimus.

Capitulum. vii.

Is itaq̃ prouenit

ribus de electione episcopi questio rursus exorta est et multi philippum cuius iā se cit memoria plurimi proclū eligebāt. Potuitq̃ pelus tenere pōtifica tū nisi qdā procerū phibuisent: dicentes regulā ecclesiasticā nō pmittere eū q̃ al teri⁹ ciuitatis epi nominat⁹ est ad alte ram migrare ciuitatem: quod dixit ppls renouauit. Cūq̃ quatuor trāsissent men ses: post nestorū dānationē maxymian⁹ ordinatur epi: in monachica qdā vita presbyterorum tamen collegio cōstituit⁹. Is em̃ opinionem reuerēdi viri olim ha buerat eo q̃ ppls sumptibus montumē ta fabricaret: vt in eis religiosorū corpo ra sepeliret. Erat em̃ idiota sermone et sub dēte viuere potius eligebat.

Capitulum. viii.

Quia vero quidam

dicebāt ecclesiasticā regulā p hiberi: nec pel⁹ cōstātinopo litana teneret ecclia: eū cizi co fuisse ordinat⁹ volo pro hac re pauca narrare. Nō em̃ mihi hoc vere dixisse vi

dent: sed aut iudicia faciente aut ignorantes ecclesiasticā sanctionē phibuerūt q̃ frequē ter ecclesijs vult facta noscunt. Euse bios itaq̃ pamphili in sexto ecclesiastice hystorie libro alexandruz vni⁹ capadocie ciuitatis epi reuert⁹: quia eū venisset cau sa oratiōis ad hierosolymā: tentus sit ab eius ciuibus et in locum narcisi epi con sūtutus: et de cetero omni vita sua ipsi ec clesie p̃fessisse. Sic igit apd veteres sine vlla differētia de ciuitate ad aliā migra bat epi dō vtilitas euocaret. Oportet au tem etiā regulā huic operi copulari: vt ostendatur quia meriti sunt q̃ proclum inthronizare phibuerūt. Regula. xviij. Si quis epi ordinatus ad parochiā in qua ordinatus est minime phiscatur non sua culpa: sed sine p̃p̃lo respuere aut propter quamlibet aliā causam non ne cessitate facta: hunc honore ministerioq̃ participari tantum: nec euz miseri reb⁹ ecclesie in qua collectas celebrat ecclesia sed sustinere quod p̃uincie synodus suo iudicio terminauerit. Hec itaq̃ r̃ta est. Quia nō plurimi episcopos ex alijs ci uitatibus ad alias propter vtilitates tē porum sunt migrati nomina eorū q̃ sunt mutati subdū. Perigenes in petris or dinatur episcopus: et quoniam ciues ei⁹ eum suscipere noluerunt romane ciuita tis episcopus iussit eum inthronisari in choonto metropoli defuncto eius episco po ei⁹ donec aduixit ecclesie p̃eluit. Gregorius nazanzenus prius vni⁹ ca padocene ciuitatis iux episcopus: dein de nazanzo cōstituit⁹ est. Melecius pu⁹ in sebastena ecclesia p̃eluit: et postea an thiochie p̃elul est cōstitutus dosiorhen⁹ Seleune episcopum. Alexander anthio chenus episcopus in Tharsum elicie de migravit. Reuerentius ab arlis phenis cie in Thiriz migratus est. Iohannes de Sordo lydie mutatus est in proconissuz: et in ea p̃elidit ecclesia. Palladi⁹ ab heli nopoli mutatur in aspona. Alexander ab hellinopoli in adrianos mutatus est. Theodosius ab apamia asie transfertur in eudoxopolim que dudum salambria vocabatur. Policarpus de vībe antapri stena misit in nicopolim thracie mura tus est. Hierophil⁹ de trapez apoli phu

Liber duodecimus.

gie, migratus est in platinopoli trachie. Optimus ab agadania phrigie. Anthiochiam pſidie migratur. Siluanus a phippo polisthrachie mutatur in troadaz. Tantos igitur quantos ad presens inuenimus ex proprijs ciuitatibus ad alias migrasse nos memorasse sufficiat. De siluano tñ qui ex phillippopoleos in troada migrat⁹ est uile iudico pauca narrare. Et siluanus quidā B rhetor fuit, prius throili sophistes ad pſecuti xpian⁹ uitāq; monachicā diligēs. Is em̄ doctoris palio vti desuper. Quē post hec Attic⁹ ep̄s cōprehēdēs ep̄m phillippopoleos ordinatur. Et ille trib⁹ annis in thracia deq; nec frigora ferre valēs cū haberet corp⁹ valde debile atq; subtile rogauit atticus ut eū in locū aliū cōstitueret dices nō ob aliā cāz nisi ppter frigus ea loca vitare. Cūq; alter pro eo fuisset ordinat⁹ mansit siluan⁹ cōstātinopolim vitā monachicā pfecte custodiens. Tantūq; sine ulla fuit arrogātia ut plerūq; in tāta multitudie ciuitatis solus de spatio pcederet. Quodā nō tpe petere dē troiane pſul ecclie morit. Troianis venerūt petētes ep̄m. Cūq; cogitaret attic⁹ quē ordinare deberet subito cōgit ad eū saluandū venire siluanū. At ille videns eum mox cogitare cessauit. Tunc ad siluanū. Nō habes inquit vltēr⁹ occasiōē pro qua eccliaſti eas curas possis effugere. Troiana nāq; nō hz frigus: sed ecce apparatus est tuo corpori oportūnus a deo loc⁹. prepara g⁹ temetipm⁹ z ad troā pſtinuo proficiscere. Migrat g⁹ siluan⁹. Quo facto miraculū qd̄ inter eius man⁹ acceſſerit enarrabo. Nauis maxima que grādes colūnas de uexit: nuper in litore troiano fabricabā. Cūq; eam ad mare voluissent deducere multis funib⁹ atq; populo trahente nullatenus movebatur. Quod cū plurimis diebus ageretur: suspicati sunt nauem a demonio retineri. Tunc ad siluanū venientes episcopum rogauerunt eū ut in eo loco daret orationē credentes hoc modo trahi nauem. At ille humil⁹ sermone dicebat se esse peccatorem: asserens hoc opus alicuius esse iusti non tamen sui. Quem dum rogassent venit ad litt⁹. Factoq; oratione tetigit vnū funem: iubens

ut insisterent operi cū labore. Tunc illis presbyteris impellentibus cursim nauis ad mare processit: hoc miraculū reuerentiam illius viri cūctos fecit habere. pſuinciales. Qui dū esset etiam in alijs rebus eximius: videns clericos etiā de cōtētiōe litigantiū negotia facientes: nullū clericum aliquando indicare pcepit: sed petitiones postulantū ipse suscepit. Rogabat vnū fidelis laicorum amatoresq; iustitie: ut ipse litigantibus intereſſet z terminūz iustitie definiret. Ob quam rem maximā apud omnes gloriā consecutus est. Cū igitur maximian⁹ in urbe cōstātinopolitana ordinat⁹ fuisset episcopus / cōſulatu baſi⁹ z antoniſ quintra z viceſima die mēſis octobris cauſe eccliaſtiche quieuerunt. Cap. ix.

Ira hoc tempus

multi iudeorum in creta christiani facti sunt propter diuiniſmodi passionē. Quidā seductor iude⁹ finxit semetipsum esse moysen z celitus designatum: ut iudeos illi in ſulam habitantes p mare duceret ipsum se esse dicens qui olim filius israel p rubiā mare ſaluauerat. Circūbat itaq; toto āno vnāquāq; illius in ſule ciuitatem: ſuadebatq; iudeis ut crederent / monens ut oēs pecūnias atq; poſſeſſiones relinquerent. Cūq; vtiq; deducti per ſicūm mare ad reprobos miſſionis gaudia perueniret. At illi hac ſpe capiti omne opus ppiū negligebāt contemnentes etiam poſſeſſiones ſuas: z dimittentes eas quibuscunq; perſoniſ. Cumq; deueniſſet dies quam designauerat ſeducor ille iudeis eo pcedente ſequebantur omnes eum coniugibus et pueris: deducitq; ad quandam rupem declinans incedentes: inſiſſit ut vthos motum ſchemate ſemetipſos enolueret. Hoc igit faciebāt priores. Et cū veniret ad rupes repēte moriebant tā dilacerati acutis rupib⁹ qm̄ in aqua necati: plus tñ mozi potuerūt niſi deo pudente quidā viri chriſtiani ſuperueniſſent piſcatores atq; negotiatores qui alios cū necantēſ eripientes recreauerūt. Tū malum eorū ſuſcitie ſentientes alios ne ſemetipſos

Capitulum. x. xi. x. xii.

lactu interficerent tenuerunt: mūtantes eorū mortē q̄ primo ceciderāt. Qui etiā cognoscentes ſeductionē: culpabāt ſe eo q̄ facile credidiſſent. Cūq; voluſſent illū perimere ſeducorē: cōprehēdere nequeſt. Repēte nāq; diſparuit: deditiſq; ſuſpitionē: q̄ demō fuiſſet erroneus hūa no ſemate circūſpectus. Pro hac itaq; paſſione multi tūc cretēſi iudeorum ad chriſtianam conuerſi ſunt fidem.

Capitulum. x.

Interea incendiū

In ciuitate cōſtātinopolitana factū paulatim peruenit ad ſermas q̄ vocant achille: deinde ad locū q̄ dicit pelargus ita ut nouatianorū cōprehēderet ecclieſia. Tūc ſerū paulū eorū ep̄m inter ſāmas ecclieſie reſtituiſſe ſupplicatē deo ne ecclia cremaret. Qui loc⁹ ereptus est. et hactenus ſeptimadecima die mēſis auguſti apud nouatianos collectio celebratur. Hunc tamē locū nō ſolū chriſtiani: ſed etiā pagani ex eo tēpore venerantur. Maximianus igitur cū duos B annos z ſex mēſes ecclieſiā gubernāſſet deſunctus eſt: plulatu ariob indez aſparis die duodecima mēſis aprilis: in ſeptimana maiore ieiuniorum ſeria quinta. Tūc igitur thcodetius imperator ſapiēter cauſas proſpexit ne rursus de episcopatu ſeditionis queſtio aut tumultus in ecclieſia naſceretur. Cūq; adhuc ergo corpus maximiani iaceret preſentibus episcopis: precepit in thioniaſare pſum. Qd̄ etiā romani episcopi celeſtini litere firmauerūt quas a d. cirilli alexādrine deſtinauit ep̄m z ad joānē anthiochenū z rurſum theſſaloniceſem: dicens: q̄ nihil phiberet alterius ciuitatis epiſcōpū ep̄m in aliā demigrari. In thioniaſatus igitur pelus exequias maximiani corporis celebrant: de q̄ tps eſt ut pauca dicamus.

Capitulum. xi.

Roclus ab etate

primo lector fuit: apud doctores tamen obſeruāz zelator quidem rhetorice. Qui dū ad perfectā veniſſet

ſet etatē. Plerūq; cum attico erat episcopo exceptor: ſermonū eius. Et dū proſiceret ab attico dyaconus ordinatur poſtea preſbyter. A ſiſinnio vero cizici cōſecraſt episcopus. Hec equidē ei punitus proueniſſe: poſtea thronū cōſtātinopolitane ſortitur ecclieſie. Erat enim vir morib⁹ optimus z ab attico vtiliter erudit⁹: oia eius imitabā. Sed in iſto patientia potior apparebat. Et ille quidez hereticis ſe terribilē oportune moſtrabat: iſte p omnibus mitis erat: ſic eos potius q̄ violentē ſectare nitebāt nullā heretiſm fatigare volēs: in hac parte theodoſium imitatus imperatorem. Ille nāq; ludicabat cōtra culpabiles imperiales nō vti poſteſtate. Hec autē paripendebat ſiquis de deo nō ita ſaperet ſicut ip̄s. In his igitur etiam imperator laudabat eū: cum z ip̄s veros ſacerdotes imitaret⁹ nequaquā perſequi volētes admitteret. Ego tamē preſumptiue dico: q̄ manuſetudine oēs veros ſacerdotes euicerit. Ob quā cauſaz hoſtes ſuos extra belli certamina ſub ingabaz ſicut oſtēditur in joāne ryzāno z facta poſt hoc perditione barbarorūz.

Capitulum. xii.

De interitum nāz

q̄ ryzanni barbari quos ille cōtra romanos ſuū euocauerat in auxiliū parati erāt: romānorū ſines inuadere. Hec audiēs imperator cōſueſt hāc ſollicitudinē deo cōmiſſit: z orationib⁹ occupat⁹ cito pmeruit quod queſiuit. Que enim prouenerūt barbaris enarranda ſunt. Dux enim eorū nomine rugas fulmine percuffus interijt. Secutaq; peſtis maximā parē eorū hoim iteremut. Et nō ſolū hoc ſufficit ſz etiā ignis de celo deſcēdēs plurimos q̄ videbāt remāſiſſe cōſumpſit. Que res barbaros iſormidine magna phruit: nō ſolū q̄ gēte romānorū ſolū ſmā arma lenare pſupſerāt: ſz q̄ ſic eos a iorti deo cōſpiciēbāt. Tūc em̄ pelus ep̄s de pphētia ezechiel corā eccliaſia faciēs ſmōne de collata ſalutē ab oib⁹ eſt laudatus. Cū⁹ prophetie pba ſunt. Fili hoīs propheiza in gog pūncipe moloch et tubal. Iudico em̄ cū morte z ſanguine z imbre diluuij

Liber duodecimus.

et lapidibus gradinis: et igne: et sulphur
plura super eum et oēs q̄ tū eo sunt. Et post
paucos. Et sciet q̄ ego sum dominus.

¶ Capitulum. xij.

Sicut imperator p̄
pter suā m̄suetudine: et alia
plurima prestitit de quorum
vnu illud est. Erat ei filia ex eudoxia no-
mine eudoxia. Hic valentinianus cōso-
brinus ei⁹ hesperiarū partū ab eo fact⁹
imperator petijt vxorē. Cūq̄ theodosius
annuisset: cogitabat in medio itineris
quodam loco nuptias celebrare. Placue-
ratq̄ vt thesalonica: ambo veniret. In-
terhec nūtiavit valentinian⁹ ne fatiga-
retur theodosius: ipse em̄ v̄turum se cō-
stantinopolim compromisit. Cūq̄ ergo
partes munisset hesperias: constantino-
polim venit ad nuptias. Quibus celebra-
tis consulari: Zildou et senatoris vxore
sumpta reuerlus est.

¶ Capitulum. xij.

Non multo post ep̄s
Proclos eos q̄ propter Joānis
depositionē segregabantur: ec-
clesie restituit. Sapientia sua cor tristi-
tia mitigavit hoc mō. Corpus em̄ Joā-
nis in cumanis sepultū: tricesimo quinto
anno post depositionē cōstantinopolim lu-
bere imperatore reuocauit: et publice vi-
ulgarū in ecclesia apostolorū multo ho-
nore recōdidit. Quod actū est series de-
ces cōsularij honorij theodosij septima:
decima Januarij mēsis die. Paulus q̄q̄
B. nouatianorū ep̄s eodē cōsulari vi-
cesima Julij mēsis die defunct⁹ est. Qui
cū egrotaret nec diē cōsuetū trāsgres-
sus est: nec oratōes solitas pretermisit.
Cumq̄ esset mortui vicinus euocauit oēs
clericos suos dicēs. Cogitare ep̄m elige-
re donec viuo: ne post hec turbas ecclesie
nostre sustineat. Illis vero ei potius elec-
tionē dātibus: paulus ait. Ergo scriptā
mihi huiusmodi dare professionē: quia
ipsum eligetis quē ego decreuero. Qui-
bus hoc facientibus atq̄ subscribentib⁹
marciani presbyteri nomē in carra con-
scripsit atq̄ signauit. Fecitq̄ priores si-
militer signare presbyteros: eam q̄ certā

apud marchum deposuit. scitharū eccle-
sie nouatianorū ep̄orum dicēs. Si vix-
ero mihi reddē. Si mortuus uero hic in-
uentus qui debeat ordinari. Post cui⁹
obitū tertia die resignantes: et marcian⁹
nomē iuueniēs eiusq̄ laudātes electio-
nem sine vlla mora miserit in thebrias:
de frigie vbi tūc habitabat. Et cōprehē-
sum deduxerunt vicissim prima die ei⁹
mensis et ordinauerunt episcopum.

¶ Capitulum. xv.

Theodosius igitur
imperator p̄ bñficio a deo
sibi collatis gr̄as referebat:
plurib⁹ ep̄o sua vota cōpen-
sans: coniugēq̄ suā eudoxiā
ad hierosolymā destinauit. Hoc enim et
ip̄a votū habuerat si filia videret nuptā.
Que tū hierosolymis ecclesias cōstitutas
q̄ p̄ singulas ciuitates positas honoras-
uit: et cū pergeret et cū denno remearet.
¶ Capitulum. xvi.

Roclus aut episcopus
opus eodē tpe septimodeci-
mo imperator theodosij cōsta-
laturē mirabilē operat⁹ est:
quā nullus priorū fecit ep̄o-
rum. Cū em̄ sirinus ep̄s cesarie capado-
cie mortuus fuisset: aderāt cesariēses pe-
tentes episcopū. Cūq̄ cogitaret quē eis
ordinare debuisset cōtigit vt ad eū salu-
tandū die sabbato senatores vniuersi ve-
nirent. Inter quos thalassius q̄ prefectu-
rā illuc ministrauerat dignitatē. Cūq̄
futurus esset sicut habebat: ama ouētas
lem regere p̄fecturā: missa manu: plus
pro p̄fecture dignitate episcopatum ei
cesariēne ciuitatis imposuit. Hec equi-
dem in ecclesia illo tempore gerebantur.
¶ Nos autē hic terminum faciamus hy-
storie in pace gubernari cunctas eccle-
sias exorantes. Nos ergo o sacratissime
homo dei theodote tuas compleuimus
infectionē sine facientes hystorie. In anno
secūdo trecentissime quinte olympiadi:
consulari septies decies imperatoris the-
odosij percontulimus.

¶ Finis.

Tabula alphabetica.

Incipit tabula la huius libri.

Inuentio corporū sanctorū pphetarum
abacuth et michee. lib. ix. capitulo. xli.

Achacius.

Quō achacius hereticus cesariēsis ep̄s
preuenit imperatorem cōstāntiū et ad partē
heresis sue traxit eū lib. v. ca. xxv.
Quō acaci⁹ nomē similitudinis filij ad pa-
trē extinguere mollebat. li. v. ca. xxix. C.
De arbore in qua passus est sanctus mi-
les achacius. lib. x. cap. xxv.
De beato achacio amide ciuitatis ep̄o et
eius claris actibus et beneficiis in in-
micos lib. xi. ca. xvi.

Acephimas.

De passione sancti acepsime et sociorum
eius. lib. viii. ca. ij. B.
Bēsta acepsime et zeumacij monachorū
lib. viii. ca. vi. A.

Acessus.

Quomodo requisitus accessus hereticus
a constantino cur non communicaretur:
theodorus heresis rationem assignauit.
lib. ij. ca. xij. B.

Accusatio.

Quomodo p̄stātinus accusatores ep̄os
noluit audire sed libellos accusationum
audire fecit. lib. ij. ca. ij. A.

Acticus.

Quō acticus oratio successit in cōstāti-
nopolitano ep̄atu lib. xi. ca. xxi.
De bonis moribus et p̄claris gestis eius-
dem. lib. xi. ca. ii.
De eodem et quomodo mortem suā pre-
dixit. lib. xi. ca. ij.

Agapitus.

Quō agapitus macedonia synodē sem-
ep̄atum tenuit expulso theodosio ppter
ecclesie vniōnē quā secerat. li. xi. ca. ii.

Alaphio.

Quomodo alaphio vir literatus p̄ bea-
ti hilariōnē a demone curatus xpianus
factus sit. lib. vi. ca. xxvii. B.

Allaricus.

De allarico rege gothorū li. x. ca. xxiij.
Quomodo allarico romā vasauit et de
mirabili huius destructionis occasione.
lib. x. ca. ix.

Affratis.

Sancti affratis monachi cōstantia et ga-
sta. lib. viij. ca. liij.

Alleluia.

Quomodo olympus philosphus in re-
plo serapia audiuit nemine ille existerē
cantare alleluia lib. ix. ca. xxvij. B.

Alexander.

Quomodo alexander alexandrinus ep̄s
arrium excommunicauit. lib. i. ca. xij.
Exemplar epistole eiusdē alexandri ad vni-
uersas ecclesias cōtra arriū et eusebiū ni-
chomedie. lib. i. ca. xij. B.

Exemplar epistole eiusdē alexandri ad ale-
xandri cōstātinopolitanū cōtra impium
arriū dogma. lib. i. ca. xij.
Quō alexander cōstātinopolcos ep̄s cau-
sam ecclesie cōtra arriū deo orationibus
cōmēdabat. lib. iij. ca. x. B.
Bēsta alexandri anthiochene ciuitatis
episcopi. lib. x. ca. xxv.

Ambrosius.

Electio beati ambrosij in mediolanum
episcopum. lib. vi. ca. viij. B.
Quomodo beatus ambrosi⁹ reprehēdit
imperatorem valēntianum ppter suos
indices male iudicētes. li. v. ca. viij. C.
Quomodo iustina imperatrix ppter ar-
rianā heresim in testa fuit. beato ambro-
sio. lib. ix. ca. xx. C.
Cōstātia ambrosij in reprehēssione theo-
dosi magni. li. ix. ca. xxx.
Lex quā pferre curauit ambrosius per
theodosium. lib. ix. ca. xxx. B.
Quomodo correxit theodosi⁹ ppter cho-
ri introitum. li. ix. ca. xxx. C.

Ammonius.

Celibatus et castitas ammonij monachi
et p̄sponse sue. li. i. ca. x. B. ij. J. K.
Item de gestis eiusdem. lib. viij. ca. i. B.
item. A. D.
Bellum monachorū pro cyrillo alexan-
drino p̄tra heresē p̄fectum: quorū dup-
erat. alter ammonius lib. xi. ca. xi. B.

Anastasia.

Oratorium sancte anastasia id est resur-
rectionis xristi. et quare sic vocatur. lib.
ix. capitulo. ix.

Amphilochius.

Quomodo ad sapientissimam suasiōnē
magni amphilochij theodosij magnus
p. ij

Tabula alphabetica.

arrianorum conciliabula prohibuit. lib. ix. capitulo. xxv.

Angelus.

Quomodo per angelorum visionem tribus vicibus gannas tyrannus est repulsus ab urbe constantinopoleos. li. x. ca. vi. B.

Quomodo sancti angeli visibiliter apparuerunt promittentes victoriam contra saracenos et per fas. lib. xi. ca. xv. C.

Ammon.

Bestia sancti Ammon. li. viij. ca. f. R.

Antonius.

De virtutibus et vita magni antonii. lib. i. ca. f. D.

Quomodo beatus antonius vidit animam beati ammonis in celum deferri. li. i. ca. xi. R.

Somni beati antonii circa ventura heresum pericula. li. vi. ca. v. B.

Quoddam sancti antonii dictum notabile. lib. viij. ca. i. B.

Quomodo beatus antonius contra arrianam heresim profectus est alexandriam. lib. viij. ca. v. B.

Quomodo didimus consolatus est super oculorum amissione. lib. viij. ca. viij. B.

Antiphona.

Qua occasione antiphone ecclesia alexandrina fuerunt decantare. li. x. ca. ix.

Antropomorphita.

De ortu heresis antropomorphitarum dicentium deum habere corporea membra. li. x. ca. viij. A.

Apollinaris.

Apollinaris heresiarcha et eius heresis. lib. v. ca. xliij.

Ortus heresis apollinaris laodiceni. lib. ix. ca. iij. A.

Epistola damasi ad orientales episcopos super damnatione apollinaris et thimothei. lib. ix. ca. xv.

Quomodo per Julianum apostatam perhibita lectura poetarum christianis apollinaris scriptis bibiam metrico carmine composita. lib. vi. ca. xxxv. A.

Apolo.

Quomodo phici apollinis templum incensum est et simulachrum in pulverem redactum. lib. vi. ca. xxxi.

Responsa apollinis delphici ad licium. li. i. ca. viij. B.

Responsa apollinis delphici ad inianum. lib. vi. ca. xliij. A.

Apelles.

Bestia sancti apellii monachi. libro. viij. capitulo. f. D.

Apollonius.

Bestia sancti apollonii monachi. li. viij. ca. f. U.

Archadius.

Quomodo theodosius magnus archadius designavit imperatorem. li. ix. ca. xviij.

De imperio archadii in oriente et quomodo exercitus eius interfecit presbyterum suum. lib. x. ca. f.

Mors imperatoris archadii et de eius quodam mirabili signo. li. x. ca. xxxv.

Armenia.

Conversio gentis armeniorum ad fidem. lib. iij. ca. f.

Arrius.

De initio arrii heretici et ortu heresis arriane. li. i. ca. xij. B.

Quomodo excommunicatus est per alexandrum alexandrinum episcopum. libro. f. capitulo. xij. B.

Due epistole alexandri alexandrini contra arrium. li. i. ca. xij. et xliij.

Epistola arrii ad eusebium nichomedi episcopum. li. i. ca. xv.

Quomodo arrius per suos complices laboravit ut ad communionem reciperetur. lib. i. ca. xxx. A.

Ocasio congregandi concilium ecclesie in niceam propter arrium. li. i. ca. xxx. C.

Quod nonnulli episcoporum in concilio niceno parte defendebant arrium licet occulte. lib. i. ca. v. B.

Quomodo in concilio niceno omnes praeter paucos unanimiter arrium damnauerunt. lib. i. ca. v. f.

Quod sancti patres nomen consubstantialis in trinitate propter arrium blasphemiam iniecerunt. li. i. ca. viij. B.

Edictum constantini magni de damnatione arrii et combustionem librorum eius. lib. i. capitulo. xv.

Expositio fidei fallax quam fecit arrius coram constantino post renouationem eius ab exilio. li. iij. ca. vi. A.

Quomodo hec expositio examinata est in concilio hierosolimitano: et ab hereticis recepta. li. iij. ca. vi. B.

Quomodo episcopi arrii sequaces per fas

De incipientibus ab A.

tas accusationes procurauerunt beatum athanasium in exilium mitti. lib. iij. ca. viij.

Quomodo arrius per praetorem eusebium nichomediensis alypseos alexandro constantino politano iubente principe voluit in ecclesie cōtione recipi. lib. iij. ca. x. A.

Quomodo constantinus rursus examinavit arrium: et respondendo cautum perituriū commisit arrius. lib. iij. ca. x. C.

Nephandia diuino iudicio arrii mors. lib. iij. ca. xi. C.

Quo latrone in quibus ceciderunt arrii interitina postea per quendam arrianum in domum sunt edificata. li. iij. ca. x. E.

Quomodo constantinus letabatur super diuino iudicio in arrii facto. libro. quarto. ca. xij. A.

Quo arriani catholicos in naue cōcremauerunt. lib. iij. ca. iij.

Quomodo orientalis regio labefacta est arriana heresi: occidentalis vero non. libro. ix. ca. iij. B.

Quomodo arriani ab ecclesiis pulsi sunt. lib. ix. ca. x.

Rumores falsi conficti per arrianos in odium theodosii magni. libro. ix. capitulo. xliij. B.

Diuisio arrianorum inter se propter nomen paternitatis. lib. ix. ca. xl. A.

Arsenius.

Arseii gesta. lib. viij. ca. f. A.

Arthemius.

Passio arthemii ducis egypti. libro. vi. capitulo. xxxvj.

Arfacius.

De morte arfacii successoris in sede syriacis chrysothomi. lib. x. ca. xxx.

Aspar.

Quomodo aspar angelico ductu per paludes cum suo exercitu versus rauenā peruenit ubi pyrrannum iohannem interemit. lib. xi. ca. xvij.

Asterius.

Quomodo asterius sophista scripsit libros pro confirmatione dogmatis arriani. lib. iij. ca. ix. A.

Athanasius.

Relatio athanasii ad afros de gestis contra arrium in concilio niceno. libro secundum. ca. vi. A.

Quomodo post beatum alexandrum athanasius suscepit episcopatum alexandrine ecclesie. lib. iij. ca. iij.

Quomodo contra athanasium insurrexerunt arrianorum episcoporum accusationes et insultus. lib. iij. ca. v.

Quomodo athanasius imperatori constantino fecit querimoniam de iniusta damnatione sui in concilio syri per fautores arrii. lib. iij. ca. vi. C.

Quo athanasius primo missus est in exilium apud treuerim galliarum. li. iij. ca. viij.

Quo constantinus iussit ab exilio reuerti athanasium. lib. iij. ca. xi. C.

Reuersio athanasii i alexandriam et epistole quas scripsit constantinus pro eo ecclesie alexandrine. lib. iij. ca. f. B.

Quo iterum per constantium athanasius a sede sua pulsus est. lib. iij. ca. iij. A.

Quo constantius arrianos laudando athanasium deposuit. lib. iij. ca. v.

Quo athanasius ostendit constanti insidias fidei ab arrianis factas: et quomodo super his scripsit constanti fratri suo. lib. iij. ca. viij.

Calistinus pūctus contra beatum athanasium per arrianos in concilio antiocheno. li. iij. ca. f. B.

Quo gregorio intrante alexandriam cum multitudine militum athanasius miraculose euasit et romam profectus est. libro. iij. ca. f. B.

Reuersio secunda athanasii in alexandriam nam sedem: et detractiones arrianorum contra eum. lib. iij. ca. xvij.

Fuga iterata athanasii eo quod constantius arrianorum concilio iusserat eum occidi. lib. iij. ca. xix. A.

Quomodo accusantes athanasium contra constantem imperatorem delecerunt in probatione: nec se potuerunt purgare. lib. iij. ca. f. B.

De tribus epistolis athanasio scriptis ab imperatore constantio: ut ad se reuertiretur. lib. iij. ca. xxi. et xxiij.

Quomodo a constantio receptus est athanasius post exilium. lib. iij. ca. xxj.

Quomodo athanasius hierosolymis celebrare fecit concilium. lib. iij. ca. xxxij.

Quomodo iterum athanasius constantii furorē declinans fugit et latius. libro quarto. ca. f. xxxvj.

Tabula

Quo athanasius illius occidi miraculo
se euasit manus milirū lib. v. ca. i. & ii.
Epistole athanasii solatorie ad hēgines
dilaceratas per georgiū lib. v. ca. iiii.
Quo athanasius rursus infidias a cōstan-
tino passus manus ei euasit lib. v. c. xxi.
Quomodo per cornicūle vocē futura pre-
dixit lib. v. c. xxiij.
Quo athanasius in alexandria reuersus
est lib. vi. cap. xxiij.
Quomodo athanasius scribit pro satis-
factione sue fuge lib. vi. cap. xxiij.
Quo iterū athanasius iulianū in pul-
sus est lib. vi. cap. xxiij.
Quo athanasius sacerdos est amicus ioui-
niani imperatoris lib. vi. cap. v. B.
Quo valēs voluit athanasius alexandriā
permanere lib. vii. ca. xxiij.
Mors beati athanasii alexandrii lib. vii.
cap. xxiij. B.
Augurium.
Quo auguratus est athanasius per cor-
niculā lib. v. cap. xxiij.
Azanis.
Passio scilicet azanis eunuchi regis persarū
lib. iij. cap. i. & ii.
Baptismus.
Quo theodosius magnus in baptisma-
te apud ressalonicā curatus est lib. ix. c. vi.
Quo quidam iudeus apud constantino-
polim baptizatus illico sanitatē recepit
lib. xi. cap. iij.
Quomodo ad ostendendū cuiusdā iudei
sepius baptizati fraudē aqua a vase ba-
ptisterij repete disparuit lib. xi. c. ix.
Barabasis.
Quo barabasis rex persarū persequitur
christianos lib. xi. ca. xv. B.
Quo bellat cōtra romanos lib. xi. c. xv. B.
De acie barabasis innotat q̄ facta est
mortalis lib. xi. cap. xv. ff.
Barbas.
Quo post theodosiū ordinat barbas ar-
rianorū ep̄s lib. xi. cap. vi.
Basilis.
Basilis episcopi edisse gesta & exilii lib.
vi. cap. xxiij.
Basilios.
Quomodo contra epistolas iuliani egre-
gie scripsit ad eundem basilios capado-
ce lib. xi. cap. xxiij.

Quo beatus basilios capadocens perfectus
est valēs imperator sed deo obstatē
nihil potuit in eis lib. vii. ca. xxiij.
Passio scilicet basilios ecclesie ancirane pres-
biteri lib. v. cap. xxiij.
Beniuolus.
Quomodo beniuolus miles cingulū mi-
litis sponte soluit ne in fidei detrimentū
iustine preceptum adimpleret lib. ix.
capitulo. xx. D.
Beniamin.
Festa sancti beniamin monachi lib. viij.
capitulo. j. p.
Passio sancti beniamin dyaconi lib. x.
cap. xxiij. B.
Bichor.
Passio sancti bichor ep̄i sub sapore rege p-
sarū lib. iij. cap. i. & ii.
Bizantium.
Quo cōstantinus magnus diuinitus mo-
nitus est bizantiā edificare q̄ cōstantino-
polim rome equauit lib. ij. cap. i.
Blasphemias.
Quomodo prefecti iuliani blasphemantes
in christum grauitur puniti sunt lib.
vi. cap. xxiij.
Quomodo blasphemus sagitta percus-
sus interijt lib. decimo. cap. xxiij. B.
Bonum ecclesiasticū.
Quomodo constantinus singulas eccle-
sias prouinciales dotauit regio fundo
lib. primo. cap. nono. B.
Burannio.
Quomodo burannio tyrānice inuasit im-
periū lib. iij. cap. xxiij.
Quomodo britannionē cōstantius in gra-
tiā recepit lib. v. cap. v.
Burgundio.
Qua occasione burgundiones conuersi
sunt ad fidem christi libro duodecimo.
capitulo. iij. B.
Bursis.
Constantia bursis pro fide christi sp̄s
esset hereticū crastinarū notatus lib. vi.
capitulo. xii. B.
Castitas.
De admirabili castitate ammonij mon-
achi lib. xi. c. vi. B. p.
Cecitas.
Quas gr̄as egit maris calcedonie ep̄s
pro sua cecitate lib. xi. c. vi.

Alphabetica.

Quomodo beatus antonius didimū
super sua cecitate cōsolatus est lib. viij.
capitulo. viij. B.
Cirillus.
Passio sancti cirilli dyaconi: repunitio
eorū qui de eius iecore mādūcauerunt
lib. viij. cap. xv. C.
Quo in cōcilio selētie cirillum hierosoly-
morū episcopi arriani damnauerunt
lib. v. cap. xxiij.
Qui episcopi cirilli deposito hierosoly-
morū reperit ecclesiam lib. v. cap. xxiij.
Quomodo alius cirillus theophrasto in se-
de alexandrina successit lib. xi. cap. vi.
Concilium nicenū.
Occasio congregandi nicenū concilium
lib. i. cap. xxi. C.
De his qui ad nicenū conciliū contē-
nerunt lib. ij. cap. i. B.
De quibus regionibus interfuerūt huic
cōcilio episcopi lib. iij. c. i. C.
De numero episcoporū existētis in cōci-
lio quibus omnibus cōstantinus necessa-
ria ministrabat lib. ij. cap. i. D.
Quomodo nonnulli eborū partē arrii tue-
bantur licet occulte lib. ij. c. v. B.
Quo subfella & sedes pro numero epi-
scoporū parari fecit cōstantinus & ipse
met sedet in inferiori sede lib. ij. cap. v. B.
Quo magnus eustachius anthiochenus
psul prius sedet & bñ dixit lib. ij. ca. v. D.
Quo cōstantinus omnes monuit ad pa-
cem & ipsos questionibus diffinēdis se-
qui scripturas apostolorū & prophetarū
lib. ij. cap. v. C.
Quo oēs preter paucos vnanimiter arriū
cū sua doctrina damnauerūt lib. ij. ca. v.
Quo eusebius nychomedie in pleno cōci-
lio scripturam prouidit blasphemie que
illuc cito inpta fuit lib. ij. cap. vi.
Relatio athanasii ad aphros de gestis i
concilio nyceno lib. ij. ca. v. A.
Quo sancti patres inuenerunt in concilio
nomen, consubstantialitatis propter
vnitatem trium personarū libro secū-
do. ca. vii. B.
Quomodo vniuenti sanctiones de con-
uersione ecclesiastica in eodem concilio
conscripterunt lib. ij. ca. vii. C.
Quomodo fabinus ecclesie tracensis ep̄s
sacro detraxit cōcilio lib. ij. ca. viij.

Symbolū niceni cōcilii lib. ij. ca. nono. A.
Quod trēcētum septē & decē ep̄i ample-
ri sunt fidei quinque qui huic fidei subscri-
bere noluerunt in exiliū deportati sunt
lib. ij. ca. ix. B.
Epistola eusebii pamphilli de fide niceni
cōcilij ad palestinos lib. ij. ca. xi.
Ep̄la niceni cōcilij ad alexandriā eccle-
siam lib. ij. ca. xxi. B.
Quo cōcilium nicenū ordinauit celebra-
re pascha lib. ij. ca. xxi. C.
Quo episcopus nonatianorū euocatus
ad cōcilium fidei cōsubstantialitatis cōsen-
sensit lib. ij. ca. xxi. A.
Quo pasunci impediuit decretū deyro-
ribus ab hēcēdis post cōsecrationē sacer-
dotū ep̄orū dyaconorū & subdyaconorum
prius cōiunctorum lib. ij. ca. xxi. A.
Quo magnus cōstantinus euocauit oēs
synodum ad cōmuniū & eis vale dixit
lib. ij. ca. xxi. B.
Concilium.
Prima synodus hierosolymorū vbi here-
tici arrii suscepunt lib. ij. ca. xxi. B.
Quomodo in concilio tyri fautores arrii
athanasii damnauerūt lib. ij. ca. v. C.
Quo constantinus p ep̄as suas dissolu-
it cōcilium tyri lib. ij. ca. vii.
Quomodo eusebius nychomedie absq̄
autoritate iulij romani pontificis cele-
brare fecit concilium anthiochenū vbi
damnauerunt beatum athanasium lib.
iij. ca. ix. B. D.
Symbolum ab hereticis factū in cōcilio
anthiocheno lib. iij. ca. x. A.
Episcopi qui rome patiebantur exiliū rē-
pore constantij imperatoris propter fidē
cōcilij niceni lib. quarto. ca. xv. A.
Quo autē pontifex romanus irritauit oīs
facta in cōcilio tyri lib. iij. ca. xxi. B.
Quot occidentales episcopi noluerūt re-
cipere gesta in cōcilij arrianorum neq̄
portitores eorū lib. iij. ca. xx. B.
Quo iussu cōstantij cōuocatus est sardice
se concilium lib. iij. ca. xxi. A.
Numerus episcoporū tū orientaliū & occi-
dentaliū episcoporū conuentū in cō-
cilio sardicensi lib. iij. ca. xxi. A.
Munio facta in p̄lio per arrianos & q̄
alunde suū celebrauerunt cōcilium lib.
iij. cap. xxi. B.

Tabula alphabetica

Quo concilio sardicēse damnauit accusatores athanasij et fidei niceni concilij roborauit libro quarto. ca. xxiij. C.
Epistola sardicēse concilij ad vniuersos catholicos de damnatione arriane heresis et arrianorum episcoporum et iustificatiōe athanasij et aliorum orthodoxorum episcoporum. li. iij. ca. xxiij.
Quomodo athanasius hierosolymaz veniens fecit ibi celebrare conciliū hierosolymitanum. li. iij. ca. xxiij. B.
Exemplar epistole hierosolymitane synodi pro athanasio. li. iij. ca. xxiij. C.
Quo imperator constantinus iussit conciliū syrinū congregari. li. v. ca. vi.
Symbolum fidei editum in concilio syrinio presente cōstātiniana. cū viginti quinque canonibus. li. v. ca. vi.
Secunda explanatio fidei facta in eodē concilio multum a fide diuina. li. v. ca. viij. A.
Quod ibi forin dōgma damnatum est. li. v. ca. viij. B.
Quo osus cordube violentatus syrinio subseripit simbolo. li. v. ca. x.
Quo cōstātinus vocauit epōs ad conciliū in ciuitate romana. li. v. ca. xij. B.
Quo in concilio mediolano quēbat epī heretici vt cōfirmaret eorū episcopoz depositions quos antea deposuerat li. v. ca. xij. C.
Quomodo aduersarij sunt occidentales episcopi arrianis querētibz depositions nem athanasij in concilio mediolano. li. quinto. ca. xv. B.
Quomodo constantinus duo concilia voluit celebrari: vnum in arimino pro occidentilibz episcopis: aliud in nyconedia pro orientalibus. li. v. ca. xvi. C.
Conciliū ariminense gesta ei. li. v. ca. xv. A.
Symbolum quod eidez concilio presertauerunt vrsatius et valēs heretici. li. v. capitulo. xxi. B.
De contentiōibus in eodem concilio: factis. li. v. ca. xv. C.
Epistola missa imperatori constantio a concilio arimino contra vrsatium et valēsem. li. v. ca. xxi.
Quo cōstātinus plus honorauit vrsatium et valentem hereticos q̄ conciliū. li. v. capitulo. xxi. B.
Epistola constantij a d. conciliū armini-

nense. li. v. cap. xxiij.
Epistola concilij iterū ad cōstātinū: et diffinatio concilij preter licentiā imperatoris. li. v. cap. xxiij.
Epistola damasi romani epī illirici directā pro fidei niceni concilij in concilio arminense roborata. li. v. cap. xxiij.
De his q̄ scripsit athanasius de concilio arminense. li. v. cap. xxiij.
Quo voluit cōstātinus scdm conciliū nicea celebrari in derogationem primū: sed nō passus est deus. li. v. cap. xxiij. B.
Gesta in concilio selēne de pluribz eiusdē sessionibz. li. v. ca. xxiij.
Dānatio ecclij et macedonij in concilio cōstātinopolitano. li. v. ca. xxiij. C.
Quod in huiusmodi concilio deponit est cyrilus. li. v. cap. xxiij.
Exemplar epistole misse ab hereticis q̄ renuerat synodum cōstātinopolitanā. li. v. cap. xxiij. B.
Conciliū alexandrinū cū athanasio vbi de diuinitate spūs sc̄i diffinitū ē. li. v. ca. xx.
Quo in eodē diffinitum est de diffinita substantia et substantie. li. v. cap. xxi.
Quo valēntianus p̄cepit celebrari conciliū illiricū. li. v. cap. v. B.
Quomodo ceteris ecclesiis mandauit valentinianus q̄ in eodē concilio gesta sunt. li. v. cap. ix.
Epistola p̄cilij illirici ecclesijs discordantibus a fide niceni concilij. li. v. cap. x.
Conciliū lampasacnū. li. v. cap. xij. A.
Quo a valēte spedita est synodus tharsici et ab hereticis soluta. li. v. cap. xxiij. C.
Quo theodosius magnus cōuocari fecit conciliū cōstātinopolitanū cētū quinquaginta episcopoz. li. ix. ca. xij. A.
Decreta concilij cōstātinopolitani. li. ix. capitulo. xij.
Quo ibi decretū est cōstātinopolitanam esse primā ecclesiā dignitate post romanā. li. ix. ca. xij.
Epistola orientalij episcopoz ad damasum super excusatione de nō elido ad conciliū romanū. li. ix. ca. xv.
Decreta plurima romani concilij. li. ix. capitulo. xvi.
De quadā alia synodo particulari cōstātinopolitana. li. ix. cap. xxi.
Quomodo beatus iohānes chrysostomus

De incipientibus a. C.

appellauit ad consiliū vniuersalis ecclie super iniuria eius dānatiōe per theophilum et eius complices. li. x. ca. xij.
Conciliū ephesinū cōtra nestoriz. li. xij.
Confessio.
Quo solēnis penitētia ab ecclesia cōstātinopoli ablata est. li. ix. ca. xxiij. C.
Consecratio.
Quod non nisi a tribus epīs debeat ep̄s consecrari. li. ix. ca. xxiij.
Constantia.
Exemplū quo fidei incōstātes sunt indigni principibus assistere. li. i. ca. viij. B.
Cōstātinā nobilibz viri q̄ filij negātē fidei a se repulit. li. vi. ca. xxiij. C.
Cōstātinus magnus.
Creatio cōstātinū magni in imperatorē. li. i. ca. iij. B.
Quo cōstātinus decus imperij romani mutauit in signū crucis. li. i. ca. v. A.
Queda falsa opinio grecorū de baptisma te cōstātinū et eiusdē reprobatiōe. li. i. ca. vi.
Quo cōstātinus terra marisq̄ lacinium vicit. li. i. ca. viij. C.
Quo cōstātinus gratias agebat de eo q̄ dñs eum ministrum fecisset pacis ecclesiastice. li. i. ca. ix. A.
Quo cōstātinus omnia infirmāuit q̄ per predecessores suos facta fuerant contra fidem christi. li. i. ca. ix. B.
Quomodo constantinus omnes ab infamia relaxauit quos predecessores sui persecutores ecclesie infames fecerant. libro i. capitulo. ix. C.
Quo martyrum substantiā q̄ fisco addita fuerat restituit. li. i. ca. ix. D.
Quod diuinationibus eius tpe non erat locus. li. i. ca. ix. E.
Quo tempore eius edificabantur ecclesie. li. i. ca. ix. F.
Quo gothi ab eo petierūt gratiā q̄ alias nationes superabant. li. i. ca. ix. G.
Quo singulas ecclias p̄uinciales regio fundō dotauit. li. i. ca. ix. H.
Quo signū crucis honorabat seruens in dei seruicio. li. i. ca. ix. I.
Quo supplicij crucis phibuit et in numismate iussit imprimi. li. i. ca. ix. L.
Quomodo constantinus proletariam legem aduersus virgines a predecessoribus editaz irritauit. libro primo capitu-

primo. M. A.
Quo placuit constantino vt de ciuilibz foris formari posset appellatio corā epīs. li. i. ca. ix. O.
Quo cōcessit oēs in ecclesijs manumissos sub testimonio sacerdotū romana ciuilitate frui. li. i. ca. ix. P.
Quo cōstātinus volebat scisma esse in ecclesia propter doctrinas. libro primo capitulo. xix. B.
Exemplar epistole cōstātinū magni ad alexandrum alexandrie episcopum et ad arrium. li. i. ca. ix.
Quo grauer ferebat dissensionē de pascha celebrandā. li. i. ca. xxi.
Quo in concilio niceno cōstātinus noluit cognoscere de causis sacerdotum sed libellos ardere iussit. li. i. ca. ii. O.
Quomodo subfellia sedes pro epīs parari fecit et in infima licentia prius petita sedit. li. i. ca. v. B.
De humilitate constantini imperatoris. li. i. ca. v. A.
Quo constantinus omnes de concilio monuit ad pacē: vt in questionibus diffinitis scripturas aplozum et pphetarū sequerentur. li. i. ca. v. E.
Rursus memoratu dignū cōstātinū a deo sum non attanorū ep̄m. li. i. ca. xxi. B.
Vincennalia cōstātinū et quomodo rotas synodum vocauit ad conuiuium. libro ii. capitulo. xij. B.
Edictū cōstātinū de dānatiōe arrij et cōbustione librorum suorum. li. i. ca. xv.
Ep̄la pulcherrima quam scripsit cōstātinus eusebio cesariensi super confectiōne sacrorum librorum. li. i. ca. xvi. A.
Quo purgare fecit officium sepulchrum a sordibus idolorū destruyendo tēplū verneris ibidē edificatum. li. i. ca. xvi. B.
Quomodo imperator letus post conciliū nicenum vbiq̄ erigebat ecclesias. li. i. capitulo. xvij. A.
Quo voluit edificare ilion et monitū est a deo edificare bizantiū. li. i. ca. xvij. B. C.
Quo constantinus paganorū templa destruxit. li. i. ca. xvij. D.
Pars epistole constantini cōtra crudelitatem eusebij nycomedien. libro secundo capitulo. xxi. B.
Epistola cōstātinū omni fide ornata ad

Tabula alphabetica.

saporem perfarli regē pro sedatione per
 secundis in christianos. li. iij. ca. iij.
 Qua occasione constantinus arrium ab
 exilio reuocauit. li. iij. ca. vi. A.
 Quomodo expositionem nouam quā fe-
 cerat arrius misit constantinus ad exame
 episcopoz hierosolymis congregatoruz.
 lib. tertio. ca. vi. B.
 Epistola ad eos qui erant in concilio ty
 ri et ad eum venirent. li. iij. ca. vii.
 Quomodo per falsas accusationes misit
 athanasium in exilium apud treuerim gal
 liarum. li. iij. ca. viii.
 Quomodo constantinus rursus examina
 uit arrium. lib. iij. ca. x. C.
 Quō contra nouationos frigēs valēntia
 nos marcionistas et paulianistas leges
 edidit. lib. iij. ca. xi.
 Quō letabatur de diuino iudicio sup ar
 rium factio. lib. iij. ca. xij. A.
 Quō tres filios suos designauit cesares.
 lib. iij. ca. xij. B.
 Quō apud nycomediam circa fines bap-
 tismus est. li. iij. ca. xij. C.
 Quō athanasius iussit ab exilio reuer-
 ti. lib. iij. ca. xij. C.
 Quō facto testamento de unctō est et cor-
 pus eius cum honore sepultum est. li. iij.
 capitu. xij. D.
 Athanasius filius constantini magni.
 Epistole quas scripsit iste constantinus p
 athanasio alexandrine ecclesie. li. iij. ca.
 pitulo secundo.
 De morte ei in bello. li. iij. ca. iij.
 Constantinus pater constantini magni.
 Quō sub isto constantio ecclesia christi pa-
 cem habebat. lib. i. ca. vii. A.
 Quō pbant qui essent fideles imperato-
 ri. lib. i. ca. vii. B.
 Constantinus filius constantini magni.
 Quo medio constantinus in arrianū dogma
 declinavit. li. iij. ca. i.
 Quō athanasius ab alexandria expul-
 sit. lib. iij. ca. iij. A.
 Quō arrianus fauēno athanasium depo-
 suit. lib. iij. ca. v.
 Quō constantinus ordinari fecit ensēbinz
 nichomēdie in episcopum constantinopo-
 litanum. lib. iij. ca. ix.
 Quō vindictus est constantinus in urbe
 constantinopolitanam propter mortem

magistrum illius. lib. iij. ca. xij. C.
 Quō fabricauit ecclesiam sancte sophie.
 lib. iij. ca. xij. C.
 Quō constantinus iussit athanasium occi-
 di. lib. iij. ca. xij.
 Exemplar trium epistolaz quas scripsit
 constantinus athanasio ut ad se reuere-
 tur. lib. iij. ca. xxi. xxi. xxi.
 Quō receptus est athanasius a constan-
 tino cū supplicatione vnius ecclesie p ar-
 rianis in alexandria. li. iij. ca. xxi.
 Epistola pro athanasio vniuersis epis et
 presbyteris. lib. iij. ca. xxi.
 Epistole pro eodem alexandrine ecclesie.
 lib. iij. ca. xxi.
 Epistole nestorio iudici pro abolitiōe co-
 rum que contra athanasium gesta erant.
 lib. iij. ca. xxi.
 Quō constantinus bellum persicum ami-
 sit. lib. iij. ca. xxi. B.
 Quō iterum athanasius iussus est occidi
 ab eo. lib. v. ca. i. A.
 Quō constantinus castrametatus contra
 bertramionem tyrannum. li. v. ca. v.
 Quō constantinus mirabiliter fauebat ar-
 rianis. lib. v. ca. x.
 Quō per constantium liberius romanus
 pontifex et eusebius vercelensis et alij mul-
 ti sunt exilio deportati. lib. v. ca. xvi. A.
 Dialogus inter constantium et liberium
 papam. lib. v. ca. xvi. B.
 Quō constantinus reuocauit liberium ad
 preces romanarum mulierum. lib. v. ca. vii.
 Quōd constantinus plus honorauit visa-
 tium et valentem hereticos q concilium
 arimense. li. v. ca. xxi. B.
 Quōd constantinus volebat verbum con-
 substantiālitatis a symbolo fidei remo-
 ueri. lib. v. ca. xxi.
 Quōd iulianus apostata inuasit imperiū
 et de morte constantii. lib. v. ca. i.
 Constantius.
 Quōd constantius filius constantini successit.
 lib. iij. ca. iij.
 Quōd constantius scripsit constantio fratri suo
 pro athanasio. lib. iij. ca. vii.
 Quōd constantius subiecit sibi francos. lib. v.
 iij. ca. xij. B.

De incipientibus a. D.

Quomodo constantius scripsit constantio mite-
 tens legatos ad eum pro catholicis: et de
 calumnia quam passi sunt legati eius. li.
 bro. iij. ca. xxv.

Copres.

Sancti copres monachi gesta li. viij. ca.
 pitu. i. L.

Cruz.

Quomodo signum crucis ostensum est co-
 stantino. lib. i. ca. iij. D.

Quōd constantinus decus imperij mutauit
 in signū crucis. lib. i. ca. v. A.

Quōd destruitur signo crucis et prelio illud
 alteri tradēdo percussus interijt.

Quōd constantinus signū crucis veneraba-
 tur. lib. i. ca. ix. J.

Quōd supplicium crucis prohibuit et cru-
 cem in suo numismate iussit impium.

lib. i. ca. ix. L.

Inuento sancte crucis per helenam im-
 peratricem cum miraculis ibidē factis.

lib. i. ca. xviij. F.

Quid fecerit constantinus de ligno cru-
 cis. lib. i. ca. xviij. G.

Quidam sanatur a podagra adorando
 crucē christi. lib. i. ca. xix. B.

Quōd iulianus apostata demones euoca-
 tos crucis virtute iugauit. lib. v. ca. i. C.

De signo crucis inuento corona circūda-
 to in visceribus pecoris immolari et aru-
 spicio eius. lib. v. ca. iij. B.

Quōd signū crucis apparuit in vestibus
 iudeoz volentū reddificare templū hie-
 rusale. lib. v. ca. xliij.

Quōd in templo serapis innēre fuerint lite-
 re crucis. lib. ix. ca. xxi.

Dalmacius.

Quōd dalmacius constantii cōsobrinus oc-
 cusus est. lib. iij. ca. xxv. A.

Damasus.

Epistola damasi romani episcopi illirici epi-
 scopis directā pro fide nicēna in concilio
 arimense reuocata. lib. v. ca. xxi.

Ordinatio seti damasi pape. li. octa. ca. x.

Epistola damasi ad oueriales episcopos sup
 damnatione apollinaris et timothei. li.
 bro. ix. ca. xv.

Dedicatio.

Quōd blasphemantes in templum et vasa
 templi sunt a deo mirabiliter percussi: et
 illud exemplum predicari potest in dedi-

catione ecclesie. lib. vi. ca. xxi. J.

Quōd deus nō libet accipit munera et
 edificia infidelis patet in templo edificato
 a iuliano. li. v. ca. iij.

Quōd in templo gentium homines interi-
 mebantur in nostris autē viuificabant.

libro septimo. ca. viij.

Quōd iulianus ecclesie vasa inhoneste tra-
 ctans plaga insanabili percussus est ver-
 mis horore. li. vi. ca. x.

Dyocletianus.

Mors dyocletiani. li. i. ca. v. C.

Quōd dyocletianus in quadā die veneri
 sancta in omni romano imperio destruxit
 ecclesias. li. i. ca. xxiij. D.

Diodorus.

Quomodo beatus dyodorus monachus
 sub persecutione valēntis pascebat eccle-
 siā. li. viij. ca. tertio. B.

Didimus.

Gesta sancti didimi doctoris. lib. octauo
 capi. viij.

Dyocorus.

Gesta sancti dyocori monachi. lib. octa.
 capi. x.

Diuinatio.

Quōd diuinationibus constantini tēpore
 nō patebat locus. lib. i. ca. ix. B.

Quōd persis agredientibus romanū impe-
 riū iulianus philus idola. li. v. ca. xliij. A.

Donatus.

Gesta et miracula s. donati episcopi. lib.
 ix. ca. xvi.

Dorotheus.

Gesta s. dorothei monachi. lib. octauo. c.
 primo. A.

Eas.

De setō eas monacho. li. i. ca. xviij. B.

Ecdus.

Ecdus heretici mores et heresia. li. v. ca. xij.

Quōd eudocius germanice episcopus eciuz he-
 reticū ouere voluit. lib. v. ca. xxi.

Quōd ecius suadētibus iuliano et dyodoso
 monachis ab offiō sit suspē. li. v. ca. xxiij. A.

Dānatio eci et eius depositio. lib. v. ca. xxi.

Effrem.

Gesta seti effrem monachi. li. viij. ca. vi. B.

Electio.

Quō tpe constantinus apud pplm residebat
 episcopos electio superiore episcopi electione ap-
 probare. lib. i. ca. xij. D.

Tabula alphabetica.

Quomodo post mortē alexandri constāti
nopolēas orta est seditio pro electione
pontificis lib. iij. cap. viij.
Quō nō obfate cleri et ppli electiōe con
stātī? imperator introduxit i epātū euse
biū nichomēdie arrianū. lib. iij. c. x. A.
Quō ecclesia pstantinopolēas propter ele
ctionem presulis diuidit. lib. iij. c. xi. B.
Quomodo valentinus imperator obtule
rāt epi electionem mediolani epi sed re
ruit. lib. viij. cap. viij. A.
Quō mortuo attico cōfētio fit de electio
ne epi cōstantinopolitani inter clerum et
populū. et pualuit populū. lib. xij. c. iij.
Diuisio in electione epi cōstantinopolit
ani. lib. xij. cap. viij.
Elenus.
Quomodo sub persecutiōe valētis elen
sus in arrium dogma consensit coactus
libro. viij. cap. xvij.
Emanus.
De fonte in emanu curante varias in fir
mitates vbi christus apparuit cleophe.
lib. viij. c. xij. A.
Emilianus.
Passio scti emiliani martyris. lib. v. c. xviij.
Epyphanius.
Aliq gesta scti epyphanij. lib. iij. c. i. A. B.
De gestis et morib⁹ eius. lib. ix. c. xviij. A.
Quō epyphani⁹ epi et theophil⁹ impri
deter dānauerūt lib. iij. c. x. A.
Dyalogus inter epyphanij et iohāne chry
sostomū. lib. x. cap. xij.
Eribolus.
Quō eribolus sophista ppter iulianūz
negauit fidē christi. lib. vi. c. xxxviij.
Euagrius.
De gestis scti euagrii et scriptis eius. lib.
viij. cap. i. B. 3. c. A. B.
Eudorius.
Quō eudori⁹ germanicus fouebat ecclī
hereticā lib. v. cap. xxx.
Quō eudorius heretic⁹ anthiochene ec
clesie sedē aduipuit et inde expulsi⁹ est.
lib. cap. xxxij. A.
Quomodo inuasit cōstantinopolitanam
sedē. lib. v. c. xxxix. A.
Quō eudori⁹ de heresi accusat⁹ negauit
corā iperatore qd scripserat. lib. v. c. xij. A.
Quō eudorio defuncto aliū arriani or
dinauerūt. lib. viij. c. xxx.
Eugenius.
Quō eugenius grāmaticus tyrannides
inuasit. lib. ix. c. xi. v.
Eunomius.
Eunomius notarius ecclī et de heresi eos
rū. lib. v. c. xij.
Quō eunomius a sede anthiochena be
positus est. lib. v. c. xij.
Eunomius hereti calliditas. lib. viij. c. xij.
Quō eunomius ab eudorio separatus
est. lib. viij. c. xxxi.
Quō placella xpianissima theodosij ma
gnti cōiunx impeduit ne eunomius pbb
haberet cū theodosio. lib. ix. c. xi.
Quō theodosius eunomium misit in ex
iliū. lib. ix. c. xxxvi. A.
Quō qdā vir dei eunomius epi sagitta
fecit blasphemū pcutere. lib. x. c. xxxviij. B.
Eusebius nycomedie.
Exemplar epistolē eusebij nycomedie
ad paulinū tyri episcopū. lib. i. cap. xvi.
Quō eusebi⁹ p arrii dogmate armabat
imperatoris familiaritate. lib. i. c. xviij.
Quō eusebius nycomedie in cōcilio ni
ceno scripturā prauit blasphemie que ei
to rupta sunt. lib. ij. c. vi.
Quō eusebi⁹ libellū pnie dicit. lib. ij. c. x. A.
Libellus penitētie eusebij et theognij. li
bro ij. cap. xviij.
Quō eusebius nycomedie inuasit epātū
cōstantinopolitanū. lib. ij. c. xxi. A.
Quō iterū dānati sunt eusebi⁹ nycome
die et theogni⁹ nicenus epi. et iterū i gra
tiā recepti sunt. lib. ij. c. xxxij. A.
Quō prāte eusebij nycho. apb principe
arrius recipi credidit in ecclesia cōstāti
nopolitana. lib. iij. c. x. A.
Quō voluit post mortē pstantini pfirmare
dogma arrii. et quo medio factus sit ami
cus cōstāti. lib. iij. cap. i.
Quō scripsit iuliano romano pōtifici ca
lumnias in ath. lib. iij. c. vi.
Quō pstanti⁹ ordinare fecit eusebiū in cō
stantinopolitanum epm. lib. iij. c. ix. A.
Quō celebrare iecit cōciliū anthiochenū
absqz auctoritate iulij romani pōntificis.
lib. iij. cap. ix. B.
Quō p arthansius cōspit iulio romano pō
ntifici. et rursus nō auduit qz priuatus est.
lib. iij. c. xij. A.
Eusebi⁹ cesariē.
Quō eusebi⁹ paphili subitū nōmē pbb

De incipientibus ab E et F.

hentialitatis interpretat⁹ est. lib. ij. c. x. B.
Epistola eusebij paphili de fide niceni
concilij ad palestinos. lib. ij. c. xi.
Quomodo constantinus eusebio scripsit
super consecratione sacrorum librorum. li
b. ca. xvi. A.
Quomodo eusebius palestine qui et pa
phili respuit episcopatum anthiochenū
lib. ij. c. xxiij.
Quō cōtra marcellū ancyre galacie scri
psit eusebius tres libros. lib. iij. c. ix. B.
De morte eusebij cesariensis. lib. quarto
capitū. iij. B.
Eusebius vercellesi.
Quomodo eusebius per constantinum in
exiliū deportatus est. lib. v. c. xvi.
Quō ipse cum lucifero carallesi. regulaz
ecclesie corruptā reparabat. lib. vi. c. xix.
Quomodo reprehendit ordinatione lu
ciferi episcopi. lib. vi. c. xxxi.
Martyrium magni eusebij per mulierēz
lib. ix. c. iij. C.
Eusebius samosatensis.
Constantia eusebij samosatē. lib. v. capi
tulo. xij.
Exilium eius et amor populū sui ad apo
stolica dogmata. lib. vi. c. xvi.
Eulogius.
De gestis sancti eulogij edisse ciuitatis
epi et eius exilio. lib. vi. c. xxxij. et xxxiij.
De sauro eulogio monacho et gestis ei⁹.
lib. viij. c. i. P.
Eustachius.
Ordinatio magni eustachij i anthiochia
lib. i. c. iij. A.
Quomodo primus in concilio niceno se
dit et benedictionem fecit. libro secundo.
cap. v. D.
Falsa accusatio contra eundē facta per
eusebiū nicomedie propter quam mitti
tur in exiliū lib. ij. c. xxiij. A.
Euticianus.
Gesta sancti euticiani monachi. lib. primo
capitū. xi. L.
Euticiani heresis et ortus eius. libro. ix.
ca. xl. B.
Eutropius.
Quomodo eutropius consul qz immuni
tatem ecclesie certa lege destruere fecit
hac immunitate iusto iudicio priuatus
est. lib. x. c. iij. A.
De morte eutropij viri dei et viffde facta
cuidā de eo. lib. x. c. x. A.
Festum.
Quomodo reuerbatur pstantinus ma
gnus dñicum diem. lib. i. c. ix. A.
Fides.
Quare gentiles potius qm indei fidē ipi
susceperunt. lib. i. c. ij. A.
Quō i fide vacillantes indignati sunt p
cipib⁹ assistere de hoc exēplū in illa pba
tione quā fecit pstantus. lib. i. c. viij. B.
Quō per fidē senioris simplici⁹ pūicē
maximus dialecticus. lib. ij. c. iij.
Multiplicitas symboloz et expōnū fidei
qd diuisi sunt inter se hystici. lib. v. c. xxxviij.
Pulchrum exemplū pro militib⁹ quopola
ppter tuendā christi fidē sunt relinquen
da. lib. ix. c. xx. D.
Exēplū pulchri qd principes fidei rec
belles in suis bellis rotāt. lib. ix. c. xxi. C. D.
Filippus.
Quō in necessitate beatus philipp⁹ apb
apparuit theodosio tanqz adiutor sibi in
bello apco ordinatus. lib. ix. c. xlv. D.
Filosophus.
Quantū honoris antiquitus solebat p
cipēs pphs exhibere pulchra exempla. li
b. i. c. i. B.
Flauiantius.
Quomodo flauiantius et dyodorus primi
inueniūt p duas ptes choti decantare
psalmos. lib. v. c. xxxij. B.
Quō sancti flauiantius et dyodorus tpe va
lentis pascebāt eccliam anthiochenā. li
b. viij. c. xxxvi.
Diuisio scti ppe ipi flauiantij tpe anthio
chenoz epm. lib. ix. c. ix. A. 3. c. xliij.
Quō flauiantius damaso pape recōciliatus
est et facta est cōcordia in anthiochena ec
clesia. lib. ix. c. xxxi.
Quō flauiantius non cōsensit depositioni
beati iohannis chrysostomi et de morte fla
uiantij. lib. x. c. xxi.
Fortinus.
Quō fortinus est ab epatu depositus. et dā
natum fortinianūz dogma. lib. v. c. viij. D.
Francia.
Turbatio reipublice ppter francoz gen
tem circa gallias pstruat. lib. iij. c. x. B.
Quomodo constantius subiecit libi frācos
lib. iij. c. xij.

Tabula alphabetica.

Ariges.
Quo athenius p. riges leges edidit cor-
ecclesias catholice applicatio. li. ij. c. xi.
furtum.
Quid curatus a beato ammonio p. fur-
ti restitutionem. li. i. c. xi. f.
Gallus.
Quo gallus in tyrannidem versus a con-
stantio interemptus est. li. v. c. xi. f.
Gaius.
Quo gaius tyrannus ab archadio pe-
nit. vnam ecclesiam proarianorum secta. f.
ei restitit chrisostomus. li. i. c. vi. f.
Quo predictus tyrannus tribus vicib.
a nouimento vrbis constantinopoleos re-
pulsus est per angelorum visionem. libro.
i. ca. i. f.
Quomodo gaius obuius fuit cum filiis
suis beato iohanni ad eum legato et qualiter
eum immutauit. li. i. c. vi. c.
Gentiles.
Quare gentiles potius q. iudei christi fi-
dem susceperunt. li. i. c. ij. f.
Georgius.
Quanta mala fecit georgius in alexan-
dria athanasio absente. li. v. c. ij. f.
Quo iterum georgius cu multa cede ale-
xandria sede inuast. li. v. c. xxiij. f.
Quomodo monachis huius derogabant. li.
v. ca. xxiij. f.
Quomodo alexandria crudeliter rege-
bat ecclesia. li. v. ca. iij. f.
Quo p. paganos occisus est. li. v. c. ix.
Gratianus.
Bona initia gratiani imperatoris. libro
ix. ca. xxi. f.
Quomodo dolo maximi tyranni est inte-
remptus. li. ix. c. xxi. f.
Gregorius.
Quo gregoriū quēdam arriani depose-
runt a sede alexandria: quem tamen an-
tea instruerat. li. iij. ca. xiiij. f.
Quid beatus gregorius nazarenus sen-
serit de apostata iuliano cum studeret
athenis. li. v. c. ij. f.
Translatio eiusdem in constantinopo-
lim. li. ix. c. xxiij. f.
Sesta gregoriū pontici origenis discipu-
li viri sancti. li. viij. ca. viij. f.
Gothus.
Quo gothi in dementia arriana p. valen-

tis heressione deuenerūt. li. v. c. xij. f. f.
Helena.
Quo beata helena sepulchri hierosoly-
moz adies xpi crucis clauos titulu inue-
nit. li. ij. ca. viij. f.
Quid fecerit de clauis christi. li. secundo
ca. xvij. f.
Transitus sancte helene. li. ij. c. xxiij. f.
Helias helyn.
De sanctis monachis helyn et helys. li.
viij. c. i. f.
Heresis.
Heresis arriana orit. li. i. c. xij. f.
Heresis melectianorum oritur. li. i. c. xxiij. f.
Heresis macedoniorum oritur. li. iij. c.
capi. xxiij. f.
Heresis ecianorum et eunomianorum ori-
tur. li. v. c. xij. f.
Heresis apollinaris oritur. li. v. c. iij. f.
Heresis luciferiana orit. li. v. c. xxiij. f.
Heresis andianorum orit. li. septimo. ca.
pitu. xi. f.
Heresis messalianorum q. orantes aut eis
chrisiaste dicuntur oritur. li. viij. c. xi. f.
Heresis nouatiana oritur. libro octauo.
capi. ix. f.
Heresis euthicianae oritur. libro nono. ca.
pitu. xi. f.
Heresis antropomorfistarum oritur. li. x.
capi. viij. f.
Heresis nestoriana oritur. libro xij. capi-
tulo iij. c.
Heridanus.
Natura heridiani flumini qui et padus. li.
bro. i. ca. vij. c.
Hyberia.
Conuersio gentis hyberiorum ad fidem.
li. iij. ca. i. f.
Hilarus.
Quomodo beatus hilarus pictauien-
sis cōsubstantialitatis fidem suis scriptis
edocuit. li. v. c. xxiij. f.
Hilario.
Sesta hilarionis monachi. libro. v. ca.
pitu. xij. f.
Quomodo alaphionem virum. literatū
conuertit ad fidem. li. v. c. xxiij. f.
Hymnus.
Quomodo per diuersos hymnos in an-
thiochia decantatos populus suam heresim
ostendebat. libro. iij. ca. xxiij. c.
Quomodo

De incipientibus ab. J.

Quo iohanes chrisostomus primus hymnos
nocturnos apud greciam fecit decanta-
re. li. i. c. capitu. viij. f.
Hypacia.
Hypacia illustris mulier supueniens in
doctrina philosophorum floret et mors
eius habetur. li. x. capitu. xij. f.
Honorius.
De ortu honorij principis. li. ix. ca. xxi. f.
Quomodo theodosius magnus designa-
uit honorij imperatorem. li. ix. ca. xlv. f.
Quomodo honorius ludum gladiatorū
rome interdixit. li. x. ca. secundo.
Hormida.
Sancti hormide gesta: et passio ei. li. x.
capitu. xxi. f.
Jacobus nisibenus.
Sesta sancti iacobi nisibeni et eius mira-
cula. li. v. c. capitu. xlv. f.
Idolum.
Quomodo tempore constantini idola cō-
flata sunt et templa veneris et asclepij de-
structa. li. ij. c. capitu. xxi. f.
De idolis serapis et symie. li. ix. capi.
xviij. f. xxiij. f.
Iesus.
Quomodo alexander in nomine iesu fecit
dialecticus obmutescere. li. ij. capi. iij. f.
Ignacius.
Quomodo beatus ignacius diuinitus ad
monitus primo apud anthiochiam de-
cantare fecit antiphonas. li. x. ca. i. f.
Ilion.
Quomodo constantinus edificare voluit
ilion sed prohibuit. li. iij. ca. xxiij. f.
Innocentes.
Quomodo christus fugiens in egyptum
propter innocentium mortem inuenit ar-
bore quēque sibi inclinavit. li. v. c. xxiij. f.
Innocentius.
Quomodo innocentius pontifex romanus
egre tulit exilium beati iohannis chriso-
stomi. li. x. ca. xxiij. f.
Ioannes baptista.
Quomodo quidam opinantur iohannem
baptistam hēlyam fuisse initū cōuer-
sationis monachorum. li. i. c. ix. f.
Ossa iohannis baptiste per iulianum cō-
cremata. li. v. c. capitu. xxi. f.
Inuentio capitis eiusdem cū quibusdā
miraculis. li. ix. capi. xxiij. f.

Ioannes euāgelista.
Quomodo sanctus iohannes apparuit theo-
dosio magno tanq. ei adiutor cōtra ty-
rannum. li. ix. capi. xlv. f.
Ioannes anachorita.
Sesta sancti iohannis monachi. libro. viij.
capitu. f. f.
Quomodo ad eum misit theodosius ad
sciendū de fortuna belli. li. ix. ca. xlv. c.
Joannes chrisostomus.
Electio iohannis chrisostomi in episcopū
constantinopolitanum. li. x. capi. iij. f.
Sesta et vita eiusdem ante episcopatu.
li. x. ca. iij. c.
Quomodo gayne tyrāno in facie resti-
tit. li. x. ca. vi. f.
Qualem curam gerebat ecclesiarū li. x.
capitulo. iij. f.
Quomodo eo mediante gens celticorum
et scitharum pro parte ad fidei conuersa
est. li. x. capitu. v. f.
Quo gaynas tyrānus obuiam venit iohā-
ni legato ad eum. li. x. capitu. vi. c.
Quomodo iohannes prius fecit hymnos
decantare cōstantinopolim per constan-
tinopolim et greciam li. x. capi. viij. f.
Multiplex odi causa in iohannem excita-
ta. libro. x. capi. x. f.
Dialogus inter epiphaniū et iohannē
et quantū derogauit ei epyphanus. li. x.
capitu. xij. f.
Quomodo theopilo iniuste eum dam-
nante ad vniuersale concilium appella-
uit. li. x. ca. xij. f.
Quomodo post exilium procurante aug-
usta reuersus est cōstantinopolim. li. x.
capitu. xiiij. f.
Quomodo propter terremotum sedans
dum constantinopolim sit reuersus. li. x.
capitulo. xxiij. c.
Qua ratione eudora augusta concepit
odium contra iohannem li. x. ca. xxi.
Quomodo plures voluerunt occidere
iohannem. li. x. ca. xxi. f.
Quomodo iohannes chriso. secundo falso
damnatus est: et in exilium missus. li. x.
capi. xxi. f.
Quomodo romanus pontifex egre tulit
exilium eius. li. x. capitu. xxiij. f.
Quomodo beatus iohannes chrisostomus
scriuit per reuelationem diē mortis sue.

Tabula alphabetica.

lib. v. ca. xviii. B.
Quomodo oēs episcopi europe et plurimi orientaliū propter iniustitiam Joannis damnationem se suspenderunt a communione damnantium. lib. x. ca. xix.
Quomodo populus nolebat successorē episcopi propter Joannem communicare. lib. x. ca. xx. A.
Punitio divina que dicitur processisse ex iniusta Joannis damnatione. lib. x. ca. pti. xx. B.
Persecutio in fautores Joannis. lib. x. capitu. xxi. B.
Quomodo theodosius junior reliquias magni Joannis constantinopolim fecit transferri. lib. x. ca. xxv. f.
Joannes tyrannus.
Quomodo Joannes tyrannus inuasit occidentale imperium: et quomodo miraculose captus postea interemptus est. lib. x. ca. pti. xviii. B.
India.
Conversio gentis indorum ad fidem. lib. x. ca. pti. ca. f. A.
Iosephus.
Assertio Iosephi de domino iesu christo. lib. f. ca. ii. B.
Iovinianus.
Creatio ioviniani in imperatorem. lib. vii. capi. f.
Quomodo Iovinianus ab athanasio petijt regulā fidei. lib. vii. capi. ii. A.
Quomodo scripsit legem ut daretur frumenta ecclesiis que constantinus ordinaverat. lib. vii. capitu. ii. B.
Quod prohibuit paganorum templa et quomodo multi arriani per ipsam fidem in concilio amplexati sunt. lib. vii. capitulo. ii. A.
Quomodo legem scripsit pro virginibus sacris. lib. vii. ca. ii. B.
Mors Ioviniani benignissimi imperatoris. lib. vii. capi. vi. f.
Isaac.
De constantia et prophetia sancti Isaac. monachi. lib. ii. ca. pti. B.
Isidorus.
Secta sancti Isidori abbatis. lib. vii. capitu. f. Item. ca. f. A.
Iudeus.
Quomodo iudei tentaverunt rebellare

romanis. lib. v. ca. xi. A.
Electio iudeorum extra alexandriam. lib. xi. ca. xi. A.
Quomodo iudei infantulum crucifixerunt. lib. xi. ca. xii. f.
Quomodo ostia cuiusdam iudei sepius baptizati apparuit. lib. xi. ca. xiii. f.
De seductione quadā iudeorum credititum et aliquotum conversione ad fidem. lib. xi. ca. ix. f.
Quomodo iudei impediti sunt diuinitus ab edificatione templi hierusalem. lib. xi. ca. xii. f.
Julianus saba.
Quomodo vir dei Julianus saba ea die qua mortuus est Julianus cognovit mortem eius. lib. vi. ca. xlv. f.
Julianus monachus.
Secta Juliani monachi. lib. vii. Capitulo. v. A.
Julianus apostata.
Quomodo Julianus a constantio cesar creatus in gallias belli causa directus est. lib. v. capi. xii. A.
Quomodo romanum inuasit imperium. lib. v. ca. xl. f.
De genere et initio Juliani. lib. vi. capitulo. f. A.
Quomodo per signum crucis demones evocatos figuravit. lib. vi. ca. f. f.
Quomodo ad gallias destinatus et de eius victoria. lib. v. ca. f. D.
Quomodo Julianus a militibus corona tur angustus. lib. vi. ca. f. E.
Quomodo pro vana gloria in principio sui imperij se gesserit. lib. v. ca. f. f. f.
Quomodo imprudenter fides christiana negavit. lib. vi. ca. ii. A.
Prodigium quod futurus esset fidei aduersarius. lib. vi. ca. ii. f.
Quomodo se primum ostendit christianis inimicum. lib. vi. ca. ii. f. A.
Quomodo in odium christianitatis cesaree capadocie nomen commutavit. lib. vi. ca. ii. B.
Quod christianos noluit per tormēta: sed per blāditias euertere. lib. vi. ca. v. f.
Quomodo maris eps calcedonie publicus vocavit eum apostatam. lib. vi. ca. vi. f.
Quomodo privilegia et honores omnium ecclesiasticorum abtulit et coarctavit.

De incipientibus ad J. A. L.

lib. vi. ca. vi. f.
Quo inhoneste tractans vasa ecclesie et diripiens percussus est horrore vermiū. lib. vi. ca. x. f.
Persecutio facta sub eodem. lib. vi. ca. vi. f.
Leges quas tulit christianos. lib. vi. ca. xv. f.
Quo dolose agebat contra christianos. lib. vi. ca. xvii. f.
Qua ratione titum bostrensium episcopus pepulit. lib. vi. ca. xviii. f.
Quo voluit paganitatem dilatare inducendo sanctos mores et ceremonias christiānorum. lib. vi. ca. xix. f.
Quo iulianus remouit crucem a numismate suo et quo multos milites decepit. lib. vi. ca. xxx. A.
Quo omnes cibos et fontes profanauit. lib. vi. ca. xxxii. A.
Quo prohibuit lecturas poetarum christianis. lib. vi. ca. xxxv. A.
Quo contra eum scripsit basilus magnus. lib. vi. ca. xxxvii. f.
Quo per collectas pecuniarum oppressit christianos. lib. vi. ca. xxxix. f.
Quo ab anthiochenis pro barba sua et alijs hmoi est derisus. lib. vi. ca. xli. f.
Quo imaginē christi deponēs suā ibi posuit quā statim fulmine icta est. lib. vi. ca. xli. f.
Quo precepit iudeis edificare templum hierusalem. lib. vi. ca. xlii. f.
Quo iulianus consuluit idola pro bello partico. lib. vi. ca. xliii. f.
Quo post pietatē partico intēdebat christianis inferre pietatem. lib. vi. ca. xliii. f.
Quo quidā pedagogus solerter predixit iuliani mortē. lib. vi. ca. xliii. f. D.
Quo improuide multū duxit in parthia exercitum. lib. vi. ca. xlv. f.
Quo regi persarū iam victo et supplicanti noluit annuere. lib. vi. ca. xlv. f.
Mores iuliani et varie opiniones de eius morte. lib. vi. ca. xlv. f.
Nephandissima homicidia eius ad aspiciā et diuinationes faciendas. lib. vi. ca. xlvii. f.
Quo nixus est pervertere sacras scripturas. lib. vi. ca. li. f.
Quid de eo senferit gregorius nazāzenus cū studeret athenis uterque. lib. vi. ca. li. f. C.
Julius.
Quo iulius romanus pontifex pro episcopis

exulibus scripsit autoritatie ut suis sedibus restituerentur. lib. vii. ca. xv. B.
Quo econtra iulio scriperunt potestates arriani. lib. vii. ca. xvi. f.
Quo iulius irritauit omnia facta in concilio tyri. lib. vii. ca. xix. B.
Quo iulius per athanasium alexandrino populo et ecclesiasticis viris affectuosissime scripsit. lib. vii. ca. xxix. f.
Juuenius.
Passio sanctorum iuueni et maximiani sub iuliano apud anthiochiani. lib. vi. capitu. xxii. f. B.
Kalende.
Quo in kalendis ianuarius imperatores dare solebat munera militibus sub quo pretextu multos militum decepit iulianus. lib. vi. ca. xxx. A.
Leontius.
De malitia leontij episcopi anthiocheni arriani. lib. v. ca. xxxii. C.
Lex.
Leges constantini magni christianis et maxime per ecclesiasticos viros. lib. f. ca. ix. f.
Leges quas tulit constantinus in hereticos. lib. ii. ca. xi. f.
Lex theodosij prohibens mulierum adulteria. lib. ix. ca. xxi. f. B.
Edictū legis ambrosiane. lib. ix. ca. xxx. B.
Quo lex ambrosiana furorem imperatoris theodosij mitigauit aduersus anthiochenos. lib. ix. ca. xxxii. B.
Libanius.
Quo libanio sophiste fridenti fidei christi quidam solerter respondit. lib. sexto ca. li. D.
Quo libanius famulo scripsit de laudibus iuliani. lib. vi. ca. v. f. A.
Libertas.
Quomodo libertate ecclesie caruit entroplus qui ea libertate priuauerat ecclesiā. lib. x. ca. ii. f. A.
Liberius.
Quo iulio pape successit liberius. lib. vi. ca. xii. C.
Quo liberius cum alijs multis a constantio propter fidem trinitatis in exilium deportatus est. lib. v. capi. xvi. A.
Dialogus magne constantie inter liberium et constantium hereticum. lib. v. capi. xxi. A.
Quo liberius in exilium apud tracias missus.

Tabula alphabetica

est. li. v. c. xvij. B.

Quod ad preces et suggestionem mulierum romanarum constantini eum renouavit ab exilio. li. v. c. xvij. B.
Epistola liberij ad macedonianos. lib. vii. capi. xvj.

Licinius.

Conuersio licij in paganismum et occasio belli contra constantinum. lib. i. c. viij. A.
Quomodo terra et mari a constantinopoli etus est. li. i. c. viij. C.
Quomodo per oracula apollinis seductus est. li. i. c. viij. B.

Literatus.

Quo viri literati antiqui a principibus honorabantur. li. i. c. f. B.

Lucifer.

Quo lucifer carellensis eusebio et celsi repabat illas ecclesie corruptas. li. vi. c. xix.
Quomodo ordinationes luciferi reprehendit eusebius et de ortu heresis luciferianorum. li. vi. c. xxiij.

Lucius.

Quomodo lucius arrianus per petrum alexandrinum ordinatus per valentem episcopum. li. vii. c. xxviiij.
Quomodo sanctus monachos expulit ab egypto. li. viij. c. xxxij.

Macharius.

Quo ambo macharij in quanda insula deuenientes paganorum rotam insulas conuerterunt ad fidem. li. vii. c. xxxij.
Gesta eorumdem. li. viij. c. f. E. et T.

Macedonius.

Interemptio hermodenis magistri militum propter intrusionem macedonij heretici in episcopatum constantinopolitanum. li. iij. c. xij. A. et c. xvij. A.
Quo macedonius aperte blasphemauit filium et spiritum sanctum. li. iij. c. xxiij.
Tyrannia macedonij apud constantinopolim. li. iij. c. xxxviiij.
Quo turbabat ecclesiam constantinopolitanam varijs tormentis affligendo catholicos. li. v. c. xxxij. A.
Quomodo propter translationem corporis constantini magni meruit iram constantij. li. v. c. xxxij. B.
Deposito et deiectione macedonij in synodo constantinopolitana. li. v. c. xxxvi.
Quomodo macedonius in consubstantia

litate filij dei consensit: sed spiritum sanctum esse negauit. li. v. c. xli.
Error macedonianorum et quo ab alijs hereticis sunt diuisi. li. v. c. xxv.
Quo macedoniani niceam fidem presserunt. li. v. c. xxvij. et xxviii.
Epistola liberij ad macedonianos. lib. vii. capi. xvj.
Quo recesserunt macedonij ab orthodoxis. li. ix. c. v.
Quomodo macedoniani diuisi sunt inter se. lib. ix. c. xli.
Passio sanctorum martyrum macedonij theodoli et taciiani frigidij. li. v. c. xli. A.
Quomodo macedonianus monachus vir dei furorē iudicij et theodosij pro anthiochenis reperiuit. li. v. c. xxxij. C.

Magia.

Quo maximus ephesus magnus propter magiam iussus est occidi. li. v. c. f. B.
Mephanda que sunt in magicis. lib. v. capi. xlvij.

Magnentius.

Quo magnentius tyrannus inuasit imperium. lib. iij. c. xxxvij.
Quomodo victus a constantio seipsum interemit. li. v. c. x. A.

Marcius.

Passio sancti marci arethuse ciuitatis episcopi. li. v. c. xli. C.
Marci monachi gesta. li. viij. c. f. B.

Marcellus.

Quomodo marcellus ancyre galacie scripsit contra asterium sophistam. lib. iij. capitu. ix. B.
Quo beatus marcellus apamie martyre templum iouis quasi miraculose destruxit. li. ix. c. xxxiiij.

Marcioniste.

Lex constantini contra marcionistas. lib. iij. c. x.

Maris.

Quomodo maris episcopus calcedonius cecum iulianum vocauit apostatam. lib. v. capitu. vj.

Maruthas.

Miracula que fecit apud siderem persarum regem maruthas episcopus. li. ix. c. viij.

Martyr.

Quomodo martyrum substantiam que fisco ad iudicata fuerat lege restituit co-

De incipientibus ab M et N.

stantinus li. i. c. ix. D.

De zelo et amore martyrij pulchras exemplum. li. v. c. xxx. B. et li. v. c. xxxij.

Matrimonium.

Quo pasianus noluit in synodo niceana matrimonium episcoporum presbyterorum dissolui. li. ij. c. xij. A.

Quo sacras regines nudauerunt heliopo liteque fuerat prohibita pfectudo fornicandi regines antequam nuptijs traderentur. lib. v. capi. xli. B.

Lex qua ptulit valentinianus duabus viris in infamio hndis. li. viij. c. xli. C.

Maxentius.

Mors maxentij tyranni. li. i. c. v. C.
Maxentius tyrannus et crudelitate. li. i. c. f. C.
Quo maximus tyrannus gratianum surperit. li. ix. c. xli. B.

Quo dolo maximi occisus est gratianus. li. ix. c. xli. A.

Quo iste maximus valentiniano maiori madauit vt bella solueret contra ecclesias. lib. ix. c. xxx. C.

Quomodo theodosius maximū vicit: et de morte maximi. li. ix. c. xxiij.

Meleciani.

Meleciana heresis oritur. li. i. c. xviij.

Melecios.

Ordinatio sancti melecij in anthiochia. li. v. c. xlvij. et xlvij.

Quomodo iussu gratiani recepit ecclesias anthiochie. li. ix. c. iij. B.

Sonius theodosij magni videtur melecium imponere sibi coronam imperij. li. ix. c. iij.

Quo theodosius in exilio constantinopolitano inter omnes episcopos ex somnij viside cognouit magnū melecium quez nunquam viderat. li. ix. c. xli. A.

Melas.

Sancti melas abbatiss gesta. libro. viij. ca. f. A. f.

Michael.

Ecclesia que michaelium appellatur in honore sancti michaelis et miracula que illic fiunt. li. ij. c. xix. A. B.

Migadia.

Conuersio migadorum ad christum. li. ij. capitu. xxi.

Milesius.

Passio sancti milesij sub rege persarum. lib. iij. ca. xxi.

Miles.

Quomodo milites zelabantur ad fidem. li. viij. c. xli. C.

Micheas.

Translatio corporis sancti michee prophete. li. ix. c. xli.

Moy ses.

De sancto moyse abbate. libro. viij. capitulo primo. X.

Mulier emorroissa.

ymago quam fecit mulier emorroissa in honore christi et quomodo iulianus eam destruxit. li. v. c. xli.

Monachus.

Commendatio vite monastice que olim fuit apud egyptios. lib. f. c. xli. A.

Alij dicunt helyam alij ioannem baptistam fuisse conuersationis monastice. libro. f. ca. xli. B. C.

Quomodo gloria monachorum est esse in eremo. lib. f. c. xli. E.

Conuersatio plurimorum monachorum in eremo. li. viij. c. f.

Nepotianus.

Quo nepotianus tyrannus inuasit imperium. li. iij. c. xxxvij.

Nestorius.

Nestorius ordinatur episcopus constantinopolitanus. li. xli. c. iij. A.

Nestoriana heresis contra dei genitricem oritur. li. xli. c. iij. C.

Prodigium quod contigit in ecclesia constantinopolitana nestorij heresiconem. li. xli. c. iij. D.

Deposito nestorij per concilium ephesium. lib. xli. capi. v.

Nilamon.

Quomodo beatus nilamon episcopus refugiens mortuus est. li. x. c. xli. D.

Nilus.

Quod constantius mensuram nili non amplius in templo serapis sed in ecclesia portari iussit. li. ij. c. xviij. R.

De augmento nili et cessatione pollutionum paganorum que propter nilum fiebant. li. ix. c. xli. i.

Nonacianus.

Leges contra nonacianos a constantino edite. lib. iij. ca. xi.

Nonacianorum heresis oritur. libro octauo. capitu. ix.

Q. iij

Tabula alphabetica.

Quomodo theodosius nonacianos in vrbibus dimittit propter consubstantia litatis fidem. lib. ix. ca. xxxvj. B.
 Quomodo nouaciani a roma expulsi sunt. lib. x. capi. x.
 Quod nouacianus paulus inter sanctas res sitit incendio. li. xij. cap. x. A.
 Quod paulus nonaciano episcopus moriens alium sibi successorem elegit. li. xij. c. xij. B.
 Onager.
 Calania, cuiusdam onagri quā facere voluit quibusdam sanctis episcopis legatis a constante intrudendo mulieres in eorum hospitio. li. iij. ca. xxv. B.
 Orogenes.
 Quomodo epiphanius ciprius et theophilus alexandrinus impudenter damnaverunt libros orogenis. li. x. ca. x.
 Quale responsum dedit beatus theophilus epiphanius super damnatione librorum orogenis. lib. x. capi. xj.
 Ofius.
 Quomodo ofius cordube et alij plures ornabant ecclesiam dei. li. f. ca. x. A.
 Quomodo missus est a constantino ut ecclesia sedaret super facto arrii. li. f. c. xj.
 Quomodo fuit evocatus ad concilium synimum. lib. v. ca. vj.
 Quomodo ofius subscripsit violentatus concilio synimo. lib. v. ca. ix.
 Laus ofij cordube et exilium eius pro fide. lib. v. ca. xvj. B.
 Pasuncius.
 Quomodo pasuncius habens oculum erutum pro christo ornabat ecclesiam. lib. f. ca. x. A. et lib. ij. ca. f. B.
 Quomodo ipse vir nuptiarum inceptus prohibuit tamen separationem vrorum in consecratione episcoporum et presbyterorum. lib. ij. ca. x. A.
 Quomodo palladius quidam erat velocissimus cursor. li. xj. ca. xv. E.
 Pambo.
 Festa sancti pambo monachi libro. vij. capitu. f. D.
 Pascha.
 Quomodo graniter ferebat constantinus divisionem christianorum de pascha celebrando. lib. f. ca. xj. A.
 Ordinatio in concilio niceno de celebratione pasche conformiter ad romanos.

lib. ij. ca. xij. C.
 Mutatio celebritatis pasche per nouacianos. lib. vij. ca. ix.
 Quomodo sabbati nonacianus iudei sabbat pascha celebrando iudeorum more. lib. ix. ca. xxvij.
 Diversitas celebrandi pascha apud diversas ecclesias. lib. ix. ca. xxvij.
 Quomodo montani diversimode celebrant pascha. lib. ix. ca. xxix.
 Paulus.
 Festa sancti pauli simplicis. li. f. c. xj. f. f.
 Pauli neocesarie gesta. li. ij. ca. f. B.
 Quomodo paulus constantinopolitanus iussu constantij in exilium thesalonice deductus est. li. iij. ca. xvij. A.
 De morte eius et martyrio. li. iij. c. xj. B.
 Pauli nonaciani miraculum extinctio ignis. lib. xij. ca. x. A.
 Leges contra paulianistas. li. iij. ca. xj.
 Pauli libienensis gesta. li. vij. ca. f. y.
 Pauli constantinopolitani funus constantinopolim delatum est. lib. ix. ca. xvij.
 Persa.
 Quomodo christianum nomen apud persas vitatum est. lib. iij. ca. f. B.
 Persecutio.
 Sub sapienter rege persarum senit persecutio christianos. lib. iij. ca. ij.
 Persecutio sub iuliano impatore. li. vj. ca. xj. xij. xij. xv. xvj. z. xvij.
 Persecutio sub sigerde persarum rege. lib. x. ca. xxij. z. xxij.
 Persecutio christianorum sub rege persarum barabanis. lib. xj. ca. xv.
 Petrus.
 Quomodo petrus exilij beati athanasij particeps in alexandria sede successit et pulsus romam abiit. libro septimo capitulo. xxvij.
 De reditu petri in alexandriam. libro octavo capitulo. xij.
 Pyramon.
 Festa sancti pyramonis monachi. li. vij. capitulo. f. Q.
 Pro.
 Festa sancti pyromonachi. lib. octavo capitulo. f. B. Item. A. C.
 Paconius.
 De sancto paconio monacho. lib. vij. capitulo. f. z.

De incipientibus ab. P. Q. R. S.

Placella.
 De sanctis moribus et monitionibus placelle imperatricis. lib. ix. ca. xxxj.
 Quomodo impediuit ne cum omniis hereticis cum viro suo theodosio verbum haberet. lib. ix. cap. xj.
 De imagine placelle quam anthiocheni per viam traxerunt. libro ix. capitulo xxxj. A.
 Porphyrius.
 Quomodo porphyrius fuit marini philosophorum detractor. li. vij. ca. ij. B.
 Quomodo a fide christi apostatavit. lib. septimo capitulo. ij. E.
 Princeps.
 Quomodo principes viros literatos honorabant antiquitus. libro primo capitulo. f. B.
 Quā malū sit principes malos prope se habere seductores patet in constantio i fide seducto. lib. quarto capitulo primo.
 Quāti periculi sit regibus i bellicis actibus que sunt rationis a suis adversariis respuere patet in iuliano imperatore. li. vj. capitulo. xvj.
 Quomodo principes fidei rebelles multis bellis quassantur patet in valente. libro ix. cap. xj. C. D.
 Priuilegium.
 Quomodo constantinus ordinavit quod de iurisdictionibus civilibus appelleret quod vellent ad iudicium episcoporum. libro f. capitulo. ix. O.
 Concessit etiam omnes in ecclesiis manumissos sub testimonio sacerdotum romana civilitate frui. libro primo capitulo. ix. P.
 Procopius.
 Quomodo procopius inuasit tyrannidem de eius suffocatione. lib. vij. cap. xv.
 Protogenes.
 Festa sanctorum protogenis et helydori. lib. vij. capitulo primo. A. B.
 Proclus.
 Quare proclus non fuit post nestorium in episcopum constantinopolitanum sublimatus. lib. xij. cap. vij. A.
 Quomodo post maximum in episcopum est ordinatus. lib. xij. cap. x. B.
 De moribus procli. libro xij. cap. xj.
 Quomodo reduci fecit corpus sancti iohannis.

nis chrisostomi constantinopolim. lib. xj. cap. xij. A.
 Quomodo proclus quendam prefectum cesariensis civitatis fecit episcopum. li. bro. xij. capitu. xvj.
 Psalmus.
 Quomodo apud anthiochia primo in nescimus est in duas partes decedere psalmos. lib. vj. cap. xj. B.
 Publia.
 Publia mulier nominatissima contumelias et alapas recepit a iuliano. libro. vj. capitulo. xxvj. B.
 Pulcius.
 Passio sancti pulcii magistri artificis regis perfarum et eius magnanimitas et etiam filie emendationis. lib. iij. ca. ij. D.
 Quadragesima.
 Exemplum spiridonis quomodo cibi in quadragesima prohibiti possunt in necessitate comedi. lib. f. cap. x. E.
 Restitutio.
 Exemplum spiridonis quomodo eos qui aliorum bona recipiunt bona fugiunt. libro. f. capitulo. x. C.
 Exemplum de eo qui curatus est a beato ammonio per restitutionem furti. li. primo capitulo. xj. f.
 Romana sedes.
 Quomodo tempore constantij regula erat ecclesiastica quod sine autoritate romani pontificis non poterat convocari vniuersale concilium. lib. iij. capitulo. ix. C.
 Quomodo romana sedes tunc temporis erat omnibus orientalibus ecclesiis superior patet per executionem. lib. iij. cap. xv. B. C.
 Quomodo pontifices orientis arriani scripserunt iulio romano pontifici consisteret romanā sedem omnibus esse superioribus postea tamen ex malitia contradicere volentes. lib. iij. ca. xvj.
 Quomodo iulius romanus pontifex irritavit omnia facta in concilio tyri ubi ostenditur superioritas romane sedis. li. iij. capi. xj. B.
 Decretum quod post romanam ecclesiam prima dignitate est constantinopolis ecclesia. lib. ix. cap. xij.
 Romanus.
 Quomodo romanus quidam inuenis miles voluit quia martyr esse non potuit. libro. vj. cap. xxx. B.

Tabula Alphabetica.

super iniusta damnatione librorum origenis. libro. x. capi. xj.

Tyrannus.
Tyrannidem occupant magnentius britannio & nepotianus. lib. iij. cap. xxxvij.
Tyrannus sylvanus occiditur. libro. v. capitulo. r. B.

Gallus tyrannus interimitur. libro. v. capitulo. xj. B.
Procopius tyrannidem invasit. libro. vij. capitulo. xv.

Marinus tyrannidem invasit. libro. ix. capitulo. xx. B.
Eugenius grammaticus tyrannidem invasit. lib. ix. capi. xlv. A.

Sabinus tyrannus constantinopoli aduersatur. lib. x. capitulo. vi.
Ioannes invadit tyrannidem. libro. xj. capi. xlvij. A.

Terremotus.
Terremotus in antiochia durans per annum. lib. iij. capi. i. C.

Trinitas.
Quomodo nomen consubstantialitatis in trinitate inuentum est. lib. ij. capi. vij. B.
Quomodo arrianus blasphemus trinitatis mortuus est. lib. iij. ca. r. D.

Quomodo beatus meletius articulum de trinitate per digitos suos ostendebat. li. v. ca. xlvij. & xlvij.

Concilium in quo de divinitate spiritus sancti actum est. lib. vi. ca. xx.
Somnium beati antonii quod erat presagium heresum circa materiam de trinitate. lib. vi. capitulo. v. B.

Quod blasphemantes trinitatem arrianos solenter multum expellere fecit apollonius. lib. ix. capi. xxv.

Valens imperator.
Creatio valentis fratris valentiniani imperatoris. li. vij. ca. vij.

Quod valens cepit arrianos favere & orthodoxos in exilium mittere. lib. vij. capi. duodecimo. B.

Quod ab eudorio heretico baptisma arrianum suscepit. lib. vij. ca. xiiij.

Quod sanctorum episcoporum quosdam in exilium misit quosdam submersit. libro. viij. capi. xiiij.

Quod iussit omnes catholicos a constantinopoli expelli. li. vij. ca. xx.

Quod destrui fecit muros colcedonensis urbis. lib. vij. capi. xvj.

Quod terremotibus maximis non est territus quoniam exilio deportaret episcopos catholicos. lib. vij. ca. xxiij.

Quomodo impediuit synodum tharsus. libro. vij. ca. xxvij.

Quod catholicos missos ad iustitiam sibi petenda de iniuriis fecit submergere. lib. vij. ca. xxx.

Quod arrianum episcopum iussit ordinari constantinopoli: alios in exilium mitti. lib. vij. ca. xxxij.

Quod voluit subvertere urbem cesariensem & multos orthodoxos necabat in flumine. libro. vij. ca. xxxi.

Quomodo multos sanctos in exilium misit. lib. vij. ca. xxxij.

Quomodo interrogatione demonis multos quos possidebat credebat regnatos occidebat. lib. vij. ca. xxxv.

Quod magnam basilicam non misit in exilium. li. vij. cap. xxxvj. A.

Persecutio valentis in alexandria. libro. vij. capitulo. xl.

Quod ab ecclesia expulsi catholicos. libro. vij. capi. iij. A.

Persecutio grandis valentis contra christianos. lib. vij. capi. vij.

Quomodo mitigatus est per libellum theomisti. li. vij. ca. xij.

Quod gethi eo mediante arriani facti sunt. li. vij. ca. xij. AC.

Mors inhonesta valentis. li. vij. ca. xv.

Quod vxor valentis valente mortuo gothis restituit. li. ix. ca. i.

Valentinianus maior.
Creatio valentiniani iunioris in imperium. li. vij. ca. xj. B.

Quo consensit in imperium maximi tyranni. li. ix. ca. xvj. B.

Quo propter matrem suam impugnabat ecclesiam. li. ix. ca. xvj. C. D.

Quo percuratore eugenij tyranni occiditur. li. ix. ca. xlv. A.

Valentinianus consobrinus theodosij iunioris cesar creatur sed alius a predicto valentiniano. li. xij. ca. i.

Quomodo istud uxorem filij theodosij. li. xij. ca. xij.

Virgo.
Quomodo constantinus legem proleptariam aduersus virginem a suis predecessores editam irritavit. li. i. ca. ix. M.

Quam pulchram legem pro virginibus edidit. li. i. ca. ix. M.

Ursatius & valens.
Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

Ursatius & valens ab athanasio superati & consensu consubstantialitatis. li. iij. ca. xxxij. B.

De incipientibus ab. U.

Quomodo declinabat semper ad partem valentiorum vel hereticorum vel catholicorum. li. v. ca. xx. A.

Symbolum visatum & valentis in concilio arimino. lib. v. ca. xx. B.

Quomodo celebraverunt concilium apud nice urbem tracie ut sub hoc nomine nicenossuum errorem colorarent. lib. v. capitulo. xxv.

Secunda beati visatij prius militis postea monachi apud niceam. lib. v. ca. xxxij. U.

Ursatius.
Passio sancti vastazadis militis & nutritoris regis persarum. li. iij. ca. ij. B.

Zeno.
Passio sanctorum zemonis eusebij neceste nestoris. lib. ix. ca. xj.

Secunda sancti zemonis monachi. libro. ix. capi. xlvij.

Zenonius.
Sancti zenonij monachi gesta. li. vij. capi. vj. A.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

Zoylas.
Quomodo deus pugnavit contra zoilam ducem exercitus scytharum. libro. xij. capitulo. xxxvj. C.

¶ Finis tabule.

I. H. S.

Historia Scholastica.

Etio Comitate authore.

Año 1542.

(Archivo de Logolá).

